

NORGES OFFICIELLE STATISTIK. V. 98.

SUNDHETSTILSTANDEN
OG
MEDICINALFORHOLDENE
1907.

MED KARTER.

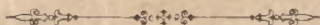
55DE AARGANG.

*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1907,
avec cartes).*

55IÈME ANNÉE.

UTGITT AV
DIREKTØREN FOR DET CIVILE MEDICINALVÆSEN.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII).

KRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & CO.

1909.

Pris: Kr. 1.00.

Norges Officielle Statistik, række V. (Statistique officielle de la Norvège, série V.)

Trykt 1906:

- Nr. 1. Sindssygeasylernes Virksomhed 1904. (*Hospices d'aliénés.*)
- 2. Folkemængdens Bevægelse 1901 og 1902. (*Mouvement de la population.*)
- 3. Kriminel Retspleie 1901 og 1902. (*Statistique de la justice criminelle: Procédure.*)
- 4. Folketælling 3 December 1900. Hovedoversigt. (*Recensement. Aperçu général.*)
- 5. Skolevæsenets tilstand 1903. (*Instruction publique.*)
- 6. Fagskolestatistik 1902—1905. (*Ecoles professionnelles.*)
- 7. Fængselsstyrelsens Aarbog 1902—1903. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons.*)
- 8. Socialstatistik. IV. Arbejds- og Lønningsforhold for Syersker i Kristiania tilligemed Oplysninger angaaende Lønninger i andre kvindelige Erhverv i Norge. (*Statistique sociale et du travail. IV. Situation économique et sociale des couturières à Kristiania, et salaires d'autres ouvrières en Norvège.*)
- 9. Norges Handel 1905. (*Commerce.*)
- 10. Rekruttering 1905. (*Recrutement.*)
- 11. Den almindelige Brandforsikrings-Indretning for Bygninger 1900—1904. (*L'institution générale des assurances des bâtiments contre l'incendie.*)
- 12. Norges kommunale Finanser 1903. (*Finances des communes.*)
- 13. Norges Skibsfart 1904. (*Navigation.*)
- 14. Private Aktiebanker 1905. (*Banques privées par actions.*)
- 15. Veterinærvæsenet og kjødkontrollen 1904. (*Service vétérinaire et l'Inspection de la viande.*)
- 16. Ulykkesforsikringen 1895—1899. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
- 17. Norges postvæsen 1905. (*Statistique postale.*)
- 18. Norges Sparebanker 1905. (*Caisses d'épargne.*)
- 19. Norges Fiskerier 1905. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 20. Fattigvæsenet 1903 og 1904. (*Assistance publique.*)
- 21. Norges Telegrafvæsen 1905/06. (*Télégraphes et téléphones de l'Etat.*)
- 22. De offentlige Jernbaner 1905/06. (*Chemins de fer publics.*)
- 23. Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene 1904. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
- 24. Civil Retspleie 1903 og 1904. (*Justice civile.*)
- 25. Folkemængdens Bevægelse 1886—1900. Hovedoversigt. (*Mouvement de la population. — Aperçu général.*)
- 26. Forsømte Børn 1900—1903. (*Traitement des enfants moralement abandonnés.*)

Trykt 1907:

- Nr. 27. Skolevæsenets tilstand 1904. (*Instruction publique.*)
- 28. Sindssygeasylernes Virksomhed 1905. (*Hospices d'aliénés.*)
- 29. Fængselsstyrelsens Aarbog 1903—1904. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons.*)
- 30. Skiftevæsenet samt Overformynderierne 1903 og 1904. (*Successions, faillites et biens pupillaires.*)
- 31. Jordbrug og Fædrift 1901—1905. (*Agriculture et élevage du bétail.*)
- 32. De Spedalske i Norge 1901—1905. (*Les lépreux en Norvège.*)
- 33. Norges Bergværksdrift 1904 og 1905. (*Mines et usines.*)
- 34. Folkemængdens Bevægelse 1903 og 1904. (*Mouvement de la population.*)
- 35. Norges Handel 1906. (*Commerce.*)
- 36. Veterinærvæsenet og kjødkontrollen 1905. (*Service vétérinaire et l'Inspection de la viande.*)

NORGES OFFICIELLE STATISTIK. V. 98.

SUNDHETSTILSTANDEN
OG
MEDICINALFORHOLDENE
1907.

MED KARTER.

55DE AARGANG.

*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1907,
avec cartes).*

55IÈME ANNÉE.

UTGITT AV
DIREKTØREN FOR DET CIVILE MEDICINALVÆSEN.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII).

KRISTIANIA,
I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & CO.
1909.

For aarene 1882—1897 se Norges officielle Statistik, række III.

For aarene 1898—1903 se Norges officielle Statistik, række IV, senest nr. 128.

For aarene 1904—1906 se Norges officielle Statistik, række V. 23, 55 og 72.

Indhold.

(Table des matières).

	Side (page).
A. Almindelig beretning om sundheds- og medicinalforholdene i riket 1907. (Rapport général sur l'état sanitaire et médical en Norvège pendant l'année 1907).	1*
Fortegnelse over tabellerne. (Liste des tableaux).	
I. Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinal-personale	1*
(Division médicale, superficie, population, nombre des médecins, des dentistes, des sages-femmes, des aides-vaccinateurs, des pharmacies).	
II. Dødeligheten i riket, dets bygder og byer	6*
(La mortalité dans le royaume, dans les communes rurales et dans les villes).	
III. Døde i forhold til 1000 levende fødte	7*
(Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants).	
IV. Samtlige av lægerne anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme, fordelt paa amter	8*
(Les maladies épidémiques dans les départements).	
V. De av lægerne opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme efter maaned, kjøen og alder	12*
(Le nombre des cas connus des maladies épidémiques par mois, par sexe et par âge).	
VI. De i byerne anmeldte epidemiske sygdomme	15*
(Les maladies épidémiques dans les villes, par mois).	
VII. Epidemiske sygdomme i amternes byer	16*
(Les maladies épidémiques dans les villes par départements).	
VIII. Angrepne av 1000 indvaanere av tyfoidfeber, skarlagensfeber, difteri og lungebetændelse	18*
(Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1000 habitants).	
IX. Dødsfald paa barselseng	19*
(Décès pendant les couches).	

	Side.
X. Dødsaaarsaker for barselkvinder. Døde efter obstetriciske operationer. (<i>Causes de décès pendant les couches; décès après des opérations obstétricales</i>).	20*
XI. Paa sykehus indkomne tilfælde av gonorré og uretrit..... (<i>Cas nouveaux de gonorrhée et de la uréthrite dans les hôpitaux</i>).	21*
XII. Utenfor sykehus behandlede tilfælde av veneriske sygdomme..... (<i>Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux</i>).	22*
XIII. Til- og avgang av spedalske i stiftelserne..... (<i>Tableau des lépreux dans les hospices</i>).	23*
XIV. Oversigt over antallet av kjendte spedalske i 1856, 1875, 1885, 1890, 1895, 1900 og 1905..... (<i>Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1905</i>).	24*
XV. Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de indsendte ut- drag av tuberkuloseprotokollene..... (<i>Cas des maladies tuberculeuses d'après les registres des commissions de santé</i>).	26*
XVI. Dødeligheten av lungetuberkulose i de forskjellige amter for aarene 1905—1907..... (<i>Mortalité par la phthisie dans les départements pendant les années de 1905—1907</i>).	34*
XVII. Antallet av sindssyke, forpleiet med statsbidrag efter lov av $\frac{27}{6}$ 1891 og de samlede utgifter ved deres forpleining for stat og kommuner [<i>Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'État d'après la loi du $\frac{27}{6}$ 1891, et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais de l'État et des communes ensemble)</i>].	36*
XVIII. Utdrag af jordmødrenes bøker..... (<i>Extrait des registres des sages-femmes</i>).	38*
XIX. Av lægerne utførte obstetriciske operationer..... (<i>Opérations obstétricales, faites par les médecins</i>).	40*
XX. Obstetriciske operationers utfald for mødre og børn..... (<i>Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants</i>).	42*
XXI. Tvillingfødsler med kunstig forløsning..... (<i>Jumeaux nés après des opérations obstétricales</i>).	43*
XXII. Utfald av de obstetriciske operationer efter de forskjellige indika- tioner..... (<i>Résultats des accouchements: a) par forceps, b) par version, c) par extraction, d) des accouchements prématurés artificiels, e) par accouchement forcé, f) par hébostéotomie, g) par opération césarienne, h) par perforation, i) par embryotomie, k) par avortement provoqué, — d'après les indications différentes</i>).	44*
XXIII. Fødte og døde..... (<i>Naissances et décès</i>).	47*
XXIV. Fødte og døde i bygderne og byerne..... (<i>Nombre des naissances et des décès dans la campagne et dans les villes</i>).	48*
XXV. Procentforhold mellem de av lægerne opgivne dødsfald med kjendt aarsak og de ialt indtrufne dødsfald inden amterne (bydistrikt og landdistrikt) samt i de enkelte lægedistrikter..... (<i>Décès totaux et décès par cause connue dans les départements et dans les districts civils médicaux</i>).	50*

	Side.
XXVI. De hyppigste av lægerne opgivne dødsaarsaker ved sygdom (<i>Causes des décès (morts par accidents non compris) classées par ordre de fréquence</i>).	52*
XXVII. Vakcinerte (<i>Vaccination</i>).	53*
XXVIII. Oversigt over en del utførte retsmedicinske forretninger (<i>Liste des actes médicaux forenses</i>).	54*
XXIX. Norske kursteder (<i>Sanatoria, stations balnéaires etc.</i>)	56*
XXX. Meddelelser om pleiebørn efter helseraadenes protokoller (jfr. lov nr. 2 av 29de april 1905) (<i>Tableau des enfants assistés (loi nr. 2 de 29 avril 1905)</i>).	58*
XXXI. Dødsfald blandt norske undersaatte i fremmede lande (<i>Décès des sujets norvégiens dans l'étranger</i>).	60*
XXXII. Apotekene og deres personale (<i>Des pharmacies et de leur personnel</i>).	62*
XXXIII. Syfilis paa sykehus (<i>La syphilis dans les hôpitaux</i>).	66*
XXXIV. Tabel over tilfælde av sindssygd, behandlet paa sykehus (<i>Mouvement des aliénés dans les hôpitaux</i>).	68*
XXXV. Antal av de paa sykehusene behandlede syke (<i>Mouvement des malades dans les hôpitaux</i>).	70*
XXXVI. Kjendte dødsaarsaker (<i>Causes de décès</i>).	74*
XXXVII. Kjendte dødsaarsaker i riket efter kjønn og alder (<i>Causes de décès par sexe et par âge</i>).	82*
XXXVIII. Kjendte dødsaarsaker i byerne (<i>Causes de décès dans les villes</i>).	90*
XXXIX. Kjendte dødsaarsaker i byerne efter kjønn og alder (<i>Causes de décès dans les villes par sexe et par âge</i>).	100*
XL. En del av lægerne behandlede epidemiske sygdomme, fordelt paa lægedistrikter og maaneder (<i>Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois</i>).	108*

B. Beretninger for de enkelte civile overøvrighetsdistrikter.

(*Rapports spéciaux pour les départements différents*).

I. Kristiania by	1
II. Akershus amt	24
III. Smaalenenes —	32
IV. Buskerud —	42
V. Jarlsberg og Larvik —	52
VI. Hedemarkens —	60
VII. Kristians —	72

		Side.
VIII.	Bratsberg amt	86
IX.	Nedenes —	97
X.	Lister og Mandal —	106
XI.	Stavanger —	115
XII.	Søndre Bergenhus —	126
XIII.	Bergens by	140
XIV.	Nordre Bergenhus amt	154
XV.	Romsdals —	168
XVI.	Søndre Trondhjems —	180
XVII.	Nordre —	203
XVIII.	Nordlands —	216
XIX.	Tromsø —	235
XX.	Finmarkens —	249

C. Anhang.

(Appendices).

1.	Sundhetsforskrifter, approbert i 1907	260
	<i>(Règlements sanitaires communaux, approuvés en 1907).</i>	
2.	Love, kongelige resolutioner, skrivelser m. m. vedkommende medicinalvæsenet, utfærdiget i 1907	274

En 1907 l'état sanitaire du royaume a été, en général, satisfaisant. Le chiffre total des cas connus de maladies aiguës épidémiques¹⁾ a été de 158 243 (en 1906: 138 573). Parmi les maladies prédominantes il faut citer les suivantes: Le typhus ne s'est montré qu'avec un cas unique dans le département de Finmarken. La fièvre typhoïde a été moins fréquente que pendant l'année précédente, et moins que d'habitude. La poliomyélite antérieure aiguë a été bien plus rare que dans l'année précédente, mais elle s'est montrée dans tous les départements excepté dans celui de Finmarken et la ville de Bergen. La scarlatine a été beaucoup plus rare que d'habitude, tandis que la rougeole s'est répandue notamment dans les départements centraux et de l'Est, ainsi que dans Søndre Trondhjem. La diphthérie (croup) a eu à peu près la même fréquence que pendant l'année précédente (mortalité 7,5 pct.). La coqueluche était plus rare que pendant 1906, mais avait assez de fréquence dans plusieurs départements du Sud et de l'Ouest aussi bien que dans Søndre Trondhjem (mortalité 4,0 pct.). Les maladies catarrhales de l'appareil respiratoire, la pneumonie et notamment la grippe montrent une augmentation dans le nombre des cas déclarés. La diarrhée aiguë, au contraire, était plus rare que d'habitude.

La mortalité calculée d'après la population supposée au milieu de l'année, c'est à dire 2 305 700, a été 14,2 par 1 000. Le nombre des décès a été de 32 789, celui des mort-nés de 1 429. Le nombre des naissances 60 722 a dépassé de 27 933 le nombre des décès.

918 ont péri par suite d'accidents, 134 par suicide, 5 par homicide.

Parmi les 31 732 décès (morts par accidents etc. non compris), les médecins ont indiqué la cause pour 27 369 (86,3 pct.) Le plus grand nombre est occasionné par les maladies suivantes²⁾: la phthisie et les tubercules pulmonaires (4 656), la décrépitude (4 472), les maladies cancéreuses (2 310), les maladies organiques du cœur (1 519), la pneumonie (1 504), l'apoplexie et l'embolie cérébrale (1 375), la méningite tuberculeuse et les autres affections tuberculeuses en dehors des poumons (1 278), la bronchite aiguë et la pneumonie catarrhale (1 144), la débilité congénitale (976), la bronchite chronique (772), la maladie de Bright (641), la paralysie du cœur (566), la diphthérie (croup) (511), la diarrhée et la cholérine (374), les convulsions des enfants (348), l'arteriosclérose (300), la méningite suppurative (265), la coqueluche (255), le catarrhe de l'estomac et de l'intestin (249), la cystite et cystopyelonephrite (222).

Dans les hôpitaux, pour lesquels il y a des rapports, ont été traités 24 982 individus. 22 256 sont sortis, dont 2 417 comme décédés, ce qui constitue une mortalité de 10,9 sur 100 des sortis.

Dans 15 asiles d'aliénés ont été traités 3 276 individus. 891 sont sortis, dont 167 comme décédés.

Le royaume est divisé en 158 districts médicaux civils. Le nombre total des médecins autorisés a été de 1 225, dont 37 sont des femmes.

La vaccination a été pratiquée sur 50 441 individus, soit par des médecins, soit par des aides-vaccinateurs, dont le nombre a été de 770.

Il y a 1 347 sages-femmes examinées.

Le nombre des pharmacies a été de 151.

¹⁾ Voir les tableaux nr. IV et V, pages 8*—13*.

²⁾ Voir le tableau nr. XXXVI, page 52*.

Trykfeil og rettelser.

I medicinalberetningen for 1906.

- Side VII linje 19 f. o. 27 391 (87,8 pct.); læs 26 331 (87,5 pct.).
 « 13 f. n. 22 175 19 725; læs 24 774 22 177.
 « 12 f. n. 2 356 10,6 pct.; læs 2 221 10,0 pct.
— 2* under Hedemarkens amt staar 59 hjelpevaksinatører; læs 50.
— 4* under Inderøen staar 3 jordmødre; læs 8.
— 14* linje 17 f. o. Tabel XXXIX; læs XL.
— 65* « 2 f. n. den er aapen; læs det er aapent.
— 115 staar for Flekkefjord et flateindhold av 2 030,80; læs 3 030,80.
— 225 « « amtet 62 hjelpevaksinatører og for Vefsen 1; læs 63 og 2.
— 255 « « « folkemængden 33 783; læs 33 387.

A. Almindelig beretning

om sundhets- og medicinalforholdene i riket.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Section médicale (1), superficie (2), population (3), nombre des médecins (4), des dentistes (5), des sages-femmes (6), des aides-vaccinateurs (7), des pharmacies (8).

Tabel I.	1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 3dje decbr. 1900.	Antal				
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apotek og filialapotek.
I.	1. Kristiania (by)	16,55	229 101	¹⁾ 279	119	126	-	22
II.	Akershus amt	5 223,70	116 896	63	9	58	36	6
	2. Aker	1 035,30	48 554	35	5	24	10	3
	3. Ullensaker	2 086,88	34 491	11	2	16	12	2
	4. Høland	1 319,50	14 121	6	1	8	7	-
	5. Follo	782,02	19 730	11	1	10	7	1
III.	Smaalenenes amt	4 144,29	136 167	56	20	67	32	13
	6. Eidsberg	1 405,96	22 099	6	-	11	10	1
	7. Moss	783,91	23 748	14	4	12	6	2
	8. Sarpsborg	701,59	60 674	22	11	28	9	7
	9. Hvaler	1 252,83	29 646	14	5	16	7	3
IV.	Buskerud amt	14 816,83	112 743	48	16	58	20	9
	10. Drammens stadsfysikat .	6,86	23 153	13	8	9	-	3
	11. Drammen	596,32	15 696	6	-	4	2	1
	12. Ringerike	1 697,54	16 848	9	4	12	5	1
	13. Modum	2 360,30	27 496	10	1	14	2	2
	14. Nes	3 028,58	7 471	2	1	6	3	1
	15. Aal	2 657,00	5 165	1	-	2	2	-
	16. Sandsvær	1 324,75	12 734	5	2	7	3	1
	17. Rollag	3 145,48	4 180	2	-	4	3	-
V.	Jarlsberg og Larvik amt	2 319,58	101 003	42	14	45	15	10
	18. Tønsberg	781,11	46 422	21	6	22	9	3
	19. Hof	866,52	20 259	7	2	11	2	2
	20. Larvik	671,95	34 322	14	5	12	4	5

¹⁾ Deri medregnet distriktslægen i Aker, der bor i Kristiania.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel I (forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 3dje decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.	Apotek og filialapotek.	
VI.	Hedemarkens amt ¹⁾	27 480,47	126 703	49	17	64	50	9	
	21. Solør og Odalen	3 569,27	32 401	12	2	13	10	1	
	22. Hedemarken	2 627,75	45 586	19	8	18	9	3	
	23. Søndre Østerdalen	2 987,01	20 234	10	4	9	7	2	
	24. Trysil	10 857,59	6 699	2	1	8	8	1	
	25. Rendalen		10 656	2	1	8	8	1	
	26. Tønset		10 370	4	1	8	8	1	
VII.	Kristians amt	25 342,32	116 280	44	14	53	37	6	
	27. Hadeland og Land	2 932,19	26 885	12	-	15	7	1	
	28. Søndre Valdres	2 488,38	9 924	4	2	5	5	1	
	29. Nordre —	2 943,32	6 937	2	-	4	4	-	
	30. Toten	1 486,52	28 055	8	5	9	6	2	
	31. Faaberg	2 359,51	16 733	10	5	8	4	1	
	32. Ringebu	3 166,69	11 896	3	1	4	3	-	
	33. Lom	5 801,15	9 230	3	-	4	4	-	
	34. Lesje	4 164,56	6 620	2	1	4	4	1	
VIII.	Bratsberg amt	15 189,09	98 298	39	14	64	37	9	
	35. Skien	1 066,24	38 210	15	9	25	6	4	
	36. Kragerø	1 650,41	21 982	7	2	9	7	2	
	37. Hollen	1 141,81	11 870	5	-	9	5	1	
	38. Sauland	1 716,04	7 441	4	1	7	4	1	
	39. Kviteseid	2 256,07	7 841	3	2	5	7	1	
	40. Laardal	4 151,00	7 560	3	-	7	4	-	
	41. Tinn	3 207,52	3 394	2	-	2	4	-	
IX.	Nedenes amt	9 348,00	75 925	27	15	51	23	6	
	42. Østre Nedenes	874,16	23 762	9	3	16	7	2	
	43. Vestre —	1 131,99	37 607	15	11	25	7	4	
	44. Aamli	1 995,71	5 995	1	-	5	4	-	
	45. Evje	1 139,43	4 201	1	-	3	3	-	
	46. Sætersdalen	4 206,71	4 360	1	1	2	2	-	
X.	Lister og Mandal amt	7 264,25	78 259	33	13	56	31	6	
	47. Kristiansands stadsfysik.	16,04	14 701	15	8	8	-	3	
	48. Oddernes	1 146,96	21 937	6	2	18	8	1	
	49. Undal	1 960,28	11 399	3	-	10	9	-	
	50. Lyngdal	841,83	6 302	2	-	3	4	-	
	51. Vanse	268,34	9 015	3	1	6	4	1	
	52. Flekkefjord	3 030,80	14 905	4	2	11	6	1	
XI.	Stavanger amt	9 147,15	125 658	41	15	83	39	10	
	53. Sogndal	790,77	5 917	2	-	3	3	-	
	54. Egersund	1 298,02	13 627	3	1	7	3	1	
	55. Sandnes	1 955,84	17 092	5	1	8	5	1	
	56. Stavanger stadsfysikat.	6,26	29 877	18	10	29	-	4	
	57. Stavanger	228,16	9 994	1	-	5	5	-	
	58. Finnø	1 521,19	10 524	4	-	8	8	-	
	59. Sand	2 495,48	9 449	1	-	8	7	1	
	60. Karmøyen	447,22	13 821	3	-	9	5	1	
	61. Haugesund ²⁾	404,21	15 357	4	3	6	3	2	

¹⁾ Jfr. anm. under Søndre Trondhjems amt. ²⁾ Til Haugesund lægedistrikt hører ogsaa Sveen og Vikebygd herreder av Søndre Bergenhus amt, hvis flateindhold og indbyggerantal (214,23 km.², 2 922 tilstedeværende indbyggere) ikke er medregnet i summen. Medregnes disse, blir flateindholdet for lægedistriktet 618,44 km.² og indbyggerantallet 18 279.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel I (forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 3dje decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.	Apotek og filialapotek.	
XII.	Søndre Bergenhus amt .	15 606,40	132 687	35	-	89	71	4	
	Sveen herred ¹⁾	130,84	1 847	}	1	-	2	1	-
	Vikebygd — ¹⁾	83,39	1 075			-	2	1	-
	62. Indre Søndhordland	1 094,72	8 282	2	-	6	4	-	-
	63. Ytre —	602,51	10 416	3	-	12	8	1	-
	64. Tysnes	1 042,50	9 040	3	-	9	9	-	-
	65. Indre Hardanger	5 554,45	9 958	5	-	7	6	-	-
	66. Ytre —	877,34	7 758	1	-	4	4	-	-
	67. Voss	2 073,52	11 942	3	-	5	2	1	-
	68. Søndre Midthordland	995,43	15 050	7	-	8	7	-	-
	69. Nordre —	433,22	19 808	2	-	8	7	1	-
	70. Osterøen	1 561,93	17 276	5	-	12	10	1	-
	71. Alversund	242,79	7 323	1	-	5	4	-	-
	72. Lindsås	913,76	12 912	2	-	9	8	-	-
XIII.	73. Bergen (by)	13,55	71 867	66	23	38	-	7	
XIV.	Nordre Bergenhus amt .	18 481,51	88 214	28	3	77	61	2	
	74. Lærdal	3 625,86	7 045	3	1	8	5	1	-
	75. Lyster	2 225,15	5 215	4	-	3	3	-	-
	76. Sogndal	887,33	5 168	1	-	3	3	-	-
	77. Vik	1 792,24	8 138	3	-	10	6	-	-
	78. Gulen	885,00	6 527	1	-	10	8	-	-
	79. Kirkebo	1 467,57	6 350	3	-	5	4	-	-
	80. Ytre Søndfjord	874,86	8 208	2	-	6	5	-	-
	81. Indre —	} 2 572,45	7 381	2	-	5	5	-	-
	82. Gloppen		6 026	1	1	4	3	-	-
	83. Kinn	1 160,16	9 091	3	1	10	5	1	-
	84. Ytre Nordfjord	549,47	7 288	2	-	4	4	-	-
	85. Nordfjordeidet	} 2 441,42	4 767	1	-	3	3	-	-
	86. Indviken		7 010	1	-	6	6	-	-
XV.	Romsdals amt	14 989,61	136 519	46	9	101	76	7	
	87. Vestre Søndmør	918,51	13 067	5	-	10	10	-	-
	88. Indre —	1 241,27	8 668	3	-	5	5	1	-
	89. Østre —	2 040,94	6 390	1	-	7	7	-	-
	90. Ørskog	723,33	7 098	3	-	4	4	-	-
	91. Nordre Søndmør	314,82	24 245	7	4	15	8	2	-
	92. Ytre Romsdal	1 164,65	17 827	7	2	16	11	1	-
	93. Indre —	2 525,43	10 300	4	-	8	6	-	-
	94. Søndre Nordmør	817,52	24 631	8	3	16	9	3	-
	95. Sundalen	1 951,22	5 532	2	-	7	6	-	-
	96. Surendalen	2 065,16	8 490	3	-	5	4	-	-
	97. Nordre Nordmør	1 226,76	10 271	3	-	8	6	-	-
XVI.	Søndre Trondhjems amt	18 608,80	134 718	69	20	93	54	8	
	98. Trondhjems stadsfysikat	35,24	38 651	38	17	29	-	6	
	99. Strinden	689,47	13 395	6	-	7	5	-	-
	100. Selbu	2 545,04	5 119	1	-	2	2	-	-

¹⁾ Sveen og Vikebygd herreder hører til Haugesund lægedistrikt: se anm. 2 side 2*.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel 1 (forts.).	1	2	3	Antal				
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apotek og filialapotek.
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 3dje decbr. 1900.					
	101. Røros ¹⁾	3 472,57	6 850	2	1	3	3	1
	102. Guldalen	2 972,67	13 139	4	-	8	8	-
	103. Opdal ²⁾	2 820,84	5 105	3	-	3	3	-
	104. Orkedalen	1 943,59	14 208	5	2	12	7	1
	105. Hevne	1 090,45	4 998	2	-	4	3	-
	106. Hitteren	921,83	9 912	2	-	9	9	-
	107. Ytre Fosen	618,67	9 342	2	-	5	5	-
	108. Indre —	806,79	7 514	2	-	5	5	-
	109. Nordre —	1 779,38	7 242	2	-	6	4	-
XVII.	Nordre Trondhjems amt .	22 491,60	83 449	33	6	49	45	5
	110. Stjørdalen	2 252,16	11 186	3	-	4	4	1
	111. Frosten	646,72	8 239	3	-	4	4	-
	112. Levanger	2 078,84	12 909	7	1	6	4	2
	113. Inderøen	985,20	10 431	3	-	8	6	-
	114. Stenkjær	2 193,89	11 078	5	3	8	6	1
	115. Grong	10 009,16	7 604	2	-	6	8	-
	116. Namsos	1 302,37	7 373	5	2	3	3	1
	117. Fosnes	1 323,00	4 610	2	-	3	3	-
	118. Kolvereid	1 085,30	4 758	1	-	3	3	-
	119. Vikten	614,88	5 261	2	-	4	4	-
XVIII.	Nordlands amt	38 675,98	150 637	50	8	94	63	6
	120. Brønnøy	2 628,85	12 759	3	-	6	5	1
	121. Alstahaug	1 448,22	11 917	4	-	5	3	-
	122. Vefsen	6 481,64	7 305	2	2	4	2	1
	123. Ranen	6 268,26	13 772	6	-	9	5	-
	124. Lurøy	1 856,47	8 826	2	-	5	4	-
	125. Gildeskaal	1 896,03	5 731	1	-	3	3	-
	126. Bodø	673,40	9 627	5	3	5	2	1
	127. Folden	2 326,28	4 642	1	-	3	3	-
	128. Skjerstad	3 980,19	9 426	4	-	5	4	-
	129. Steigen	450,86	3 533	1	-	2	1	-
	130. Hamarøy	1 058,83	3 134	1	-	1	1	-
	131. Lødingen	2 832,05	6 205	2	-	6	4	-
	132. Ofoten	3 011,10	11 426	3	2	9	7	1
	133. Flakstad	327,85	4 166	3	-	4	3	-
	134. Buksnes	897,31	9 532	2	-	7	5	-
	135. Austlofoten	944,02	6 509	3	-	5	4	1
	136. Hadsel	1 594,62	11 898	4	1	7	2	1
	137. Sortland		10 229	3	-	8	5	-
XIX.	Tromsø amt	26 246,05	72 966	27	5	52	43	3
	138. Trondenes	1 543,69	13 568	7	2	9	7	1
	139. Ibbestad	1 660,95	8 741	3	-	5	4	-
	140. Tranøy	1 083,02	5 099	2	-	4	3	-
	141. Berg	609,10	2 305	1	-	2	2	-

¹⁾ Medregnet de til Hedemarkens amt hørende dele av Tolgen herred. ²⁾ Medregnet det til Hedemarkens amt hørende Inset sogn av Kvikne.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel I (forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 3dje decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.	Apotek og filialapotek.	
	142. Lenvik	1 198,47	6 391	1	-	3	4	-	
	143. Maalselven	5 896,05	5 091	2	-	5	3	-	
	144. Balsfjord	1 565,28	4 497	1	-	3	3	-	
	145. Tromsø	1 550,09	12 214	7	3	9	5	2	
	146. Lyngen	3 682,27	6 185	1	-	3	5	-	
	147. Karlsøy	1 417,91	3 156	1	-	3	1	-	
	148. Skjervøy	6 039,22	5 719	1	-	6	6	-	
XX.	Finmarkens amt	47 580,84	33 387	¹⁾ 14	2	29	37	3	
	149. Alten	11 227,37	5 862	2	-	5	5	-	
	150. Loppen	1 266,24	2 132	1	-	2	4	-	
	151. Hammerfest	3 193,49	4 305	2	1	4	3	1	
	152. Maasø	535,80	3 808	1	-	3	7	-	
	153. Kistrand	11 966,07	2 553	1	-	2	3	-	
	154. Lebesby	10 835,66	4 812	1	-	2	3	-	
	155. Tanen			1	-	3	5	-	
	156. Vardø	2 027,38	3 681	2	1	4	3	1	
	157. Vadso	2 605,58	4 322	2	-	3	1	1	
	158. Sydvaranger	3 923,25	1 912	1	-	1	3	-	
		322 986,57	2 221 477	²⁾ 1089	²⁾ 342	1347	770	151	

¹⁾ Foruten de i hvert distrikt opførte læger er ansat en distriktslæge uten fast distrikt med skiftende bopæl efter amtmandens nærmere bestemmelse. ²⁾ Foruten disse var der 48 læger og 20 tandlæger, som ikke vites bosat i utlandet, men hvis bopæl i Norge ikke er opgit. (Se pag. 88 og 89 i den officielle fortegnelse over læger, tandlæger og dyrlæger i 1907).

Folkemængde. Den for rikets amter og lægedistrikter opførte folke-
mængde (tabel I) er den tilstedeværende folke mængde ifølge de av det
Statistiske Centralbureau meddelte opgaver over resultaterne av folketællingen i
Norge den 3dje december 1900. Til beregning av dødelighetsforhold og andre
forholdsberegninger er derimot benyttet den av det Statistiske Centralbureau til
medicinaldirektøren meddelte opgave over den beregnede tilstedeværende middel-
olkemængde i 1907 (tabel II).

Sundhetstilstanden var i det hele tat tilfredsstillende.

Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde for aaret
58 243 med 4 816 dødsfald mot henholdsvis 138 573 og 4 938 i 1906.

De hyppigst forekommende epidemiske sygdomme var som vanlig de
ute katarer i aandedrætsorganerne (deri ogsaa indbefattet katarralsk lunge-
tændelse og laryngit). De utgjorde 41,8 pct. av samtlige anmeldte epidemiske
gdomstilfælde. Dernæst i hyppighet kom influensa, der utgjorde 16,0 pct. og
ut diarré (kolerine) med 10,9 pct. Croupøs lungebetændelse opviser 6,4 pct.,

1907.

Amter.

Tabel II.		Hele riket.				Bygderne.				Byerne.			
Amter.	Beregnet tilstedev. middelbefolkning.	Antal dødsfald i 1907.	Døde av 1000 levende.		Beregnet tilstedev. middelbefolkning.	Antal dødsfald i 1907.	Døde av 1000 levende.		Beregnet tilstedev. middelbefolkning.	Antal dødsfald i 1907.	Døde av 1000 levende.		
			1906.	1907.			1906.	1907.			1906.	1907.	
Riket	2 305 700	32 789	13,6	14,2	1 630 850	23 250	13,5	14,2	674 850	9 539	13,8	14,1	
1. Kristiania	232 000	3 222	13,6	13,9	-	-	-	-	232 000	3 222	13,6	13,9	
2. Akershus	123 500	1 523	12,2	12,3	120 600	1 467	12,1	12,2	2 900	56	15,0	19,3	
3. Smaalenene	145 100	1 914	13,2	13,2	100 100	1 314	13,2	13,1	45 000	600	13,4	13,3	
4. Buskerud	120 000	1 642	14,2	13,7	86 000	1 152	13,5	13,4	34 000	490	16,0	14,4	
5. Jarlsberg og Larvik	103 300	1 426	14,6	13,8	66 700	920	14,6	13,8	36 600	506	14,7	13,8	
6. Hedemarken	130 800	1 801	13,7	13,8	123 500	1 716	13,7	13,9	7 300	85	13,7	11,6	
7. Kristians	117 500	1 550	12,3	13,2	109 900	1 473	12,4	13,4	7 600	77	10,7	10,1	
8. Bratsberg	103 100	1 376	13,2	13,3	77 100	1 001	12,7	13,0	26 000	375	14,5	14,4	
9. Nedenes	72 200	1 069	14,7	14,8	53 700	819	14,7	15,3	18 500	250	14,9	13,5	
10. Lister og Mandal	77 700	1 278	14,8	16,4	55 000	931	15,0	16,9	22 700	347	14,1	15,3	
11. Stavanger	131 200	1 907	13,6	14,5	78 200	1 152	14,0	14,7	53 000	755	12,9	14,2	
12. Søndre Bergenhus	135 700	1 867	14,0	13,8	135 700	1 867	14,0	13,8	-	-	-	-	
13. Bergen	81 300	1 125	12,2	13,8	-	-	-	-	81 300	1 125	12,2	13,8	
14. Nordre Bergenhus	90 800	1 252	13,0	13,8	89 700	1 242	13,1	13,8	1 100	10	10,0	9,1	
15. Romsdal	144 900	1 918	13,2	13,2	114 900	1 528	13,3	13,3	30 000	390	12,7	13,0	
16. Søndre Trondhjem	140 200	2 446	15,6	17,5	98 200	1 760	15,5	17,9	42 000	686	16,0	16,3	
17. Nordre Trondhjem	82 400	1 299	14,6	15,8	76 050	1 199	14,6	15,7	6 350	100	15,4	15,7	
18. Nordland	162 400	2 325	12,0	14,3	150 900	2 197	12,1	14,6	11 500	128	11,3	11,1	
19. Tromsø	77 700	1 069	12,3	13,8	67 700	931	12,1	13,8	10 000	138	13,0	13,8	
	33 900	780	19,4	23,0	26 900	581	18,4	21,6	7 000	199	23,3	28,4	

Døde i forhold til 1000 levende fødte.

Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants.

Tabel III.										
	1907.	1906.	1905.	1904.	1903.	1902.	1901.	1900.	1899.	1898.
Riket.....	540	509	539	508	515	477	503	528	551	504
Byer	526	500	533	486	478	452	477	498	514	480
Bygder	568	513	541	517	532	489	513	542	567	514
Overøvrighets- distrikter:										
Kristiania	547	511	607	486	467	454	456	455	497	477
Akershus	548	513	586	474	531	443	516	520	611	511
Smaalenene	465	454	501	457	466	431	477	497	540	452
Buskerud	502	489	537	492	517	446	505	508	579	547
Jarlsb. og Larvik	564	603	543	509	552	476	550	520	664	554
Hedemarken	515	520	516	499	519	443	504	528	592	440
Kristians	529	483	522	475	490	433	464	453	547	433
Bratsberg	558	534	507	564	522	475	558	576	724	461
Nedenes	623	596	634	632	616	533	585	600	614	565
Lister og Mandal	722	602	626	606	647	571	588	714	614	583
Stavanger	496	483	512	500	489	484	468	585	547	522
Søndre Bergenhus	526	542	486	508	510	500	562	589	538	540
Bergen	538	468	481	513	445	446	458	555	469	439
Nordre Bergenhus	566	531	603	530	522	581	521	587	528	517
Romsdal	494	487	520	564	543	474	474	522	545	528
Søndre Trondhjem	634	570	587	579	573	536	565	607	619	571
Nordre Trondhjem	659	586	617	575	571	533	565	541	556	559
Nordland	492	404	436	396	467	436	430	429	430	437
Tromsø	455	418	513	447	464	477	439	466	448	514
Finmarken	600	608	547	604	645	619	626	543	518	649

mæslinger 4,6 pct., difteri (croup) 4,3 pct., kikhoste 4,0 pct. Se forøvrig tabel V, kolonne 2.

Antallet av de personer, der anmeldtes at lide av epidemisk sygdom, utgjorde 68,6 pro mille av den for aaret beregnede middelfolkemængde eller 8,6 pro mille flere end aaret forut. De største tal har Bergen med 119,2 pro mille, Buskerud amt med 112,1 pro mille, Søndre Trondhjems amt med 98,5 pro mille, Smaalenenes amt med 94,4, samt Finmarkens amt med 87,3 pro mille. Dernæst kommer Nedenes og Stavanger amter, hvor antallet av angrepne noget overstiger gjennemsnittstallet for riket, mens det for de øvrige amter i større eller mindre grad ligger under dette. Det mindste antal har Søndre Bergenhus, Nordre Bergenhus og Tromsø amter. Se forøvrig tabel IV, kolonne 3. I forhold til aaret

Samtlige av lægerne anmeldte tilfælde av
Les maladies épidémiques

Tabel IV.	Samtlige anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme.		Anmeldte angrebne av epidemiske sygdomme av 1000 indbyggere.	Eks-ante-matisk tyfus.	Tyfoid-feber.			Cerebro-spinal-meningit.		Akut polio-myelit.	
	Tilf.	Dødsf.			Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Riket	158243	4816	68,6	1	760	78	31	12	204	31	
Byer	79036	1805	117,1	1	322	23	3	1	29	2	
Bygder	79207	3011	48,6	-	438	55	28	11	175	29	
Amter:											
1. Kristiania	14869	693	64,0	-	130	3	-	-	19	2	
2. Akershus	8450	240	68,4	-	10	2	1	-	15	4	
3. Smaalenene	13701	318	94,4	-	27	3	3	-	32	1	
4. Buskerud	13455	240	112,1	-	6	3	7	1	27	5	
5. Jarlsberg og Larvik	7035	215	68,1	-	21	4	1	1	8	2	
6. Hedemarken	8407	226	64,2	-	10	1	-	-	24	5	
7. Kristians	7193	207	61,2	-	6	2	1	-	8		
8. Bratsberg	6840	168	66,4	-	20	3	2	-	17		
9. Nedenes	5799	155	80,3	-	4	1	-	-	4		
10. Lister og Mandal ..	4609	182	59,3	-	14	-	-	-	1		
11. Stavanger	9767	275	74,4	-	8	1	-	-	1		
12. Søndre Bergenhus ..	3862	246	28,5	-	94	6	4	3	8		
13. Bergen	9687	247	119,2	-	57	6	1	1	-		
14. Nordre Bergenhus ..	3086	124	34,0	-	29	5	-	-	2		
15. Romsdal	6816	217	45,5	-	51	5	-	-	3		
16. Søndre Trondhjem ..	13799	393	98,5	-	125	10	-	-	13		
17. Nordre —	4525	163	54,9	-	8	1	1	1	15		
18. Nordland	10172	286	62,6	-	26	11	6	3	6		
19. Tromsø	3212	137	41,3	-	107	11	3	2	1		
20. Finmarken	2959	84	87,3	1	7	-	1	-	-		

forut viser der sig nedgang kun for Jarlsberg og Larvik og Romsdals amter, for alle de øvrige amter stigning i større eller mindre grad.

Før 157 595 av de ialt opgivne 158 243 epidemiske sygdomstilfælde er deres optræden i de forskjellige maaneder opgit. Som almindelig forekom de fleste i aarets 1ste kvartal, de færreste i 3dje.

Tabel IV viser det opgivne antal av epidemiske sygdomstilfælde blandt 1 000 indvaanere i riket og dets overøvrighetsdistrikter.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde efter de av det Statistiske Centralbureau meddelte opgaver over folkemængdens bevægelse i 1907 32 789 eller

epidemiske sygdomme fordelt paa amter.

ans les départements.

Børne- kopper.	Skar- lagens- feber.		Mæslin- ger.		Difteri (croup).		Blod- gang.		Barsel- feber.		Pyæmi, septhæmi.		Pemfigus hos nyfødte.		Rosen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
1	2756	59	7280	132	6835	511	63	8	267	92	453	145	101	23	1782	80
-	1058	17	4585	92	3867	263	12	-	55	19	141	61	37	12	843	33
1	1698	42	2695	40	2968	248	51	8	212	73	312	84	64	11	939	47
-	299	3	679	50	1822	108	1	-	9	4	35	26	3	3	97	11
-	107	3	628	3	494	26	6	-	7	2	16	7	-	-	67	1
-	87	1	992	21	739	34	1	-	11	1	45	8	13	2	129	2
-	56	-	435	2	720	49	1	1	6	3	14	6	4	-	163	5
-	67	1	272	2	326	23	7	2	5	1	5	3	2	1	85	4
-	115	-	292	1	95	10	-	-	14	4	34	4	6	2	91	4
-	137	3	558	1	84	9	-	-	17	7	30	3	6	-	87	8
-	305	9	696	6	215	16	-	-	7	2	16	6	15	2	78	1
-	94	-	195	1	147	14	1	-	8	1	31	4	1	1	67	3
-	89	-	96	4	354	14	-	-	4	3	4	3	2	2	33	-
-	143	5	15	-	128	14	1	-	13	5	13	10	6	3	117	3
-	61	-	18	1	403	45	8	1	33	7	9	4	3	-	65	5
-	19	-	3	-	601	73	-	-	8	3	18	13	6	-	112	6
1	52	-	4	-	53	12	1	1	15	7	20	5	2	2	43	3
-	319	12	51	2	100	7	26	2	17	7	48	6	4	1	148	6
-	470	18	2000	38	273	30	-	-	28	7	23	10	8	1	180	5
-	64	2	121	-	26	3	1	-	15	8	19	7	2	-	55	4
-	223	2	191	-	83	6	5	1	36	11	52	9	10	1	93	2
-	19	-	25	-	100	8	-	-	13	5	22	7	8	2	38	5
-	30	-	9	-	72	10	4	-	11	4	9	4	-	-	34	2

14,2 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (2 305 700). I 1906 var dødeligheten 13,6 pro mille. I bygdene (14,3 pro mille) var den 0,1 pro mille større end gennemsnitsdødeligheten for riket og 0,8 pro mille større end aaret forut. I byerne (14,1 pro mille) var den 0,1 pro mille lavere end gennemsnitsdødeligheten for riket og 0,3 pro mille større end i 1906.

Sammenlignes dødeligheten i amterne (overøvrighetsdistrikterne) med rikets (jevnfr. tabel II), viser den sig størst i Finmarkens amt, hvor den overstiger rikets med 8,8 pro mille; i Søndre Trondhjem, Lister og Mandal, Nordre Trondhjem, Nedenes, Stavanger og Nordland overskred den ogsaa den gennemsnitlige (med fra 3,3 til 0,1 pro mille). Mindst var dødeligheten i Akershus amt

Samtlige av lægerne anmeldte tilfælde af
Les maladies épidémiques

Tabel IV (forts.).		Røde hunde.	Vandkopper.	Kusma.		Kikhoste.		Akute katarer i aandedrætsorganerne.	
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Riket	261	1818	1777	1	6305	255	66143	114	
Byer	212	1218	1228	1	3035	82	34651	40	
Bygder	49	600	549	-	3270	173	31492	74	
Amter:									
1. Kristiania	15	202	95	1	357	26	6675	12	
2. Akershus	3	99	33	-	290	6	3476	5	
3. Smaalenene	13	143	67	-	239	9	6086	10	
4. Buskerud	10	130	308	-	284	4	6081	5	
5. Jarlsberg og Larvik	7	136	19	-	99	2	3349	5	
6. Hedemarken	2	58	80	-	228	24	3960	5	
7. Kristians	22	79	76	-	281	8	2378	5	
8. Bratsberg	12	82	62	-	90	4	2410	4	
9. Nedenes	1	63	5	-	770	19	2068	4	
10. Lister og Mandal	3	24	132	-	524	34	1861	4	
11. Stavanger	12	86	271	-	734	22	4662	8	
12. Søndre Bergenhus	1	34	12	-	148	17	1338	3	
13. Bergen	4	183	416	-	674	14	4075	3	
14. Nordre Bergenhus	1	39	5	-	264	15	1017	1	
15. Romsdal	141	95	6	-	242	4	2561	1	
16. Søndre Trondhjem	3	211	9	-	860	33	5428	10	
17. Nordre —	7	25	30	-	120	6	1648	5	
18. Nordland	1	74	44	-	84	6	4303	8	
19. Tromsø	-	33	8	-	2	2	1374	1	
20. Finmarken	3	22	99	-	15	-	1393	1	

(1,3 pro mille mindre end gennemsnittet), for de øvrige amters vedkommende var forskjellen mindre (fra 1,0 til 0,3 pro mille).

I forhold til aaret forut var dødeligheten større i alle amter undtagen i Buskerud, Jarlsberg og Larvik samt Søndre Bergenhus. I Smaalenene og Romsdal var dødeligheten den samme som i 1906. Forholdstallet er steget med fra 0,1 pro mille i Akershus, Hedemarken, Bratsberg og Nedenes til 3,6 pro mille i Finmarken. I Lister og Mandal, Stavanger, Bergen, Søndre og Nordre Trondhjem samt Tromsø var stigningen mellem 1,0 og 2,0 pro mille, i Nordland 2,3 pro mille, forøvrig under 1,0 pro mille.

Tabel II (side 6*) gir en nærmere oversigt over de dodes antal og

epidemiske sygdomme fordelt paa amterne.

ans les départements.

Influenta.		Lungebetændelse.		Pleurit.		Gigtfeber.		Koldfeber.		Beri-beri.		Akut diarré (kolerine).		Skjorbuk.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
5244	177	10141	1504	4732	111	3985	69	47	1	2	1	17229	374	25	8
11212	69	3482	475	1700	41	1758	15	30	-	1	-	9553	193	3	1
14039	108	6659	1029	3032	70	2227	54	17	1	1	1	7676	181	22	7
1683	31	446	185	175	17	188	5	-	-	-	-	1939	97	-	-
1489	10	623	101	165	5	133	2	-	-	-	-	788	10	-	-
2216	15	843	92	314	5	280	2	-	-	-	-	1421	19	-	-
2519	8	697	74	268	1	256	2	1	-	-	-	1460	16	2	2
1201	7	354	77	162	8	113	6	6	-	-	-	789	16	1	1
1434	5	708	73	257	2	180	8	1	1	-	-	823	22	5	2
1811	8	653	87	163	6	205	1	1	-	-	-	589	9	1	-
1033	8	414	45	177	2	134	-	2	-	-	-	1053	19	-	-
1261	7	312	49	133	2	172	2	9	-	1	-	452	4	-	-
530	10	202	58	99	3	83	4	1	-	-	-	472	6	1	-
886	9	712	79	265	7	446	5	4	-	-	-	1244	27	-	-
409	2	406	93	188	11	203	5	-	-	1	1	426	14	-	-
1271	7	494	64	303	8	324	-	18	-	-	-	1100	16	-	-
675	2	254	38	158	1	138	6	1	-	-	-	312	6	-	-
1079	9	471	58	415	9	250	6	1	-	-	-	784	24	4	1
1609	6	734	96	374	10	278	2	2	-	-	-	1168	20	3	-
1042	9	529	82	205	4	126	5	-	-	-	-	466	6	-	-
2190	18	779	97	572	6	287	5	-	-	-	-	1106	22	1	1
476	1	228	31	211	2	120	3	-	-	-	-	422	19	2	-
430	5	202	25	128	2	69	-	-	-	-	-	415	2	5	1

dødeligheden i 1906 og 1907 i forhold til den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde i riket, dets bygder og byer med fordeling paa overøvrighetsdistrikterne.

Tabel III (side 7*) viser forholdet mellem levende fødte og døde i de ti aar fra 1898 til 1907.

Epidemiske sygdomme. I tabel IV (side 8* og flg.) gives en oversigt over samtlige av lægerne opgivne tilfælde og dødsfald av epidemiske sygdomme med deres fordeling paa overøvrighetsdistrikterne.

Tabel V (side 12* og 13*) gir oplysning om tiden for de epidemiske

De av lægerne opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme efter maaned, kjøen og alder.

Le nombre des cas des maladies épidémiques traités par mois, par sexe et par âge.

12*

Tabel V. Sygdom.	Ialt anmeldte tilfælde.	Procentfor- hold til samt- lige opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme.	Ialt anmeldte dødsfald.	Procent døde av samtlige tilfælde av samme syg- dom.	Kjøn og alder (par sexe et âge).				Tiden er op- git for antal be- handlede.
					1		2		
					Børn (under 15 aar).		Voksne (over 15 aar).		
					Mandkjøn.	Kvindekj.	Mandkjøn.	Kvindekj.	
Eksantematisk tyfus	1	-	-	-	-	-	1	-	1
Tyfoidfeber	760	0,48	78	10,3	106	134	267	251	736
Cerebrospinalmeningit	31	0,02	12	38,7	7	6	7	11	26
Akut poliomyelit	204	0,13	31	15,2	82	59	37	26	201
Børnekopper	1	-	-	-	-	-	-	1	1
Skarlagensfeber	2756	1,7	59	2,1	1208	1279	83	156	2748
Mæslinger	7280	4,6	132	1,8	3239	3342	329	368	7278
Difteri (croup)	6835	4,3	511	7,5	2589	2748	619	854	6828
Blodgang	63	0,04	8	12,7	22	14	12	15	60
Barselfeber	267	0,17	92	34,5	-	-	-	267	254
Pyæmi, septhæmi	453	0,29	145	32,0	52	32	237	131	402
Pemfigus hos nyfødte	101	0,06	23	22,8	56	43	-	2	90
Rosen	1782	1,1	80	4,5	100	128	597	951	1773
Røde hunde	261	0,16	-	-	95	123	18	25	261
Vandkopper	1818	1,1	-	-	800	852	76	86	1814
Kusma	1777	1,1	1	-	665	568	370	173	1776
Kikhoste	6305	4,0	255	4,0	2955	3103	119	123	6291
Akute katarrer i aandedrætsorganerne . .	66143	41,8	1144	1,7	13725	13135	20455	18508	65829
Influenza	25244	15,9	177	0,7	2194	2304	10728	9972	25164
Lungebetændelse	10141	6,4	1504	14,8	2270	1712	3434	2704	10107
Pleurit	4732	3,0	111	2,3	485	423	2172	1648	4724
Gigtfeber	3985	2,5	69	1,7	382	354	1542	1681	3975
Koldfeber	47	0,03	1	-	2	1	39	4	40
Beri-beri	2	-	1	-	-	-	2	-	1
Akut diarré (kolerine)	17229	10,9	374	2,2	5131	4581	4060	3434	17194
Skjærbuk	25	0,01	8	32,0	3	2	10	9	21
Tilsammen	158243		4816		36168	34943	45214	41400	157595

1907.

Tabel V (forts.)

	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Eksantematisk tyfus.....	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	62	43	62	57	58	67	49	64	56	44	103	71
Cerebrospinalmeningit.....	3	1	4	1	4	4	2	-	4	-	1	2
Akut poliomyelit.....	26	8	11	14	16	21	10	24	27	15	19	10
Børnekopper.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber.....	326	252	223	235	202	194	152	164	171	268	289	272
Mæslinger.....	335	287	387	618	549	520	288	168	406	1210	1480	1030
Difteri (croup).....	765	495	595	574	578	473	448	450	472	589	713	676
Blodgang.....	2	5	12	12	4	7	2	-	1	2	13	-
Barsefeber.....	28	26	26	21	23	16	26	18	15	19	22	14
Pyæmi, septhæmi.....	30	33	38	46	23	32	36	33	33	34	28	36
Pemfigus hos nyfødte.....	8	9	1	3	10	7	7	10	9	9	12	5
Rosen.....	159	144	150	177	157	181	142	132	128	134	125	144
Røde hunde.....	8	34	46	50	45	21	5	4	3	21	8	16
Vandkopper.....	204	172	140	164	178	159	111	122	104	159	143	158
Kusma.....	155	125	126	116	114	96	58	45	60	138	213	530
Kikhoste.....	711	721	632	731	493	459	420	370	337	407	515	495
Akute katarrer i aandedrætsorganerne.....	9428	7685	6284	6257	5574	4530	3344	3056	3313	4762	5795	5801
Influenta.....	7637	7590	3524	1730	915	505	301	205	253	393	705	1406
Lungebetændelse.....	1166	1118	975	1114	1132	890	482	348	441	615	814	1012
Pleurit.....	437	409	450	482	443	437	420	311	316	351	343	325
Gigtfeber.....	408	364	402	411	348	396	345	246	233	266	245	311
Koldfeber.....	1	-	4	7	3	1	5	6	2	2	2	7
Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Akut diarré (kolerine).....	1361	1110	1046	1105	1181	1513	1766	1776	1651	1792	1516	1377
Skjærbuk.....	3	1	2	2	1	1	4	3	-	2	1	1
Tilsammen.....	23263	20632	15141	13927	12051	10530	8423	7555	8035	11233	13106	13699

sygdomstilfældes optræden og de sykes kjønn og alder, forsaavidt opgaver derom foreligger. Desuten oplyser tabellen om de enkelte sygdommes procentforhold til samtlige anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme samt om dødelighetsprocenten.

Tabel VI (side 15*) gir en oversigt over de i samtlige byer anmeldte epidemiske sygdomstilfælde med angivelse av procentforholdet til alle i riket anmeldte tilfælde av samme sygdom. Tabellen er utarbeidet efter de til medicinaldirektøren for hver maaned indsendte lister over epidemiske sygdomme i byerne.

Tabel VII (side 16* og 17*) gir en oversigt over fordelingen av de epidemiske sygdomstilfælde og dødsfald paa de forskjellige amters byer.

Uoverensstemmelsen mellem de to sidste tabeller skriver sig hovedsagelig fra, at katarrale og follikulær angina er medtat i tabel VI, men ikke i tabel VII. Desuten er de ved den førstnævnte tabels utarbeidelse benyttede maanedlige lister fra byerne tildels rettet eller forandret ved senere indkomne opgaver. Antallet av dødsfald er i tabel VII opført efter de endelige opgaver over kjendte dødsarsaker for aaret.

I slutningen av den almindelige beretning (tabel XL) er indtat opgaver for enkelte epidemiske sygdommes vedkommende over deres fordeling paa hver maaned inden de enkelte lægedistrikter med særskilt anførsel for byer og bygder.

Eksantematisk tyfus. Det enkelte under denne sygdom opførte tilfælde tør være tvilsomt. Se nærmere under Finmarkens amt (side 252) i beretningerne for de enkelte overøvrighetsdistrikter. Se ogsaa anmerkningen ved samme sygdom i tabel VI.

Tyfoidfeber (ileotyphus, febris typhoidea) forekom sjeldnere end aaret forut (0,33 mot 0,6 pro mille av befolkningen). Tilfældene var ogsaa dette aar talrikst i 4de kvartal. De fleste angrepne er anmeldt fra Kristiania stadsfysikat, Søndre Trondhjems, Tromsø og Søndre Bergenhus amter.

I første rubrik av tabel VIII (side 18*) er angit antallet av angrepne av tyfoidfeber blandt 1 000 indvaanere i riket og dets amter i 1906 og 1907.

Til oplysning om sygdommens utbredning blandt befolkningen inden de forskjellige lægedistrikter er der føiet et farvelagt kart til den almindelige beretning.

Av **cerebrospinalmeningit** (meningitis cerebro-spinalis epidemica) opføres 31 angrepne med 12 dødsfald, hvilket viser en betydelig nedgang mot aaret forut.

Av **akut poliomyelit** er anmeldt 204 tilfælde med 31 dødsfald, hvilket ogsaa viser en betydelig tilbagegang mot 1906.

Skarlagensfeber (scarlatina) viser fortsatt nedgang i de angrepnes antal, idet der anmeldtes 2 756 tilfælde mot 3 999 i 1906 og 4 781 i 1905. Ialt angrepes 1,2 pro mille av befolkningen mot 1,7 pro mille i 1906 og 2,1 i 1905. Gjennemsnittsdødeligheten av denne sygdom for det hele land var 2,1 pct.

I anden rubrik av tabel VIII (side 18*) findes en oversigt over anmeldte angrepne av skarlagensfeber blandt 1 000 indvaanere i riket og dets amter for 1906 og 1907.

Mæslinger (morbilli) viser øket utbredning, idet der anmeldtes ialt 7 280 tilfælde mot 2 882 i 1906 og 2 833 i 1905. Litt over halvparten av de anmeldte falder paa sidste kvartal, det mindste antal falder paa 3dje kvartal. Blandt amterne har Søndre Trondhjems amt de fleste anmeldte, men av disse tilhører omtrent de $\frac{2}{3}$ Trondhjem by. Dernæst kommer Smaalene, Bratsberg, Kristiania, Akershus, Kristians og Buskerud. Gjennemsnittsdødeligheten var for det hele land 1,8 pct.

Les maladies épidémiques dans les villes.

Tabel VI.	Sygdom.	Antal kjendte tilfælde.	Procentforhold til de i hele riket anmeldte tilfælde av samme sygdom.	Antal anmeldte dødsfald.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Eksantematisk tyfus	²⁾ 2	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Tyfoidefeber	331	43,6	15	36	16	24	22	32	33	24	19	11	14	51	49
	Cereorospinalmeningit	5	16,1	2	1	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Akut poliomyelit	31	15,2	-	-	-	2	1	-	6	2	7	4	4	5	-
	Barselfeber	53	20,0	17	5	6	4	5	8	2	5	3	2	2	3	8
	Børnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vandkopper	1224	67,3	-	151	115	101	127	130	109	80	77	62	103	76	93
	Skarlagensfeber	1063	38,6	11	134	93	82	98	95	86	67	54	68	94	94	98
	Røde hunde	215	82,3	-	3	30	41	43	34	16	3	2	1	19	9	14
	Mæslinger	4659	64,0	93	177	181	240	421	295	195	153	85	292	961	1075	584
	Rosen	850	47,7	36	60	69	71	85	80	96	70	61	70	66	62	60
	Pyæmi, septhæmi	130	28,7	46	12	9	8	15	5	12	7	16	14	15	11	6
	Pemfigus hos nyfødte	32	31,7	7	4	1	1	2	4	3	3	2	-	6	4	2
	Kikhoste	3047	48,3	73	294	349	264	319	244	290	234	193	183	202	219	256
	Difteri (croup)	3874	56,7	250	475	348	396	409	365	262	212	222	215	306	333	331
	Kusma	1224	68,8	-	81	61	71	76	90	57	38	18	40	85	146	461
	Aktute katarrar i luftveiene og bronkit	34233	51,8	259	4910	3821	3087	3160	2813	2402	1543	1527	1832	2797	3331	3010
	Katarralsk og foll. angina	7078	-	-	860	614	685	576	593	544	373	406	536	627	623	641
	Influenta	11205	44,4	54	3962	3435	1856	576	341	183	72	58	91	174	224	733
	Lungebetændelse	3495	34,5	460	358	354	323	361	354	320	183	121	198	290	285	348
	Pleurit	1705	36,0	29	146	129	134	173	158	174	127	112	133	142	146	131
	Gigtfeber	1754	44,0	12	168	150	183	183	152	212	148	109	128	118	97	106
	Koldfeber	33	70,2	-	-	-	4	3	2	-	5	5	2	1	1	10
	Akut diarré og indenlandsk kolera	9535	55,3	172	816	632	588	578	641	821	913	922	931	1029	916	748
	Blodgang	14	22,2	3	1	1	1	4	4	1	2	-	-	-	-	-
	Skjorbuk	1	4,0	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tilsammen	85793	-	1540	12654	10417	7667	7238	6442	5824	4264	4019	4813	7055	7711	7689
	Veneriske saar	357	-	-	22	28	29	38	36	19	22	26	27	32	20	58
	Nye tilfælde av chancker og syfilis	943	-	6	75	83	74	97	88	64	58	66	62	78	85	113
	Gonorré og uretrit	3411	-	-	257	233	249	302	264	251	270	305	272	303	327	378

¹⁾ Summerne stemmer for en del ikke med de enkelte, trykte maanedslister, idet feil er rettet, og opgaver, der kom for sent inden listens trykning. ²⁾ Begge tilfælde, vistnok efter det resultat, man senere er kommet til, tyfoidefeber. Den patient, der i mai døde paa Tromsø sykehus, var distriktslægen i Lyngen.

1907.

15*

Epidemiske sygdomme i amternes byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VII.		Ialt kjendte		1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
Sygdom.	tilfælde.	dødsfald.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaaale- nenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt		Hede- markens amt.		Kristians amt.		Brats- berg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Sta- vanger amt.		
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	
Eksantematisk tyfus . .	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	322	23	130	3	-	-	8	1	1	1	10	2	1	-	-	-	4	-	2	-	5	-	2	1	
Cerebrospinalmeningit .	3	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	29	2	19	2	-	-	4	-	-	-	-	-	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagenfeber	1058	17	299	3	13	1	24	-	37	-	44	-	2	-	5	-	59	-	27	-	12	-	47	2	
Mæslinger	4585	92	679	50	19	-	776	9	110	-	202	1	176	-	142	-	451	4	149	-	53	-	10	-	
Difteri (croup)	3867	263	1822	108	16	1	306	16	305	19	129	8	11	1	-	-	84	5	52	5	223	2	67	7	
Blodgang	12	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Barselfeber	55	19	9	4	-	-	2	-	2	1	2	1	-	-	1	1	3	1	1	-	-	-	7	1	
Pyæmi, septhæmi	141	61	35	26	1	1	25	1	4	3	3	1	-	-	1	-	1	-	10	3	1	1	8	5	
Pemfigus (hos nyfødte) .	37	12	3	3	-	-	4	-	2	-	1	1	-	-	-	-	4	1	1	1	1	1	2	1	
Rosen	843	33	97	11	-	-	81	1	68	1	46	-	11	-	6	-	40	1	37	1	14	-	89	3	
Røde hunde	212	-	15	-	-	-	11	-	7	-	6	-	-	-	18	-	12	-	-	-	3	-	8	-	
Vandkopper	1218	-	202	-	2	-	113	-	89	-	117	-	21	-	11	-	40	-	32	-	17	-	80	-	
Kusma	1228	1	95	1	-	-	41	-	169	-	10	-	5	-	13	-	26	-	1	-	107	-	253	-	
Kikhoste	3035	82	357	26	1	1	103	3	46	4	36	-	1	-	51	2	21	-	367	5	221	4	599	14	
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	34651	405	6675	121	9	1	3867	31	2485	20	2225	10	519	2	335	2	1249	12	875	11	1225	14	4048	52	
Influenza	11212	69	1683	31	59	-	1647	6	1040	2	804	2	261	-	206	1	611	4	660	5	279	2	774	5	
Lungebetændelse	3482	475	446	185	10	3	425	16	200	20	155	24	54	3	63	1	167	14	103	10	149	33	482	34	
Pleurit	1700	41	175	17	1	-	160	2	82	-	69	2	20	-	7	1	60	1	40	-	35	-	178	3	
Gigtfeber	1758	15	188	5	1	-	158	1	66	-	53	1	22	-	13	-	36	-	64	-	41	2	349	3	
Koldfeber	30	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	2	-	3	-	-	-	4	-	
Akut diarré (kolerine) .	9553	193	1939	97	8	1	987	9	600	10	537	3	86	-	83	3	590	7	230	-	320	4	1047	20	
Skjorbuk	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
Beri-beri	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
Tilsammen	79036	1805	14869	693	140	9	8743	96	5316	81	4451	56	1192	6	955	11	3463	50	2655	41	2707	63	8055	151	

Epidemiske sygdomme i amternes byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VII (forts.).		13		14		15		16		17		18		19		20	
Sygdom.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.	
		Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
B	Eksantematisk tyfus.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Tyfoidefeber.....	57	6	-	-	10	-	78	7	2	-	2	-	6	2	4	-
	Cerebrospinalmeningit.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Akut poliomyelitis.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skarlagensfeber.....	19	-	-	-	205	8	227	3	4	-	14	-	12	-	8	-
	Mæslinger.....	8	-	-	-	13	-	1579	28	38	-	180	-	2	-	3	-
	Difteri (croup).....	601	73	1	-	22	4	164	10	1	-	10	-	24	3	29	1
	Blodgang.....	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Barselfeber.....	8	3	-	-	8	3	5	1	2	1	3	-	-	-	2	2
	Pyæmi, septhæmi.....	18	13	-	-	18	-	1	1	3	1	5	1	1	1	6	3
	Pemfigus (hos nyfødte).....	6	-	-	-	2	1	6	-	-	-	1	1	4	2	-	-
	Rosen.....	112	6	1	-	73	4	108	5	10	-	18	-	11	-	21	-
	Røde hunde.....	4	-	-	-	125	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-
	Vandkopper.....	183	-	2	-	77	-	186	-	-	-	16	-	24	-	6	-
	Kusma.....	416	-	-	-	5	-	6	-	22	-	2	-	4	-	53	-
	Kikhoste.....	674	14	12	1	135	-	367	6	18	1	17	1	-	-	9	-
	Akute katarrer i aandedræts- organerne.....	4075	36	53	2	1021	20	3552	38	219	2	623	7	644	3	952	21
	Influenza.....	1271	7	33	-	639	-	550	2	146	-	219	-	124	-	206	2
	Lungebetændelse.....	494	64	7	1	167	13	286	24	45	6	80	8	27	5	122	11
	Pleurit.....	303	8	2	-	153	1	170	4	14	-	107	1	46	-	78	1
	Gigtfeber.....	324	-	2	-	114	2	152	-	17	-	58	-	51	1	49	-
	Koldfeber.....	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Akut diarré (kolerine).....	1100	16	8	-	440	5	690	10	117	3	293	-	246	3	232	-
	Skjærbuk.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Beri-beri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen		9687	247	121	4	3236	61	8129	139	659	14	1648	19	1226	20	1784	44

1907.

17*

Angrepne av 1000 indvaanere av tyfoidfeber, skarlagensfeber, difteri og lungebetændelse.

Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1000 habitants.

Tabel VIII.		Tyfoidfeber.		Skarlagensfeber.		Difteri.		Lungebetændelse.	
Riket og overøvrighetsdistrikter.		1906.	1907.	1906.	1907.	1906.	1907.	1906.	1907.
Riket		0,6	0,33	1,7	1,2	3,0	3,0	4,0	4,4
Byer		1,0	0,48	2,2	1,6	6,5	5,7	4,7	5,2
Bygder		0,4	0,27	1,5	1,0	1,5	1,8	3,7	4,1
Amter:									
1. Kristiania		0,3	0,56	2,5	1,3	9,7	7,9	1,9	1,9
2. Akershus		0,1	0,08	1,9	0,9	3,2	4,0	4,1	5,0
3. Smaalenene		0,5	0,19	0,4	0,6	4,6	5,1	6,3	5,8
4. Buskerud		0,2	0,05	0,7	0,5	5,4	6,0	5,9	5,8
5. Jarlsberg og Larvik		0,4	0,20	0,6	0,6	3,5	3,2	5,7	3,4
6. Hedemarken		0,05	0,08	1,7	0,9	1,5	0,7	4,4	5,4
7. Kristians		0,1	0,05	0,8	1,2	0,8	0,7	4,1	5,6
8. Bratsberg		2,6	1,94	4,2	3,0	0,8	2,1	3,6	4,0
9. Nedenes		0,03	0,06	2,5	1,3	1,8	2,0	4,8	4,3
10. Lister og Mandal		0,3	0,18	0,8	1,1	5,7	4,6	2,6	3,6
11. Stavanger		0,5	0,06	2,9	1,1	1,5	1,0	3,5	5,4
12. Søndre Bergenhus		0,8	0,69	1,2	0,4	1,7	2,9	2,8	3,0
13. Bergen		1,4	0,70	1,6	0,2	4,7	7,4	4,8	6,1
14. Nordre Bergenhus		1,0	0,32	0,8	0,6	1,3	0,6	3,2	2,8
15. Romsdal		0,6	0,35	2,1	2,2	0,4	0,7	3,7	3,3
16. Søndre Trondhjem		1,6	0,89	3,2	3,4	2,6	1,9	4,8	5,2
17. Nordre —		0,3	0,10	0,6	0,8	0,3	0,3	5,5	6,4
18. Nordland		0,3	0,16	1,8	1,4	0,5	0,5	3,2	4,8
19. Tromsø		0,3	1,38	1,3	0,2	1,8	1,3	3,2	2,9
20. Finmarken		0,5	0,21	1,3	0,9	0,8	2,1	3,9	6,0

Difteri (croup) viser samme hyppighet som aaret forut, idet der anmeldtes 6835 tilfælde med 511 dødsfald mot henholdsvis 6826 og 477 i 1906. De fleste angrepne anmeldtes i 4de kvartal, 1ste og 2det staar omtrent likt, de færreste opgives i 3dje kvartal. Hvad hyppigheten inden amterne angaar, staar Kristiania høiest med 1 822 tilfælde, dernæst kommer Smaalenene, Buskerud, Bergen, Akershus og Søndre Bergenhus; det mindste antal viser Nordre Trondhjems og Nordre Bergenhus amter. Gjennemsnittsdødeligheten var for det hele land 7,5 pct. (i 1906 7,0 pct., i 1905 8,2 pct.).

Dødsfald paa barselseng.

Décès pendant les couches dans les départements.

Tabel IX.	Antal barsel- kvinder.	Døde paa barselseng ifølge		Barselfeber.				Av 1000 barselkvinder døde ¹⁾ i	
		pre- ster- nes opga- ver.	læ- gernes op- gaver.	Av lægerne opgivne				1906.	1907.
				til- fælde.	an- gripne av 1000 fø- dende.	døds- fald.	døds- pro- cent av an- grip- ne.		
Riket	61270	171	168	267	4,4	92	34,5	2,7	2,8
Byer	18289	37	45	55	3,0	19	34,5	1,8	2,0
Bygder	42981	134	123	212	4,9	73	34,4	3,1	3,1
Amter:									
1. Kristiania	5945	10	14	9	1,5	4	44,4	0,6	1,7
2. Akershus	2797	7	4	7	2,5	2	28,6	2,7	2,5
3. Smaalenene	4153	6	5	11	2,6	1	9,1	1,4	1,4
4. Buskerud	3284	8	9	6	1,8	3	50,0	3,2	2,4
5. Jarlsberg og Larvik	2560	5	4	5	2,0	1	20,0	2,0	1,9
6. Hedemarken	3520	6	8	14	4,0	4	28,6	2,9	1,7
7. Kristians	2963	11	12	17	5,7	7	41,2	2,6	3,7
8. Bratsberg	2499	6	3	7	2,8	2	28,6	3,1	2,4
9. Nedenes	1732	4	3	8	4,6	1	12,5	2,7	2,3
10. Lister og Mandal.	1791	6	6	4	2,2	3	75,0	3,6	3,3
11. Stavanger ¹⁾	3877	10	6	13	3,4	5	38,5	1,6	2,6
12. Søndre Bergenhus.	3597	12	10	23	6,4	7	30,4	4,2	3,3
13. Bergen	2117	6	7	8	3,8	3	37,5	3,3	2,8
14. Nordre Bergenhus	2220	12	12	15	6,8	7	46,7	4,4	5,4
15. Romsdal	3906	14	13	17	4,4	7	41,2	3,8	3,6
16. Søndre Trondhjem	3867	11	11	28	7,2	7	25,0	2,6	2,8
17. Nordre —	1954	5	11	15	7,7	8	53,3	1,9	2,6
18. Nordland	4796	11	13	36	7,5	11	30,6	3,3	2,3
19. Tromsø	2379	6	9	13	5,5	5	38,5	3,5	2,5
20. Finmarken	1313	15	8	11	8,4	4	36,4	5,4	11,4

¹⁾ Beregnet efter det av presterne opgivne antal dødsfald.

I tredje rubrik av tabel VIII findes en oversigt over angrepne av difteri (croup) blandt 1 000 indvaanere i riket og dets amter i aarene 1906 og 1907.

Til oplysning om sygdommens utbredning blandt befolkningen inden de forskjellige lægedistrikter er der til den almindelige beretning føiet et farvelagt kart.

Av **blodgang** (dysenteria) opføres 63 tilfælde med 8 dødsfald mot henholdsvis 71 og 5 i 1906, 110 og 7 i 1905.

Dødsårsaker for barselkvinder. Døde efter obstetriciske operationer.

Causes de décès pendant les couches. Décès après des opérations obstétricales.

Tabel X. Dødsårsaker.	Antal dødsfald paa barselseng.	Derav i		Dødsfald efter følgende operationer:							
		byer.	bygder.	Ialt.	Tangforløsning.	Vending.	Uttækning.	Perforation.	Embryotomi.	Abortus provocatus.	Efterbyrdsoperation.
Barselfeber; pyæmi etc.	92	19	73	15	9	4	-	-	1	-	1
Barselkrampe	28	11	17	10	3	5	1	1	-	-	-
Emboli og trombose	11	3	8	1	-	-	-	1	-	-	-
Blødning	21	5	16	5	-	5	-	-	-	-	-
Livmorbristning	3	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Dystoki	5	1	4	1	-	-	-	1	-	-	-
Abort	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inversio uteri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Exhaustio virium	-	-	-	2	-	1	-	-	1	-	-
Hæmatemesis	-	-	-	2	1	-	-	-	1	-	-
Lungetuberkulose	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Sukkersyke	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Ukjendt eller uopgit dødsårsak	3	-	3	1	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	168	45	123	40	13	17	1	3	3	1	2

Barselfeber (febris puerperalis). Tabel IX gir en oversigt over antallet av barselkvinder, dødeligheten paa barselseng samt tilfælde og dødsfald av barselfeber med fordeling paa overøvrighetsdistrikterne.

Det opgivne antal angrepne av barselfeber er omtrent det samme som aaret forut; dødeligheten er dog noget større. Forholdet til samtlige barselkvinder var 4,4 pro mille, i 1906 ogsaa 4,4 pro mille, i 1905 4,1 pro mille. Forholdsvis hyppigst anmeldtes sygdommen fra Finmarken, begge Trondhjemsamterne, Nordland og begge Bergenhusiske amter, sjeldnest fra Kristiania, Buskerud og Jarlsberg og Larvik.

Dødeligheten paa barselseng. Av samtlige barselkvinder døde efter de av presterne meddelte opgaver for 1907 paa barselseng 171 eller 2,8 pro mille (i 1906 2,7 pro mille). Dødeligheten i bygderne (3,1) var større end i byerne (2,0). Gjennomsnittsdødeligheten var størst i Finmarken, mindst i Smaalenene.

Gjennomsnittsdødeligheten av barselfeber var 34,5 pct. Av samtlige barselkvinder døde 1,5 pro mille av denne sygdom, i byerne 1,7 pro mille og i bygderne 1,0 pro mille.

Indkomne tilfælde av gonorré og uretrit paa sykehusene.

Cas nouveaux de gonorrhée et de la urethrite dans les hôpitaux.

Tabel XI.				Voksne.		Fordeling paa amterne:																			
Sygdom.	Tilsammen behandlede tilfælde.					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	13	15	16	17	18	19	20		
		Mænd.	Kvinder.	Kristiania by.	Akershus.	Smaalene.	Buskerud.	Jarlsberg og Larvik.	Hedemarken.	Kristians.	Bratsberg.	Nedenes.	Lister og Mandal.	Stavanger.	Bergens by.	Romsdal.	Søndre Trondhjem.	Nordre Trondhjem.	Nordland.	Tromsø.	Finnmarken.				
orré og uretrit	228	112	116	44	2	11	10	16	2	6	14	3	7	13	40	10	5	9	25	2	9				

Blandt de ovennævnte 171 døde paa barselseng var alderen følgende:

13	var under	20	aar.
63	«	mellem	20 og 30 —
70	«	—	30 « 40 —
25	«	—	40 « 50 —

Dødsfaldene paa barselseng (egentlig tiden for de døde barselkvinders begravelser) fordelte sig saaledes paa maanederne:

Januar	15	Mai	12	September	14
Februar	16	Juni	13	Oktober	16
Mars	14	Juli	13	November	15
April	12	August	12	December	9

7 var døde i december 1906, og for 3 er tiden ikke opgit.

Tiden i barselsengen er nærmere opgit for 92 dødsfald:

1ste døgn	8	8de døgn	3
2det —	6	9de —	4
3dje —	10	10de —	8
4de —	5	11te —	2
5te —	6	12te —	4
6te —	9	13de —	2
7de —	8	14de —	2

Tilsammen i	1ste uke	52.
-	2den —	25.
-	3dje —	8.
-	4de —	4.
-	5te —	2.
-	10de —	1.

Paa lægernes dødslistes er opført 168 dødsfald paa barselseng med angivelse av dødsårsaker, se tabel X (side 20*), hvor tillike dødsårsakerne for de efter obstetriske operationer døde kvinder er anført.

Av **pemfigus hos nyfødte** (pemphigus neonatorum) opføres et noget mindre antal angrepne end aaret forut (101 med 23 dødsfald mot henholdsvis 145 og 30 i 1906).

Røde hunde (rubeolæ) synes at ha hat ringe utbredning.

Utenfor sykehus behandlede tilfælde av veneriske sygdomme.
Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux.

Tabel XIII.		Veneriske saar og syphilis.								Gonorré og uretrit.					
		Tilsammen behandlet.	Kjøn og alder.				Veneriske saar.	Sygds.formfor syphilis.		Tilsammen behandlet.	Kjøn og alder.				
			Børn.		Voksne.			konstitu- tionel.	hereditær.		Børn.		Voksne.		
			Md.	Kv.	Md.	Kv.					Md.	Kv.	Md.	Kv.	
Riket		1344	29	31	518	183	286	851	52	4162	6	19	2343	309	
Amter:															
1.	Kristiania	¹⁾ 428	-	-	-	-	133	280	15	²⁾ 958	-	-	-	-	
2.	Akershus	20	1	2	11	6	4	14	2	29	-	-	22	7	
3.	Smaalenene	72	2	3	47	20	13	58	1	153	4	-	131	80	
4.	Buskerud	25	1	-	17	7	9	15	1	100	-	2	87	10	
5.	Jarlsberg og Larvik	43	3	1	26	13	3	36	4	113	-	1	107	5	
6.	Hedemarken	11	3	2	6	-	4	3	4	57	-	-	56	1	
7.	Kristians	3	-	-	2	1	1	2	-	26	-	-	18	8	
8.	Bratsberg	38	5	3	19	11	12	21	5	137	-	2	119	15	
9.	Nedenes	35	1	-	29	5	16	18	1	111	-	-	95	16	
10.	Lister og Mandal	19	2	6	9	2	6	12	1	60	-	-	59	1	
11.	Stavanger	129	5	2	89	33	17	108	4	380	-	-	335	45	
12.	Søndre Bergenhus	6	-	-	4	2	2	4	-	19	-	1	13	5	
13.	Bergen	³⁾ 155	-	-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 525	-	-	-	-	
14.	Nordre Bergenhus	14	-	1	9	4	5	8	1	43	-	1	40	2	
15.	Romsdal	59	-	2	43	14	4	53	2	200	-	4	174	22	
16.	Søndre Trondhjem	94	2	4	73	15	26	64	4	498	1	1	141	55	
17.	Nordre —	12	-	-	5	7	5	7	-	31	-	1	23	7	
18.	Nordland	94	2	2	73	17	12	79	3	402	-	2	351	49	
19.	Tromsø	47	2	3	26	16	10	33	4	157	-	3	130	24	
20.	Finmarken	40	-	-	30	10	4	36	-	163	1	1	142	19	

Til- og afgang av spedalske i anstalterne.

Tableau des lépreux dans les hospices.

Tabel XIII.	Tilbake- liggende fra 1905.			Indkomne i 1906.			Tilsammen be- handlet.			Avgang.												Tilbake- liggende ved utgangen av 1906.			Spedalsk- hetens form for tilbake- liggende.			Antal for- plei- nings- dage.	Dag- lig mid- del- belæg.
										Hel- bredet.			Utgaat i bedring.			Uhel- bredet.			Død.										
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tuber- kulos.	Anæ- stetisk.	Blandet.					
Pleiestiftelsen nr. 1 ¹⁾	90	31	59	9	6	3	99	37	62	-	-	-	-	-	-	1	-	1	6	4	2	92	35	57	32	54	6	32677	89,5
St. Jørgens hospital ²⁾	34	10	24	-	-	-	34	10	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	33	10	23	3	27	3	12397	33,9
Reitgjerdets pleie- stiftelse	106	41	65	16	4	12	122	45	77	-	-	-	-	-	-	4	2	2	9	6	3	109	37	72	45	64	-	38294	104,9
Tilsammen	230	82	148	25	10	15	255	92	163	-	-	-	-	-	-	5	2	3	10	17	6	234	82	152	80	145	9	83368	228,3

¹⁾ Omfatter baade kur- og pleieavdelingen. ²⁾ Der optages fremdeles ingen nye patienter i hospitalet.

Oversigt over antallet av kjendte spedalske i 1856, 1875, 1885, 1890, 1895, 1900 og 1905. De spedalske paa stiftelserne er fordelt paa de amter, hvor de hører hjemme.

24*

Tabel XIV.			Spedalske ved utgangen av:																				
			1856.			1875.			1885.			1890.			1895.			1900.			1905.		
			Til- sam- men.	Derav		Til- sam- men.	Derav		Til- sam- men.	Derav		Til- sam- men.	Derav		Til- sam- men.	Derav		Til- sam- men.	Derav				
				utenfor stiftelserne.	paa stiftel- serne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftel- serne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftel- serne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftel- serne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftel- serne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftel- serne.	utenfor stiftelserne.	paa stiftel- serne.	
Kristiania by	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	2		
Akershus amt ..	3	3	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-		
Smaalenenes — ..	-	-	-	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Buskerud — ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Jarlsberg og Larvik — ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Hedemarkens — ..	15	15	-	4	4	-	6	5	1	7	7	-	5	4	1	6	4	2	2	2	-		
Kristians — ..	33	33	-	12	5	7	8	6	2	12	4	8	8	5	3	10	7	3	7	5	2		
Bratsberg — ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Nedenes — ..	1	1	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-		
Lister og Mandal — ..	6	6	-	5	3	2	2	2	-	1	1	-	2	1	1	1	1	-	1	1	-		
Stavanger — ..	225	225	-	119	110	9	69	56	13	40	32	8	25	21	4	16	13	3	12	9	3		
Søndre Bergenhus — ..	519	466	53	301	206	95	195	117	78	146	67	79	108	48	60	98	46	52	83	38	45		
Bergens by	50	26	24	30	20	10	23	23	-	6	6	-	15	7	8	14	4	10	13	7	6		
Nordre Bergenhus amt ..	926	842	84	493	260	233	308	139	169	228	94	134	163	65	98	136	61	75	106	48	58		
Romsdals — ..	341	285	56	250	157	93	160	92	68	138	66	72	98	53	45	68	29	39	59	28	31		
Søndre Trondhjems — ..	190	174	16	145	98	47	108	59	49	103	47	56	65	36	29	57	30	27	50	16	34		
Nordre — ..	201	201	-	147	94	53	100	51	49	91	44	47	56	27	29	53	30	23	40	18	22		
Nordlands — ..	273	272	1	207	146	61	172	104	68	149	71	78	111	50	61	93	42	51	81	42	39		
Tromsø — ..	58	57	1	31	21	10	36	17	19	28	12	16	25	10	15	22	11	11	15	5	10		
Finmarkens — ..	17	17	-	7	4	3	4	-	4	6	-	6	5	-	5	2	-	2	1	-	1		
Tilsammen	2858	2623	235	1752	1129	623	1195	673	522 ¹⁾	960	453	507	688	328	360	577	279	298	474	221	253		

¹⁾ Iberegnet 1, der hørte hjemme i Sverige (Jönköping).

1907.

Vandkopper (varicellæ) viste omtrent middels hyppighet; to tredjedele av de anmeldte tilfælde forekom i byerne.

Kusma (parotitis) optraadte noget hyppigere end de nærmest foregaaende aar; over det dobbelte antal tilfælde anmeldtes fra byerne mot fra bygderne. 1 dødsfald (i Kristiania) indtraf.

Kikhoste (tussis convulsiva) var mindre utbredt end aaret forut, men var dog ganske hyppig i Nedenes, Lister og Mandal, Stavanger, Bergen og Søndre Trondhjems amter. De fleste tilfælde anmeldtes i 1ste og 2det kvartal.

Akute katarrar i aandedrætsorganerne utgjorde 41,8 pct. av samtlige anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme.

Influenza er anmeldt med det største antal tilfælde siden aar 1900, og utgjorde 15,9 pct. av samtlige opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme. De fleste angrepne falder inden 1ste og 2det kvartal, som vanlig.

Lungebetændelse (pneumonia crouposa). Antallet av angrepne er steget noget mot aaret forut (4,4 pro mille av befolkningen mot 4,0 pro mille i 1906).

I fjerde rubrik av tabel VIII (side 18*) findes en oversigt over angrepne av lungebetændelse blandt 100 indvaanere i riket og dets overøvrighetsdistrikter for aarene 1906 og 1907.

Av **pleurit** (pleuritis et empyema) og **gigtfeber** (febris rheumatica) anmeldtes omtrent det samme antal tilfælde som gjennemsnitlig for tidligere aar.

Av **koldfeber** (febris intermittens) opføres 47 angrepne med 1 dødsfald. Sygdommen var, som regel ellers, erhvervet i utlandet.

Akut diarré (kolerine) (diarrhoea acuta et cholera nostras) var sjeldnere end aaret forut. Det opgivne antal angrepne utgjorde 10,9 pct. av samtlige anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme mot 15,5 pct. i 1906 og 13,1 pct. i 1905. Dødeligheten var 2,2 pct. mot 2,9 pct. i 1906 og 2,7 pct. i 1905.

Av **beri-beri** opføres 2 tilfælde med 1 dødsfald.

Av **skjørbuk** (scorbutus) er anmeldt 25 tilfælde med 8 dødsfald eller en dødelighet av 32,0 pct.

Veneriske sygdomme. Om de paa rikets sykehus behandlede tilfælde av syfilis henvises til tabel XXXIII (side 66* og 67*).

Antallet av de paa sykehusene indkomne tilfælde av **gonorré** (uretrit) sees av tabel XI (side 21*).

Antallet av de utenfor sykehus behandlede tilfælde av **venerisk sygdom** sees av tabel XII (side 22*), der tillike viser sygdommens form hos de angrepne, disses kjøen og alder forsaavidt det er opgit, samt fordelingen paa amterne.

Spedalskhet (lepra). Tabel XIII (side 23*) gir en oversigt over til- og avgang i aarets løp av spedalske i anstalterne.

Tabel XIV (side 24*) gir en oversigt over antallet av kjendte spedalske i 1856, 1875, 1885, 1890, 1895, 1900 og 1905. De spedalske i stiftelserne er fordelt paa de amter, hvor de hører hjemme. Forøvrig henvises til Norges officielle statistikk V. 32: De spedalske i Norge, beretning for femaaret 1901—1905.

Tabel XV (side 26* og flg.) gir opplysning om de anmeldte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** inden lægedistrikterne samt i amternes byer og bygder. Tabellen er utarbeidet efter de indsendte utdrag av helseraadenes tuberkulose-

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de indberettede
Cas des maladies tuberculeuses d'après les déclarations

Tabel XV.		Antal tilfælde indført							
Amt.	Lægedistrikter.	Ialt.			Derav v				
					aandedræts- organerne.		tarm- kanalen.		ben og le
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	
	Riket	6685	2996	3689	2822	3531	24	31	92
	Byer	2195	1049	1146	995	1101	10	10	29
	Bygder	4490	1947	2543	1827	2430	14	21	63
I.	Kristiania	796	356	440	323	417	6	3	16
II.	Akershus amt	325	143	182	136	174	2	1	3
	Byer	5	1	4	1	3	-	-	-
	Bygder	320	142	178	135	171	2	1	3
	Aker	169	86	83	79	77	2	1	3
	Ullensaker	70	28	42	28	41	-	-	-
	Høland	46	17	29	17	29	-	-	-
	Follo	40	12	28	12	27	-	-	-
III.	Smaalenenes amt	338	149	189	141	181	4	3	2
	Byer	121	56	65	52	61	3	2	-
	Bygder	217	93	124	89	120	1	1	2
	Eidsberg	63	32	31	29	31	1	-	1
	Moss	62	18	44	16	41	1	1	1
	Sarpsborg	154	73	81	70	77	2	2	-
	Hvaler	59	26	33	26	32	-	-	-
IV.	Buskerud amt	289	123	166	113	164	1	-	9
	Byer	70	34	36	28	36	1	-	5
	Bygder	218	89	130	85	128	-	-	4
	Drammens stadsfysikat	61	30	31	24	31	1	-	5
	Drammen	47	17	30	17	30	-	-	-
	Ringerike	40	23	17	23	17	-	-	-
	Modum	64	23	41	22	40	-	-	1
	Nes	24	11	13	9	13	-	-	2
	Aal	28	8	20	7	19	-	-	1
	Sandsvær	18	8	10	8	10	-	-	-
	Rollag	7	3	4	3	4	-	-	-
V.	Jarlsberg og Larvik amt	276	117	159	112	148	1	3	2
	Byer	96	42	54	41	49	-	2	1
	Bygder	180	75	105	71	99	1	1	1
	Tønsberg	122	56	66	56	65	-	1	-
	Hof	51	21	30	20	29	-	-	1
	Larvik	103	40	63	36	54	1	2	1
VI.	Hedemarkens amt	395	178	217	171	195	2	7	3
	Byer	21	13	8	13	7	-	1	-
	Bygder	374	165	209	158	188	2	6	3
	Solør og Odalen	107	43	64	39	54	2	2	1
	Hedemarken	131	65	66	65	60	-	1	-
	Søndre Østerdalen	76	34	42	32	40	-	2	1
	Trysil	13	7	6	6	5	-	-	1
	Rendalen	29	12	17	12	14	-	2	-
	Tønset	39	17	22	17	22	-	-	-
VII.	Kristians amt	231	87	144	77	136	1	4	6
	Byer	17	5	12	5	12	-	-	-
	Bygder	214	82	132	72	124	1	4	6
	Hadeland og Land	48	17	31	13	28	-	1	1
	Søndre Valdres	19	8	11	7	11	1	-	-
	Nordre —	20	4	16	4	16	-	-	-
	Toten	61	23	38	22	37	-	1	1

endte udtag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

des registres des commissions de santé.

Protokollerne 1907.						Antal tilfælde udgaaet af protokollerne 1907.				Antal tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Antal tilfælde, hvor lovens § 10 er bragt til an- vendelse.	
Tuberkulose i						Ialt.	Paa grund af			Md.	Kv.	Md.	Kv.
Lymfe- kjerter.		urin- og kjænsorganer.		huden.			flyt- ning.	helbre- delse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.								
27	30	23	13	8	9	5857	489	682	4686	151	186	3	8
8	9	5	3	2	1	1942	249	196	1497	61	68	-	-
19	21	18	10	6	8	3915	240	486	3189	90	118	3	8
8	6	1	1	2	1	768	119	83	566	24	18	-	-
2	3	-	-	-	1	260	25	31	204	5	3	1	-
-	-	-	-	-	-	7	1	1	5	-	-	-	-
2	3	-	-	-	1	253	24	30	199	5	3	1	-
2	3	-	-	-	-	112	10	14	88	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	67	7	13	47	4	1	1	-
-	-	-	-	-	-	35	-	2	33	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	46	8	2	36	-	-	-	-
-	2	1	2	1	-	276	20	28	228	3	11	-	1
-	1	1	1	-	-	108	8	19	81	-	1	-	-
-	1	-	1	1	-	168	12	9	147	3	10	-	1
-	-	-	-	1	-	51	3	-	48	-	1	-	-
-	1	-	1	-	-	74	12	10	52	-	6	-	-
-	-	1	1	-	-	94	1	10	83	3	4	-	-
-	1	-	-	-	-	57	4	8	45	-	-	-	1
-	1	-	-	-	-	225	18	13	194	6	2	-	-
-	-	-	-	-	-	69	8	2	59	1	-	-	-
-	1	-	-	-	-	156	10	11	135	5	2	-	-
-	-	-	-	-	-	59	8	-	51	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	34	5	2	27	5	2	-	-
-	-	-	-	-	-	34	-	7	27	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	47	-	2	45	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	14	2	-	12	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	15	2	-	13	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	18	1	1	16	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	1	3	-	-	-	-
2	3	-	-	-	-	328	52	40	236	1	5	-	-
-	2	-	-	-	-	143	28	19	96	-	4	-	-
2	1	-	-	-	-	185	24	21	140	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	175	38	16	121	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	48	4	6	38	-	-	-	-
2	3	-	-	-	-	105	10	18	77	-	5	-	-
-	2	1	1	1	2	340	26	55	259	14	21	-	-
-	-	-	-	-	-	16	3	-	13	2	-	-	-
-	2	1	1	1	2	324	23	55	246	12	21	-	-
-	2	-	-	1	1	78	3	6	69	3	-	-	-
-	-	-	-	-	1	100	6	22	72	7	15	-	-
-	-	1	-	-	-	96	14	25	57	2	5	-	-
-	-	-	-	-	-	14	1	-	13	2	-	-	-
-	-	-	1	-	-	24	1	2	21	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	28	1	-	27	-	-	-	-
3	-	-	-	-	1	208	17	25	166	5	7	-	6
-	-	-	-	-	-	17	5	2	10	-	-	-	-
3	-	-	-	-	1	191	12	23	156	5	7	-	6
3	-	-	-	-	1	39	3	4	32	3	2	-	-
-	-	-	-	-	-	22	-	-	22	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	19	3	5	11	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	49	4	3	42	1	5	-	-

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind

Tabel XV (forts.).		Antal tilfælde indført								
Amt.	Lægedistrikter.	Ialt.			Derav va					
					aandedræts- organerne.		tarm- kanalen.		ben og le	
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
VIII.	Faaberg	25	9	16	9	16	-	-	-	-
	Ringebu	13	3	10	3	10	-	-	-	-
	Lom	25	12	13	12	11	-	1	-	-
	Lesje	20	11	9	7	7	-	-	1	4
	Bratsberg amt	248	107	141	98	135	1	1	3	-
	Byer	59	27	32	26	30	-	1	-	-
	Bygder	189	80	109	72	105	1	-	3	-
	Skien	93	41	52	37	52	-	-	-	-
	Kragerø	59	23	36	21	34	-	1	1	-
	Hollen	43	18	25	17	23	1	-	-	-
	Sauland	19	6	13	6	13	-	-	-	-
	Kviteseid	15	10	5	10	4	-	-	-	-
	Laardal	15	6	9	4	8	-	-	2	-
	Tinn	4	3	1	3	1	-	-	-	-
IX.	Nedenes amt	207	84	123	81	121	1	1	2	-
	Byer	54	23	31	22	31	-	-	1	-
	Bygder	153	61	92	59	90	1	1	1	-
	Østre Nedenes	67	28	39	27	39	-	-	1	-
	Vestre —	99	39	60	38	59	-	-	1	-
	Aamli	21	9	12	9	12	-	-	-	-
	Evje	6	3	3	2	2	1	1	-	-
	Sætersdalen	14	5	9	5	9	-	-	-	-
X.	Lister og Mandal amt...	234	105	129	99	126	-	-	3	-
	Byer	58	32	26	32	26	-	-	-	-
	Bygder	176	73	103	67	100	-	-	3	-
	Kristiansands stadsfysikat ..	36	18	18	18	18	-	-	-	-
	Oddernes	68	34	34	33	33	-	-	1	-
	Undal	47	23	24	20	24	-	-	-	-
	Lyngdal	20	8	12	8	10	-	-	-	-
	Vanse	21	10	11	10	11	-	-	-	-
	Flekkefjord	42	12	30	10	30	-	-	2	-
XI.	Stavanger amt	365	162	203	159	194	1	2	2	-
	Byer	156	77	79	75	78	-	-	2	-
	Bygder	209	85	124	84	116	1	2	-	-
	Sogndal	7	2	5	2	5	-	-	-	-
	Egersund	40	17	23	17	23	-	-	-	-
	Sandnes	61	19	42	18	35	1	2	-	-
	Stavanger stadsfysikat	112	51	61	51	61	-	-	-	-
	Stavanger	27	12	15	12	15	-	-	-	-
	Finne	27	14	13	14	13	-	-	-	-
	Sand	24	14	10	14	10	-	-	-	-
	Karmøen	28	10	18	10	16	-	-	-	-
	Haugesund	39	23	16	21	16	-	-	2	-
	XII.	Søndre Bergenhus amt...	326	156	170	150	166	-	-	3
Sveen og Vikebygd herreder		4	1	3	1	3	-	-	-	-
Indre Søndhordland		21	8	13	7	13	-	-	-	-
Ytre —		21	10	11	10	11	-	-	-	-
Tysnes		21	14	7	14	7	-	-	-	-
Indre Hardanger		25	13	12	13	11	-	-	-	-
Ytre Hardanger		27	14	13	12	11	-	-	2	-
Voss		23	7	16	7	16	-	-	-	-
Søndre Midthordland		24	12	12	10	12	-	-	-	-
Nordre —		55	25	30	25	30	-	-	-	-
Osterøen		61	27	34	26	33	-	-	1	-
Alversund		11	6	5	6	5	-	-	-	-
Lindaas		33	19	14	19	14	-	-	-	-

Endte uddrag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

Protokollerne 1907.						Antal tilfælde ugaat av protokollerne 1907.				Antal tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet stød i henhold til lovens § 6.		Antal tilfælde, hvor lovens § 10 er bragt til an- vendelse.	
Tuberkulose i						Paa grund av							
lymfe- kjerter.		urin- og kjønsorganer.		huden.		Ialt.							
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		flyt- ning.	helbre- delse.	død.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	22	4	4	14	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	26	1	4	21	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	15	-	-	15	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	16	2	5	9	-	-	-	-
3	1	1	-	1	1	242	14	33	195	5	14	-	-
-	-	1	-	-	-	68	4	14	50	2	8	-	-
3	1	-	-	1	1	174	10	19	145	3	6	-	-
2	-	1	-	1	-	92	4	18	70	1	5	-	-
1	-	-	-	-	-	61	4	5	52	2	7	-	-
-	-	-	-	-	-	41	4	8	29	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	17	1	2	14	2	2	-	-
-	-	-	-	-	1	10	-	-	10	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	15	1	-	14	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	142	4	14	124	8	7	1	-
-	-	-	-	-	-	28	1	2	25	7	1	-	-
-	-	-	-	-	-	114	3	12	99	1	6	1	-
-	-	-	-	-	-	43	2	2	39	5	2	-	-
-	-	-	-	-	-	51	2	7	42	3	5	-	-
-	-	-	-	-	-	20	-	2	18	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	12	-	2	10	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	16	-	1	15	-	-	-	-
2	-	-	-	1	1	230	17	16	197	3	4	-	-
-	-	-	-	-	-	55	4	1	50	3	4	-	-
2	-	-	-	1	1	175	13	15	147	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	32	2	-	30	3	4	-	-
-	-	-	-	-	-	78	6	7	65	-	-	-	-
2	-	-	-	1	-	53	4	3	46	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	17	-	-	17	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	29	3	3	23	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	21	2	3	16	-	-	-	-
-	3	-	-	-	-	291	16	20	255	4	1	-	-
-	-	-	-	-	-	132	9	8	115	2	-	-	-
-	3	-	-	-	-	159	7	12	140	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	-	10	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	24	3	-	21	-	1	-	-
-	3	-	-	-	-	40	2	1	37	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	80	-	-	80	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	18	2	-	16	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	25	-	7	18	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	22	1	-	21	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	27	1	1	25	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	45	7	11	27	3	-	-	-
2	-	1	1	-	-	276	23	31	222	5	8	1	1
-	-	-	-	-	-	7	-	1	6	-	-	-	1
1	-	-	-	-	-	13	-	-	13	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	-	7	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	23	-	7	16	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	16	-	-	16	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	18	3	2	13	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	9	2	-	7	4	5	-	-
1	-	1	-	-	-	40	1	14	25	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	42	6	1	35	-	-	1	-
-	-	-	1	-	-	55	7	4	44	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	1	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	39	3	2	34	-	-	-	-

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind

Amt.	Lægedistrikter.	Antal tilfælde indført							
		Ialt.			Derav va				
					aandedræts- organerne.		tarm- kanalen.		ben og le
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	
XIII.	Bergen	316	186	130	184	128	-	1	2
XIV.	Nordre Bergenhus amt ..	202	110	92	103	88	1	-	4
	By.....	2	1	1	1	1	-	-	-
	Bygder	200	109	91	102	87	1	-	4
	Lærdal	17	9	8	8	8	-	-	-
	Lyster	5	3	2	3	2	-	-	-
	Sogndal	10	3	7	3	7	-	-	-
	Vik	7	4	3	4	3	-	-	-
	Gulen	10	4	6	4	6	-	-	-
	Kirkebø	12	8	4	7	3	-	-	1
	Ytre Søndfjord.....	29	19	10	18	10	-	-	-
	Indre —	9	8	1	8	1	-	-	-
	Gloppen	27	15	12	13	11	1	-	1
	Kinn	43	22	21	21	20	-	-	1
	Ytre Nordfjord	12	4	8	4	8	-	-	-
	Nordfjordeidet	5	2	3	2	2	-	-	-
	Indviken	16	9	7	8	7	-	-	1
XV.	Romsdals amt	418	179	239	174	237	-	-	4
	Byer.....	84	31	53	31	53	-	-	-
	Bygder	334	148	186	143	184	-	-	4
	Vestre Søndmør	28	9	19	8	19	-	-	1
	Indre —	31	16	15	13	14	-	-	3
	Østre —	10	5	5	4	5	-	-	-
	Ørskog	43	19	24	19	24	-	-	-
	Nordre Søndmør	57	22	35	22	35	-	-	-
	Ytre Romsdal	74	32	42	32	41	-	-	-
	Indre —	21	3	18	3	18	-	-	-
	Søndre Nordmør	86	37	49	37	49	-	-	-
	Sundalen	18	11	7	11	7	-	-	-
	Surendalen	24	10	14	10	14	-	-	-
	Nordre Nordmør	26	15	11	15	11	-	-	-
XVI.	Søndre Trondhjems amt	721	301	420	285	404	1	1	10
	By.....	213	106	107	105	104	-	-	1
	Bygder	508	195	313	180	300	1	1	9
	Trondhjems stadsfysikat ...	213	106	107	105	104	-	-	1
	Strinden	54	20	34	20	34	-	-	-
	Selbu	24	11	13	9	12	1	-	1
	Røros	32	15	17	10	13	-	1	4
	Guldalen	121	41	80	40	79	-	-	-
	Opdal	26	13	13	12	12	-	-	-
	Orkedalen	77	28	49	26	47	-	-	1
	Hevne	12	1	11	1	11	-	-	-
	Hitteren	58	26	32	25	29	-	-	1
	Ytre Fosen	44	15	29	15	29	-	-	-
	Indre —	32	12	20	11	20	-	-	1
	Nordre —	28	13	15	11	14	-	-	1
XVII.	Nordre Trondhjems amt .	228	107	121	100	116	-	-	4
	Byer.....	24	9	15	9	15	-	-	-
	Bygder	204	98	106	91	101	-	-	4
	Stjørdalen	20	8	12	7	12	-	-	-
	Frosten	14	5	9	5	8	-	-	-
	Levanger	49	24	25	24	25	-	-	-
	Inderøen	24	10	14	9	14	-	-	-

ndte udtag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

Antal tilfælde i						Antal tilfælde udgaaet af protokollerne 1907.				Antal tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Antal tilfælde, hvor lovens § 10 er bragt til an- vendelse.	
lymfe- kjerter.		urin- og kjensorganer.		huden.		Ialt.	Paa grund af			Md.	Kv.	Md.	Kv.
d.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		flyt- ning.	helbre- delse.	død.				
-	-	-	-	-	-	172	3	-	169	7	16	-	-
-	-	1	1	1	-	186	6	34	146	2	1	-	-
-	-	1	1	1	-	183	6	33	144	2	1	-	-
-	-	1	-	-	-	16	1	5	10	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	3	4	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	-	10	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	18	1	7	10	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	9	-	1	8	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	1	2	7	1	-	-	-
-	-	-	-	1	-	20	-	2	18	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	18	1	2	15	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	36	1	9	26	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	17	-	3	14	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	1	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	14	-	-	14	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	360	16	52	292	13	14	-	-
-	-	-	-	-	-	55	4	7	44	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	305	12	45	248	13	14	-	-
-	-	-	-	-	-	30	1	9	20	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	23	3	2	18	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	8	-	5	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	24	3	-	21	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	20	1	-	19	6	8	-	-
-	-	-	-	-	-	64	3	11	50	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	28	1	4	23	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	96	1	14	81	5	5	-	-
-	-	-	-	-	-	15	1	4	10	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	25	-	1	24	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	27	2	2	23	-	-	-	-
2	2	2	1	1	1	530	43	42	445	12	13	-	-
2	2	2	1	1	1	176	31	24	121	5	9	-	-
-	-	-	-	-	-	354	12	18	324	7	4	-	-
-	-	-	1	-	-	176	31	24	121	5	9	-	-
-	-	-	-	-	-	37	4	1	32	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	23	-	2	21	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	25	-	3	22	1	-	-	-
1	-	-	-	-	-	68	4	4	60	2	1	-	-
1	-	-	-	-	-	20	-	-	20	-	-	-	-
-	1	-	-	1	-	56	3	4	49	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	9	-	1	8	-	1	-	-
-	1	-	-	-	-	33	-	1	32	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	30	-	1	29	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	26	1	-	25	-	-	-	-
-	-	1	-	-	1	27	-	1	26	-	-	-	-
-	2	3	1	-	1	235	15	46	174	10	13	-	-
-	-	-	-	-	-	19	3	1	15	1	1	-	-
-	2	3	1	-	1	216	12	45	159	9	12	-	-
-	-	1	-	-	-	19	1	2	16	3	-	-	-
-	-	-	1	-	-	19	-	-	19	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	62	6	27	29	3	6	-	-
-	-	1	-	-	-	21	1	3	17	-	-	-	-

Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind

Amt.	Tabel XV (forts.). Lægedistrikter.	Antal tilfælde indfør							
		Ialt.			Derav v				
					aandedræts- organerne.		tarm- kanalen.		ben og l
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md. K
XVIII.	Stenkjær	34	16	18	16	15	-	-	-
	Grong	13	8	5	4	4	-	-	3
	Namsos	37	18	19	18	19	-	-	-
	Fosnes	15	8	7	8	7	-	-	-
	Kolvereid	10	4	6	4	6	-	-	-
	Vikten	12	6	6	5	6	-	-	1
	Nordlands amt	435	205	230	185	218	1	4	6
	Byer	42	27	15	25	15	-	-	-
	Bygder	393	178	215	160	203	1	4	6
	Brønnøy	51	20	31	20	29	-	-	-
	Alstahaug	32	17	15	15	13	-	2	1
	Vefsen	17	10	7	10	7	-	-	-
	Ranen	38	15	23	14	22	1	-	-
	Lurøy	39	17	22	16	22	-	-	-
	Gildeskaal	17	8	9	7	7	-	2	1
	Bodø	25	12	13	11	13	-	-	-
	Folden	6	4	2	4	2	-	-	-
	Skjerstad	40	11	29	11	28	-	-	-
	Steigen	13	6	7	5	7	-	-	-
	Hamarøy	6	4	2	4	2	-	-	-
	Lødingen	14	6	8	3	8	-	-	2
	Ofoten	40	23	17	18	14	-	-	-
	Flakstad	8	4	4	4	4	-	-	-
	Buksnes	24	15	9	14	9	-	-	-
	Austlofoten	21	9	12	9	12	-	-	-
	Hadsel	23	11	12	8	11	-	-	2
	Sortland	21	13	8	12	8	-	-	-
XIX.	Tromsø amt	198	86	112	79	107	-	-	6
	Byer	31	14	17	14	17	-	-	-
	Bygder	167	72	95	65	90	-	-	6
	Trondenes	30	15	15	13	15	-	-	2
	Ibbestad	45	16	29	16	27	-	-	-
	Tranøy	10	7	3	7	3	-	-	-
	Berg	1	-	1	-	1	-	-	-
	Lenvik	11	4	7	4	5	-	-	-
	Maalselven	11	4	7	4	7	-	-	-
	Balstfjord	7	3	4	1	3	-	-	2
	Tromsø	38	18	20	18	20	-	-	-
	Lyngen	21	6	15	6	15	-	-	-
	Karlsøy	13	7	6	5	6	-	-	1
	Skjervøy	11	6	5	5	5	-	-	1
XX.	Finmarkens amt	137	55	82	52	76	1	-	2
	Byer	30	9	21	8	18	-	-	1
	Bygder	107	46	61	44	58	1	-	1
	Alten	21	9	12	8	11	1	-	-
	Loppen	2	-	2	-	2	-	-	-
	Hammerfest	8	2	6	1	5	-	-	1
	Maasø	22	10	12	10	12	-	-	-
	Kistrand	7	2	5	2	5	-	-	-
	Lebesby	3	1	2	1	2	-	-	-
	Tanen	18	9	9	9	8	-	-	-
	Vardø	13	3	10	3	8	-	-	-
	Vadsø	36	15	21	14	20	-	-	1
	Sydvaranger	7	4	3	4	3	-	-	-

ndte udtag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

tokollerne 1907.						Antal tilfælde utgaat av protokollerne 1907.				Antal tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Antal tilfælde, hvor lovens § 10 er bragt til an- vendelse.	
erkulose i						Ialt	Paa grund av			Md.	Kv.	Md.	Kv.
lymfe- kjerter.		urin- og kjønsorganer.		huden.			flyt- ning.	helbre- delse.	død.				
d.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.								
-	2	-	-	-	1	27	2	2	23	1	5	-	-
-	-	1	-	-	-	20	1	3	16	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	23	-	-	23	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	24	4	1	19	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	2	2	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	16	-	6	10	-	-	-	-
3	5	10	1	-	-	484	31	74	379	-	8	-	-
-	-	2	-	-	-	45	10	2	33	-	2	-	-
3	5	8	1	-	-	439	21	72	346	-	6	-	-
-	1	-	1	-	-	37	-	3	34	-	1	-	-
-	-	1	-	-	-	49	-	11	38	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	15	-	-	15	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	48	6	10	32	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	21	-	4	17	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	22	-	2	20	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	27	5	4	18	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	43	6	6	31	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	7	-	1	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	8	1	3	4	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	17	-	1	16	-	-	-	-
1	3	4	-	-	-	41	7	1	33	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	14	2	6	6	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	35	3	11	21	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	21	-	1	20	-	2	-	-
-	1	1	-	-	-	53	1	6	46	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	21	-	4	17	-	-	-	-
-	-	1	3	-	-	170	11	14	145	11	9	-	-
-	-	-	-	-	-	30	5	5	20	2	3	-	-
-	-	1	3	-	-	140	6	9	125	9	6	-	-
-	-	-	-	-	-	15	1	-	14	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	37	4	3	30	3	6	-	-
-	-	-	-	-	-	8	-	-	8	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	20	-	1	19	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	-	11	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	4	-	-	4	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	38	5	7	26	6	-	-	-
-	-	-	-	-	-	15	1	-	14	1	3	-	-
-	-	1	-	-	-	10	-	2	8	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	12	-	1	11	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	134	13	31	90	13	11	-	-
-	-	-	-	-	-	31	3	5	23	5	1	-	-
-	-	-	1	-	-	103	10	26	67	8	10	-	-
-	-	-	-	-	-	22	-	2	20	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	1	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	-	5	2	-	-	-
-	-	-	1	-	-	6	-	-	6	1	4	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	1	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	8	-	2	6	3	2	-	-
-	-	-	-	-	-	12	1	3	8	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	46	10	10	26	4	-	-	-
-	-	-	-	-	-	20	2	11	7	3	-	-	-

**Dødeligheten av lungetuberkulose i
Mortalité par la phthisie dans les départe-**

Tabel XVI.	1907.				Forhold av dødsf.		
	Opgivne dødsfald ved				til samtlige opgivne dødsf.		
	sygdom.	lunge- tuber- kulose.	epide- miske syg- domme.	ikke epide- miske syg- domme.	1905.	1906.	1907.
Riket	27369	4656	4816	22553	16,6	17,2	17,0
Byer	8547	1451	1805	6742	16,7	17,4	17,0
Bygder	18822	3205	3011	15811	16,5	17,2	17,0
Amter:							
1. Kristiania	2990	506	693	2297	17,6	17,5	16,8
2. Akershus	1312	204	240	1072	16,7	17,5	15,8
3. Smaalenene	1687	264	318	1369	15,6	13,8	15,8
4. Buskerud	1380	235	240	1140	16,2	14,9	17,0
5. Jarlsberg og Larvik	1257	193	215	1042	13,6	14,0	15,8
6. Hedemarken	1574	253	226	1348	16,3	17,5	16,8
7. Kristians	1341	168	207	1134	13,7	12,7	15,8
8. Bratsberg	1119	195	168	951	17,1	20,0	17,0
9. Nedenes	1000	191	155	845	18,5	20,6	19,0
10. Lister og Mandal	1004	189	182	822	20,7	19,5	18,8
11. Stavanger	1537	261	275	1262	18,9	20,3	17,0
12. Søndre Bergenhus	1470	237	246	1224	12,5	12,8	16,8
13. Bergen	1086	169	247	839	14,1	17,3	16,8
14. Nordre Bergenhus	1026	147	124	902	12,7	12,8	16,8
15. Romsdal	1667	288	217	1450	16,8	17,6	16,8
16. Søndre Trondhjem	1998	422	393	1605	19,1	20,7	20,2
17. Nordre —	1026	189	163	863	16,6	18,9	16,8
18. Nordland	1710	331	286	1424	16,9	18,5	16,8
19. Tromsø	791	137	137	654	16,4	23,7	16,8
20. Finmarken	394	77	84	310	24,3	20,1	16,8
Kristiania og Bergen	4076	675	940	3136	16,8	17,4	16,8
De øvrige byer	4471	776	865	3606	16,6	17,4	16,8

protokoller (jfr. lov av 8de mai 1900). Den indeholder dertil opgave over de ved flytning, helbredelse og bedring eller død av protokollerne utgaaede, samt over de tilfælde, hvor tuberkuloselovens §§ 6 og 10 er kommet til anvendelse.

Lungetuberkulose (tuberculosis pulmonum, phthisis) er opgit som døds- aarsak for 4 656 døde og utgjorde 17,0 pct. av samtlige ved sygdom foraar- sakede dødsfald og 20,6 pct. av samtlige ved ikke epidemiske sygdomme for- anledigede dødsfald. Dødelighetsforholdet av lungetuberkulose var for byerne paa samme maate henholdsvis 17,0 pct. og 21,5 pct. og for bygderne 17,0 pct. og 20,3 pct.

rskjellige amter for aarene 1905—1907.

nts pendant les années de 1905—1907.

lungetuberkulose			Dødeligheten av lungetuberkulose (pro mille av befolkningen).						
il dødsfald av ikke epide- miske sygdomme i pct.			Efter lægernes opgaver.			Efter beregning av samtlige dødsfald (se teksten og kartet over lungetuberkulose).			
1905.	1906.	1907.	1905.	1906.	1907.	1905.	1906.	1907.	Gjennem- snitlig i treåret 1905—1907
20,9	21,2	20,6	2,0	2,0	2,0	2,4	2,3	2,4	2,4
23,0	22,6	21,5	2,3	2,2	2,1	2,6	2,4	2,4	2,5
20,0	20,6	20,3	2,0	1,9	2,0	2,4	2,3	2,4	2,4
26,2	23,3	22,0	2,8	2,2	2,2	3,0	2,4	2,4	2,6
21,6	21,4	19,0	2,1	1,9	1,7	2,4	2,1	1,9	2,1
20,4	18,3	19,3	2,0	1,6	1,8	2,3	1,8	2,1	2,1
20,7	19,0	20,6	2,1	1,8	2,0	2,4	2,1	2,3	2,3
16,8	18,0	18,5	1,8	1,8	1,9	2,0	2,0	2,1	2,0
19,6	21,2	18,8	2,0	2,1	1,9	2,3	2,4	2,2	2,3
16,6	15,1	14,8	1,5	1,4	1,4	1,8	1,6	1,7	1,7
20,5	24,4	20,5	1,9	2,3	1,9	2,2	2,6	2,3	2,4
22,6	23,9	22,6	2,7	2,9	2,6	3,0	3,0	2,8	3,0
24,4	22,7	23,0	2,7	2,4	2,4	3,2	2,9	3,1	3,1
24,2	24,1	20,7	2,2	2,0	2,0	2,8	2,8	2,5	2,7
14,8	15,9	19,4	1,3	1,4	1,7	1,7	1,8	2,2	1,9
19,4	22,5	20,1	1,8	2,0	2,1	1,9	2,1	2,2	2,0
15,2	14,9	16,3	1,5	1,3	1,6	1,9	1,7	2,0	1,8
19,7	20,1	19,9	1,9	2,0	1,9	2,4	2,3	2,3	2,3
23,3	25,4	26,3	2,5	2,8	3,0	3,1	3,2	3,7	3,3
19,7	22,4	21,9	2,0	2,1	2,3	2,6	2,8	2,9	2,8
19,9	22,3	23,2	1,6	1,7	2,0	2,2	2,2	2,8	2,4
20,6	28,3	20,9	1,7	1,9	1,8	2,5	2,5	2,4	2,5
31,9	25,0	24,8	2,6	2,3	2,3	4,8	3,9	4,5	4,4
24,6	23,1	21,5	2,5	2,2	2,2	2,7	2,3	2,3	2,4
21,6	22,2	21,5	2,1	2,2	2,1	2,6	2,5	2,5	2,5

Tabel XVI (side 34*) gir oplysning om dødsfald av lungetuberkulose i riket, dets byer og bygder samt overøvrighetsdistrikter for aarene 1905—1907 i forhold (pct.) til samtlige kjendte dødsfald ved sygdom, til dødsfald av ikke epidemiske sygdomme og i forhold (pro mille) til folkemængden.

Det kjendte antal dødsfald av tuberkuløs hjernebetændelse, miliærtuberkulose og tuberkulose i andre organer var tilsammen 1 278 og utgjorde 4,7 pct. av samtlige ved sygdom forårsakede dødsfald (4,8 pct. for byerne, 4,6 pct. for bygderne).

Antallet av sindssyke forpleiet med statsbidrag efter lov av
og kom-

Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'état
de l'état et des

	Tabel XVII. Amter.	Antal sindssyke.		Utgifter. Kr.
		Ialt	Derav paa asyl.	
I.	Kristiania	637	368	260 640,51
II.	Akershus amt	209	160	91 908,10
	Byer	3	1	530,00
	Bygder	206	159	91 378,10
III.	Smaalenenes amt	305	113	100 358,60
	Byer	83	31	25 704,94
	Bygder	222	82	74 653,66
IV.	Buskerud amt	278	94	86 367,90
	Byer	59	17	19 775,31
	Bygder	219	77	66 592,59
V.	Jarlsberg og Larvik amt ..	281	89	93 102,70
	Byer	95	17	28 571,16
	Bygder	186	72	64 531,54
VI.	Hedemarkens amt	326	108	100 422,57
	Byer	14	4	4 602,95
	Bygder	312	104	95 819,62
VII.	Kristians amt	256	87	82 277,44
	Byer	8	6	3 159,73
	Bygder	248	81	79 117,71
VIII.	Bratsberg amt	353	90	106 170,63
	Byer	67	18	20 287,12
	Bygder	286	72	85 883,51
IX.	Nedenes amt	295	128	96 899,82
	Byer	87	32	28 463,68
	Bygder	208	96	68 436,14
X.	Lister og Mandal amt	333	149	99 618,61
	Byer	78	47	25 596,02
	Bygder	255	102	74 022,59

¹⁷/₆ 1891 og de samlede udgifter ved deres forpleining for stat muner.

d'après la loi du ¹⁷/₆ 1891 et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais communes ensemble).

	Amter.	Antal sindssyke.		Utgifter. Kr.
		Ialt.	Derav paa asyl.	
XI.	Stavanger amt	383	128	104 502,38
	Byer	137	48	38 691,05
	Bygder	246	80	65 811,33
XII.	Søndre Bergenhus amt	395	171	102 339,22
XIII.	Bergen	190	182	75 831,95
XIV.	Nordre Bergenhus amt	154	55	42 451,67
	By	-	-	-
	Bygder	154	55	42 451,67
XV.	Romsdal amt	313	126	82 922,22
	Byer	64	33	18 983,96
	Bygder	249	93	63 938,26
XVI.	Søndre Trondhjems amt...	400	191	97 807,44
	By	109	63	31 416,42
	Bygder	291	128	66 391,02
XVII.	Nordre Trondhjems amt...	250	81	61 640,24
	Byer	18	8	5 335,53
	Bygder	232	73	56 304,71
XVIII.	Nordlands amt	287	166	91 846,67
	Byer	20	17	6 480,35
	Bygder	267	149	85 366,32
XIX.	Tromsø amt	158	86	50 779,92
	Byer	15	13	6 933,19
	Bygder	143	73	43 846,73
XX.	Finmarkens amt	91	51	28 484,45
	Byer	21	11	6 292,88
	Bygder	70	40	22 191,57
	I hele riket	5894	2623	1 856 373,04
	Byer	1705	916	607 296,75
	Bygder	4189	1707	1 249 076,29

Utdrag av jordmødrenes bøker.
Extrait des registres des sages-femmes.

Tabel XVIII.	Antal betjente barselkvinder.							Antal børn.													
	Derav:							Derav:										Av de levende fødte var			
																		skin-døde, men bragt tillive.		døde inden 24 timer.	
	Sum.	Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgit.	Gifte.	Ugifte.	Uopgit.	Sum.	Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgit.	Levende.		Død-fødte.		Uopgit.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	
Md.												Kv.	Md.	Kv.							
Riket	51567	11030	40445	92	48155	3344	68	52333	27017	25278	¹⁾ 38	25741	24203	1083	857	499	70	44	213	191	
Byer	18243	4089	14133	21	16593	1609	41	18524	9474	9033	17	8915	8582	413	303	311	10	4	98	69	
Bygder	33324	6941	26312	71	31562	1735	27	33809	17543	16245	¹⁾ 21	16826	15621	670	554	138	60	40	115	122	
Amter:																					
1. Kristiania	6075	1541	4534	-	5249	826	-	6179	3152	3027	-	2992	2915	160	112	-	4	-	12	21	
2. Akershus	2619	507	2112	-	2481	128	10	2651	1382	1269	-	1325	1227	49	43	7	5	2	13	16	
3. Smaalenene	4056	756	3281	19	3840	216	-	4121	2108	2012	1	2008	1918	79	54	62	2	7	19	17	
4. Buskerud	2828	608	2220	-	2691	157	-	2865	1478	1386	¹⁾ 1	1432	1340	46	46	²⁾ 1	6	-	10	10	
5. Jarlsberg og Larvik	2368	487	1881	-	2277	91	-	2394	1230	1149	15	1052	976	51	44	271	-	1	16	8	
6. Hedemarken	3070	573	2497	-	2838	232	-	3118	1639	1479	-	1572	1437	67	42	-	4	5	7	11	
7. Kristians	2391	503	1888	-	2226	128	37	2423	1289	1132	2	1240	1095	48	57	3	8	7	12	10	
8. Bratsberg	2129	453	1651	25	2057	72	-	2159	1090	1060	9	1045	1017	42	43	12	-	1	9	9	
9. Nedenes	1404	316	1088	-	1350	54	-	1424	740	683	1	710	657	30	25	2	2	-	6	7	
10. Lister og Mandal	1585	334	1251	-	1561	24	-	1600	837	762	1	801	726	36	36	1	4	1	2	7	
11. Stavanger	3353	614	2718	21	3251	97	5	3399	1763	1631	5	1683	1553	60	53	44	3	5	11	11	
12. Søndre Bergenhus	2875	558	2317	-	2807	67	1	2919	1490	1429	-	1427	1381	63	48	-	8	4	6	12	
13. Bergen	2076	436	1640	-	1912	164	-	2106	1119	987	-	1057	955	62	32	-	-	-	12	9	
14. Nordre Bergenhus	1663	374	1262	27	1596	53	14	1682	855	827	-	829	800	26	27	-	4	1	4	3	
15. Romsdal	3539	789	2750	-	3359	180	-	3597	1806	1791	-	1735	1735	71	56	-	10	7	12	8	
16. Søndre Trondhjem	3323	789	2534	-	2940	383	-	3383	1779	1602	2	1717	1557	62	45	2	1	1	20	14	
17. Nordre —	1669	377	1292	-	1546	123	-	1694	852	842	-	826	824	26	18	-	-	-	3	5	
18. Nordland	2627	573	2054	-	2416	211	-	2660	1357	1303	-	1308	1231	49	59	13	4	1	9	5	
19. Tromsø	1354	320	1034	-	1239	115	-	1386	744	641	1	702	619	42	22	1	4	1	7	5	
20. Finmarken	563	122	441	-	519	43	1	573	307	266	-	280	240	14	9	30	1	-	3	3	

Tabel XVIII (forts.).						Antal børn (forts.).																	Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
						Fosterleier:					Fødselen fuldendt ved ¹⁾					Av fostrene var:									
																Aborter (født i 5te, 6te og 7de kalender- maaned).		Ufuld- baarne (født i 8de kalender- maaned).		Fuldbaarne (født efter 8de kalender- maaned).		Uopgit.			
						Isseleie.	Ansigtsleie.	Sæte- eller fotleie.	Tverleie.	Andet eller uop- git leie.	naturens hjælp.	tang.	vending.	uttrækning.	skarpe instru- menter.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.				
Riket	49177	281	1493	281	1101	49642	1642	350	373	61	304	244	574	531	25880	24250	550	658	757						
Byer	17577	99	643	77	138	17500	762	108	127	27	157	96	277	256	9036	8681	21	118	276						
Bygder	31600	192	850	204	963	32142	880	242	246	34	147	148	297	275	16844	15569	529	540	481						
Amter:																									
1. Kristiania	5849	38	241	23	28	5830	288	11	33	17	66	38	123	111	2963	2878	-	-	100						
2. Akershus	2474	14	69	12	82	2556	61	19	15	-	12	13	30	27	1301	1169	99	22	32						
3. Smaalenene	3917	17	115	30	42	3846	206	35	29	5	18	17	42	51	2048	1944	1	35	65						
4. Buskerud	2695	25	69	20	56	2733	82	20	29	2	21	12	32	19	1425	1355	1	35	36						
5. Jarlsberg og Larvik ..	2234	10	51	14	85	2300	65	18	10	1	15	7	42	52	1171	1092	15	20	26						
6. Hedemarken	2919	18	71	17	93	3002	83	19	11	3	20	7	34	21	1585	1451	-	41	48						
7. Kristians	2232	27	75	17	72	2315	67	29	8	4	6	9	31	33	1252	1090	2	41	32						
8. Bratsberg	2065	12	55	10	17	2075	57	9	13	5	5	13	14	18	1066	1030	13	34	30						
9. Nedenes	1352	7	45	6	14	1352	38	9	14	1	10	6	10	15	672	626	85	15	20						
10. Lister og Mandal ...	1502	6	31	6	55	1535	40	9	12	4	4	8	11	5	822	741	9	45	15						
11. Stavanger	3212	17	76	24	70	3176	172	36	14	1	19	11	20	19	1720	1600	10	45	46						
12. Søndre Bergenhus. .	2707	10	80	15	107	2809	61	18	30	1	15	17	24	17	1451	1395	-	64 ²⁾	44						
13. Bergen	1976	6	99	9	16	1974	76	24	31	1	28	16	21	23	1070	948	-	20	30						
14. Nordre Bergenhus. .	1578	8	38	13	45	1606	42	17	14	3	2	6	6	6	699	682	281	43	19						
15. Romsdal	3386	23	96	18	74	3443	97	23	31	3	16	15	25	26	1765	1750	-	44	58						
16. Søndre Trondhjem ..	3174	12	107	13	77	3273	65	18	21	6	21	27	48	31	1710	1544	2	35	58						
17. Nordre — ..	1599	9	43	9	34	1373	45	5	14	1	7	11	15	11	830	820	-	25	25						
18. Nordland	2471	12	68	18	91	2553	59	20	26	2	8	5	26	30	1323	1268	-	56	31						
19. Tromsø	1304	8	40	6	28	1332	29	8	16	1	7	5	14	10	723	626	1	21	32						
20. Finnmarken	531	2	24	1	15	559	9	3	2	-	4	1	6	6	284	241	31	17	10						

¹⁾ Fra Stjørdalen distrikt manglet opgaver. ²⁾ Desforuten var der 2 andre tvillingfødsler; ved den ene var fostrene sammenvokset fra brystet til bækkenindgangen; navlestrengen var fælles; ved den anden tvillingfødsel var fostrene saa macereret, at kjønnet ikke kunde bestemmes.

Av lægerne utfør
Opérations obstétrical

Tabel XIX.						
	Samlet antal barsel- kvinder.	Samlet antal opera- tioner.	Forhold i pct.	Tangfor- løsning.	Vending.	Ut- trækning.
Riket	61270	¹⁾ 2147	3,5	1572	238	97
Amter:						
1. Kristiania	5945	430	7,2	302	41	30
2. Akershus	2797	52	1,9	33	11	8
3. Smaalenene	4153	248	6,0	205	25	7
4. Buskerud	3284	90	2,7	66	11	2
5. Jarlsberg og Larvik ..	2560	70	2,7	57	11	1
6. Hedemarken	3520	93	2,6	72	9	1
7. Kristians	2963	92	3,1	68	14	2
8. Bratsberg	2499	77	3,1	53	7	3
9. Nedenes	1732	55	3,2	37	6	2
10. Lister og Mandal	1791	46	2,6	41	2	.
11. Stavanger	3877	202	5,2	161	19	4
12. Søndre Bergenhus	3597	82	2,3	63	9	0
13. Bergen	2117	166	7,8	85	27	23
14. Nordre Bergenhus	2220	47	2,1	33	6	.
15. Romsdal	3906	109	2,8	80	14	9
16. Søndre Trondhjem	3867	92	2,4	67	8	3
17. Nordre —	1954	55	2,8	47	3	.
18. Nordland	4796	84	1,8	63	10	3
19. Tromsø	2379	35	1,5	27	2	.
20. Finnmarken	1313	22	1,7	12	3	.

¹⁾ Hos 2105 fødende (3,4 pct.) idet ved 42 tvillingfødsler begge tvillinger forløstes

Til anskueliggjørelse av lungetuberkulosens utbredning blandt befolkningen inden de forskjellige amter er der til denne almindelige beretning føiet et farvelagt kart, hvor man ved beregningen av tuberkulosemortaliteten er gaat ut fra, at der inden de ikke kjendte dødsårsaker findes de samme procentforhold av lunge-tuberkulose som inden de kjendte.

Av **kræft** (cancer, sarcoma), kjendes ialt 2310 dødsfald, der utgjør 8,4 pct. av samtlige ved sygdom forårsakede, kjendte dødsfald (8,7 pct. for byerne, 8,3 pct. for bygdene).

Sindssygdом (insania). Paa sykehus inkom 402 sindssyke (i 1906 277, i 1905 310, i 1904 380). En oversigt over disse findes i tabel XXXIV

østetriciske operationer.

ites par les médecins.

Partus æmaturus tificialis.	Accou- chement forcé.	Hebosteo- tomi.	Keisersnit.		Per- foration.	Embry- otomi.	Efter- byrds- operation.	Abortus provo- catus.
			Klassisk.	Vaginalt.				
30	1	2	2	7	40	12	141	5
11	-	2	2	7	9	3	20	3
-	-	-	-	-	-	-	5	-
2	1	-	-	-	5	1	2	-
2	-	-	-	-	1	-	7	1
-	-	-	-	-	1	-	-	-
1	-	-	-	-	3	-	7	-
-	-	-	-	-	2	-	6	-
1	-	-	-	-	3	1	9	-
1	-	-	-	-	-	1	8	-
1	-	-	-	-	1	1	-	-
1	-	-	-	-	1	-	15	-
-	-	-	-	-	1	-	3	-
9	-	-	-	-	2	-	20	-
-	-	-	-	-	2	1	5	-
-	-	-	-	-	5	-	8	-
1	-	-	-	-	2	4	7	-
-	-	-	-	-	1	-	3	-
-	-	-	-	-	1	-	6	1
-	-	-	-	-	-	-	3	-
-	-	-	-	-	-	-	7	-

istig hjælp.

(side 68* og 69*). Der er opgit 155 dødsfald av sindssygdom uten angivelse av sekundær dødsårsak.

Paa rikets sindssykeasyler laa tilbake ved utgangen av 1906 2 342 patienter. I løpet av 1907 indkom 934; det samlede antal behandlede var saaledes 3 276. Antallet av utgaaede var 891, derav 167 døde. Tilbakeleggende ved aarets utgang var 2 385. Det samlede antal forpleiningsdage var 863 604 og det gjennomsnittlige daglige middelbelæg for alle asyler 2 366,0. For det offentliges regning behandledes 2 772 eller 84,6 pct. av de ialt i aaret behandlede syke. De paa asylerne indtrufne dødsfald er henført under de nærmere kjendte dødsårsaker i det overøvrighetsdistrikt, hvor asylet er beliggende. Asylernes antal var 15 med ialt 2 288 sykepladser; nærmere redegjørelse for deres virksomhet i 1907 findes i Norges officielle statistikk V. 78.

Obstetriciske operationers utfald for mødre og børn.
Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants.

Tabel XX.		Mødre ¹⁾ .				Børn.			
Operation.	Samlet antal opera- tioner.	Antal for hvilke utfald er opgit.	Derav døde ²⁾ .	Forhold i pct.		Antal for hvilke utfald er opgit.	Derav var død- fødte.	Forhold i pct.	
				i 1906.	i 1907.			i 1906.	i 1907.
Tangforløsning.	1572	1535	13	1,2	0,8	1567	103	6,4	6,6
Vending	238	233	17	4,1	7,3	237	98	40,3	41,3
Utrækning ved bæk- kenendefødsel	97	92	1	1,7	1,1	97	20	20,7	20,6
Partus præmaturus artificialis	30	30	-	12,5	-	29	4	56,0	13,8
Accouchement forcé.	1	1	-	100,0	-	1	1	50,0	100,0
Hebotomi	2	2	-	-	-	³⁾ 3	1	-	-
Keisersnit (klassisk)	2	2	-	50,0	-	2	-	25,0	-
— (vaginalt)	7	7	-	-	-	7	2	-	28,6
Perforation.	40	40	3	-	7,5	-	-	-	-
Embryotomi; decapi- tation	12	12	3	-	25,0	-	-	-	-
Abortus provocatus .	5	5	1	-	20,0	-	-	-	-
Efterbyrdsoperation .	141	141	2	0,8	1,4	-	-	-	-

¹⁾ Hvor begge tvillinger er forløst ved kunsthjælp, er utfaldet for moren som regel opført ved den paa 2den tvilling utførte operation. (Se tabel XXI). ²⁾ Dødsaaarsakerne sees af tabel XI. ³⁾ Jfr. anm. under A og B paa tabel XXII.

Tabel XVII (side 36* og 37*) gir, efter de fra amtmændene indkomne opgaver, oplysning om antallet af sindssyke forpleiet med statsbidrag efter lov af 27de juni 1891 og om de samlede udgifter ved deres forpleining for stat og kommuner.

Ifølge ovennævnte lov, der traadte i kraft 1ste januar 1892, refunderes $\frac{4}{10}$ af udgifterne ved fattige sindssykes forpleining af statskassen, de øvrige $\frac{6}{10}$ utredes af vedkommende amts- eller bykommune, dog saaledes, at indtil halvdelen af amtskommunernes tilskud kan overføres paa vedkommende fattigdistrikt.

Tabel XVIII (side 38* og 39*) gir oplysning om antallet af barselkvinder, der er betjent af jordmødre, med fordeling paa amterne samt rikets byer og bygder. Tabellen er utarbejdet efter de uddrag af jordmødrenes bøger, som er foretaget af ordførerne i helseraadene. Den indeholder tillige opgave over, hvormange kvinder var førstefødende og flerfødende, samt hvor mange gifte og ugifte. Antallet af utførte efterbyrdsoperationer er ogsaa opført. For børnenes vedkommede er opgit køn, fødselens utfald, fosterleie, fødselsmaate og udviklingsgrad.

Ifølge opgaver fra det Statistiske Centralbureau fødte 61 270 kvinder i 1907 (18 289 i byerne og 42 981 i bygderne) 62 151 børn. Jordmødrene skulde saaledes ha betjent 84,2 pct. af samtlige fødende kvinder (100,0 pct. i byerne og 77,5 pct. i bygderne). I 1906 var disse forholdstal henholdsvis 84,0 pct., 100,0 pct. og 76,5 pct. Av 866 kvinder (14,1 pro mille), der i henhold til bureauets opgaver fødte flere end 1 barn, var 552 (13,9 pro mille) trillingfødende og 1 firlingfødende.

Tvillingfødsler med kunstig forløsning A) av begge tvillinger, B) av en tvilling.

Jumeaux nés après des opérations obstétricales A) sur tous les deux B) sur l'un des deux.

Operation.	Utfaldet for									
	mødre.		1ste tvilling.			2den tvilling.			uopgit hvilken tvilling.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Død.
A. Begge tvillinger.										
Tang paa begge tvillinger.....	13	1	12	1	1	12	1	1	-	-
Tang paa første, vending paa anden tvilling..	11	1	10	2	-	10	2	-	-	-
Tang paa første, uttrækning paa anden tvilling	4	-	3	1	-	4	-	-	-	-
Vending paa begge tvillinger . .	3	-	1	2	-	2	1	-	-	-
Vending paa første, tang paa anden tvilling	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Uttrækning paa begge tvillinger	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Uttrækning paa første, vending paa anden tvilling	4	-	4	-	-	4	-	-	-	-
Decapitation av første tvilling, tang paa anden.	2	-	-	2	-	1	1	-	-	-
Ialt	39	2	32	8	1	34	5	1	-	-
	41		41			41				
B. En av tvillingerne.										
Tang	10	-	3	-	-	6	-	-	1	-
Vending	14	-	-	-	-	11	1	-	-	1
Uttrækning	7	-	4	-	-	2	-	-	-	-
Ialt	31	-	7	-	-	19	1	2	1	1
			31							

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes 2 147 operationer, hos 2 105 kvinder eller hos 3,5 pct. av samtlige barselkvinder, idet ved 42 tvillingfødsler begge tvillinger forløstes ved kunsthjælp.

Tabel XIX (side 40* og 41*) viser operationernes art og fordeling paa overøvrighetsdistrikterne.

Tabel XX (side 42*) viser operationernes utfald for mødre og børn.

Tabel XXI (ovenstaaende) gir oplysning om de ved kunsthjælp forløste tvillinger.

Tabel XXII (side 44* og flg.) gir en oversigt over utfaldet av de obstetriciske operationer efter de forskjellige indikationer.

Tabel XXIII (side 47*) viser antallet av **fødte** og **døde** i riket og amtene; den er et utdrag av de fra det Statistiske Centralbureau meddelte opgaver over folkemængdens bevægelse i aaret.

**Utfald av de obstetriciske operationer efter de forskjellige
indikationer.**

Résultats des accouchements A) par forceps, B) par version, C) par extraction, D) des accouchements prématurés artificiels, E) par accouchement forcé, F) par hébostéotomie, G) par opération césarienne, H) par perforation, I) par embryotomi, K) par avortement provoqué, — d'après les indications différentes.

Tabel XXII. Indikation.	Ialt udførte opera- tioner.	Mødre			Børn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende født.	dødfødt.	uopgit utfald.
A. Tangforløsning.							
Utilstrækkelige eller smertefulde veer.....	1) 1196	1162	7	1	1142	52	2
Bækkensneverhet	2) 137	136	-	-	120	17	-
Barselkrampe	3) 37	32	4	-	32	5	-
Placenta prævia og blødning	9	9	-	1	5	4	-
Ueftergivelige fødselsdele....	51	50	1	-	48	3	-
Blødning	4	4	-	-	4	-	-
Fare for morens liv; sygdom hos moren	6	6	-	-	6	-	-
Truende barselkrampe	1	1	-	-	1	-	-
Tympania uteri.....	2	-	1	-	-	2	-
Ødem i fødselsdelene	1	1	-	-	1	-	-
Isseleie med panden fortil	26	26	-	-	24	2	-
Skjævt isseleie	6	6	-	-	6	-	-
Ansigtisleie	4) 6	5	-	-	5	1	-
Pandeleie.....	5	5	-	-	4	1	-
Dyp tverstand.....	2	2	-	-	2	-	-
Stort fosterhode	1	1	-	-	1	-	-
Fremfald av navlesnor.....	14	14	-	-	8	6	-
— - arm	1	1	-	-	1	-	-
Stort foster; vattersotig foster ..	3	3	-	-	2	1	-
Hydrokefalos.....	1	1	-	-	-	1	-
Fare for fosterets liv.....	5) 45	44	-	-	37	8	-
Misdannelse	1	1	-	-	1	-	-
Uopgit indikation	6) 18	12	-	4	14	-	4
Tilsammen	1573	1522	13	5	1464	103	6
		1540			1573		

¹⁾ Hos 1184 mødre, hvorav 26 tvillingfødende: hos 12 av disse forløstes begge tvillinger ved tang og hos 3 kun den anden tvilling; for de øvrige 11, hvor kun den første tvilling forløstes paa denne maate, er utfaldet for mødrene i 8 tilfælde opført under vending og i 3 under uttrækning. ²⁾ Hos en tvillingfødende, paa hvem der var foretat hebotomi, hvor utfaldet for moren er opført, forløstes første tvilling (dødfødt) ved tang, anden tvilling (lev.) ved vending. ³⁾ En av mødrene tvillingfødende. ⁴⁾ Ved en tvillingfødsel forløstes anden tvilling ved uttrækning, hvor utfaldet for moren er opført. ⁵⁾ Ved en tvillingfødsel forløstes anden tvilling ved vending. ⁶⁾ Hos 17 mødre, hvorav 2 tvillingfødende; hos den ene forløstes begge tvillinger ved tang; hos den anden kun den første og utfaldet for moren opført under uttrækning.

Indikation.	Ialt utførte opera- tioner.	Mødre			Børn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende født.	dødfødt.	uopgit utfald.
B. Vending.							
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	1) 32	30	-	-	22	10	-
Bækkensneverhet	2) 25	24	-	-	17	8	-
Barselkrampe	14	9	5	-	4	10	-
Placenta prævia og blødning	3) 39	30	8	-	13	26	-
Livmorbristning	1	-	1	-	1	-	-
Hægebuk	1	1	-	-	1	-	-
Tympania uteri	1	-	1	-	-	1	-
Skjævt isseleie	2	2	-	-	2	-	-
Ansigtsleie	2	2	-	-	2	-	-
Tverleie	3) 95	93	1	-	62	32	1
Fremfald av navlesnor	16	15	1	-	8	8	-
— - arm, haand	2	2	-	-	2	-	-
Fare for fosterets liv	2	2	-	-	2	-	-
Uopgit indikation	6	6	-	-	3	3	-
Tilsammen	238	216	17	-	139	98	1
		233			238		
C. Uttrækning.							
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	4) 62	59	-	-	53	9	-
Bækkensneverhet	5	5	-	-	3	2	-
Barselkrampe	2	1	1	-	2	-	-
Blødning	2	2	-	-	-	2	-
Tverleie	1	1	-	-	1	-	-
Fremfald av navlesnor	5) 9	7	-	-	7	2	-
Fare for fosterets liv	10	10	-	-	9	1	-
Hydrokefalisk fosterhode	1	1	-	-	-	1	-
Misdannelse	1	1	-	-	-	1	-
Tilbakeholdte armer	1	1	-	-	-	1	-
Uopgit indikation	3	3	-	-	2	1	-
Tilsammen	97	91	1	-	77	20	-
		92			97		
D. Partus præmaturus artificialis.							
Bækkensneverhet	21	21	-	-	19	1	1
Barselkrampe	3	3	-	-	2	1	-
Nefrit; uræmi	4	4	-	-	3	1	-

¹⁾ Hos en tvillingfødende forløstes begge tvillinger ved vending; hos en anden kun den første tvilling; utfaldet for moren opført under tangforløsning. ²⁾ Jfr. anm. 2 under A (Tangforløsning). ³⁾ En av mødrene tvillingfødende. ⁴⁾ Hos 3 tvillingfødende forløstes anden tvilling ved vending, hvor utfaldet for mødrene er opført. ⁵⁾ Hos en tvillingfødende forløstes begge tvillinger ved uttrækning; hos en anden kun den første tvilling; utfaldet for moren opført under vending.

Tabel XXII (forts.). Indikation.	Ialt utførte opera- tioner.	Mødre			Børn		
		ili- ce.	døde.	uopg.	levende født.	dødfødt.	uopgit utfald.
Dobbeltsidig luxatio congenita ...	1	1	-	-	1	-	-
Uopgit indikation	1	1	-	-	-	1	-
Tilsammen	30	30	-	-	25	4	1
					30		
E. Accouchement forcé.							
Barselkrampe	1	1	-	-	-	1	-
F. Hebosteotomi.							
Bækkensneverhet	1) 2	2	-	-	2	1	-
G. Keisersnit (klassisk).							
Bækkensneverhet	2	2	-	-	2	-	-
(vaginalt)							
Barselkrampe	5	5	-	-	5	-	-
Blødning	1	1	-	-	-	1	-
Fortidlig løsning av rigtig sittende placenta	1	1	-	-	-	1	-
Tilsammen	9	9	-	-	7	2	-
					9		
H. Perforation.							
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	4	4	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	25	24	1	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-
Tumor ovarii	1	1	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode; stort hode	7	7	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse	1	-	1	-	-	-	-
Uopgit indikation	1	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	40	37	3	-	-	-	-
					40		
I. Embryotomi; decapitation.							
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	2	2	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	1	-	1	-	-	-	-
Tverleie	7	5	2	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode	1	1	-	-	-	-	-
Sammenvokste tvillinger	1	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	12	9	3	-	-	-	-
					12		

¹⁾ Den ene av mødrene var tvillingfødende; første tvilling (dødfødt) forløstes ved tang, anden ved vending. Jfr. anm. 2 under A. og B.

Tabel XXII (forts.).	Indikation.	Ialt utførte opera- tioner.	Mødre			Børn		
			ilive.	døde.	uopg.	levende født.	dødfødt.	uopgitt utfald.
K. Abortus provocatus.								
	Blødning	1	1	-	-	-	-	-
	Cystopyelit	1	1	-	-	-	-	-
	Lungetuberkulose	2	2	-	-	-	-	-
	Sukkersyke	1	-	-	-	-	-	-
	Tilsammen	5	4	1	-	-	-	-
			5					

Fødte og døde.

Naissances et décès.

Tabel XXIII.	Fødte		Døde						
	levende.	død- fødte.	ialt	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulykkelige hændelser.	selvmord.	mord og drap.
Riket	60722	1429	32789	4045	484	171	918	134	5
Amter:									
1. Kristiania	5885	159	3222	530	54	10	62	20	-
2. Akershus	2781	58	1523	185	29	7	31	4	-
3. Smaalenene	4116	106	1914	256	42	6	62	10	-
4. Buskerud	3271	58	1642	200	26	8	32	9	-
5. Jarlsberg og Larvik ..	2529	68	1426	150	29	5	24	6	2
6. Hedemarken	3499	68	1801	191	23	6	26	10	1
7. Kristians	2931	68	1550	153	39	11	18	9	-
8. Bratsberg	2465	63	1376	159	19	6	49	7	-
9. Nedenes	1715	47	1069	106	18	4	24	2	-
10. Lister og Mandal ...	1769	43	1278	114	14	6	42	7	-
11. Stavanger	3842	86	1907	250	21	10	41	5	-
12. Søndre Bergenhus...	3551	87	1867	202	23	12	43	7	-
13. Bergen	2093	54	1125	166	19	6	15	6	1
14. Nordre Bergenhus ..	2210	49	1252	111	11	12	31	4	-
15. Romsdal	3884	89	1918	212	23	14	59	3	-
16. Søndre Trondhjem...	3856	79	2446	281	27	11	78	4	-
17. Nordre — ...	1954	32	1299	95	11	5	34	6	1
18. Nordland	4720	124	2325	325	28	11	133	10	-
19. Tromsø	2350	62	1069	184	16	6	43	2	-
20. Finmarken	1301	29	780	175	12	15	71	3	-

Fødte og døde
Nombre des naissances et des décès

Tabel XXIV.	Bygderne.					
	Fødte		Døde			
	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barse seng
Riket.....	42604	983	23250	2593	332	13
Amter:						
1. Kristiania	-	-	-	-	-	
2. Akershus	2726	58	1467	180	29	
3. Smaalenene	2829	70	1314	153	25	
4. Buskerud	2294	45	1152	130	18	
5. Jarlsberg og Larvik	1555	43	920	94	16	
6. Hedemarken	3322	63	1716	181	22	
7. Kristians	2746	63	1473	142	36	1
8. Bratsberg	1840	48	1001	111	16	
9. Nedenes	1330	33	819	79	16	
10. Lister og Mandal	1247	35	931	88	10	
11. Stavanger	2304	48	1152	127	9	
12. Søndre Bergenhus	3551	87	1867	202	23	1
13. Bergen	-	-	-	-	-	
14. Nordre Bergenhus	2175	48	1242	109	11	1
15. Romsdal	2928	68	1528	140	18	1
16. Søndre Trondhjem	2550	48	1760	179	13	
17. Nordre Trondhjem	1780	32	1199	87	9	
18. Nordland	4357	113	2197	293	27	
19. Tromsø	2068	56	931	158	16	
20. Finmarken	1002	25	581	140	9	

Tabel XXIV (ovenstaaende) indeholder en fordeling av fødte og døde m. v. paa rikets bygder og byer.

Antallet av levende fødte utgjorde 60 722 og av døde 32 789.

For det hele rike blir der saaledes et overskud av 27 933 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 54,0.

I bygderne utgjorde antallet av levende fødte 42 604 og av døde 23 250, altsaa et overskud av 19 354 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 54,6.

I byerne var antallet av levende fødte 18 118 og av døde 9 539, hvorved der blir et overskud av 8 579 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 52,7.

gderne og byerne.

s la campagne et dans les villes.

			Byerne.								
			Fødte		Døde						
ved yk- lige æn- elser.	selv- mord.	mord og drap.	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulykke- lige hændel- ser.	selv- mord.	mord og drap.
18	92	3	18118	446	9539	1452	161	37	200	42	2
-	-	-	5885	159	3222	530	54	10	62	20	-
30	4	-	55	-	56	5	-	1	1	-	-
36	9	-	1287	36	600	103	17	2	26	1	-
26	8	-	977	13	490	70	8	3	6	1	-
13	5	1	974	25	506	56	13	3	11	1	1
24	10	1	177	5	85	10	1	-	2	-	-
18	9	-	185	5	77	11	3	1	-	-	-
42	5	-	625	15	375	48	3	-	7	2	-
19	-	-	385	14	250	27	2	-	5	2	-
32	5	-	522	8	347	26	4	1	10	2	-
25	4	-	1538	38	755	123	12	2	16	1	-
43	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2093	54	1125	166	19	6	15	6	1
31	4	-	35	1	10	2	-	-	-	-	-
49	3	-	956	21	390	72	5	4	10	-	-
63	3	-	1306	31	686	102	14	2	15	1	-
33	4	1	174	-	100	8	2	-	1	2	-
30	9	-	363	11	128	32	1	-	3	1	-
40	2	-	282	6	138	26	-	-	3	-	-
64	1	-	299	4	199	35	3	2	7	2	-

I de av lægerne indsendte opgaver over døde er **dødsaaarsaken** opgit for 28 387 eller 86,6 pct. av samtlige indtrufne dødsfald og for 27 369 eller 86,3 pct. av de ved sygdom foranledigede dødsfald (31 732).

For bygderne er opgit dødsaaarsak for 19 585 døde eller 84,2 pct. av samtlige indtrufne dødsfald og for 18 822 eller 83,9 pct. av de ved sygdom foranledigede dødsfald (22 437).

For byerne er opgit dødsaaarsak for 8 802 døde eller 92,3 pct. av samtlige indtrufne dødsfald og for 8 547 eller 91,9 pct. av de ved sygdom foranledigede dødsfald (9 295).

Procentforhold mellem de av lægerne opgivne dødsfald med kjen
(byer og bygder) samt
Décès totaux par cause connue dans

Amt.	Tabel XXV. Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	anmeldt av læger	pet.			ialt.	anmeldt av læger	pet.
	Riket	32789	28387	86,6	VIII.	Bratsberg amt	1376	1177	85,6
	Byer	9539	8802	92,3		Byer	375	314	83,7
	Bygder	23250	19585	84,2		Bygder	1001	863	86,1
I.	Kristiania	3222	3069	95,3		Skien	555	502	90,0
II.	Akershus amt	1523	1350	88,6		Kragerø	282	238	84,4
	Byer	56	27	48,2		Hollen	159	126	79,2
	Bygder	1467	1323	90,2		Sauland	134	119	88,8
	Aker	603	556	92,2		Kviteseid	104	92	88,5
	Ullensaker	461	411	89,2		Laardal	102	75	73,5
	Høland	202	159	78,7		Tinn	40	25	62,5
	Follo	257	224	87,2	IX.	Nedenes amt	1069	1030	96,3
III.	Smaalenenes amt	1914	1757	91,8		Byer	250	264	105,6
	Byer	600	512	85,3		Bygder	819	766	93,5
	Bygder	1314	1245	94,7		Østre Nedenes	325	290	89,2
	Eidsberg	314	283	90,1		Vestre —	536	560	104,5
	Moss	341	329	96,5		Aamli	73	52	71,2
	Sarpsborg	872	777	89,1		Evje	66	59	89,4
	Hvaler	387	368	95,1		Sætersdalen	69	69	100,0
IV.	Buskerud amt	1642	1416	86,2	X.	Lister og Mand. amt	1278	1051	82,3
	Byer	490	438	89,4		Byer	347	322	92,8
	Bygder	1152	978	84,9		Bygder	931	729	78,3
	Drammen stadsfysik.	357	329	92,2		Kr.sands stadsfysik.	237	230	96,9
	— lægedistr.	215	179	83,3		Oddernes	351	287	81,8
	Ringerike	237	220	92,8		Undal	183	168	91,8
	Modum	372	311	83,6		Lyngdal	125	104	83,2
	Nes	106	87	82,1		Vanse	157	145	92,3
	Aal	84	76	90,5		Flekkefjord	225	117	52,0
	Sandsvær	187	148	79,1	XI.	Stavanger amt ¹⁾ ..	1907	1579	82,8
	Rollag	84	66	78,6		Byer	755	716	94,8
V.	Jarlsb. og Larv. amt	1426	1291	90,5		Bygder	1152	863	74,9
	Byer	506	422	83,4		Sogndal	89	69	77,5
	Bygder	920	869	94,5		Egersund	211	195	92,4
	Tønsberg	664	614	92,5		Sandnes	226	192	84,9
	Hof	267	236	88,4		Stav. stadsfysikat ..	498	487	97,6
	Larvik	495	441	89,1		Stav. lægedistr.	147	98	66,7
VI.	Hedemarkens amt ²⁾	1801	1610	89,4		Finnø	154	75	48,7
	Byer	85	70	82,4		Sand	136	90	66,2
	Bygder	1716	1540	89,7		Karmøen	189	170	89,9
	Solør og Odalen ..	483	417	86,3		Haugesund	296	226	76,3
	Hedemarken	578	503	87,0	XII.	Søndre Bergenhus amt	1867	1518	81,3
	Søndre Østerdalen ..	302	280	92,7		Sveen og Vikebygd herreder	39	23	59,0
	Trysil	118	117	99,1		Indre Søndhordland	123	119	96,8
	Rendalen	138	126	91,3		Ytre —	154	95	61,7
	Tønset	172	167	97,1		Tysnes	125	113	90,4
VII.	Kristians amt	1550	1372	88,5		Indre Hardanger ..	133	126	94,7
	Byer	77	70	90,9		Ytre —	104	51	49,0
	Bygder	1473	1302	88,4		Voss	159	133	83,6
	Hadeland og Land ..	328	313	95,4		SøndreMidthordland	170	155	91,2
	Søndre Valdres ..	125	87	69,6		Nordre —	317	280	88,3
	Nordre —	95	87	91,6		Østerøen	236	196	83,0
	Toten	362	330	91,2		Alversund	108	75	69,4
	Faaberg	238	223	93,7		Lindaas	199	152	76,4
	Ringebu	171	104	60,8	XIII.	Bergen	1125	1116	99,2
	Lom	129	123	95,3					
	Lesje	102	105	102,9					

¹⁾ Dødsfaldene i Sveen og Vikebygd herreder, der hører til Søndre Bergenhus amt, er med i summen for Haugesund lægedistrikt, men ikke i summen for Stavanger amt.

rsak og de ialt indtrufne dødsfald inden riket og amterne
enkelte lægedistrikter.

partements et dans les districts civils médicaux.

Amt.	Tabel XXV (forts.). Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	anmeldt av læger.	pet.			ialt.	anmeldt av læger.	pet.
IV.	Nordre Bergenh. amt	1252	1064	85,0	XVIII.	Grong	117	122	104,3
	By	10	10	100,00		Namsos	133	120	90,2
	Bygder	1242	1054	84,9		Fosnes	79	70	88,6
	Lærdal	89	74	83,1		Kolvereid	64	34	53,1
	Lyster	80	64	80,0		Vikten	77	55	71,4
	Sogndal	73	45	61,6		Nordlands amt	2325	1828	78,6
	Vik	90	86	95,5		Byer	128	123	96,1
	Gulen	78	62	79,5		Bygder	2197	1705	77,6
	Kirkebø	100	98	98,0		Brønnøy	217	153	70,5
	Ytre Søndfjord	131	96	73,3		Alstahaug	191	123	64,4
	Indre —	85	78	91,8		Vefsen	120	115	95,8
	Gloppen	83	79	95,2		Ranen	247	238	96,4
	Kinn	148	126	85,1		Lurøy	143	129	90,2
	Ytre Nordfjord	98	84	85,7		Gildeskaal	94	77	81,9
	Nordfjordeidet	75	61	81,3		Bødø	132	137	103,8
	Indviken	122	111	91,0		Folden	57	23	40,3
V.	Romsdals amt	1918	1733	90,4		Skjerstad	174	167	96,0
	Byer	390	331	84,9		Steigen	49	40	81,6
	Bygder	1528	1402	91,8		Hamarøy	44	35	79,5
	Vestre Søndmør	169	139	82,2		Lødingen	92	69	75,0
	Indre —	113	114	100,9		Ofoten	136	132	97,1
	Østre —	95	92	96,8		Flakstad	72	23	31,9
	Ørskog	95	96	101,0		Buksnes	123	86	69,9
	Nordre Søndmør	315	223	70,8		Austlofoten	101	88	87,1
	Ytre Romsdal	262	240	91,6		Hadsel	171	119	69,6
	Indre —	127	109	85,8	XIX.	Sortland	162	66	40,7
	Søndre Nordmør	395	373	94,4		(Døde u. Lofotfisket	-	8)	-
	Sundalen	70	74	105,7		Tromsø amt.	1069	844	79,0
	Surendalen	131	124	94,7		Byer	138	122	88,4
	Nordre Nordmør	146	149	102,1		Bygder	931	722	77,6
						Trondenes	160	116	72,5
						Ibbestad	130	121	93,1
						Tranøy	69	49	71,0
						Berg	21	12	57,1
						Lenvik	95	63	66,3
VI.	Søndre Trondhj. amt ²⁾	2446	2068	84,5	XX.	Maalselven	67	61	91,0
	By	686	630	91,8		Balsfjord	61	42	68,9
	Bygder	1760	1438	81,7		Tromsø	186	157	84,4
	Trondhj. stadstysik.	686	630	91,8		Lyngen	139	94	67,6
	Strinden	229	200	87,3		Karlsøy	53	61	115,1
	Selbu	100	67	67,0		Skjervøy	88	68	77,3
	Røros	117	122	104,3		Finmarkens amt	780	451	57,8
	Guldalen	258	158	61,2		Byer	199	161	80,9
	Opdal	85	110	129,4		Bygder	581	290	50,0
	Orkedalen	278	219	78,8		Alten	90	62	68,9
	Hevne	84	76	90,5		Loppen	55	29	52,9
	Hitteren	195	134	68,7		Hammerfest	137	51	37,2
	Ytre Fosen	164	125	76,2		Maasø	51	21	41,2
	Indre —	114	100	87,7		Kistrand	52	21	40,4
	Nordre —	146	127	87,0		Lebesby	60	22	36,7
VII.	Nordre Trondhj. amt	1299	1063	81,8		Tanen	57	18	31,6
	Byer	100	85	85,0		Varde	121	102	83,6
	Bygder	1199	978	81,6		Vadso	102	91	89,2
	Stjørdalen	162	106	65,4		Sydvaranger	54	34	63,0
	Frosten	108	98	90,7					
	Levanger	207	151	73,0					
	Inderøen	161	141	87,6					
	Stenkjær	191	166	86,9					

²⁾ 3 dødsfald i Tolgen og 7 i Inset sogn, hvilke tilhører Hedemarkens amt, er medtat i
men for henholdsvis Røros og Opdal lægedistrikter, men ikke for Søndre Trondhjems amt.

De hyppigste av lægerne opgivne dødsårsaker ved sygdom.
Causes de décès (morts par accidents non compris), classées par ordre de fréquence.

Dødsårsak.	Sum.	Derav i		Procentforhold av samtlige opgivne dødsfald ved sygdom.		
		Byer.	Bygder.	Riket.	Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	4656	1451	3205	17,0	17,0	17,0
Alderdomssvakhet	4472	675	3797	16,3	7,9	20,2
Kræft (cancer og sarkom)	2310	744	1566	8,4	8,7	8,3
Klappefeil og andre org. hjertesygdom	1519	522	997	5,5	6,1	5,3
Lungebetændelse	1504	475	1029	5,5	5,6	5,5
Hjerneslag	1375	460	915	5,0	5,4	4,9
Tuberkulose utenfor lungerne	1278	408	870	4,7	4,8	4,6
Akute katarer i aandedrætsorg.	1144	405	739	4,2	4,7	3,9
Medfødt svakhet	976	387	589	3,6	4,5	3,1
Kronisk bronkit og bronkiektasi	772	229	543	2,8	2,7	2,9
Brights nyresygdom	641	200	441	2,3	2,3	2,3
Hjertelammelse	566	179	387	2,1	2,1	2,1
Difteri (croup)	511	263	248	1,9	3,1	1,3
Akut diarré (kolerine)	374	193	181	1,4	2,3	1,0
Kramper hos småbørn	348	143	205	1,3	1,7	1,1
Arteriosklerose	300	140	160	1,4	1,9	0,8
Suppurativ meningit	265	106	159	0,9	1,2	0,8
Kikhoste	255	82	173	0,9	1,0	0,9
Mave-tarmkatarr (kronisk)	249	66	183	0,9	0,8	1,0
Cystit, cystopyelonefrit	222	64	158	0,8	0,7	0,8
Andre hjernesygdomme (kfr. tabel XXXVI B I)	203	94	109	0,7	1,1	0,6
Diffus peritonit	201	67	134	0,7	0,8	0,7
Ileus og volvulus	194	46	148	0,7	0,5	0,8
Influenza	177	69	108	0,6	0,8	0,6
Sukkersyke	161	52	109	0,6	0,6	0,6
Sindssygdomme	155	45	110	0,6	0,5	0,6
Andre nyre- og urinveissygdomme (kfr. tabel XXXVI B VI)	154	47	107	0,6	0,5	0,6
Pyæmi	145	60	85	0,5	0,7	0,4
Mæslinger	132	92	40	0,5	1,1	0,2
Rygmarvssygdomme	123	36	87	0,4	0,4	0,5
Blindtarmbetændelse	114	36	78	0,4	0,4	0,4
Mavesaar, duodenalsaar	107	29	78	0,4	0,3	0,4
Rakit	102	57	45	0,4	0,7	0,2
Andre dødsfald ved sygdom	1664	625	1039	6,1	7,3	5,5
Samtlige opgivne dødsfald ved sygd.	27369	8547	18822			

De av lægerne opgivne dødsårsaker i procentforhold til samtlige indtrufne dødsfald i riket, dets byer og bygder og i de enkelte lægedistrikter sees av tabel XXV (side 50* og 51*).

Vaksinerte.
Vaccination.

Tabel XXVII.	Middeltal av levende fødte i treaaret 1905—1907.	Antal vaksinerte i 1907.	Forhold i pct.
Riket	61579	50441	81,9
Amter:			
1. Kristiania	6098	2972	48,7
2. Akershus	2899	2318	80,0
3. Smaalenene	4199	3911	93,1
4. Buskerud	3336	2976	89,2
5. Jarlsberg og Larvik	2600	2180	83,8
6. Hedemarken	3506	3414	97,4
7. Kristians	2972	2364	79,5
8. Bratsberg	2536	2246	88,6
9. Nedenes	1810	1471	81,3
10. Lister og Mandal	1871	1615	86,3
11. Stavanger	3782	2997	79,2
12. Søndre Bergenhus	3588	3270	91,1
13. Bergen	2121	1177	55,5
14. Nordre Bergenhus	2217	2062	93,0
15. Romsdal	3881	3340	86,1
16. Søndre Trondhjem	3843	3213	83,6
17. Nordre —	2046	1945	95,1
18. Nordland	4766	4436	93,1
19. Tromsø	2298	1761	76,6
20. Finnmarken	1210	773	63,9

De hyppigste av lægerne **oppgivne dødsårsaker** ved sykdom sees av tabel XXVI (side 52*).

De opgivne **dødsårsaker** er sammenstillet i tabellerne XXXVI—XXXIX; i tabel XXXVI findes opført de kjendte dødsårsaker i riket og amterne, i tabel XXXVII er en opgave over alder og kjøen for de i riket døde med kjendt dødsårsak. I tabel XXXVIII er anført dødsårsakerne i byerne og i tabel XXXIX opgave over kjøen og alder for de i byerne døde.

Antallet av **vaksinerte** i riket utgjorde ifølge embedslægerne indberetninger 50 441 eller 81,9 pct. av middeltallet av levende fødte i 3-aaret 1905—1907. I 1906 var antallet 49 592 eller 79,2 pct. av middeltallet av levende fødte i 3-aaret 1904—1906.

Tabel XXVII viser antallet av vaksinerte i amterne og forholdet til middeltallet av levende fødte i 3-aaret 1905—1907 for hvert amt.

Ved statens vaccineinstitut i Kristiania podedes 36 kalver, av hvilke 4 kassertes, 3 paa grund av abortivt anslag, 1 paa grund av hudutslet med inficerte pustler. Av de høstede 32 kalver erholdtes tilsammen 487,20 gram vaccine.

Oversigt over de utførte

Liste des ac

Tabel XXVIII. Overøvrighetsdistrikter.	Legale obduktioner		Syns- forretninger over lik og lik- rester.	Under- søgelser levende anlednin- av tilføi- legems- skade.
	av nyfødte.	av andre.		
Riket	30	46	29	8
Amter:				
1. Kristiania	11	13	-	-
2. Akershus	1	6	2	1
3. Smaalenene	1	1	4	3
4. Buskerud	-	2	3	-
5. Jarlsberg og Larvik	4	1	-	-
6. Hedemarken	2	5	-	1
7. Kristians	-	1	-	1
8. Bratsberg	1	1	4	-
9. Nedenes	1	-	5	-
10. Lister og Mandal	-	2	3	-
11. Stavanger	-	2	2	2
12. Søndre Bergenhus	1	-	1	-
13. Bergen	-	1	-	-
14. Nordre Bergenhus	-	-	-	-
15. Romsdal	2	2	1	-
16. Søndre Trondhjem	2	4	1	-
17. Nordre Trondhjem	-	1	1	-
18. Nordland	1	1	-	-
19. Tromsø	1	2	-	-
20. Finmarken	2	1	2	-

Høstningen foretoges i 5te døgn. Der udsendtes fra institutet i 1 521 forsendelser tilsammen 15 773 rør med vaccine, beregnet til 81 286 personer. Indberetning indløp om 40 251 vaccinationer, derav 39 041 1ste gangs og 1 210 revakinationer. Den gjennemsnitlige anslagsprocent var for 1ste gang vaksinerte 91,2 pct. og for revakcinerte 56,8 pct.

Tabel XXVIII gir oplysning om antallet av utførte **retsmedicinske forretninger** i 1907 efter opgaver fra den retsmedicinske kommission.

Sykehus. Statsanstalter: Rikshospitalet i Kristiania, der tillike er klinisk undervisningsanstalt, 2 stiftelser for spedalske (1 i Bergen og 1 i Strinden ved Trondhjem), 2 sanatorier for tuberkuløse, 1 ved Molde og 1 i Lyster, 3 militære

tsmedicinske forretninger.

diacaux forenses.

undersøgelser av kvinder til avgjørelse av spørsmål om		Under- søgelser av børn eller voksne kvinder til av- gjørelse av spørs- maal om forøvet utugt.	Under- søgelser av hel- bredstil- stand.	Andre rets- medi- cinske forret- ninger.	Til- sammen alminde- lige rets- medi- cinske forret- ninger.	Rets- psykia- triske erklæ- ringer.	Rets- kemiske erklæ- ringer.	Samlet antal erklæ- ringer og forret- ninger.
sted- fundet samleie.	svanger- skap eller fødsel.							
1	16	10	12	13	165	74	6	245
-	5	-	-	2	31	14	1	46
-	1	-	-	-	11	1	-	12
-	-	-	-	1	10	8	-	18
-	-	2	-	-	7	5	-	12
-	1	-	-	-	6	2	1	9
-	2	-	-	-	10	6	-	16
-	-	2	-	2	6	4	-	10
-	-	-	-	-	6	-	-	6
-	1	1	-	-	8	5	-	13
-	-	-	-	-	5	4	2	11
-	-	2	2	1	11	8	-	19
-	-	-	-	-	2	2	-	4
-	-	-	-	-	1	2	-	3
-	-	-	-	1	1	-	-	1
1	-	1	2	1	10	3	-	13
-	-	1	-	-	8	-	-	8
-	2	-	1	3	8	1	-	9
-	1	1	5	1	10	5	2	17
-	1	-	1	-	5	2	-	7
-	2	-	1	1	9	2	-	11

sykehus (garnisonssykehuset i Kristiania, Karl Johansverns sykehus i Horten og det militære sykehus i Fredrikstad). Under statens bestyrelse hører fremdeles vaarsildavgiftsfondets sykehus ved Haugesund og i Florø — foruten 3 mindre sykehus, der kun benyttes under fisket. Staten yder bidrag til kysthospitalerne for skrofuløse børn ved Fredriksvern og i Hageviken ved Bergen. Av amts- sykehus findes ett eller flere i de fleste amter, i det hele 19 (den 15te juli 1907 nedlagdes dog Hedemarkens amtssykehus). I Tromsø stift tilhører disse vedkommende amters medicinalfond; under dette hører desuten en del mindre sykehus, av hvilke de fleste alene er aapne i fisketiden. I de fleste byer og enkelte landdistrikter findes kommunale sykehus, tildels i forbindelse med epidemilasaretter. Av

Tabel XXIX. Kurstedets navn m. v.	Ialt opgit antal pati- enter (gjester)	Derav	
		norske	utlændinger.
Voksenkollen kurhotel	1106	377	729
Holmenkollen sanatorium	808	457	351
Hankø bad	322	241	81
Larvik bad og kuranstalt	370	ikke opgit.	
St. Olavs bad paa Modum	361	316	45
Gausdals høifjeldssanatorium	291	145	146
Kornhaug sanatorium for brystsvake	63	ikke opgit.	
Trygstad sanatorium for tuberkuløse	¹⁾ 63	ikke opgit.	
Doktor Torps sykehjem for nervesvækkede og rekonvalescenter	40	29	11
Doktor Dedichens kursted for sindssyke i Østre Aker	Der henvises til beretningen om sinds- sykeasylnes virksomhet i 1907.		

¹⁾ Derav var 11 tilbakeliggende fra 1906.

andre sykehus kan videre nævnes diakonisseanstaltens, diakonhjemmets samt Vor Frue hospital (katolsk) i eller ved Kristiania, flere private kliniker i Kristiania, Bergen og andre byer, samt flere av den katolske mission oprettede mindre sykehus. Ved landsfængslerne er indrettet sykeavdelinger og ved forskjellige fattighus, et par bergverker etc. findes større eller mindre sykelokaler.

Der var to **fødselsstiftelser** i virksomhet, en i Kristiania og en i Bergen, begge forbundet med jordmorskoler. Til fødselsstiftelsen i Kristiania er desuten knyttet en liten avdeling for kvinde- og en for barnesygdomme.

Antallet av **sindssykeasyler** var 15, nemlig 4 statsasyler, 2 til milde stiftelser knyttede asyler, 5 kommunale asyler (derav 2 tilhørende Kristiania), 3 private asyler, samt kriminalasylet i Trondhjem.

Norske kursteder. Fra de i tabel XXIX (ovenstaaende) opførte kursteder er der indkommet beretning om deres virksomhet i 1907; efter disse er anført antallet av patienter (gjester) med angivelse av hvormange norske og hvormange utlændinger, forsaavidt opgave derom er meddelt.

Med hensyn til sundhetstilstanden ved rikets **landsfængsler** henvises til beretningen om disse.

Riket er delt i 158 lægedistrikter, hvorav 6 stadsfysikater. Desuten er i Finnmarkens amt ansat en distriktslege uten fast distrikt.

Medicinalpersonale. 16 læger utgik i aarets løp fra universitetet. Ifølge den officielle lægefortegnelse for 1907 og dennes tillæg var antallet av autoriserte læger ved aarets utgang 1 225, hvorav 37 kvindelige. 1 138 var bosat i Norge, 87 i utlandet. Av de 1 138 kjendtes opholdsstedet for 1 087; av disse bodde 637 (58,6 pct.) i byerne, 450 (41,4 pct.) i landdistrikterne. For 51 var opholdsstedet

ikke opgit. Av de 87 i utlandet bosatte var 9 i forskjellige lande i Europa, 66 i Amerika, 8 i Afrika, 3 i Asien (Kina), og 1 i Australien.

Av de her i landet bosatte var ifølge lægefortegnelsen 1 livmedikus, 15 professorer, 2 prosektorer, den ene tillike sekretær ved det medicinske fakultet, 1 amanuensis ved universitetet, 1 medicinaldirektør, 1 kontorchef og 3 sekretærer i medicinaldirektoratet, 1 direktør for det civile veterinærvæsen, 6 stadsfycici, 141 distriktslæger¹⁾, 2 berglæger (derav 1 tillike distriktslæge), 4 var direktører og 4 reservelæger ved statens sindssykeasyler, 2 direktører for tuberkulosesanatorier, 1 læge ved kriminalasylet (tillike bestyrer av kommunalt sindssykeasyl), 13 læger ved kommunale eller private asyler. Ved Rikshospitalet var ansat 1 direktør, 9 overlæger, 6 reservelæger og 11 assistenter ved enkelte hospitalsavdelinger, det patologisk-anatomiske institut og Røntgeninstituttet. 1 var overlege for den spedalske sygdom og 2 læger for stiftelser for spedalske. Ved de 2 fødselsstiftelser var ansat 2 overlæger og 2 reservelæger, 2 var ansat som læger ved landsfængsler. 51 opføres som læger ved amtssykehus, kommunale eller andre sykehus (deriblandt flere distriktslæger). 1 var direktør for Kristiania bys sykehus, 2 var sundhetsinspektører; 21 opføres som by- eller kommunelæger i byerne, 15 som læger ved bad eller sanatorier. 77 andre læger end embedslæger var ordførere i helseraad.

I armeens sanitet var der 1 sanitetsgeneral, 1 oberst, 2 oberstløytnanter, 10 majorer, 46 kapteiner og 15 faste premierløytnanter.

I marinens sanitet var der 2 kommandørkapteiner, 9 kapteiner og 7 faste premierløytnanter.

Av de i landet bosatte læger opføres 733 uten nogen fast ansættelse, og 2 hadde civilt embede utenfor lægestanden²⁾.

Antallet av **apotek** og **filialapotek** i virksomhet var 151, derav 35 med reelt privilegium, 115 med personlig, derav 1 git Rikshospitalet som saadant. Filialapotekenes antal var 8, der er medregnet blandt apotek med personlig privilegium.

Apotekenes og filialernes fordeling paa lægedistrikterne sees av tabel I. Tabel XXVII (side 62*) gir en oversigt over det ved apotekene tjenstgjørende personale, forsaavidt derom haves oplysning.

I 1907 underkastet 23 sig apotekereksamen.

Av **tandlæger** var der ifølge fortegnelsen over autoriserte læger, tandlæger og dyrlæger for 1907 ialt 404; av disse var 22 bosat utenfor Norge. For 342 er deres bopæl i lægedistrikterne kjendt, se tabel I.

Av **jordmødre** uteksaminertes tilsammen 64, derav ved jordmorskolen i Kristiania 44, ved jordmorskolen i Bergen 20. Antallet av jordmødre i riket var efter embedslægernes opgave 1 347, hvis fordeling paa amter og lægedistrikter vil sees av tabel I.

Hjælpevaksinatørernes antal var efter embedslægernes opgaver for riket 770; deres fordeling paa amter og lægedistrikter sees ogsaa av tabel I.

Følgende kommuner erholdt i 1907 kongelig approbation paa **sundhetsforskrifter** eller tillæg til og forandringer i disse:

Klingen herred (Nordre Trondhjems amt) 11te februar.

Lund herred (Stavanger amt) 11te februar.

Søndre Odalen herred (Hedemarkens amt) 26de mars.

Kraakstad herred (Akershus amt) 26de mars.

¹⁾ Ved fortegnelsens utgivelse var en del distriktslægeembeder ubesat. ²⁾ Ovenfor er flereseds samme læge opført under forskjellige stillinger.

Av dødsfald blandt norske undersaatte i fremmede lande

har norske konsulere til utenriksdepartementet og sjøfartskontoret i 1907 anmeldt 343 tilfælde (336 mænd, 6 kvinder og en 5 aars gut).

Av mændene var 317 sjømænd, hvorav 23 skibsførere, 27 styrmænd, 2 bedstemænd, 9 tømmermænd, 6 seilmakere, 59 matroser, 40 maskinister og fyrbøtere, 18 kokker og stuerter, 11 jungmænd og dæks gutter, 3 baadsmænd, 2 donkeymænd, 1 kullempere og 116 «sjømænd» uten nærmere betegnelse.

18 dødsfald indtraf i januar, 39 i februar, 30 i mars, 27 i april, 26 i mai, 23 i juni, 23 i juli, 23 i august, 23 i september, 23 i oktober, 31 i november og 26 i december; for 5 dødsfald savnes oplysning.

Skibets nationalitet er kun opgit i ett tilfælde (svensk).

Dødsstedet. Paa reise døde 122 og i land eller havn 187; av sidstnævnte indtraf 80 i Europa, 6 i Asien, 7 i Afrika, 83 i Amerika og 7 i Australien; for 4 var angivelsen av stedet ufuldstændig. I 8 tilfælde forelaa ingen oplysning.

Av dødsfaldene i Europa forekom 39 i Storbritannien og Irland, 1 i Belgien, 3 i Holland, 4 i Frankrig, 10 i Tyskland, 7 i Danmark, 2 i Sverige, 6 i Finland og Rusland, 1 i Grækenland, 1 paa Malta, 3 i Spanien, 2 i Portugal og 1 paa Island. I Asien: 4 i Indien, 1 i Tonkin og 1 paa Filippinerne. I Afrika: 4 paa de vestlige øer (derav 1 paa St. Helena) 2 paa det vestlige fastland, samt 1 i portugisisk Ø. Afrika. I Amerika: 7 i Dominion of Canada, 42 i De forenede stater, 11 i Central-Amerika med Vestindien og 23 i Syd-Amerika.

Oplysning om dødsårsakerne blandt sjømænd i forbindelse med opgave over de dodes alder og dødssted sees av tabellen paa næste side.

Av de 19 mænd i anden eller uopgit stilling døde 6 av tuberkulose (1 i England og 5 i Amerika), 3 av tyfoidfeber og 1 av malaria i Amerika, 1 av peritonit i Australien og 1 ved drukning paa reise; dødsårsaken er ukjent for 3 døde i Frankrig, 1 i Belgien, 1 i Tyskland, 1 i Kapstaden og 1 missionær paa Madagaskar. — Av de 6 kvinder var 2 missionærer (den ene død i Kina av tyfus, den anden var gift med ovennævnte missionær paa Madagaskar); 1 døde av lungebetændelse i Syd-Amerika; for 3 (1 i Rom og 2 i Paris) er dødsårsaken ukjent. — Den 5-aarige gut druknet paa reise.

Siden utgivelsen av medicinalberetningen for 1906 er der indkommet oplysninger om 16 dødsfald blandt norske undersaatte i utlandet. For ett, der indtraf i Vest-Australien, kjendes ikke dødsåret; de øvrige indtraf i 1906.

Av 4 sjømænd døde 1 av tyfoidfeber i Savannah og 3 ved drukning. En deltager i kulekspedition til Spitsbergen døde dersteds av lungebetændelse. Av 2 i Australien bosatte døde den ene av peritonit, den anden ved drukning. En begik selvmord i Paris. Ingen dødsårsak er opgit for 5 (deriblandt 2 kvinder) i Frankrig, 1 i Belgien og 1 i Italien.

Dødsfald blandt nors

Tabel XXXI. Sygdom.	Til- sam- men.	Alder.							
		15—20	20—30	30—40	40—50	50—60	60—70	70—80	Uo
Infektionssygdomme.									
Tyfoidefeber (Enteric fever).....	25	8	11	4	1	1	-	-	
Difteri	4	1	1	2	-	-	-	-	
Lungebetændelse	7	1	2	2	1	1	-	-	
Dysenteri.....	4	2	-	-	2	-	-	-	
Pyæmi	1	-	-	-	1	-	-	-	
Malaria.....	7	2	-	2	-	2	-	-	
Tetanus	1	-	-	1	-	-	-	-	
Cholera asiatica	1	-	-	-	-	-	-	-	
Tuberkulose.....	22	1	10	5	1	4	1	-	
Gul feber.....	2	1	1	-	-	-	-	-	
Andre sygdomme.									
Beri-beri.....	15	1	4	3	3	4	-	-	
Diabetes	2	-	1	-	-	1	-	-	
Cancer	2	-	-	1	1	-	-	-	
Apoplexi	7	-	-	1	3	2	-	-	
Meningit	3	3	-	-	-	-	-	-	
Commotio cerebri.....	1	-	-	-	1	-	-	-	
Tumor cerebri	1	-	-	-	1	-	-	-	
Rygmarvssygdom.....	1	1	-	-	-	-	-	-	
Hjertefeil	11	-	3	4	1	2	1	-	
Hjertelammelse	7	2	1	2	1	-	1	-	
Aneurysma aortæ.....	1	-	1	-	-	-	-	-	
Forskjellige brystsygdomme	7	2	-	1	-	2	-	-	
Diarré, cholera nostras.....	1	-	-	-	-	1	-	-	
Blindtarmbetændelse	2	-	1	1	-	-	-	-	
Peritonit.....	2	-	1	-	1	-	-	-	
Ileus	1	-	-	-	-	-	1	-	
Leversygdom	2	-	1	-	-	1	-	-	
Andre sygdomme i fordøtelsesorg. .	2	-	1	-	1	-	-	-	
Nefrit	7	1	2	1	1	2	-	-	
Ben og ledsygdom.....	1	1	-	-	-	-	-	-	
Feber	2	-	2	-	-	-	-	-	
Stensygdom	1	-	-	-	-	-	1	-	
Syncope	1	-	-	-	-	1	-	-	
Forskjellig anden sygdom.....	7	-	2	3	2	-	-	-	
Unaturlig død.									
Alkoholisme	2	-	-	2	-	-	-	-	
Andre forgiftninger (derav 1 gas-). .	3	3	-	-	-	-	-	-	
Drukning	88	22	27	16	5	3	1	-	
Forlis	24	6	8	-	1	1	2	-	
Savnet	4	-	-	2	1	1	-	-	
Forbrænding	2	-	2	-	-	-	-	-	
Solstik	1	-	1	-	-	-	-	-	
Andre ulykkestilfælde	27	6	9	6	4	1	1	-	
Uopgit dødsårsak.....	5	-	-	2	-	1	-	1	
Tilsaammen	317	64	92	61	33	31	9	1	

¹⁾ Stettin, Rotterdam (2), Jarran on/Tyne, Piræus, Odessa. ²⁾ Lourenço Marguez, Thomas, Barbados, Colon. ³⁾ Filadelfia (3), Nassau (Bahama). ⁴⁾ Leith, Fredrikshavn. ⁵⁾ Be

mænd i utlandet i 1907.

Dødsstedet						Ingen eller mangelf. opgave.
Europa.	Asien.	Afrika.	Amerika.	Australien.	I sjøen. Paa reise.	
¹⁾ 6	Rangoon	²⁾ 2	³⁾ 11	Port Adelaide	4	-
-	-	-	⁴⁾ 4	-	-	-
⁵⁾ 2	-	-	⁶⁾ 2	-	1	2
-	Filipinerne	-	Brooklyn	Wallaros	1	-
Lissabon	-	-	-	-	-	-
Hamburg	-	-	⁷⁾ 5	-	1	-
-	-	-	Brooklyn	-	-	-
-	Bangkok	-	-	-	-	-
4	Colombo	-	6	Sydney (2)	8	1
-	-	-	Galveston Maranhãs	-	-	-
Falmouth	-	St. Helena	⁸⁾ 3	-	9	1
Stettin	-	-	New Orleans	-	-	-
-	-	-	Halifax	Sydney	-	-
5	-	-	Iquique	-	1	-
3	-	-	-	-	-	-
Oporto	-	-	-	-	-	-
Shields	-	-	-	-	-	-
-	-	-	Boston	-	-	-
4	-	-	3	-	4	-
4	-	-	1	-	2	-
-	-	-	Filadelfia	-	-	-
2	-	-	3	-	2	-
-	-	-	Windsor, N. S.	-	-	-
Cardiff	-	-	New Orleans	-	-	-
Malta	-	-	-	-	1	-
Liverpool	-	-	-	-	-	-
Liverpool	Bombay	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-
2	-	-	2	1	2	-
-	-	-	-	-	1	-
Liverpool	-	-	-	-	1	-
Gravesend	-	-	-	-	-	-
England	-	-	-	-	-	-
3	-	1	3	-	-	-
-	-	-	Peru (2)	-	-	-
-	-	-	Brooklyn	-	2	-
18	1	2	16	1	43	7
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
Stettin	-	-	-	-	1	-
-	-	-	Havana	-	-	-
11	-	1	9	-	6	-
2	-	-	-	-	2	1

ent (Cap Verde). ³⁾ New York (3), Filadelfia (2), Baltimore, Mobile, New Orleans, St. Louis, Colon. ¹⁾ Baltimore. New Orleans, Belize, Cuba (2). ⁸⁾ Mobile, Flores Island (Uruguay) (2).

Apotek og personale.
Des pharmacies et de leur personnel.

	Tabel XXXII.	Privilegium		Personale:				
	Amt.	reelt.	personlig.	Apoteker.	Autoriseret provisor.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekerexamen.	Discipel.
I. Kristiania: ¹⁾								
	Elefanten	1	-	1	-	2	1	1
	Svanen	1	-	-	1	5	-	-
	Løven	-	1	1	-	3	1	-
	Rikshospitalets apotek	-	²⁾ 1	1	-	6	-	1
	Hjorten	-	1	-	1	2	-	-
	Nordstjernen	-	1	1	-	4	-	-
	Falken	-	1	1	-	2	1	-
	Hygiea	-	1	1	-	4	-	-
	Oslo apotek	-	1	1	-	3	-	-
	Grünerløkkens apotek	-	1	1	-	3	-	-
	Orion	-	1	1	-	4	1	-
	Idun	-	1	1	-	2	-	-
	Jernb.torvets apotek	-	1	1	-	5	-	-
	Kronen	-	1	1	-	4	1	-
	Uranienborg apotek	-	1	1	-	2	-	2
	Hebe	-	1	1	-	2	1	-
	Bien	-	1	1	-	3	-	-
	Det røde Kors	-	1	1	-	2	-	2
	Rodeløkkens apotek	-	1	1	-	1	-	1
	St. Hans Haugens apot.	-	1	1	-	3	-	-
	Bjørnen	-	1	1	-	2	1	1
	Apot. ved Vestbanen	-	1	1	-	2	-	-
II. Akershus amt:								
	Nordstrand	-	1	1	-	-	2	-
	Sandviken	-	1	1	-	1	1	-
	Lillestrøm	-	1	1	-	2	-	-
	Eidsvold	-	1	1	1	1	-	1
	Filial i Jesseim	-	1	-	1	1	-	-
	Drøbak	1	1	1	-	1	-	-
III. Smaalenenes amt:								
Moss:								
	Elefanten	1	1	1	-	1	-	1
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	-
Fredrikstad:								
	Vestsidens apotek ...	1	-	1	-	2	-	-
	Svanen	-	1	1	-	1	-	1
	Hjorten	-	1	1	-	2	-	1
	Filial i Græsvik	-	1	-	1	-	-	-
	Selbak	-	1	1	1	-	-	-
Sarpsborg:								
	Bjørnen	-	1	1	-	1	-	1
	Løven	-	1	1	-	2	1	1
	Mysen	-	1	1	-	1	-	1
Fredrikshald:								
	Svanen	-	1	1	1	-	1	1
	Ørnen	-	1	1	-	3	-	1
	Filial i Tistedalen	-	1	-	1	-	-	-

¹⁾ Ved flere apotek i Kristiania har enkelte farmaceuter kun halv plads.

²⁾ Ifølge kgl. resolution af 4de december 1856 har Rikshospitalet som saadant ret til at drive et apotek.

Apotek og personale.

	Tabel XXXII (forts.).	Privilegium		Personale:				
		reelt.	personlig.	Apoteker.	Autorisert provisor.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekerexamen.	Discipel.
IV.	Buskerud amt:							
	Drammen:							
	Bragernes	1	-	1	-	3	-	1
	Strømsø	-	1	1	-	1	1	1
	Ørnen	-	1	1	-	1	-	-
	Lier	-	1	1	-	1	-	-
	Hønefoss	1	-	1	-	3	-	-
	Hougsund i Øvre Eker	-	1	1	-	1	-	1
	Vikesund, Modun	-	1	1	-	1	-	-
	Kongsberg	1	-	1	-	-	1	1
	Hallingdals apotek ..	-	1	1	-	-	1	-
V.	Jarlsberg og Larvik amt:							
	Horten	-	1	1	-	2	1	-
	Tønsberg:							
	Løven	1	-	1	-	1	-	1
	Svanen	-	1	1	-	2	-	1
	Svelviken	-	1	¹⁾ 1	1	-	-	1
	Holmestrand	1	-	1	-	1	-	1
	Sandefjord:							
	Sandefjord apotek ..	-	1	1	-	2	-	-
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	1
	Larvik: Ørnen	1	-	1	-	2	-	1
	Svanen	-	1	1	-	2	-	-
	Fredriksvern	-	1	1	-	-	-	1
VI.	Hedemarkens amt:							
	Kongsvinger	1	-	1	-	1	1	-
	Hamar: Svanen	-	1	1	-	2	-	-
	Løven	-	1	1	-	2	-	-
	Ringsaker	-	1	1	-	-	1	-
	Elverum	-	1	1	-	2	1	-
	Filial i Trysil	-	1	-	1	-	1	-
	Rena	-	1	1	-	1	-	1
	Flisen	-	1	1	-	1	-	-
	Tønset	-	1	1	-	-	1	2
VII.	Kristians amt:							
	Brandbu	-	1	1	-	1	-	1
	Valdres apotek	-	1	1	-	1	-	2
	Totens apotek	-	1	1	-	1	1	1
	Gjøvik	-	1	1	-	2	-	-
	Lillehammer	1	-	1	-	1	2	1
	Otta	-	1	1	-	1	-	-
VIII.	Bratsberg amt:							
	Skien:							
	Svanen	1	-	1	-	1	1	1
	Skien nye apotek ..	-	1	1	-	2	-	1
	Porsgrund	1	-	1	-	1	1	1
	Brevik	1	-	1	-	-	1	1
	Langesund	-	1	1	-	-	-	1
	Kragerø	1	-	1	-	1	-	1
	Ulefoss	-	1	1	-	1	-	-
	Kviteseid	-	1	1	-	-	1	1
	Notodden	-	1	1	-	-	2	-

¹⁾ Permittert.

Apotek og personale.

	Tabel XXXII (forts.).	Privilegium		Personale:				
		rect.	personlig.	Apoteker.	Autorisert provisor.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekerexamen.	Discipel.
IX.	Nedenes amt:							
	Østerrisor	1	-	1	-	1	-	2
	Tvedestrand	-	1	¹⁾ 1	1	1	-	1
	Arendal:							
	Løven	1	-	1	-	2	-	2
	Svanen	-	1	1	-	2	-	2
	Grimstad	1	-	1	-	2	-	1
	Lillesand	-	1	1	-	1	-	-
X.	Lister og Mandal amt:							
	Kristiansand:							
	Løven	1	-	1	-	1	1	1
	Elefanten	1	-	1	-	2	-	-
	Svanen	-	1	1	-	1	1	-
	Mandal	1	-	1	-	1	-	1
	Farsund	-	1	1	-	-	1	1
	Flekkefjord	1	-	1	-	-	1	1
XI.	Stavanger amt:							
	Egersund	-	1	1	-	-	1	2
	Sandnes	-	1	1	-	1	-	1
	Stavanger:							
	Hygiea	1	-	1	-	2	1	-
	Hjorten	-	1	1	-	2	-	1
	Svanen	-	1	-	1	2	-	2
	Løven	-	1	1	-	2	-	1
	Filial i Sand	-	1	-	-	1	-	1
	Kopervik	-	1	1	-	1	-	1
	Haugesund:							
	Løven	-	1	1	-	-	1	-
	Havfruen	-	1	1	-	2	-	-
XII.	Søndre Bergenhus amt:							
	Filial i Laksevaag ...	-	1	-	1	-	-	-
	Vossevangen	-	1	1	-	1	1	1
	Lervik	-	1	1	-	1	-	-
	Arne	-	1	1	-	-	1	-
XIII.	Bergen:							
	Løven	1	-	1	-	4	-	-
	Svanen	1	-	1	1	6	-	-
	Elefanten	-	1	1	-	2	-	-
	Hjorten	-	1	1	1	1	1	-
	Nordstjernen	-	1	-	1	3	-	-
	Ørnen	-	1	1	-	3	-	-
	Hygiea	-	1	1	-	2	-	1
XIV.	Nordre Bergenhus amt:							
	Lærdalsøren	-	1	1	-	1	-	-
	Florø	-	1	-	1	1	-	1

¹⁾ Permittert.

Apotek og personale.

	Tabel XXXII (forts.).	Privilegium		Personale:				
		reelt.	personlig.	Apoteker.	Autorisert provisor.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekereksamen.	Discipel.
XV.	Romsdals amt:							
	Volden.....	-	1	1	-	1	-	1
	Aalesund:							
	Nordstjernen.....	-	1	1	1	-	1	2
	Svanen.....	1	-	1	-	1	1	2
	Molde.....	1	-	1	-	2	-	-
	Kristiansund:							
	Løven.....	1	-	-	1	1	-	1
	Filial paa Nordlandet	-	1	-	1	-	-	1
	Svanen.....	-	1	1	-	2	-	1
XVI.	Søndre Trondhjems amt:							
	Trondhjem:							
	Løven.....	1	-	1	1	2	-	-
	Svanen.....	1	-	1	1	3	1	-
	Hjorten.....	-	1	1	1	2	-	1
	Ørnen.....	-	1	1	-	2	-	-
	St. Olaf.....	-	1	1	-	4	1	1
	Ladejarlen.....	-	1	1	-	2	-	-
	Røros.....	1	-	-	1	1	-	1
	Orkedalsøren.....	-	1	1	-	-	1	-
XVII.	Nordre Trondhjems amt:							
	Stjørdalen.....	-	1	1	-	1	-	-
	Levanger.....	-	1	1	-	1	-	1
	Filial paa Værdalsøren	-	1	-	1	-	-	1
	Steinkjær.....	1	-	1	-	1	1	1
	Namsos.....	-	1	1	-	1	-	2
XVIII.	Nordlands amt:							
	Brønnøy.....	-	1	-	1	-	-	1
	Mosjøen.....	-	1	1	-	-	2	-
	Bodø.....	1	-	-	1	2	1	-
	Narvik.....	-	1	1	-	1	1	1
	Kabelvaag ¹⁾	-	1	1	-	1	-	1
	Stokmarknes ²⁾	-	1	1	-	1	-	1
XIX.	Tromsø amt:							
	Harstad.....	-	1	1	-	2	-	-
	Tromsø:							
	Renen.....	-	1	1	-	2	1	-
	Svanen.....	-	1	1	1	2	-	-
XX.	Finmarkens amt:							
	Hammerfest.....	-	1	1	-	2	-	-
	Vardø.....	-	1	1	-	2	-	-
	Vadsø.....	-	1	1	-	1	-	1
	Tilsammen	35	116	134	28	228	52	88

¹⁾ Utsalg av medicin i Svolvær og Stamsund i fisketiden, bestyres hvert av en cand. pharm. ²⁾ Utsalg av medicin paa Andenes, bestyres ogsaa av en cand. pharm., naar det er aapent i fisketiden.

Syfilis paa syke

La Syphilis da

Tabel XXXIII.				Tilbake­liggende fra det forrige aar.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
				Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rikshospitalets hudsykeavdeling	...			24	2	22	88	31	57	112	33	
Kristiania bys sykehus	...			46	24	22	126	54	72	172	78	
Kristiania militære	—	...		-	-	-	3	3	-	3	3	
Diakonhjemmets	—	1)	...	1	1	-	-	-	-	1	1	
Smaalenenes amts	—	...		6	-	6	16	5	11	22	5	
Moss bys	—	...		-	-	-	9	3	6	9	3	
Fredrikstad bys	—	...		-	-	-	4	2	2	4	2	
Fredrikshald	—	...		2	-	2	1	-	1	3	-	
Drammen	—	...		-	-	-	8	5	3	8	5	
Karl Johansverns	—	...		1	1	-	12	12	-	13	13	
Jarlsberg og Larvik amts	—	...		2	-	2	9	4	5	11	4	
Hedemarkens	—	...		-	-	-	3	2	1	3	2	
Valseth sykehjem				-	-	-	1	1	-	1	1	
Kristians amts sykehus	...			8	4	4	6	2	4	14	6	
Bratsberg	—	...		3	2	1	8	4	4	11	6	
Tvedestrand bys	—	...		-	-	-	1	1	-	1	1	
Lister og Mandal amts	—	...		1	-	1	1	1	-	2	1	
Kristiansand bys	—	...		-	-	-	6	5	1	6	5	
Stavanger amts	—	...		-	-	-	8	2	6	8	2	
— bys	—	...		-	-	-	25	9	16	-	-	
Haugesund bys	—	...		-	-	-	5	4	1	5	4	
Bergen bys	—	...		-	-	-	44	26	18	-	-	
Romsdals amts	—	...		-	-	-	3	2	1	3	2	
Kristiansund bys	—	...		-	-	-	5	1	4	5	1	
Aalesund bys	—	2)	...	2	1	1	5	3	2	7	4	
Trondhjem	—	...		7	4	3	27	11	16	34	15	
N. Trondhj. amts sykehus i Skogn (Indherred) 3)	...			-	-	-	7	2	5	7	2	
« — — — ved Namsos	...			1	-	1	1	-	1	2	-	
Nordlands — — — Alstahaug	...			1	1	-	6	1	5	7	2	
— — — Bodø				2	-	2	15	5	10	17	5	
— — — Buksnes	..			1	-	1	5	5	-	6	5	
— — — Stokmarknes				1	1	-	3	-	3	4	1	
Tromsø — — — Tromsø 4)	...			3	1	2	18	8	10	21	9	
Finmarkens — — — i Hammerfest 5)	...			1	-	1	9	6	3	10	6	
— — — Vardø				1	1	-	-	-	-	1	1	
— — — Vadsø				2	1	1	-	-	-	2	1	
Tilsammen 6)				116	44	72	488	220	268	535	229	

1) Ifølge forrige aarsliste ingen tilbake­liggende. 2) Ifølge forrige aarsliste tilbake­liggende 1 kvinde. 3) Ifølge forrige aarsliste tilbake­liggende ingen. 4) Ifølge for

sene i 1907.

hôpitaux.

Utgaa						Tilbage- liggende ved aarets slutning.			Sygdomsform for indkomne tilfælde.				Antallet av for- pleinings- dage.	Antal for- pleinings- dage for hver behandlet.
levende.			død.						primær.	kon- stitutio- nel.	heredi- tær.	uop- git.		
Md.	Kv.		Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
55	22	63	7	3	4	20	8	12	3	67	13	5	6349	56,6
17	62	65	6	2	4	39	14	25	2	113	11	-	15034	87,4
2	2	-	-	-	-	1	1	-	-	3	-	-	260	86,7
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	uopgit	-
7	4	13	1	-	1	4	1	3	-	16	-	-	1723	78,3
9	3	6	-	-	-	-	-	-	1	8	-	-	535	59,4
4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	188	47,0
3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	317	105,7
7	5	2	-	-	-	1	-	1	1	7	-	-	686	85,7
2	12	-	-	-	-	1	1	-	2	10	-	-	609	46,9
9	2	7	1	1	-	1	1	-	-	9	-	-	738	67,1
3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	141	47,0
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
3	6	7	-	-	-	1	-	1	-	6	-	-	1029	73,5
0	6	4	-	-	-	1	-	1	-	8	-	-	757	68,8
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	uopgit	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	uopgit	-
5	4	1	-	-	-	1	1	-	-	6	-	-	366	61,0
8	2	6	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	877	109,6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	uopgit	-
4	3	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	5	uopgit	-
-	-	-	4	1	3	-	-	-	-	-	6	-	-	-
1	1	-	-	-	-	2	1	1	-	3	-	-	106	35,3
3	-	3	-	-	-	2	1	1	1	4	-	-	319	63,8
5	3	2	1	1	-	1	-	1	-	3	2	-	567	81,0
7	12	15	-	-	-	6	2	4	2	21	4	-	-	-
5	2	3	-	-	-	2	-	2	-	7	-	-	371	53,0
1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	134	67,0
7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	269	38,4
4	4	10	-	-	-	3	1	2	1	14	-	-	-	-
6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	182	30,3
2	1	1	-	-	-	2	-	2	3	-	-	-	401	100,2
6	6	10	1	1	-	4	2	2	-	16	2	-	-	-
8	5	3	-	-	-	2	1	1	-	9	-	-	354	35,4
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	184	237	22	9	13	95	36	59	16	359	40	35	32312	

end, 4 kvinder. ³⁾ Ifølge forrige årsliste tilbakeliggende ingen. ⁴⁾ Ifølge forrige årsliste iste tilbakeliggende 113, 42 mænd, 71 kvinder.

Tabel over tilfælde av sindssy

Mouvement des alié

Tabel XXXIV	Tilbakeleggende fra det forrige aar.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rikshospitalets avdelinger	¹⁾ 1	1	-	4	1	3	5	2	-
Kristiania bys sykehus	²⁾ 24	12	12	154	64	90	178	76	1
Diakonisseanstaltens sykehus	-	-	-	9	-	9	9	-	-
Kristiania militære —	-	-	-	2	2	-	2	2	-
Akers kommunale —	³⁾ 1	-	1	9	5	4	10	5	-
Diakonhjemmets —	⁴⁾ 7	2	5	26	14	12	33	16	-
Smaalenenes amts —	-	-	-	8	2	6	8	2	-
Moss bys —	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Fredrikstad —	-	-	-	8	3	5	8	3	-
Fredrikshald —	1	-	1	9	4	5	10	4	-
Drammen — —	⁵⁾ 1	1	-	14	5	9	15	6	-
Karl Johansverns —	-	-	-	2	1	1	2	1	-
Jarlsberg og Larvik amts sykehus ..	-	-	-	4	3	1	4	3	-
Hedemarkens — —	-	-	-	1	-	1	1	-	-
Furnes sykehjem	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Ringsaker kommunale sykehus	-	-	-	2	-	2	2	-	-
Valseth sykehjem	⁶⁾ 1	-	1	-	-	-	1	-	-
Kristians amts sykehus	26	13	13	37	20	17	63	33	-
Østerrisør bys —	-	-	-	4	1	3	4	1	-
Tvedestrand — —	-	-	-	4	1	3	4	1	-
Arendal — —	-	-	-	1	-	1	1	-	-
Lister og Mandal amts sykehus	1	-	1	1	1	-	2	1	-
Kristiansand bys sykehus	-	-	-	2	1	1	2	1	-
Stavanger amts —	-	-	-	7	4	3	7	4	-
— bys —	-	-	-	22	12	10	-	-	-
Bergen — —	-	-	-	4	3	1	-	-	-
Romsdals amts —	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Kristiansund bys —	1	-	1	6	3	3	7	3	-
Trondhjem — —	2	1	1	38	21	17	40	22	-
Kalvskindets sykehus i Trondhjem ..	-	-	-	2	-	2	2	-	-
Nordre Trondhjems amts sykehus i Skogn (Indherred)	-	-	-	2	-	2	2	-	-
Nordre Trondhjems amts sykehus ved Namsos	-	-	-	2	2	-	2	2	-
Nordlands amts sykehus i Alstahaug	-	-	-	2	-	2	2	-	-
— — — — Bodø	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Sulitjelma — —	-	-	-	1	-	1	1	-	-
Tromsø — — i Tromsø ..	-	-	-	4	1	3	4	1	-
Skjervøy — —	-	-	-	3	2	1	3	2	-
Finmarkens — — i Hammerfest	-	-	-	4	3	1	4	3	-
Tilsammen	⁷⁾ 66	30	36	402	183	219	442	198	-

¹⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeleggende 2 mænd. ²⁾ Ifølge forrige aarsliste till
forrige aarsliste tilbakeleggende 6, 2 mænd og 4 kvinder. ⁵⁾ Ifølge forrige aarsliste till
tilbakeleggende 53, 25 mænd og 28 kvinder.

m, behandlet paa sykehus.

s les hôpitaux.

Utgaaet						Tilbakeiggende ved aarets slutning.			Sygdomsform hos de indkomne:											
levende.			død.						Melancholia.	Mania.	Amantia.	Dementia.	Paranoia.	Insania.	Epilepsia.	Hypochondria.	Idiotismus.	Hysteria.	Paralysis generalis.	Alkoholismus.
ls.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.												
4	2	2	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
25	60	65	23	8	15	30	8	22	-	-	-	35	-	118	-	-	-	1	-	-
7	-	7	1	-	1	1	-	1	2	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
8	4	4	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-
23	11	12	-	2	1	8	4	4	5	1	-	10	3	-	-	-	-	-	-	-
7	1	6	-	-	-	1	1	-	3	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
8	3	5	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
9	3	6	-	-	-	1	1	-	6	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
13	4	9	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	3	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
35	19	16	1	1	-	27	13	14	9	2	-	13	1	7	-	-	3	-	-	-
2	-	2	-	-	-	2	1	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
3	-	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	3	1	-	-	-	2	-	2	-	-	-	5	-	-	-	1	-	-	-	-
31	15	16	3	3	-	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
3	1	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
4	3	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
33	149	174	32	14	18	87	35	52	37	6	-	77	6	182	-	3	5	-	3	2

ende 14, 7 mænd og 7 kvinder. ³⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende ingen. ⁴⁾ Ifølge
ende ingen. ⁵⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende ingen. ⁷⁾ Ifølge forrige aarsliste

Antal av de paa syk

Mouvement des mala

Tabel XXXV.	Tilbakeiggende fra det forrige aar.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.	
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.
Rikshospitalets medicinske afdelinger	117	58	59	924	473	451	1041	531
— chirurgiske —	107	65	42	1079	602	477	1186	667
— hudsyke-afdeling	56	17	39	285	136	149	341	153
— øien- —	14	5	9	405	248	157	419	253
— avd. for øre, næse, strupe- og svælgsygdomme ...	21	12	9	191	99	92	212	111
— barneafdeling	37	19	18	143	84	59	180	103
— nerveafdeling	23	15	8	64	47	17	87	62
Rikshospitalets afdelinger tilsammen	375	191	184	3091	1689	1402	3466	1880
Fødselsstiftelsens gynækologiske avd.	¹⁾ 12	-	12	284	-	284	296	-
Kristiania bys sykehus	820	383	437	5484	2667	2817	6304	3050
Diakonisseanstaltens sykehus	57	8	49	553	145	408	610	153
Kristiania militære —	15	15	-	329	329	-	344	344
Akers kommunale —	²⁾ 63	35	28	164	77	87	227	112
Diakonhjemmets —	³⁾ 60	43	17	490	299	191	550	342
Smaalenenes amts —	55	21	34	280	135	145	335	156
Moss bys —	7	4	3	74	32	42	81	36
Sarpsborg bys —	-	-	-	-	-	-	-	-
Fredrikstad bys —	⁴⁾ 17	7	10	98	53	45	115	60
— — lasaret	-	-	-	60	30	30	60	30
Fredrikshald — sykehus	26	8	18	178	89	89	204	97
Drammen — —	41	28	13	411	224	187	452	252
— — lasaret	44	18	26	348	162	186	392	180
Karl Johansverns —	12	12	-	232	193	39	244	205
Jarlsberg og Larvik amts —	⁵⁾ 26	12	13	213	102	111	239	114
Hedemarkens — —	⁶⁾ 20	7	14	42	21	21	62	28
Hamar bys — —	6	6	-	56	32	24	62	38
Furnes «sygehjem»	20	10	10	17	4	13	37	14
Ringsaker kommun. sykehus	6	2	4	45	19	26	51	21
Valseth sykehjem	7	3	4	24	7	17	31	10
Løiten sykehus	7	3	4	87	40	47	94	43
Kristians amts sykehus	48	22	26	127	64	63	175	86
Bratsberg — —	42	26	16	439	244	145	481	270
Østerrisør bys —	5	2	3	12	5	7	17	7

¹⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 11. ²⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 15, derav 5 mænd. ⁵⁾ Ifølge forrige aars-

isene behandlede syke.

is les hôpitaux.

Utgaat						Tilbake- liggende ved aarets slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige ut- gaaede.	Daglig middel- belæg.	Antal forplei- ningsdage for hver be- handlet.	Utgift til medicin for hver syk i døgnet. øre.	Antallet av forplei- nings- dage.	Antallet av syke- pladser.
levende.			død.			Tils.	Md.	Kv.						
s.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
79	385	394	146	87	59	116	59	57	15,8	116,3	40,8	18,3	42465	-
39	556	433	74	39	35	123	72	51	6,9	119,1	38,0	12,7	43879	-
72	121	151	13	9	4	56	23	33	4,6	57,9	62,0	26,9	21138	-
38	234	154	1	-	1	30	19	11	0,3	30,3	26,4	8,0	11052	-
74	87	87	14	10	4	24	14	10	7,4	24,7	42,4	16,1	9004	-
76	60	46	39	23	16	35	20	15	26,9	36,0	72,9	17,8	13132	-
59	44	15	4	1	3	24	17	7	6,4	23,7	49,5	8,8	8656	-
37	1487	1280	291	169	122	408	224	184	9,5	409,1	43,0	-	149326	420 à 470
39	-	269	10	-	10	17	-	17	3,6	20,3	25,0	-	7416	-
34	2261	2423	788	392	396	832	397	435	14,4	809,0	46,9	-	295365	998
88	128	370	58	16	42	54	11	43	10,4	63,7	38,1	17,9	23269	72
70	300	-	22	22	-	22	22	-	6,8	23,6	25,1	16,6	8638	40
33	67	66	37	20	17	57	25	32	21,8	-	-	-	-	65
11	267	174	51	38	13	58	37	21	10,4	-	-	-	-	95
35	124	141	28	13	15	42	19	23	9,6	35,3	38,5	23,6	12911	66
31	28	33	12	4	8	8	4	4	16,4	8,7	39,1	11,5	3168	25
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
35	45	40	18	8	10	12	7	5	17,5	15,8	50,0	18,2	5759	31
50	23	27	4	4	-	6	3	3	7,4	-	-	-	-	uopg.
55	74	81	25	10	15	24	13	11	13,9	23,6	42,2	9,1	8611	40
30	209	171	35	21	14	37	22	15	8,4	43,1	34,8	4,5	15741	55
33	165	198	16	9	7	13	6	7	4,2	22,9	21,4	-	8389	uopg.
28	192	36	10	7	3	6	6	-	4,2	16,2	24,2	38,8	5919	50
31	93	108	18	10	8	20	11	9	8,2	24,2	37,0	17,3	8841	60
53	22	31	9	6	3	ophørte i juli 1907			14,5	10,3	60,9	-	3777	uopg.
38	27	11	17	8	9	7	3	4	31,0	6,9	40,9	28,3	2534	18
10	5	5	6	1	5	21	8	13	37,5	11,5	114,2	5,1	4226	18
35	13	22	9	4	5	7	4	3	20,5	9,2	65,9	-	3368	uopg.
18	2	16	5	2	3	8	6	2	21,7	9,4	110,4	-	3423	13
36	33	33	14	6	8	14	4	10	17,5	13,0	50,8	-	4774	uopg.
39	60	49	12	4	8	54	22	32	9,9	45,5	94,9	6,6	16609	80
39	215	174	44	27	17	48	28	20	10,2	57,4	43,5	15,3	20950	70
8	2	6	2	1	1	7	4	3	20,0	7,4	159,4	3,4	2710	uopg.

av 22 mænd, 16 kvinder. ³⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 59, derav 43 mænd, 16
bakeiliggende 13 mænd og 13 kvinder. ⁶⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 19, derav 6 mænd.

Antal av de paa syk

Tabel XXXV (forts.).			Til- bakeliggende fra det forrige aar.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
			Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Tvedestrand bys sykehus			2	-	2	14	3	11	16	3	
Arendal — —	¹⁾	7	2	5	49	29	20	56	31		
Grimstad — —	²⁾	13	-	84	-	-	-	97	-		
Lister og Mandal amts —	³⁾	12	4	8	69	35	34	81	39		
Kristiansand bys sykehus	⁴⁾	29	15	14	397	205	192	426	220		
Mandal — —	⁵⁾	5	1	4	108	54	54	113	55		
Stavanger amts —		24	14	10	182	85	97	206	99		
— bys —	⁶⁾	98	35	63	794	372	422	892	407		
Haugesund bys —		4	2	2	78	47	31	82	49		
Bergen bys sykehus		189	-	-	2177	-	-	2366	-		
Romsdals amts sykehus		15	8	7	116	53	63	131	61		
Kristiansund bys —	⁷⁾	25	11	14	191	110	81	216	121		
Aalesund — —	⁸⁾	17	7	10	164	89	75	181	96		
Trondhjem — —	⁹⁾	182	98	84	1496	726	770	1678	824		
Kalvskindets — i T.hjem		42	16	26	104	52	52	146	68		
Nordre Trondhjems amts — i Skogn		37	19	18	373	185	188	410	204		
— — — v. Namsos	¹⁰⁾	26	10	16	353	198	177	401	208		
Nordlands amts sykehus i Alstahaug	¹¹⁾	13	11	2	191	89	102	204	100		
— — — Bodø		19	12	7	364	210	154	383	222		
— — — Buksnes ..		13	3	10	186	128	58	199	131		
— — — Stokmarknes		12	7	5	69	33	36	81	40		
Sulitjelma — —	¹²⁾	6	2	4	134	102	32	140	104		
Tromsø — — i Tromsø ..		70	36	34	372	212	160	442	248		
— epidemisykehus — ..		10	5	5	53	30	23	63	35		
Harstad sykehus		10	6	4	106	72	34	116	78		
Skjervøy —		1	1	-	45	26	19	46	27		
Finmarkens amts sykehus i Hammerfest	¹³⁾	27	24	3	371	290	81	398	314		
— — — Vardø	¹⁴⁾	25	20	5	283	184	99	308	204		
— — — Vadsø ..	¹⁵⁾	10	9	1	165	99	66	175	108		
Tilsammen	¹⁶⁾	2734	1244	1288	22248	10380	9607	24982	11624	10	

¹⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 8, derav 3 mænd. ²⁾ Ifølge forrige aarsl 3 mænd, 7 kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 16 mænd, 13 kvinder. ⁵⁾ Ifø 61 kvinder. ⁷⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 24, derav 10 mænd. ⁸⁾ Ifølge forri liggende 175, derav 93 mænd, 82 kvinder. ¹⁰⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 24, de aarsliste tilbakeliggende 4, derav 1 mand, 3 kvinder. ¹³⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeligge ¹⁵⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 8 mænd og 2 kvinder. ¹⁶⁾ Ifølge forrige aarsliste

isene behandlede syke.

Utgaaet						Tilbake- liggende ved aarets slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige ut- gaaede.	Daglig middel- belæg.	Antal forplei- ningsdage for hver be- handlet.	Utgift til medicin for hver syk i døgnet. øre.	Antallet av forplei- nings- dage.	Antallet av syke- pladser.
levende.			død.			Tils.	Md.	Kv.						
s.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
2	1	11	2	2	-	2	-	2	14,3	-	-	-	-	-
35	18	17	16	11	5	5	2	3	31,4	9,5	61,7	15,8	3454	-
36	-	-	3	-	-	8	-	-	3,4	-	-	-	-	32
30	25	35	9	7	2	12	7	5	13,1	13,1	59,2	-	4799	30
78	192	186	25	11	14	23	17	6	6,2	33,3	28,6	16,7	12183	80
35	51	54	5	2	3	3	2	1	4,5	-	-	-	-	17
31	83	78	22	8	14	23	8	15	12,0	25,8	45,8	20,9	9439	40
7	320	397	83	51	32	92	36	56	10,4	97,3	39,8	-	35511	134
71	42	29	3	1	2	8	6	2	4,1	6,8	30,2	31,9	2479	uopg.
17	-	-	194	-	-	255	-	-	9,2	234,7	36,3	-	85671	-
34	47	47	14	1	13	23	13	10	13,0	15,5	43,2	13,5	5663	44
37	100	67	22	14	8	27	7	20	11,6	28,6	48,3	8,5	10439	65
36	71	65	25	12	13	20	13	7	15,5	16,4	33,0	11,3	5984	uopg.
21	693	728	121	65	56	136	66	70	7,9	169,8	36,9	30,8	61980	200
19	26	23	53	24	29	44	18	26	52,0	-	-	-	-	uopg.
12	168	174	38	21	17	30	15	15	10,0	52,6	46,9	10,8	19218	60
36	182	174	22	12	10	23	14	9	5,8	31,6	28,8	14,6	11546	40
38	80	88	29	15	14	7	5	2	14,7	7,3	13,0	26,3	2664	35
38	191	147	18	12	6	27	19	8	5,1	-	-	-	-	35
39	117	52	14	10	4	16	4	12	7,7	18,3	33,6	38,0	6686	35
32	29	23	14	5	9	15	6	9	21,2	12,6	56,8	16,7	4602	30
27	93	34	6	6	-	7	5	2	4,5	-	-	-	-	uopg.
30	179	151	49	31	18	63	38	25	13,0	-	-	-	-	75
35	29	26	3	2	1	5	4	1	5,2	4,5	25,8	-	1625	uopg.
36	-	-	12	-	-	18	-	-	12,2	13,3	41,8	-	4855	25
37	24	13	6	2	4	3	1	2	14,0	1,9	15,0	-	687	7
37	279	68	31	23	8	20	12	8	8,0	30,1	27,6	21,6	11006	31
38	172	96	24	20	4	16	12	4	8,2	-	-	-	-	64
39	90	59	13	8	5	13	10	3	8,0	-	-	-	-	18
39	9144	8606	2417	1178	1030	2726	1226	1219	10,8	2510,2	36,7	-	916215	

akeliggende 12, derav 5 mænd, 7 kvinder. ³⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 10, derav rige aarsliste tilbakeliggende 2 kvinder. ⁶⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 31 mænd, sliste tilbakeliggende 16, derav 10 mænd, 6 kvinder. ⁹⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbake- kvinder. ¹¹⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 12, derav 1 kvinde. ¹²⁾ Ifølge forrige mænd, 4 kvinder. ¹⁴⁾ Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 27, derav 21 mænd, 6 kvinder. eliggende 2597, derav 1191 mænd, 1217 kvinder.

Kjendte død

Causes de décès

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenes amt.		Buskerud amt.		Jærsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.
		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.														
<i>I. Akute.</i>														
Tyfoidefeber	78	3	-	1	1	2	1	2	1	1	3	-	1	2
Epid. cerebrospinalmeningit . . .	12	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Akut poliomyelit	31	2	-	3	1	1	-	3	2	-	2	-	5	-
Skarlagensfeber	5 ⁹	3	-	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1
Mæslinger	132	20	30	2	1	9	12	-	2	-	2	-	1	1
Difteri (croup)	511	50	58	12	14	23	11	26	23	15	8	7	3	6
Kikhoste	255	12	14	3	3	1	8	3	1	1	1	11	13	6
Influenza	177	13	18	7	3	8	7	3	5	3	4	-	5	5
Gigtfeber	69	3	2	2	-	1	1	2	-	2	4	1	7	-
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Erysipelas, flegmone	83	9	5	-	1	1	1	4	1	-	4	2	2	6
Pyæmi og septhæmi	145	20	6	2	5	3	5	2	4	2	1	3	1	3
Pemfigus hos nyfødte	23	1	2	-	-	1	1	-	-	1	-	1	1	-
Akut diarré (kolerine)	374	48	49	8	2	9	10	10	6	8	8	17	5	5
Dysenteri	8	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
Tetanus, trismus	9	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Aktinomykose	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Icterus catarrhalis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sovesyke	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>														
Tuberkulose (uten opgit sæte). . .	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Lungerne	4656	227	279	80	124	109	155	103	132	89	104	110	143	57
b. Tarmkanalen	138	11	14	2	1	3	5	3	5	1	6	5	9	1
c. Ben og led	145	9	5	1	-	2	3	8	3	1	2	5	4	4
d. Urin- og kjønnsorganer	52	2	3	-	-	2	4	-	-	-	1	-	-	1
e. Lymfekjertler (skrofulose) . . .	41	3	-	-	1	-	1	-	-	-	1	1	1	-
f. Andre organer	62	2	-	-	1	2	2	1	1	1	2	3	-	2
g. Tuberkuløs meningit	748	31	29	17	12	27	18	18	17	22	21	19	23	16
h. Miliærtuberkulose	90	7	5	-	4	2	1	2	5	3	3	-	7	3
Spedalskhet	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	51	6	9	-	-	-	1	1	-	2	1	1	-	-
Kræft :														
1. Carcinom (uten opgit sæte). . .	36	-	2	-	-	2	5	-	-	-	-	-	1	-
a. Mave	1333	69	41	39	31	47	36	34	43	36	38	50	34	37
b. Leveren	124	3	9	5	1	4	3	8	6	8	7	3	7	8
c. Brystkjertelen	94	-	11	-	3	-	6	-	3	-	6	-	3	-
d. Kjønnsorganerne	175	-	41	1	4	1	13	-	6	-	7	1	12	2
e. Andre organer	424	41	53	10	11	6	5	13	7	5	8	13	13	9
2. Sarkom (uten opgit sæte). . .	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
a. Bensystemet	64	4	-	2	1	1	-	3	-	1	3	1	5	2
b. Andre steder	53	1	6	2	2	1	4	-	-	1	1	1	4	-
Skjærbuk	8	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	1	1	-
Sukkersyke	161	9	10	7	6	5	8	8	9	4	6	3	4	2

arsaker.

Departements.

Mandkj.	Kvindekj.	Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finnmarkens amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
2	1	1	-	-	-	1	-	3	3	1	5	3	2	4	1	6	4	-	1	6	5	5	6	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	1	-	-	-	
2	7	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	6	6	13	5	-	-	-	-	-	-	-	
4	2	1	-	1	3	8	-	20	25	33	40	2	10	1	1	18	20	1	1	-	-	-	-	-	
2	10	8	6	7	7	6	8	10	7	5	9	4	11	5	2	15	15	2	2	2	4	4	4	5	
2	2	12	7	19	15	6	16	10	7	5	9	4	11	2	2	13	20	3	3	2	4	2	-	-	
5	3	1	6	5	5	4	5	1	1	1	6	2	2	3	6	1	5	5	4	7	11	1	4	1	
-	-	1	1	1	2	2	3	-	5	-	-	5	1	5	1	2	-	3	2	5	-	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	2	1	-	-	1	2	1	4	3	3	-	3	-	6	3	2	4	-	2	-	1	1	1	
2	4	2	2	3	-	2	7	2	2	9	4	1	4	4	2	7	3	4	3	6	3	5	3	1	
2	2	1	1	1	1	2	1	2	2	-	-	-	2	1	-	1	1	-	1	1	-	1	-	-	
2	7	1	3	3	3	14	13	8	6	7	9	3	3	10	14	13	7	3	3	8	14	12	7	2	
1	-	-	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
0	115	68	123	77	112	119	142	113	124	82	87	71	76	120	168	182	240	86	103	162	169	63	74	27	
9	4	1	7	3	1	3	-	3	1	3	2	1	-	2	5	2	3	2	-	1	6	2	2	1	-
4	2	1	3	2	3	7	4	2	1	2	4	10	1	7	3	14	4	1	3	7	4	6	2	1	-
1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	2	-	3	2	-	5	3	1	9	3	2	2	-	1
2	1	1	1	1	3	2	1	3	2	1	1	2	1	1	-	1	1	1	-	1	1	1	-	3	-
5	2	3	2	3	-	2	4	2	1	-	3	-	-	-	-	5	4	3	2	-	1	-	1	-	-
3	11	10	12	12	13	26	25	14	15	14	11	17	13	28	32	27	24	16	18	35	22	20	19	5	5
1	1	1	1	2	-	4	4	2	2	1	2	2	2	3	3	3	5	3	1	2	2	2	-	1	-
1	1	-	-	-	-	-	-	1	2	3	5	3	1	1	-	7	2	-	1	1	2	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	1	2	1	2	3	-	1	2	-	3	-	-	3	1	4	2	-	1	-
-	-	1	1	-	-	1	-	6	6	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2	4	-	-	-	1
4	34	34	29	20	23	36	37	41	37	27	14	28	26	48	42	39	44	39	22	51	24	24	9	9	4
3	1	1	2	4	1	2	3	3	4	-	2	2	2	1	1	-	4	1	-	1	3	3	1	2	-
3	5	-	1	-	1	1	8	-	4	-	6	-	4	-	2	-	9	-	6	-	3	-	3	-	-
2	7	-	-	-	8	1	5	1	5	-	7	1	6	-	6	-	16	1	6	1	9	-	1	-	1
3	7	3	2	8	10	21	7	9	11	12	15	5	7	10	11	16	19	12	10	10	7	1	-	-	1
2	2	3	1	1	1	2	1	1	1	2	3	2	4	2	2	1	4	-	1	2	-	-	1	-	-
2	2	-	-	3	1	2	1	1	1	-	2	-	-	1	-	-	2	3	-	3	1	1	1	-	-
3	2	4	4	6	6	5	6	2	4	1	2	-	-	2	2	6	7	-	2	3	2	-	1	1	-

Kjendte død

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalønes amt.		Buskerud amt.		Jærsberg og Larvik amt.		Hedemørens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
Perniciøs anæmi.....	75	6	5	3	3	3	4	3	5	2	4	2	1	1	1
Leukæmi, pseudoleukæmi	18	1	2	2	1	-	1	-	-	1	-	1	1	1	1
Rakit	102	16	12	2	1	-	2	2	-	-	-	2	2	2	2
Kronisk alkoholisme	8	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Medfødt svakhet	976	96	77	26	21	39	29	20	11	30	14	31	27	27	27
Alderdomssvakhet	4472	37	70	108	117	84	122	97	118	88	92	136	188	130	-
Anæmi	7	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis et rheum. chron.	16	1	7	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Beri-beri	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus maculosus Werlhofii; purpura hæmorrhagica	6	3	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte organer.															
<i>I. Hjerne og rygmarv.</i>															
Apoplexi og hjerneemboli	1375	54	77	32	30	40	48	35	41	47	37	34	44	38	-
Suppurativ meningit	265	27	20	4	2	8	12	3	4	-	4	5	6	9	-
Epilepsi	85	2	5	6	5	3	1	5	3	4	1	2	1	3	-
Kramper hos småbørn	348	22	11	9	6	26	17	12	9	13	4	12	5	7	-
Sindssygdomme	155	9	18	3	1	6	4	2	1	4	2	4	1	6	-
Andre hjernesygdomme	203	13	15	5	1	6	6	12	7	8	7	9	6	2	-
Rygmarvssygdomme	123	8	6	4	1	9	3	1	2	4	2	8	3	4	-
Andre sygdomme i nerve- systemet	12	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>															
Endo- og perikardit	55	2	4	1	1	1	-	-	-	2	1	1	-	1	-
Klappefeil og andre organiske hjertesygdomme	1519	74	116	32	34	51	65	39	42	36	55	36	47	30	-
Hjertelammelse	566	22	23	23	25	19	21	12	12	19	17	30	14	15	-
Arteriosklerose	300	31	23	6	6	19	8	14	9	15	5	4	2	6	-
Aneurysma	10	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Andre sygd. i cirkulationsorg...	21	8	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>															
Bronkit, akut	643	44	29	23	11	34	23	22	14	20	19	9	22	12	-
—, kronisk og bronkiektasi	772	36	48	20	37	26	33	19	31	26	12	20	33	16	-
Pneumoni, katarralsk	501	24	24	15	9	25	21	7	15	9	6	12	15	15	-
—, croupøs	1504	89	96	52	49	46	46	40	34	35	42	40	33	45	-
Lungegangræn	26	2	-	-	-	-	-	-	1	2	-	2	-	1	-
Pleurit, serøs	65	4	5	3	1	2	-	-	-	3	4	1	1	3	-
—, purulent	46	4	4	-	1	2	1	1	-	1	-	-	-	2	-
Lungeemboli	22	-	1	1	1	2	-	1	2	-	1	1	1	1	-
Astma, emfysem	24	4	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	5	-
Lungeblødning	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Lungeødem	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Andre sygd. i respirationsorg...	17	5	6	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-

Kjendte døds

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
<i>IV. Digestionskanalen.</i>															
Mave-tarmkatarr	249	6	4	10	13	9	6	5	2	4	4	4	4	5	
Mavesaar og duodenalsaar	107	4	4	3	2	3	6	2	5	1	5	2	7	3	
Blindtarmbetændelse	114	16	6	3	2	3	3	4	3	2	1	11	4	1	
Diffus peritonit	201	6	12	6	9	8	11	3	5	1	5	-	6	7	
Indeklemt brok	91	3	8	-	2	3	4	1	1	1	2	1	5	-	
Ileus og volvulus	194	7	5	6	2	8	3	1	1	-	2	6	3	8	
Andre sygdomme i digestionskanalen	32	9	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	
<i>V. Leveren.</i>															
Galdestensygdом	28	1	4	1	1	-	2	1	1	-	2	-	2	1	
Leverkirrose	23	2	1	2	-	-	1	2	-	-	-	2	-	1	
Andre leversygdomme	58	6	5	-	-	2	3	1	1	3	1	2	-	-	
<i>VI. Urinorganerne.</i>															
Cystit, cystopyelonefrit	222	12	7	7	2	15	5	17	3	8	1	13	-	10	
Morbus Brighti	641	38	36	7	21	16	19	15	20	12	12	23	16	15	
Andre nyre- og urinveissygdomme	154	10	2	5	6	1	4	6	-	3	2	1	-	1	
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>															
Sygd. i mandlige kjønsorganer	8	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	
— - kvindelige —	36	-	4	-	-	-	1	-	2	-	2	-	4	-	
<i>VIII. Hud- og ydre sygdomme.</i>															
Senil gangræn	88	6	1	2	1	4	6	1	-	1	3	4	4	4	
Ben- og ledsygdomme	23	7	3	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	
Hudsygdomme	17	2	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	
Absces	8	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Decubitus; gangræn	4	-	1	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	
<i>C. Barselsygdomme.</i>															
Barselfeber	92	-	4	-	2	-	1	-	3	-	1	-	4	-	
Barselkrampe	28	-	3	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	
Emboli og trombose	11	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Blødning	21	-	-	-	-	-	3	-	3	-	2	-	3	-	
Livmorbristning	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Dystoki	5	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	
Abort	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ektopisk svangerskap	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Inversio uteri	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Uopgit sygdом	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	

Kjendte død

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
D. Dannelsesfeil.															
Cyanose (medfødt)	5	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Hjernemisdannelse (spina bifida)	16	3	3	-	-	1	-	-	1	1	1	1	1	1	-
Andre dannelsesfeil	15	1	5	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-
E. Andre sygdomme.															
Abscessus mediastini	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Akut anæmi; blodtap	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Asphyxi	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Coma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, ascites, oedema	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lymphoma malignum	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Malum perforans pedis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Addisoni	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Basedowi	3	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Omphalitis etc.	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otitis; mastoidit	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sinustrombose	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumor abdominis	24	2	6	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	7	-	4	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1
Tilsammen	27369	1419	1571	645	667	806	881	675	705	620	637	737	837	621	
F. Unaturlig død.															
Akut alkoholforgiftning	11	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Andre forgiftninger	21	2	1	-	-	2	-	-	1	1	-	-	-	1	-
Drukning	500	10	-	10	1	27	3	14	2	15	1	8	1	8	-
Forfrysning	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Forbrænding	50	3	1	4	-	3	2	1	-	-	1	2	2	-	-
Andre ulykkestilfælde	299	29	16	12	3	17	4	12	1	6	2	13	-	5	-
Drap og mord	11	-	1	2	-	-	-	-	1	3	-	1	-	-	-
Selv mord	121	12	2	3	3	11	1	3	1	4	-	6	1	8	-
Sum	28387	1476	1593	676	674	866	891	705	711	649	642	769	841	643	

Kjøn- og aldersopgave

Causes de décès

Tabel XXXVII. Dødsaaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste døds- aaarsakers forhold i pct. til samtlige opgivne døds- fald ved sygd.	Fordeling paa køn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.												
<i>I. Akute.</i>												
Tyfoidefeber	78	0,3	43	35	-	-	-	-	1	1	3	
Epidemisk cerebrospinal- meningit	12	0,04	5	7	-	-	-	-	2	-	-	
Akut poliomyelit	31	0,1	15	16	1	1	1	1	-	3	3	
Skarlagensfeber	59	0,2	36	23	6	3	18	9	10	10	2	
Mæslinger	132	0,5	57	75	29	21	20	41	7	12	1	
Difteri (croup)	511	1,9	253	258	14	11	122	105	72	97	33	
Kikhoste	255	0,9	115	140	66	60	45	72	3	6	1	
Influenza	177	0,6	79	98	5	3	-	3	1	-	2	
Gigtfeber	69	0,3	37	32	-	-	2	3	2	3	3	
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Erysipelas, flegmone	83	0,3	44	39	15	17	1	2	-	-	-	
Pyæmi og septhæmi	145	0,5	86	59	11	7	2	3	5	4	4	
Pemfigus hos nyfødte	23	0,08	11	12	11	12	-	-	-	-	-	
Akut diarré (kolerine)	374	1,4	199	175	138	104	34	35	6	8	3	
Dysenteri	8	-	3	5	1	-	-	1	1	-	-	
Tetanus, trismus	9	-	6	3	-	1	1	-	-	-	1	
Aktinomykose	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	
Icterus catarrhalis	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	
Kusma	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Sovesyke	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
<i>II. Kroniske.</i>												
Tuberkulose (uten opgit sæte)	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	
a. Lungerne	4656	17,0	2025	2631	14	9	30	23	29	52	68	
b. Tarmkanalen	138	0,5	59	79	3	1	11	8	6	5	6	
c. Ben og led	145	0,5	94	51	-	1	6	5	9	7	17	
d. Urin- og kjønsorg.	52	0,2	28	24	-	-	-	1	-	1	-	
e. Lymfekjertler (skro- fulose)	41	0,1	25	16	4	3	9	2	2	1	7	
f. Andre organer	62	0,2	37	25	1	-	4	3	2	-	5	
g. Tuberkuløs meningit	748	2,7	397	351	59	43	149	106	79	83	41	
h. Miliærtuberkulose	90	0,3	38	52	2	2	7	6	2	6	5	
Spedalskhet	25	0,09	14	11	-	-	-	-	-	-	-	
Syfilis	51	0,2	29	22	17	12	2	1	-	1	-	
Kraft:												
1. Carcinom (uten op- git sæte)	36	0,1	13	23	-	-	-	-	-	-	-	
a. Maven	1333	4,9	732	601	-	-	-	-	-	-	-	
b. Leveren	124	0,5	62	62	-	-	-	-	-	-	-	
c. Brystkjertelen	94	0,3	1	93	-	-	-	-	-	-	-	
d. Kjønsorganerne	175	0,6	12	163	-	-	-	-	-	-	-	
e. Andre organer	424	1,5	212	212	-	-	-	-	-	-	-	

ed kjendte dødsårsaker.

sexe et åge.

deling paa alder (par åge).

deling paa alder (par åge).																		Alder er opgit for			
—20 aar.		20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.			
Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
7	19	7	4	10	3	3	4	3	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	43	35	
2	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	7	
4	5	3	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	16	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36	23	
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	57	75	
9	2	7	1	4	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	253	258	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	115	140	
4	3	2	4	-	-	4	7	10	11	17	23	26	17	25	5	3	-	-	79	98	
3	2	6	4	-	2	5	4	2	7	3	4	2	3	-	-	-	-	-	37	32	
-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
-	2	3	-	1	3	2	2	4	9	6	6	4	4	-	1	-	-	-	44	39	
5	9	4	3	9	8	9	13	5	7	6	10	3	6	2	-	-	-	-	86	59	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	12	
1	3	2	3	3	1	1	-	2	3	2	3	9	3	7	1	-	-	-	199	175	
1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	3	5	
-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	3	
-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	
1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	
331	662	767	351	519	203	317	212	231	124	139	67	80	11	7	-	-	-	-	2018	2619	
17	10	18	4	10	3	3	6	3	2	3	-	2	-	-	-	-	-	-	59	79	
7	28	8	11	1	5	4	3	1	4	3	-	3	1	3	-	-	-	-	93	51	
3	5	6	5	6	9	1	3	3	-	1	2	-	1	-	-	-	-	-	28	23	
3	2	-	-	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	16	
6	7	2	5	6	1	-	4	2	1	1	1	2	1	-	-	-	-	-	37	25	
23	24	33	7	11	3	3	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	397	350	
10	8	9	7	8	2	-	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	38	52	
-	1	-	2	2	2	3	2	-	2	3	5	-	-	1	-	2	-	-	14	11	
1	1	-	1	1	1	2	4	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	29	28	
-	-	-	-	-	-	2	3	6	5	12	3	2	2	1	-	-	-	-	13	23	
-	1	-	15	14	58	58	165	118	249	198	201	165	42	48	1	-	-	-	732	601	
-	-	-	3	-	5	6	13	19	18	11	17	19	6	7	-	-	-	-	62	62	
-	-	2	-	6	-	15	-	21	1	22	-	17	-	9	-	1	-	-	1	93	
-	-	2	-	10	2	31	1	41	2	39	3	30	3	9	1	-	-	-	12	162	
-	1	3	5	7	11	26	44	34	55	59	72	47	22	28	2	8	-	-	212	212	

Kjøn- og aldersopgave

Tabel XXXVII (forts.). Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	De viktigste døds- årsakers forhold i pct. til samtlige opgivne døds- fald. ved sygd.	Fordeling paa kjø (par sexe).									
					0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
2. Sarkom (uten opgit sæte).....	7	-	3	4	-	-	1	-	-	-	-	1
a. Bensystemet	64	0,2	36	28	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Andre steder	53	0,2	17	36	1	-	2	2	-	1	1	-
Skjorbuk	8	-	4	4	-	-	1	-	-	-	-	-
Sukkersyke	161	0,6	78	83	-	-	8	4	2	7	4	-
Perniciøs anæmi	75	0,3	34	41	-	-	1	2	1	1	1	1
Leukæmi og pseudoleuk.	18	-	11	7	-	-	-	1	-	-	-	1
Rakit	102	0,4	58	44	29	22	27	19	2	3	-	-
Kronisk alkoholisme.....	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt svakhet	976	3,6	541	435	535	430	6	5	-	-	-	-
Alderdomssvakhet	4472	16,3	1954	2518	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi	7	-	3	4	-	-	1	-	-	-	-	-
Arthritis et rheumatismus chron.	16	-	3	13	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-beri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	5	-	5	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Morbus mac. Werlhofii; purpura hæmorrhagica..	6	-	5	1	3	1	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte organer.												
<i>I. Hjerne og rygmær.</i>												
Apoplexi og hjerneemboli	1375	5,0	654	721	1	-	-	-	-	1	-	-
Suppurativ meningit	265	1,0	138	127	25	14	24	32	18	12	7	-
Epilepsi	85	0,3	48	37	1	-	1	2	4	1	4	-
Kramper hos småbørn ..	348	1,3	202	146	180	104	18	38	4	4	-	-
Sindssygdomme	155	0,6	77	78	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre hjernesygdomme ..	203	0,7	117	86	7	3	9	6	5	4	2	-
Rygmærssygdomme	123	0,4	74	49	1	3	4	-	2	1	-	-
Andre sygdomme i nerve- systemet	12	-	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>												
Endo- og perikardit	55	0,2	25	30	-	-	1	4	6	3	3	-
Klappfeil og andre org. hjertesygdomme	1519	5,6	672	847	4	6	8	5	9	19	21	-
Hjertelammelse	566	2,1	301	265	3	1	4	2	2	8	4	-
Arteriosklerose	300	1,1	184	116	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	10	-	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i cir- kulationsorganerne.....	21	-	10	11	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>												
Bronkit, akut	643	2,3	329	314	159	106	82	78	11	9	1	-
—, kronisk og bronki- ektasi	772	2,8	333	439	3	3	6	5	-	-	-	-

ed kjendte dødsårsaker.

rdeling paa alder (par åge).																		Alder er opgit for			
5—20 aar.		20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		over 100 aar.			
Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.	
-	1	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	4	
3	1	2	2	4	1	2	7	5	4	12	6	6	2	2	4	-	1	-	36	28	
1	1	1	1	-	3	1	7	2	5	5	7	5	3	2	-	-	1	-	17	36	
-	1	-	1	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	4	
6	4	4	9	5	7	9	12	11	9	10	16	16	8	3	1	-	-	-	78	83	
3	2	2	4	6	9	7	11	7	3	2	5	4	2	-	-	-	-	-	34	41	
1	1	-	-	-	3	2	-	4	2	2	-	-	-	1	-	-	-	-	11	7	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	58	44	
-	-	-	-	1	-	3	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	8	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	541	435	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	42	510	655	1179	1457	240	360	2	3	1952	2517
-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-	3	4	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	1	-	-	-	1	1	3	2	5	-	2	-	1	-	-	-	3	13	
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	
3	1	5	1	8	10	20	19	64	83	159	146	253	293	132	152	9	15	-	654	721	
4	5	19	13	8	8	8	15	8	8	5	5	2	4	-	-	-	-	-	138	127	
7	5	7	4	11	2	5	6	1	6	3	4	3	1	1	-	-	-	-	48	37	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	202	146	
1	1	9	5	3	6	11	11	14	14	20	20	16	14	3	7	-	-	-	77	78	
-	4	11	8	8	5	9	10	17	13	27	14	20	7	2	8	-	-	-	117	85	
2	2	5	5	6	3	11	10	18	7	11	11	12	4	2	3	-	-	-	74	49	
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	2	5	2	-	-	-	-	-	-	6	6	
-	1	4	3	2	2	1	3	6	4	2	1	-	3	-	1	-	-	-	25	30	
5	18	39	47	47	33	51	81	81	96	134	159	178	244	73	110	2	2	-	672	844	
3	6	7	9	9	25	30	15	38	41	63	48	94	74	42	28	2	3	-	301	265	
-	-	-	-	1	1	2	1	8	5	40	15	81	53	49	36	3	5	-	184	116	
-	-	-	-	1	-	-	-	4	-	1	1	2	-	1	-	-	-	-	9	1	
-	-	-	1	1	-	-	1	4	2	4	3	1	2	-	2	-	-	-	10	11	
1	5	5	3	2	5	2	3	8	11	16	24	21	37	21	28	-	3	-	329	314	
-	-	1	1	4	2	7	10	28	45	69	86	139	179	72	101	4	7	-	333	439	

Kjøn- og aldersopgave

Dødsaaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste døds- aaarsakers forhold i pct. til samtlige opgivne døds- aaarsaker ved sygd.	Fordeling paa kjønn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Pneumoni, kataralsk . . .	501	1,8	258	243	94	73	89	72	11	13	4	
— , croupøs . . .	1504	5,5	778	726	52	45	63	61	15	15	13	
Lungegangræn . . .	26	0,1	17	9	-	-	-	-	-	1	-	
Pleurit, serøs . . .	65	0,2	37	28	1	-	1	2	2	1	2	
Pleurit, purulent . . .	46	0,2	27	19	3	2	4	4	1	1	-	
Lungeemboli . . .	22	0,8	9	13	2	-	-	-	-	-	-	
Astma, emfysem . . .	24	0,9	13	11	-	-	-	-	-	-	-	
Lungeblødning . . .	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
Lungeødem . . .	4	-	2	2	1	-	-	-	-	-	-	
Andre sygdomme i respi- rationsorganerne . . .	17	-	6	11	1	2	-	2	-	-	1	
<i>IV. Digestionskanalen.</i>												
Mave-tarmkatarr . . .	249	0,9	143	106	54	35	20	13	5	3	1	
Mavesaar og duodenalsaar . . .	107	0,4	40	67	-	-	-	1	-	1	1	
Blindtarmbetændelse . . .	114	0,4	57	57	-	1	-	2	9	5	5	
Diffus peritonit . . .	201	0,7	88	113	5	3	9	7	3	13	4	
Indeklemt brok . . .	91	0,3	28	63	3	-	-	-	-	1	-	
Ileus og volvulus . . .	194	0,7	119	75	4	2	4	4	2	-	1	
Andre sygdomme i dige- stionskanalen . . .	32	-	19	13	4	5	3	-	-	-	-	
<i>V. Leveren.</i>												
Galdestensygd . . .	28	0,1	8	20	-	-	-	1	-	-	-	
Leverkirrose . . .	23	0,1	18	5	-	-	-	-	-	-	-	
Andre leversygdomme . . .	58	0,2	34	24	10	4	1	1	-	1	-	
<i>VI. Urinorganerne.</i>												
Cystit, cystopyelonefrit . . .	222	0,8	173	49	1	1	1	1	-	-	-	
Morbus Brighti . . .	641	2,3	325	316	-	-	8	3	8	6	10	
Andre nyre- og urinveis- sygdomme . . .	154	0,6	96	58	3	1	3	4	5	-	2	
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>												
Sygd. i mandl. kjønsorg. . .	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	
— - kvindelige — . . .	36	0,1	-	36	-	-	-	-	-	-	-	
<i>VIII. Hud- og ydre sygdomme.</i>												
Senil gangræn . . .	88	0,3	46	42	-	-	-	-	-	-	-	
Ben- og ledsygdomme . . .	23	0,1	13	10	-	-	-	1	1	2	2	
Hudsygdomme . . .	17	-	12	5	6	1	1	1	-	-	-	
Absces . . .	8	-	4	4	2	-	1	-	-	-	-	
Decubitus; gangræna . . .	4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	

ød kjendte dødsårsaker.

rdeling paa alder (par åge).																			Alder er opgit for		
1—20 aar.		20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100. aar.		Over 100 aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.			
4	2	1	7	3	1	2	2	7	4	14	12	17	33	11	22	1	-	-	-	258	243
7	17	53	35	52	57	80	61	74	64	119	121	156	159	68	70	6	8	-	-	778	726
1	-	2	2	2	-	1	2	3	1	4	-	4	3	-	-	-	-	-	-	17	9
3	1	3	1	3	5	7	5	7	3	7	3	5	4	3	2	-	-	-	-	37	28
3	2	3	2	1	1	6	2	3	1	2	1	-	2	1	-	-	-	-	-	27	19
-	-	1	2	1	1	1	1	2	5	2	3	-	-	-	1	-	-	-	-	9	13
-	-	1	-	-	-	1	1	-	2	3	2	7	4	-	2	1	-	-	-	13	11
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	2	2
-	-	-	1	1	1	2	-	-	1	1	1	-	3	-	-	-	-	-	-	9	11
1	1	1	6	-	-	7	5	14	8	13	14	21	15	5	6	1	-	-	-	143	106
-	1	3	6	5	14	5	10	12	15	8	12	4	5	2	2	-	-	-	-	40	67
3	4	13	9	4	4	7	7	3	7	5	7	3	5	-	1	-	-	-	-	57	57
3	4	5	11	10	17	11	9	9	14	13	15	10	10	-	2	1	-	-	-	88	113
-	-	-	-	-	-	-	8	4	11	6	12	11	19	4	9	-	1	-	-	28	62
1	-	5	3	7	1	9	9	10	11	28	20	34	18	13	6	1	-	-	-	119	74
-	-	2	1	1	-	2	1	2	1	1	1	3	3	1	-	-	-	-	-	19	13
-	-	-	-	-	1	2	3	-	2	4	7	1	4	1	2	-	-	-	-	8	20
-	-	1	-	1	1	3	3	5	-	2	1	6	-	-	-	-	-	-	-	18	5
2	-	1	2	2	3	3	3	6	2	2	3	6	3	1	1	-	-	-	-	34	24
-	-	1	1	2	1	3	5	5	7	29	9	88	13	43	10	-	1	-	-	173	49
7	6	23	38	25	28	32	32	48	54	63	70	67	57	24	16	-	-	-	-	325	316
-	-	4	5	3	9	4	8	7	7	13	11	34	5	16	4	2	1	-	-	96	57
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4	-	1	-	1	-	-	-	8	-
-	-	-	5	-	3	-	6	-	8	-	7	-	5	-	2	-	-	-	-	-	36
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	17	18	20	18	2	3	-	-	46	42
1	-	-	1	2	-	1	1	1	2	2	-	2	1	1	2	-	-	-	-	13	10
-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2	-	1	-	-	2	-	-	-	-	12	5
-	-	-	2	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	2	2

Kjøn- og aldersopgav

Tabel XXXVII (forts.). Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste døds- årsakers forhold i pct. til samtlige opgivne døds- årsaker ved sygd.	Fordeling paa kjø (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—1 aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
C. Barselsygdomme.												
Barselfeber	92	0,3	-	92	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	28	0,1	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli og trombose	11	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	21	0,07	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmorbristning	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap ...	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Inversio uteri	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgit sygdom	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.												
Cyanose (medfødt)	5	-	4	1	4	1	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, spina. bifida	16	-	8	8	7	8	-	-	1	-	-	-
Andre dannelsesfeil	15	-	5	10	5	10	-	-	-	-	-	-
E. Andre sygdomme.												
Abscessus mediastini	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut anæmi; blodtap	3	-	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Asphyxi	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Coma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, ascites, oedema.	4	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Lymphoma malignum	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Malum perforans pedis...	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Addisoni	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— Basedowi	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Omphalitis etc.	2	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Otitis, mastoiditis	4	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Sinustrombose	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Tumor abdominis	24	-	7	17	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	7	-	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	27369		13132	14237	1614	1200	876	816	370	438	301	
F. Unaturlig død.												
Akut alkoholforgiftning ..	11		10	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre forgiftninger	21		15	6	-	-	2	-	-	-	-	-
Drukning	500		448	52	3	2	29	11	24	4	34	
Forfrysning	5		4	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Forbrænding	50		31	19	2	1	15	12	1	2	1	
Andre ulykkestilfælde ...	299		238	61	13	4	22	8	11	9	13	
Drap og mord	11		9	2	4	-	-	-	-	-	-	-
Selv mord	121		99	22	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	28387		13986	14401	1636	1207	944	847	406	953	349	

ød kjendte dødsårsaker.

deling paa alder (par âge).

—20 aar.		20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.		Alder er opgit for	
Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
2	-	37	-	42	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	92	
4	-	14	-	8	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	
-	-	6	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	
-	-	5	-	8	-	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	
-	-	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	
-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-</															

Kjendte død

Causes de dé

Tabel XXXVIII.					I	II	III			IV			V					VI	VII	VIII				
Dødsårsaker. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i procent til samtlige opgivne dødsårsaker ved syge	Kristiania.	Drobak.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredriksbald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Aasgaardstrand.	Holmestrand.	Svelvik.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Drammen.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.																								
I. Akute.																								
Tyfoidefeber	23	0,3	3	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Epid. cerebrospinalmeningit.	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	17	0,2	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	92	1,1	50	-	-	-	3	6	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-
Difteri (croup)	263	3,1	108	1	1	5	7	3	16	-	3	3	2	-	1	-	1	1	1	-	-	-	3	-
Kikhoste	82	1,0	26	1	-	2	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Influenza	69	0,8	31	-	1	-	-	5	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-
Gigtfeber	15	0,2	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas, flegmone	36	0,4	14	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi og septhæmi	60	0,7	26	1	-	-	1	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	12	0,1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut diarré (kolerine)	193	2,3	97	1	-	-	4	5	8	2	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	3	3	-
Aktinomykose	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Parotit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sovesyke	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus, trismus	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II. Kroniske.																								
Tuberkulose	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Lungerne	1451	17,0	506	3	19	13	31	22	49	2	13	33	9	-	6	5	3	14	6	7	5	5	20	1
b. Tarmkanalen	54	0,6	25	-	1	-	3	-	3	-	1	-	2	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-
c. Ben og led	39	0,5	14	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
d. Urin- og kjønsganaler	11	0,1	5	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (skrofulose)	6	0,1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
f. Andre organer	21	0,2	2	-	-	-	2	2	1	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
g. Tuberkuløs meningit.	246	2,9	60	-	-	2	8	3	4	2	2	3	4	-	2	-	3	7	1	2	3	-	2	-
h. Milhærtuberkulose	29	0,3	12	-	-	-	-	-	2	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Spedalskhet	7	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	34	0,4	15	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kræft:																								
1. Carcinom (uten opg. sæte)	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	349	4,1	110	2	5	2	10	7	13	1	4	4	1	-	1	-	4	5	1	1	3	2	6	-

rsaker i byerne.
s les villes.

IX						X			XI					XIII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII		XIX		XX									
Langesund.	Stathelle.	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Harstad.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	6	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	7	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	3	2	-	2	-	-	-	-	-	-	4	-	3	73	-	-	3	-	1	28	10	-	-	-	-	-	3	-	-	1	
-	-	1	-	5	-	-	4	-	-	-	-	1	11	-	-	2	14	1	-	-	-	-	6	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	3	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	5	7	-	-	-	-	2	2	6	-	-	-	-	-	-	1	1	-	
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	6	-	3	1	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-	-	-	13	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	1	1	-	
-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	1	17	-	-	2	16	-	3	-	2	10	-	-	3	-	-	-	-	1	2	2	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3	3	9	2	17	5	4	32	15	4	2	2	5	6	83	2	3	18	169	3	21	5	29	120	3	12	7	8	10	13	2	18	5	6	7
1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	-	2	6	5	-	1	-	2	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	2	-	-	-	-	6	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	-	-	-	3	-	2	6	2	-	-	1	1	-	19	-	1	7	25	1	19	2	3	19	-	2	1	-	2	8	2	4	-	-	2
-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	5	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-
-	-	4	4	9	5	1	9	1	-	-	-	-	-	21	-	4	41	-	6	1	11	-	18	1	2	1	-	3	-	1	7	1	2	1

Kjendte død

Tabel XXXVIII (forts.).			I	II	III			IV			V					VI	VII	VIII						
Dødsårsaker. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i procent til samtlige opgivne dødsårsaker ved sygd.	Kristiania.	Drobak.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Aasgaardstrand.	Holmestrand.	Svelvik.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrunn
D. Dannelsesfeil.																								
Cyanose (medfødt).	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, spina bifida	8	0,1	6	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	10	-	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
E. Andre sygdomme.																								
Hydrops, ascites; ødem	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Coma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Basedowi	3	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Omphalitis etc.	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otitis	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sinustrombose	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumor abdominis	15	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	8547	-	2990	27	92	78	175	148	319	28	80	98	83	4	35	15	58	114	19	50	29	40	137	6
F. Unaturlig død.																								
Akut alkoholforgiftning	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre forgiftninger	7	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Drukning	85	-	10	-	3	1	2	1	5	-	1	-	2	-	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-
Forfrysning	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forbrænding	16	-	4	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Andre ulykkestilfælde	98	-	45	-	5	2	1	2	3	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	2	-
Drap og mord	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selv mord	40	-	14	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-
Sum	8802	-	3069	27	101	81	179	151	329	28	81	100	87	4	36	17	59	119	19	51	30	40	141	6

arsaker i byerne.

Langesund. Stathelle. Østerrisor. Tvedestrand. Arendal. Grimstad. Lillesand. Kristiansand. Mandal. Farsund. Flekkefjord. Sogndal. Egersund. Sandnez. Stavanger. Skudeneshavn. Kopervik. Haugesund Bergen. Florø. Aalesund. Molde. Kristiansund. Trondhjem. Levanger. Stenkjær. Namsos. Mosjøen. Bodø. Narvik. Harstad. Tromsø. Hammerfest. Vardø. Vadsø.	IX					X					XI					XIII	XIV	XV			XVI	XVII	XVIII			XIX	XX																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kjøn- og aldersopgaver ved

Causes de décès par se

Tabel XXXIX.		Sum.	Fordeling paa kjønn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
Dødsårsaker. (Causes de décès).	Mandkj.		Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.														
<i>I. Akute.</i>														
Tyfoidefeber	23	11	12	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
Epid. cerebrospinal- meningit.	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Akut poliomyelit.	2	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Skarlagensfeber	17	12	5	2	-	6	1	4	3	-	1	-	-	
Mæslinger	92	43	49	21	11	15	30	7	8	-	-	-	-	
Difteri (croup)	263	128	135	10	7	75	59	31	55	10	7	1	-	
Kikhoste	82	38	44	22	19	15	23	1	2	-	-	-	-	
Influenza	69	29	40	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	
Gigtfeber	15	9	6	9	-	-	-	1	2	1	-	2	-	
Erysipelas, flegmone	36	20	16	9	8	1	-	-	-	-	-	-	-	
Pyæmi og septhæmi	60	40	20	9	5	1	2	3	-	-	-	1	-	
Pemfigus hos nyfødte	12	7	5	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-	
Akut diarré (kolerine) ...	193	100	93	75	60	14	14	3	5	1	1	-	-	
Aktinomykose	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Parotit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sovesyke	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tetanus, trismus	2	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
<i>II. Kroniske.</i>														
Tuberkulose	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
a. Lungerne	1451	644	807	8	4	13	9	10	10	7	3	68	-	
b. Tarmkanalen	54	24	30	2	-	4	2	1	4	14	44	4	-	
c. Ben og led	39	26	13	-	-	5	3	2	3	7	2	5	-	
d. Urin- og kjønssorg. ...	11	4	7	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	
e. Lymfekjertler (skrofulose)	6	4	2	-	-	2	-	1	1	1	-	-	-	
f. Andre organer	21	10	11	-	-	-	-	-	-	3	1	3	-	
g. Tuberkuløs meningit ...	246	134	112	28	20	49	39	27	23	15	14	4	-	
h. Miliærtuberkulose ...	29	14	15	-	-	3	1	-	2	3	3	1	-	
Spedalskhet	7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Syfilis	34	18	16	13	11	1	1	-	1	-	-	-	-	
Kræft:														
1. Carcinom (uten opgit sæte)	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
a. Måven	349	183	166	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
b. Leveren	39	15	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
c. Brystkjertelen	37	-	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
d. Kjønnsorganerne ..	85	-	85	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
e. Andre organer ...	196	90	106	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2. Sarkom (uten opg. sæte) ..	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
a. Bensystemet	14	9	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
b. Andre steder	19	6	13	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	
Skjærbuk	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sukkersyke	52	23	29	-	-	2	3	1	1	-	1	1	-	

Jendte dødsaarsaker i byerne.

par âge dans les villes.

Fordeling paa alder (par âge).															Alder er opgit for		
0—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.			
	Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.		Mandkj.		Kvindekj.
3	3	3	5	2	2	-	1	2	-	-	-	-	-	-	11	12	
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	5	
-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	43	49	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	128	135	
2	2	2	-	-	1	4	3	3	8	10	6	16	4	2	38	44	
-	-	-	-	1	1	1	-	2	1	-	-	-	-	-	29	40	
1	1	-	1	2	1	-	2	5	2	1	1	-	-	1	9	6	
4	2	3	2	5	3	5	2	1	2	7	-	1	2	-	20	16	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	20	
2	-	1	1	-	1	-	-	2	1	1	5	1	5	-	7	5	
-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	100	93	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6	239	121	165	85	93	65	78	40	43	19	23	2	4	-	644	807	
3	4	2	5	1	-	1	1	1	-	-	1	-	-	-	23	30	
6	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	13	
1	2	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	4	7	
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	
2	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8	5	2	3	1	-	1	1	-	1	-	1	-	-	-	10	11	
3	1	3	4	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	134	112	
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	14	15	
-	-	-	-	1	2	2	-	1	-	2	-	-	-	2	2	5	
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	15	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	3	
-	-	8	2	16	18	45	29	64	57	39	47	10	13	-	183	166	
-	-	1	-	1	4	2	4	8	6	2	7	1	3	-	15	24	
-	1	-	2	-	8	-	11	-	6	-	5	-	4	-	-	37	
-	-	-	7	-	22	-	22	-	20	-	12	-	2	-	-	85	
-	2	1	2	5	16	23	21	30	25	25	22	6	14	-	4	90	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2	
2	-	-	-	2	5	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	9	
-	1	-	2	-	3	-	1	2	4	-	-	2	1	-	-	6	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	
2	3	1	3	6	2	4	3	1	10	3	3	2	-	-	23	29	

endte dødsårsaker i byerne.

Fordeling paa alder (par åge).																Alder er opgit for	
0—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Kvindekj.		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
-	2	4	1	4	3	2	2	-	3	2	1	-	-	-	-	13	14
-	-	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2	3
-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	34	23
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
-	-	-	-	-	-	-	-	5	8	90	107	145	252	18	50	220	167
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	-	-	-	258	417
-	1	-	-	-	-	2	1	4	-	2	-	1	-	-	-	2	2
-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	10
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1
1	2	3	4	3	4	23	36	58	55	67	108	33	55	2	6	190	270
5	3	3	2	3	6	2	1	1	1	-	1	-	-	-	-	54	52
-	-	3	1	2	3	-	1	1	1	2	-	-	-	-	-	11	10
2	1	-	1	3	-	3	5	7	-	-	-	-	-	-	-	79	64
5	5	5	1	3	5	5	9	12	6	12	6	1	7	-	-	19	26
2	1	1	1	2	4	5	2	6	-	4	3	1	1	-	-	51	43
-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	22	14
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
1	2	1	2	-	1	4	2	1	1	-	3	-	-	-	-	9	21
5	19	30	17	21	37	34	32	40	56	38	69	15	40	-	1	220	302
2	3	3	6	11	4	15	17	13	8	30	32	9	9	1	2	90	89
-	-	1	-	1	-	5	2	18	6	30	26	20	25	2	4	77	63
-	-	1	-	-	-	2	-	1	1	-	-	1	-	-	-	5	1
-	1	1	-	-	1	4	2	3	3	1	2	-	2	-	-	9	11
2	2	1	-	1	-	4	5	6	6	6	14	6	8	-	1	117	95
-	-	1	1	1	4	10	11	24	29	37	50	14	32	3	7	93	136
-	1	1	-	1	-	2	-	5	3	5	12	2	10	-	-	111	82
1	11	22	20	24	19	15	21	28	29	35	40	13	19	2	3	240	235
2	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	4	3
1	-	1	3	1	1	-	1	3	1	-	2	1	-	-	-	11	12
1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	9	9
-	-	-	1	-	-	-	2	-	2	-	-	-	1	-	-	1	6
-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	3	1	-	1	-	-	5	3

Kjøn- og aldersoppgaver ved

[illegible]

Kjøn- og aldersopgaver ve

Tabel XXXIX (forts.).	Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa kjøen (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Emboli og trombose	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmorbristning	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.														
Cyanose (medfødt)	4	3	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, spina bifida	8	3	5	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	10	4	6	4	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
E. Andre sygdomme.														
Hydrops, ascites, ødem ..	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Coma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Basedowi	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Omphalitis	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otitis, mastoiditis	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sinustrombose	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tumor abdominis	15	3	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	8547	4033	4514	740	522	385	328	131	174	101	111	131	1	1
F. Unaturlig død.														
Akut alkoholforgiftning ..	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre forgiftninger	7	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drukning	85	80	5	-	-	5	1	8	-	10	-	10	-	-
Forfrysning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forbrænding	16	8	8	2	-	3	3	-	1	-	-	1	-	-
Andre ulykkestilfælde ...	98	73	25	3	1	11	3	2	4	4	1	5	-	-
Drap og mord	5	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selv mord	40	35	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Sum	8802	4240	4562	748	523	404	335	141	179	115	112	149	1	1

Endte dødsaarsaker i byerne.

Fordeling paa alder (par åge).																Alder er opgit for	
20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Mandkj.	Kvindkj.
Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.		
-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	1	2
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	3	1	4	1	-	-	2	1	2	-	1	-	-	3	12
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	4
3	379	265	325	251	328	344	390	454	472	559	674	322	563	36	85	4032	4510
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	1
-	-	3	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2
0	-	14	2	12	1	6	-	4	-	1	-	-	1	-	-	80	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
2	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	8	8
5	-	11	1	8	1	11	2	8	1	5	5	-	6	-	-	73	25
1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1
6	-	3	-	10	2	7	2	5	1	1	-	1	-	-	-	35	5
7	379	297	329	283	333	369	396	471	475	566	682	323	570	36	85	4239	4558

Endel av lægerne behandlede epidemiske sygdomme fordelt paa lægedistrikter og maaneder.

(Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).

De romerske tal i følgende tabeller betegner de enkelte amter, saaledes som de paa s. 1* og følgende er anført.

De av lægerne meddelte opgaver over tilfældenes fordeling paa maaneder omfatter il alle behandlede tilfælde, idet tiden ikke altid er opgit for disse.

a. Eksantematisk tyfus (*typhus exanthematicus*).

Tabel XL.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
XX.	Hammerfest: Hammerfest by	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

b. Tyfoidfeber (*ileotyphus*).

I.	Kristiania.....	130	6	-	2	3	13	22	14	5	4	1	32
II.	Aker.....	4	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
	Ullensaker.....	3	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-
	Høland.....	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Follo: Bygder.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
III.	Eidsberg.....	4	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	1
	Sarpsborg: Sarpsborg by.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Fredrikstad by.....	5	-	2	1	-	1	-	-	-	-	1	-
	Bygder.....	10	-	-	-	-	1	-	1	1	3	2	2
	Hvaler: Fredrikshald by....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	5	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	1
IV.	Drammens stadsfysikat Ringerike: Bygder.....	1 4	- -	- -	- -	1 -	- 2	- -	- 2	- -	- -	- -	- -
V.	Tønsberg: Tønsberg by.....	4	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2
	Bygder.....	4	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-
	Hof: Bygder.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Larvik: Larvik by.....	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-
	Sandefjord by.....	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder.....	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1
VI.	Solør og Odalen: Kongsvinger by....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder.....	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Hedemarken: Bygder.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Østerdalen....	5	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-
	Tønset.....	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1

b. Tyfoidfeber (forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VII.	Hadeland og Land ...	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Nordre Valdres	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Toten:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
	Faaberg:													
	Bygder	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ringebu	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
VIII.	Skien:													
	Skien by	4	1	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-
	Bygder	11	5	2	-	-	-	-	-	1	2	-	1	-
	Sauland	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Tinn	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Bygder	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
X.	Kristiansand by	5	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Oddernes:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Undal	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vanse:													
	Bygder	5	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Sandnes:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Stavanger stadsfysikat	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Karmøen:													
	Bygder	4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Ytre Søndhordland ...	5	1	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
	Tysnes	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Indre Hardanger	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Ytre Hardanger	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-
	Voss	8	-	-	-	-	-	2	-	1	-	2	2	1
	Søndre Midthordland..	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-
	Nordre Midthordland..	39	1	2	-	-	1	1	4	7	5	3	13	2
	Osterøen	11	6	1	-	-	-	-	-	1	1	2	1	-
	Alversund	14	-	-	-	1	1	-	1	7	1	-	2	1
	Lindaas	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XIII.	Bergen	57	3	4	3	4	1	1	5	1	1	3	11	20
XIV.	Lærdal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Ytre Søndfjord	10	1	-	-	-	1	-	-	2	1	3	2	-
	Ytre Nordfjord	4	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-
	Nordfjordeidet	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indviken	13	1	-	2	-	5	1	-	1	-	2	1	-
XV.	Vestre Søndmør	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Indre Søndmør	20	1	-	-	-	1	-	-	4	10	2	1	1
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	6	-	-	1	-	1	-	1	1	-	2	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2

b. Tyfoidfeber (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
	Ytre Romsdal:												
	Molde by	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	11	3	2	1	2	2	-	-	1	-	-	-
	Søndre Nordmør:												
	Kristiansund by	3	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-
	Bygder	3	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-
	Sundalen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
XVI.	Trondhjem by	78	18	19	18	12	6	1	2	7	2	1	2
	Strinden	10	1	3	1	3	1	-	-	-	1	-	-
	Røros	16	-	1	1	-	2	1	1	5	2	-	2
	Guldalen	9	-	-	1	-	1	1	1	4	-	-	1
	Opdal	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Orkedalen	5	-	-	-	1	3	1	-	-	-	-	-
	Hevne	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Hitteren	4	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1
	Indre Fosen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	XVII.	Stjørdalen	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Levanger:													
Bygder		1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Inderøen		1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Stenkjær:													
Stenkjær by		1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Grong		1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Namsos:													
Namsos by		1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
XVIII.	Vikten	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Brønnøy	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Vefsen:												
	Bygder	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Ranen	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Bodø:												
	Bodø by	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
	Bodin	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Folden	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Skjerstad	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Ofoten	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Austlofoten	7	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-	2
	Hadsel	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Sortland	4	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-
	Under Lofotfisket	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:												
	Bygder	13	-	-	-	-	-	-	3	3	3	2	-
	Tranøy	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Lenvik	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Balsfjord	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Tromsø:												
	Tromsø by	6	-	-	-	1	1	2	-	1	1	-	-
	Lyngen	35	-	9	14	7	-	4	-	-	1	-	-
	Karlsøy	24	-	-	11	-	1	11	1	-	-	-	-

d. Akut poliomyelit (forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
III.	Eidsberg.....	5	1	1	-	-	-	1	1	-	1	-	-	
	Moss:													
	Bygder.....	5	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	
	Sarpsborg:													
	Fredrikstad by....	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	
	Bygder.....	12	-	-	-	5	3	-	1	-	3	-	-	
	Hvaler:													
	Fredrikshald by....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	
	Bygder.....	6	-	-	-	-	1	2	1	-	2	-	-	
IV.	Drammens distrikt:													
	Bygder.....	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
	Ringerike:													
	Bygder.....	13	-	-	-	-	1	1	1	6	4	-	-	
	Modum.....	6	-	-	-	-	-	1	-	-	2	1	1	
	Aal.....	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	
V.	Tønsberg:													
	Bygder.....	5	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	1	
	Hof:													
	Bygder.....	3	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	
VI.	Solør og Odalen:													
	Bygder.....	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Hedemarken:													
	Hamar by.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	
	Bygder.....	6	3	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	
	Søndre Østerdalen....	9	1	-	1	-	1	2	-	-	-	2	2	
	Trysil.....	3	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	
	Tønset.....	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
VII.	Hadeland og Land....	4	-	-	-	-	-	1	1	-	2	-	-	
	Toten:													
	Bygder.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
	Faaberg:													
	Bygder.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
	Ringebu.....	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	
VIII.	Skien:													
	Brevik by.....	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Bygder.....	4	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	
	Kragerø:													
	Kragerø by.....	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	
	Bygder.....	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	
	Sauland.....	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	
	Kviteseid.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
IX.	Vestre Nedenes:													
	Bygder.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Evje.....	3	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	
X.	Oddernes:													
	Bygder.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
XI.	Sand.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

d. Akut poliomyelit (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XII.	Søndre Midthordland..	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
	Osterøen	4	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XIV.	Vik	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Indviken	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Søndre Nordmør:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XVI.	Trondhjem stadsfysikat	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Strinden	5	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Selbu	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Guldalen	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Opdal	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Orkedalen	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Indre Fosen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XVII.	Stjørdalen	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Bygder	4	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-
	Grong	6	-	-	-	-	4	-	-	1	1	-	-	-
	Fosnes	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XVIII.	Brønnøy	4	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1
	Alstahaug	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Ofoten	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Ibbestad	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

e. Børnekopper (*variola*).

XIV.	Ytre Nordfjord	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
------	----------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

f. Skarlagensfeber (*scarlatina*).

I.	Kristiania	299	48	31	25	22	17	26	21	13	19	24	26	27
II.	Aker	72	7	2	4	2	7	8	9	14	5	3	7	4
	Høland	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Follo:													
	Drøbak by	13	-	3	-	1	-	-	-	-	-	9	-	-
	Bygder	21	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	13	3
III.	Eidsberg	9	1	-	-	-	2	1	-	2	2	1	-	-
	Moss:													
	Moss by	9	3	-	-	2	1	-	-	-	-	1	1	1
	Bygder	13	2	1	4	-	1	-	2	1	-	2	-	-

f. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	14	-	-	2	-	2	-	-	-	2	6	2	
	Fredrikstad by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	27	4	2	3	-	-	7	-	1	1	1	6	
	Hvaler:													
	Bygder	14	-	-	-	-	-	-	1	5	3	-	2	
IV.	Drammens stadsfysikat	34	4	2	5	1	3	-	-	1	2	2	13	
	Drammens distrikt:													
	Bygder	14	6	-	-	-	2	3	3	-	-	-	-	
	Modum	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Nes	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
	Sandsvær:													
	Kongsberg by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	
	Bygder	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	2	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	
	Horten by	8	6	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
	Bygder	12	-	-	1	-	-	-	1	1	-	1	7	
	Hof:													
	Holmestrand by	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	
	Larvik:													
	Larvik by	28	1	-	1	1	1	-	-	1	1	8	8	
	Sandefjord by	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	
	Bygder	8	4	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	
VI.	Solør og Odalen:													
	Bygder	18	8	-	-	-	-	-	4	2	1	1	-	
	Hedemarken:													
	Hamar by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	
	Bygder	49	5	8	4	1	2	3	2	5	5	5	7	
	Søndre Østerdalen	9	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	5	
	Trysil	10	1	1	1	6	-	-	-	-	-	1	-	
	Rendalen	16	-	8	-	-	1	1	1	4	1	-	-	
	Tønset	11	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	3	
VII.	Hadeland og Land	51	5	15	4	6	8	2	3	2	-	3	2	
	Nordre Valdres	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Toten:													
	Bygder	18	2	-	-	-	-	2	1	1	4	2	3	
	Faaberg:													
	Lillehammer by	5	-	-	2	-	3	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
	Ringebu	44	3	8	4	2	2	2	1	5	2	4	3	
	Lom	14	4	-	-	-	-	2	6	-	2	-	-	
	Lesje	3	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
VIII.	Skien:													
	Skien by	15	5	-	-	1	-	2	1	5	1	-	-	
	Porsgrund by	4	1	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	
	Brevik by	11	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6	2	
	Bygder	64	15	7	11	2	1	1	1	4	7	1	8	

f. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
Kragerø:														
Kragerø by		18	3	3	1	7	-	1	1	1	-	1	-	-
Langesund by		9	3	1	-	-	3	-	-	1	1	-	-	-
Stathelle by		2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Bygder		130	9	13	26	19	3	9	11	10	1	5	16	8
Hollen		15	3	8	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Sauland		4	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-
Kviteseid		28	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	4	19
Laardal		5	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
IX. Østre Nedenes:														
Østerrisor by		14	7	2	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-
Tvedestrand by		2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Bygder		53	10	10	3	-	1	-	-	3	2	8	8	8
Vestre Nedenes:														
Grimstad by		1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Lillesand by		10	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
Bygder		12	2	-	3	-	-	-	-	-	2	1	-	4
Evje		2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
X. Kristiansand by		12	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	1
Oddernes:														
Bygder		41	3	3	5	10	-	11	-	3	3	-	2	1
Undal		36	-	9	5	9	-	4	-	-	-	7	2	-
XI. Egersund:														
Egersund by		2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Bygder		11	-	-	1	5	3	-	1	1	-	-	-	-
Sandnes:														
Sandnes by		20	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	6	13
Bygder		67	-	3	5	-	22	8	3	3	5	3	4	11
Stavanger stadsfysikat		17	4	2	7	-	-	1	-	1	1	1	-	-
Stavanger distrikt		10	-	4	-	-	-	1	5	-	-	-	-	-
Sand		2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Karmøy:														
Kopervik by		1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder		3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haugesund:														
Haugesund by		7	1	1	-	1	3	1	-	-	-	-	-	-
Bygder		3	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XII. Ytre Søndhordland ...		30	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4	8	15
Ytre Hardanger		2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Søndre Midthordland ..		8	1	-	-	-	-	1	1	-	-	5	-	-
Østerøen		4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alversund		9	1	-	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Lindaas		8	3	1	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-
XIII. Bergen		19	2	-	1	2	-	-	-	4	7	1	1	1
XIV. Vik		4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
Kirkebo		9	2	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ytre Søndfjord		4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Kinn:														
Bygder		2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Ytre Nordfjord		23	-	2	-	-	1	2	8	9	-	1	-	-
Gloppen		4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indviken		6	-	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-

f. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
XV.	Vestre Søndmør	17	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	5
	Indre Søndmør	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:												
	Aalesund by	7	-	5	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Ytre Romsdal:												
	Bygder	20	-	3	7	-	1	-	-	1	-	8	-
	Indre Romsdal	5	-	-	-	1	3	-	1	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:												
	Kristiansund by	198	5	2	11	23	30	18	13	12	11	25	20
	Bygder	48	-	-	1	-	10	2	3	2	2	12	14
	Sundalen	8	1	1	-	3	-	1	-	2	-	-	-
Surendalen	5	-	-	1	2	-	-	-	-	-	1	1	
Nordre Nordmør	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	
XVI.	Trondhjem by	227	47	29	17	30	21	28	11	8	10	5	8
	Strindem	37	9	4	3	6	3	2	2	-	3	-	1
	Selbu	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Røros	13	-	1	2	-	4	-	-	-	-	4	1
	Guldalen	22	-	9	10	-	-	-	-	-	-	3	-
	Opdal	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Orkedalen	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hevne	43	8	1	2	2	1	7	4	3	-	4	5
	Hitteren	93	2	3	4	1	16	14	9	16	16	9	2
	Ytre Fosen	8	4	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
	Indre Fosen	10	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Nordre Fosen	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
XVII.	Frosten	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Levanger:												
	Bygder	10	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1
	Inderøen	31	-	-	-	-	2	1	1	-	13	5	2
	Stenkjær:												
	Stenkjær by	4	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	Bygder	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Namsos:												
	Bygder	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kolvereid	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Vikten	9	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	XVIII.	Brønnøy	8	1	1	1	5	-	-	-	-	-	-
Vefsen:													
Bygder		7	2	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-
Ranen		12	-	1	-	-	-	-	-	-	2	2	6
Lurøy		6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Gildeskaal		38	-	2	4	-	-	-	-	5	-	18	7
Bodø:													
Bodø by		11	-	2	3	-	-	-	-	-	1	2	2
Bodin		10	2	2	-	-	-	-	-	-	1	5	-
Folden		21	1	-	3	9	-	-	-	-	-	1	7
Skjerstad		32	-	-	1	8	-	1	-	1	2	9	6
Steigen		27	-	-	-	-	2	-	-	1	3	6	9
Lødingen		14	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-
Ofoten:													
Narvik by		3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder		2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

f. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Buksnes	6	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Austlofoten	12	9	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hadsel	4	2	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Under Lofotfisket	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Balsfjord	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø by	12	5	1	2	2	-	1	1	-	-	-	-	-
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Skjervøy	4	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-
XX.	Alten	18	-	2	-	-	-	-	-	-	8	8	-	-
	Løppen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest by	8	2	1	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Tanen	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-

g. Mæslinger (morbilli).

I.	Kristiania	679	160	158	114	95	71	49	23	4	-	3	1	1
II.	Aker	512	30	15	32	21	65	157	77	25	28	24	20	18
	Ullensaker	23	-	-	-	2	1	2	13	3	-	-	1	1
	Høland	5	1	-	-	2	-	-	1	-	1	-	-	-
	Follo:													
	Drøbak by	19	-	-	-	-	5	8	4	1	-	-	-	1
	Bygder	69	-	11	4	10	17	15	3	6	1	1	-	1
III.	Eidsberg	25	3	1	1	1	-	1	3	3	-	8	4	-
	Moss:													
	Moss by	221	-	-	-	7	26	43	-	11	-	36	50	48
	Bygder	26	7	-	-	10	2	5	-	-	-	-	-	2
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	16	1	-	-	-	-	1	5	1	2	1	5	-
	Fredrikstad by	259	4	2	19	73	122	31	5	2	-	-	1	-
	Bygder	89	1	5	-	11	22	29	10	-	1	2	5	3
	Hvaler:													
	Fredrikshald by	280	2	6	62	138	56	15	-	-	-	-	-	1
	Bygder	76	4	-	11	6	38	5	-	2	5	-	4	1
IV.	Drammens stadsfysikat	11	2	4	-	-	-	-	-	2	2	-	1	-
	Drammens distrikt:													
	Bygder	12	1	-	1	2	2	6	-	-	-	-	-	-
	Ringerike:													
	Hønefoss by	99	-	-	31	53	11	3	1	-	-	-	-	-
	Bygder	250	10	7	45	117	31	29	-	-	2	6	3	-
	Modum	56	17	9	11	8	4	1	4	-	1	1	-	-
	Nes	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	Sandsvør:													
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Horten by	168	-	1	-	-	2	-	-	2	1	28	67	67
	Bygder	26	6	1	-	3	8	-	-	3	-	-	2	3

g. Mæslinger (forts.).

Tabel XL (forts.).														
Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Hof:													
	Holmestrand by	7	-	-	-	5	-	1	1	-	-	-	-	-
	Svelviken by	12	-	3	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	14	-	1	2	8	2	1	-	-	-	-	-	-
	Larvik:													
	Larvik by	12	-	-	-	-	2	7	3	-	-	-	-	-
	Sandefjord by	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	30	-	-	1	-	2	21	6	-	-	-	-	-
VI.	Solør og Odalen:													
	Bygder	9	1	4	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-
	Hedemarken:													
	Hamar by	176	-	-	-	-	-	-	1	3	20	78	61	-
	Bygder	91	-	-	-	1	13	13	4	2	2	14	19	-
	Rendalen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tønset	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
VII.	Hadeland og Land . . .	131	35	34	17	14	12	9	10	-	-	-	-	-
	Søndre Valdres	25	-	-	-	8	10	7	-	-	-	-	-	-
	Nordre Valdres	6	-	-	-	-	1	2	3	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik by	25	12	2	4	7	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	50	1	9	14	10	8	2	1	-	-	-	5	-
	Faaberg:													
	Lillehammer by	117	-	-	-	-	-	2	1	6	61	47	-	-
	Bygder	51	-	-	-	-	-	1	-	4	1	17	21	-
	Ringebu	81	-	-	-	-	-	-	1	-	-	16	25	-
VIII.	Lom	68	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	23	-
	Lesje	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Skien:													
	Skien by	218	-	-	-	-	-	13	29	12	14	57	66	-
	Porsgrund by	179	-	-	-	-	-	3	-	1	23	100	47	-
	Brevik by	49	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-
	Bygder	103	-	-	-	-	3	11	14	12	15	6	27	-
	Kragerø:													
	Kragerø by	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stathelle by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Bygder	26	14	-	-	-	1	-	-	-	-	11	-	-
	Hollen	86	-	-	-	-	-	-	-	3	16	12	21	-
	Sauland	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Kviteseid	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	19	-
	Østre Nedenes:													
	Tvedestrand by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	27	-	-	-	-	-	-	2	-	-	4	19	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	148	1	-	-	-	-	-	1	-	3	48	43	-
	Bygder	19	3	4	1	1	-	-	-	-	-	-	6	-
X.	Kristiansand by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Oddernes:													
	Mandal by	51	-	-	-	-	-	-	-	-	16	29	5	-
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-
	Undal	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
	Lyngdal	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-

g. Mæslinger (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVIII.	Brønnøy	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	
	Bodø:													
	Bodø by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	
	Lødingen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Ofoten:													
	Narvik by	177	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	49	1
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
	Austlofoten	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Skjervøy	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	
XX.	Alten	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Hammerfest:													
	Hammerfest by	3	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	
	Lebesby	3	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	

h. Difteri og strupehoste (*diphtheria, croup*).

I.	Kristiania	1822	221	192	166	175	180	150	92	83	113	155	141	1
II.	Aker	336	32	16	15	16	23	11	21	35	44	28	52	
	Ullensaker	67	2	-	-	3	-	8	2	8	13	11	13	
	Høland	19	7	4	2	-	1	1	2	1	-	-	1	
	Follo:													
	Drøbak by	16	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	55	-	9	4	7	3	3	1	2	4	9	13	
III.	Eidsberg	46	1	-	9	4	5	6	11	2	-	2	1	
	Moss:													
	Moss by	55	2	-	-	-	2	4	29	-	1	7	8	
	Bygder	31	3	5	1	1	1	-	3	6	2	3	2	
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	165	28	13	27	11	12	2	12	13	5	14	5	
	Fredrikstad by	54	18	3	1	2	5	3	1	1	5	5	8	
	Bygder	303	28	29	17	17	28	11	11	15	27	22	56	
	Hvaler:													
	Fredrikshald by	32	3	2	2	2	2	-	-	2	1	9	4	
	Bygder	53	5	3	-	2	-	-	2	-	12	5	17	
IV.	Drammens stadsfysikat	255	19	10	32	33	31	21	11	9	18	30	31	
	Drammens distrikt:													
	Bygder	143	5	3	-	9	12	13	16	15	10	22	32	
	Ringerike:													
	Hønefoss by	4	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	
	Bygder	59	8	-	4	-	2	3	4	2	1	-	17	
	Modum	197	4	8	14	14	14	36	23	17	22	21	12	
	Sandsvær:													
	Kongsberg by	46	13	4	8	8	6	4	-	-	2	-	-	
	Bygder	16	1	-	6	-	1	-	-	7	-	-	-	

h. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XL (forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	54	15	5	11	7	3	4	3	2	-	1	3	-
	Horten by	35	12	-	3	2	1	-	2	5	5	5	-	-
	Bygder	44	8	3	9	-	1	1	10	4	6	2	-	-
	Hof:													
	Holmestrand by	11	4	1	1	-	-	-	-	1	1	1	1	1
	Svelviken by	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	-
	Bygder	137	18	4	24	24	10	12	15	9	7	6	5	3
	Larvik:													
	Larvik by	9	1	2	-	2	-	-	2	-	2	-	-	-
	Sandefjord by	6	1	-	-	-	3	-	-	1	-	1	-	-
	Bygder	16	7	5	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger by	6	3	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	41	16	-	-	2	1	3	8	5	1	-	-	5
	Hedemarken:													
	Hamar by	5	1	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-
	Bygder	16	-	2	1	2	3	3	-	2	1	1	1	-
	Søndre Østerdalen . . .	18	1	2	3	2	2	2	-	1	1	-	3	1
	Trysil	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rendalen	5	2	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-
	Tønset	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
VII.	Hadeland og Land . . .	17	7	5	1	-	-	2	-	-	-	1	-	1
	Toten:													
	Bygder	17	2	-	2	-	9	1	1	2	-	-	-	-
	Faaberg:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Ringebu	42	1	1	1	10	8	2	6	3	-	2	-	8
	Lom	6	3	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-
	Lesje	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII.	Skien:													
	Skien by	44	6	4	4	4	-	-	2	1	6	1	10	6
	Porsgrund by	38	-	-	1	-	-	-	-	-	1	2	11	23
	Brevik by	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	81	5	2	-	-	3	3	-	3	7	4	17	37
	Kragerø:													
	Kragerø by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-
	Hollen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Sauland	32	3	3	-	-	7	-	3	8	1	4	1	2
	Kviteseid	13	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
IX.	Østre Nedenes:													
	Bygder	11	-	-	-	-	-	2	3	-	-	3	3	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	11	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4	2
	Grimstad by	41	14	8	4	1	2	-	-	-	1	3	4	4
	Bygder	73	6	1	9	5	6	2	9	3	7	18	7	-
	Aamli	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Evje	9	-	-	-	-	5	-	-	-	4	-	-	-
X.	Kristiansand by	206	16	31	24	17	15	22	10	11	8	19	21	12
	Oddernes:													
	Mandal by	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
	Bygder	81	5	4	7	2	2	2	2	3	6	15	25	8

h. Difteri og strupebøste (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
	Undal	17	-	1	1	-	-	4	-	2	-	2	1
	Vanse:												
	Bygder	30	-	3	4	2	3	-	-	-	1	-	-
	Flekkefjord:												
	Flekkefjord by	15	-	-	-	1	-	4	-	1	2	2	4
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
XI.	Egersund:												
	Egersund by	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2
	Sandnes:												
	Sandnes by	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	16	6	-	-	2	7	-	-	-	-	-	-
	Stavanger stadsfysikat	50	14	4	3	11	2	3	-	3	-	2	4
	Stavanger distrikt	12	6	1	-	1	-	2	1	1	-	-	-
	Finne	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Sand	6	2	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-
	Karmøyen:												
	Bygder	3	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Haugesund:												
	Haugesund by	14	-	3	1	2	-	1	3	-	1	-	1
	Bygder	20	3	-	-	-	1	-	6	2	2	-	1
XII.	Sveen og Vikebygd ..	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndhordland ..	18	-	1	2	4	-	-	1	1	-	8	1
	Ytre Søndhordland ..	9	1	-	-	1	1	5	-	1	-	-	-
	Tysnes	4	-	-	-	-	1	-	-	-	2	1	-
	Indre Hardanger	6	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-
	Ytre Hardanger	17	-	-	-	-	2	-	-	7	-	-	-
	Voss	31	1	-	-	-	1	6	4	4	-	1	8
	Søndre Midthordland ..	48	-	-	1	5	14	7	8	5	6	-	-
	Nordre Midthordland ..	68	8	1	3	5	10	11	2	3	5	3	3
	Osterøen	89	8	-	3	-	-	2	1	8	4	25	11
	Alversund	56	2	7	8	6	6	10	9	2	2	-	-
	Lindaas	54	8	-	1	-	3	2	7	-	13	8	8
XIII.	Bergen	601	40	34	59	95	75	38	46	43	37	34	41
XIV.	Sogndal	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
	Vik	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Gulen	10	-	-	-	-	-	6	-	-	2	-	-
	Ytre Søndfjord	4	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-
	Indre Søndfjord	12	2	3	2	-	-	-	3	1	1	-	-
	Kinn:												
	Florø by	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	18	-	-	2	2	-	1	1	-	10	-	2
	Ytre Nordfjord	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Gloppen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XV.	Vestre Søndmør	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
	Indre Søndmør	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Østre Søndmør	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:												
	Aalesund by	14	-	-	5	2	1	1	-	-	-	2	-

h. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
XX.	Alten.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Hammerfest:												
	Hammerfest by	5	-	-	-	-	-	1	-	3	-	1	-
	Maasø	7	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	6
	Kistrand.....	13	-	1	12	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tanen	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Vardø:												
	Vardø by	7	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	1
	Bygder	7	-	-	-	1	-	-	-	2	-	4	-
	Vadsø:												
	Vadsø by	17	1	9	3	-	-	3	1	-	-	-	-
	Bygder	13	3	2	2	-	2	-	1	-	1	1	1

i. Kikhoste (*tussis convulsiva*).

I.	Kristiania	357	25	55	21	51	33	28	31	31	20	32	18
II.	Aker	211	22	16	29	27	18	8	24	10	4	16	22
	Ullensaker	38	5	2	-	15	4	-	4	4	2	1	1
	Høland	34	-	-	19	12	-	-	-	-	-	3	-
	Follo:												
	Bygder	6	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	1
III.	Eidsberg	94	9	16	15	26	13	-	6	3	2	-	2
	Moss:												
	Moss by	17	-	-	5	-	-	-	3	2	-	7	-
	Bygder	5	-	-	1	3	1	-	-	-	-	-	-
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg by	61	19	14	10	-	1	2	3	2	4	4	2
	Fredrikstad by	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3
	Bygder	31	15	7	-	-	1	2	-	1	-	-	4
	Hvaler:												
	Fredrikshald by	19	5	12	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	6	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-
IV.	Drammens stadsfysikat	46	-	-	-	4	4	6	2	9	8	5	5
	Drammens distrikt:												
	Bygder	215	3	4	2	4	3	3	2	29	66	45	31
	Ringerike:												
	Bygder	20	-	-	-	-	-	-	-	2	4	5	2
	Modum	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Rollag	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg by	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Horten by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	3	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-
	Hof:												
	Holmestrand by	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Svelviken by	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	29	2	4	1	13	5	2	-	-	-	-	2
	Larvik:												
	Larvik by	15	-	4	4	-	-	3	-	-	3	-	-
	Sandefjord by	20	5	4	-	1	-	7	3	-	-	-	-
	Bygder	31	9	-	2	4	8	-	1	4	3	-	-

i. Kikhoste (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VI.	Hedemarken:													
	Hamar by	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	23	13	-	1	3	4	-	-	-	-	-	2	-
	Søndre Østerdalen ...	51	22	8	2	3	3	5	4	2	1	-	-	1
	Trysil	67	12	8	6	11	19	8	-	-	3	-	-	-
	Rendalen	66	11	4	9	18	5	4	1	5	4	5	-	-
	Tønset	18	6	2	3	4	2	1	-	-	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land ...	68	4	-	-	-	1	-	-	-	-	2	27	34
	Nordre Valdres	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik by	46	4	6	8	19	8	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	108	12	16	28	30	6	13	-	1	-	2	-	-
	Faaberg:													
	Lillehammer by	5	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	33	4	2	4	1	5	2	-	1	1	5	5	3
	Ringebu	20	-	1	1	2	4	7	5	-	-	-	-	-
VIII.	Skien:													
	Skien by	19	3	4	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Kragerø:													
	Langesund by	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Sauland	15	13	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kviteseid	35	1	-	7	5	2	-	-	-	1	-	10	9
	Laardal	17	3	4	3	-	-	-	-	2	5	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Østerrisør by	5	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-
	Tvedestrand by . . .	36	-	-	-	-	-	18	18	-	-	-	-	-
	Bygder	74	6	8	3	2	-	9	1	8	-	1	15	21
	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	206	-	11	8	39	39	29	27	16	14	10	8	5
	Grimstad by	120	-	-	-	-	-	-	3	12	24	25	28	28
	Bygder	228	1	16	21	17	15	3	5	14	32	31	53	20
	Aamli	50	-	-	-	-	2	35	10	3	-	-	-	-
	Evje	49	-	13	6	23	3	2	2	-	-	-	-	-
	Sætersdalen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X.	Kristiansand by	145	60	44	29	7	4	1	-	-	-	-	-	-
	Oddernes:													
	Mandal by	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	77	11	12	18	20	5	-	-	-	-	1	2	8
	Undal	36	1	4	5	6	-	-	2	9	4	-	-	5
	Lyngdal	25	-	-	-	4	15	4	-	1	1	-	-	-
	Vanse:													
	Farsund by	-	utbr.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	15	2	-	-	1	1	-	-	-	-	5	4	2
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	73	-	1	9	23	10	10	5	1	2	3	1	8
	Bygder	150	-	2	6	20	17	12	30	18	6	10	17	12
XI.	Sogndal:													
	Bygder	24	-	-	4	7	6	3	3	-	-	-	1	-
	Egersund:													
	Egersund by	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	4	-	-	-	Epid.	Epid.	3	-	-	-	1	-	-

i. Kikhoste (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
	Distrikt.												
	Sandnes:												
	Sandnes by	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	16
	Bygder	65	12	4	1	-	-	-	-	-	-	4	23
	Stavanger stadsfysikat	441	19	7	8	23	17	51	84	46	44	38	55
	Stavanger distrikt	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Finne	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	Sand	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Karmøen:												
	Skudeneshavn by	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kopervik by	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Bygder	26	3	-	-	3	-	-	-	-	-	3	6
	Haugesund:												
	Haugesund by	85	15	20	11	4	2	7	1	-	-	1	14
	Bygder	6	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-
XII.	Indre Søndhordland . . .	26	25	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Tysnes	12	-	1	6	2	2	1	-	-	-	-	-
	Indre Hardanger	18	-	-	-	-	-	1	4	6	1	4	2
	Ytre Hardanger	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
	Søndre Midthordland . .	62	7	10	-	-	-	-	3	6	8	13	7
	Osteroen	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	2
	Lindaas	14	5	3	-	2	4	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen	674	64	110	71	63	75	90	21	44	33	26	24
XIV.	Lærdal	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Sogndal	10	-	-	-	5	2	3	-	-	-	-	-
	Vik	63	1	9	19	10	12	2	9	-	1	-	-
	Gulen	10	6	-	1	-	-	-	-	3	-	-	-
	Kirkebø	97	20	25	30	14	-	-	-	-	-	5	3
	Ytre Søndfjord	7	3	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-
	Indre Søndfjord	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Kinn:												
	Florø by	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
	Bygder	23	1	1	-	-	-	-	-	-	-	13	4
	Nordfjordeidet	37	12	20	-	5	-	-	-	-	-	-	-
	Indviken	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Østre Søndmør	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	Ørskog	46	-	-	-	-	-	-	25	18	2	1	-
	Nordre Søndmør:												
	Aalesund by	76	2	7	8	15	9	5	7	2	-	3	7
	Bygder	23	-	3	5	2	3	5	3	2	-	-	-
	Søndre Nordmør:												
	Kristiansund by	59	-	-	-	-	-	-	-	3	9	23	12
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1
	Sundalen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	27	1	-	-	-	-	1	15	4	1	2	3
XVI.	Trondhjem by	367	54	42	59	57	44	27	23	21	12	9	12
	Strinden	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
	Røros	197	62	47	25	12	26	7	5	8	2	3	-
	Guldalen	12	2	3	3	1	1	-	-	-	-	-	2
	Opdal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Orkedalen	165	18	45	28	37	8	16	1	3	-	2	5

i. Kikhoste (forts.).

Label XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Hevne.....	25	-	3	8	7	4	1	2	-	-	-	-	-
	Hitteren.....	16	-	2	1	9	3	-	-	1	-	-	-	1
	Ytre Fosen.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Indre Fosen.....	4	-	-	-	-	1	-	2	-	-	1	-	-
	Nordre Fosen.....	51	7	16	21	3	-	-	-	-	-	-	-	4
VII.	Stjørdalen.....	26	2	-	-	-	-	-	7	4	1	6	6	-
	Frosten.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Levanger by.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	38	25	2	2	1	4	3	-	1	-	-	-	-
	Inderøen.....	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Stenkjær:													
	Stenkjær by.....	17	4	4	2	6	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder.....	10	-	3	1	3	2	1	-	-	-	-	-	-
	Namsos:													
	Bygder.....	26	4	4	9	3	6	-	-	-	-	-	-	-
VIII.	Alstahaug.....	28	9	7	2	4	-	4	2	-	-	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen by.....	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	11
	Bygder.....	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	9
	Ranen.....	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	2	-
	Lødingen.....	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Ofoten:													
	Narvik by.....	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Austlofoten.....	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Under Lofotfisket....	11	-	-	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø by.....	9	2	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	6	-	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

k. Influenta.

I.	Kristiania.....	1683	924	514	126	31	17	2	-	-	1	7	11	50
II.	Aker.....	548	315	117	42	14	4	1	2	10	4	10	12	17
	Ullensaker.....	512	258	152	33	25	9	3	-	-	-	1	7	24
	Høland.....	110	49	36	10	8	2	-	1	-	1	3	-	-
	Follo:													
	Drøbak by.....	59	24	26	2	-	-	-	-	-	-	-	1	6
	Bygder.....	217	60	78	30	18	8	5	5	3	4	-	-	6
III.	Eidsberg.....	87	24	41	9	3	-	-	2	2	-	2	1	3
	Moss:													
	Moss by.....	518	263	220	30	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	61	14	31	8	3	3	1	-	1	-	-	-	-
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by.....	516	301	117	47	17	7	-	1	-	-	6	4	16
	Fredrikstad by.....	175	60	105	8	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Bygder.....	279	151	73	25	8	-	1	1	-	-	-	3	17
	Hvaler:													
	Fredrikshald by....	438	310	96	10	5	2	-	-	-	-	2	11	2
	Bygder.....	141	47	51	9	4	1	-	-	-	2	1	12	14

k. Influenta (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
IV.	Drammens stadsfysikat	670	306	122	65	36	21	9	-	-	16	24	32
	Drammens distrikt:												
	Holmsbu by	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	182	102	44	13	6	2	1	-	3	-	1	1
	Ringerike:												
	Hønefoss by	232	101	46	21	3	6	3	2	1	7	23	15
	Bygder	541	205	128	63	22	6	13	4	-	7	27	36
	Modum	466	283	97	31	12	4	5	3	1	3	3	5
	Nes	102	19	27	8	9	8	2	-	-	7	4	9
	Aal	97	6	40	22	4	5	6	5	2	1	1	4
	Sandsvær:												
	Kongsberg by	137	44	54	15	5	2	5	-	3	2	3	2
	Bygder	68	4	25	20	5	-	-	3	1	1	1	3
	Rollag	23	-	4	12	4	-	-	-	-	-	-	2
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg by	185	36	88	24	6	3	2	1	2	-	5	3
	Horten by	57	17	17	5	-	-	-	-	-	-	14	-
	Aasgaardstrand by ..	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	204	54	72	24	10	9	4	1	-	4	6	11
	Hof:												
	Holmestrand by	39	14	15	5	4	-	-	-	-	-	-	-
	Svelviken by	12	1	2	1	1	1	2	-	-	-	2	1
	Bygder	100	21	25	10	7	1	5	-	-	-	8	11
	Larvik:												
	Larvik by	363	52	196	67	16	10	4	1	4	-	3	3
	Sandefjord by	145	72	45	15	5	-	1	-	-	1	-	3
	Bygder	93	14	38	20	11	4	3	-	1	-	-	-
VI.	Solør og Odalen:												
	Kongsvinger by	127	31	60	36	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	181	12	102	31	3	13	1	-	1	3	-	4
	Hedemarken:												
	Hamar by	134	50	65	9	10	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	356	85	183	48	14	4	4	1	1	1	1	6
	Søndre Østerdalen ...	241	72	90	34	13	5	-	-	-	1	-	5
	Trysil	113	38	48	12	10	3	2	-	-	-	-	-
	Rendalen	161	83	55	12	6	-	1	-	-	3	-	-
	Tønset	121	81	18	8	4	2	1	-	-	-	3	-
VII.	Hadeland og Land ...	1064	208	271	143	66	29	18	23	32	22	26	116
	Søndre Valdres	33	4	3	3	5	-	-	3	5	6	-	1
	Nordre Valdres	29	4	18	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toten:												
	Gjøvik by	205	150	18	2	12	4	5	-	-	-	2	2
	Bygder	353	173	129	16	12	1	1	1	-	3	4	6
	Faaberg:												
	Lillehammer by	-	Ut- bredt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	87	34	11	8	5	1	4	-	1	-	-	15
	Ringebu	8	-	1	3	-	3	-	-	-	-	-	1
	Lom	11	-	1	6	-	-	1	-	-	-	1	-
	Lesje	20	-	-	5	3	1	-	3	4	1	1	1
VIII.	Skien:												
	Skien by	227	26	121	57	21	-	-	-	2	-	-	-
	Porsgrund by	246	29	48	55	12	10	11	12	5	19	17	14
	Brevik by	59	44	8	-	-	1	-	2	-	2	-	2
	Bygder	88	8	20	31	6	7	3	2	1	1	5	2

k. Influenta (forts.).

Tabel XL (forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Kragerø:														
	Kragerø by	48	8	39	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Langesund by	19	5	1	11	1	-	-	-	-	1	-	-	-
	Stathelle by	12	9	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-
	Bygder	148	37	41	40	14	4	1	1	1	1	1	2	5
	Hollen	35	6	11	5	1	2	-	2	-	1	-	2	5
	Sauland	82	13	27	9	7	1	2	-	3	4	4	8	4
	Kviteseid	38	12	8	8	4	5	1	-	-	-	-	-	-
	Laardal	31	8	-	6	2	-	4	-	-	-	-	-	11
IX. Østre Nedenes:														
	Østerrisør by	110	28	49	11	2	5	-	2	-	1	1	6	5
	Tvedestrand by	22	6	6	-	2	3	-	-	-	-	1	-	4
	Bygder	87	12	23	11	8	10	5	7	2	1	2	1	5
Vestre Nedenes:														
	Arendal by	185	9	23	27	21	17	11	7	4	5	5	6	50
	Grimstad by	317	26	23	74	49	45	21	4	-	1	12	24	38
	Lillesand by	26	1	-	3	9	6	3	-	1	1	-	-	2
	Bygder	498	46	77	84	92	64	18	11	5	9	12	29	51
	Evje	11	1	1	1	3	2	1	2	-	-	-	-	-
	Sætersdalen	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	3
X. Kristiansand by		170	5	10	17	74	38	4	-	-	4	3	-	15
Oddernes:														
	Mandal by	40	10	17	10	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Bygder	154	14	26	37	32	21	9	-	1	-	-	3	11
	Undal	3	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
	Lyngdal	7	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vanse:														
	Farsund by	15	-	5	3	3	-	2	-	1	-	-	1	-
	Bygder	45	11	7	6	7	7	1	-	-	3	-	-	3
Flekkefjord:														
	Flekkefjord by	54	8	6	9	9	7	3	1	-	1	-	3	7
	Bygder	42	8	2	9	3	5	4	3	3	-	3	1	1
XI. Sogndal:														
	Sogndal by	11	6	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	28	8	9	5	-	-	-	-	-	-	-	2	4
Egersund:														
	Egersund by	5	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Sandnes:														
	Sandnes by	13	-	4	3	2	2	-	-	-	-	-	-	2
	Bygder	31	3	7	6	4	1	1	1	-	-	1	3	4
	Stavanger stadsfysikat	350	89	90	42	25	-	12	2	-	1	2	2	85
	Stavanger distrikt....	3	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Finnø	8	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	2	3
Karmøyen:														
	Skudeneshavn by ...	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kopervik by	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	13	-	1	5	-	2	-	-	-	-	-	1	4
Haugesund:														
	Haugesund by	391	39	98	77	28	25	16	15	4	12	9	19	49
	Bygder	25	3	8	2	2	2	-	-	1	-	-	2	5
XII. Sveen og Vikebygd...		1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndhordland...	102	11	31	12	30	6	5	3	2	-	-	-	2
	Ytre Søndhordland....	13	-	8	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-

k. Influenta (forts.)

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
	Tysnes	18	1	-	2	10	1	-	1	1	-	-	2
	Indre Hardanger	39	2	2	4	3	3	3	10	7	2	2	-
	Ytre Hardanger	11	-	3	7	1	-	-	-	-	-	-	-
	Voss	50	7	19	11	2	1	3	1	1	-	1	-
	Søndre Midthordland ..	99	24	33	2	-	6	-	-	-	-	-	18
	Nordre Midthordland ..	6	-	2	2	-	-	1	-	-	-	1	-
	Osteraen	48	14	14	3	7	1	4	2	-	-	1	-
	Alversund	8	-	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lindaas	12	11	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen	1271	250	564	177	50	18	19	5	7	11	16	21
XIV.	Lærdal	109	26	38	17	4	10	1	3	-	-	3	5
	Lyster	24	6	4	7	3	3	-	-	-	-	-	-
	Sogndal	23	3	17	-	1	-	-	2	-	-	-	-
	Vik	31	1	16	8	1	-	1	-	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord	37	9	5	4	5	3	2	1	-	-	1	3
	Indre Søndfjord	12	3	4	3	-	-	-	-	-	1	-	-
	Kinn:												
	Flørø by	33	6	13	4	2	2	3	1	-	1	-	-
	Bygder	275	7	103	124	18	11	10	-	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	38	-	-	13	9	1	1	2	2	5	1	4
	Nordfjordeidet	51	-	16	15	10	10	-	-	-	-	-	-
	Gloppen	8	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indviken	31	5	7	-	4	-	3	5	-	3	-	-
XV.	Vestre Søndmør	37	16	2	5	9	1	1	2	-	-	1	-
	Indre Søndmør	40	13	4	9	4	4	-	2	2	1	-	1
	Østre Søndmør	28	5	3	3	4	5	-	3	1	-	-	1
	Ørskog	35	12	7	13	3	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:												
	Aalesund by	255	28	93	54	18	14	2	2	4	2	2	8
	Bygder	50	7	4	12	9	4	1	1	-	-	2	6
	Ytre Romsdal:												
	Molde by	32	-	10	10	8	2	2	-	-	-	-	-
	Bygder	75	4	6	24	20	8	7	2	1	-	-	3
	Indre Romsdal	26	8	11	4	2	-	-	-	-	-	-	1
	Søndre Nordmør:												
	Kristiansund by	352	72	38	57	37	13	12	-	-	-	7	10
	Bygder	74	18	11	10	20	2	3	4	-	2	1	1
	Sundalen	19	2	1	2	1	-	2	2	4	3	-	-
	Surendalen	23	3	2	-	6	4	1	2	1	-	1	2
	Nordre Nordmør	32	7	3	5	6	2	3	4	1	-	-	-
XVI.	Trondhjem by	550	395	118	32	1	2	-	-	-	-	-	-
	Strinden	53	11	18	9	2	-	-	-	-	-	-	2
	Røros	542	291	129	26	19	13	17	4	5	6	4	14
	Guldalen	95	11	55	16	6	7	-	-	-	-	-	-
	Opdal	37	1	14	15	4	1	1	-	-	-	-	1
	Orkedalen	147	23	40	33	17	8	6	5	3	1	2	3
	Hitteren	7	-	1	4	-	-	-	1	-	-	-	1
	Ytre Fosen	65	10	13	15	7	3	4	6	4	-	2	-
	Indre Fosen	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	111	9	58	15	3	7	4	5	6	1	1	-

k. Influenta (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVII.	Stjørdalen	61	29	22	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Frosten	50	11	15	11	5	1	1	-	-	2	-	-	4
	Levanger:													
	Levanger by	21	8	12	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	123	35	32	29	7	3	5	1	1	-	5	3	2
	Inderøen	112	16	37	34	5	4	2	5	-	-	2	3	4
	Stenkjær:													
	Stenkjær by	91	29	29	9	5	4	5	2	2	2	-	2	2
	Bygder	209	24	91	28	8	14	4	9	7	4	4	5	11
	Grong	86	23	21	11	1	2	-	1	1	-	-	13	13
	Namsos:													
	Namsos by	34	4	25	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	89	11	38	22	14	3	-	-	-	-	-	1	-
	Fosnes	100	6	36	8	19	15	8	4	-	-	-	2	2
VIII.	Kolvereid	22	5	5	4	4	-	-	-	-	-	-	1	3
	Vikten	43	3	6	3	3	6	5	2	-	7	5	1	2
	Brønnøy	28	7	6	4	3	3	2	-	1	1	1	-	-
	Alstahaug	39	13	14	8	1	2	1	-	-	-	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen by	38	-	5	17	10	3	1	1	1	-	-	-	-
	Bygder	19	2	7	4	3	1	1	1	-	-	-	-	-
	Ranen	207	41	93	43	10	6	1	-	1	1	2	3	6
	Lurøy	27	3	1	6	7	5	1	-	-	-	-	2	2
	Gildeskaal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bodø:													
	Bodø by	39	-	39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bodin	26	-	8	15	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Folden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjerstad	250	34	70	57	22	16	6	4	4	3	13	15	6
	Steigen	49	10	17	2	1	4	7	2	4	1	-	-	1
	Hamarøy	43	-	-	30	10	3	-	-	-	-	-	-	-
	Lødingen	96	9	11	17	28	9	10	3	-	4	2	1	2
	Ofoten:													
	Narvik by	142	30	53	29	11	3	2	-	-	-	2	7	4
	Bygder	85	6	49	8	7	10	-	1	-	3	-	-	1
	Flakstad	59	15	29	12	2	-	-	1	-	-	-	-	-
	Buksnes	72	9	24	11	3	1	5	4	3	4	4	2	2
	Austlofoten	83	16	38	14	3	2	-	1	3	1	2	3	-
	Hadsel	100	13	22	15	17	16	10	-	-	4	1	-	-
	Sortland	59	7	18	20	12	-	1	-	-	-	-	1	-
	Under Lofotfisket	704	58	379	202	65	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	14	4	6	-	2	-	-	1	-	-	-	-	1
	Bygder	66	12	21	5	11	2	3	1	-	-	1	5	5
	Ibbestad	94	-	14	12	26	18	3	6	2	1	4	3	5
	Tranøy	60	-	5	9	12	9	3	10	-	2	4	2	4
	Lenvik	4	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	Berg	9	1	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maalselven	37	1	6	12	13	5	-	-	-	-	-	-	-
	Balsfjord	6	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø by	110	21	27	46	5	1	-	-	2	-	-	3	5
	Bygder	8	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Karlsøy	49	-	7	3	16	12	4	7	-	-	-	-	-
	Skjervøy	19	-	5	5	3	-	-	-	-	-	-	4	2

k. Influenta (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
XX.	Alten	21	-	-	1	3	-	1	-	-	-	1	-
	Hammerfest:												
	Hammerfest by ...	42	4	4	5	6	6	5	5	2	2	2	-
	Bygder	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maasø	72	20	7	7	23	7	3	-	-	-	-	5
	Kistrand	27	15	1	-	-	2	7	-	1	-	1	-
	Lebesby	21	3	-	-	-	11	6	1	-	-	-	-
	Tanen	19	1	-	-	3	9	-	-	-	-	2	3
	Vardø:												
	Vardø by	122	14	36	15	16	12	12	3	5	-	3	3
	Bygder	9	3	1	-	2	2	1	-	-	-	-	-
	Vadsø:												
	Vadsø by	42	6	9	7	3	5	4	2	-	-	-	5
	Bygder	48	6	7	3	5	4	4	2	-	1	8	4
	Sydvaranger	5	1	-	1	2	-	-	-	-	-	1	-

l. Lungebetændelse (*pneumonia crouposa*).

I.	Kristiania	446	58	27	38	44	23	36	33	19	51	35	45
II.	Aker	217	29	17	17	18	19	14	9	13	19	22	21
	Ullensaker	90	50	25	13	46	55	28	7	11	10	7	16
	Høland	47	6	4	3	5	7	6	-	3	1	2	5
	Follo:												
	Drøbak by	10	1	-	-	2	1	-	2	-	2	-	2
	Bygder	58	14	6	3	3	8	4	2	1	5	3	6
III.	Eidsberg	77	3	13	8	8	8	5	3	2	3	6	10
	Moss:												
	Moss by	154	18	18	21	19	19	13	6	1	11	7	9
	Bygder	86	17	10	19	7	5	6	5	3	2	3	1
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg by	112	17	27	11	11	5	6	3	1	2	12	10
	Fredrikstad by	73	6	11	3	11	5	10	1	1	2	7	7
	Bygder	187	34	25	22	14	9	12	6	4	5	9	19
	Hvaler:												
	Fredrikshald by	86	11	10	6	12	13	6	7	1	5	5	4
	Bygder	68	8	8	6	6	10	6	4	3	1	4	2
IV.	Drammens stadsfysikat	144	6	9	8	12	20	10	10	9	19	18	13
	Drammens distrikt:												
	Holmsbu by	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	80	11	4	7	5	2	10	6	4	10	6	6
	Ringerike:												
	Hønefoss by	34	2	5	1	6	1	1	-	1	2	9	4
	Bygder	153	17	11	16	13	14	13	8	9	10	15	14
	Modum	158	18	11	11	13	25	13	9	6	11	8	19
	Nes	53	5	7	11	10	5	8	1	-	2	-	3
	Aal	17	4	1	4	1	1	4	-	-	1	-	-
	Sandsvær:												
	Kongsberg by	21	4	6	2	1	-	-	3	-	1	1	2
	Bygder	26	1	4	4	3	2	3	1	1	1	3	1
	Rollag	10	1	-	1	-	-	-	-	1	2	4	1

1. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XL (forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	13	2	-	1	-	1	2	-	2	1	1	3	-
	Horten by	31	2	5	1	2	2	3	7	-	2	3	3	1
	Aasgaardstrand by ..	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	79	10	12	9	16	4	8	3	2	5	1	3	6
	Hof:													
	Holmestrand by	5	-	1	-	-	-	-	2	-	-	1	-	1
	Svelvik by	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	58	7	2	4	3	2	7	5	2	4	10	6	6
	Larvik:													
	Larvik by	60	4	8	3	8	2	5	4	-	4	5	6	11
	Sandefjord by	43	7	5	1	3	5	4	1	-	3	7	4	3
	Bygder	62	2	7	5	11	11	7	-	2	1	4	2	10
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger by	13	2	1	1	1	4	1	1	2	-	-	-	-
	Bygder	78	9	16	6	6	9	3	6	4	4	8	5	2
	Hedemarken:													
	Hamar by	41	5	5	2	8	7	2	-	-	2	3	4	3
	Bygder	227	25	28	21	23	34	23	12	6	6	8	24	17
	Søndre Østerdalen....	134	14	19	14	22	13	9	3	6	3	6	17	8
	Trysil	100	19	19	8	12	13	5	2	3	1	5	7	6
	Rendalen	49	13	5	2	5	6	3	1	4	1	2	6	1
	Tønset	66	11	9	6	7	8	5	2	-	2	3	5	8
VII.	Hadeland og Land ...	266	20	31	32	27	22	27	18	9	14	19	25	22
	Søndre Valdres	39	3	9	2	2	5	2	-	-	1	4	6	5
	Nordre Valdres	54	10	16	10	4	5	2	2	-	-	2	1	2
	Toten:													
	Gjøvik by	35	8	-	4	6	4	2	-	1	3	2	1	4
	Bygder	144	5	17	9	20	21	15	8	8	5	4	19	13
	Faaberg:													
	Lillehammer by	28	6	-	2	2	1	3	-	2	3	4	4	1
	Bygder	28	1	1	4	9	1	1	1	2	1	3	3	1
	Ringebu	16	-	2	2	-	4	3	2	-	-	1	-	2
	Lom	7	-	-	1	2	-	4	-	-	-	-	-	-
	Lesje	36	1	1	3	5	8	3	5	3	1	1	4	1
VIII.	Skien:													
	Skien by	83	2	10	9	6	10	12	10	2	2	4	5	11
	Porsgrund by	44	1	5	6	4	6	5	2	7	-	5	1	2
	Brevik by	7	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	Bygder	71	8	14	14	5	11	6	1	3	4	1	2	2
	Kragerø:													
	Kragerø by	27	1	1	-	2	5	1	1	1	3	2	1	9
	Langesund by	4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stathelle by	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	42	4	-	9	3	2	8	1	2	6	3	1	3
	Hollen	37	9	3	1	8	7	5	2	-	-	1	1	-
	Sauland	69	4	4	5	6	11	7	3	2	4	5	11	7
	Kviteseid	16	2	3	1	-	2	-	1	-	1	2	1	3
	Laardal	12	2	-	3	1	1	2	-	1	1	-	-	1
IX.	Østre Nedenes:													
	Østerrisør by	18	2	4	1	2	-	2	3	1	2	-	-	1
	Tvedestrand by	8	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	3
	Bygder	39	2	6	6	5	6	5	-	1	-	3	1	4

I. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.													
	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	56	4	2	4	9	7	8	5	1	1	3	3	
	Grimstad by	10	-	-	-	3	-	-	3	-	2	-	-	
	Lillesand by	11	3	-	2	2	1	1	-	1	-	-	1	
	Bygder	108	16	14	13	23	11	5	4	3	1	2	5	
	Aamli	4	1	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	
	Evje	58	7	7	4	1	11	9	5	1	3	4	6	
X.	Kristiansand by	122	8	7	29	28	18	7	8	1	-	3	3	
	Oddernes:													
	Mandal by	21	-	3	2	2	5	3	1	1	-	3	-	
	Bygder	45	2	8	7	11	6	2	1	-	1	-	3	
	Undal	38	5	5	1	7	3	5	2	-	-	-	2	
	Lyngdal	9	-	1	3	2	1	1	-	-	-	-	1	
	Vanse:													
	Farsund by	4	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	
	Bygder	13	2	1	3	1	-	-	-	1	2	1	1	
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Bygder	28	1	1	4	3	4	4	2	2	1	2	1	
XI.	Sogndal:													
	Bygder	21	5	-	1	2	3	1	3	3	1	-	1	
	Egersund:													
	Egersund by	40	2	5	9	9	3	-	1	-	2	3	3	
	Bygder	29	1	4	3	3	5	5	2	-	-	1	1	
	Sandnes:													
	Sandnes by	24	1	1	-	1	1	6	-	1	2	2	2	
	Bygder	82	3	4	5	8	5	12	5	5	1	5	13	
	Stavanger stadsfysikat	317	39	25	22	38	30	26	17	13	14	48	18	
	Stavanger distrikt	3	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	
	Sand	10	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	3	
	Finnø	14	-	-	1	3	1	3	1	-	-	1	2	
	Karmøy:													
	Skudeneshavn by	3	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Kopervik by	3	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	
	Bygder	40	6	7	4	5	7	2	1	1	1	-	1	
	Haugesund:													
	Haugesund by	95	3	18	16	13	8	10	5	-	1	6	3	
	Bygder	29	1	2	2	3	5	-	1	3	2	2	3	
XII.	Sveen og Vikebygd	4	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	
	Indre Søndhordland	20	1	-	2	4	2	-	1	1	-	-	2	
	Ytre Søndhordland	36	-	3	9	2	6	-	-	-	-	-	6	
	Tysnes	34	3	2	5	4	1	1	3	3	1	-	7	
	Indre Hardanger	21	1	1	1	4	4	4	-	2	2	2	-	
	Ytre Hardanger	23	3	1	4	-	2	5	2	-	-	-	-	
	Voss	36	7	2	1	5	7	-	3	-	-	1	4	
	Søndre Midthordland	80	8	1	4	6	7	9	3	1	6	6	13	
	Nordre Midthordland	11	-	-	2	-	-	3	1	-	-	-	2	
	Osterøen	86	9	6	7	6	12	6	9	3	5	6	10	
	Alversund	12	-	2	-	1	2	3	-	1	-	-	2	
	Lindaas	31	3	2	4	6	4	2	2	1	1	-	3	
XIII.	Bergen	494	50	49	53	28	53	63	18	13	25	52	45	

1. Lungebetændelse (forts.).

Label XL (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XIV.	Lærdal	27	2	4	3	8	5	4	-	-	-	-	-	1
	Lyster	19	-	-	6	5	1	1	2	-	-	2	1	1
	Sogndal	12	2	2	-	-	1	-	-	2	-	1	-	4
	Vik	21	7	1	1	-	2	1	3	2	-	1	2	1
	Gulen	15	2	1	3	3	3	1	-	-	-	1	1	-
	Kirkebø	22	3	2	3	6	1	4	1	-	-	-	1	1
	Ytre Søndfjord	29	3	2	4	3	4	3	1	2	-	-	3	4
	Indre Søndfjord	15	2	-	-	2	3	4	2	-	-	1	-	1
	Kinn:													
	Florø by	7	1	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	20	-	2	6	6	-	1	-	-	-	2	2	1
	Ytre Nordfjord	21	2	2	1	-	-	-	3	1	-	-	6	6
	Nordfjordeidet	8	-	-	1	1	1	-	1	1	-	1	1	1
	Gloppen	17	1	2	2	3	2	1	1	-	1	2	2	-
	Indviken	20	-	4	2	5	2	1	-	-	-	3	1	2
XV.	Vestre Søndmør	34	7	5	3	2	6	2	-	-	3	2	3	1
	Indre Søndmør	29	5	3	2	5	4	4	1	2	1	1	-	1
	Østre Søndmør	10	1	-	2	3	2	-	-	-	-	-	1	1
	Ørskog	18	2	2	2	2	3	1	3	1	-	-	2	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	125	9	8	15	17	16	12	3	8	6	2	11	18
	Bygder	10	-	3	2	2	-	-	-	1	-	-	-	2
	Ytre Romsdal:													
	Molde by	4	-	-	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	57	9	9	11	3	7	6	4	2	-	1	3	2
	Indre Romsdal	9	-	3	1	-	-	2	-	-	-	1	2	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	38	4	-	4	3	6	1	5	3	3	3	2	4
	Bygder	34	5	2	4	5	6	1	1	1	2	1	1	5
XVI.	Sundalen	11	1	-	1	3	1	-	2	-	1	-	-	2
	Surendalen	47	15	3	6	6	2	2	1	1	2	1	4	4
	Nordre Nordmør	45	7	6	4	3	4	6	2	1	1	-	2	9
	Trondhjem by	286	29	16	15	23	26	28	11	15	9	25	46	43
	Strinden	48	5	6	7	7	2	2	4	1	1	1	2	10
	Selbu	10	2	1	1	2	2	2	-	-	-	-	-	-
	Røros	45	5	6	5	5	7	6	1	2	2	-	3	3
	Guldalen	66	13	12	3	2	10	4	5	3	1	4	6	3
	Opdal	26	1	4	4	5	1	3	-	1	2	-	1	4
	Orkedalen	53	7	7	2	10	5	6	3	1	-	4	3	5
	Hevne	14	4	2	-	1	-	1	1	1	-	-	1	2
	Hitteren	46	8	7	3	13	1	3	2	-	-	-	3	6
	Ytre Fosen	34	7	4	6	2	2	3	1	2	2	-	1	4
	Indre Fosen	22	3	2	2	5	2	-	1	1	-	-	2	4
	Nordre Fosen	82	18	16	10	9	4	4	4	2	1	3	6	5
XVII.	Stjørdalen	30	4	6	-	1	5	6	1	1	1	-	4	1
	Frosten	39	2	3	4	6	15	2	3	1	-	-	-	3
	Levanger:													
	Levanger by	4	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1
	Bygder	90	12	10	3	7	11	7	2	2	3	4	16	13
	Inderøen	62	11	14	4	12	5	2	-	2	2	-	4	6
	Stenkjær:													
	Stenkjær by	28	4	6	2	1	4	2	2	1	-	-	4	2
	Bygder	88	8	17	3	8	7	6	3	2	5	2	8	19

1. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XL. (forts.).			Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.														
XVIII.	Grong	34	3	4	-	4	10	5	1	1	-	-	-	1
	Namsos:													
	Namsos by	13	3	3	3	1	1	-	-	-	-	-	1	1
	Bygder	40	6	6	9	-	8	8	1	1	-	-	-	3
	Fosnes	35	6	5	3	8	5	2	-	1	1	1	2	-
	Kolvereid	34	6	2	3	2	6	2	2	-	-	2	4	2
	Vikten	32	7	7	-	8	6	-	-	-	1	-	1	-
	Brønnøy	41	-	1	2	-	1	2	-	-	-	-	3	9
	Alstahaug	37	3	12	3	2	4	2	-	1	-	-	3	4
	Vefsen:													
	Mosjøen by	16	1	-	1	-	4	1	-	-	-	1	2	4
	Bygder	26	1	-	-	-	2	5	3	4	3	2	-	3
	Ranen	44	4	5	2	6	8	3	4	4	2	2	3	1
	Lurøy	21	2	3	1	6	3	-	2	-	-	-	1	1
	Gildeskaal	16	3	3	1	3	3	2	-	-	-	-	-	1
	Bodø:													
	Bodø by	32	3	3	2	1	2	2	3	4	4	4	-	4
	Bodin	24	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	2	7
	Folden	11	-	-	-	-	-	6	1	2	-	-	-	1
	Skjerstad	146	30	16	28	17	15	8	7	3	2	4	7	-
	Steigen	22	3	2	2	2	7	4	2	-	-	-	-	-
	Hamarøy	15	2	-	-	1	4	3	2	1	-	-	-	1
	Lødingen	13	-	1	1	4	2	3	-	-	1	-	-	-
	Ofoten:													
	Narvik by	32	3	4	2	1	4	1	3	2	-	-	-	1
	Bygder	20	2	4	-	1	-	5	2	-	-	-	1	1
	Flakstad	16	2	1	-	2	1	1	3	1	-	-	4	1
	Buksnes	19	1	5	1	1	1	1	1	1	1	3	1	-
Austlofoten	21	3	4	-	2	4	2	1	1	3	1	-	-	
Hadsel	84	8	11	6	5	23	12	1	3	4	5	1	1	
Sortland	53	7	4	3	9	1	2	2	-	-	3	8	-	
Under Lofottisket	58	9	24	12	11	2	-	-	-	-	-	-	-	
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	37	5	3	-	5	9	-	3	1	2	-	1	5
	Ibbestad	61	7	5	7	5	5	6	1	5	5	5	5	1
	Tranøy	31	-	4	3	4	2	2	5	1	4	3	2	-
	Lenvik	3	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-
	Berg	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maalselven	6	1	-	-	2	1	-	-	-	-	-	2	-
	Balsfjord	12	1	1	2	2	4	1	-	-	-	-	1	-
	Tromsø:													
	Tromsø by	24	2	3	3	3	1	-	1	2	2	-	-	2
	Bygder	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngnen	9	4	-	-	-	-	1	-	-	-	2	2	-
	Karlsøy	10	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	3	2
Skjervøy	26	6	2	1	-	2	5	-	2	1	2	-	-	
XX.	Alten	6	1	1	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Loppen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest by	25	1	3	2	6	5	2	-	2	1	-	-	2

1. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XL (forts.).

Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Maasø	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kistrand	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Lebesby	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Tanen	14	2	-	3	-	5	1	-	-	-	1	1	1
Vardø:													
Vardø by	81	7	30	2	6	12	14	1	1	3	4	-	1
Bygder	3	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vadsø:													
Vadsø by	16	2	2	1	-	4	3	-	-	-	1	2	1
Bygder	37	6	6	5	3	2	2	4	1	1	5	1	1
Sydvaranger	8	2	1	2	-	1	-	-	-	-	1	-	1

FOREKOMSTEN
AV
TYFOIDFEBER
I NORGE
I 1907.

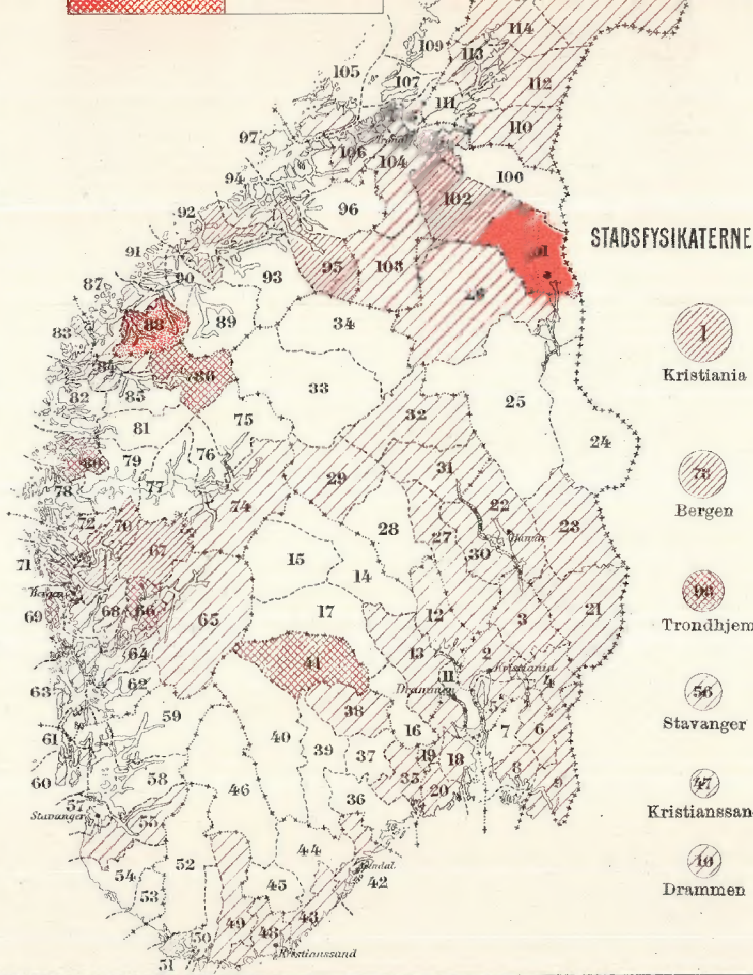
Antal Tilfælde pr.
1000 Indbyggere.

	indtil 0,5
	0,51—1,0
	1,01—2,0
	2,01—3,0
	3,01—5,0

Fortegnelse
over Lægedistrikter

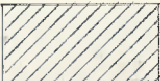
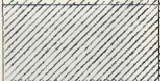
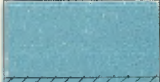
1. Kristiania (By).	50. Lyngdal.	102. Guldalen.
Akershus Amt.	51. Vanse.	103. Opdal.
2. Aker.	52. Flekkefjord.	104. Orkedalen.
3. Ullensaker.	Stavanger Amt.	105. Hitteren.
4. Holand.	53. Sogndal.	106. Hevne.
5. Follo.	54. Egersund.	107. Ytre Fosen.
Smaalenenes Amt.	55. Sandnes.	108. Indre —
6. Eidsberg.	56. Stavanger Stadsfys.	109. Nordre —
7. Moss.	57. Stavanger.	Nordre Trondhjems Amt.
8. Sarpsborg.	58. Finne.	110. Sjørdalen.
9. Hvaler.	59. Sand.	111. Frosten.
Buskerud Amt.	60. Karmoen.	112. Levanger.
10. Drammens Stadsf.	61. Haugesund.	113. Inderoen.
11. Drammen.	Søndre Bergenhus Amt.	114. Stenkjer.
12. Ringerike.		115. Grong.

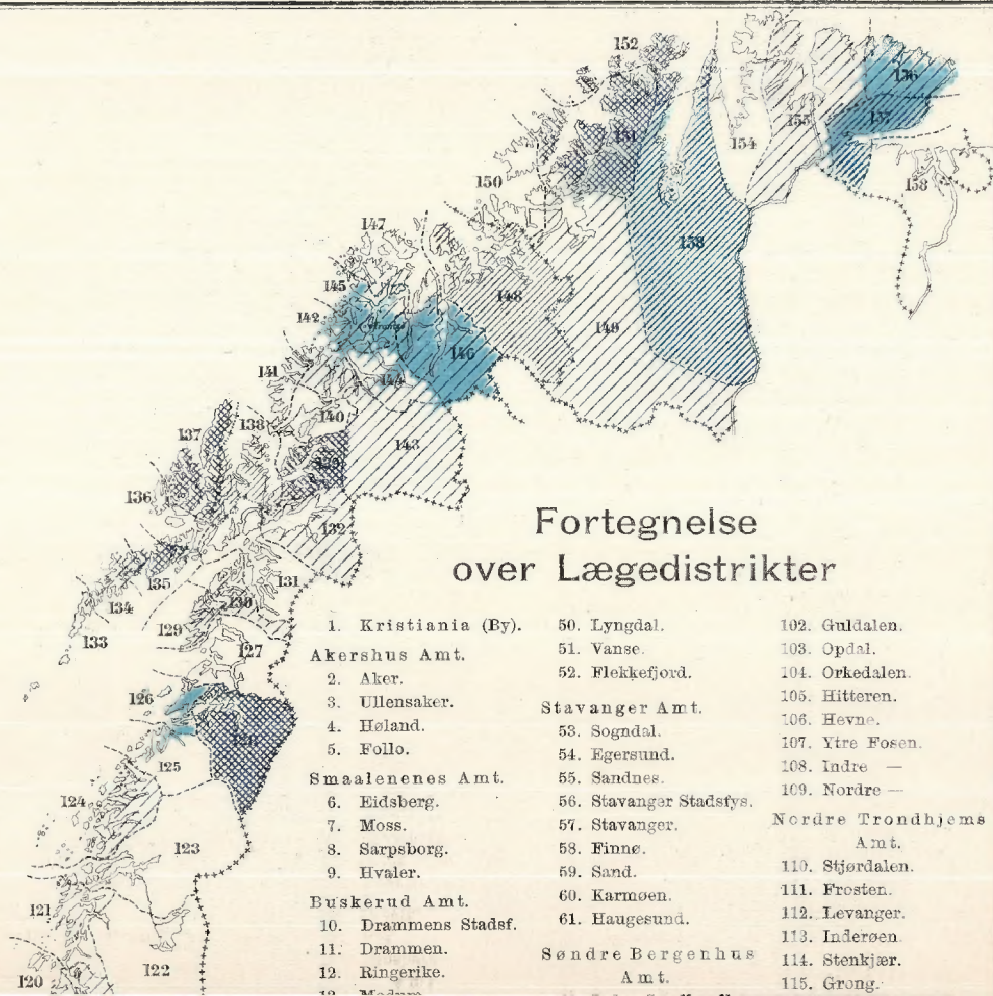

18. Vossberg.	69. Rindal.	122. Vefsen.
19. Hof.	70. Osterøyen.	123. Ranen.
20. Larvik.	71. Alversund.	124. Lure.
	72. Lindaas.	125. Gildeskaal.
Hedemarkens Amt.	73. Bergen (By).	126. Bode.
21. Soler og Odalen.		127. Folden.
22. Hedemarken.	Nordre Bergenhus Amt.	128. Skjerstad.
23. Søndre Østerdalen.	74. Lærdal.	129. Steigen.
24. Trysil.	75. Lyster.	130. Hammarø.
25. Rendalen.	76. Sogndal.	131. Lødingen.
26. Tønsset.	77. Vik.	132. Ofoten.
Kristians Amt.	78. Gulen.	133. Flakstad.
27. Hadeland og Land.	79. Kirkebo.	134. Buksnes.
28. Søndre Valdres.	80. Ytre Søndfjord.	135. Østlofoten.
29. Nordre —	81. Indre —	136. Hadsel.
30. Tøten.	82. Kinn.	137. Sortland.
31. Faaberg.	83. Ytre Nordfjord.	
32. Ringebu.	84. Nordfjordeidet.	Tromsø Amt.
33. Lom.	85. Gloppen.	138. Trondenes.
34. Lesje.	86. Indviken.	139. Ibbestad.
Bratsberg Amt.		140. Tranø.
35. Skien.	Romsdals Amt.	141. Berg.
36. Kragerø.	87. Vestre Søndmør.	142. Lenviken.
37. Hollen.	88. Indre —	143. Maalselven.
38. Sauland.	89. Østre —	144. Balsfjorden.
39. Kviteseid.	90. Ørskog.	145. Tromsø.
40. Laardal.	91. Nordre Søndmør.	146. Lyngen.
41. Tinn.	92. Ytre Romsdal.	147. Karlø.
Nedenes Amt.	93. Indre —	148. Skjerve.
42. Østre Nedenes.	94. Søndre Nordmør.	Finmarkens Amt.
43. Vestre —	95. Sundalen.	149. Alten.
44. Aamli.	96. Surendalen.	150. Loppen.
45. Evje.	97. Nordre Nordmør.	151. Hammerfest.
46. Sætersdalen.		152. Maasø.
Lister og Mandal Amt.	Søndre Trondhjems Amt.	153. Kistrand.
47. Kristiansands Stadsfysikat.	98. Trondhjems Stadsfysikat.	154. Lebesby.
48. Oddernes.	99. Strinden.	155. Tanen.
49. Undal.	100. Selbu.	156. Vardø.
	101. Røros.	157. Vadsø.
		158. Sydvaranger.

FOREKOMSTEN
AV
DIFTERI
I NORGE
I 1907.

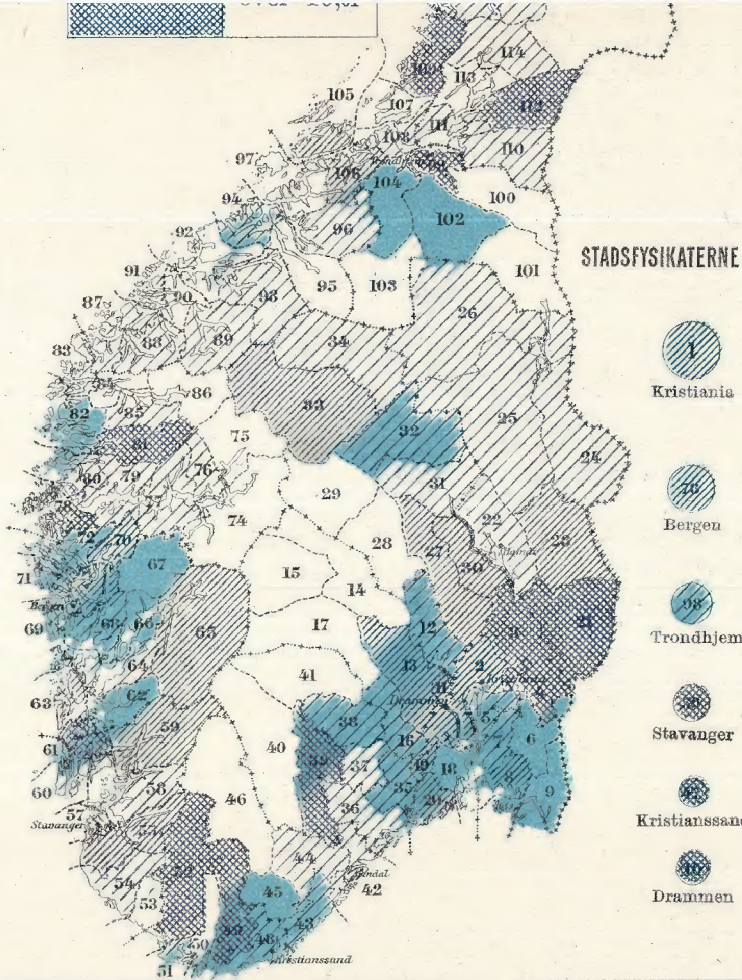
Antal Tilfælde pr.
1000 Indbyggere.

	indtil 0,5
	0,51—1,0
	1,01—2,0
	2,01—3,0
	3,01—5,0

Fortegnelse
over Lægedistrikter

1. Kristiania (By).	50. Lyngdal.	102. Guldalen.
Akershus Amt.	51. Vanse.	103. Opdal.
2. Aker.	52. Flekkefjord.	104. Orkedalen.
3. Ullensaker.	Stavanger Amt.	105. Hitteren.
4. Høland.	53. Sogndal.	106. Hevne.
5. Follo.	54. Egersund.	107. Ytre Fosen.
Smaalenenes Amt.	55. Sandnes.	108. Indre —
6. Eidsberg.	56. Stavanger Stadstys.	109. Nordre —
7. Moss.	57. Stavanger.	Nordre Trondhjems Amt.
8. Sarpsborg.	58. Finne.	110. Stjørdalen.
9. Hvaler.	59. Sand.	111. Frosten.
Buskerud Amt.	60. Karmøen.	112. Levanger.
10. Drammens Stadef.	61. Haugesund.	113. Inderøen.
11. Drammen.	Søndre Bergenhus Amt.	114. Stenkjøer.
12. Ringerike.		115. Grong.

STADSFYSIKATERNE

Kristiania

Bergen

Trondhjem

Stavanger

Kristianssand

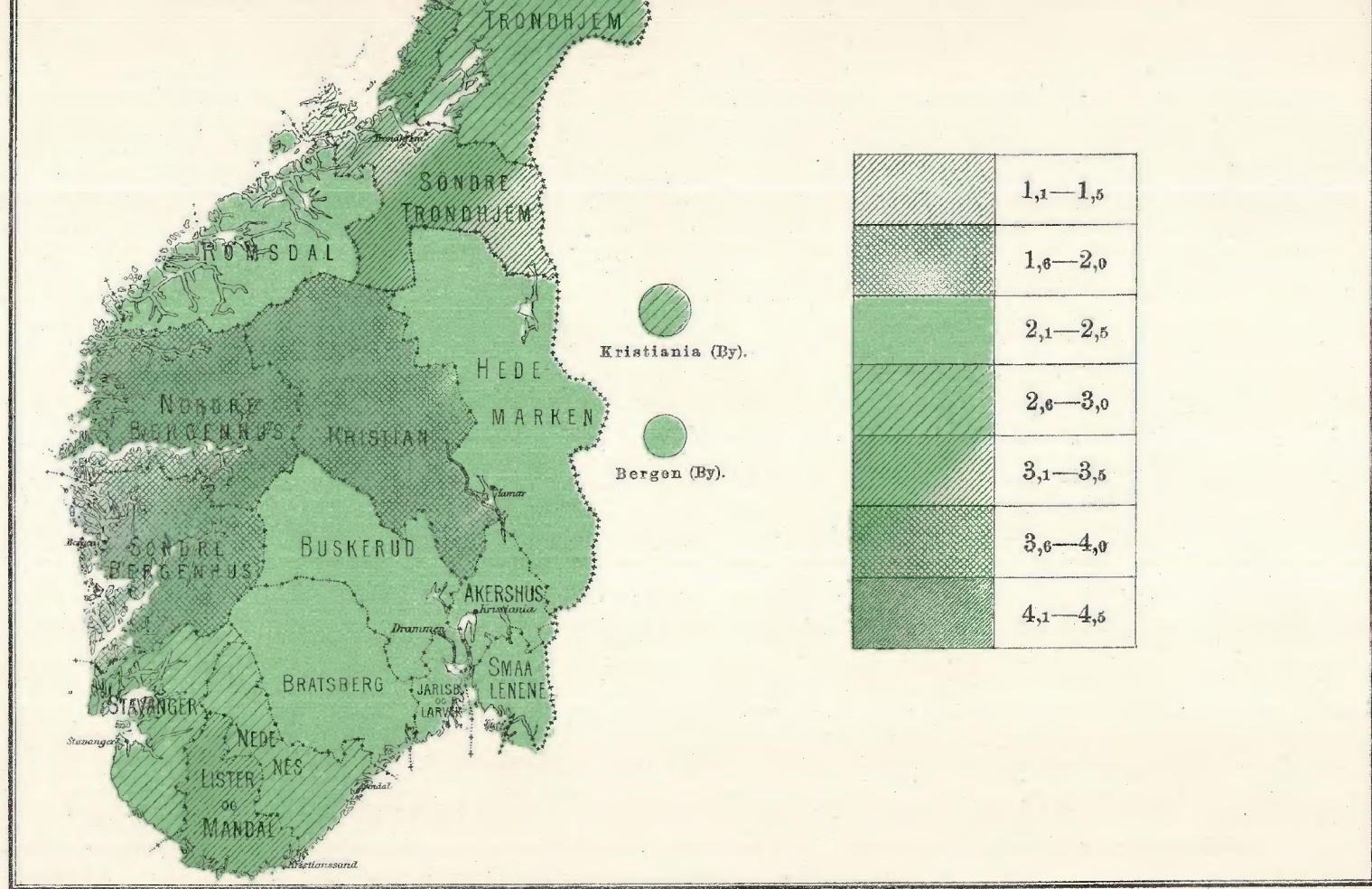
Drammen

18. Tønsberg.	69. Nordre	121. Aistahaug.
19. Hof.	70. Østereen.	122. Vefsen.
20. Larvik.	71. Alversund.	123. Ranen.
Hedemarkens Amt.	72. Lindaas.	124. Lure.
21. Soler og Odalen.	73. Bergen (By).	125. Gildekaal.
22. Hedemarken.	Nordre Bergenhus Amt.	126. Bodo.
23. Søndre Østerdalen.	74. Lærdal.	127. Folden.
24. Trysil.	75. Lyster.	128. Skjerstad.
25. Rendalen.	76. Sogndal.	129. Steigen.
26. Tønsset.	77. Vik.	130. Hammerø.
Kristians Amt.	78. Gulen.	131. Ledingen.
27. Hadeland og Land.	79. Kirkebo.	132. Ofoten.
28. Søndre Valdres.	80. Ytre Søndfjord.	133. Flakstad.
29. Nordre	81. Indre	134. Buksnes.
30. Toten.	82. Kinn.	135. Østlofoten.
31. Faaberg.	83. Ytre Nordfjord.	136. Hadsel.
32. Ringebu.	84. Nordfjordeidet.	137. Sortland.
33. Lom.	85. Gloppen.	Tromsø Amt.
34. Lesje.	86. Indviken.	138. Trondenes.
Bratsberg Amt.	Romsdals Amt.	139. Ibbestad.
35. Skien.	87. Vestre Søndmør.	140. Tranø.
36. Kragerø.	88. Indre	141. Berg.
37. Hollen.	89. Østre	142. Lenviken.
38. Sauland.	90. Ørskog.	143. Maalselven.
39. Kviteseid.	91. Nordre Søndmør.	144. Balsfjorden.
40. Laardal.	92. Ytre Romsdal.	145. Tromsø.
41. Tinn.	93. Indre	146. Lyngen.
Nødernes Amt.	94. Søndre Nordmør.	147. Karlsø.
42. Østre Nødernes.	95. Sundalen.	148. Skjervø.
43. Vestre	96. Surendalen.	Finmarkens Amt.
44. Aamli.	97. Nordre Nordmør.	149. Alten.
45. Eyje.	Søndre Trondhjems Amt.	150. Løppen.
46. Setersdalen.	98. Trondhjems Stadsfysikat.	151. Hammerfest.
Lister og Mandal Amt.	99. Strinden.	152. Maaso.
47. Kristianssands Stadsfysikat.	100. Selbu.	153. Kistrand.
48. Oddernes.	101. Røros.	154. Lebesby.
49. Undal.		155. Tanen.
		156. Vardo.
		157. Vadsø.
		158. Sydvaranger.

DØDELIGHETEN
AV
LUNGETUBERKULOSE
I NORGE

fremstillet amtsvis
i treaaret 1905—1907.

B. Beretninger

for de enkelte civile overøvrighetsdistrikter.

I. Kristiania by

med et flateindhold av 16,55 km.² hadde ved den kommunale folketælling den 1ste februar 1907 229 324 hjemmehørende indbyggere; ved den følgende folketælling 1ste februar 1908 var indbyggerantallet steget til 231 687, altsaa en tilvekst av 2 363. Ifølge helseraadets aarsberetning utgjorde antallet av de i byen hjemmehørende levendefødte børn 5 828; pr. 1 000 av folkemængden (1ste februar 1908) utgjør dette 25,15. (I 1899 var det tilsvarende tal 36,08).

Sundhetstilstanden var meget god, at dømme efter de indkomne anmeldelser om smitsomme og epidemiske sygdomme og dødelighetsforholdene. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 14 869 med 693 dødsfald mot henholdsvis 12 985 og 729 aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde efter de av det statistiske bureau meddelte tabeller over folkemængdens bevægelse 3 222 og dødeligheten 13,9 pro mille av byens beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (232 000). Aaret forut var den 13,6 pro mille.

Til helseraadet indkom anmeldelse om 3 108 dødsfald, indtruffet inden byens grænser.

De opgivne dødsfald fordeler sig saaledes paa de forskjellige maaneder:

Januar	332	Mai	264	September	220
Februar	299	Juni	235	Oktober	212
Mars	281	Juli	261	November	238
April	293	August	213	December	260

Dødsfaldenes fordeling paa de forskjellige sogn og dødeligheten inden disse i forhold til den hjemmehørende folkemængde ved aarets utgang sees av følgende tabel:

Dødeligheten i byens 15 sogn.

Sogn.	Flate- indhold i km. ²	Hjemme- hørende folke- mængde. ¹⁾	Til helseraadet anmeldte dødsfald.	Dødelighets- forhold pro mille.
Vor Frelser	1,07	9 457	124	13,11
Johannes	0,63	14 711	189	12,84
Trefoldighet	1,00	18 304	212	11,58
Jakob	0,48	12 626	173	13,70
Frogner	1,69	15 409	117	7,59
Uranienborg	0,95	13 054	146	11,18
Fagerborg	0,77	14 164	170	12,00
Gamle Aker	1,83	21 373	305	14,27
Sagene	2,34	17 703	254	14,34
Paulus	0,50	21 805	300	13,75
Petrus	1,34	20 206	311	15,38
Grønland	0,63	20 457	327	15,98
Kampen	0,68	15 432	231	14,96
Oslo	1,68	7 116	113	15,88
Vaalerengen	0,70	9 870	136	13,78
Samtlige sogn	²⁾ 16,29	231 687	3 108	13,41

¹⁾ Efter folketællingen 1ste februar 1908. ²⁾ Hertil kommer det av ferskvand dækkede areal.

Nedenstaaende tabel gir en oversigt over dødeligheten i forhold (pro mille) til folkemængden ved aarets utgang i 1860—1907. De til helseraadet indkomne opgaver over indtrufne dødsfald er lagt til grund for beregningen.

Aar.	Folkem. 31te de- cember. ¹⁾	Dødelig- het pro mille.	Aar.	Folkem. 31te de- cember.	Dødelig- het pro mille.	Aar.	Folkem. 31te de- cember.	Dødelig- het pro mille.
1860—64	—	24,21	1890	151 130	20,06	1900	227 626	15,71
1865—69	—	22,00	1891	156 535	19,20	1901	224 909	15,28
1870—74	—	20,61	1892	161 151	18,94	1902	225 709	14,29
1875—79	—	19,95	1893	167 588	16,99	1903	223 649	14,71
1880—84	—	18,92	1894	174 717	18,33	1904	222 373	13,95
1885	130 790	20,57	1895	182 856	16,35	1905	226 472	16,23
1886	134 036	20,30	1896	192 141	17,74	1906	229 324	13,27
1887	135 615	23,74	1897	203 337	15,73	²⁾ 1907	231 687	13,41
1888	138 319	22,17	1898	221 255	15,72			
1889	143 347	21,08	1899	226 423	17,42			

¹⁾ Folkemængden var ved aarets slutning efter beregning i 1860: 53 435, i 1864: 56 253, efter tælling i 1869: 64 935, i 1874: 75 042, i 1879: 116 801 og i 1884: 128 300.

²⁾ Efter folketællingen 1ste februar 1908.

Til oversigt over de **epidemiske sygdomme** hitsættes paa side 3 en tabel, utarbeidet efter de fra lægerne og sykehusene til helseraadet indsendte opgaver.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	130	3	130	6	-	2	3	13	22	14	5	4	1	32	28
Akut poliomyelit	19	2	19	-	-	2	1	-	4	1	3	3	1	4	-
Skarlagensfeber	299	3	299	48	31	25	22	17	26	21	13	19	24	26	27
Mæslinger	679	50	679	160	158	114	95	71	49	23	4	-	3	1	1
Difteri (croup)	1822	108	1822	221	192	166	175	180	150	92	83	113	155	141	154
Blodgang	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	9	4	9	-	1	1	-	1	-	-	1	2	-	1	2
Pyæmi, septhæmi	35	26	35	3	1	1	7	-	2	1	8	3	5	3	1
Rosen	97	11	97	5	5	8	10	13	10	11	7	6	8	7	7
Røde hunde	15	-	15	1	1	2	2	-	-	-	-	-	1	3	5
Vandkopper	202	-	202	15	15	28	20	16	13	10	21	11	18	20	15
Kusma	95	1	95	-	1	-	1	1	10	8	2	10	10	33	19
Kikhoste	357	26	357	25	55	21	51	33	28	31	31	20	32	18	12
Akute katarrer i aandedrætsorg.	6675	121	6675	1232	738	635	567	384	406	231	282	463	566	748	423
Influenza	1683	31	1683	924	514	126	31	17	2	-	-	1	7	11	50
Lungebetændelse	446	185	446	58	27	38	44	23	36	33	19	51	35	45	37
Pleurit	175	17	175	16	11	18	13	14	15	14	9	18	16	20	11
Gigtfeber	188	5	188	26	19	21	16	12	20	12	9	19	10	20	4
Akut diarré (kolerine)	1939	97	1939	249	193	139	138	117	159	75	173	168	163	211	154
Pemfigus (hos nyfødte)	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	14869	693	14866	2989	1963	1347	1196	912	952	577	670	911	1055	1344	950

Alder og kjøen for de av tyfoidfeber, skarlagensfeber og difteri (croup) angrepne og døde.

	Tyfoidfeber.							Skarlagensfeber.							Difteri (croup).						
	Angrepne.			Døde.			Procent.	Angrepne.			Døde.			Procent.	Angrepne.			Døde.			Procent.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
1ste halvaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	3	11	3	1	4	36,4
2det —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	10	26	3	4	7	26,9
1ste aar	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2— 3 aar	1	5	6	-	-	-	-	16	13	29	3	-	3	10,3	103	79	182	16	14	30	16,5
4— 5 —	3	4	7	-	-	-	-	22	30	52	-	-	-	-	145	159	304	14	14	28	9,2
6—10 —	13	19	32	-	-	-	-	77	71	148	-	-	-	-	277	367	644	9	20	29	4,5
11—15 —	6	13	19	-	-	-	-	20	25	45	-	-	-	-	149	173	322	4	2	6	1,9
16—20 —	8	14	22	-	-	-	-	5	8	13	-	-	-	-	57	74	131	-	1	1	0,8
21—25 —	10	14	24	2	-	2	8,3	3	1	4	-	-	-	-	33	57	90	-	1	1	1,1
26—30 —	5	2	7	-	-	-	-	-	4	4	-	-	-	-	14	39	53	-	1	1	1,9
31—40 —	3	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	31	46	1	-	1	2,2
41—50 —	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5	7	-	-	-	-
Over 50 aar	3	2	5	1	-	1	20,0	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-
Uopgit alder	-	-	-	-	-	-	-	-	¹⁾ 2	2	-	-	-	-	1	2	3	-	-	-	-
Tilsammen	52	78	130	3	-	3	2,3	144	155	299	3	-	3	1,0	820	1002	1822	50	58	108	5,9

¹⁾ Over 30 aar.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 130 tilfælde, hvorav 102 (56 børn og 46 for det meste yngre voksne) som paratyfus. Sygdommen, der ikke frembød nogen merkbar stigning i høstmaanederne, forekom jevnt spredt; fra Paulus og Kampen sogn blev dog intet tilfælde anmeldt. Blandt paratyfuspatienterne indtraf intet dødsfald.

Av **akut poliomyelitis** forekom 19 tilfælde mot 49 aaret forut. Nogen smitteforbindelse mellem de nye tilfælde og de tidligere anmeldte lot sig ikke paavise. De syke blev i henhold til medicinaldirektørens rundskrivelse av 28de august 1905 isolert, indtil der var hengaat 3 uker fra sygdommens begyndelse.

Skarlagensfeber var, sammenlignet med anmeldelserne i de sidste 15 aar, litet utbredt (299 angrepne). Der døde 3 børn, samtlige under 3 aar. Dødeligheten var saaledes kun 1 pct.

Mæslinger hadde middels utbredning; de fleste anmeldtes fra Frogner og Uranienborg sogn.

Av **difteri** var i likhet med de 4 forutgaaende aar antallet av kliniske tilfælde (bacillebærere ikke medregnet) betydelig over det gjennomsnittlige. Dødeligheten, der i aarene 1888—94 var gjennomsnittlig 23,3 pct. og i aarene 1895—06 6,5 pct., var i dette aar 5,9 pct. Det er fremdeles de østlige sogn som har de fleste angrepne, særlig Kampen og Petrus, samt Oslo og Sagene. Fremgangsmaaten mot sygdommen har været den samme, som er anvendt siden høsten 1904, dog saaledes, at det overlates til de behandlende læger at bestemme varigheten av de sykes isolation og uten krav om, at difteribacillers tilstedeværelse eller ikke skal være det avgjørende. — Paa helseaadets kontor er profylaktisk indsprøit med serum 2 656 personer, et betydelig lavere tal end de to foregaaende aar.

1905 anmeldtes 1 868 difterisyke og injicertes profylaktisk 4 144 personer.

1906	—	2 222	—	«	—	—	4 241	—
------	---	-------	---	---	---	---	-------	---

1907	—	1 822	—	«	—	—	2 656	—
------	---	-------	---	---	---	---	-------	---

At saa mange færre er fremmøtt til indsprøitning, skyldes vistnok dels den meget utbredte tro, at man blir syk efter injektionen, dels ogsaa, at der ikke kan loves sikker beskyttelse mot sygdommen.

Der anvendes fremdeles 500 immuniseringsenheter, som injiceres subkutan paa utsiden eller baksiden av venstre overarm; leilighetsvis er prøvet injektion tilhøre for sternum, men børnene synes da at være mere ræd. Der er medgaat 1 400 flasker serum, hver indeholdende 1 000 I. E.; de kostet kr. 700. Av dette beløp er efter 25 øre pr. person refundert ca. kr. 200.

Samtlige indsprøitete friske personer er bakteriologisk undersøkt, og hos 422 eller 15,9 pct. fandtes difteribaciller. Av de profylaktisk indsprøitete vites 122 at ha faat klinisk difteri; av disse blev 15 syke i første døgn efter indsprøitningen, 47 paa 40de dag eller senere.

Av **lungebetændelse** er opgit 185 dødsfald, mens der kun blev anmeldt 446 tilfælde. Da dødeligheten av denne sygdom for det hele rike i de sidste 36 aar har været gjennomsnittlig 15,2 pct., har antallet av angrepne antagelig været mindst det dobbelte av det anmeldte.

Av **diarré** har der siden 1874 ikke været saa faa anmeldte tilfælde som i dette aar. Sommeren var meget regnfuld og middeltemperaturen i maanederne mai—september betydelig under det normale.

De av byens læger og fra sykehusene anmeldte nye tilfælde av veneriske sygdomme.

Maaned.	Blennorhagiske tilfælde.			Ikke inficerende chanker.			Erhvervet syfilis.			Hereditær syfilis.			Sum.
	Mk.	Kv.	Sum.	Mk.	Kv.	Sum.	Mk.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
Januar	65	4	69	12	-	12	19	14	33	-	3	3	117
Februar . . .	51	3	54	13	1	14	22	4	26	2	1	3	97
Mars	46	6	52	5	1	6	14	7	21	1	-	1	80
April	73	10	83	10	-	10	21	12	33	-	2	2	128
Mai	65	11	76	18	-	18	29	8	37	-	4	4	135
Juni	51	11	62	5	-	5	13	9	22	-	5	5	94
Juli	65	11	76	7	2	9	13	6	19	2	1	3	107
August	65	12	77	5	2	7	13	8	21	-	1	1	106
September . .	44	13	57	8	-	8	8	3	11	-	1	1	77
Oktober . . .	72	9	81	8	-	8	20	15	35	1	4	5	129
November . .	124	9	133	10	2	12	25	15	40	2	2	4	189
December . .	182	13	195	32	2	34	54	22	76	2	1	3	308
Sum	903	¹⁾ 112	1015	133	10	143	²⁾ 251	³⁾ 123	374	10	25	35	1567

¹⁾ 5 piker under 15 aar. ²⁾ 1 gut under 15 aar. ³⁾ 2 piker under 15 aar.

Veneriske sygdomme. Ovenstaaende tabel gir oplysning om de fra praktiserende læger og sykehusene anmeldte nye tilfælde, fordelt paa de enkelte maaneder. Tabellen paa side 7 viser det samlede antal nye tilfælde av veneriske sygdomme i Kristiania i aarene 1876—1907. — For 20 av de i 1907 anmeldte nye tilfælde av syfilis opgives smitten at være foregaat ad andre veier end kjønsdelene. Av de ialt opgivne 1567 tilfælde av venerisk sygdom behandledes 181 i sykehus. For forbrydelse mot straffelovens § 155 («Den, som med kundskap eller formodning om at lide av smitsom kjønssygdom ved legemlig omgang eller utugtig forhold smitter eller utsætter nogen for smitte, straffes med fængsel indtil 3 aar») er ifølge meddelelse fra politikammeret anmeldt 8 mænd og 13 kvinder, hvorav 2 mænd og 6 kvinder blev domfældt. Forøvrig henvises til helseraadets trykte beretning for 1907, bilag 3, side 55 o. flg.

Tuberkulose. Til oplysning om de anmeldte og utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme henvises til den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde 506 eller 16,9 pct. av samtlige ved sygdom foranledigede kjendte dødsfald (2990) og 22,0 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme (2297). — Da helseraadet ingen adgang har til at kontrollere de tuberkuløse, som staar under private lægers hygieniske tilsyn, hadde det interesse at faa rede paa, om alle som privatkontrollerte anmeldte fremdeles var under læges kontrol. Man tilstillet derfor hver læge en fortegnelse over de av ham anmeldte tilfælde i aarene 1901 og 1902 med anmodning om at meddele, om de syke fremdeles var under behandling eller kontrol, eller om deres senere skjæbne var bekjendt. Paa et par undtagelser nær er samtlige lister kommet tilbake, og det viste sig, at endel av disse syke hadde været symptomfri i flere aar, endel var død dels utenbys dels under anden diagnose, og de fleste hadde forladt sin anmeldende og kontrollerende læge.

Det anmeldte antal nye tilfælde av veneriske sygdomme i Kristiania i aarene 1876—1907.

Aar.	Blennorragiske tilfælde.			Ikke inficerende chanker.			Erhvervet syfilis.			Hereditær syfilis.			Til- sammen.	Folke- mængde.	Anmeldte i procent av folke- mængden.
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.			
1876	-	-	593	-	-	419	-	-	-	-	-	-	1012	79022	1,28
1877	-	-	909	-	-	134	-	-	297	-	-	33	1373	106781	1,28
1878	-	-	1040	-	-	166	-	-	311	-	-	31	1548	112977	1,37
1879	951	176	1127	200	114	314	211	154	365	21	15	36	1842	116801	1,58
1880	1208	219	1427	265	99	364	268	156	424	21	22	43	2258	119407	1,89
1881	1272	196	1468	353	78	431	302	151	453	33	39	72	2424	122036	1,99
1882	1140	146	1286	580	127	707	308	188	496	21	23	44	2533	122424	2,07
1883	1100	186	1286	257	49	306	175	111	286	21	15	36	1914	124155	1,55
1884	1118	142	1260	208	57	265	172	126	298	17	22	39	1862	128300	1,45
1885	997	186	1183	175	32	207	148	123	271	33	29	62	1723	130790	1,32
1886	1095	99	1194	292	65	357	163	101	264	25	14	39	1854	134036	1,39
1887	829	106	935	306	37	343	175	97	272	21	23	44	1594	135615	1,18
1888	509	66	575	71	16	87	103	109	212	18	14	32	906	138319	0,66
1889	585	85	670	73	8	81	187	107	294	10	22	32	1077	143347	0,75
1890	679	60	739	213	25	238	330	178	508	16	13	29	1514	151130	1,00
1891	759	42	801	180	15	195	303	170	473	10	10	20	1489	156535	0,95
1892	935	90	1025	192	13	205	355	208	563	9	18	27	1820	161151	1,13
1893	1069	97	1166	260	23	283	278	229	507	12	15	27	1983	167588	1,18
1894	1283	121	1404	281	29	310	353	193	546	25	17	42	2302	174717	1,32
1895	1482	126	1608	387	34	421	518	206	724	26	14	40	2793	182856	1,52
1896	1471	149	1620	393	49	442	498	235	733	32	28	60	2855	192554	1,48
1897	2031	173	2204	447	46	493	450	233	683	25	25	50	3430	203337	1,69
1898	2125	207	2332	433	51	484	565	259	824	25	27	52	3692	221255	1,67
1899	1966	191	2157	491	44	535	543	221	764	35	34	69	3525	226423	1,56
1900	1871	170	2041	507	43	550	457	195	652	28	26	54	3297	227626	1,44
1901	1684	174	1858	292	32	324	432	208	640	23	17	40	2862	224909	1,27
1902	1576	159	1735	418	37	455	368	196	564	20	28	48	2802	225709	1,24
1903	1570	183	1753	401	39	440	431	183	614	24	20	44	2851	223649	1,27
1904	1392	139	1531	347	20	367	355	154	509	26	34	60	2467	222373	1,11
1905	1384	139	1523	278	16	294	340	128	468	24	26	50	2335	226472	1,03
1906	1108	132	1240	169	14	183	302	129	431	19	16	35	1889	229324	0,82
1907	903	112	1015	133	10	143	251	123	374	10	25	35	1567	231687	0,68

Paa byens budget for det kommende aar er bifaldt en bevilgning av kr. 1 000 til foranstaltninger mot tuberkulose i hjemmene. En del av dette beløp skal anvendes til godtgjørelse for 2 av frelsesarmeens slumsøstre, der vil avlægge besøk og gjøre rent særlig i hjem, hvor det er husmoren, som er syk, eller hvor der av andre grunde ikke kan holdes forsvarlig rent. Endvidere vil man kunne hjelpe sengeliggende med spyttekrus; og syke, som gaar oppe og ute, med spytteflasker. Ordningen med utlaan av senger og madrasser og tildels av sengklær har vist sig at være meget hensigtsmessig.

For 1908 har «Norske kvinders sanitetsforening» gratis stillet en i sykepleien fuldt utdannet kvinde til helseraadets disposition som menighetssøster; hun skal kontrollere, ha tilsyn med og være til veiledning særlig i hjem, hvor der er børn, da man har anset det for at være av væsentlig betydning at beskytte disse.

Oprettelse av et undervisningskontor for lungelidende, svarende til de tyske «Anskunft und Fürsorgestellen für Tuberkulose», samt indredning av en kurmessig ledet sykehusavdeling for saadanne syke, har helseraadet derimot av forskjellige grunde anset det bedst at vente med, til yderligere erfaringer er indhentet og indtil da kun gaa skridtvis frem.

2 kvaksalversker blev anmeldt til politiet for at ha behandlet tuberkulose; den ene blev ilagt en mulkt av kr. 100, den anden blev frifundet ved meddomsret.

Sindssyke. For Kristiania fattigvæsens regning forpleiedes uten statsbidrag 249 sindssyke med en utgift av kr. 52 929. Forøvrig henvises til den almindelige beretning.

Paa **fødselsstiftelsen** laa tilbake fra aaret forut 42 kvinder, hvorav 2 ikke hadde født; der indkom i aarets løp 925. Det samlede belæg i 1907 utgjorde altsaa 967¹⁾. Av disse utgik i løpet av aaret 921 ilive, 9 døde og 37 var tilbakeliggende ved aarets utgang.

Av de 927 kvinder hadde 23 født forinden indkomsten, 19 behandledes for abort, 48 utgik og 4 laa ved aarets utgang tilbake uten at ha født. Antallet av fødende paa stiftelsen i 1907 blir saaledes 833. Ialt fødtes 847 børn, idet 14 fødte tvillinger.

Av de 925 indkomne kvinder var 476 gifte, 449 ugifte, 484 førstefødende, 441 flerfødende.

Fosterleierne var:

Hodeleier . . . 808	{	1ste isseleie	468 (derav 7 med panden fortil).
		2det —	332 (— 6 — — —).
		ukjendt —	4.
		1ste ansigtsleie	2.
		2det —	2.
Sæteendeleier 32	{	1ste sæteleie	9.
		2det —	12.
		1ste fotleie	4.
		2det —	6.
		ukjendt —	1.
Tverleie. 5.			

Ukjendt leie og leier som paa grund af fosterets litenhet var likegyldig 2.

¹⁾ 896 individer, idet blandt de i aarets løp indlagte 25 indkom 2 ganger og 2 3 ganger.

Ved 14 tvillingfødsler var leierne følgende:

	1ste isseleie.	2det isseleie.	Isselleie med panden fortil.	2det sæteleie.	Ukjendt sæteleie.	1ste fotleie.	2det fotleie.
1ste tvilling....	8	4	-	-	-	1	1
2den tvilling ...	3	6	2	1	1	-	1
Tilsammen	11	10	2	1	1	1	2

Som dødsårsak for de 9 mødre er opført: barselkrampe 3, barselfeber 2, peritonit 1, lungetuberkulose 1, lungebetændelse 1 og fedtnekrose 1.

Forpleiningsdagens antal for barselkvinder var 16 758. Av 902 børn var 53 dødfødt. Under opholdet paa stiftelsen døde 28.

Fra den i forbindelse med fødselsstiftelsen staaende jordmorskole uteksaminertes 44 elever. Av disse var fra:

Kristiania	3.	Stavanger amt	2.
Akershus amt.....	3.	Bergen.....	1.
Buskerud «	1.	Nordre Bergenhus amt.....	3.
Hedemarkens «	5.	Romsdals «	2.
Kristians «	3.	Søndre Trondhjems «	1.
Bratsberg «	4.	Nordre — «	2.
Nedenes «	5.	Nordlands «	5.
Lister og Mandal «	3.	Finmarkens «	1.

Av **obstetriciske operationer** utførtes ialt i aarets løp efter indkomne opgaver fra fødselsstiftelsen og stadsfysikus 430, derav paa fødselsstiftelsen 130. (De øvrige utførtes av læger i byen, eller ved fødsler hvor læge var tilstede). Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 10—11.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 10 kvinder. Efter lægernes anmeldelser til helseraadet døde 14 kvinder av barselsygd. Dødsårsakerne for disse var: barselfeber 4, barselkrampe 3, emboli (trombose) 2, dystoki 1, abort 1, ektopisk svangerskap 3.

Antallet av **fødte** og **døde** sees av følgende tabel:

Lægedistrikt.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Kristiania stadsfysikat	5885	159	3222	530	54	10	62	20

Der blir saaledes et overskud av 2 663 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 54,7.

De av lægerne opgivne **dødsårsaker** sees av tabellen paa side 12 og fig.

Obstetricis

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Uttrækning v bækkenendelev		
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn	
	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	I
Paa fødselsstiftelsen:											
Utilstrækkelige ell. smertefulde veer	¹⁾ 30	²⁾ 2	34	2	-	-	-	-	4	4	
Bækkensneverhet	5	-	4	¹⁰⁾ 2	1	-	¹⁰⁾ 2	-	2	1	
Barselkrampe	7	-	7	-	-	2	-	2	-	-	
Placenta prævia og blødning	1	-	1	-	⁴⁾ 6	-	3	4	-	-	
Ueftergivelige fødselsdele	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	
Lungetuberkulose	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Nefrit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Cystopyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ansigtisleie	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	
Tverleie	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	
Dyp tverstand	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Hydrokefalisk fosterhode	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Fremfald av navlesnor	2	-	2	-	1	-	1	-	⁷⁾ 3	4	
Fare for fosterets liv	15	-	13	2	1	-	1	-	1	⁸⁾ 1	
For tidlig løsning av rigtig sittende placenta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilsammen	69	2	70	6	12	2	10	6	10	10	
Utenfor fødselsstiftelsen:											
Utilstrækkelige ell. smertefulde veer	³⁾ 173	-	168	8	⁵⁾ 5	-	5	-	9	10	
Bækkensneverhet	15	-	15	-	4	-	3	1	2	1	
Barselkrampe	6	-	4	2	2	1	-	3	-	-	
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Ueftergivelige fødselsdele	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	
Nefrit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre sygdomme	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
Skjævt isseleie	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
Tverleie	-	-	-	-	⁶⁾ 8	-	6	2	-	-	
Dyp tverstand	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Hydrokefalisk fosterhode	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	2	-	1	1	-	1	
— - arm	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	
Tilbakeholdte armer	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Fare for fosterets liv	16	-	11	5	-	-	-	-	3	3	
Sammenvoksede tvillinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Uopgit indikation	-	-	1	-	1	-	-	1	⁶⁾ 2	1	
Tilsammen	222	-	211	15	24	1	17	8	17	16	
Samlet sum	291	2	281	21	36	3	27	14	27	26	
	293		302		39		41		30		

¹⁾ Hos 4 tvillingfødende forløstes alle børn ved tang (1 dødfødt). ²⁾ Dødsårsaken for forløstes begge børn (lev.) ved tang. ³⁾ Hos en tvillingfødende var 1ste tvilling dødfødt, 2den andre ved uttrækning (en paa grund av fremfald av navlesnor). ⁴⁾ Hos 1 tvillingfødende ⁵⁾ Dødsårsak: lungetuberkulose. ⁶⁾ Hos 1 tvillingfødende forløstes 1ste tvilling (dødf.) ved vending paa hodet fra tverleie.

erationer.

Partus ræmaturus artificialis.			Klassisk keisersnit.		Vaginalt keisersnit.			Hebotomi.			Perfo- ration.	Ex- viscera- tion.	Efter- byrds- opera- tion.	Abortus provo- catus.	
Mødre.		Børn.	Mødre.	Børn.	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Mødre.	Mødre.	Mødre.	
lev.	L.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.	L.	Df.	Lev.	L.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
3	3	-	2	2	-	-	-	¹⁰⁾ 2	2	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	⁹⁾ 1	-
4	4	-	2	2	5	4	1	2	2	1	4	1	5	1	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
5	5	-	-	-	1	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
⁷⁾ 1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
7	7	1	-	-	2	1	1	-	-	-	5	2	14	-	-
11	11	1	2	2	7	5	2	2	2	1	9	3	19	1	3
	12					7			3				20		

en ene var puerperal pyæmi, for den anden septisk endometrit. ³⁾ Hos 1 tvillingfødende øvende. ⁵⁾ 3 av disse var tvillingfødende; hos 1 forløstes 1ste tvilling ved tang; hos de 2 forløstes 1ste tvilling (lev.) ved tang. ⁷⁾ 1 var tvillingfødende. ⁸⁾ Forløst ved tang. ang, 2den tvilling (lev.) ved vending. Hos den anden fødende fødtes barnet spontant efter

Liste over de av læger

Dødsårsak.	Tilsammen.	Derav		A l d							
				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	F
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.											
I. Akute.											
Tyfoidfeber	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	2	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	3	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Mæslinger	50	20	30	9	6	10	22	1	2	-	-
Difteri (croup)	108	50	58	6	5	30	28	9	20	4	-
Kikhoste	26	12	14	6	3	6	10	-	1	-	-
Influenta	31	13	18	-	1	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	5	3	2	-	-	-	-	-	1	1	-
Erysipelas og flegmone	14	9	5	4	4	-	-	-	-	-	-
Pyæmi og septhæmi	26	20	6	7	2	1	-	2	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	3	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	97	48	49	37	36	6	4	1	2	1	-
Tetanus, trismus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Aktinomykose	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Parotit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
II. Kroniske.											
Tuberkulose (uten opgit sæte)	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Lungerne	506	227	279	-	1	7	5	5	2	6	1
b. Tarmkanalen	25	11	14	1	-	2	1	-	2	2	-
c. Ben og led	14	9	5	-	-	1	1	1	1	4	-
d. Urin- og kjønsorganer	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (skrofulose)	3	3	-	-	-	1	-	1	-	1	-
f. Andre organer	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
g. Tuberkuløs meningit	60	31	29	8	2	13	9	7	8	1	-
h. Miliærtuberkulose	12	7	5	-	-	1	-	-	1	1	-
Syfilis	15	6	9	5	7	-	1	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom (uten opgit sæte)	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	110	69	41	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	12	3	9	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	11	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	41	-	41	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre organer	94	41	53	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom (uten opgit sæte)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Andre steder	7	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyke	19	9	10	-	-	1	1	-	-	-	-

Uddelte dødsårsaker.

kjøn.																	
5—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	1	-	-	-	2	1	1	-	2	6	3	7	3	2
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-
1	-	-	1	1	1	3	1	3	-	-	1	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	1	-	2	1	2	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
27	30	60	89	45	56	31	29	26	27	13	11	6	11	1	3	-	-
2	4	1	1	-	2	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	2	-	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	2	1	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	3	-	7	5	15	8	26	17	15	9	3	2	-	-
-	-	-	-	-	-	1	2	-	3	2	1	-	2	-	1	-	-
-	-	-	1	-	-	-	3	-	3	-	1	-	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	5	-	10	-	9	-	11	-	5	-	1	-	-
-	-	-	1	-	2	4	8	13	13	15	11	8	12	1	4	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
1	-	1	1	-	1	3	-	2	2	-	2	1	2	-	-	-	-

Liste over de av læger

[illegible]

Liste over de av læge

(Forts.). Dødsårsak.	Tilsammen.	Derav		A1							
				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Pleurit, serøs	9	4	5	-	-	-	-	1	-	-	-
— purulent	8	4	4	2	1	1	1	-	-	-	-
Lungeemboli	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Astma. Emfysem	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygd. i respirationsorganerne	11	5	6	1	2	-	1	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>											
Mave-tarmkatarr (kronisk)	10	6	4	3	1	-	-	-	-	-	-
Mavesaar, duodenalsaar	8	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	22	16	6	-	-	-	1	3	-	-	-
Diffus peritonit	18	6	12	1	-	-	1	1	1	-	-
Indeklemt brok	11	3	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og volvulus	12	7	5	-	-	2	-	-	-	-	-
Andre sygd. i digestionskanalen .	10	9	1	2	-	-	-	-	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>											
Galdestensygdø	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre leversygdomme	11	6	5	3	1	-	-	-	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>											
Cystit, cystopyelonefrit	19	12	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	74	38	36	-	-	2	-	1	3	1	-
Andre nyre- og urinveissygdomme	12	10	2	1	-	-	-	-	-	-	-
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>											
Sygdomme i de kvindelige kjønnsorganer	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre sygdomme.</i>											
Senil gangræn	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	10	7	3	-	-	-	1	1	-	2	-
Absces	6	2	4	1	-	1	-	-	-	-	-
Decubitus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hudsygdomme	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-

ddelte dødsårsaker.

[illegible]

Liste over de af læge

(Forts.).	Tilsammen.	Derav		A1							
Dødsårsak.				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	
C. Barselsygd.											
Barselfeber	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	
Barselkrampe	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	
Emboli, trombose	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
Dystoki	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Abort	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Ektopisk svangerskap	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	
D. Dannelsesfeil.											
Cyanose	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	
Hjernemisdannelse, spina bifida . .	6	3	3	3	3	-	-	-	-	-	
Andre dannelsesfeil	6	1	5	1	5	-	-	-	-	-	
E. Andre sygdomme.											
Ascites	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Coma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Morbus Basedowi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Oedema	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Otit, mastoidit	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	
Omphalit; ulcus umbilic	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	
Tumor abdominis	8	2	6	-	-	-	-	-	-	-	
Vitia organ. abdominis	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	
Tilsammen	2990	1419	1571	296	211	147	130	43	55	33	
F. Unaturlig død.											
Akut alkoholforgiftning	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	
Andre forgiftninger	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	
Drukning	10	10	-	-	-	-	-	1	-	1	
Forbrænding	4	3	1	1	-	1	1	-	-	-	
Andre ulykkestilfælde	45	29	16	1	-	7	3	-	2	3	
Drap og mord	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Selv mord	14	12	2	-	-	-	-	-	-	-	
Tilsammen	3069	1476	1593	298	211	155	134	44	57	37	
Ukjendt dødsårsak	39	23	16	8	5	-	1	-	-	-	
Sum	3108	1499	1609	306	216	155	135	44	57	37	

Dødsaaarsaker i de 5 første leveaar sees av følgende tabel:

	Antal døde						Av 100 dødsfald var					
	under 1 aar.		i 2det og 3dje aar.		i 4de og 5te aar.		under 1 aar.		i 2det og 3dje aar.		i 4de og 5te aar.	
	Uegtefødt.	Egtefødt.	Uegtefødt.	Egtefødt.	Uegtefødt.	Egtefødt.	Uegtefødt.	Egtefødt.	Uegtefødt.	Egtefødt.	Uegtefødt.	Egtefødt.
Av sygdomme i tarmkanalen (diarré, cholera nostras, gastroenteritis acuta & chronica)	27	49	3	5	-	2	18,75	12,96	15,00	2,53	-	2,94
- sygdomme i aandedrætsorganerne (bronkit, croupøs og katarralsk lungebetændelse)	24	58	7	62	-	5	16,66	14,34	35,00	31,47	-	7,35
- tuberkulose og skrofulose	2	10	2	20	1	18	1,39	2,64	10,00	10,15	20,00	26,47
- medfødt svakhed	49	125	-	-	-	-	34,02	33,06	-	-	-	-
- kramper	6	24	-	2	-	-	4,16	6,35	-	1,01	-	-
- syfilis	9	3	-	1	-	-	6,25	0,79	-	0,50	-	-
- kikhoste, difteri, skarlagensfeber, mæslinger	7	28	2	72	4	31	4,86	7,40	10,00	36,55	80,00	45,58
- rakit	1	15	3	9	-	-	0,69	3,96	15,00	4,56	-	-
- andre sygdomme	12	60	3	25	-	12	8,33	15,87	15,00	12,68	-	17,64
- ukjendt dødsaaarsak	7	6	-	1	-	-	4,86	1,58	-	0,50	-	-
Tilsammen	144	378	20	197	5	68						

De **hyppigste dødsaaarsaker** var: lungetuberkulose 506, kræft og sarkom 282, organisk hjertesygdom 190, lungebetændelse 185, medfødt svakhed 173, hjerneslag 131, tuberkulose utenfor lungerne 123, akute katarrar i aandedrætsorganerne 121, difteri (croup) 108, alderdomssvakhed 107.

Veirliget. Angaaende de meteorologiske forhold henvises til tabellen paa side 21, meddelt av det meteorologiske institut i Kristiania (25 meter over havet). Det vil sees, at aaret er karakterisert ved en stor nedbørmængde og kjølige sommermaaneder.

Angaaende **strafanstalterne** og sykepleien inden disse henvises til den derom av fængselsstyrelsen utgivne beretning.

I **helseraadet** avholdtes i aarets løp 15 møter. Stadsfysikats og helseraadets journaler har tilsammen 4 011 nummer, av hvilke 1 035 vedkommer bygningsjournalen.

Kontrollen med byens renhold utførtes likesom de foregaaende aar av helseraadets ingeniør og det ham underlagte personale. Efter ingeniørens forslag og med helseraadets bifald blev ved hans avdeling arbeidstiden, som tidligere var fordelt paa formiddag og eftermiddag, forandret «fra kl. 8 - kl. 3^{1/2} à 4».

1 834 pleiebørn har i aarets løp staat under helseraadets kontrol; av disse var 702 anmeldt i aaret. Desuten indregistrertes 127 børn, som fra Kristiania av fattigvæsenet eller private var utsat utenbys. Tilsynet har foruten av de faste

Meteorologiske iagttagelser.

Maaned.	Lufttrykket ved havets overflate.	Luftens temperatur.				Relativ fugtighet. Procent. Middel.	Regnhøide, maalt kl. 8 morgen.	Fremherskende vind.	Antal dage med nedbør.	Antal dage med taake.
		Middel-temperatur C.	Normal-temperatur C.	Absolut minimum C.	Absolut maximum C.					
Januar	762,1	÷ 4,9	÷ 4,4	÷ 15,4	5,2	75	30,9	NE.	15	4
Februar	55,6	÷ 2,5	÷ 4,5	÷ 13,8	10,5	75	33,7	S.	16	1
Mars	59,4	1,2	÷ 1,4	÷ 10,3	14,0	71	43,0	S.	13	2
April	58,3	4,9	4,4	÷ 3,9	15,5	69	42,7	NE.	18	0
Mai	59,5	9,1	10,5	÷ 1,0	23,0	66	37,5	S.	23	0
Juni	56,4	13,6	15,5	2,2	25,9	72	90,0	S.	21	0
Juli	58,1	15,6	17,0	7,3	30,0	69	83,9	S.	18	0
August	53,5	13,4	15,9	4,5	21,9	74	64,2	S.	25	0
September . . .	61,8	10,7	11,5	÷ 0,9	23,9	76	26,3	S.	11	1
Oktober	59,0	9,7	5,5	0,9	16,6	89	129,5	S.	21	1
November	64,7	2,1	0,1	÷ 6,8	8,3	89	65,5	NE.	22	6
December	61,6	÷ 4,8	÷ 3,6	÷ 19,7	4,9	79	86,9	NE.	24	3
Aaret	759,2	5,7	5,5	÷ 19,7	30,0	75	734,1	S.	227	18
Normalværdier for aaret .	759,2	5,5	-	÷ 16,5	28,9	73	592,0	NE.	175	48

3 tilsynskvinder, som helseraadet disponerer over, for Sagenes og Petri menigheter været ført av frivillige tilsynskvinder, omkring 70 for hver menighet; og en stor del av disse omfatter dette kommunale hverv med synlig interesse. — Der er fremdeles stor mangel paa pleiehjem navnlig for spædbørn. — En noget omarbeidet utgave av de tidligere «regler og veiledning for pleiemødre» blev vedtat.

Ved boligkontorets systematiske undersøgelse av byens gaarder er 209 av disse i aarets løp blit undersøkt, hvorved der fandtes misligheter i 47. Ifølge klage blev der foretat undersøgelse i 181 gaarder, hvorav de fleste viste misligheter, der væsentlig bestod i gulves og væggers beliggenhet nede paa eller ind imot terrænget, samt fugtighet, mangel paa drænage, ventilation og almindelig forsvaerlig vedlikehold m. v. Følgerne av slik hygienisk ukyndig eller slurvet bygge-maate er ofte sopskade, som ødelægger bygningerne og er skadelig for beboernes helbred. En anden aarsak til, at hussop i aarenes løp har ødelagt mange guly i etager beliggende over bryggerhus eller til disse støtende kjelderrum, er den almindelige og høist uheldige anordning med dampavtræk fra bryggepanden. Denne staar nemlig gjennem et rør i hættten eller lokket over samme i forbindelse med damppipen, eller hvor denne mangler endog med røkpipen. Panden blir paa den maate en aapen gryte, hvori det blir vanskelig at faa kokt tøiet uten altfor sterk fyring. Vaskekonerne pleier derfor at tilstoppe avløpsrøret for dampen og glemmer saa eller anser det ufornödent efter endt vask at fjerne tilstopningen. Dampen blir derfor staaende i bryggerhuset og trænger ut i de øvrige kjelderrum, da det medfører ulemper at ha vinduerne aapne. Tiltrods for pudsning av bryggerhus-takene trænger fugtighet op i 1ste etages guly, som derfor let blir angrepet av hussop. Enhver gaardeier tilraades derfor at kassere de høist uheldige hættter

eller lok, hvori avtræk til pipe, og istedet anbringe et træløkk over panden samt opunder taket en ventil, saa stor som mulig, i pipen med en almindelig komfyrhætte over.

Der er endvidere i dette aar i større utstrækning end tidligere indkommet en række klager fra forskjellige kanter av byen over husmidder, der i massevis har optraadt i leiligheterne og været til betydelig plage for baade leieboer og huseier. Disse midder, der er saa smaa, at de kun som et bevægelig støv kan sees med det blotte øie, findes saavel paa vægger som paa gulv og synes at trives bedst paa polerte og polstrede møbler. Det har vist sig, at det ikke er let at fordrive disse antagelig ufarlige, men i høi grad ubehagelige midder, idet hverken anvendelse av formalin eller svovlrøkning har været til nogen synderlig nytte. Dagen efter røkningen har der nemlig likefuldt vist sig midder i store mængder. Man har ogsaa iagttaa, at de kan være borte i længere tid og saa pludselig komme igjen. Da man saavidt vites ikke har tilstrækkelig kjendskap til disse husmidders udvikling og formerelsesmuligheter, har man tilraadet at gjenta røkningen 2 eller 3 ganger med korte mellemrum og derefter vaske vægger og gulv først med karbolvand og saa paa vanlig maate med saapevand. Hvor man saa at si næsten i fortvilelse har gjort hvadsomhelst for at bli disse ubehagelige dyr kvit og auvendt denne meget omstendelige og besværlige fremgangsmaate, har man ikke senere hørt nogen klage. — Enkelte steder har sterk opvarmning været forsøkt, naar rummene har været fugtig paa grund av mangel paa sol eller av andre grunde, dog ikke altid med det ønskede utfald, mens man andre steder efter længere tids fyring i ovnene utover vinteren ialfald foreløbig er blit midderne kvit. Forsøk paa at hjælpe de skadelidende av med denne plage foretages fremdeles¹⁾.

Av stadsdyrlægen og hans 5 assistenter er der foruten 4 520 undersøgelser i melkeutsalg og meierier samt 1 656 i slagterier og pølsemakerier foretaa 5 123 andre undersøgelser vedkommende næringsmiddelkontrollen og 1 804 i staller, fjøs og grisehus. — Melkekontrollen har i det væsentlige gaa ut paa at undersøke transportspandene paa jernbanen; kommer man over urene eller rustne spand, blir dette paataalt, og spandene sendt tilbake. Saa skedde i aarets løp med 11 spand; desuten blev ett med skummet melk fra et utenbys meieri konfiskert, da melken var i høi grad uren. Man har derfor til samtlige melkeleverandører sendt meddelelse om, at rustne og utilstrækkelig rengjorte spand ikke maa benyttes til melk, som agtes forhandlet her i byen, samt henstillet til alle melkehandlere at la spandene rengjøre og, hvor dertil er anledning, tillike at dampe dem, forinden de sendes tilbake. — I byens utsalg paasees, at lokalene er rene og indrettet som paabudt; her undersøkes melken paa lugt, smak og renhet samt gjøres flytevegtbestemmelser; endvidere undersøkes holdbarheten ved alkoholprøven, samt om melken er tilsat med soda eller fløten med stivelse. Det noteres, hvor melken kommer fra, og der uttages daglig prøver, som blir nærmere undersøkt. Endelig forhører man sig i

¹⁾ Den nævnte middeplage, som man allerede i flere aar har drages med i utlandet, synes ifølge oplysninger fra præsumptivt kyndig hold at følge med møbler, som er stoppet med vegetabilsk krølhaar (grøntørret crin d'Afrique, der fremstilles av dvergpalmens optrevlede bladplater). Naar dette har faa trække fugtighet til sig, danner det et arnested for smaa sopformer, der utgjør middernes næring. Blev dette stopningsmateriale forinden anvendelsen indsat med et antiparasiticum, f. eks. kobbervitriol, vilde soppen ikke kunne trives og midderne derfor intet ha at leve av. Grunden til, at alle hittil forsøkte midler kun har vist sig at virke for en tid, kommer av, at midderne har et saakaldt hvilestadium, hvori de ingen næring optar og paa grund av sit tykke hylster er uimottagelig for de fleste ydre paavirkninger. I dette stadium vil de derfor overleve baade røkning og vask for saa efter en tid at leve op igjen og formere sig. Og da dette stadium ikke synes at være avhengig av aarstid eller livsforhold, vil der i smittede møbler altid findes talrike midder, som befinder sig i hvilestadiet. At brænde møblerne er selvfølgelig det mest effektive middel; vil man ikke det, synes tør og sterk varme at være mest virksom. (Jfr. «Morgenbladet» nr. 608, 1908).

utsalgene om, hvor stor indehaverens familie er, børn og voksne, samt om nogen av disse er syke. — Melkens behandling er gjennomgaaende ikke tilfredsstillende hverken paa produktionsstedet eller senere; her i byen er kontrollen med den heller ikke effektiv nok, men kan ikke bli bedre med den ringe hjelp man raader over. Nye vedtægter for melkehandelen i Kristiania er imidlertid under utarbeidelse.

Motarbeidelsen av de smitsomme sygdomme utførtes fremdeles av 2den sundhetsinspektør efter samme regler som tidligere. I anledning av de sedvanlige smitsomme sygdomme og tuberkulose er der utført 7 852 desinfektioner og undersøgelser, og i anledning av veneriske sygdomme 609.

Ved stadskemikeren foretoges, som vanlig, regelmæssige undersøgelser av byens drikkevand med hensyn paa antallet av tilstedeværende bakterier; endvidere av nærings- og nydelsesmidler samt av forskjellige bruksgjenstande.

Ved den **offentlige vaccination** vaksinertes 2 886 børn. Folkeskolens børn gaves derhos ved deres utgang av skolens øverste klasse anledning til revaccination. Av private læger opgives 86 vaksinert.

Statens institut til frembringelse av dyrisk vaccine ligger i Kristiania.

Sykehus. Av offentlige sykehus findes i og ved byen: Rikshospitalet, fødselsstiftelsen, det kommunale sykehus med underavdelinger, det militære sykehus, Diakonisseanstaltens sykehus med underavdeling og «Vor Frue hospital» (katolsk). Byens epidemispykehus ligger, likesom 3 avdelinger av det kommunale sykehus, utenfor bygrænsen i Vestre Aker. Fremdeles findes 2 sindssykeasyler, det kommunale (avd. for kvinder) og Oslo hospitals asyl. Flere av byens læger eller foreninger har større eller mindre sykeavdelinger forbundet med sine klinikker.

Der findes i byen 6 **offentlige badeindretninger**, hvor der solgtes følgende antal billetter: bade- og vaskeanstalten i Torvgaten 130 000, Enerhaugens folkebad 42 000, Sagenes folkebad 78 000, Kampens folkebad 4 322, Kristiania bad 54 237. For Kristiania varme sjøbad var antallet i 2det halvaar 4 920.

Ved samtlige folkeskoler er der indrettet bad for eleverne.

Apotekenes antal var 22. Angaaende deres personale henvises til den almindelige beretning.

Ifølge den officielle fortegnelse over Norges læger var antallet av de i Kristiania bosatte 278; hertil kommer stadsfysikus, der bor i Vestre Aker, samt 2 praktiserende læger, der bor i Østre Aker. Ca. 10 pct. av disse læger antages ikke eller kun i ringe grad at drive praksis. Tandlægenes antal var 119, jordmødrenes (de praktiserende) opgives til 126.

II. Akershus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antallæger. ¹⁾	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		5 223,70	116 896	63	9	58	36
1. Aker		1 035,30	48 554	2)35	5	24	10
	Aker	424,60	23 591	19	2 ³⁾	10	5
	Asker	106,28	4 592	6	1	1	1
	Bærum	185,00	9 156	4	-	6	2
	Nittedalen	182,75	2 704	2	-	2	1
	Skedsmo	136,67	8 511	4	2	5	1
2. Ullensaker		2 086,88	34 491	11	2	16	12
	Ullensaker	240,45	5 764	2	-	3	2
	Serum	102,66	2 540	1	-	1	1
	Gjerdrum	80,28	1 685	-	-	1	1
	Nannestad	331,56	3 913	1	-	1	1
	Nes	624,45	8 060	2	1	4	2
	Eidsvold	339,42	9 493	5	1	4	3
	Hurdalen	271,52	1 910	-	-	1	1
	Feiring	96,54	1 126	-	-	1	1
3. Høland		1 319,50	14 121	6	1	8	7
	Høland	437,20	4 967	3	1	3	2
	Setskogen	184,52	776	-	-	1	1
	Urskog	418,61	4 197	2	-	2	2
	Fet	279,17	4 181	1	-	2	2
4. Follo		782,02	19 730	11	1	10	7
	Drøbak, kjøbstad	0,80	2 308	3	1	1	-
	Hølen, ladested	0,13	165	1	-	-	-
	Son, —	0,20	719	1	-	-	-
	Hvitsten, —	0,07	102	1	-	-	-
	Vestby	113,53	2 765	-	-	2	1
	Kraakstad	149,63	3 197	1	-	2	1
	Enebak	252,21	3 052	1	-	2	2
	A s	92,08	3 031	2	-	1	1
	Frogn	84,71	2 216	1	-	1	1
	Nesodden	88,66	2 175	-	-	1	1

¹⁾ Ved distriktslægerens bopæl er her, likesom i de øvrige amter, herredets navn uthævet ved spærrede typer. ²⁾ Distriktslægen bor i Kristiania. ³⁾ Av disse bor 2 i Kristiania.

Sundhetstilstanden var i det hele tilfredsstillende. Der anmeldtes av epidemiske sygdomstilfælde ialt 8 450 med 240 dødsfald mot 6 343 og 245 aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 1 523 eller 12,3 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (123 500). Aaret forut var den 12,2 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 26 og 27, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt kun 10 tilfælde. I Ullensaker herred forekom sygdommen paa 3 forskjellige steder uten nogen forbindelse med hverandre; en av de syke var antagelig smittet under et ophold i Kristiania; forøvrig var smitekilden ukjent. — Paa Glenne (Frogn) i Follo indtraf 2 tilfælde; den først angrepne hadde før sygdommens utbrudd opholdt sig en tid i Kristiania.

Av **poliomyelitis** anmeldtes ialt 15 tilfælde; av disse forekom de 11 i Ullensaker distrikt; i herredet av samme navn døde av 3 angrepne 2 voksne mænd efter et par dages sykeleie; hos begge optraadte fuldstendig ischuri, saa der maatte brukes kateter; ogsaa andre lammelser var sterkt uttalt. I Feiring indtraf midtsommers 6 tilfælde, nemlig 3 paa én gaard og de øvrige paa nabo-gaardene; hos en, der paa én dag hadde badet 2 ganger i Mjøsens kolde snevand og var kommet ganske blaa hjem, endte sygdommen dødelig; samtidig forekom 1 tilfælde i Hurdalen; paa Trandum i Eidsvold indsygnet om høsten en omreisende kramkar; han hadde i det vedholdende regnveir gaat gjennemvaat nogen tid; han døde; av de to sidstnævnte dødsfald er kun det ene opført paa dødslisten. (Svanøe og J. Collett).

Mæslinger var adskillig utbredt.

Likesaa **difteri**. Av denne sygdom forekom en liten epidemi i en enkelt grænd i Udnes sogn (Nes herred) Ullensaker; forut for den hadde der været en del lette tilfælde av «ondt i halsen»; men da der indtraf et dødsfald, blev læge tilkaldt og epidemiens art konstatert; ellers optraadte sygdommen spredt med enkelte hus-epidemier; saaledes indsygnet paa Dorr i Eidsvold den hele husstand undtagen føderaadsmannen, ialt 10 tilfælde. I Høland og Follo forekom sygdommen væsentlig sporadisk; profylaktiske injektioner blev i sidstnævnte distrikt foretat, hvor der var børn i familien; fra Enebak anføres, at der paa flere steder indtraf tilfælde, hvor sygdommen hadde forekommet for nogen maaneder siden, og at desinfektionen derfor neppe kan ha været tilstrækkelig trods god vilje fra husfædrenes side; der er besluttet ansat fast desinfektør; men ingen har meldt sig, skjønt der bydes kr. 4 pr. dag og fri befordring; grunden er antagelig utidig smittefrygt. (Jelstrup).

Influensa. Fra Ullensaker skrives: Sygdommen er en fast gjest hvert aar; den begynder som oftest ved juletider og varer til utover i mars og april; supraorbitalneuralgi og otit var dette aar hyppige komplikationer. (A. Christophersen).

Av **fnat** er ialt anmeldt 62 tilfælde, hvorav 48 fra Ullensaker distrikt; her forekom 11 i Nes inden 2 familier; smitten var bragt hjem av familiefædrene, som hadde været utenbygds paa arbeide. (Søberg). I Nannestad, hvor fnat for ganske faa aar siden hadde en noksaa stor utbredning, behandledes dette aar kun 1 tilfælde. (B. Bruun).

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
	tilfælde.	dødsfald.							
Tyfoidfieber	10	2	10	-	-	1	-	2	-
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.	15	4	15	1	-	1	-	1	1
Skarlagensfeber.	107	3	107	7	5	4	4	7	8
Mæslinger	628	3	628	31	26	36	35	88	182
Difteri (croup)	494	26	493	57	29	21	26	27	23
Blodgang.	6	-	6	1	-	2	-	-	2
Barselfeber	7	2	7	2	-	-	-	2	1
Pyæmi, septhæmi	16	7	12	1	1	-	3	2	-
Rosen	67	1	67	9	9	6	5	5	5
Røde hunde.	3	-	3	-	1	-	-	-	-
Vandkopper	99	-	99	6	3	3	2	9	12
Kusma	33	-	33	-	1	9	2	3	-
Kikhoste	290	6	289	27	22	48	55	22	8
Akute katarrher i aandedrætsorganerne	3476	58	3476	601	360	236	290	284	226
Influenta	1489	10	1446	706	409	117	65	23	9
Lungebetændelse	623	101	622	100	52	36	74	90	52
Pleurit	165	5	165	15	12	10	25	13	16
Gigtfeber.	133	2	128	17	15	9	14	15	9
Akut diarré (kolerine)	788	10	788	59	55	65	64	47	66
Tilsammen	8450	240	8395	1640	1000	604	664	640	620

Veneriske sygdomme behandlet udenfor sykehus sees af følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:			
		1	2	3	4
		Aker.	Ullensaker.	Høland.	Follo.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske saar.	4	1	1	2	-
Konstitutionel syfilis	14	10	4	-	-
Hereditær —	2	-	1	1	-
Gonorré og uretrit	27	8	6	1	12

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
2	1	-	1	1	2	4	1	3	-	1	-	2	1
-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
2	5	-	2	1	1	2	1	11	3	-	-	2	-
9	15	5	16	20	7	72	1	-	-	1	-	34	2
98	35	30	25	21	21	512	3	23	-	5	-	88	-
26	46	61	48	79	50	337	19	67	3	19	2	71	2
-	-	-	1	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	2	-	3	1	-	-	2	1
-	-	1	-	-	4	7	5	-	-	2	1	7	1
2	5	5	4	5	7	35	-	16	1	6	-	10	-
-	-	1	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
9	-	10	18	14	13	45	-	36	-	2	-	16	-
1	-	6	2	7	2	19	-	5	-	9	-	-	-
28	14	6	20	24	15	211	3	38	1	34	1	7	1
152	160	208	288	327	344	1569	21	1191	20	224	7	492	10
8	13	9	14	20	53	548	5	512	4	111	-	318	1
20	28	37	34	50	49	218	39	290	44	47	11	68	7
12	14	16	7	11	14	64	1	62	2	14	1	25	1
2	14	7	6	6	14	56	-	49	-	14	1	14	1
82	73	79	92	53	53	405	7	224	2	52	-	107	1
453	423	482	580	640	649	4109	106	2537	81	541	24	1263	29

Tuberkulose. Til oplysning om de kjendte tilfælde av tuberkuløse sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning, utarbeidet efter de indsendte utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Dødsfald av lunge-tuberkulose utgjorde for det hele amt 15,5 pct. av samtlige ved sygdom foranledigede dødsfald og 19,0 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For Drøbaks vedkommende var forholdet henholdsvis 11,1 pct. og 16,7 pct. og for bygdene 15,6 og 19,1 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. Fra Ullensaker berettes: Der har i de sidste aar ikke været saa mange angreper som tidligere; de kommer som regel tidlig til læge, og gjort opmerksom paa smitte-faren er de forsigtige og renlige, skjønt der er jo enkelte, som ikke bryr sig det mindste om de paabudte forsigtighetsregler. Gjerdrum helseraad maatte saaledes anvende tuberkuloseovens § 10 likeoverfor en møller, idet det nedla forbud mot, at han arbeidet i møllen. Av og til finder man hos de saakaldte «gamle bronkiter» tuberkelbaciller i massevis, og da disse folk ofte har naadd en høi alder, viser det sig at være forbundet med store vanskeligheter at faa indprentet

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom	lunge- tuberkulose	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Aker	541	98	106	435
Ullensaker	400	48	81	319
Høland	155	29	24	131
Follo	216	29	29	187
Drøbak by	27	3	9	18
Bygder	189	26	20	169
Akershus amt	1312	204	240	1072
Derav i by	27	3	9	18
— - bygder	1285	201	231	1054

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Efter- byrds- operation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.
Utilstrækkelige eller smer- tefulde veer	23	23	.	1	1	.	3	2	1	-
Bækkensneverhet	3	2	1	1	-	1	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele..	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor . . .	2	-	2	2	-	2	-	-	-	-
Fare for fosterets liv . . .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	33	30	3	11	7	4	3	2	1	5
		33			11			3		

baade dem selv og omgivelserne, at deres sygdom er smitsom, og at der maa utvises renlighet og forsigtighet med det ophostede. Sygdommen har varet saa længe, mener de, at det umulig kan være «tæring». De nu fast ansatte desinfektører udfører sin gjerning tilfredsstillende, saa de foretagne desinfektioner maa være langt mere betryggende end før. (A. Christophersen).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulykke- lige hæn- delser.	ved selv- mord.
Aker.	1147	24	603	74	11	1	10	1
Ullensaker	853	22	461	55	12	3	10	1
Høland	384	8	202	25	4	-	5	-
Follo	397	4	257	31	2	3	6	2
Drøbak by.....	34	-	28	3	-	1	-	-
Hvitsten ladested	5	-	6	1	-	-	-	-
Son —	15	-	15	1	-	-	-	-
Hølen —	1	-	7	-	-	-	1	-
Bygder.....	342	4	201	26	2	2	5	2
Akershus amt	2781	58	1523	185	29	7	31	4
Derav i byer.....	55	-	56	5	-	1	1	-
— - bygder	2726	58	1467	180	29	6	30	4

Av **obstetriciske operationer** utførtes av læger 52, derav i Aker 10, Ullensaker 32, Høland 7 og Follo 3. Angaaende indikationer og utfald se tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jordmorhjælpen** se den almindelige beretning.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 7 kvinder. Lægerne har opgit dødsårsak for 4 kvinder saaledes: barselfeber 2 og barselkrampe 2.

Antallet av **fødte** og **døde** sees av ovenstaaende tabel. Der blir saaledes et overskud av 1 258 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 54,8.

De **hyppigste dødsårsaker** var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		Drøbak.	bygder.
Alderdomssvakhet.....	225	3	222
Lungetuberkulose	204	3	201
Kræft (cancer og sarkom).....	112	2	110
Lungebetændelse	101	3	98
Organisk hjertesygdom	66	1	65
Hjerneslag	62	2	60
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	58	1	57
Kronisk bronkit etc.	57	-	57
Hjertelammelse.....	48	-	48
Medfødt svakhet.....	47	1	46

Veiret var om sommeren enestaaende regnfuldt og kaldt; høiavlingen var meget rik, men en mængde korn blev ikke modent og stod ved aarets utgang fremdeles ute paa grund av ugunstig indbjergningsveir; poteterne blev likeledes daarlig utviklet og gav faa fold.

Levemaate og hygieniske forhold. I Aker distrikt vil Lillestrøm og Strømmen (Skedsmo) om ikke længe bli forsynet med vandledning; den er paa det nærmeste færdigbygget.

Fra Høland meddeler distriktslæge Prydz, at resultaterne av den i 1902—1906 optagne statistik over skolebørns tænder er søkt utnyttet som foredragsobjekt i helseraadsmøter og ved populære avisartikler. Hans paastand, at hovedaarsaken til nutidens tandsygdøm er nutidens bruk av finsigtet, klidfattig mel, støttes av følgende:

Ifølge velvillig meddelt opgave fra det statistiske centralbureau utførtes fra Norge

	i 1900	11 420 210 kg. klid
-	1901	22 503 280 —«—
-	1902	20 466 580 —«—
-	1903	25 661 750 —«—
-	1904	40 207 780 —«—
-	1905	27 070 540 —«—
-	1906	28 228 840 —«—

For sidste aar (1906) gik derav

til Tyskland	24 332 390 kg. klid
« Sverige	2 669 280 —«—
« Danmark	1 170 240 —«—
« Nederlandene	55 250 —«—
« Island	1 680 —«—

Ifølge tandstatistik har skolebørn

i Norges byer	33 à 43 pct. syke tænder
- Stockholm	24 —«—
- Kjøbenhavn	21 —«—
- Helsingfors	20 —«—

Fra paalidelig hold er meddelt, at der i Danmark — specielt i Kjøbenhavn — endnu almindelig brukes sammalet (klidholdig) mel til daglig brød.

Da drops, især syrlig drops, spiller med som faktor i tandødelæggelsen, har det sin interesse at følge forbruket. I Høland og Setskogen, der tilsammen har en befolkning af 5 743, solgtes i 1907 drops, hvorav en del syrlig, for ca. 4 000 kr., det er = kr. 0,70 pr. individ. Det er meget almindelig, at børn kjøper drops for sine sparepenger, og at forældre og paarørende kjøper for at glæde børnene. Forøvrig henvises til «Tidsskrift for den norske lægeforening» 1908, side 772.

I Follo holder med hensyn til boligforholdene fremdeles den uskik sig, at der skal være en stasstue, ofte med plysjmøbler, uagtet bekvemmeligheten ikke bestaar av andet end stue, kammer og kjøkken. Den ofte store familie maa da stuve sig sammen i kjøkkenet og kammeret, mens stuen staar ubrukt. De hus, som de større gaardbrukere bortleier til arbeidere, er ofte meget gamle og daarlig vedlikeholdt. (A. Selmer).

Sykehus. I Aker distrikt er der et kommunalt sykehus paa Tonsen, hvor ogsaa tuberkuløse syke forpleies, endvidere doktor Dedichens private sinds-sykeasy, Diakonhjemmets sykehus og Gaustad statsasyl for sindssyke. Der er

3 sanatorier for tuberkuløse, 2 paa Grefsen og 1 i Hakedalen. Kristiania kommunale sykehus og epidemilasaret ligger paa Ullevaal i Vestre Aker. I Bærum herred er der et kombinert pleie- og fattighjem paa Dønski. I Aker herred findes et litet sykehus paa Asker gaard; amtets sindssykeasyl er paa Blakstad og Kristiania nye sindssykeasyl paa Dikemark. I Nes (Ullensaker distrikt) er der et pleiehjem for tuberkuløse; belægget har gjennemsnittlig været 10 syke, der samtlige har været indlagt ved helseraadets beslutning, undtagen én, der var indlagt for fattigvæsenets regning. (Søberg). I Drøbak (Follo distrikt) er der et kommunalt sykehus (epidemilasaret).

Badeindretninger. I Lillestrøm (Aker distrikt) er der et folkebad, hvor der kan faaes badstubad, karbad og dusjbad. Ved Bygdø, Nordstrand og flere steder i nærheten av Kristiania findes sjøbadehus tildels i forbindelse med forlystelsesetablissementer. I Ullensaker distrikt findes Eidsvold bad og kuranstalt samt et folkebad (badstubad) ved Eidsvold verk. I Drøbak er der en badeanstalt for karbad med gytje- og furunaalsbad; desuten er der et større strømbad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Akershus amt.....	49	2318
Aker	¹⁾ 18	930
Ullensaker	²⁾ 10	597
Høland	³⁾ 6	341
Follo.....	⁴⁾ 15	450

¹⁾ Bærum 5, Asker 1, Nittedalen 2, Skedsmo 4, Aker 6. ²⁾ Eidsvold 1, Feiring 1, Gjerdrum 1, Serum 1, Ullensaker 1, Nannestad 1, Nes 3, Hurdalen 1. ³⁾ Høland 1, Urskog 3, Fet 2. ⁴⁾ Drøbak 4, Enebakk 2, Aas 2, Vestby 2, Kraakstad 1, Frogn 1, Nesodden 1, Son 1, Hølen 1.

III. Smaalenenes amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksemødre.
Amtet		4 144,29	136 167	56	20	67	32
1. Eidsberg		1 405,96	22 099	6	-	11	10
	Rømskogen	163,94	490	-	-	1	1
	Rødenes	221,67	1 372	-	-	1	1
	Rakkestad	416,32	5 308	2	-	2	1
	Eidsberg	229,30	5 515	2	-	3	3
	Trogstad	205,73	3 563	1	-	2	2
	A skim	67,64	3 631	1	-	1	1
	Skiptvet	101,36	2 220	-	-	1	1
2. Moss		783,91	23 748	14	4	12	6
	Moss, kjøbstad	1,51	8 900	9	4	3	-
	Moss, landsogn	56,67	1 627	-	-	1	-
	Spydeberg	138,86	2 570	1	-	2	1
	Hobøl	143,68	2 253	1	-	1	1
	Vaaler	249,17	2 303	1	-	2	2
	Raade	113,73	2 782	1	-	2	1
	Rygge	80,29	3 313	1	-	1	1
3. Sarpsborg		701,59	60 674	22	11	28	9
	Sarpsborg, kjøbstad	3,84	6 978	7	3	4	-
	Fredrikstad, —	10,20	14 553	10	8	7	-
	Tune	177,62	8 023	1	-	3	2
	Varteig	69,34	1 117	-	-	1	1
	Skjeberg	193,65	4 820	-	-	2	1
	Borge	77,48	6 713	2	-	4	2
	Onsø	121,17	6 695	1	-	4	2
	Glenninge	23,46	9 180	1	-	3	1
	Kraakerøy	24,83	2 595	1	-	3	1
4. Hvaler		1 252,83	29 646	14	5	16	7
	Fredrikshald, kjøb- stad	1,85	11 948	10	4	7	-
	Hvaler	86,39	3 781	2	-	4	2
	Berg	255,46	4 980	-	-	1	1
	Id	382,34	5 222	-	-	1	1
	Åremark	316,31	1 880	1	-	3	3
	Ømark	210,48	1 835	1	1	1	1

1) Bor i Moss. 2) Bor i Fredrikshald.

Sundhetstilstanden var i det hele tat noksaa god. Av epidemiske sygdomstilfælde anmeldtes ialt 13 701 med 318 dødsfald mot henholdsvis 12 580 og 420 i 1906.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1914 eller — likesom aaret forut — 13,2 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (145 100).

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 34 og 35, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** er kun anmeldt 8 tilfælde fra byerne (Sarpsborg 2, Fredrikstad 5 og Fredrikshald 1) og 19 fra bygderne. Fra Eidsberg distrikt berettes, at sygdommen der optræder forholdsvis sjelden trods det i almindelighet slette drikkevand; dette tages nemlig i regelen fra aapne i det lerete jordsmon gravede damme, der fyldes av regn og tilsig fra omliggende ofte gjødslede marker; en av de angrepne, en kvindelig gartner, hadde paadraget sig sygdommen under arbeide med en have i nærheten av Hvitsten. (C. Randers).

Av **poliomyelit** forekom 4 tilfælde i byerne (Fredrikstad 2 og Fredrikshald 2) og 28 i bygderne. Fra Eidsberg distrikt omtales et par tilfælde under forhold, som skulde synes gunstig for sygdommens overførelse til andre, men hvor saadan desuagtet ikke fandt sted. I Moss distrikt forekom i dette aar kun 5 tilfælde mot 30 aaret forut; fra Spydeberg anføres, at man var meget observant paa sygdomstilfælde, der kunde tydes som poliomyelit, men der kom heldigvis intet. (Krag-Torp).

Skarlagensfeber optraadte for det meste med spredte tilfælde, der hadde et mildt forløp. Hos en ung mand i Sarpsborg distrikt, der under selve utbruddet hadde besvimelsesanfald, hjerteklap og ængstelse, utviklet der sig, efterat han var kommet op, en myokardit, som tilsidst fremkaldte mors. (N. Nilsen).

Mæslinger forekom som en utbredt epidemi.

Difteri hadde likesom i de to foregaaende aar stor utbredning. I Eidsberg distrikt syntes en del tilfælde at skyldes smitte fra en fremmed arbeidsstok ved Kykkelsrudanlægget, og et par ganger gav fra Ullevaal utskrevne patienter anledning til smaa lokale epidemier. I den nordlige del av det avsides liggende Rømskogen, hvortil smitten efter al sandsynlighet var bragt med en elev fra Kristiania blindeinstitut, blev man omsider, da flere voksne personer indsygnet, og et par børn døde, saa opskaket, at man forlangte profylaktisk serumbehandling; alle over 1 aar blev injisert; de fleste betalte selv, og herredet utredet utgifterne for de uformuende. I det hele tat blev injeksjoner under denne epidemi benyttet i ganske stor utstrækning og, som det synes, med godt resultat. Naar bortsees fra, at croup forekom hyppig og foranlediget nogen dødsfald, var epidemien ikke ondartet. (C. Randers). Fra Moss anføres, at bakteriologiske undersøgelser regelmæssig foretages, men at det føles som en betydelig ulempe, naar man som thermostat er nødt til at anvende sit eget legeme og anbringe utsædsglasset i akselhulen eller paa læggen under strømpen. (Rømcke). I Sarpsborg distrikt var sygdommen særlig utbredt; mens antallet av anmeldte tilfælde i den øvrige del av amtet kun var henimot 3 pro mille av befolkningen, var det over 8 pro mille for dette distrikts vedkommende. Størst var promillen i Sarpsborg by, nemlig 24; i herrederne var den 7,7 og i Fredrikstad 3,7. Fra sidstnævnte by skrives: Ved hvert tilfælde av difteri blir de øvrige hjemmeverende børn straks injisert uten utgift for forsørgeren, og det har derefter været en stor sjeldenhet, at flere av familiens børn senere har faat sygdommen. Behandlingen av de syke er fri for alle, uten hensyn til vedkommendes formuesforfatning, men til gjengjæld er ogsaa tvungen indlæggelse gjort gjældende for alle. (Giebelhausen). Fra Glemminge anføres, at den siden høsten 1902 fortsatte epidemi syntes at være i tilbakegang, da den i november blusset heftig op paa Røds bruk i Kraakerøy; foruten de sedvanlige forholdsregler besluttet helseraadet at lukke skolen paa stedet; den aapnedes igjen først efter juleferien. (A. Vogt). I Hvaler distrikt var

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
	tilfælde.	dødsfald.							
Tyfoidfieber	27	3	27	1	2	1	-	5	3
Cerebrospinalmeningit	3	-	3	-	-	1	1	-	1
Akut poliomyelit.	32	1	32	2	3	-	6	4	6
Skarlagensfeber	87	1	87	10	3	9	2	6	8
Mæslinger	992	21	992	22	14	93	246	266	130
Difteri (croup)	739	34	739	88	55	57	39	55	26
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	1
Barselfeber	11	1	11	1	1	-	1	1	1
Pyæmi, septhæmi	45	8	40	2	3	5	1	1	5
Pemfigns (hos nyfødte)	13	2	12	2	-	-	2	-	1
Rosen	129	2	129	10	13	17	14	9	12
Røde hunde	13	-	13	-	1	1	-	1	8
Vandkopper	143	-	143	15	15	8	8	20	16
Kusma	67	-	67	3	3	2	4	1	1
Kikhoste	239	9	239	48	49	33	29	16	4
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	6086	103	6056	926	726	514	490	454	317
Influenta	2216	15	2215	1170	734	146	45	13	2
Lungebetændelse	843	92	843	114	122	96	88	78	64
Pleurit.	314	5	314	34	36	23	22	25	25
Gigtfeber	280	2	280	27	26	30	34	25	23
Akut diarré (kolerine)	1421	19	1410	92	89	77	87	74	101
Tilsammen	13701	318	13653	2567	1895	1113	1119	1054	755

antallet av angrepne i Fredrikshald 2,7 pro mille av befolkningen og 3,0 i bygdene. I Berg indtraf 4 grave tilfælde, nemlig 2 paa Hjelmungen og 2 paa Boberg; paa en plads under sidstnævnte gaard var en arbeiderfamilie fra Borge kommet paa besøk med sine 2 børn, der begge døde. Utover høsten var der en let epidemi ved stenhuggerierne i Idefjorden fra Fagerholdt og sydover til Bakke. (J. Nannestad).

Av **barselfeber** er anmeldt 11 tilfælde fra Sarpsborg og Hvaler distrikter, derimot ingen fra Moss og Eidsberg. Fra sidstnævnte distrikt anføres, at jordmødrene ved renlighet og saa vel gjennomført manuel desinfektion, som omstændighetene tillater, tilkommer en stor del av æren for, at denne sygdom i de senere aar har været overmaade sjelden (C. Randers).

Herpes tonsurans forekom hyppig i Skiptvet (Eidsberg distrikt) utover høsten; flækkene fandtes oftest spredt opover armene, men ogsaa over bryst og

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Eidsberg.		Moss.		Sarpsborg.		Hvaler.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
1	2	5	3	4	-	4	1	-	-	17	1	6	1
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-
3	-	7	-	1	-	5	-	5	-	14	1	8	-
3	9	8	11	11	7	9	-	22	-	42	1	14	-
23	19	8	47	69	55	25	-	247	-	364	9	356	12
69	39	53	67	101	90	46	6	86	3	522	17	85	8
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
2	-	2	-	1	1	-	-	-	-	8	1	3	-
3	4	4	6	2	4	3	1	7	4	4	3	31	-
1	-	2	-	3	1	5	-	3	-	2	2	3	-
12	9	9	6	10	8	9	1	24	1	72	-	24	-
-	-	1	-	1	-	-	-	9	-	2	-	2	-
11	5	9	11	18	7	12	-	44	-	44	-	43	-
2	8	5	4	1	33	5	-	19	-	40	-	3	-
18	8	6	13	11	4	94	5	22	1	98	2	25	1
310	210	301	506	654	648	476	19	1136	20	3262	47	1212	17
4	3	2	11	31	54	87	1	579	5	970	1	580	8
35	16	31	53	62	84	77	16	240	24	372	35	154	17
25	12	25	23	31	33	25	-	63	-	147	4	79	1
17	16	17	24	20	21	37	-	64	-	111	2	68	-
164	127	205	167	113	114	53	1	261	3	738	10	369	5
703	487	700	952	1144	1164	972	51	2834	61	6830	136	3065	70

ryg, og var fra ganske smaa til haandflatestore og derover; hos børn forekom sygdommen av og til i den behaarede del av hodet; kjørene skal ha hat lignende sygdom. (Bjerk).

I Hvaler distrikt iagttoges om høsten ofte tilfælde av **epidemisk ikterus**; likeledes var **impetigo contagiosa** med saar paa hænder og for- armer, ansigt og lægger meget almindelig blandt børn ved stenhuggerierne paa Bakke. (J. Nannestad).

I Moss by døde en ung sjømand av **sovesyke**, som han hadde paadraget sig i Kongo.

Av **fnat** anmeldtes ialt 29 tilfælde, hvorav 15 fra Eidsberg distrikt og her fornemmelig fra Skiptvet; det anføres, at der ikke paa længe har været saa mange tilfælde.

Utenfor sykehus iagttagne tilfælde av **veneriske sygdomme** sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:			
		1	2	3	4
		Eidsberg	Moss.	Sarpsborg.	Hvaler.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske saar	13	1	-	10	2
Konstitutionel syfilis ..	58	-	19	25	14
Hereditær — ..	1	-	-	1	-
Gonorré, uretrit	153	2	42	82	27

I Moss distrikt forekom saavel gonorré som syfilis hyppigere end aaret forut baade i byen og i bygderne. Syfilis iagttoges mest i byens omegn. Der var blandt de angrepne flere børn, som nærmest maatte antages smittet ved spise-
redskaper. (Rømcke).

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp anmeldte og av tuberkulose-protokollerne utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtets distrikter henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaaarsakslistes for det hele amt 15,6 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom forårsakede dødsfald og 19,3 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 17,2 pct. og 21,4 pct., og for bygderne 15,0 pct. og 18,4 pct. Forøvrig henvises til nedenstaaende tabel. I Eidsberg distrikt anmeldes fremdeles hvert aar en del ældre,

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Eidsberg	272	56	51	221
Moss	311	49	61	250
Moss by	92	19	19	73
Bygder	219	30	42	177
Sarpsborg	750	103	136	614
Sarpsborg by	78	13	16	62
Fredrikstad by	175	31	29	146
Bygder	497	59	91	406
Hvaler	354	56	70	284
Fredrikshald by	148	22	32	116
Bygder	206	34	38	168
Smaalenenes amt	1687	264	318	1369
Derav i byer	493	85	96	397
— bygder	1194	179	222	972

Obstetriske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Ultrækning ved bækken-endeleie.		Partus præma- turus artificialis.			Accouchement forcé.		Per- fora- tion.	Exvis- cera- tion.	Efter- byrds- operation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.		Barn.	Mødre.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smerte- fulde veer	1) 160	2) 157	5	4	-	2	2	7	4) 7	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	20	18	2	4	-	4	-	-	-	1	-	1	-	-	5	-	-
Barselkrampe	1	1	-	3	-	1	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	2	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele . .	9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmorbristning	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Dobbeltsidig luxatio congenita	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil . .	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	8	-	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Stort fosterhode	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	3	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Uopgit indikation	-	1	-	3) 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	202	197	8	23	2	16	9	7	7	2	1	1	1	1	5	1	2
		205		25		25					2						

1) En fødte tvillinger, der begge forløstes ved tang, og hvorav den ene var dødfødt. 2) En av disse var en 1ste tvilling, 2den forløst ved vending, hvor utfaldet for moren (lev.) er opført. 3) Tvillingfødende. 4) En av disse blev forløst ved tang.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Eidsberg	494	14	314	25	5	1	6	3
Moss	561	16	341	30	3	1	16	2
Moss by	221	7	124	15	2	-	11	-
Bygder	340	9	217	15	1	1	5	2
Sarpsborg	2276	56	872	157	27	4	26	4
Sarpsborg by	346	6	95	25	6	1	5	-
Fredrikstad by	441	14	203	44	7	1	5	1
Bygder	1489	36	574	88	14	2	16	3
Hvaler	785	20	387	44	7	-	14	1
Fredrikshald by	279	9	178	19	2	-	5	-
Bygder	506	11	209	25	5	-	9	1
Smaalenenes amt	4116	106	1914	256	42	6	62	10
Derav i byer	1287	36	600	103	17	2	26	1
— - bygder	2829	70	1314	153	25	4	36	9

hittil upaaagtede tilfælde; sygdommen skal i den senere tid ha utbredt sig i Rømskogen, hvorfor man der har latt utdele eksemplarer av dr. Klaus Hansens brochure om tæring. (C. Randers). Fra Moss skrives, at der til bekjæmpelse av denne sygdom kræves meget arbeide, der er forbundet med ikke ringe pekuniære ofre, og at det hertil vilde være meget ønskelig at faa dannet foreninger; efter flere aars forsøk har det endelig lyktes at faa vakt nogen interesse herfor i et par av distriktets herreder. (Rømcke).

Som lidende av **spedalskhet** anmeldtes for nogen faa aar siden en kone fra Laeng paa Papperø (Hvaler herred); hun avsondredes i hjemmet bedst mulig, men forværredes stadig og blev derfor indlagt paa pleiestiftelsen i Bergen. (J Nannestad).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. I Sarpsborg distrikt er mange fattige sindssyke utsat til forpleining; denne er bra. i forhold til den betaling der ydes; men da mange av disse patienter ikke egner sig til privatforpleining, er mangelen av et asyl for slike syke meget følelig; der arbeides imidlertid nu for oprettelsen av et asyl for amtet. (E. Paasche).

Av **obstetriciske operationer** opgives utført av læger ialt 248, hvorav i Eidsberg distrikt 18, i Moss 17, i Sarpsborg 189 og i Hvaler 24. Om indikationer og utfald se tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 6 kvinder. Lægerne har opgit dødsårsak for 5 saaledes; barselfeber 1, blødning 3 og livmor-bristning 1.

Antallet av **fødte** og **døde** sees av tabellen paa foregaaende side.

For det hele amt blir der saaledes et overskud av 2 202 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 46,5.

De **hyppigste dødsårsaker** var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	264	85	179
Alderdomssvakhet	206	41	165
Kræft (cancer og sarkom)	134	44	90
Organisk hjertesygdom	116	34	82
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	103	31	72
Lungebetændelse	92	16	76
Hjerneslag	88	34	54
Tuberkulose utenfor lungerne	72	23	49
Medfødt svakhet	68	20	48
Kronisk bronkit etc.	61	14	47

Veiret. Sommeren og høsten var usedvanlig kjølig og fugtig. Utbyttet av jordbruket blev derfor mislig. Der blev meget, men tildels daarlig bjerget høi, og forresten naadde hverken avling eller frugt fuld utvikling og modning. Den overveiende del av havren, der sjelden sættes paa staur til tørring, kunde ikke faaes ind til almindelig tid, men laa i mængde utover akrene hele vinteren. Rugen var saa befængt med mjølauke, at man ikke kunde erindre at ha set noget lignende tidligere.

Levemaate og hygieniske forhold. I Eidsberg distrikt har sansen for lysere, rummeligere og smukkere boliger i de senere aar git sig utslag i nybygning av en mængde vaaningshus. Likesaa er der i en flerhet av distriktets kommuner bygget store skolebygninger, der tilfredsstiller enhver rimelig fordring. Ogsaa for husdyrene opføres der aarlighaars lyse, rummelige hus, for en stor del av mur. Stellet med dyrene er godt. (C. Randers).

Fra Hobøl (Moss distrikt) skrives: Tandpleien er gjennemgaaende litet tilfredsstillende og kariøse tænder derfor meget almindelig, helt fra 2 aars børn og opover. Indsatte tænder sees ofte saavel hos unge som gamle. Haardt brød (flabrød, knækkebrød, skonrøkker etc.) ser man meget sjelden; det almindelige brød er bakt av finsigtet mel, og sirup er et meget yndet «paalæg» paa smørbrød; sammalet mel brukes saagodtsom ikke. — Melkestellet er efter mottagne opplysninger fra en av amtsdyrlagerne gjennemgaaende noksaa bra; enkelte steder litt gammeldags og liten renlighetssans. Melken pleier at opbevares i avkjølings-saaer, der staar i en iskum om sommeren fra melkningen til den bringes dit, hvor den skal sælges. Separator brukes paa mange steder. Torvstrø anvendes overalt. Kjørenes jur vaskes sjelden før melkningen, derimot tørres det godt med en ren, litt grov strieklut, og melkerne er paalagt at vaske henderne, før melkningen begynnder og siden mellem hver 2den og 3dje ko; moderne melkere bruker nu saakaldt tør patte at melke paa. Rent forklæ eller «melkedragt» anvendes enkelte

steder, men langt fra overalt. — Landhusholdningsselskapet foranstalter fjøsskuer avholdt rundt omkring i amtet hvert 3dje aar, men kun faa fjøseiere i dette herred deltar i samme; ogsaa «kontrollforeningerne», hvis assistenter skal paase, at der hersker gjennomført renlighet i de fjøs, de har med at gjøre, har for faa medlemmer. Melken sendes enten direkte til meierier i Kristiania eller til landhandlerne, som efter at ha skummet eller separert den sender produkterne videre. (H. Ottesen). — I Moss er der adskillig nybygning utenfor bygrænsen, særlig paa Jeløen; mange arbeidere skaffer sig her ved laan mest fra arbeiderboligbanken egne hjem med en liten haveflæk til. Men forsyningen av disse nye strøk med tilstrækkelig og godt vand, ordentlig kloak- og renovasjonsvæsen samt gode veier volder adskillige vanskeligheter. (Rømcke).

Fra Fredrikstad (Sarpsborg distrikt) anføres med hensyn til ordningen av den offentlige renovation: Man har her et blandingssystem med binger og kasser, som volder byen nok saa store vanskeligheter, hvad tømning og utkjørsel angaar. Tidligere sørget i saa henseende hver enkelt huseier for sig selv, idet han hadde ordnet sig med en av de omkringboende bønder, som for en rimelig betaling tømte beholderne og avhentet deres indhold; dette arrangement var jo ganske bekvemt, men avstedkom ogsaa nok saa store misligheter, da det var umulig for helse-raadet at føre en fuldt effektiv kontrol, desuten berodde det jo paa vedkommendes egen renlighetssans, hvorvidt indholdet særlig i bingerne nogenlunde regelmæssig blev desinficert, saa det ikke utbredte stank. Det hadde derfor i lang tid været et almindelig ønske at faa et ordnet renholdsverk for byen, og dette blev forrige aar forsaavidt imøtekommet, ved at en privatmand overtok ialfald en betydelig andel av renovationen med dertil hørende desinfektion av beholderne, og sundhetsvæsenet tillot, at pudret kunde lastes paa jernbanevogner paa en, som det synes, dertil ret bekvem plads paa stationstomten. Men herimot blev der meget snart nedlagt de sterkeste protester fra de omkringboendes side, og da man jo maatte indrømme, at der var adskillig berettigelse i klagerne, om de end var temmelig overdrevne, var man nødsaget til at søke at faa ordnet saken paa en anden maate, ved at skaffe anden oplagstomt utenfor stationen, men knyttet til jernbanetomten ved et sidespor. Den omtalte private entreprenør var i saa maate meget aktiv og støttedes bedst mulig av saavel jernbanestyrelsen som helse-raadet; men bortset fra, at utførelsen av hans planer vilde faldd meget kostbare, var man allikevel, paa grund av den motstand de møttes med av publikum, hvilken plads man saa end bragte i forslag, ute av stand til at faa gjennomført nogen av dem; man maatte derfor gaa tilbake til den ældre, primitive maate at greie sig paa, og dette gav saa igjen anledning til, at man mer og mer samlet sig om den tanke, at byen skulde anlægge en opbrændingsanstalt for al gjødsel og avfald, en tanke der ogsaa inden byens formandskap har vundet nogen tilslutning. (Giebelhausen). — Fra Borge anføres, at konsumet av øl og andre berusende drikke samt ogsaa av kaffe er paatagelig mindre end tidligere. (N. Nilsen).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Likesaa angaaende tilsyn med **pleiebørn** i henhold til lov av 29de april 1905. — Fra Rakkestad (Eidsberg distrikt) meddeles, at det i de senere aar er blit mere almindelig at ta børn i forpleining, og da specielt fra Kristiania og Aker; for tiden er der 60—70 saadanne utsatte børn. Det er vistnok ikke uten risiko med mange av disse ofte svakelige, skrofuløse børns import til bygden; men naar man ser, hvilken velsignelse det er for disse bleknebbede smaa stakler at komme ut paa landsbygden i frisk luft og i gode hjem, hvor de som regel optages som medlem av familien og stilles paa like fot med dens egne børn, og man tænker paa alle en storstads fristelser, som disse i sin opvekst derved undgaar, saa bør der visselig ikke tages saa rigorøse bestemmelser imot pleiebarnsforholdet av

herredsstyrene, som man av og til hører. (N. J. Christophersen). — I Moss herred inspicerte helseraadet et par ganger Orkerød barnehjem paa Jeløen; det ligger vakkert til og har plass til 40 børn, som i regelen har sit stadige opphold der, til de er blitt konfirmert; pikeavdelingen er i en bygning, som tidligere var privatbolig, mens bygningen for gutterne er opført og særlig indredet for øiemedet. (Rømcke).

Sykehus. Amtets sykehus ligger i Fredrikstad. I samtlige byer findes kommunale sykehus; i Fredrikstad desuten ogsaa et militært; endvidere et privat (Bethesda) samt et tilhørende den katolske mission; byens nye epidemilasaret blev tatt i bruk i begynnelsen av aaret; det har vundet almindelig anerkjendelse for sin i enhver henseende praktiske indredning og sit smukke utstyr. I Fredrikshald er der et hospital (St. Josephs), der drives av katolske søstre, samt et interneringslokale.

Med hensyn til **offentlige badeindretninger** i byerne og bygderne se tidligere beretninger. — I Hobøl (Moss distrikt) har man paa et par steder anskaffet sig de saakaldte «sanitasbad», der har vakt udelt tilfredshet. Næsten paa enhver litt større gaard findes et gammelt nedlagt korntørkehus (kjona eller kylna), som let og uten store utgifter kunde omdannes til badstue. (H. Ottesen).

Om antallet av møter i helseraad og karantænekommissioner samt om de vaksinerte gives oplysninger i følgende tabel:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Karantæne- kommis- sioner. Antal møter.	Vaksinerte.
Smaalenenes amt	67	2	3911
Eidsberg	-	-	565
Moss	¹⁾ 34	-	502
Sarpsborg	²⁾ 25	⁴⁾ 2	2134
Hvaler	³⁾ 8	-	710

¹⁾ Moss by 17, Hobøl 3, Vaaler 3, Moss herred 3, Rygge 4, Raade 4. ²⁾ Fredrikstad 4, Sarpsborg 2, Tune 3, Skjeberg 2, Varteig 1, Borge 7, Glemminge 4, Onsø 2. ³⁾ Fredrikshald 6, Id 1, Hvaler 1. ⁴⁾ Fredrikstad 1, Sarpsborg 1.

I Borge bestaar **helseraadet** foruten ordføreren av 6 medlemmer, der er valgt inden herredsstyret. (N. Nilsen).

IV. Buskerud amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		14816,83	112 743	48	16	58	20
1. Drammen stads- fysikat	Drammen, kjøbstad	6,86	23 153	13	8	9	-
2. Drammen læge- distrikt		596,32	15 696	¹⁾ 6	-	4	2
	Lier	319,97	8 207	2	-	2	-
	Røken	114,07	4 015	1	-	1	1
	Hurum	161,97	3 085	1	-	1	1
	Holmsbu, ladested ²⁾	0,31	389	1	-	-	-
3. Ringerike		1 697,54	16 848	9	4	12	5
	Hønefoss, kjøbstad	1,06	2 005	5	3	4	-
	Hole	304,04	3 452	1	1	4	1
	Norderhov	752,16	8 468	2	-	1	³⁾ 3
	Aadalen	640,28	2 923	1	-	3	1
4. Modum		2 360,30	27 496	10	1	14	2
	Nedre Eker	117,72	4 671	1	-	2	-
	Øvre —	470,18	7 676	4	-	4	1
	Modum	519,17	8 985	2	1	4	-
	Sigdal	889,28	3 780	1	-	3	1
	Krødsherred	363,95	2 384	2	-	1	-
5. Nes		?	7 471	2	1	6	3
	Nes	820,63	2 205	1	1	2	-
	Flaa	702,21	1 528	-	-	1	1
	Gol	512,01	2 195	1	-	2	1
	Hemsedal	838,91	1 418	-	-	1	1
	Del av Nore (distriktet Tunhovd)	?	125	-	-	-	-
6. Aal		2 657,00	5 165	1	-	2	2
	Aal	1 154,27	3 320	1	-	1	1
	Hol	1 502,73	1 845	-	-	1	1
7. Sandsvær		1 324,75	12 734	5	2	7	3
	Kongsberg, kjøbstad	63,08	5 696	4	2	3	-
	Sandsvær	680,90	4 892	-	-	2	2
	Flesberg	580,77	2 146	¹⁾ 1	-	2	1
8. Rollag		?	4 180	2	-	4	3
	Rollag	435,39	1 390	1	-	1	1
	Rest av Nore (umdt. Tunhovd) ⁵⁾	?	1 381	1	-	2	1
	Opdal	2 101,42	1 409	-	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Drammen by. ²⁾ Hører til Hurum herred. ³⁾ Den ene av disse bor i Hønefoss. ⁴⁾ Praktiserer ikke. ⁵⁾ Nore herred har et flateindhold av 763,49 km.² og en folkemængde av 1 506.

Sundhetstilstanden kan i det hele betegnes som kun nogenlunde tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt anmeldt 13 455, hvorav 240 med dødelig udgang, mot henholdsvis 12 285 og 312 i 1906.

Dødeligheten. De døde antal utgjorde 1 642 eller 13,7 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (120 000). Aaret forut var dødeligheten 14,2 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 44 og 45, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** er anmeldt usedvanlig faa tilfælde. I Drammen by indtraf ett i en for denne sygdom berygtet leiekaserne, et tidligere hotel, som stadig inficeres fra en aapen bæk eller kloak; denne skal i den nærmeste fremtid omdannes til en lukket rørkloak, forhaabentlig til gavn for nævnte kaserne og mange flere gaarder i samme strøk. (C. Bonnevie).

Cerebrospinalmeningit. Paa skysstationen Helle i Veggli (Rollag distrikt) indsygnet en tjenestepike; hun døde efter et par ukers sykeleie.

Poliomyelitis. I Ringerike forekom ikke mere end 1 tilfælde paa noget sted og i stor avstand fra hverandre; trods nøiagtig efterforskning kunde ingen smitteoverførelse paavises. I flere tilfælde antages liggen paa fugtig mark at ha været leilighetsaarsaken. En gravid kvinde, som blev angrepet, gik svangerskapet ut, men døde like efter fødselen; barnet lever og er friskt — I Modum distrikt indtraf foruten de anmeldte tilfælde ett av polioencefalit. Fra Sigdal omtales ett paa Kopseng hos en 17-aarig tjenestepike; sygdommen begyndte med sterk hodepine, snue, litt stivhet i nakken og smerter i armene; hun klaget over stivhet i disse, en ukes tid senere, da læge blev tilkaldt, men der var ingen smerte ved passive bevægelser; der var uttalt parese av mm. deltoidei og de øvrige armmuskler, særlig ekstensorerne; paresen førte til atrofi; hun var 4 maaneder senere ikke istand til at løfte armene, som efter passivt at være hævet til horisontalen faldt ned uten væsentlig motstand. Kort forut for dette tilfælde skal flere børn i samme hus ha været syke med pludselig opstaat feber, og hos ett av dem nakkestivhet. At piken blev saa forholdsvis haardt angrepet, turde maaske finde sin forklaring deri, at hun om nætterne laa paa et noksaa aapent og derfor koldt stabburloft, hvor hun frøs, og at hun hanglet oppe et par dage, efterat hun var blit syk. Nogen uker senere fik en 5 aars gut paa en plads i nærheten pludselig hodepine og henlaa fuldstændig komatøs i 1½ døgn; der var rykning i høire arm og afasi, som varte i ca. 14 dage; gutten blev fuldstændig frisk. Det er oplyst, at der et par uker før piken blev angrepet, var kommet folk til Kopseng, som hadde været paa Gagnum i Norderhov (Ringerike), hvor der for vel 3 uker siden var indtruffet et dødsfald av denne sygdom. Lignende tilfælde angives at ha forekommet paa andre gaarder i nærheten; men her gik sygdommen hurtig over og efterlot ingen følger. — I Aal forekom 5 spredte tilfælde; hos 3 av disse syke var der komplet paralyse av begge under-ekstremiteter samt blære og rectum; 3 blev i flere maaneder behandlet paa Rigshospitalet men uten bedring.

Skarlagensfeber. I Drammen lægedistrikt, hvor sygdommen har forekommet epidemisk i de sidste 10 aar, har isolationen særlig i den senere tid været mangelfuld og forholdsreglerne væsentlig indskrænket sig til forbud mot melkesalg og skolegang fra smittet hus. Men forløpet har ogsaa været meget mildt. Antallet av anmeldte tilfælde i de enkelte aar fra 1900 av har været henholdsvis 83, 122, 64, 68, 24, 29, 32, 14.

Difteri hadde likesom i det foregaaende aar stor utbredning i den sydlige del av amtet. — I Drammen by, hvor epidemien begyndte ved juletider 1905,

Epidemiske sygdomme.

14

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	6	3	5	-	-	-	1	2	-	2	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	7	1	7	1	1	1	-	-	1	1	-	2	-	-	-
Akut poliomyelit	27	5	26	1	-	-	-	1	2	2	7	6	3	2	2
Skarlagensfeber	56	-	56	12	3	5	1	6	3	3	1	2	4	13	3
Mæslinger	435	2	435	30	20	88	180	48	39	5	7	6	7	4	1
Difteri (croup)	720	49	720	50	25	64	64	67	77	55	50	53	73	93	49
Blodgang	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	6	3	6	-	1	1	1	1	-	-	1	-	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	14	6	12	1	1	1	3	-	-	-	2	-	1	1	2
Rosen	163	5	163	19	14	13	18	13	16	8	12	9	19	13	9
Røde hunde	10	-	10	-	-	-	-	-	-	2	2	-	4	-	2
Vandkopper	130	-	130	5	4	14	25	11	8	7	16	2	9	16	13
Kusma	308	-	308	32	16	8	31	59	45	27	13	8	27	24	18
Kikhoste	284	4	284	3	4	2	9	7	9	4	41	79	55	38	33
Akute katarrer i aandedrætsorg.	6081	58	6081	793	547	533	535	534	399	320	350	414	536	564	556
Influenta	2519	8	2519	1070	588	270	106	54	44	17	11	44	87	109	119
Lungebetændelse	697	74	697	69	58	65	64	70	62	38	32	59	64	63	53
Pleurit	268	1	268	31	22	28	18	21	23	30	20	17	20	22	16
Gigtfeber	256	2	256	24	26	26	24	26	15	19	15	19	26	18	18
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Akut diarré (kolerine)	1460	16	1460	116	79	79	69	60	125	163	173	197	200	114	85
Skjærbuk	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	4	-	4	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	1	-

Buskerud amt. 1907.

(Forts.)	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Drammen stadsfysikat.		Drammen læge- distrikt.		Ringerike.		Modum.		Nes.		Aal.		Sandsvær.		Rollag.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfieber	1	1	-	-	4	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	1
Akut poliomyelit	-	-	2	-	14	3	6	-	-	-	5	2	-	-	-	-
Skarlagensfeber	34	-	14	-	-	-	2	-	1	-	-	-	5	-	-	-
Mæslinger	11	-	12	-	349	1	56	1	2	-	-	-	5	-	-	-
Difteri (croup)	255	16	143	10	63	8	197	10	-	-	-	-	62	5	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	2	1	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Pyæmi, septhæmi	2	2	3	-	3	-	3	2	2	1	-	-	1	1	-	-
Rosen	49	-	18	2	25	2	32	1	10	-	3	-	24	-	2	-
Røde hunde	6	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Vandkopper	84	-	-	-	12	-	20	-	4	-	-	-	8	-	2	-
Kusma	147	-	30	-	10	-	73	-	4	-	2	-	42	-	-	-
Kikhoste	46	4	215	-	20	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Akute katarrer i aandedrætsorg.	1668	11	791	4	2105	15	785	12	182	3	66	-	466	10	18	3
Influenza	670	2	183	-	773	-	466	4	102	1	97	1	205	-	23	-
Lungebetændelse	144	11	81	10	187	10	158	24	53	4	17	3	47	9	10	3
Pleurit	59	-	47	-	72	-	55	-	15	-	5	1	15	-	-	-
Gigtfeber	50	-	53	-	31	-	55	-	14	-	16	-	34	1	3	1
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	447	8	175	2	361	2	268	3	35	-	51	-	112	1	11	-
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3678	56	1773	29	4030	42	2186	61	424	9	262	7	1030	28	72	8

er præventive injektioner blit anvendt i stor utstrækning for offentlig regning og har gennemgaaende git gode resultater; helt ned til 1 à 2 uker gamle spædbørn er blit injicert. — I Drammen lægedistrikt forekom over halvparten av tilfældene i Røken, og her igjen de fleste paa og i omegnen av Slemmestad fabrikker; sygdommen begyndte i en barakke, hvor 16 familier var sammenstuvet, og saaledes isolation umulig. Der blev derfor i slutten av juni oprettet et improvisert lasaret i et tidligere skolehus paa Morbergskogen; det indeholdt 1 meget stort og 2 mindre værelser, kjøkken, bakerovn og stor gang; 20 senger blev i en fart slaat sammen, de fornødne bruksgjenstande og matvarer anskaffet, og en flink pleierske engagert; 2 dage efterat huset var leiet, flyttet 17 patienter ind; der betaltes i leie 1 kr. pr. dag; pleierskens løn var 2 kr. pr. dag; med god hjælp av rekonvalescenterne greiet hun det hele, baade sykepleien og husholdningen, og fik endog tid til at bake brød, hvortil der blev kjøpt en sæk rugmel ad gangen; forresten utgjorde et bud og en vedhugger hele betjeningen. I de 6 maaneder, dette lasaret var i drift, behandledes 67 patienter uten noget dødsfald, naar bortsees fra et 3 maaneders barn, som døde et par timer efter inkomsten; omtrent alle patienter blev bakteriologisk undersøkt baade ved indleggelsen og før utskrivningen. Dødelighetsprocenten for samtlige tilfælde inden distriktet var ikke stor, naar hensyn tages til, at serumbehandling i mange tilfælde først blev anvendt 3, 4 og 5 dage efter sygdommens begyndelse; præventive injektioner blev foretat, hvor det ansaaes nødvendig, og i flere tilfælde gjentat efter 3 ukers forløp. Hos en familie med 7 børn, hvorav de 3 var haardt angrepne, blev de 4 friske injicert; ingen av disse fik sygdommen, naagtet familien kun hadde et litet rum, hvor alle sov, spiste og opholdt sig om dagen. — I Ringerike forekom de fleste tilfælde paa Tyistranden (Hole), fornemmelig inden arbeiderfamilierne ved Skjærdalens bruk. — I Modum distrikt holdt sygdommen sig haardnakket omkring jernbanestationen Gjeithus med sin tætte bebyggelse og store fabrikkbefolkning, samt paa Stenbergstranden og i Mjøndalen, likeledes med en stor fabrikkbefolkning. Til Hiaasen i Sigdal bragte en voksen gut smitten; han hadde ligget 7 uker paa Ullevaal epidemiafdeling og hadde ved utskrivningen difteribaciller i halsen, hvorom Sigdal helseraad var blit underrettet; straks efter hjemkomsten smittet han husets øvrige medlemmer; og herfra spredte sygdommen sig til nogen faa gaarder. — I Sandsvær var de fleste tilfælde meget milde og flere tvilsomme; enhver angina med litt mistænkelig belæg blev opført og serumbehandlet.

Det anmeldte **koldfeber**-tilfælde var hos en fra Kina hjemvendt person.

Av **katarralsk ikterus** iagttoges i Nes distrikt 11 tilfælde.

Av **fnat** anmeldtes ialt 39 tilfælde.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:					
		1	2	3	4	5	7
		Drammen stads- fysikat.	Drammen læge- distrikt.	Ringe- rike.	Modum.	Nes.	Sandsvær
		THE	THE	THE	THE	THE	THE
Veneriske saar	9	8	1	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	15	7	2	-	3	2	1
— hereditær	1	1	-	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	100	62	4	7	15	6	6

Fra Aal skrives: Blandt bygdefolk er disse sygdomme yderst sjældne, og jernbanearbejderne reiser enten til byen, straks de merker noget eller behandler sig selv; de er nemlig bange for, at man i deres hjemstavn skal faa nys om deres sygdom.

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved:			
	sygdom	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Drammen stadsfysikat	319	49	56	263
— lægedistrikt	176	40	29	147
Ringerike	216	38	42	174
Hønefoss by	28	2	10	18
Bygder	188	36	32	156
Modum	304	48	61	243
Nes	84	15	9	75
Aal	73	12	7	66
Sandsvær	144	29	28	116
Kongsberg by	80	13	15	65
Bygder	64	16	13	51
Rollag	64	4	8	56
Buskerud amt	1380	235	240	1140
Derav i byer	427	64	81	346
— - bygder	953	171	159	794

Angaaende de **tuberkuløse sygdommes** utbredning inden amtet henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaaarsakslistor for det hele amt 17,0 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom forarsakede dødsfald og 20,6 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 15,0 pct. og 18,5 pct. og for bygderne 17,9 pct. og 21,5 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. — I Drammen by er i det sidste tiaar $\frac{1}{5}$ av samtlige dødsfald foranlediget ved tuberkuløse sygdomme. Omtrent det samme forhold har der ogsaa været i Drammen lægedistrikt; her har Lier sognestyre nu git tilladelse til at opta et begrænset antal tuberkuløse syke paa pleiehjemmet; forøvrig har man grundet haab om i en nær fremtid at faa oprettet et pleiehjem for det hele amt. — I Modum distrikt er sygdommen relativt mest hyppig i Sigdal, hvor der i dette aar, som det syntes, i tilslutning til influensa endog var flere tilfælde end vanlig; dette er des mere paafaldende, som Sigdal er en meget velstaaende bygd med store skoger; og de hygieniske forhold er vel heller ikke der værre end andre steder. — I Aal gaar det mer og mer op for folk, at tuberkulosen er en folkesygdom; derfor kommer tilfældene tidlig under behandling, og indlæggelse paa Lyster sanatorium falder nu meget lettere end før.

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. — I Drammen lægedistrikt var antallet av utsatte syke gaat op til 192; herav forpleiedes 154 med stats- og amtsbidrag, 18 kun for fattigvæsenets regning og 20 for privat. Paa 25 av de 49 forpleiningssteder er der kun anbragt én patient, paa 4 to og

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Moder.	Mødre.	Moder.
	Lev.		Dødf.	Lev.		Dødf.	Lev.		Dødf.	Lev.		Dødf.	Død.	Lev.	Død.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	53	52	1	2	2	-	⁵⁾ 1	1	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	5	4	1	1	-	1	-	-	-	1	1	-	⁷⁾ 1	-	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning...	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyke	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁸⁾ 1
Uræmi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Isseleie med panden fortil	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	6	4	⁴⁾ 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtseleie	-	-	¹⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalos	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	-	²⁾ 1	-	³⁾ 1	1	-	1	-	⁶⁾ 1	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Tilsammen	64	61	5	11	8	3	2	1	1	2	1	1	1	7	1
		66			11			2			2				

¹⁾ 1ste tvilling jfr. note 5. ²⁾ 1ste tvilling jfr. note 3. ³⁾ Tvillingfødende. ⁴⁾ Den ene av disse var et misfoster med hydrokefalos og spina bifida. ⁵⁾ Tvillingfødende. ⁶⁾ Forløst ved tang paa sættet. ⁷⁾ Oppgit dødsårsak: dystoki. ⁸⁾ Oppgit dødsårsak: koma.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Drammen stadsfysikat	628	12	357	55	6	2	5	1
— lægedistrikt	479	8	215	27	4	2	5	3
Holmsbu ladested	9	-	7	-	-	-	-	-
Bygder	470	8	208	27	4	2	5	3
Ringerike	559	6	237	36	4	-	4	2
Hønefoss by	195	1	39	8	1	-	-	-
Bygder	364	5	198	28	3	-	4	2
Modum	838	10	372	41	10	1	6	2
Nes	193	7	106	10	1	2	3	1
Aal	151	4	84	9	-	-	3	-
Sandsvær	333	6	187	16	1	1	5	-
Kongsberg by	145	-	87	7	1	1	1	-
Bygder	188	6	100	9	-	-	4	-
Rollag	90	5	84	6	-	-	1	-
Buskerud amt	3271	58	1642	200	26	8	32	9
Derav i byer	977	13	490	70	8	3	6	1
— - bygder	2294	45	1152	130	18	5	26	8

paa 10 tre til fem; resten er større eller mindre kolonier, hvorav nogen er gode og eierne folk, som har opnaadd en viss kyndighet og erfaring i at behandle sindsyke. (Pettersen). — I Aal forpleiedes i aarets løp 12 syke med bidrag fra amt og stat; i almindelighet er de utsat hos sine slegtninger, men ogsaa naar dette ikke er tilfældet, behandles de som medlemmer av familien og faar den samme mat som husets øvrige folk.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 90 saadanne, derav i Drammen by 17, Drammen lægedistrikt 12, Ringerike 26, Modum 17, Nes 6, Sandsvær 11 og Rollag 1. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Antallet av **fødte og døde** vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blir saaledes for det hele amt et overskud av 1 629 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 50,2.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 8 kvinder. Lægerne har opgit følgende dødsaarsaker: barselfeber 3, barselkrampe 1, blødning 3 og dystoki 1.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	235	64	171
Alderdomssvakhet	215	37	178
Kræft (cancer og sarkom)	123	31	92
Organisk hjertesygdom	81	29	52
Hjerneslag	76	20	56
Lungebetændelse	74	20	54
Tuberkulose utenfor lungerne	63	21	42
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	58	20	38
Kronisk bronkit etc.	50	16	34
Difteri (croup)	49	19	30

Veirliget. Aaret utmerket sig ved en kold regnsommer. Fra Nes anføres, at der i maanederne juni til oktober var langt færre sygdomstilfælde end vanlig, maaske som følge av den kjølige, stadig av regn rensede luft

Levemaate og hygieniske forhold. I Drammen by er næringsmidlerne av gjennomgaaende tilfredsstillende beskaffenhet; kjøtkontrolløren roser det kjøt, som fremføres, og melken er gjennomgaaende god; man træffer kun yderst sjelden paa bedærvet eller til menneskeføde utjenlig fisk, uagtet byens forsyning med denne vare væsentlig sker pr. jernbane.

I Drammen lægedistrikt med saa store korndyrkende bygder som Lier, Røken og Hurum medførte selvfølgelig et slikt uaar som dette store tap for landmanden; men tømmeret har været betalt med svære priser, saa baade skogeier, hugger og kjører har tjent godt.

Fra Aal anføres, at der trods Bergensbanen endnu ikke er sket nogen synderlig forandring i de gamle tilvante forhold med hensyn til levesæt.

I Rollag forekommer adskillig misbruk av spirituosa, især blandt ungdommen; likeledes av tobak saavel blandt unge som gamle, ja ogsaa blandt kvinder; med saape og vand til fremme av renligheten ødsles derimot ikke. I anledning av, at et 4 uker gammelt barn fandtes kvalt i sin indpakning ved ankomst til kirken for at døpes, anfører distriktslægen: «I fjelddistrikter burde spædbarn kun føres til kirke i sommertiden; i mit tidligere kommunelægedistrikt førtes et saadant litet barn midtvinters til kirke 15 kilometer, kom der ind i et overhetet sakristi for derefter at bli grundig avkjølet i den slet opvarmede kirke under den lange daabs-handling; derfra ind i det hete sakristi og saa den lange kjøring i bitende nord-vest; barnet døde kort tid efter.» (Krefting).

Sykehus. I Drammen by er der et kommunalt sykehus, der tillike fungerer som amtssykehus for Buskerud amt, fremdeles et epidemilasaret, et katolsk St. Josefs søstres hospital, et privat pleiehjem («Bethesda»). likesom der i «gamlehjemmet» er en avdeling for tuberkuløse. Kuravgiften i epidemilasaret er av kommunestyret efter henstillen fra helseraadet blit betydelig nedsat, idet der for fremtiden skal betales 60 øre pr. døgn for børn under 10 aar og 80 øre for personer over den alder; derhos skal ingen forpleiningsavgift kræves av ubemidlede, der indlægges i lasaret ved helseraadets foranstaltning; som ubemidlet ansees alle, der er lignet i 2den klasse til og med 1 200 kr. i aarlig indtægt; endvidere er

det besluttet, at al av helseraadet paabudt desinfektion efter smitsomme sygdomme utføres for byens regning uten refusionskrav mot vedkommende familier. — I Ringerike distrikt findes i Hønefoss et epidemilasar, og paa Trygstad i Norderhov drevs et sanatorium for tuberkulose med egen læge. I Sandsvær distrikt findes paa Kongsberg et kommunalt sykehus med isolationslokale.

Angaaende utsatte **pleiebørn** henvises til tabellen i den almindelige beretning. — I Drammen by er loven av 29de april 1905 vedkommende disse besluttet gjennomført i sin helhet. — Fra Drammen lægedistrikt anfører distriktslæge Pettersen: «Jeg er i min 40-aarige virksomhet som fattiglæge altid blit slaat av det faktum, at det prat, man hører om utsatte børns ondtilden og vanrøgt er uvederheftig tale. Det er efter min erfaring en hæder for vor tarvellige og ofte fattige landbefolkning, hvor omhyggelig de tar sig av disse pleiebørn; og jeg skammer mig ofte paa egne og likestillede vegne, naar jeg ser det beredvillige offer, baade av personlig hjælp og materielle ydelser, slike folk bringer, naar det gjælder sygdom og nød. Loven av 29de april 1905 var derfor efter min mening mildest talt overflødig». I Ringerike oprettedes Norderhov-Hønefoss barnehjem, hvor til en begyndelse 10 børn blev optat.

Badeindretninger. I Drammen by findes 2 badeanstalter, en offentlig og en privat, likesaa dusjbad paa 2 folkeskoler. I Hønefoss er paa folkeskolen et kar- og dusjbad. Paa Modum var St. Olavs bad i virksomhet. Ved Vikesund findes et folkebad. I Aal og Rollag er der badstuer

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Buskerud amt	42	2976
Drammen stadsfysikat	6	595
— lægedistrikt	¹⁾ 7	452
Ringerike	²⁾ 8	594
Modum	³⁾ 9	715
Nes	⁴⁾ 2	173
Aal	⁵⁾ 3	69
Sandsvær	⁶⁾ 4	355
Rollag	⁷⁾ 3	23

¹⁾ Lier 2, Røken 3, Hurum 2. ²⁾ Hønefoss 1, Hole 1, Aadalen 1, Norderhov 5.

³⁾ Øvre Eker 2, Nedre Eker 2, Modum 3, Sigdal 1, Krødsherred 1. ⁴⁾ Gol 1, Nes 1.

⁵⁾ Aal 2, Hol 1. ⁶⁾ Kongsberg 2, Sandsvær 1, Flesberg 1. ⁷⁾ Rollag 1, Nore 1, Opdal 1.

Kvaksalveri. Drammen by er atter blit belemret med en i tidligere beretninger oftere omtalt dansk farmaceut, som driver kvaksalveri.

V. Jarlsberg og Larvik amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordnødre.	Hjælpe- væknatorer.
Amtet		2 319,58	101 003	42	14	45	15
1. Tønsberg		781,11	46 422	21	6	22	9
	Tønsberg, kjøbstad	1,62	8 200	6	4	4	-
	Horten, ladested	3,71	9 093	7	2	4	-
	Aasgaardstrand, ladest.	0,18	360	1	-	1	-
	Vaale	82,30	2 533	-	-	1	1
	Borre	63,86	2 874	-	-	¹⁾ 1	1
	Sem	103,03	5 341	-	-	²⁾ 1	1
	Andebu	176,97	2 698	1	-	2	1
	Stokke	118,79	4 744	2	-	3	2
	Nøtterø	55,29	5 074	1	-	2	1
	Ramnes	137,97	2 819	1	-	2	1
	Tjøme	37,39	2 686	2	-	2	1
2. Hof		866,52	20 259	7	2	11	2
	Holmestrand, kjøbstad	0,42	2 437	2	2	2	-
	Svelviken, ladested . . .	0,50	1 159	1	-	1	-
	Hof	158,55	2 191	2	-	2	-
	Lardal	278,88	2 370	1	-	1	1
	Skoger	114,37	4 261	-	-	³⁾ 2	-
	Strømmen	54,19	1 580	-	-	1	-
	Sande	172,59	3 827	1	-	1	1
	Botne	87,02	2 434	-	-	1	-
3. Larvik		671,95	34 322	14	6	12	4
	Larvik, kjøbstad . . .	2,60	10 301	8	4	3	-
	Sandefjord	1,12	4 783	3	2	3	-
	Sandeherred	116,85	6 509	-	-	1	-
	Tjølling	65,33	3 501	-	-	1	1
	Hedrum	298,95	3 849	-	-	1	1
	Brunlanes	185,14	4 469	1	-	⁴⁾ 2	2
	Fredriksværn	1,96	910	2	-	1	-

¹⁾ Jordmoren bor i Horten. ²⁾ Den fast ansatte jordmor bor i Tønsberg. ³⁾ Den ene, fast ansat, bor i Drammen. ⁴⁾ Den fast ansatte jordmor bor i Larvik.

Sundhetstilstanden kan i det hele betegnes som god. Antallet av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 7 035 med 215 dødsfald, mot henholdsvis 7 902 og 298 aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 1 426 eller 13,8 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (103 300). Aaret forut var den 14,6 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 54 og 55, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 21 angrepne, hvorav 8 i Tønsberg distrikt; de behandledes paa amtssykehusets epidemiavdeling; 3 var fra Stokke og 1 fra Tjøme; sidstnevnte patient var en nylig fra Kristiania hjemkommen tjenestepike; de øvrige tilfælde, hvorav et par grave, indtraf i Tønsberg by. — Til Sandeherred (Larvik distrikt) kom 2 arbeidere syke hjem fra Tønsberg; nærmeste nabo til en av disse blev smittet. Uten paaviselige smittekilder indtraf 5 tilfælde, hvorav 3 i ett hus, i Larvik by; like utenfor bygrænsen, i Hedrum, forekom et dødelig endende tilfælde hos en lærerinde; hun smittet et par døtre i lærerens husstand, som bodde i skolehuset, hvorfor dette maatte lukkes. Et tilfælde i Sandefjord skyldtes smitte fra Kristiania. (B. Martens).

Av **poliomyelit** er anmeldt 8 tilfælde, hvorav 5 i Tønsberg distrikt, nemlig 1 i hvert av herrederne Borre, Tjøme og Stokke, samt 2 i Andebu hos et par smaa søskende; den ene av disse døde meget hastig; hos de voksne efterlot sygdommen paralyser; en yngre bror av den fra Tjøme anmeldte fik ogsaa sygdommen nogen uker efter, uten at dog dette tilfælde kom til lægens kundskap før længe efter. (O. H. Dietrichson).

Av **mæslinger** optraadte i sommermaanederne en del tilfælde paa kysthospitalet og nærmeste del av Bruunlanes; i aarets sidste kvartal hadde sygdommen ikke liten utbredning i Horten by.

Difteri forekom likesom aaret forut hyppig. I Tønsberg var sygdommen en fortsættelse av den høsten forut begyndte epidemi; 43 tilfælde behandledes i byens isolationslokale og 42 paa amtssykehusets epidemiavdeling; av de sidste var 23 fra bygderne, deriblandt 9 fra feriekolonierne paa Bolsrød i Sem og Kjær i Borre. Saavidt vites var der i dette lægedistrikt 8 slike kolonier, enkelte paa op til 75 børn. Paa Bolsrød blev alle børn præventivt indsprøttet, da de syke hadde været sammen med de friske i flere dage, før de kunde fjernes; paa Kjær derimot blev der ikke foretat andet end fjernelse av den syke og desinfektion. (O. H. Dietrichson). — I Hof distrikt optraadte sygdommen væsentlig i de nærmest Drammen by liggende strøk, mens der kun var ganske faa i de lenger borte liggende bygder, hvor tilfældene særlig forekom i nærheten av jernbanestationer og fabrikker. — I Larvik distrikt, hvor sygdommen optraadte relativt mindre hyppig, anmeldtes fra Fredriksvern kun ett tilfælde; her isolertes hele familien i hjemmet, og serum blev anvendt saavel hos den syke som profylaktisk hos de øvrige 3 børn i huset. (Steenstrup).

Av **dysenteri** forekom 7 tilfælde i Tjølling (Larvik distrikt). De 6 tilhørte én husstand, hvor en liten gut døde; det 7de var hos en ældre kone, en nær slektning, som ikke alene hadde avlagt besøk i det smittede hus, trods saadant var forbudt, men endog var blit traktert der; hun døde ikke mange dage efter. Man antok fra først av, at sygdommen skrev sig fra en syk ko, men fandt senere denne antagelse mindre plausibel. (B. Martens).

Av **fnat** er ialt anmeldt 26 angrepne.

En del tilfælde av **mycosis tonsurans** kom i aarets løp under behandling i Hof distrikt. Smitten skrev sig fra en del kjøer, som en driftekar hadde bortsolgt ved auktion. Hvor slike kjøer kom paa baasen, smittedes baade de andre kjøer og mennesker, børn mest i ansigtet og paa hænderne, voksne paa hænderne og om haandled. Sygdommen, der ytret sig med et serpiginnøst utslet av fete skjæl paa betændt rød bund samt skorpedannelse fra pustler i kanten av utslettet, var temmelig haardnakket og vanskelig at kurere. (Graarud).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlete tilfælde vil sees av tabellen paa side 54.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars	April.	Mai.	Juni.
	tilfælde.	dødsfald.							
Tyfoidfieber	21	4	21	-	1	-	-	-	1
Cerebrospinalmeningit	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	8	2	8	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	67	1	67	12	3	3	1	1	1
Mæslinger	272	2	272	6	7	12	17	16	30
Difteri (croup)	326	23	326	66	20	49	36	18	18
Blodgang	7	2	7	-	3	4	-	-	-
Barselfeber	5	1	5	-	1	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	5	3	5	-	1	1	1	-	-
Rosen	85	4	84	13	8	3	8	7	5
Røde hunde	7	-	7	-	2	1	1	2	1
Vandkopper	136	-	136	8	9	7	7	13	33
Kusma	19	-	19	-	-	1	3	1	2
Kikhoste	99	2	99	16	12	8	18	13	12
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	3349	54	3349	539	468	296	280	224	233
Influenta	1201	7	1201	281	500	172	60	28	21
Lungebetændelse	354	77	354	34	41	25	44	27	36
Pleurit	162	8	162	12	13	17	12	20	18
Gigtfeber	113	6	113	8	9	11	14	13	7
Koldfeber	6	-	3	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	789	16	789	33	62	53	44	66	70
Skjærbuk	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	2	1	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	7035	215	7028	1029	1160	663	546	449	488

Veneriske sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:		
		1	2	3
		Tønsberg.	Hof.	Larvik.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske saar	3	3	-	-
Syfilis, konstitutionel	36	22	5	9
— hereditær	4	-	3	1
Gonorré, uretrit	113	55	5	53

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne:					
						1		2		3	
						Tønsberg.		Hof.		Larvik.	
						Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
2	1	2	9	4	1	8	2	1	-	12	2
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	4	1	1	1	-	5	1	3	1	-	-
3	2	4	10	20	7	22	1	5	-	40	-
10	5	1	29	69	70	195	-	33	2	44	-
32	22	21	16	23	5	133	7	162	12	31	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	2
1	-	1	-	-	2	-	-	3	-	2	1
-	1	-	1	-	-	5	3	-	-	-	-
4	11	7	8	1	9	29	2	14	-	42	2
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	5	-
14	7	10	4	10	14	59	-	9	-	68	-
1	4	1	-	2	4	13	-	4	-	2	-
4	6	6	1	2	1	4	-	29	2	66	-
133	138	109	194	373	362	1877	18	386	18	1086	18
3	7	5	38	32	54	449	4	151	1	601	2
22	8	20	32	27	38	124	29	65	15	165	33
22	5	12	11	4	16	90	3	29	2	43	3
8	8	8	6	12	9	48	-	16	3	49	3
1	1	-	-	-	1	4	-	-	-	2	-
73	80	59	99	77	73	333	6	80	5	376	5
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	1	-
333	310	267	459	658	666	3402	78	991	62	2642	75

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp anmeldte og av protokollerne utgaaede tilfælde inden amtets distrikter henvises til den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 15,4 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom foranledigede dødsfald og 18,5 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 17,2 pct. og 19,9 pct. og for bygdene 14,5 pct. og 17,8 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Fra Tønsberg skrives: Trods arbeide fra lægernes side er kontrollen med de sykes forhold i hjemmene meget mangelfuld. Samarbeide med den private fattigpleie maa kunne føre til en mere effektiv kontrol for at motarbeide utbredning av sygdommen. Smittefrykten er stor, det ser man, naar det gjælder at faa bolig for en familie, hvor der er tuberkulose, ja selv om der

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Tønsberg	597	103	78	519
Tønsberg by	98	33	13	85
Horten ladested	83	9	11	72
Aasgaardstrand ladested	4	-	-	4
Bygder	412	61	54	358
Hof	232	41	62	170
Holmestrand by	35	6	3	32
Svelviken ladested	15	5	1	14
Bygder	182	30	58	124
Larvik	428	49	75	353
Larvik by	114	14	18	96
Sandefjord by	58	3	10	48
Bygder	256	32	47	209
Jarlsberg og Larvik amt	1257	193	215	1042
Derav i byer	407	70	56	351
— - bygder	850	123	159	691

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.		Perfora- tion.
	Mødre.			Børn.				Moder.		Moder.
	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Dødf.	Lev.
Utilstrækkelige eller smerte- fulde veer	46	46	2	1	-	1	-	-	-	-
Bækkensneverhet	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-
Barselkrampe	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	3	2	-	5	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele .	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	3	-	2	1	-	-	-
Stort foster	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode..	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
Tilsammen	55	55	2	9	2	5	6	1	1	1
		57		11		11				

¹⁾ Hos en tvillingfødende forløstes begge børn ved tang, et av dem dødfødt.

²⁾ Tvillingfødende; den første tvilling (lev.) forløst ved tang. ³⁾ Desuten døde 1 kone, hos hvem forløsning av placenta prævia var paabegyndt, uforløst paa grund av profus blødning.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved drap.
Tønsberg	1147	32	664	66	10	1	14	4	1
Tønsberg by	216	5	124	10	2	1	3	-	-
Horten ladested	274	11	106	14	3	-	3	1	1
Aasgaardstrand ladested	9	-	3	1	-	-	-	-	-
Bygder	648	16	431	41	5	-	8	3	-
Hof	502	18	267	29	10	1	1	2	-
Holmestrand by	46	1	43	4	2	1	-	-	-
Svelviken ladested	30	-	15	1	1	-	-	-	-
Bygder	426	17	209	24	7	-	1	2	-
Larvik	880	18	495	55	9	3	9	-	1
Larvik by	276	6	151	18	4	1	4	-	-
Sandefjord by	123	2	64	8	1	-	1	-	-
Bygder	481	10	280	29	4	2	4	-	1
Jarlsberg og Larvik amt	2529	68	1426	150	29	5	24	6	2
Derav i byer	974	25	506	56	13	3	11	1	1
— — bygder	1555	43	920	94	16	2	13	5	1

er foretat desinfektion og ofte ogsaa maling av bekvemmeligheter; hvor der er død en tuberkulosepatient, eller denne er flyttet, er det oftest kun bolignød, som tvinger til at ta en saadan bekvemmelighet. I henhold til tuberkuloselovens § 6 indlagdes fra Tønsberg by 2 patienter paa tuberkulosehjemmet, mens der i landdistriktet 1 gang blev utsat en tæringspatient i privat forpleining efter derom fattet beslutning i helseraadet. Anvendelse av § 6 strander dels paa de sykes og omgivelseres motvilje mot indlæggelse, idet de for at undgaa denne ordner sig paa anden maate, dels ogsaa paa de større utgifter og tildels manglende plads paa tuberkulosehjemmet. Dette har været jevnt belagt, saa der til enkelte tider har været fuldt optat; indredning av et par nye værelser staar derfor for tur. Med et gennemsnitsbelæg av 9 skal hjemmet kunne greie utgifterne uten fremmed tilskud. (O. H. Dietrichson).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 70 saadanne, derav i Tønsberg distrikt 24, i Hof 8 og i Larvik 38. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jordmorhjælpen** se den almindelige beretning.

Efter presternes opgaver **døde paa barselseng** 5 kvinder. Lægerne har opgit dødsårsaken for 4 kvinder saaledes: barselfeber 1, barselkrampe 1 og blødning 2.

Antallet av **fødte og døde** vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blir saaledes et overskud av 1103 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 56,4.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	193	70	123
Alderdomssvakhet	180	48	132
Kræft (cancer og sarkom)	122	38	84
Organisk hjertesygdom	91	37	54
Hjerneslag	84	29	55
Lungebetændelse	77	24	53
Tuberkulose utenfor lungerne	64	29	35
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	54	10	44
Medfødt svakhet	44	12	32
Kronisk bronkit etc.	38	7	31

Veirliget. Fra Sandeherred berettes: Sommeren og høsten var kald og regnfull, saa avgrøden tildels blev indbjerget i mindre heldig tilstand. Enkelte gaarder fik vistnok al grøde tør indhøstet, men for de flestes vedkommende kom især havren ind temmelig raa, saa den mestendels kun kunde anvendes til kreaturføde. Rug, hvete og byg samt høi derimot kom nogenlunde velbjerget i hus. (J. Christensen).

Levemaate og hygieniske forhold. I Tønsberg by blev i aarets løp den nye vandledning fra Grorødvandet i Ramnes færdig og tat i bruk. Man har nu første sort vand i rikelig mængde. Det er ledet ind i de 2 nederste reservoarer, mens de 3 øvre beholdere indeholder vand fra et stort, myrlændt nedslagsfelt; fra dette fik byen tidligere sin forsyning; nu brukes dette vand kun i ildebrandstilfælde. (O. H. Dietrichson).

I Hof maa forholdene idetheletat karakteriseres som gode, trods den store forskjel mellem storbøndernes, smaabøndernes og arbeidernes kaar. Næringsveiene er først og fremst akerbruk og skogdrift, dernæst en del fabrikkvirksomhet, især i nærheten av Drammen, samt litt fiskeri langs fjorden i Sande og Botne. Akerbruket er væsentlig basert paa melkeproduksjon med salg foruten til byerne til meierier, ysterier og fremforalt til melkefabrikken i Holmestrand, der nu sluker 500 000 kg. om maaneden. Smaafolk har vanskelig for at faa den melk, de trenger, og derav følger misligheter i kostholdet. Skogdriften beskjaeftiger en mængde arbeidere og smaabrukere, især om vinteren, med kjøring og hugst. 1907 var et kronaar for begge. Fabrikkvirksomheten har frembragt en del ansamlinger av arbeiderboliger dels langs Drammen bys grenser, dels et par steder ute paa landet (Eidsfos verk, Berger fabrikker). Den hygieniske tilstand kan der tildels være saa som saa. Drikfældigheten er ikke meget stor; den viser sig mest paa jernbanerne paa hjemveien fra Holmestrand og Tønsberg. Der er forholdsvis faa uegte børn og meget faa veneriske sygdomstilfælde. (Nørregaard).

Fra Sandefjord (Larvik distrikt) angives de økonomiske forhold at være jevnt gode, skjønt utbyttet av skibsfarten var mindre end vanlig, men hvalfangsten paa Sydishavet har været drevet med held og har tat opsving, saa flere nye selskaper er dannet. Ved disse har mange mænd lønnende sysselsættelse. Framnes mekaniske

verksted beskjæftiger ca. 600 mand, hvorav de fleste er familiefædre, som har sine egne hjem i nærheten med tilhørende 1—2 maal jord. Befolkningen maa i det store hele betegnes som ædruelig og maadeholden i nydelse av alkohol. (J. Christensen). — I Fredriksvern er ved boligbankens hjælp flere gode, velindrettede hus blitt opført. (Steenstrup).

Badeindretninger. I Horten har ved marinens bad, der er forbundet med sykehuset, verftets arbeidere om lørdagen gratis bad (kar- og varmluftsbad). Det er ogsaa aapent for private. — I Holmestrand er der en badeanstalt for varme og kolde sjøbad samt furunaals- og gytjebad; ved Holm i Sande findes et litet sjøbad, og ved glasverket paa Nøstodden i Skoger er der oprettet et bad for arbeiderne. — I Larvik er der strømbad, kar- og badstubad. En bade- og kuranstalt findes saavel i denne by som i Sandefjord. — Badet i Fredriksvern var paa grund av de uheldige veirforhold mindre godt besøkt. — I Sandeherred er der et par badeindretninger.

Sykehus. I Tønsberg har amtet og byen et fælles sykehus og i Horten er Karl Johansverns sykehus, der tilhører marinen; det har 50 senger og er i aarets løp forsynet med elektrisk lys og Røntgenapparat. I Holmestrand kan 2 à 3 rum paa fattiggaarden benyttes til sykestuer, naar det trænges. Ved Berger fabrikker findes et par rum for smitsomme sygdomstilfælde. I Larvik by er der foruten et epidemilaset 4 sykestuer paa fattighuset og i Sandefjord 3 i kommune-gaarden; ved Fredriksvern er kysthospitalet for skrofuløse børn. — For tuberkuløse er der aapnet et pleiehjem i Tønsberg.

Om amtets **apoteke** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og karantæne-kommissioner samt av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Karantæne- kommissioner. Antal møter.	Vaksinerte.
Amtet.	85	3	2180
Tønsberg	¹⁾ 26	-	1187
Hof	²⁾ 21	⁴⁾ 2	384
Larvik	³⁾ 38	⁵⁾ 1	609

¹⁾ Horten 9, Tønsberg 6, Andebu 1, Borre 2, Nøtterø 1, Tjøme 1, Ramnes 2, Sem 1, Vaale 1, Stokke 2 ²⁾ Skoger 5, Sande 4, Hof 2, Lardal 1, Holmestrand 3, Botne 1, Strømmen 1, Svelviken 4. ³⁾ Larvik 10, Brunlanes 4, Hedrum 4, Tjølling 5, Sandefjord 6, Sandeherred 6, Fredriksvern 3. ⁴⁾ Holmestrand 1, Svelviken 1. ⁵⁾ Sandefjord.

VI. Hedemarkens amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vækinatører
Amtet		27480,47	126 703	49	17	64	50
1. Solør og Odalen...		3 569,27	32 401	12	2	13	10
	Kongsvinger, kjøb- stad	0,80	1 500	3	1	1	-
	Vinger	492,20	4 598	1	-	2	2
	Eidskogen	645,52	6 028	1	-	1	2
	Søndre Odalen	513,16	6 343	3	-	1	1
	Nordre —	493,53	4 238	1	-	2	1
	Brandval	587,18	3 795	1	-	2	2
	Grue	836,88	5 899	2	1	4	2
2. Hedemarken		2 627,75	45 586	19	8	18	9
	Hamar, kjøbstad	1,11	5 969	5	6	3	-
	Vang	314,87	5 681	1	-	1	1
	Furnes	218,33	3 800	-	-	1	1
	Stange	327,38	6 660	2	1	3	2
	Romedal	363,41	4 531	1	-	2	1
	Løiten	349,05	5 023	2	-	2	1
	Nes	175,21	3 412	1	-	1	-
	Ringsaker	878,39	10 510	7	1	5	3
3. Søndre Østerdalen		2 987,01	20 234	10	4	9	7
	Elverum	1 285,22	8 605	4	3	4	2
	Vaaler	674,11	3 701	2	-	2	1
	Aasnes	607,03	4 866	3	1	2	2
	Hof	420,65	3 062	1	-	1	2
4. Trysil		²⁾	6 699	2	1	8	8
	Trysil	3 107,27	6 092	2	1	7	7
	Drevsjø kapeldistrikt av Øvre Rendalen	607	607	-	-	-	-
	Øvre Engerdalen kapel- distrikt av Ytre Ren- dalen			-	-	1	1
		4 309,66					
5. Rendalen		²⁾	10 656	2	1	8	8
	Øvre Rendalen (Drevsjø kapeldistr. undtat) ..	3 211	3 211	-	-	1	1
	Ytre Rendalen (Øvre Engerdalen kapel- distrikt undtat)			-	-	2	2
	Aamot	1 325,32	3 596	1	1	2	2
	Stor-Elvedalen	1 628,07	3 413	1	-	2	2
	Sollien	459,32	436	-	-	1	1

¹⁾ Derav bor den ene jordmor i Kongsvinger. ²⁾ Flateindholdet av Trysil og Rendalen distrikter er tilsammen 10 857,59 km.²

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevaksinatorer.
6. Tønset.....		6 351,11	10 370	4	1	8	8
	Lille-Elvedalen	2 208,26	3 342	1	-	3	2
	Tønset	1 126,97	3 155	2	1	2	2
	Tolgen prestegjeld av Tolgen	2 063,73	3 197	1	-	2	3
	Kvikne sogn av Kvikne	952,15	676	-	-	1	1

A n m. Inset anneks til Kvikne med 523 indbyggere hører til Opdal lægedistrikt; en del av Tolgen herred (med 234 indb.) hører til Røros prestegjeld og til Røros lægedistrikt, hvilke distrikter begge tilhører Søndre Trondhjems amt.

Sundhetstilstanden angives i det hele som god. Ialt anmeldtes av epidemiske sygdomstilfælde 8407 med 226 dødsfald mot henholdsvis 8121 og 272 aaret forut.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1801 eller 13,8 pro mille av den beregnede, tilstedeværende middelfolkemængde (130 800). Aaret forut var dødeligheten 13,7 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 62 og 63, sammendraget efter lægernes opgaver.

Tyfoidfieber. I Solør og Odalen forekom 1 tilfælde i Kongsvinger og 1 dødelig endende i Grue, samt i Hedemarken distrikt 1 i Ringsaker. I Aasnes (Søndre Østerdalen) optraadte et par tilfælde paa Holmen, hvor sygdommen hadde forekommet aaret forut; desuten indtraf paa en gaard i nærheten av Flisen station et isolert tilfælde; det endte dødelig; vedkommende var en fabrikarbeiderske fra Kristiania; hun var kort forut kommet dit for at tilbringe sommeren. Av 2 tilfælde i Hof var det ene hos en tjenestepike, der var kommet syk hjem fra Kristiania, det andet hos en ikke fuldt restituert arbeider ved Bergensbanen. (Oxholm). I Tønset blev et gjesteværelse og de sengklær, en tilreisende hadde benyttet, desinficert, da man fik vite, at han efter hjemkomsten var blit liggende syk av tyfoidfieber, og der saaledes var skjellig grund til at anse en angivelig forkjølelse under besøket for sygdommens initialstadium. (H. Arnesen).

Akut poliomyelit. I Solør og Odalen indtraf som avslutning paa epidemien fra forrige aar et par tilfælde; i det ene var der parese i alle 4 ekstremiteter, og i det andet paralyse i det ene ben; begge de syke kom sig. Da der efter det ene av disse tilfælde maatte desinficeres blandt andet 3 værelser med mange stoppede møbler samt portiéer, tepper, bøker og nips, og dette omtrent var uoverkommelig at gjøre med lysol- eller formalinvaskning, blev der av helseraadet for amtets regning kjøpt et spritapparat særskilt konstruert til fordampning av formalin; dette apparat, der placertes inde i det smittede værelse, syntes imidlertid ikke frit for at være ildsfarlig, hvorfor der kunde være grund til at foretrække

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	10	1	10	1	-	-	1	1	2	2	1	-	-	2	-
Akut poliomyelit	24	5	24	6	2	3	1	1	3	-	1	-	4	2	1
Skarlagensfeber	115	-	115	16	19	5	7	3	4	9	11	7	11	15	8
Mæslinger	292	1	292	1	4	-	1	14	13	5	5	22	96	83	48
Difteri (croup)	95	10	95	23	5	7	8	7	10	8	9	4	3	4	7
Barsel-feber	14	4	14	2	5	-	1	1	-	2	2	1	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	24	4	23	1	1	4	2	3	4	1	1	3	-	-	3
Pemfigus hos nyfødte	6	2	6	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1
Rosen	91	4	91	9	11	5	11	14	6	8	5	7	8	3	4
Røde hunde	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Vandkopper	58	-	58	7	3	4	1	4	3	-	1	4	10	14	7
Kusma	80	-	80	17	11	12	13	8	6	5	4	-	3	1	-
Kikhoste	228	24	226	64	22	21	39	33	18	6	7	8	5	2	1
Akute katarrher i aandedræts- organerne	3960	58	3959	551	539	342	417	346	273	247	186	177	250	299	332
Influenta	1434	5	1434	452	621	190	60	27	9	1	2	8	4	15	45
Lungebetændelse	708	73	708	98	102	60	84	94	51	27	25	19	35	68	45
Pleurit	257	2	257	31	24	28	31	24	23	17	20	19	21	7	12
Gigtfeber	180	8	180	20	14	26	18	18	15	17	6	9	19	6	12
Koldfeber	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	823	22	823	62	33	49	48	57	86	83	96	83	79	63	84
Skjorbuk	5	2	5	-	-	-	2	-	-	1	-	-	2	-	-
Tilsammen	8407	226	8402	1363	1417	757	745	655	526	440	382	371	550	585	611

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:											
	1		2		3		4		5		6	
	Soler og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Trysil.		Rendalen.		Tønset.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	2	1	1	-	5	-	-	-	-	-	2	-
Akut poliomyelit	2	-	8	4	9	1	3	-	-	-	2	-
Skarlagensfeber	18	-	51	-	9	-	10	-	16	-	11	-
Mæslinger	9	-	267	1	-	-	-	-	1	-	15	-
Difteri (croup)	47	6	21	2	18	2	1	-	5	-	3	-
Barselfeber	2	-	7	3	-	-	2	-	-	-	3	1
Pyæmi, septhæmi	4	-	17	3	2	-	-	-	-	-	1	1
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	4	1
Rosen	13	-	46	3	12	1	7	-	5	-	8	-
Røde hunde	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	18	-	21	-	13	-	1	-	5	-	-	-
Kusma	8	-	6	-	45	-	20	-	1	-	-	-
Kikhoste	2	2	24	1	51	1	67	13	66	5	18	2
Akute katarrer i aandedrætsorganerne . .	988	11	1417	23	775	12	244	2	376	3	160	7
Influenta	308	4	490	1	241	-	113	-	161	-	121	-
Lungebetændelse	91	12	268	33	134	10	100	5	49	3	66	10
Pleurit	49	1	81	1	37	-	44	-	25	-	21	-
Gigtfeber	58	5	52	2	29	1	19	-	9	-	13	-
Koldfeber	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	192	4	214	12	219	6	59	-	73	-	66	-
Skjorbuk	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
Tilsammen	1813	47	2993	90	1601	34	690	20	793	12	517	23

en anden og mindre risikabel metode. (Ansteensen).¹⁾ — Fra Hedemarken sees anmeldt 8 tilfælde, deriblandt 2 fra Hamar. I Søndre Østerdalen indtraf 9 spredte tilfælde, hvorav 1 endte dødelig; patienten, en 8 aars pike, havde hat febrilia med paafølgende pareser, der syntes at gaa over, men saa foretok hun en tur, hvorunder hun blev vaat; hun døde efter en dags sygdom. Et andet alvorlig tilfælde indtraf i Elverum hos en 21 aar gammel første gang gravid kone; hun blev paralytisk i underekstremiteterne og paretisk i armene, hvortil kom aphony og besværet aandedræt; en maaned efter sygdommens optræden fødte hun i ret tid, men maatte paa grund av manglende veer forløses ved tang; barnet, der syntes født friskt, døde 4 dage gammelt av ukjendt aarsak. (Oxholm. Karud). — I Trysil indsygnet paa 3 langt fra hverandre liggende steder paa hvert sted et av børnene i en stor søskendeflok; paa 2 av stederne kom den syke straks under behandling, og paralyserne svandt for det meste, men paa det tredje sted hadde sygdommen varet mange uker, inden læge tilkaldtes, og patienten var da fuldstændig lam i begge underekstremiteter; barnets forældre hadde staat i den formening, at det hadde gigtfieber. (M. Harboe). I Tønset distrikt forekom 2 tilfælde i et hus paa Hummelbølen i Os i Tolgen.

Skarlagensfeber synes at ha forekommet relativt sjelden; forløpet betegnes som meget mildt; fra Nordre Odalen anføres, at de vanlige forsigtighetsregler desuagtet blev strengt gjennomført, og at dette ikke lenger støter paa motstand hos befolkningen. (Ansteensen).

Mæslinger hadde stor utbredning i Hedemarken, særlig i Hamar. Til Neby ved Tønset kirke bragtes smitten av en gut fra Trondhjem; sygdommen spredte sig herfra opover langs østsiden av Glommen, og var i begyndelsen saa mild, at børnene tildels gik oppe og ute med den. Lægen saa i den tid kun 1 tilfælde; det var hos en pike med appendicit, hun var smittet av en kamerat, der gik omkring fuldt utslaat og hadde besøkt hende; i slutten av aaret forekom der mange temmelig ondartede tilfælde. (H. Arnesen).

Difteri optraadte spredt i Solør og Odalen; da sygdommen indtraf hos en landhandler i et meget trafikert centrum i Nordre Odalen, blev der i stor

¹⁾ Ifølge meddelelse fra statens epidemilæge dr. Gram kan tordampningen foregaa utenfor det værelse, som skal desinficeres, ved at lede dampen gjennom nøkkehullet ind i samme; dette gjøres ved hjælp av et særskilt rør, som er formet saaledes, at den ene ende kan gaa gjennom nøkkehullet, og den anden passe ind i gummislangen, der er fæstet i tuten paa beholderen, som placeres over en almindelig beatrice. Til hver kubikmeter rum i værelset beregnes 110 gram desinfektionsvæske, der har sammensætningen 40 dele formol, 60 dele vand og 10 dele 90 pct. spiritus. (Formol er en vandklar væske, der indeholder 30—40 pct. formaldehyd. Formalin er i motsætning til formol indregistrert o: navnebeskyttet og koster ca. 70 pct. mere.) Værelset maa paa forhaand være godt tettet i alle aapninger og være ca. 20° C. varmt; men der maa ikke brænde i ovnen. Naar damputviklingen er slut, ventes i 7 timer; paa beholderen holdes saa en ammoniakopøsning (15 gram 25 pct. ammoniak og 2 gram 90 pct. spiritus pr. m.³), der fordampes paa samme maate som formolvæskens. Efter 1½ time kan man lufte. — Gjenstande, der er overspylet med en 3 pct. formolopøsning, eller (naar det gjælder sterkt tilsølte stoffer) har ligget gjennomfugtet av denne opøsning natten over, bringes ind i værelset, forinden det desinficeres, og bredes mest mulig ut eller hænges paa snorer. Autametoden staar med hensyn til effektivitet den ovennævnte metode meget nær. (Autan angives i Eulenburgs realencyklopædi at bestaa av 71 pct. bariumhyperoxyd og 29 pct. paraform; ved tilsætning av vand gaar sidstnævnte, der er et polymerisk legeme (C H₂ O)₃, over til formaldehyd, en gas av sammensætning C H₂ O.) Formalinkalkmetoden kan ogsaa anbefales. (Se tidsskrift for den norske lægeforening 1908, nr. 5, side 182 og nr. 7, side 274.). I det hele avhænger alle formaldehydmetoder mere av den nøiagtighet og omtanke, hvormed de iverksettes, end av den maate, hvorpaa formaldehydet produceres.

utstrækning foretat præventive injeksjoner. (Ansteensen). I Hedemarken var sygdommen hyppigst i Løiten; i Nes indsygnet i en familie 3 børn, som alle for omkring 3 aar siden hadde gjennemgaaet en alvorlig difteri, hvorunder 2 av deres søskende døde. (W. Holm). Fra Søndre Østerdalen anføres, at der til de syke, som døde, først blev tilkaldt læge, da de laa in extremis. Saavel i dette distrikt som i Rendalen anvendtes hyppig profylaktiske injeksjoner; der forekom 3 tilfælde i Stor-Elvedalen, men sygdommen kom ikke utenfor de først angrepne hus. I Tønset indtraf et isolert tilfælde paa skyssstationen Krokhaugen (Foldalen), samt 1 paa Skrivergaarden hos en tjenestepike, som nylig var kommet fra Tønsberg; hos den sidste verificertes diagnosen bakteriologisk; senere optraadte inden husstanden 4 tilfælde av angina, som viste sig ikke at være difteriske. (H. Arnesen).

Av **pemfigus hos nyfødte** iagttoges i Lille-Elvedalen et par tilfælde i en jordmors praksis; det ene var hos jordmorens eget barn; hendes hjem med klær og apparater blev derfor omhyggelig rengjort, hvorhos hun ogsaa foretok en grundig renselse av sin egen person. (Oxholm).

Kusma var meget utbredt i Søndre Østerdalen, særlig opigjennem Flisendalen, hvor vel neppe noget hus gik fri; orkiter var meget almindelig, og kom i regelen straks under behandling; hos enkelte atrofierte testis; en ung pike fik under sygdommen en alvorlig mastit. (J. Steenberg). Paa Gravbergfinskogen (Vaaler) laa hele kojelag (op til 8 mand) syke. (S. Berg).

Kikhoste var meget utbredt i Trysil og optraadte tildels meget ondartet. (M. Harboe).

Influenza. Fra Nordre Odalen anføres, at sygdommen synes at være omtrent like utbredt hvert aar, men i almindelighet kommer kun et faatal under behandling; dette sker nemlig blot, naar de subjektive besværligheter er særlig plagsomme, eller sygdommens billede bringer mistanke om, at der foreligger en alvorligere lidelse. Ganske eiendommelig er det forresten, at nogen større utbredning av de egne influensatilfælde — hvor der ikke kan være tvil om sygdommens karakter —, sees sjelden før litt ut i februar maaned, naar folk er vendt tilbake fra Kristiania efter at ha deltatt i tømmermarkedet. (Ansteensen).

Kokopper. Fra Tønset meddeles følgende: En pike fremstillet sig med en stor pustel med fordypet midtparti paa haanden og med sterk infiltration i omkredsen; hun trodde, at hun muligens var smittet av en ko med saar paa spenerne. Ved konference med dyrlægen viste det sig at være kokopper. Pustelen indeholdt en blodig serøs væske, og efterlot en kraterformet fordypning, fylt med gangrænøse tjavser. Tilfældet mindet om ett, der indtraf under en liten epidemi av variceller i Steigen. (Jfr. medicinalberetningen for 1899, side 239). (H. Arnesen).

Av **fnat** er ialt anmeldt 11 tilfælde. — Fra Nordre Odalen skriver dr. Ansteensen: Naar jeg mindes, at i 1894 og 1895 utgjorde de behandlede tilfælde av denne plage omtrent fjerdeparten av den skematiske sykelistes totalsum, noterer jeg med tilfredsstillelse, at jeg i 1907 kun har set 1 skabbpatient (i 1901 3, men i de mellemliggende aar ingen). Uten at besmykke foreliggende fakta tror jeg med bestemthet at kunne si, at dette fremskridt skyldes en avgjort bedring i befolkningens renlighetssans. Den ene i 1907 skammet sig svært, og utbad sig min strengeste diskretion. Slikt hørte jeg intet om i 90-aarene.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:					
		1	2	3	4	5	6
		Solor og Odalen.	Hedemarken.	Søndre Østerdalen.	Trysil.	Rendalen.	Tønset.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	4	-	-	2	-	1	1
Syfilis, konstitutionel . . .	3	1	1	-	-	-	1
— hereditær	4	1	3	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	57	22	15	9	1	4	6

Angaaende anmeldte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** henvises til tabellen i den almindelige beretning; den er utarbeidet efter de indkomne utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. — Dødsfald av **lungetuberkulose** utgjorde for det hele amt 16,1 pct. av samtlige ved sygdom forårsakede dødsfald og 18,8 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 18,8 pct og 20,6 pct. og for bygderne 15,9 pct. og 18,7 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa neste side. — I Nordre Odalen viser sygdommen i dette aar for første gang siden tuberkuloselovens ikrafttræden nedgang med hensyn til anmeldelse av nye tilfælde; og disse har væsentlig været relativt benigne, saasom affektioner i ben, led og kjertler; av 4 nye tilfælde av lungetuberkulose var de 2 gamle bronkitikere mellom 60 og 70 aar, som allerede tidligere har været delvis arbeidsudygtige og sengeliggende; især for den ene av disse savnet man sterkt anledning til indlæggelse i sykehus, uten at maatte sende vedkommende altfor langt bort. Dette savn vil imidlertid snart bli avhjulpet, idet der er fattet beslutning om at bygge et pleiehjem paa 20 senger paa et centralt sted i bygden, like ved lægens bolig; foruten skrøpelige gamle og tuberkuløse agter man ogsaa at motta patienter med akutte sygdomme, som ikke med fordel kan behandles i sine respektive hjem, og som trenger daglig lægetilsyn. (Ansteensen). — I Hedemarken distrikt synes tuberkulose at tilta. Som utslag av en utidig smittefrygt kan anføres, at helseraadet i et av herrederne besluttet, at børn av tuberkuløse forældre skulde negtes adgang til skolen, medmindre de var bortsendt til en frisk familie. Departementet annullerte imidlertid denne beslutning som uten hjemmel i lovgivningen. Tuberkuloselovens § 6 har været altfor hyppig anvendt, vistnok paa grund av, at fattigstyrene har faat lov til at ta initiativet til indlæggelsen for at spare fattigutgifter; naar der kun blir tat hensyn til lægers anmeldelse om hygieniske misligheter, antages antallet av indlæggelser at skulle bli mindre. (W. Holm). — I Søndre Østerdalen er smittefrykten saa stor, at det falder vanskelig for ikke at si umulig at faa folk til at beholde tuberkuløse i sit hus. Den forordnede desinfektion synes at bli utført meget samvittighetsfuldt, og man er rask til frivillig at la opbrænde ting, som nok kunde renses. Paa pleiehjemmet i Elverum er siden dets aapning (1ste oktober 1906) og til utgangen av 1907 forpleiet 21 tuberkuløse syke, hvorav 5 for privat, 3 for fattigvæsenets regning og 13 i henhold til tuberkuloselovens § 6; samtlige paa 3 nær var hjemmehørende i Elverum herred; forpleiningsdagens antal var 3 159. Som ordfører i helseraadet føles ofte savnet av anledning til at kunne indlægge ubemidlede syke paa et tidlig stadium av sygdommen med offentlig bidrag, da fattigstyret alene kvier sig meget derfor paa grund av utgifterne. (Oxholm og Petersson). I Hof faar alle ubemidlede

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Solør og Odalen	410	73	47	363
Kongsvinger by.....	19	6	1	18
Bygder.....	391	67	46	345
Hedemarken	493	69	90	403
Hamar by	50	7	5	45
Bygder	443	62	85	358
Søndre Østerdalen.....	276	54	34	242
Trysil	109	13	20	89
Rendalen	123	20	12	111
Tønset	163	24	23	140
Hedemarkens amt.....	1574	253	226	1348
Derav i byer	69	13	6	63
— - bygder	1505	240	220	1285

tæringspatienter utdelt spyttkrus for kommunens regning, selv om de ikke faar lægehjælp og medicin av fattigvæsenet. (Karud) — Fra Trysil meddeles, at sygdommen er i tiltagen i fjelldistriktet; boligforholdene er nemlig trange, og kommer der først et tilfælde ind i et hus, følges det som konstant regel av flere. Paa pleiehjemmet behandledes i aarets løp 6 patienter; at der paa samme ogsaa forpleies gamle og skrøpelige fattige, har man ikke sporet nogen hygienisk ulempe av. (M. Harboe).

Av **spedalskhet** opdagedes 5 nye tilfælde, 3 i Elverum og 2 i Vaaler; de syke var alle i et langt fremskredet stadium av sygdommen; 2 av dem blev indlagt paa Reitgjerdet; tidligere var der kun protokollert 1 tilfælde av sygdommen. (Oxholm).

Rakit synes at forekomme betydelig sjeldnere i Nordre Odalen end før; hertil har kanske den omstændighet bidraget, at mange unge nygifte folk med god arbeidsfortjeneste gjennem skogdriften i de sidste 8 à 10 aar har skaffet sig egne hjem med eller uten litt jordvei til. Tidligere bodde nemlig de unge folk, selv efterat barneflokken allerede var blit stor, hos mandens eller konens forældre, hvor de hygieniske forhold selvsagt maatte være sletttere, end naar hver familie har sit eget hjem. (Ansteensen).

I Tønset indtraf et tilfælde av **peliosis rheumatica** hos en 18-aarig pike; sygdommen begyndte med angina og erythemer paa læggene; kort efter fik hun blødning fra genitalia og samtidig blodige brækninger og avføringer samt feber; dette gjentok sig med kortere intermissioner i vel 3 uker; hertil kom saa miltsvulst og utbrudd av smaa, kløende hæmorrhagier i huden samt decubitus; efter 6 ukers sykeleie indtraadte helbredelse. Sammesteds fra omtales som **purpura hæmorrhagica** 1 tilfælde av gjentagne voldsomme næseblødninger, blodige avføringer og petechier paa læggene hos en mand; sygdommen varte vel en uke,

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttækning ved bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Barn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	57	56	1	1	2	-	1	1	-	-	-	-
Bækkensneverhet	5	4	1	-	-	-	-	-	1	1	3	-
Barselkrampe	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Truende barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	1	4	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Uopgit indikation	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	72	68	4	8	4	5	1	1	1	1	3	7
		72			9							

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved drap.
Solør og Odalen	826	16	483	48	7	-	3	3	1
Kongsvinger by	39	2	28	2	-	-	-	-	-
Bygder	787	14	455	46	7	-	3	3	1
Hedemarken	1242	19	578	54	5	3	9	5	-
Hamar by	138	3	57	8	1	-	2	-	-
Bygder	1104	16	521	46	4	3	7	5	-
Søndre Østerdalen	596	13	302	28	1	-	3	-	-
Trysil	203	6	118	25	5	1	4	1	-
Rendalen	304	4	138	12	3	-	3	-	-
Tønset	306	10	172	23	2	2	4	1	-
Gaarder av Tolgen herred	8	-	3	-	-	-	-	-	-
Inset sogn av Kvikne ..	14	-	7	1	-	-	-	-	-
Hedemarkens amt	3499	68	1801	191	23	6	26	10	1
Derav i byer	177	5	85	10	1	-	2	-	-
— bygder	3322	63	1716	181	22	6	24	10	1

og han kom sig meget fort; der gjordes rikelig bruk av stypticintabletter¹⁾, som ved forskjellige blødninger (fra næse, urinveier og uterus) synes at virke mere prompt end ergotin. (H. Arnesen).

Hudsygdomme synes at forekomme hyppig i Tønset distrikt. Hos en ung mand iagttoges en grav universel ichthyose; faren døde paa Gaustad, og han selv lider av depressio animi. En nylig død kone paa 99 aar hadde siden 40 aars alderen hat elephantiasis Arabum i begge ben; de var enorme; hævelsen stanset braat ved ankelen, saa de smaa føtter stak rent uforholdsmæssig av. Av psoriasis er der flere tilfælde. (H. Arnesen).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 93 saadanne, derav i Solør og Odalen distrikt 32, i Hedemarken 26, i Søndre Østerdalen 20, i Trysil 7, i Rendalen 2 og i Tønset 6. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 68. De 3 perforationer foretoges alle i Nordre Odalen efter længst mulig venten, og efter at vending og høi tang var forsøkt. (Ansteensen).

Angaaende **jordmorhjelpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 6 kvinder. Lægerne har opgit dødsårsaken for 8 saaledes: barselfeber 4, barselkrampe 3 og dystoki 1.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blir saaledes et overskud av 1 698 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 51,5.

¹⁾ Saltsurt cotarnin, et oxydationsprodukt av narkotin; benævnelsen cotarnin synes lavet ved omflytning av bogstaverne i narcotin.

De hyppigste dødsaarsaker var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	324	12	312
Lungetuberkulose	253	13	240
Kræft (cancer og sarkom)	148	2	146
Organisk hjertesygdom	83	1	82
Hjerneslag	78	5	73
Tuberkulose utenfor lungerne	77	4	73
Lungebetændelse	73	3	70
Medfødt svakhet	58	3	55
Akute katarer i aandedrætsorganerne	58	2	56
Kronisk bronkit etc.	53	1	52

Veirliget var størsteparten av aaret usedvanlig regnfuldt og kaldt. Kornet tegnet til at gi rikt utbytte, men det blev ikke ordentlig modent og heller ikke vel hjerget; i Søndre Østerdalen stod det for en stor del paa staur til langt ut paa vinteren og blev da kjørt ind paa skæde; noget blev endog staaende ute helt til næste vaar. Potethøsten var daarlig og bærhøsten næsten totalt mislykket. For de flestes vedkommende var aaret et uaar.

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Hedemarken betegnes kostholdet som godt, dog med reservation likeoverfor kaffemisbruken; der bygges stadig nye smaa hus, men der er endnu altfor mange daarlige husmandsstuer igjen. Ædrueligheten er i fremgang; det er kun ganske unge gutter, der drikker og støier, og disse har derfor ikke opsparet noget til at møte uforutsete tilfælde med, naar de sætter hus; følgen er da oftest fattigdom for livet eller utvandring. Sedelighetsforholdene betegnes tilstrækkelig ved, at det ikke ansees for nogen skam for en pike at ha et uegte barn. (W. Holm).

Fra Hof (Søndre Østerdalen) anføres, at bruken av sterke drikke synes at være i glædelig tilbakegang blandt alle befolkningens lag; men matstellet er daarlig hos de mindre gaardbrukere og arbeiderne, da kvinderne som oftest ikke har lært noget videre i den retning; der har vistnok været avholdt kortere husholdningskurser, men der hengaar for lang tid mellem hvert kursus, saa kun et faatal av bygdens vordende husmødre faar anledning til at delta. Det moderne kosthold blandt arbeiderne i skogen er forsaavidt enkelt, som det kun bestaar av fintbrød, margarin og kaffe fra landhandleren, men mangen ældre arbeider gir de fordums retter «nævagraut» og sur melk, spekesild og poteter samt havrebrød ubetinget fortrinnet. (Karud).

Fra Trysil skriver distriktslæge Harboe: De hygieniske forhold maa i det hele siges at være gode og i jevn fremgang. Overalt bygges der nye boliger eller de gamle forbedres, saa i den retning har der i de sidste 10 aar været et kolossalt fremstøt. Der er ogsaa større sans for pent og renlig stel baade ute og inde. Det er dog et stort hygienisk tap, at de gamle Østerdalsstuer (spærreløftsstuer) mer og mer svinder og erstattes av rum med flattak, men det er en nødvendig følge av den vanskeligere adgang til brænde og trangen til at benytte flere rum til den daglige syssel. Spærreløftsstuerne — med husstanden samlet om det flammende

baal paa peisen — hører, som saa meget andet, med til svundne dages romantik. — Denne store, tidligere saa isolert beliggende fjeldbygd med sine umaadelige skogvidder er likesom vaagnet av en lang vintersøvn til bevissthet og følelse av kraft og magt. Vel er vi endnu 7 mil fra jernbane, og tømmeret seiler nu som før ned over Trysilelven mot Karlstad, men den store bygd er nu gjennomkrydset i alle retninger av gode landeveier, og der arbeides for bedre forbindelse med det øvrige land; den dag det første lokomotiv farer op gjennom dalen, vil en stor og løfterik fremtid indvarsles for dette mægtige skogdistrikt. — Ernæringen maa siges at være rikelig og god; melk brukes rikelig i husene, da saagodtsom alle holder melkekjør; kun om sommeren, naar alle dyr er tilsæters, er den vanskelig at opdrive. — Paa grund av de store tømmerdrifter og den mængde penger, der ved dem sættes i sirkulation, er den økonomiske tilstand god blandt de arbeidende klasser. Efterat kommunen ved sit store skogkjøp i 1906 er blit den største arbeidsherre, er invasjonen av fremmede skogfolk avtat til stort held for bygdens egne, hvorav de fleste nu har lønnende beskæftigelse i kommunens store drifter. — Et intenst avholdsarbeide, som dog mest synes at ha kastet sig over børneloger, søker at fremme ædrueligheten; ved markedsstevnerne sees nemlig ret som det er beruset og støiende ungdom, og det er en sørgelig sandhet, at det mest er de nykonfirmerte, som er de værste. I en enkelt grænd var fylderi med vinaigre, der kjøptes hos landhandleren, meget almindelig, og da 2 unge gutter hadde drukket sig ihjel, blev salget ved øvrighetens indskriden forbudt. — Da skogarbeidet legger beslag paa al mandlig arbeidshjælp, maa husindustrien saagodtsom helt overtages av kvinderne; og det maa siges til deres ros, at den er i god og glædelig fremgang, eller rettere sagt i venden tilbake til den gode gamle tradition, at det er husets hæder at benytte hjemmeverket stof saa meget som mulig; hjemmeverkede klær benyttes overmaade meget, særlig av kvinderne, og er i høi kurs. — Der er faa uegte fødsler. — Fattigpleien er nogenlunde god; men de lange avstande legger store vanskeligheter iveien for regulær sykebehandling; lægehjælp benyttes dog i ganske stor utstrækning; kvaksalveri findes ikke.

Sykehus. I Solør og Odalen er der i Kongsvinger et litet sykehus for epidemiske sygdomstilfælde og paa Gjøsegaarden i Vinger en privat kuranstalt for vel 20 tuberkuløse. Siden det forhenværende amtssykehus paa Sanderud i Hedemarken er omdannet til sindssykeasyl for amtet, er der ifølge kontrakt med Hamar by stillet 10 pladser paa det kommunale sykehus dersteds til amtets disposition for indlæggelse av epidemiske tilfælde; i den anledning er der foretat en utvidelse av Hamar sykehus; der er bygget til en fløi, og det skal udelukkende benyttes som epidemilasaret med plads for mindst 30 syke; til almindelige patienter er der samtidig bygget nyt sykehus med ca. 18 pladser. (Lützow). Paa fattiggaarden Fokhol i Stange er der sykestuer for almindelige syke og særskilt avdeling for tuberkuløse. Siden det nye sykehus paa Finsal i Vang blev tat i bruk om høsten, findes der nu saadanne i samtlige distriktets herreder med undtagelse av Nes. — I Ringsaker ligger Mesnaliens sanatorium for tuberkuløse. — I Elverum (Søndre Østerdalen) findes et kommunalt epidemilasaret og et pleiehjem for tuberkuløse. — I Trysil er der paa Nordhagen et kommunalt pleiehjem for tuberkuløse og gamlehjem.

Badeindretninger. I Kongsvinger findes et velindrettet badelhus; det er i sommermaanederne aapent 2 à 3 ganger om uken, den øvrige del av aaret kun 1 gang. Paa Hamar er der en anstalt for kar- og dampbad. I Elverums leir er der et privat karbad med dusj, aapent 3 ganger om uken. I Ytre Rendalen er der i nærheten av kirken et litet folkebad, aapent 2 ganger om uken, men lukket midt paa sommeren. Ved Tolgen station er der et folkebad, indrettet som varmluftsbad med temperert dusj.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Hedemarkens amt	36	3414
Solør og Odalen.	¹⁾ 3	870
Hedemarken	²⁾ 17	1341
Søndre Østerdalen	³⁾ 8	655
Trysil	2	157
Rendalen	⁴⁾ 5	175
Tønset	⁵⁾ 1	216

¹⁾ Eidskogen 1, Søndre Odalen 1, Nordre Odalen 1. ²⁾ Ringsaker 4, Hamar 3, Furnes 2, Løiten 2, Nes 1, Romedal 1, Stange 2, Vang 2. ³⁾ Elverum 5, Vaaler 1, Aasnes 1, Hof 1. ⁴⁾ Aamot 1, Stor-Elvedalen 1, Ytre Rendalen 3. ⁵⁾ Tønset.

Fra Nordre Odalen berettes: **Helseraadet** hadde forbudt offentlige sammenkomster av opsættelig art i en skolekreds, saa længe der inden denne forekom skarlagensfeber og poliomyelit; men en lægprædikant, som bodde i kredsen og næsten hver kveld pleiet at holde møter, der varte til langt paa nat, underrettet helseraadet om, at han ikke agtet at holde sig dette menneskepaafund efterrettelig, saasom han hadde i opdrag at præke i tide og utide; da han trods formaning om at avstaa fra sit forehavende holdt ord, blev han anmeldt til politiet og av dette forelagt en mulkt paa 10 kr., som han ikke vedtok; meddomsrettens dom lød paa 25 kroners mulkt og 10 kroner i saksomkostninger; denne vedtok han efter samraad med sakfører og har senere lat sig forlyde med, at han for frentiden agtet at respektere helseraadets beslutninger. (Ansteensen).

VII. Kristians amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinører.
Amtet ..		25342,32	116 280	44	14	53	37
1. Hadeland og Land. .		2 932,19	26 885	12	-	15	7
	Jevnaker	165,86	3 908	2	-	3	1
	Lunner	278,23	3 370	1	-	3	1
	Gran	351,33	4 110	2	-	2	1
	Brandbu	470,60	5 026	2	-	2	1
	Søndre Land	781,35	5 774	3	-	3	1
	Nordre —	884,82	4 697	2	-	2	2

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje dec. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
2. Søndre Valdres		2 488,38	9 924	4	2	5	5
	Søndre Aurdal	1 128,86	3 825	1	-	2	2
	Nordre —	919,72	4 323	2	2	2	2
	Etne dalen	439,80	1 776	1	-	1	1
3. Nordre Valdres		2 943,32	6 937	2	- ¹⁾	4	4
	Østre Slidre	869,50	2 217	1	-	1	1
	Vestre —	467,37	2 627	1	-	1	1
	Vang	1 606,45	2 093	-	-	2	2
4. Toten		1 486,52	28 055	8	5	9	6
	Gjøvik, kjøbstad	0,94	3 249	3	3	3 ²⁾	1
	Østre Toten	399,54	7 940	2	2	2	2
	Vestre —	411,69	7 582	2	-	2	1
	Vardal	268,16	4 458	-	-	-	-
	Biri	406,19	4 826	1	-	2	2
5. Faaberg		2 359,51	16 733	10	5	8	4
	Lillehammer, kjøbstad	2,25	3 179	6	5	3	-
	Faaberg	478,27	5 336	-	-	1	1
	Øier	689,22	3 202	1	-	2	1
	Østre Gausdal	223,29	2 695	3	-	1	1
	Vestre —	966,48	2 321	-	-	1	1
6. Ringebu		3 166,69	11 896	3	1	4	3
	Ringebu	1 256,27	4 485	1	1	2	1
	Søndre Fron	547,04	3 016	1	-	1	1
	Nordre —	1 363,38	4 395	1	-	1	1
7. Lom		5 801,15	9 230	3	-	4	4
	Lom	1 948,35	2 645	1	-	1	1
	Skiaaker	2 154,70	2 255	1	-	1	1
	Vaage (undtagen Sel anneks)	1 698,10	4 330	1	-	2	2
8. Lesje		4 164,56	6 620	2	1	4	4
	Lesje	2 244,90	2 560	-	-	2	2
	Dovre	1 475,21	2 126	1	-	1	1
	Sel anneks av Vaage	444,45	1 934	1	1	1	1

¹⁾ Desuten praktiserer leilighetsvis 4 andre eksaminerte jordmødre, hvis bopæl dog ikke er opgitt av distriktslægen. ²⁾ Er ogsaa jordmor og hjælpevaccinatorice for Vardal herred.

Sundhetstilstanden omtales fra de fleste lægedistrikter som god i det hele tat; alene i Hadeland og Land distrikt betegnes den som slet i aarets første halvdel, og i Toten distrikt var den som i et «middelsaar». Av epidemiske sygdomme hadde mæslinger adskillig utbredning inden enkelte distrikter, i mindre grad skarlagens-

Epidemiske sygdomme.

74

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	6	2	6	1	-	-	-	-	1	1	1	-	-	1	1
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	8	-	8	-	-	-	-	2	1	1	-	4	-	-	-
Skarlagensfeber	137	3	137	14	26	10	8	13	9	11	9	8	9	8	12
Mæslinger	558	1	558	48	45	35	39	31	23	18	10	62	80	74	93
Difteri (croup)	84	9	84	13	6	5	10	17	6	9	6	-	3	-	9
Barselfeber	17	7	17	2	1	6	2	-	-	1	-	2	1	2	-
Pyæmi, septhæmi	30	3	30	4	3	5	4	1	1	4	1	-	2	3	2
Rosen	87	8	86	11	8	5	6	8	9	2	6	8	6	10	7
Røde hunde	22	-	22	-	-	2	1	1	2	-	-	-	14	-	2
Vandkopper	79	-	79	6	1	8	4	4	-	6	13	14	12	10	1
Kusma	76	-	76	26	21	8	7	5	1	2	4	1	1	-	-
Kikhoste	281	8	281	28	25	41	53	24	24	5	2	1	9	32	37
Akute katarrer i aandedræts- organerne	2378	55	2343	339	255	222	218	200	178	118	76	119	155	257	206
Influenta	1811	8	1810	573	452	189	103	39	29	30	42	32	34	142	145
Lungebetændelse	653	87	653	54	77	69	77	71	62	36	25	28	40	63	51
Pleurit	163	6	163	15	14	15	17	16	13	18	12	8	16	12	7
Gigtfeber	205	1	205	31	20	18	21	21	14	11	11	11	11	19	17
Koldfeber	¹⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Akut diarré (kolerine)	589	9	589	36	22	31	31	46	54	67	45	35	50	81	91
Skjorbuk	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	6	-	6	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	7193	207	7156	1203	980	670	601	499	427	340	263	333	444	715	681

Kristians amt, 1907.

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Hadeland og Land.		Søndre Valdres.		Nordre Valdres.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber.....	1	-	-	-	1	-	2	-	1	1	1	1	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	4	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	51	-	-	-	1	-	18	1	6	-	44	1	14	1	3	-
Mæslinger.....	131	-	25	-	6	-	75	-	168	1	81	-	68	-	4	-
Difteri (croup)	17	4	-	-	-	-	17	1	1	-	42	3	6	1	1	-
Barselfeber.....	7	-	-	-	-	-	3	2	3	2	-	-	3	2	1	1
Pyæmi, septhæmi.....	16	2	1	-	-	-	12	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Rosen	28	2	2	-	10	-	22	-	15	2	3	3	3	1	4	-
Røde hunde	-	-	2	-	-	-	3	-	17	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	36	-	2	-	1	-	13	-	22	-	5	-	-	-	-	-
Kusma	36	-	2	-	-	-	7	-	20	-	11	-	-	-	-	-
Kikhoste.....	68	-	-	-	1	-	154	6	38	2	20	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedræts- organerne	836	19	95	1	118	8	679	16	432	6	77	4	100	1	41	-
Influenta	1064	4	33	-	29	-	558	-	88	4	8	-	11	-	20	-
Lungebetændelse	266	36	39	4	54	-	179	27	56	7	16	5	7	5	36	3
Pleurit	48	-	6	1	15	1	36	-	31	3	11	-	4	-	12	1
Gigtfeber	70	1	15	-	8	-	68	-	10	-	18	-	6	-	10	-
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine).....	240	1	13	-	27	1	119	4	116	3	12	-	40	-	22	-
Skjorbuk.....	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte).....	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	2920	69	235	6	271	10	1973	58	1024	31	351	17	263	11	155	5

feber og kikhoste. Derimot synes tilfælde av akute katarrer i aandedrætsorganerne, influensa og krupøs lungebetændelse at ha været forholdsvis hyppige. Det anmeldte antal epidemiske sygdomstilfælde utgjorde ialt 7 193 med 207 dødsfald mot henholdsvis 5 534 og 200 i 1906.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde ialt 1 550 eller 13,2 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (117 500). Aaret forut var dødeligheten 12,3 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 74 og 75, der er sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt kun 6 tilfælde med 2 dødsfald. I Faaberg distrikt indsygnet en tjenestegut i januar paa gaarden Storberge i Faaberg herred; han indlagdes paa Lillehammer lasaret, hvor han døde. Paa den nævnte gaard har der flere ganger i de 10 sidste aar optraadt tilfælde av tyfoidfeber; disse er vanligvis nye tilflyttede personer, mens de, som stadig bor der, gaar fri for smitten. Tjenestegutten hadde opholdt sig paa gaarden i et halvt aar. (Torp). I Ringebu distrikt blev en hjemvendt amerikaner syk og døde. Han var sandsynlig smittet under overreisen. (Groth).

Cerebrospinalmeningit. En voksen kvinde paa Østre Toten sees at ha været angrepet av denne sygdom i januar. (Schjønshye).

Av **akut poliomyelit** opføres ialt 8 tilfælde uten dødsfald. I Hadeland og Land distrikt var der 4 angrepne, derav 1 i Søndre Land, 3 i Jevnaker herreder. (Kolbjørnsen). I Toten distrikt forekom et tilfælde i Biri og i Faaberg distrikt et i Gausdal samt i Ringebu distrikt 2 i Nordre Fron. Alle var børn.

Av **skarlagensfeber** anmeldtes ialt 137 tilfælde med 3 dødsfald. I Hadeland og Land distrikt optraadte sygdommen væsentlig i Jevnaker og Brandbu herreder. Av 18 angrepne i Toten distrikt var de 15 i Østre Toten herred. I dette herred, bemerker distriktslægen, optræder baade skarlagensfeber, difteri og for en del tyfoidfeber mere jevnlig end i den øvrige del av lægedistriktet. En medvirkende grund hertil tør maaske være den forholdsvis tætte bebyggelse og den intense dyrkning av det hele areal. Jordsmonnet er temmelig fladt, og det meste drikkevand hentes fra brønde med tilsig fra de dyrkede omgivelser. (E. Marcussen). I Ringebu forekom sygdommen det hele aar hovedsagelig i Nordre Fron herred, i den øvrige del av distriktet var tilfældene mere spredt. Av 44 anmeldte døde 1. (Groth).

Mæslinger optraadte epidemisk inden flere lægedistrikter. I Søndre Valdres distrikt iagttoges i aarets 4 første maaneder 2 særskilte epidemier, en, der kom søndenfra fra Aadalen og bredte sig nordover til Aurdal hovedsogn med væsentlig lettere tilfælde, og en av alvorligere art, der kom nordenfra og møttes med den første i Nordre Aurdal. I Etnedalen blev kun faa angrepne. (A. Olsen). Ogsaa i Toten distrikt hersket sygdommen i aarets første maaneder. I Faaberg gik epidemien over hele distriktet i aarets sidste halvdel, men var ikke ondartet. Kun faa søkte lægehjælp. (Torp). Til samme tid paa aaret som i Faaberg forekom en epidemi i Ringebu distrikt inden Nordre Fron og Ringebu herreder. I Vaage, Lom distrikt, bredte fra november mæslingerne sig over hele bygden og angrep baade unge og gamle. (Dobloug). I Lesje distrikt iagttoges kun 4 tilfælde i Sel anneks.

Av **difteri** (croup) anmeldtes ialt 84 tilfælde med 9 dødsfald. I Faaberg distrikt behandledes et enkelt tilfælde paa sommerpensionatet Reistad i august; smitten antoges overført med en fra Ullevaal epidemisjukhus utskrevet

patient, med hvilken den angrepne paa Reistad hadde været sammen. Der iverk-sattes isolation og serumindsprøitning, hvorefter sygdommen ikke bredte sig videre (Torp). I Ringebu forekom difteri spredt i hele distriktet i aarets første halvdel, mindre hyppig i de sidste maaneder. Flere tilfælde endte dødelig, væsentlig fordi læge hentedes saa sent, at indsprøitning av serum ikke virket. (Groth).

Av **barselfeber** opgives 17 angrepne og 7 dødsfald. I Lom distrikt døde paa Byre en barselkone, der under fødselen var betjent av en hjælpekone. Samtidig med, at denne vasket lik paa nabogaarden og stelte med kjøt til begravelsen, tilsaa og undersøkte hun gjentagne ganger barselkonen. (Brunes).

Kikhoste sees at være forekommet med mere eller mindre epidemisk utbredning inden Hadeland og Land, Toten, Faaberg og Ringebu distrikter.

Av **influenza** opføres 1811 tilfælde med 8 dødsfald, vistnok det høieste antal siden 1892. Sygdommen forekom som vanlig hyppigst i aarets 1ste kvartal. I Hadeland og Land distrikt optraadte den ofte med meget voldsomme symptomer, og efterlot ofte i længere tid en anæmisk tilstand. (Kolbjørnsen).

Lungebetændelse var ogsaa hyppigere end vanlig; der opgives 653 tilfælde med 87 dødsfald, eller en dødelighet av 13,3 pct.

Det opførte tilfælde av **koldfeber** er mulig av noget tvilsom natur. Patienten var en lærers hustru i Brandbu, Hadeland og Land distrikt. Hun var syk i 8 dage med rystende frostanfald, hete og sved. Anfaldene kom først regelmæssig hver dag, senere hver 2den dag. Temperaturen var under anfaldene 39,5^o—40,0^o, ellers normal. Ved bruk av chinin svandt anfaldene efter nogen dage. Milten var ikke paaviselig forstørret. Ingen sykelige forandringer var ellers at finde. Senere har hun været frisk. Hun har aldrig været i utlandet. (Kahrs).

Akut diarrré (kolerine) var forholdsvis sjelden. Fra Jevnaker i Hadeland og Land distrikt sees 124 tilfælde at være iagttat i aarets sidste kvartal. (Kolbjørnsen). I Søndre Valdres distrikt skyldtes et større antal tilfælde i mai, med tildels blodige uttømmelser, en liten drikkevandsepidemi. Den skrev sig fra en forurenset bæk i Aurdal hovedsogn. (A. Olsen).

Av **pemfigus** hos nyfødte er anmeldt 6 tilfælde, derav 5 i Toten og 1 i Lom distrikt.

Utenfor sykehus behandlede tilfælde av **veneriske sygdomme** sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:						
		1	2	3	4	5	6	7
		Hadeland og Land.	Søndre Valdres.	Nordre Valdres.	Toten.	Faaberg.	Ringebu.	Lom.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar.....	1	1	-	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	2	-	-	-	1	1	-	-
Gonorré, uretrit	26	7	1	1	8	3	2	4

Av **fnat** opføres ialt 11 angrepne, derav 8 i Ringebu distrikt.

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Hadeland og Land	306	33	69	237
Søndre Valdres	86	19	6	80
Nordre —	85	16	10	75
Toten	323	43	58	265
Gjøvik by	29	5	3	26
Bygder	294	38	55	239
Faaberg	220	15	31	189
Lillehammer by	40	5	8	32
Bygder	180	10	23	157
Ringebu	101	15	17	84
Lom	117	19	11	106
Lesje	103	8	5	99
Kristians amt	1341	168	207	1134
Derav i byer	69	10	11	58
— bygder	1272	158	196	1076

Av andre sygdomme omtales fra flere distrikter mindre epidemier av *icterus catarrhalis*. Ialt er paa sykkelisterne opført 46 tilfælde, derav 14 i Hadeland og Land distrikt, 4 i Søndre Valdres og 28 i Toten. Fra Søndre Valdres meddeles, at i sommermaanederne hersket en utbredt epidemi i Bagn i Søndre Aurdal. Flere tilfælde forekom samtidig inden samme hussstand eller paa samme gaard. En patient døde, en anden fik en langvarig albuminuri. (A. Olsen). I Lesje distrikt iagttoges om høsten et halv snes tilfælde paa flere nærliggende gaarder i Dovre med godartet forløp. (Bidenkap).

Til oplysning om de i aarets løp anmeldte og utgaaede tilfælde av **tuberkulose sygdomme** inden lægedistrikterne henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 12,5 pct. av samtlige ved sygdom foranledigede dødsfald og 14,8 pct. av dødsfald ved ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 14,5 pct. og 17,2 pct. og for bygderne 12,4 pct. og 14,7 pct. Se forøvrig ovenstaaende tabel. — I Søndre Valdres distrikt indtraf 31 dødsfald av tuberkulose, hvilket utgjør 25,20 pct. av dødsfaldene i aaret og 3,12 pro mille av folkemængden ved sidste folketælling. I et herred — Søndre Aurdal — utgjorde tuberkulosedødsfaldene endog 39,21 pct. av samtlige meldte dødsfald og 5,23 pro mille av folketallet ved sidste folketælling. Disse tal, som ellers, men specielt i dette amt, er meget høie, idet det jo er av landets bedst stillede med hensyn til tuberkulosedødelighet, tør nærmest være begrundet i epidemiene av mæslinger og influenza i aarets første maaneder. Denne antagelse vinder i sandsynlighet, naar man sammenligner det øvrige distrikt med forholdene i Etnedalen, hvor der i aaret forekom kun 1 dødsfald av tuberkulose, men hvor heller ikke mæslingeepidemien fik nogen utbredning, og hvorfra kun faa tilfælde av influenza er anmeldt. (A. Olsen). I Nordre Valdres distrikt

synes tuberkulosen at tilta, især i Østre Slidre herred, hvor de av kommunelægen anmeldte tilfælde øker fra aar til aar. (Stengel). — I Faaberg-distrikt besøkes Lillehammer og omegn i de senere aar av adskillige tuberkuløse, idet stedet er «fundet heldig» for disse patienter. Distriktslægen uttaler, at han aldrig har kunnet forlike sig med den tanke, idet vinterkulden er for streng, naar vinteren er kald; er den mindre kald, er veiret meget vekslende. Det har i de senere aar været mindre stadig end tidligere, saa gamle folk sier, at det ikke er at kjende igjen. Det større indryk av tæringssyke har krævet bestemmelser om melding av deres flytning, og dette er nu gjennomført for distriktets kommuner, ialfald hvor distriktslægen er ordfører i helseraadet. Han har ikke indtryk av, at tuberkulosen brer sig noget mere inden befolkningen deromkring. (Torp). I Lesje distrikt synes sygdommen derimot at være i tiltagende, den synes tillike her at forløpe hurtig. Smittefrykten kan ikke siges at være meget utpræget, men vaagner dog nu. Distriktslægen synes at være av den mening, at de gjældende bestemmelser om tuberkulinundersøgelse av kvægbesætninger gjør det vanskelig for en ordfører i et helseraad at skride ind, naar han maatte ha mistanke til en besætning med hensyn til tuberkulose. Melk og smør kan avhændes fra gaarder, hvor der endog er fundet enkelte dyr med tuberkulose. Paa en bestemt dag i uken, den saakaldte «smørdag», vandrer den kvindelige del av bygden med hvert sit smørspand til nærmeste «kræmmer». Her blandes smørret fra de forskjellige gaarder sammen, saltes og farves smukt og utføres da som friskt «sætersmør» og lignende. Distriktslægen mener derfor, at den melk og det smør, som kommer fra bygden, i en del tilfælde ikke er fri for tuberkuløst smittestof. Renligheten med melkens behandling kunde mangesteds være bedre. Paa enkelte steder staar den over i fjøset om natten og faar en usmak derav. Det har ogsaa hændt, at melk har staat til opbevaring nat og dag i rum, hvor en tuberkuløs syk laa, og dog er den efterpaa blit solgt fra gaarden. Et par ganger er melkeseparatoren, der findes næsten paa alle gaarder, blit beordret fjernet fra rum, hvor tuberkuløse patienter jevnlig opholdt sig døgnet rundt. Der bør bli tvungen undersøgelse av besætningerne, og i det hele skarp kontrol med disse for melkens og smørrets skyld. Paa et par gaarder, hvor kvæget er tuberkuløst, har der i aarenes løp hos gaardsfolkene selv og hos husmandsfolkene omkring forefalt gjentagne tilfælde av tuberkulose. Havnegangen for kreaturerne har da været fælles. (Bidenkap).

Spedalskhed. I Lesje distrikt findes kun 1 spedalsk, en 61-aarig gaardmandskone, der lider av lepra mutilans og har været syk i 33 aar. Sygdommen er nu noksaa stillestaaende; hendes mand og 3 børn er friske. (Bidenkap).

Angaaende amtets **sindssyke** henvises til den almindelige beretning. Forpleiningen av de sindssyke i kolonien i Faaberg distrikt maa fremdeles i det store og hele tat siges at være ganske upaaklagelig; dog kan alene mangelen paa plads i asyl tillate denne mindre tilfredsstillende ordning. Det blir mer og mer vanskelig at faa anbragt sindssyke i privat forpleining, hvorfor spørsmål efter plads i kolonien vokser, mens denne nu vanskelig kan opta flere. Det lille hjelpeasyl ved amtssykehuset i Lillehammer er stadig optat av vanskeligere patienter, som ikke kan faa plads i statens asyl. Sidste amtsting har nu nedsat en komité for at ta forslag fra distriktslægen om bygning av en avdeling paa 70—100 pladser for kroniske sindssyke inden amtet under overveielse. (Torp).

Fordøielsessygdomme og **ernæringssygdomme** var forholdsvis hyppig i Søndre Valdres distrikt. En av de mere væsentlige aarsaker hertil menes at være mindre let adgang til fersk kost; en stor rolle spiller visselig ogsaa kaffe- og naftadrikningen. (A. Olsen).

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttækning ved bækkenendeleie.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Børn.		Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer....	56	¹⁾ 1	²⁾ 54	6	4	³⁾ 2	⁵⁾ 2	1	⁶⁾ 1	1	-	-
Bækkensneverhet.....	4	-	3	1	4	1	3	-	-	-	1	-
Barselkrampe.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning.....	-	-	-	-	3	2	1	-	-	-	-	-
Blødning.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Ueftergivelige fødselsdele.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumor ovarii.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pandeleie.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	-	3	⁴⁾ 3	-	-	-	-	-	-
Fastvoksning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbakeholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	64	1	61	7	14	8	6	1	1	1	2	6
			68			14			2			

¹⁾ Dødsårsak: pyæmi. ²⁾ Derav to 1ste tvillinger, begge 2den tvillinger forløst ved vending (den ene levende, den anden død), hvor utfaldet for mødrene er anført. ³⁾ Derav en 2den tvilling, 1ste forløst (lev.) ved uttækning. ⁴⁾ Derav en 2den tvilling, 1ste forløst (lev.) ved tang. ⁵⁾ Derav en 2den tvilling, 1ste forløst (lev.) ved tang. ⁶⁾ 1ste tvilling, 2den forløst (lev.) ved vending, hvor utfaldet for moderen er anført.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulykke- lige hæn- delser.	ved selv- mord.
Hadeland og Land	710	16	328	31	4	-	2	2
Søndre Valdres	269	5	125	7	3	1	1	-
Nordre —	147	-	95	7	1	-	1	1
Toten	824	19	362	50	15	4	6	-
Gjøvik by	106	1	34	5	2	-	-	-
Bygder	718	18	328	45	13	4	6	-
Faaberg	409	11	238	19	7	2	1	2
Lillehammer by	79	4	43	6	1	1	-	-
Bygder	330	7	195	13	6	1	1	2
Ringeby	258	7	171	24	6	-	1	3
Lom	198	4	129	8	1	3	5	-
Lesje	116	6	102	7	2	1	1	1
Kristians amt	2931	68	1550	153	39	11	18	9
Derav i byer	185	5	77	11	3	1	-	-
— - bygder	2746	63	1473	142	36	10	18	9

Nervøse sygdomme var ogsaa meget vanlig i Søndre Valdres distrikt; av neurasthenier saaes et utal, og migræne var slet ikke sjelden. I enkelte bygdelag finder man neurastheni og hysteri paa nær sagt hver anden gaard. (A. Olsen).

Struma observertes ogsaa meget ofte i Søndre Valdres distrikt. (A. Olsen).

Av sjeldnere tilfælde forekom en **spontan ruptur av ureter**, omtalt i tidsskrift for den norske lægeforening nr. 11 for 1908. (A. Olsen).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 92 saadanne, derav i Hadeland og Land distrikt 36, i Søndre Valdres 11, i Nordre Valdres 3, i Toten 8, i Faaberg 14, i Ringeby 13, i Lom 2 og i Lesje 5. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Et tilfælde av **tubarsvangenskap** diagnosticertes av distriktslægen i Søndre Valdres samme dag, bristningen fandt sted. Patienten sendtes ind til fødselstiftelsen i Kristiania til operation. (A. Olsen). — I Lesje distrikt er det ingen sjeldenhet at træffe trange bækkener hos barselkvinder. Mulig det beror paa arthrititis. Arthrititis deformans ser man ofte, og tildels i svære former, likesom ogsaa rheumatiske affektioner er hyppige. (Bidenkap).

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Antallet av **fødte og døde** vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blir saaledes et overskud av 1381 fødte, og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 52,9.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 11 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for 12 kvinder saaledes: Barsel-feber 7, barselkrampe 2, blødning 1, livmorbristning 1 og inversio uteri 1.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	297	12	285
Lungetuberkulose	168	10	158
Kræft (cancer og sarkom)	121	6	115
Lungebetændelse	87	1	86
Organisk hjertesygdom	82	5	77
Hjerneslag	81	5	76
Akute katarer i aandedrætsorganerne	55	2	53
Tuberkulose utenfor lungerne	53	3	50
Medfødt svakhet	47	5	42
Kronisk bronkit	46	5	41
Hjertelammelse	33	1	32

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. Distriktslæge A. Olsen i Søndre Valdres distrikt skriver: Beboelsesforholdene er meget forskjellige. I Bægnadalen i Søndre Aurdal er der bygget en del nette eneboliger for arbeiderfamilier, og det vilde være ønskelig, om disse kunde bli tat til mønster for nybygninger av samme slags. De ældre husmandsstuer har et stort kjøkken- og dagligværelse med kove eller kammers ved siden; i kjøkkenet ikke sjelden sperreløft, men likesaa ofte himlet loft, saaledes som altid i kammerset; ved siden av peisen en kokeovn eller hyppigere en komfyr med stekeovn, men uten avtræk for dampen. Hos smaabrukerne og paa de middelsstore bruk er alt i større stil, baade hvad rummenes størrelse og antal angaar; men det dagligdagse bohøve er enkelt og solid uten nævneværdig tillop til komfort, ofte med de gammel-dagse, rosemalte Valdreskaap fastspikret til væggen eller i hjørnerne; ældre kasserte skaap begynder man ogsaa at ta vare paa. Mange steder er det bedst at snakke smaat om renligheten; men det skal dog være meget bedre nu end tidligere. De gamle stabbur er bygget paa gammel vis med 2det stokverk utover første, de nyere derimot ikke; ved de nyeste er dog den gamle byggemaate gjenoptat; beboelseshusene er gjennemgaaende stilløse kasser, de nyeste tildels av bindingsverk, papklædte og panelte. Bebyggelsen er spredt, man ser ikke længere de store, tætbyggede tun som paa Vestlandet, undtagen paa den aller øverste gaard i Skrautvaal og paa de store sætervoller ved Ølsjøen, langs Tisleias dalføre og Lamnes og Ulnes sameie, hvor dalens ældste bebyggelse skal ha ligget. Paa tomten er der oftest lagt liten omhu, kjælderne er smaa og daarlige og grundmurene mest mulig minimale; selv paa et nyt hus, hvortil tomten var ryddet i en stenrøs, laa nederste stokkefar kun nogen tommer over jorden. — Hvad beklædningen angaar, træffer man ofte saavel ældre som yngre folk, der ikke bruker undertøi av uld; istedetfor de gamle dages strieskjorte har de nu en tynd bomuldsskjorte, som ikke er istand til at rubbe huden og holde den varm; dette søker man da at bøte paa ved at øke tallet av klædningsstykker utenpaa hverandre. Mændenes hverdagsdragt er oftest av hjemmenvirket vadmél, kvindernes av lettere stoffer;

men jeg har ogsaa set en gammel kone en vinterdag inde i stuen uten andet paa sig end linnet, en helskaaren vadmelskjole, strømper og sko; men saa sat hun jo rigtignok helst i peisen. — Kostholdet er ensformig, grøt og saltmat, da fersk kost selvfølgelig er mindre let at præstere til enhver tid, med kaffe først og kaffe sidst. Der er i hele distriktet ikke et eneste meieri igang; følgen er, at man lægger an paa vaarbære kjøer med størst melkeproduktion under sæteropholdet; det er derfor ofte snaut med melk om vinteren og umulig at faa melk om sommeren, da allesammen — like til hønsene og grisen — ligger paa sæteren, kun slaatte-folket hjemme; disse lever da paa saltmat, sur kjeldermelk, grøt, brød og svart kaffe. Av brødsorter brukes mest flabrød. Av nydelsesmidler er brændevin og hjemmebrygget øl gaat næsten helt av bruk; istedet brukes kaffe, der drikkes i store kvantiteter og til alle døgnets tider. At drikke brændevin ansees for en uskik, og er kun forbeholdt hoitidelige anledninger; men om man til hverdags stinker av nafta og Hoffmanns-draaper, saa er dette intet at genere sig ved. — De væsentligste næringsgrene er skogbruk og fædrift foruten jordbruk. Aarets høi-avling blev rikelig; poteterne mislige; det meste korn frøs. Havebruket ligger meget tilbake; vistnok bør der paa grund av vinterkulden og høiden over havet bli mindre tale om egentlig frugtavl i hvert fald i de nordlige og høiere liggende dele av distriktet; men bærbusker og de almindelige kjøkkenvekster slaar ofte udmerket til, de led dog betydelig i aarets vaate og kolde sommer. Husflids-arbeider utføres til nød til husbruk; om kunstflid er der neppe tale. —

I Nordre Valdres distrikt er de hygieniske forhold ikke saa gode som ønskelig, men de synes dog at bedres litt efter litt. Med fødens tilberedning gaar det smaat fremover. Om høsten ser man dog nu i bygden, at der samles litt bær til husbruk, og det er ganske almindelig, at bønderne lægger vin av ribs og tildels rarbarber. Melkemangelen er like stor som tidligere i de fleste av aarets maaneder. Husfliden er som før ikke stor. Boligerne er bra og tildels overflødig store. Misbruk av alkoholiske drikke synes ikke at være stor. Sedeligheten er saa nogenlunde. (Stengel).

Det uheldige veirlig hadde ogsaa for Toten distrikt stor økonomisk betydning, og man skulde ventet, at det ogsaa skulde hat indflydelse paa sundhetstilstanden. Utvilsomt blev der baade av folk og husdyr spist meget daarlig korn. Det er distriktslægen bekjendt, at dette skete i stor utstrækning; men nogen særlig sykелighet, som maatte antages at skyldes dette, kunde han dog ikke paavise. Det daarlige aar for landmanden hadde ingen virkning paa arbeidernes indtægter; der saaes derfor heller ingen større elendighet. Industrien spiller i og omkring Gjøvik den største rolle som erhvervskilde, og arbeidernes lønninger er gode. En flittig og ordentlig arbeider maa vel ogsaa siges at klare sig adskillig bedre end en gjældbetyngt gaardbruker. Nogen arbeidsløshet fandtes neppe, naar det gjaldt folk, som vilde og kunde arbeide ordentlig. De, som repræsenterte de arbeidsløse, var vistnok saare faa utenom de tilreisende og omreisende geseller. Mangelen paa tilstrækkelig tilgang av melk beklages fremdeles. Altfor mange arbeidere faar ikke sin daglige middagsmat, men flere ganger om dagen kaffe og smørbrød. Boligforholdene maa i det hele siges at være forholdsvis gode. Desværre er i seneste tid veden steget uhyre i pris. Baade smaafolk og bedre stillede med bra husrum sees derfor at stuve sig sammen i leilighetens mindste rum i den kolde vintertid. Sansen for renlighet saavel med person som med bolig, bohaves og matstel er tydeligvis i vekst. Tuberkuloseloven og den omhyggelige desinfektion, som nu foretages ved smitsomme sygdomme, menes at ha bidraget hertil. Blandt husmændene i mere avsides egne ser man dog hist og her endnu megen urenlighet. Avfaldsdyngen utenfor husdøren er vanskelig at faa avskaffet. At feie gulvene med tør kost er endnu det almindeligste, men da denne feiemetode er avskaffet i skolerne, tør dette maaske bidra til en bedre frem-

gangsmaate hermed. Der er en ganske livlig foreningsvirksomhet av forskjellig slags inden distriktet. Avholdsarbeidet drives saaledes av et utal av foreninger. Mangen husfar turde dog nok ønske, at sammenkomsterne ikke strakte sig saa langt utover natten, som tilfældet er med flere foreninger. (E. Marcussen).

Inden Faaberg distrikt har ingen nævneværdige forandringer fundet sted i de hygieniske forhold. (Torp).

I Ringebu distrikt er kostholdet gennemgaaende godt, da fædrift og svineavl staar høit; der er dog ved siden av den enkeltes velstand adskillig fattigdom, endskjønt hver dyrkbar jordflæk for det meste er utnyttet. Utvandringen til Amerika er minket paa grund av de utrygge og daarlige tider der, og flere Amerikanere er vendt tilbage, har kjøpt sig gaard og slaat sig tilro hjemme. Der er i hver bygd dygtige haandverkere paa de forskjelligste felter. Træskjæring og vævning efter gamle mønstre gjenoptages flittig, og sansen derfor spredtes og nares ved adgang til belærelse paa kurser, avholdt av husfidsforeningerne. Ældre tiders kunstformer og stilarter eiendommelige for dalen gjenoplives ikke mindst ved studiet av de Sandvigske samlinger. — Boligerne er gode og rummelige, tildels meget gamle, og peisestuer findes paa hver gaard omtrent. Husdyr-stellet staar høit, likesaa hesteavl, der er en vigtig indtægtskilde. Tømmerdriften har været sterk i de senere aar og skaffet gode indtægter ved de høie priser. Barnedaab og begravelser er store gilder, der kræver lang tids forberedelse — likene kommer som regel ikke i jorden før indpaa fjorten dage efter døden. Saavel ved gravøl som barnedaab trakteres overdaadig med mat og drikke. Skikkene er som i gamle dage; kortspil og drik dyrkes under festen. Om lørdagskveldene og ved høitiderne er beruselse paa aapen vei ikke sjelden. Kaffe er en altfor almindelig drik og nytes til overmaal, mest slet kaffe, der for drøihets skyld er tilsat med brændt korn eller brændte deigklumper, store omtrent som kaffebønner. Tandpleien er skjødesløs; tænderne renses sjelden, blir kariøse uttrukne og erstattet med gebiss, der nærmest betragtes som en formuestilvekst. Man blir forbauset over blandt disse ellers i legemlig henseende saa kraftige mennesker at finde indsatte tænder næsten hos hvert andet individ, selv hos unge like efter konfirmationsalderen. (Groth).

I Lom distrikt foregaar utvandringen til Amerika som før. Den bevirker, at husmandspladsene dels nedlægges, dels lægges under gaardene og dels selges som selveierbruk til de gamle husmænds børn, som oftest til stor overpris ved hjælp av arbeider- og boligbanklaan. Som følge av utvandringen er ogsaa daglønnen efterhvert steget, likesaa kravet til bedre kosthold hos bønderne. Kaffe brukes der meget av. Renligheten er steget. — Lomværingen vil gjerne handle, og der er mange handelsmænd blandt dem, især lever mange av handel med kaffe, skind og huder, kvæg, hester o. s. v. Enhver har sin specialitet. Hertil kommer som indtægtskilde i senere tid turisttrafikken. (Brunes).

I Lesje distrikt bestaar næringsveiene særlig i frembringelse av høi og opaling av kreaturer. Kornet blir nemlig ofte ikke modent. Som regel er nedbøren forliten, og kunstig vanding er derfor meget almindelig, om end meget møisommelig. Sætrene spiller en vigtig rolle i økonomien. Skogdriften er i de senere aar noget større, men dog ikke meget betydelig sammenlignet med andre dele av landet. Kaffe misbrukes i høi grad, selv børn faar tidlig derav. Kariøse tænder optræder meget tidlig hos børnene, og hos unge budeier sees ofte helt gebiss. Den tidligere kvaetygning, der ansaaes god for tænderne, er nu avløst av chokoladespisning og tygning av drops. Blandt de unge værnepligtige mand-skaper er forholdet ikke bedre; blandt de faa fremmøtende av disse, som Amerika-feberen har levnet, maa man slippe fri adskillige, da tændernes tilstand ikke tillater at ta dem med. — Drikkepengesystemet har gjort, at en duelig gaardsgut, og især en kvindelig tjener, er vanskelig at faa. For drikkepengene om sommeren

kan de drive dank langt utover vinteren. Ædruelighets- og sedelighetstilstanden synes at være god. (Bidenkap).

Sykehus. I Toten distrikt findes paa Gjøvik et sykehus med 10 pladser for kirurgiske og ikke smitsomme sygdomme. Det blev i aaret forandret og sat i respektabel stand. Epidemisykehuset ligger utenfor bygrænsen. Epidemilasaretter findes desuten i Vardal, 7 km. fra Gjøvik, samt i Østre Toten herreder. — I Faaberg distrikt ligger amtssykehuset og et epidemilasaret paa Lillehammer. Av sanatorier med fast læge findes i Søndre Valdres Tonsaasen (læge hele aaret) og Breidablik, i Nordre Valdres Fossheim sæter, i Faaberg distrikt Gausdal sanatorium samt 2 sanatorier for tuberkuløse, nemlig paa Kornhaug og paa Granheim. — I Ringebu distrikt findes Golaa og Fefor sanatorier, der ogsaa har fast læge i sommersæsonen.

Syke- og fattigpleien. I Gjøvik, Toten distrikt, arbeider en afdeling av «Røde kors». Den har indkjøpt fuldstændig materiel og inventar til sykehusets kirurgiske afdeling, som anvender sakerne som laan. Paa Vestre Toten arbeider «Norske kvinders sanitetsforening» for oprettelse av et pleiehjem for tuberkuløse. Østre Toten har paa Billerud et fattig- og gamlehjem, hvor der ogsaa i eget hus anbringes tuberkuløse pleiepatienter. Gjøvik og Vardal har et større fattighjem, «Kauffeldts stiftelse»; Biri herred har ogsaa nylig kjøpt en gaard, der agtes anvendt til fattighjem. (E. Marcussen).

Badeindretninger. I Nordre Valdres findes i Østre Slidre et litet badstubad der dog fremdeles ikke benyttes meget. — I Toten distrikt findes paa Gjøvik et tidsmessig damp- og karbad. Paa Raufoss patronfabrik og paa melkekonserveringsfabrikken paa Kap er der karbad for arbeiderne. — I Faaberg distrikt findes paa Lillehammer en badeanstalt og paa Tretten en badstue. — De 2 badstu- og karbad i Ringebu distrikt skjottes mindre vel, de er i ustand og har ubetydelig søkning. (Groth). Foruten disse findes ved de forskjellige sanatorier og hoteller indretninger for kolde og varme bad m v.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helsesraad og av vaksinerte :

Lægedistrikter.	Helsesraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Kristians amt	47	2364
Hadeland og Land	¹⁾ 8	1108
Søndre Valdres	²⁾ 5	218
Nordre —	³⁾ 3	⁹⁾ 308
Toten	⁴⁾ 10	¹⁰⁾ 2
Faaberg	⁵⁾ 13	174
Ringebu	⁶⁾ 1	381
Lom	⁷⁾ 3	102
Lesje	⁸⁾ 4	71

¹⁾ Jevnaker 2, Lunner 2, Gran 1, Brandbu 2, Nordre Land 1. ²⁾ Nordre Aurdal 1, Søndre Aurdal 2, Etnedalen 2. ³⁾ Vestre Slidre 1, Østre Slidre 1, Vang 1. ⁴⁾ Gjøvik 3, Østre Toten 4, Vestre Toten 1, Vardal 1, Biri 1. ⁵⁾ Lillehammer 6, Faaberg 2, Øier 3, Vestre Gausdal 1, Østre Gausdal 1. ⁶⁾ Nordre Fron 1. ⁷⁾ Lom 1, Skiaaker 1, Vaage 1. ⁸⁾ Lesje 2, Dovre 2. ⁹⁾ Vaccination kun hvert 2det aar. ¹⁰⁾ Ingen offentlig vaccination i 1907.

VIII. Bratsberg amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinører.
Amtet		15189,09	98 298	39	14	64	37
1. Skien		1 066,24	38 210	15	9	25	6
	Skien, kjøbstad	2,13	11 459	6	5	5	-
	Porsgrund, —	1,26	4 804	4	3	6	-
	Brevik, —	0,76	2 159	2	1	1	-
	Eidanger	139,50	3 697	-	-	2	1
	Solum	317,82	8 088	2	-	8	3
	G j e r p e n	380,91	7 151	1	-	¹⁾ 1	1
	Slemdal	232,86	852	-	-	2	1
2. Kragerø		1 650,41	21 982	7	2	9	7
	K r a g e r ø, kjøbstad	1,17	4 954	3	2	2	-
	Langesund, ladested	0,88	1 344	1	-	-	-
	Stathelle, —	0,24	472	-	-	-	-
	Bamle	286,83	4 676	2	-	2	2
	Sannikedal	196,83	2 535	-	-	1	1
	Skaatø	109,61	3 972	-	-	²⁾ 1	1
	Drangedal	1 054,85	4 029	1	-	3	3
3. Hollen		1 141,81	11 870	5	-	9	5
	Hollen	257,54	3 957	3	-	2	1
	Lunde	259,65	2 225	-	-	1	1
	Bø	281,66	2 657	1	-	3	1
	S a u d e	342,96	3 031	1	-	3	2
4. Sauland		1 716,04	7 441	4	1	7	4
	Hitterdal	407,44	3 868	3	1	5	1
	H j a r t d a l	891,84	2 336	1	-	1	1
	Gransherred	416,76	1 237	-	-	1	2
5. Kviteseid		2 256,07	7 841	3	2	5	7
	Seljord	665,83	3 067	1	1	2	3
	K v i t e s e i d	712,08	3 153	2	1	1	2
	Nissedal	878,16	1 621	-	-	2	2
6. Laardal		4 151,00	7 560	3	-	7	4
	L a a r d a l	287,76	1 364	1	-	1	1
	Fyresdal	1 253,18	1 814	1	-	1	-
	M o	694,49	1 850	-	-	2	1
	Vinje	1 215,87	1 702	1	-	2	1
	Rauland (Møsstrandens sogn undtat)	699,70	830	-	-	1	³⁾ 1
7. Tinn		3 207,52	3 394	2	-	2	4
	T i n n	1 774,36	2 373	2	-	1	3
	Hovin	302,46	885	-	-	1	1
	Møsstrandens sogn av Rauland	1 130,70	136	-	-	-	-

¹⁾ Bor i Skien by. ²⁾ Bor i Kragerø by. ³⁾ Vaksinører i hele Rauland herred.

Sundhetstilstanden var i det hele nogenlunde god. Der anmeldtes av epidemiske sygdomstilfælde ialt 6 840 med 168 dødsfald mot henholdsvis 6 228 og 212 aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde ialt 1 376 eller 13,3 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (103 100). I 1906 var dødeligheten 13,2 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 88 og 89, sammendraget efter lægernes opgaver.

Tyfoidfieber og paratyfus. I Skien forekom nogen tilfælde i aarets begyndelse som fortsættelse av epidemien fra det foregaaende aar. Utpaa sommeren dukket sygdommen sporadisk op i Gjerpen og Solum, uten at aarsaksforholdene kunde klargjøres; en av de syke bodde i et hus, hvor der nogen maaneder iforveien hadde forekommet et par tilfælde av paratyfus; og det er ikke udelukket, at vedkommende patient ogsaa den gang var angrepet, men i saa let grad, at han ikke laa tilsengs. (A. Backer) Et par tilfælde blandt anlægsarbeidere i Gransherred (Sauland distrikt) var meget tvilsomme. (H. F. Holst). I Tinn indsygnet nogen arbeidere ved de nye anlæg ved Rjukan; en av dem døde; nogen smittekilde kunde ikke opspores; den tømmerkoie, hvor sygdommen først optraadte, blev brændt, og forøvrig desinficertes alle andre benyttede rum og effekter, som kunde formodes smittet (Sandved).

Poliomyelitis. I Skien distrikt indtraf blandt de derfra anmeldte et dødsfald under opadgaende lammelser; det er ikke opført paa dødslisten for distriktet. I Kragerø forekom 3 spredte tilfælde; de var karakteristiske med uttalt lamhet i en eller begge underekstremiteter; forløpet var noksaa let, men det tok adskillig tid, før forligheten igjen vendte helt tilbake. (Carlsen). I Bamle indsygnet en liten gut paa et par aar; han hadde klaget over ondt i halsen, fikk saa frysning og dagen efter nakkestivhet; han blev fort frisk igjen; men saa blev 3 ældre søskende syk paa samme maate; de laa tilsengs en dags tid, stod saa op og gik ut; efter dette fikk den yngste av disse, en 5 aars gut, tilbakefald med lamhet av begge underekstremiteter; efter et par ukers forløp indtraadte paaviselig bedring, der tilslut gik over i helbredelse. (A. Horn). I Drangedal indtraf i slutten av oktober følgende, fra først av meget tvilsomme tilfælde: en 12 aars gut fikk heftig verk i høire hofte med sterk feber og tildels ørske; ved lægens ankomst den 5te dag var der i lysken sterk ophovning, der sat i dybden og strakte sig ned over øverste tredjedel av laaret paa indsidan, hvor der var betydelig smerte ved palpation; forøvrig var der smerte i hele benet, som holdtes bøiet i hofte- og knæled; ingen hovne glandler. En ukes tid efter sygdommens begyndelse indtraf besværligheter ved urinlatningen; i venstre ben var der ogsaa kommet smerter, dog uten ophovning; denne var nu i tilbakegang i høire lyske, og en uke senere helt væk; men begge ben var lamme, og der var en ulidelig kløe; urinen indeholdt slim og pus. Samtidig var 2 andre børn syke med hodepine, kvalme, hoste og øreverk; særlig var en 9 aars pike plaget av tørhoste og mathet. Den ovennævnte gut laa til helt ut i december i en bestemt stilling med begge ben bøiet i hofte- og knæled og taalte ikke at flyttes eller bevæges; han kunde dog nu bevæge tærne litt; den ulidelige kløe vedvarte, og der var sterk avmagring. Den 9-aarige pike var ogsaa nu lam i venstre arm. Efterhvert bedredes cystiten, og der kom en smule bevægelsessevne i musklerne paa legger og laar. I grænden var der en farang av «forkjølelse» og tildels opkastelse og mavesyke. (M. Solberg). I Sauland indsygnet 5 børn i én familie; den haardest angrepne hadde efter $\frac{1}{2}$ aars forløp endnu mindelser om sygdommen i form av muskelsvækkelse. Blandt de nærmestboende hadde der nylig været en epidemi

Epidemiske sygdomme.

88

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	20	3	20	6	2	-	-	-	-	-	2	4	-	6	-
Cerebrospinalmeningit	2	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Akut poliomyelit	17	-	17	2	-	-	-	-	1	-	1	3	4	5	1
Skarlagensfeber	305	9	305	39	33	40	34	12	19	16	21	11	14	30	36
Mæslinger	696	6	696	14	-	-	-	4	27	43	28	68	188	192	132
Difteri (croup)	215	16	215	21	9	5	4	10	3	5	13	16	12	46	71
Barselfeber	7	2	7	-	-	1	-	-	-	1	1	1	2	-	1
Pyæmi, septhæmi	16	6	12	1	1	1	1	-	1	-	1	2	1	2	1
Pemfigus (hos nyfødte)	15	2	13	-	-	-	1	-	-	-	8	3	-	1	-
Rosen	78	1	77	5	3	9	7	1	8	7	7	8	9	8	5
Røde hunde	12	-	12	-	-	-	1	-	5	-	-	-	-	1	5
Vandkopper	82	-	82	12	19	2	8	18	3	12	3	2	1	2	-
Kusma	62	-	62	13	11	9	-	1	3	-	-	2	2	7	14
Kikhoste	90	4	90	20	10	18	10	2	-	1	3	6	-	10	10
Akute katarrher i aandedræts- organerne	2410	45	2410	339	295	206	174	197	186	140	118	126	180	208	241
Influenta	1033	8	1033	205	324	223	69	30	22	19	12	31	27	30	41
Lungebetændelse	414	45	414	33	43	52	35	55	47	21	18	21	23	23	43
Pleurit	177	2	177	13	15	21	18	14	15	11	12	7	22	18	11
Gigtfeber	134	-	132	24	12	8	15	14	17	5	4	7	6	11	9
Koldfeber	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Akut diarré (kolerine)	1053	19	1051	69	58	49	44	67	105	146	169	111	116	58	59
Tilsammen	6840	168	6829	816	835	644	421	426	462	427	422	429	607	658	682

Boatsberg amt, 1907.

Epidemiske sygdomme.

(Forts.)	Fordeling paa lægedistrikterne:													
	1		2		3		4		5		6		7	
	Skien.		Kragere.		Hollen.		Sauland.		Kviteseid.		Laardal.		Tinn.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfieber	15	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4
Cerebrospinalmeningit	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Akut poliomyelit	5	-	6	-	-	-	5	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	94	1	159	7	15	-	4	1	28	-	5	-	-	-
Mæslinger	549	4	31	-	86	-	2	-	28	2	-	-	-	-
Difteri (croup)	164	10	4	1	2	1	32	2	13	2	-	-	-	-
Barselfeber	2	1	3	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Pyæmi, septhæmi	5	5	4	-	1	1	1	-	4	-	1	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	4	2	1	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	40	1	17	-	7	-	3	-	6	-	3	-	2	-
Røde hunde	10	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	45	-	9	-	2	-	22	-	1	-	3	-	-	-
Kusma	38	-	1	-	-	-	23	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	21	1	2	-	-	-	15	2	35	1	17	-	-	-
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	1521	22	305	8	186	-	222	13	69	-	105	2	12	-
Influenta	610	4	227	2	35	1	82	1	38	-	31	-	-	-
Lungebetændelse	205	26	75	5	37	3	69	9	16	1	12	1	-	-
Pleurit	77	2	26	-	11	-	41	-	12	-	6	-	4	-
Gigtfeber	50	-	26	-	20	-	17	-	7	-	14	-	-	-
Koldfeber	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	727	12	171	2	20	2	80	-	21	-	24	3	10	-
Tilsammen	4184	94	1070	25	423	8	629	28	279	6	222	7	33	-

av diarré uten noget særpræg. (H. F. Holst). I Kviteseid blev en 17 aars gut efter de vanlige begyndelsessymptomer — feber, brækning og smerter — pludselig lam i det ene ben; først 3 uker senere, da lægen tilfældigvis reiste forbi, og der ogsaa var indtraadt lammelse av sphincter vesicæ, søktes raad; begge lammelser svandt. (J. M. Heidenreich).

Skarlagensfeber forekom epidemisk i Skien distrikt i aarets første og sidste maaneder, men ellers kun med nogen faa sporadiske tilfælde. I Kragersø distrikt var sygdommen en fortsættelse av den aaret forut begyndte epidemi; forløpet var enkelte steder, f. eks. i Drangedal, saa let, at omtrent alle gik oppe og ute; i Bamle derimot forekom komplikation med nyresygdом noksaa hyppig; i en husstand døde av 3 angrepne de 2 av hæmorrhagisk nefrit. I Kviteseid forekom sygdommen paa Berge ved Fjaagesund. En tjenestepike, der var flyttet dit fra Flaabygd (Lunde herred), hadde medbragt smitten; nogen tilfælde paa Rønningen i Nissedal skyldtes sandsynlig smitte fra Nordbø, hvor sygdommen hadde forekommet aaret forut. I en familie i Kilen (Kviteseid herred) fik nogen barn sygdommen, kort efterat en bror var kommet hjem fra Skien; de gik under avskallingen paa skole og hadde smittet 4 familier, inden læge tilkaldtes. (J. M. Heidenreich).

Mæslinger optraadte som en utbredt epidemi i slutten av aaret; forløpet var i almindelighet godartet. Fra Seljord (Kviteseid distrikt) anføres, at sygdommen hos flere voksne optraadte med adskillig voldsomhet og ofte efterfulgtes av alvorlig bronkit; den ene av de døde var en 30-aarig kvinde

Difteri forekom usedvanlig hyppig, særlig i slutten av aaret; forløpet var som regel forholdsvis let; serumbehandling anvendtes i de fleste tilfælde. I Skien distrikt optraadte sygdommen i Skien by og Porsgrund med nærliggende dele av Gjerpen, samt i Solum væsentlig i byanklegget omkring Skotfoss papirfabrik; saavel her som i Porsgrund, hvor de fleste tilfælde indtraf, blev skolegang og forsamlinger indstillet; ved enhver halsaffektion, som blev anmeldt, blev der foretatt bakteriologisk undersøgelse; der optraadte ikke saa faa tilfælde av croup, og tracheotomi blev gjort flere ganger; i et par av de tilfælde, som endte dødelig, hadde sygdommen varet 1 à 2 uker, inden læge blev tilkaldt. (A. Backer). I Kragersø distrikt bragtes smitten til Taatø i Skaatø av en mand fra Skien, hvor han hadde ligget paa lasaret for difteri; nogen uker senere dukket sygdommen op hos et par naboer; efter længere tids isolation blev der i de smittede hus gjort grundig rent med delvis opmaling og nyt betræk paa veggene. (Carlsen). I Hollen indsygnet paa pladsen Dalen en gut, som kort før hadde været paa besøk paa en plads, hvor der det foregaaende aar hadde forekommet flere tilfælde; paa pladsen Deilrind i Saude blev 2 syke; den ene, en 15 aar gammel pike, døde; konen i huset hadde et par uker forut hat forbigaaende «ondt i halsen». (Poulsøn). I Sauland distrikt forekom sygdommen paa Notodden, væsentlig i fabrikarbeidernes familier. Anvendelse av serum synes ikke at være uten betydning med hensyn til smitteutbredningen; ialfald har sjelden flere individer i samme familie været angrepet efter indspøitningerne, i det mindste ikke med kliniske symptomer. Heller ikke har man kunnet forfølge smitten fra det ene tilfælde til det næste, der oftest først har vist sig efter flere ukers forløp; dette kan maaske tyde paa, at der har været ny smitteimport; i distrikterne søndenfor har difteri nemlig forekommet i længere tid, og forbindelsen med Notodden er meget livlig. Utover landsbygden har kun ett tilfælde vist sig, og det i en familie, hvor manden arbeidet i en fabrik paa Notodden. (H. F. Holst). I Kviteseid indtraf 7 tilfælde paa Fiskerbæk ved Fjaagesund; ett endte dødelig straks efter lægens ankomst til stedet; et gammelt romanhefte anføres som den eneste tænkelige smitekilde; nogen tilfælde,

hvorav ett endte dødelig, forekom i Flatdal i Seljord; her antok man, at en omvandrende kramkar hadde medbragt smitten. (J. M. Heidenreich).

Kikhoste synes ikke at ha hat stor utbredning, naar bortsees fra Kviteseid distrikt, hvor smitten var kommet fra Gjerstad i Nedenes over Fellegrænden til Treungen; forløpet var gjennemgaaende mildt.

Av **akut diarré** sees anmeldt et noget mindre antal end vanlig. Fra Laardal anføres, at sygdommen i Særen grænd i Vinje hos en enkelt familie var ledsaget av blodige uttømmelser.

Av **pemfigus hos nyfødte** forekom et uforholdsmæssig stort antal; de fleste indtraf i en enkelt jordmors praksis i Sauland distrikt; da gjentagne desinfektioner av hendes redskaper og klær ikke nyttet, blev hun suspenderet i 4 uker, hvorefter der ikke indtraf flere tilfælde i dette aar. (H. F. Holst).

Av **fnat** sees anmeldt 66 tilfælde, derav 49 fra Laardal.

Utenfor sykehus behandlede tilfælde av **veneriske sygdomme** vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:				
		1	2	3	4	6
		Skien.	Kragerø.	Hollen.	Sauland.	Laardal.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske saar.....	12	9	1	-	2	-
Syfilis, konstitutionel....	21	7	7	2	5	-
— hereditær.....	5	1	3	-	1	-
Gonorré, uretrit.....	137	103	9	2	20	3

Fra Bamle meddeles, at en kvinde hadde paadraget sig konstitutionel syfilis ved at gi en andens barn bryst under morens fravær paa en bytur; det er nemlig skik og bruk, at mødrene paa den vis vikarierer for hverandre.

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp anmeldte og utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtets distrikter henvises til den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde ifølge lægernes dødsaaarsakslister for det hele amt 17,4 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom forårsakede dødsfald og 20,5 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 17,5 pct. og 21,0 pct. og for bygdene 17,4 pct. og 20,3 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Skien distrikt forekommer tæring fremdeles forholdsvis hyppigere i Solum end i de øvrige herreder. — I Kragerø distrikt savner man saare et pleiehjem; men det skorter paa utvei til opførelse av et saadant. (Carlsen). Fra Bamle skrives: Av de i aarets løp døde var der mellem anmeldelsen av sygdommen og av dødsfaldet hengaat i 6 tilfælde fra 1—4½ aar, i 2 fra 3—6 maaneder og i 3 fra 3—6 dage. Der ventes ofte i det længste med at anmelde tilfældene for helseaaadet. Nogen vil ikke tro, at tuberkulose kan smitte, mens andre viser en utidig og ofte saarende smittefrygt. Desinfektion efter tæringssykes død og flytning utføres som efter andre epidemiske sygdomme av en fast desinfektør, som regel ved vask med liquor cresoli saponatus; av og til med formalindamp. En gammel rønne, der antoges gjennemsyret av tuberkuløs smitte, blev bedst gjørlig renoveret; den fik nyt gulv, efterat det gamle med samt den raatne fyld

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Skien	480	76	94	386
Skien by	137	20	34	103
Porsgrund by	63	5	8	55
Brevik by	24	6	3	21
Bygder	256	45	49	207
Kragerø	225	46	25	200
Kragerø by	62	16	4	58
Langesund by	10	3	1	9
Stathelle by	6	3	-	6
Bygder	147	24	20	127
Hollen	120	26	8	112
Sauland	110	14	28	82
Kviteseid	86	14	6	80
Laardal	75	14	7	68
Tinn	23	5	-	23
Bratsberg amt	1119	195	168	951
Derav i byer	302	53	50	252
— - bygder	817	142	118	699

under var kastet ut; endvidere nye vægger og ny himling og det hele malt. Den oprindelige bestemmelse var at brænde rønnen, men da det kom til stykket, maatte man nøie sig med den nævnte restauration. (A. Horn). I Kviteseid distrikt ser man hvert aar en del med begyndende tuberkulose efter overstaatt influensa men i løpet av sommeren svinder symptomerne, og kræfterne øker; rent tilfældig kan man senere træffe disse syke i godt hold og i fuld arbeidsdygtig stand, men med tydelig dæmpning over den ene lungetop. Som følge av den vedvarende sterke smittefrygt fører publikum et ganske skarpt hygienisk tilsyn med de tuberkuløse, særlig i Kviteseid og Nissedal. (J. M. Heidenreich).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. — Av det asyl, som er under opførelse for Bratsberg amt, og som efter planen skulde være færdig høsten 1909, er centralbygningen allerede under tak; antagelig vil da for dette amts vedkommende den hittil raadende nødstilstand være avhjulpet; disse sygdomme har nemlig voldt meget besvær og ofte uforholdsmæssig store utgifter, fordi det har været saa vanskelig, ja endog umulig, at skaffe asylplads for slike syke som var farlige for sig selv eller andre, og derfor ikke egnet sig for pleie hjemme eller hos private. (A. Backer).

Obstetriciske operationer. Av læger er opgit utført ialt 77 saadanne, derav i Skien distrikt 29, Kragerø 18, Hollen 9, Sauland 12, Kviteseid 6 og Laardal 3. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa næste side.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til den almindelige beretning. — Fra Bamle anføres, at der trods let adgang til kyndig hjælp fremdeles i ikke liten utstrækning benyttes hjelpekoner, som tildels foretar hyppige indvendige undersøgelser under fødselen. (A. Horn). I Kviteseid derimot er det i de

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie		Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Decapitation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Barn.	Mødre.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	44	44	1	1	-	1	¹⁾ 2	2	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	3	2	1	-	-	-	1	²⁾ 1	-	-	3	³⁾ 1	-
Barselkrampe	1	1	-	1	1	-	-	-	1	1	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandefødsel	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Uopgit indikation	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	52	50	3	7	2	5	3	3	1	1	3	1	9
		53			7								

¹⁾ En av disse var tvillingfødende, hos hvem 1ste tvilling forløstes ved tang. ²⁾ Forløst ved tang paa sætet. ³⁾ Dødsarsak: blodbrækning (ulcus ventriculi).

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Skien	1044	22	555	64	7	2	14	3
Skien by	326	5	158	18	2	-	2	1
Porsgrund by	105	1	98	15	-	-	3	1
Brevik by	45	5	29	5	-	-	1	-
Bygder	568	11	270	26	5	2	8	1
Kragerø	527	16	282	38	2	-	16	2
Kragerø by	101	3	66	7	1	-	-	-
Laugesund by	33	1	12	1	-	-	1	-
Stathelle by	15	-	12	2	-	-	-	-
Bygder	378	12	192	28	1	-	15	2
Hollen	251	7	159	16	5	-	4	2
Sauland	238	5	134	19	5	-	3	-
Kviteseid	172	5	104	12	-	1	9	-
Laardal	172	6	102	8	-	2	-	-
Tinn	61	2	40	2	-	1	3	-
Bratsberg amt	2465	63	1376	159	19	6	49	7
Derav i byer	625	15	375	48	3	-	7	2
— - bygder	1840	48	1001	111	16	6	42	5

senere aar blit mere almindelig at søke jordmorhjælp, efterhvert som de gamle hjælpekoner enten blir avfældige eller dør.

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 6 kvinder. Lægerne har opgit dødsårsaken for 3, nemlig: barselfeber 2, dystoki 1.

Antallet av **fødte** og **døde** sees av ovenstaaende tabel.

Der blir altsaa for det hele amt et overskud av 1 089 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100:55,8.

De **hyppigste dødsårsaker** var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	195	53	142
Alderdomssvakhet	128	26	102
Kræft (cancer og sarkom)	99	29	70
Organisk hjertesygdom	90	27	63
Hjerneslag	71	20	51
Tuberkulose utenfor lungerne	66	12	54
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	45	12	33
Lungebetændelse	45	14	31
Medfødt svakhet	33	10	23
Kronisk bronkit etc.	33	6	27

Veiret var om sommeren og høsten usedvanlig regnfuldt; det blev et godt høiaar, men meget korn kom paa grund av stadig regn ikke i hus i rette tid; noget blev kjørt ind paa slæde ved juletid, men adskillig blev staaende igjen ute og aldeles ødelagt.

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Kragør klages der over mislige ædruelighetsforhold saavel i byen som i de tilstøtende landdistrikter; i Bamle derimot utfører talrike avholdsforeninger et godt arbeide, og der er i det store hele liten drikfældighet. (Carlsen og A. Horn).

I Sauland paavirkes forholdene ikke litet av det noget forcerete liv, de store anlægsarbeider har medført. Utviklingen har i mange retninger tat en større fart, inntægterne er steget, likesom ogsaa arbeidslønnen og prisen paa levnetsmidler. Gaardbrukeren har faat sine produkter godt betalt, men har ogsaa hat stor vanskelighet med at kunne opdrive den fornødne arbeidshjælp til sit gaardsbruk. Anlæggene har bruk for næsten alle aldre; gutter i konfirmationsalderen kan tjene et par kroner dagen og vil nødigt indlate sig paa noget saa tarvelig som gaardsarbeide eller gjæting. I det hele er disse tider neppe heldige for bygdernes opvoksende slekt. Imidlertid er mange penger strømmet ind og har gjort god nytte for mange; faa har latt leiligheten gaa fra sig, og man har hat anledning til at se endog bygdens større gaardbrukere færdes paa landeveiene som læsskjørere for at tjene sine kr. 7 pr. dag. En mislighet ved disse gode tider er dog den umiskjendelige forøkelse av brændevinsforbruket; især viser det faste kjørerlag — mest utenbygds folk — tydelig nok tegn herpaa. Brændevinsgaukeri drives — især paa Notodden — i en ganske utrolig grad. (H. F. Holst).

I Kviteseid distrikt er interessen for jordbruket i stigende; der skal gaas igang med en torvstrøfabrik, og der indføres en hel del kunstig gjødning samt nye akertyrkningsredskaper; turnipsdyrkningen øker, likesaa kornavlén; mel av hjemmeavlet korn foretrekkes mer og mer for kjøpemel. — Ved salg av en til Kviteseid kommune av en prest legert eiendom haves aarlig et beløp, hvorfor fortsættelses-, sløid- og syskoler skiftevis veksler i herredets 3 sogn. Ogsaa i Nissedal og Treungen har der i aarets løp været koke- og fortsættelsesskoler. Ungdommen i hele distriktet har stor lærelyst, samler sig nu mere i foreninger, hvor man driver literære sysler, øver sig i sang og spiller komedie. Dette bidrar ikke litet til, at drikfældigheten blandt ungdommen er avtat; der melder sig ogsaa stadig flere ind i avholdsforeninger, som paa disse kanter tilsteder nydelse av baade hjemmelavet vin og øl. (J. M. Heidenreich).

I Laardal later renligheten paa mange steder adskillig tilbake at ønske, men er dog i det hele i bedring; der anvendes nu mer og mer maling av vægger og gulv. Efter sigende avtar ogsaa drikfældigheten aar for aar, og det blir mer og mer en skam at drikke sig full. Men sædeligheten skal det ikke være rart med, særlig er pikerne meget letsindige. Med hensyn til levemaaten kan anføres, at kaffedrikkingen synes at være i avtagen, da ungdommen ikke sætter pris paa den længer. Av gjetemelk brukes der ikke saa litet; der er børn som blir opflasket udelukkende paa den. (O. Lund).

I Tinn vil vistnok forholdene i en nær fremtid forandre sig betydelig paa grund av den storindustri, som er under opseiling. Livsvilkårene vil i mange henseender forrykkes. For løsarbeidere og andre, som kan avse tid fra sit gaards- eller skogarbeide, er der uhorst god arbeidsfortjeneste. At folk i Rjukanselskapets tjeneste har en dagsfortjeneste av 5 à 6 kr., ja endnu mere, forekommer ikke sjelden. Men dette influer ogsaa paa andre; saaledes har staten, for at kunne beholde sine skogarbeidere, maattet forhøje daglønnen. For gaardbrukerne har dette imidlertid medført, at det omtrent er ugjærlig at opdrive arbeidshjælp; den

vilde desuten ogsaa bli dem for dyr; enhver maa derfor greie sig, som bedst han kan; paa den anden side er produkterne steget betydelig i pris; skade blot, at gaardene gjennemgaende er saa smaa, at der kun blir litet til avsetning. — Hygieniske sporsmaal og forbedringer i folkets levevis har været bragt paa bane i helseraadene; men man har fundet, at ungdomslagene er et bedre forum. (Sandved).

Sykehus. Amtets ligger i Solum; et nyt sykehus for amtet er under opførelse. I Porsgrund findes 2, hvorav ett tilhører den katolske mission. Tidsmæssige epidemilasaretter haves i sidstnævnte by og i Skien. I Brevik staar et litet hus til disposition for epidemiske syke. Til samme bruk er der i Kragerø 4—5 smaa rum i en sidebygning til byens fattighjem.

I Gjerpen, ca. 8 km. fra Skien, ligger tuberkulose hjemmet «Høgaas», som næsten hele aaret har været fuldt belagt; det kan motta 20 syke.

Fattig- og sykepleie. I Hollen, med bopæl Ulefoss, ansattes en menighetsdiakonisse; hun avlønnes av sykepleieforeningen med kr. 500 aarlig og ved; der erlægges ingen betaling for hendes arbeide. Paa Fattiggaarden Dagsrød, der er blit tilbygget, forpleies gjennemsnitlig 30 fattige.

Badeindretninger for koldt og varmt bad og dampbad har man i Skien og Porsgrund. I Brevik og Eidanger findes sjøbadeanstalter. Kragerø bad er aapent 2 dage i uken for damp- og karbad, men søkningen er ikke stor; prisen (kr. 1,25 og 0,50) er ogsaa for høi for den almindelige mand; et par smaa sjøbad er aapne om sommeren. I Drangedal er et badstubad, der er aapent 2 ganger i maaneden. I Kviteseid distrikt har interessen for badstubad, der en tid var meget oppe i alle herreder, tapt sig betydelig, vistnok fordi de ivrigste har anskaffet sig «Sanitas» badstubad, som tildels gaar ilaan. I Laardal distrikt er der 2 styrtbad (i Fyresdal og paa Dalen); av badstubad er der 2 i Fyresdal og 2 i Vinje (10 øre pr. bad); søkningen er i avtagen, hvorfor distriktslægen i ungdomsforeningerne har holdt foredrag om bad og deres nytte. I Attraa (Tinn) er ogsaa et badstubad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og karantænekommissioner og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Karantæne- kommissioner. Antal møter.	Vaksinerte.
Bratsberg amt	66	3	2246
Skien	¹⁾ 29	⁷⁾ 1	922
Kragerø	²⁾ 17	⁸⁾ 2	470
Hollen	-	-	470
Sauland	³⁾ 8	-	110
Kviteseid	⁴⁾ 3	-	85
Laardal	⁵⁾ 6	-	189
Tinn	⁶⁾ 3	-	Ingen

¹⁾ Skien 14, Gjerpen 5, Slemdal 1, Solum 4, Brevik 3, Eidanger 2. ²⁾ Langesund 5, Kragerø 3, Skaatø 1, Sannikedal 1, Bamle 4, Drangedal 3. ³⁾ Hitterdal 6, Hjartdal 1, Gransherred 1. ⁴⁾ Seljord 1, Nissedal 2. ⁵⁾ Laardal 2, Rauland 1, Vinje 1, Mø 1, Fyresdal 1. ⁶⁾ Tinn 2, Hovin 1. ⁷⁾ Skien. ⁸⁾ Langesund 1, Kragerø 1.

I Hitterdal **helseraadmøter** har de vanskelige hygieniske forhold paa Notodden været gjenstand for mange og lange underhandlinger, især har rengjøringsvæsenet voldt meget besvær, saa meget mere som man nødvendig har villet bevilge det fornødne for Notoddens behov. Hittil har distriktslægen været ordfører i alle herreders helseraad, men har nu vakt motion om, at Hitterdal av hensyn til de bymæssige forhold paa Notodden snart maa faa egen ordfører blandt de paa stedet boende læger.

IX. Nedenes amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevaksinatorer.
Amtet		9 348,00	75 925	27	15	51	23
1. Østre Nedenes		874,16	23 762	9	3	16	7
	Østerrisør, kjøbstad.	0,25	3 860	4	1	3	-
	Tvedestrand, ladested .	0,09	1 645	2	2	1 ¹⁾	-
	Gjerstad	312,66	2 445	1	-	1	1
	Sønedeled	189,78	3 077	-	-	3 ²⁾	2
	Dybvaag	47,71	2 901	1	-	3	2
	Holt	184,52	4 215	-	-	2	-
	Østre Moland	86,34	2 056	-	-	1	1
	Flosta	22,79	1 632	1	-	1	1
	Tromø	30,02	1 931	-	-	1	-
2. Vestre Nedenes		1 131,99	37 607	15	11	25	7
	Arendal, kjøbstad....	15,61	10 684	7	9	5	-
	Grimstad —	0,22	2 764	3	2	1	-
	Lillesand, ladested....	0,39	1 239	2	-	1	-
	Froland	294,97	2 379	1	-	2	1
	Øiestad	109,33	4 316	-	-	3	-
	Hisø	8,74	2 615	1	-	1	-
	Fjære	59,67	4 789	1	-	3	1
	Landvig	190,68	2 187	-	-	1	1
	Eide	32,36	716	-	-	1	1
	Vestre Moland	102,46	2 219	-	-	1	1
	Birkenes	238,34	1 895	-	-	3	1
	Høvaag	79,22	1 804	-	-	3	1
3. Aamli.		1 995,71	5 995	1	-	5	4
	A a m l i	1 181,95	2 813	1	-	2	1
	Vegaarsheien	349,29	1 899	-	-	1	1
	Mykland	299,86	717	-	-	1	1
	Herefoss	164,61	566	-	-	1	1

¹⁾ Tillike jordmor for Holt herred. ²⁾ Den for Ytre Sønedeled fast ansatte jordmor bor i Østerrisør.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
4. Evje		1 139,43	4 201	1	-	3	3
	Vegusdal	333,57	947	-	-	1	1
	Evje	176,85	917	-	-	1	1
	Hornnes	392,62	1 251	1	-	1	1
	Iveland	236,39	1 086	-	-	1	1
5. Sætersdalen		4 206,71	4 360	1	1	2	2
	Bygland	1 356,90	2 181	1	1	1	1
	Valle	1 298,22	1 711	-	-	1	1
	Bykle	1 551,59	468	-	-	-	-

Sundhetstilstanden betegnes som i det hele tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomme hadde kikhoste stor utbredning, i mindre grad influensa og tildels difteri (croup). Akute katarer i aandedrætsorganerne var ret almindelige, hvad der sandsynlig hang sammen med aarets ugunstige veirig. Antallet av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 5 799, med 155 dødsfald, mot henholdsvis 4 848 og 140 i 1906.

Dødeligheten. De døde antal utgjorde 1 069 eller 14,8 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (72 200). Aaret forut var dødeligheten 14,7 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 100 og 101, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes kun 4 tilfælde, derav 1 i Østre og 3 i Vestre Nedenes distrikt med 1 dødsfald.

Akut poliomyelit opføres med 4 angrepne og 1 dødsfald, derav en i Vestre Nedenes og 3 i Evje distrikt. Fra sidstnævnte foreligger meddelelse om en voksen pike i Hornnes sogn, som blev syk i april med lammelse av over- og underekstremiteter. En søster av hende skulde nylig ha lidt av lignende symptomer, dog kun med parese av den ene arm. Paa nabogaarden skulde der ogsaa ha været lignende tilfælde. (C. Benneche).

Skarlagensfeber forekom omtrent udelukkende i begge kystdistrikterne, Østre og Vestre Nedenes. I Østre Nedenes var sygdommen meget utbredt i Holt herred, tildels ogsaa i Dybvaag og Østre Moland. Forløpet var mildt. (Keyser).

Mæslinger optraadte ogsaa alene i kystdistrikterne, særlig i Arendal by, hvorfra anmeldtes 148 tilfælde.

Difteri (croup) anmeldtes med ialt 147 angrepne, det høieste antal siden 1895; 14 dødsfald indtraf. Sygdommen synes dog ikke utenfor Vestre Nedenes distrikt at ha hat større utbredning; men derfra opgives 125 tilfælde med 13 dødsfald.

Kikhoste var almindelig utbredt inden amtet; saamange tilfælde som dette aar har ikke været anmeldt siden 1889. Sygdommen synes især at ha været hyppig inden Vestre Nedenes distrikt, men hadde ogsaa ganske stor utbredning inden Holt og Dybvaag herreder av Østre Nedenes. Den kom her vestenfra og vandret i aarets sidste maaneder til den østlige del av distriktet. Ogsaa i Sætersdalen distrikt hersket en let epidemi paa Byglandsfjord; herfra er kun opført ett dødelig endende tilfælde, der ikke var behandlet av læge. (C. Paus).

Av **influenta** anmeldtes 1 261 tilfælde med 7 dødsfald. Sygdommen var som vanlig hyppigst i aarets 4 à 5 første maaneder, men forekom efter sykkelisterne ogsaa i alle øvrige maaneder, med tiltagen i december. I Sætersdalen distrikt hadde sygdommen saaledes epidemisk karakter i slutningen av denne sidste maaned. (C. Paus).

Blandt de 9 opførte tilfælde av **koldfeber** var der en voksen mand, som ikke hadde været utenlands, men fik sin sykdom paa hjemstedet, en ø i Vestre Moland herred. Forløpet var temmelig ondartet med uttalte feberanfald hver dag til bestemt tid. Der stødte en pleurit til, men patienten helbrededes efter et langt sygdomsforløp. (C. Boe).

Et tilfælde av **beri-beri** hos en voksen mand i oktober er opført paa sykkelisten for Østerrisør by.

Akut diarré var sjeldnere end vanlig, vel paa grund av den kolde, regnfulde sommer.

Av **fnat** opgives 34 angrepne. I Aamli distrikt er sygdommen fremdeles sterkt utbredt i hele familier. (Lundevall).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:			
		1	2	3	4
		Østre Nedenes.	Vestre Nedenes.	Aamli.	Evje.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske saar	16	2	14	-	-
Syfilis, konstitutionel	18	9	9	-	-
— hereditær	1	-	1	-	-
Gonorré, uretrit	111	24	85	1	1

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp anmeldte og utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtet henvises til den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 19,1 pct. av samtlige kjendte, ved sykdom forarsakede dødsfald og 22,6 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 14,5 pct. og 17,3 pct. og for bygderne 20,7 pct. og 24,4 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 102. — Nogen tilvekst i sygdommen for Østre Nedenes distrikts vedkommende kan ikke siges at finde sted, om end dette aar viser saadan for Holt og Dybvaag herreder. Baade patienter og omgivelserne er meget forsigtige likeoverfor denne sykdom. Ordføreren i helseraadene for Lillesand, Vestre Moland og Høvaag av Vestre Nedenes distrikt bemerker, at de tuberkulose sygdomme viser avgjort tilbakegang, hvad han mest maa tilskrive

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
	tilfælde.	dødsfald.							
Tyfoidefeber	4	1	3	-	1	-	-	1	-
Akut poliomyelit	4	1	4	-	1	-	2	1	-
Skarlagensfeber	94	-	94	19	12	8	3	7	-
Mæslinger	195	1	195	4	4	1	1	-	-
Difteri (croup)	147	14	147	22	9	13	6	13	4
Blodgang	1	-	1	-	-	1	-	-	-
Barselfeber	8	1	8	2	2	2	-	2	-
Pyæmi, septhæmi	31	4	31	3	2	2	3	1	3
Rosen	67	3	67	7	7	8	4	7	10
Røde hunde	1	-	1	-	-	1	-	-	-
Vandkopper	63	-	63	7	1	3	9	3	12
Kusma	5	-	5	-	-	-	-	1	-
Kikhoste	770	19	769	9	49	38	81	59	97
Akute katarrer i aandedræts- organerne	2068	46	2043	261	225	230	229	203	132
Influenta	1261	7	1261	129	202	212	186	152	59
Lungebetændelse	312	49	312	37	34	32	46	36	32
Pleurit	133	2	133	16	14	14	11	19	10
Gigtfeber	172	2	172	19	23	18	15	9	15
Koldfeber	9	-	9	1	-	-	2	1	1
Akut diarré (kolerine) . . .	452	4	452	38	23	27	35	34	55
Beri-beri	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte) . . .	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	5799	155	5771	574	609	610	633	549	430

den forsigtighet, folk viser i sin omgang med de syke og den opplysning om sygdommen, som nu er blit publikum tildel. Antallet av de anmeldte tilfælde blir stadig mindre. Der desinficeres efter alle dødsfald. Renholdet i skolerne later dog, særlig paa landsbygden, meget tilbage at ønske. (C. Boe). Kommunelegen i Birkenes skriver, at tuberkulosen synes at være i tilbakegang. Stor forsigtighet utvises ogsaa der fra befolkningens side. Den tidligere herskende hysteriske smittefrygt begynder at tape sig. Folk er dog endnu særdeles tilbøielige til at brænde saa meget som mulig under desinfektion efter tæringssyke. (Balchen). Hvorvidt lungetuberkulosen er i tilbakegang inden Aamli distrikt, er det vanskelig at uttale sig om. Ikke ganske normale lungetopper er det overmaade almindelig at finde baade hos yngre og ældre; hos de sidste kan man ret ofte ved eksamination faa høre, at de i ungdommen har hat en liten blodspytning, men ellers intet feilet. (Lundevall).

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne:									
						1		2		3		4		5	
						Østre Nedenes.		Vestre Nedenes.		Aamli.		Evje.		Sætersdalen.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
1	-	-	-	-	-	1	-	3	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	1	-	-
2	8	5	9	8	13	69	-	23	-	-	-	2	-	-	-
3	-	3	52	68	59	28	-	167	1	-	-	-	-	-	-
12	3	12	28	19	6	11	-	125	13	2	-	9	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	6	1	1	-	-	-	1	-
6	-	5	3	1	2	3	2	27	1	-	-	-	-	1	1
2	2	4	4	8	4	12	-	52	3	2	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
7	8	3	4	-	6	22	-	30	-	10	-	1	-	-	-
-	-	-	-	2	2	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-
66	54	70	67	105	74	115	1	555	13	50	1	49	3	1	1
121	120	113	120	152	137	673	10	1286	25	30	3	61	3	18	5
33	12	18	34	66	158	219	1	1026	5	-	-	11	-	5	1
20	8	9	12	16	30	65	16	185	31	4	-	58	2	-	-
16	9	3	11	5	5	46	1	82	-	-	-	4	1	1	-
14	13	5	9	12	20	65	-	102	2	2	-	3	-	-	-
1	1	1	-	-	1	2	-	7	-	-	-	-	-	-	-
46	48	29	38	46	33	183	-	223	-	15	-	22	4	9	-
-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
350	286	280	392	508	550	1515	31	3907	97	116	4	225	15	36	8

Kræft, særlig mavekræft, synes at bli en mer og mer hyppig forekommende sygdom ogsaa i landdistrikterne inden Østre Nedenes lægedistrikt. (Keyser). I Vestre Nedenes siges kræft ogsaa at tilta. Tilfældene synes at optræde hyppigere paa visse steder, uten at noget fra andre steder forskjellig er at opdage. Sygdommen synes at holde sig til visse familier eller hus. (C. Boe).

Bleksot, kardialgiske og nervøse sygdomme er meget utbredt i Østre Nedenes distrikt. Aarsaken antages at være mindre hensigtsmessig ernæring og megen kaffedrik. For kardialgiens vedkommende spiller sandsynligvis en utstrakt bruk av tarvelig margarin en ikke uvæsentlig rolle. (Keyser).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. I Østre Nedenes distrikt er sindssyke i det hele hyppig. Nødvendigheten av et eget asyl for amtet omtales. Det falder nemlig ikke altid saa let at faa anbragt de syke;

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Østre Nedenes	283	50	31	252
Østerrisør by	47	9	8	39
Tvedestrand ladested	25	2	2	23
Bygder	211	39	21	190
Vestre Nedenes	541	94	97	444
Arendal by	123	17	22	101
Grimstad by	42	5	6	36
Lillesand ladested	18	4	3	15
Bygder	358	68	66	292
Aamli	51	19	4	47
Evje	57	13	15	42
Sætersdalen	68	15	8	60
Nedenes amt.	1000	191	155	845
Derav i byer	255	37	41	214
— - bygder	745	154	114	631

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven de.	død- født.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste dogn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Østre Nedenes	505	10	325	22	6	1	12	-
Østerrisør by	86	1	50	7	-	-	1	-
Tvedestrand ladested	42	-	25	-	-	-	-	-
Bygder	377	9	250	15	6	1	11	-
Vestre Nedenes	854	21	536	63	9	3	10	2
Arendal by	183	12	122	16	2	-	4	2
Grimstad by	51	-	40	3	-	-	-	-
Lillesand ladested	23	1	13	1	-	-	-	-
Bygder	597	8	361	43	7	3	6	-
Aamli	129	4	73	6	1	-	1	-
Evje	114	5	66	7	1	-	1	-
Sætersdalen	113	7	69	8	1	-	-	-
Nedenes amt.	1715	47	1069	106	18	4	24	2
Derav i byer	385	14	250	27	2	-	5	2
— - bygder	1330	33	819	79	16	4	19	-

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.		Utrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Embryotomi.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer....	19	-	19	1	-	-	2	1	1	-	-	-	-
Bækkensneverhet	6	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe.....	2	¹⁾ 1	3	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Placenta prævia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Skjevt hodeleie	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Navlesnor om halsen.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av haand.....	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	²⁾ 1	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	35	1	33	4	5	6	2	1	1	1	1	1	8
	36		37					2					

¹⁾ Dødsårsak: barselkrampe. ²⁾ Tillike placenta prævia og blødning; døde av utmattelse 2 dage efter forløsningen. Er paa listen over dødsårsaker ikke opført blandt døde av barselsygdom.

man maa delvis gaa helt til bygderne om Kristiania for at faa dem forpleiet, og dermed er de nærmeste slegtninger omtrent avskaaret fra at faa se til sine syke, hvad der jevnlig misbilliges. Eg asyl, hvortil man naturligen er henvist, er ofte overfyldt, og at indesperre voldsomme patienter i arresten, som det i Østerrisør har vist sig nødvendig, er ikke tiltalende. Hvor vanskelig det paa landsbygden er at faa istand et vagthold av 1 à 2 ukers varighet over en saadan patient, vet vel kun den sykes nærmeste og lægen (Keyser).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes 55 saadanne, derav i Østre Nedenes distrikt 19, i Vestre Nedenes 31, i Aamli 3 og i Sætersdalen 2. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jordmorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa side 102.

Der blir saaledes et overskud av 646 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 62,3.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 4 kvinder paa barselseng. Av lægerne er dødsaarsaken opgit for 3 kvinder saaledes: barselfeber 1, barselkrampe 2.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	191	37	154
Alderdomssvakhet	159	34	125
Kræft (cancer og sarkom)	78	28	50
Hjerneslag	65	18	47
Organisk hjertesygdom	63	21	42
Lungebetændelse	49	10	39
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	46	11	35
Tuberkulose utenfor lungerne	43	7	36
Bright's nyresygdom	33	8	25

Veirliget. Vinteren synes at ha været mild, vaaren kom tidlig, sommeren var kald og regnfuld, høsten for det meste likesaa. Avlingen beskadigedes og kom tildels ikke i hus, andre steder var man heldigere i saa henseende, saaledes i Aamli distrikt for høiets og kornets vedkommende, mens poteterne blev mislige.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. Inden Østre Nedenes distrikt er misbruken av alkohol fremdeles i tilbakegang, derimot ikke misbruken av tobak. (Keyser).

I Vestre Nedenes distrikt siges levemaaten og de hygieniske forhold inden Lillesand, Vestre Moland og Høvaag at være gode og renligheten upaaklagelig. Ædrueligheten er ogsaa stor. De økonomiske forhold er derimot mindre gode, da skibsfarten liten indtægt gir, og der ingen fabrikdirift er. Befolkningen reiser meget til Amerika, hvorfra penger sendes hjem til familien, der mest forblir hjemme. Fisket, særlig havfisket, hvortil knyttedes forhaabninger, later ikke til at slaa til. Fra Høvaag utføres ikke litet hummer. (C. Boe). I Birkenes herred gaar de hygieniske forhold fremover; renlighetssansen breder sig, og leveviset blir stadig mere hensigtsmessig. Desværre brukes for meget kaffe, der

vel for en stor del er skyld i de hyppige kroniske fordøielsesbesværligheter og nervøse hjertelidelser. Paa enkelte steder er beboelsesrummet overfyldt. Hist og her kan man ogsaa træffe den uskik, at tjenestegut og tjenestepike sover i samme rum. Bygden gaar jevnt frem i velstand. Dette skyldes delvis forsigtig utnyttelse av skogen uten rovdrift, delvis at jordbruket gaar raskt fremover. Med den stigende økonomiske evne viser det sig, at befolkningen har lyst til at ofre noget paa det hygieniske omraade. (Balchen).

I Aamli distrikt bedres de hygieniske forhold kanske smaat og sent. (Lundevall).

Fra Sætersdalen distrikt anføres, at den lette adgang til drikkevarer fra samlagene gjør, at der er mange fulde folk i hele Dalen, næsten hver gang ungdommen er samlet til dans, og dette er et alt andet end opbyggelig syn, naar man kommer forbi de faste dansepladser søndag eftermiddag. Unge piker i flok og følge i Bykle og Valle forfrøs sine tær i juleuken, saa der blev nok helg med stilleben en uke til paa grund av juleturen. Den del av ungdommen, som reiser til Amerika, tar sig for det meste godt op der; det varer ikke længe, før utlægget til reisen er tilbakebetalt. Der er noksaa mange baade gutter og jenter, som gjerne vil ut og lære, og godt for at lære har de fleste. (C. Paus).

Sykehus. I Østerrisør, Østre Nedenes distrikt, er der et sykehus, hvor 1 værelse med 4 senger er forbeholdt tuberkuløse; desuten et lasaret for epidemiske syke. Sykehuset i Tvedestrand har en avdeling paa 7 senger for epidemiske og paa 3 senger for andre syke. I Vestre Nedenes distrikt findes sykehus i Arendal og Grimstad. I Arendal er der tillike et epidemilaset og i Grimstad et isolationslokale for epidemiske sygdomme. Endelig findes i Aamli distrikt et litet sykehus.

Badeindretninger. I Østerrisør er der et større badehus for sjøbad forbundet med karbad; det sidste holdes aapent kun én dag i uken. Badeindretningen i Tvedestrand nyter god søkning. Den har 1 liten badstue, karbad og om sommeren kolde sjøbad. I Arendal og Grimstad er der indretninger for kolde og varme bad, i Grimstad desuten for medicinske bad. I Lillesand er der en sjøbadeanstalt og i Fjære Sogn et mindre badstubad. Et saadant findes ogsaa i Aamli distrikt, mens badstuen i Valle i Sætersdalen ikke har været benyttet, da ingen vil drive den. (C. Paus).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Nedenes amt	61	1471
Østre Nedenes	¹⁾ 25	519
Vestre —	²⁾ 25	688
Aamli	³⁾ 4	98
Evje	⁴⁾ 5	33
Sætersdalen	⁵⁾ 2	133

¹⁾ Østerrisør 1, Tvedestrand 3, Gjerstad 3, Søndeled 4, Dybvaag 3, Holt 4, Østre Moland 2, Flosta 2, Tromø 3. ²⁾ Arendal 9, Grimstad 3, Lillesand 2, Øiestad 1, Hise 3, Fjære 3, Vestre Moland 1, Høvaag 3. ³⁾ Aamli 2, Mykland 1, Herefoss 1. ⁴⁾ Vegusdal 2, Evje 1, Hornnes 2. ⁵⁾ Bygland 1, Valle 1.

X. Lister og Mandal amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		7 264,25	78 259	33	13	56	31
1. Kristiansand stadsfysikat	Kristiansand kjøbstad	16,04	14 701	15	8	8	-
2. Oddernes		1 146,96	21 937	¹⁾ 6	2	18	8
	Mandal, ladested	0,92	3 656	2	2	4	1
	Oddernes	96,27	4 043	-	-	3	1
	Randø Sund	43,12	1 079	-	-	1	1
	Tveit	111,59	1 666	1	-	2	1
	Vennesla	106,17	1 937	1	-	1	1
	Øvrebo	116,00	830	-	-	1	1
	Hægeland	203,09	861	-	-	1	-
	Søgne	239,83	3 477	1	-	4	1
	Holme	113,07	1 272	-	-	1	1
	Halsaa og Hartmark . .	116,90	3 116	-	-	-	-
3. Undal		1 960,28	11 399	3	-	10	9
	Spangereid	63,36	1 584	-	-	1	1
	Søndre Undal	171,70	2 736	1	-	1	1
	Nordre Undal	195,80	1 654	-	-	2	1
	Laudal	97,73	766	1	-	1	1
	Øislebø	153,76	931	-	-	1	1
	Finsland	114,15	768	-	-	1	1
	Bjelland	164,84	905	1	-	1	1
	Grindum	130,46	827	-	-	1	1
	Aaseral	868,48	1 228	-	-	1	1
4. Lyngdal		841,83	6 302	2	-	3	4
	Lyngdal	380,24	4 358	2	-	2	3
	Hægebostad	461,59	1 944	-	-	1	1
5. Valse		268,34	9 015	3	1	6	4
	Farsund, ladested . . .	0,24	1 627	2	1	2	-
	Valse	139,28	5 421	1	-	2	2
	Herred	87,54	863	-	-	1	1
	Spind	41,28	1 104	-	-	1	1
6. Flekkefjord		3 030,80	14 905	4	2	11	6
	Flekkelfjord, kjøb- stad	0,20	2 089	3	2	1	-
	Nes	150,62	2 202	-	-	1	-
	Hitterø	89,70	1 924	-	-	2	1
	Liknes	299,55	2 791	1	-	1	1
	Fede	64,54	878	-	-	1	1
	Fjotland	595,87	1 051	-	-	1	1
	Bakke	243,96	1 435	-	-	1	1
	Gyland	176,25	960	-	-	1	1
	Øvre Siredalen	1 051,19	763	-	-	1	1
	Tonstad	358,92	812	-	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Kristiansand.

Sundhetstilstanden angives fra de fleste lægedistrikter som i det hele god; fra Oddernes betegnes den dog som ikke videre god, væsentlig paa grund av utbredte epidemier av difteri og skarlagensfeber og fra Lyngdal som ikke tilfredsstillende i aarets første halvdel, da en utbredt kikhosteepidemi hjemsøkte distriktet. Det samlede antal av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 4 609 med 182 dødsfald mot henholdsvis 3 993 og 135 aaret forut.

Dødeligheten. De døde antal utgjorde 1 278 eller 16,4 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkmængde (77 700). Aaret forut var den 14,8 pro mille. I Oddernes distrikt synes dødeligheten at ha været større end paa mange aar, væsentlig paa grund av kræft og tuberkuløse sygdomme. (Borge).

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 108 og 109, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 14 tilfælde, uten dødsfald. Om de 5 tilfælde i Kristiansand anfører stadsfysikus, at de var importert (gjennem melk?) fra en eiendom ca $\frac{3}{4}$ mil fra byen. Samtlige, der gav positiv Vidals reaktion, internertes paa sykehuset. I de sidste 3 aar har importen av tyfus fra nævnte eiendom gjentat sig trods Oddernes helseraads bestræbelser (Brodtkorb). I Oddernes distrikt forekom imidlertid kun ét tilfælde; det var en sjømand, som kom syk hjem og blev behandlet i hjemmet, hvor betingelserne for isolation var særdeles gunstig. (Borge). I Vanse distrikt forekom 5 tilfælde, alle i et hus paa Nordhassel, hvor kun en av beboerne, ved at holde sig godt isolert under hele sygdomstiden, forblev frisk. En ung pike, der tjente i et hus, hvor der i slutten av forrige aar var tyfoidfeber, var kommen hjem skrantende av en influensalignende sygdom, uten at læge raadspurtes, før hendes mor og 2 søstre indsygnet av en utvilsom tyfoidfeber. En søster tjente paa gaarden Helvig; hun var hjemme et kort besøk, inden sygdommens natur var sikkert erkjent og blev selv angrepet $2\frac{1}{2}$ uke efter av en regulært forløpende tyfoidfeber. Efter desinfektion paa Helvig forekom ingen flere tilfælde. (Meyer).

Av akut **poliomyelit** indtraf i Oddernes distrikt 1 tilfælde, som ikke kunde paavises at staa i forbindelse med noget av de i forrige aar indtrufne tilfælde. (Borge).

Skarlagensfeber er anmeldt med nogen flere tilfælde end forrige aar, ialt 89. Den synes at ha været meget mild; ialt er de 12 tilfælde uten dødsfald i Kristiansand intet uttrykk for sygdommens utbredning, idet en hel del lette tilfælde enten slet ikke er blit paaagtet eller ialfald ikke anmeldt. Som denne sygdom har artet sig i en række aar, har helseraadet været i tvil, om man overhovedet burde optræde rigorøst og paalægge private og det offentlige alle de bekostninger og alt det bryderi, som det hygieniske apparat i fuld virksomhet medfører. Da sygdommen imidlertid som sedvanlig mest har holdt sig blandt de ubemidlede klasser, hvor renligheten ikke er udadtelig, har man dog benyttet anledningen til at foreta grundig rengjøring av beboelsesrum og brukte effekter. (Brodtkorb).

Ogsaa **mæslinger** var mere utbredt end aaret forut. Blandt de opførte 96 tilfælde forekom 4 dødsfald, alle i Vanse distrikt, hvor sygdommen var jevnt utbredt over hele distriktet, men sjelden kom til anmeldelse og behandling, medmindre der indtraf faretruende komplikationer. En ældre kvinde døde av meningit. (Meyer).

Difteri hadde derimot noget mindre utbredning end forrige aar. Til gjengjæld var dødeligheten betydelig større (14 av 354 tilfælde, ca. 4 pct., mot 1,4 i 1906). Mot aarets slutning viste sygdommen atter nogen tiltagen. De 206 fra Kristian-

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.
	tilfælde.	dødsfald.									
Tyfoidefeber	14	-	14	4	-	-	8	-	-	-	-
Akut poliomyelit.	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	89	-	89	5	13	11	20	1	16	1	4
Mæslinger	96	4	96	-	-	1	-	3	6	8	-
Difteri (croup)	354	14	353	21	39	36	22	20	32	13	18
Barselfeber	4	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	4	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Rosen	33	-	33	-	4	6	4	1	3	2	3
Røde hunde	3	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	24	-	24	1	3	2	-	5	1	-	1
Kusma	132	-	132	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	524	34	524	77	63	67	81	52	27	37	29
Akute katarrer i aandedræts- organerne	1861	41	1861	229	131	219	273	200	135	113	78
Influenta	530	10	530	57	73	98	128	79	23	4	6
Lungebetændelse	282	58	282	18	26	52	54	37	23	14	5
Pleurit.	99	3	99	15	6	15	9	8	7	11	2
Gigtfeber	83	4	83	9	9	9	12	8	4	9	3
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine) . . .	472	6	471	48	30	25	26	48	38	52	44
Skjorbuk	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte) . . .	2	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	4609	182	4600	486	401	541	638	463	315	264	193

sand opførte tilfælde, der alle var sikkert bakteriologisk konstateret, var vistnok alt, hvad der forekom af sygdommen, som forøvrig var meget mild — kun 2 dødsfald — i sin optræden, spredt som den var over den hele by og gennem hele aaret med maksimum i februar (31 tilfælde) og minimum i september (10). Kun undtagelsesvis blev der ikke indlagt i sykehus, hvor opholdet gennemsnitlig var 16 døgn og udskrivning ikke foregik, før næse og hals var bacillefri. (Brodtkorb). I Oddernes distrikt behandledes 84 tilfælde med 3 dødsfald. Med særlig heftighed blusset sygdommen op i aarets sidste kvartal paa gaardene Skaalevik og Mebø paa Flekkerø, saa skole og bedehus maatte lukkes, og forsamlinger forbydes; ialt indtraf her 47 tilfælde og 1 dødsfald. (Borge). I herrederne Vanse og Spind i Vanse distrikt optraadte difteri spredt og uten forbindelse mellem de enkelte tilfælde. Serum viste god nytte saavel kurativt som profylaktisk. I en familie, hvor 2 børn var døde, injiceret de 5 igjenværende profylaktisk, hvorved sygdommen hos de, der blev angrepet, fik et yderst let forløb. Moren, der ogsaa

lomme.

November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne:											
		1		2		3		4		5		6	
		Kristiansand stadsfysikat.		Oddernes.		Undal.		Lyngdal.		Vause.		Flekke- fjord.	
		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
-	1	1	5	-	1	-	3	-	-	5	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
8	4	2	12	-	41	-	36	-	-	-	-	-	-
2	13	10	2	-	55	-	2	-	9	-	19	4	9
9	52	44	206	2	84	3	17	2	-	-	30	7	17
-	-	-	-	-	2	2	1	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	1	1	-	-	2	2	-	-	1
5	-	2	11	-	12	-	5	-	2	-	2	-	1
-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	3	3	14	-	1	-	1	-	2	-	-	-	6
6	26	88	107	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-
9	24	35	145	4	80	-	36	3	25	17	15	1	223
5	115	192	931	11	502	15	43	2	30	4	131	5	224
6	8	40	170	2	194	5	3	-	7	-	60	2	96
9	11	28	122	27	66	18	38	6	9	2	17	3	30
7	9	5	22	-	30	1	12	1	4	-	11	1	20
2	4	10	28	2	20	-	3	-	5	1	14	-	13
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
3	36	30	221	3	76	1	13	1	7	-	39	1	116
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
4	307	490	2001	52	1192	47	213	15	102	26	343	24	758

blev smittet (de voksne medlemmer av smittede familier sprøites ikke profylaktisk, uten efter deres egen anmodning), behandledes med serum og kom sig hurtig. (Meyer).

Epidemier av **kusma** og **kikhoste** synes at ha hat ikke liten utbredning inden amtet.

Ogsaa **influenta** var noget mere hyppig end foregaaende aar.

Av **lungebetændelse** forekom der i Kristiansand betydelig mere end sedvanlig. Der er saaledes opført 122 tilfælde med 27 dødsfald mot henholdsvis 55 og 10 i 1906.

Fnat er anmeldt med kun 13 tilfælde.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:				
		1	2	3	5	6
		Kristian- sand stads- fysikat.	Oddernes.	Undal.	Vanse.	Flekk- fjord.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	6	4	1	1	-	-
Syfilis, konstitutionel . . .	12	7	4	-	-	1
— hereditær	1	1	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	60	46	5	-	4	5

Stadsfysikus i Kristiansand bemærker, at de veneriske sygdomme maa siges at optræde temmelig sparsomt i betragtning af byens størrelse og den sterke trafik af dampskibe — rigtignok mest kun for kortere anløb. (Brodtkorb). I Vanse er disse sygdomme, trods det omflakkende liv ungdommen fører, meget sjældne. (Meyer).

Tuberkulose. Angaaende de tuberkuløse sygdommes udbredning inden amtet henvises til den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaaersakslister for det hele amt 18,8 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede, kjendte dødsfald og 23,0 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet 17,3 og 21,7 pct. og for bygderne 19,5 og 23,5 pct. Forøvrig henvises til nedenstaaende tabel. — Ved Kristiansand stadsfysikat har man været fuldt opmærksom paa, at den aarlige opgave over

Døde av lungetuberkulose.

Sygdom.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Kristiansand stadsfysikat.	219	32	52	167
Oddernes	266	59	47	219
Mandal ladested	54	15	9	45
Bygder	212	44	38	174
Undal	163	42	15	148
Lyngdal	104	20	26	78
Vanse	143	20	24	119
Farsund ladested	19	4	1	18
Bygder	124	16	23	101
Flekkfjord	109	16	18	91
Flekkfjord by	15	2	1	14
Bygder	94	14	17	77
Lister og Mandal amt	1004	189	182	822
Derav i byer	307	53	63	244
— - bygder	697	136	119	578

tuberkulosens bevægelse ikke har været at stole paa. Feilene vil altid være færre og mere tilfældige ved de anmeldte tilfælde, likesaa ved de døde, mens opgaverne over de utflyttede vil lide av uøiagtighet. Paa grund herav er der iaar gjort forsøk paa at komme til et saa nøiagtig resultat i spørsmålet om tuberkulosens bevægelse i Kristiansand som mulig. Der blev utsendt til samtlige læger spørgeblade om de av dem, i de 7 aar loven har været ikraft, anmeldte tuberkulose-tilfælde med opgave av navn og anmeldelsestid for dem, der i tuberkulosefortegnelsen ikke var utgaat enten ved død eller flytning. Lægerne blev anmodet om at meddele, hvad de maatte vite om patienternes senere skjæbne. Man fik herved oplysning om en hel del, der dels var døde av andre sygdomme end tuberkulose, dels utflyttet. Disse opgaver søktes senere supplert ved personlig undersøgelse av de opgivne boliger og spørmaal blandt slektninger og kjendte. Resultatet, der vistnok kommer saa nær sandheten som mulig, synes at vise nogen tilbakegang av sygdommen baade absolut og i forhold til den økede folkemængde. (Brodtkorb). Ifølge lægernes opgaver døde i Oddernes distrikt i 5-aaret 1898—1902 gjennemsnitlig aarlig 80,4 av tuberkulose, i 5-aaret 1902—1907 derimot kun 66,2, altsaa en formindskelse av 17,66 pct. Uten at ville dra nogen slutning med hensyn til sygdommens avtagen efter saa kort tids forløp, anser distriktslægen det dog værd at bemerke, at erkjendelsen av dens smitsomhet synes at være trængt ind i folks bevissthet, likesom bestræbelserne for at hindre dens utbredning ved iagttagelse av de givne forholdsregler og ved gjennomførelsen av en saavidt mulig effektiv desinfektion er i god gjænge. (Borge). Tuberkulosen er i Undal distrikt fremdeles en meget utbredt sygdom. Av anmeldte 182 dødsfald skyldtes 60 tuberkulose, 33 pct., hvilket er mere end i de sidste 3 aar. Der er i alle distrikter ansat faste desinfektører, hvorfor der blir desinficert efter ethvert kjendt dødsfald av tuberkulose, likesom ogsaa ved flytning av tuberkulose. Der utleveres til de syke trykte, kortfattede forsigtighetsregler. Der er endnu mange, især i distriktets nordligste del Aaseral, som ikke vil høre om smitte ved tuberkulose. (P. Dietrichson). I Lyngdal er derimot smittefrygten stor, og folk er vistnok ogsaa forsiktig og overholder de givne forholdsregler, naar de vet, at de lider av tuberkulose. I Hægebostad herred er der i hvert sogn ansat desinfektør, i Lyngdal herred har det trods gjentagne forsøk vist sig umulig at faa posterne besat. Imidlertid kan det vel antages, at rengjøringen i hjemmene efter smitsom sygdom blir samvittighetsfuldt utført. Naboernes vaakne øie synes at være stimulan nok. Nogen tilbakegang i sykелighet og dødelighet av tuberkulose kan ikke spores. (Reehorst).

Anæmi og fordøielssygdomme er fremdeles meget almindelig i Lyngdal distrikt, vistnok paa grund av uhensigtsmæssig kosthold. Adgangen til fersk mat er vanskelig, og ferskt kjøt ansees med de nuværende høie priser for den rene luksus. Melk brukes vistnok litet saavel av voksne som børn, naagtet der paa de fleste gaarder er let for den. Daarlige tænder er gjennomgaaende en følge saavel av den uhensigtsmæssige næring som av mangelfuld tandpleie. Forøvrig maa der, hvad kostholdet angaar, skjælnes vel mellem indlands- og sjødistriktet, da dette sidste jo aaret igjennem har lettere adgang til fersk fisk. (Reehorst).

Av **spedalskhet** forekom i Lyngdal distrikt 1 tilfælde i Aa sogn, en ældre pike, som har hat sygdommen i ca. 20 aar. (Reehorst).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. I Oddernes viser det sig aar for aar vanskeligere at faa sindssyke bortsat inden distriktet forsvarlig og for en rimelig betaling, sandsynligvis paa grund av folkets gode økonomiske vilkaar. Og da adgangen til indlæggelse i de som regel overfyldte statsasyler likeledes forværres, rykker spørsmålet om oprettelse av amtsasyl ogsaa her nærmere ind paa livet og lar sig snart ikke mere avvise. Da nu allerede flere amter har saadanne dels i fuld drift, dels under opførelse, dels paatænkt, maa

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Exvisceration.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Moder.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer...	1) ¹⁾ 38	35	4	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet...	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-
Placenta prævia og blødning.....	-	-	-	-	2) ²⁾ 1	1	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1
Hydrokefalisk fosterhode.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Vattersottig foster..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	40	35	6	1	1	2	1	1	1	1
		41		2						

1) Derav 1 tvillingfødsel 2) Dødsårsak: blødning.

spørsmålet om den hensigtsmæssigste og mest økonomiske løsning av denne opgave antages at være saa godt utredet, at beslutningen om for dette i saa henseende yderst nødlidende amt at opføre et amtsayl ialfald ikke av den grund behøver at utskytes. (Borge). I Vanse distrikt forpleies de sindssyke forsvarlig; men at faa dem utsat, volder nu større vanskeligheter end før, og betalingen er større. (Meyer).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes 46 saadanne, derav i Oddernes 18, Undal 4, Lyngdal 2, Vanse 10 og Flekkefjord 12. Angaaende indikationer og utfald henvises til ovenstaaende tabel. I Oddernes utførtes reposition i et tilfælde av inversio uteri. Barselkonen døde av blødning. Fra Hægebostad i Lyngdal omtales et tilfælde av forsømt tverleie, hvor anvendelsen av hjelpekone hadde sinket kyndig indgripen. Forløsning lykkedes først efter dekapitation og exvisceration. (Reehorst).

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til den almindelige beretning.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 6 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for disse saaledes: barselfeber 3, blødning 2 og barselkrampe 1.

Antallet av **fødte** og **døde** sees av tabellen paa næste side.

Der blir saaledes for det hele amt et overskud av 491 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 72,2.

I Hægebostad herred var der **fødselsunderskud**, idet dødeligheten var overvættets høi. (Reehorst).

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Kristiansand stadsfysikat.....	343	5	237	20	2	1	6	2
Oddernes.....	503	13	351	32	8	4	15	2
Mandal by.....	78	1	52	3	1	-	1	-
Bygder.....	425	12	299	29	7	4	14	2
Undal.....	254	5	183	13	1	-	6	1
Lyngdal.....	140	4	125	13	-	-	-	-
Vanse.....	206	6	157	9	-	-	5	-
Farsund by.....	51	1	31	-	-	-	3	-
Bygder.....	155	5	126	9	-	-	2	-
Flekkefjord..	323	10	225	27	3	1	10	2
Flekkefjord by.....	50	1	27	3	1	-	-	-
Bygder.....	273	9	198	24	2	1	10	2
Lister og Mandal amt.....	1769	43	1278	114	14	6	42	7
Derav i byer.....	522	8	347	26	4	1	10	2
— - bygder.....	1247	35	931	88	10	5	32	5

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose.....	189	53	136
Alderdomssvakhet.....	175	42	133
Kræft (cancer og sarkom).....	80	24	56
Organisk hjertesygdom.....	59	18	41
Lungebetændelse.....	58	33	25
Tuberkulose utenfor lungerne...	43	9	34
Bronkit.....	41	14	27
Hjerneslag.....	39	23	16
Kikhoste.....	34	4	30
Hjertelammelse.....	30	15	15

Veirliget. Sommeren var regnfull og kald. Fôrmængden blev rikelig, men tildels slet indbjerget, og poteterne daarlige og bløte. Av frugt blev der saagodtsom intet eller av daarlig kvalitet. (Brodtkorb).

Levemaate, økonomiske og hygieniske forhold betegnes fra Oddernes distrikt som i det hele gode. Boligerne er gjennemgaaende vel indredet, renlighet, levemaate og klædedragt upaaklagelig og ædruelighet og sedelighet — ialfald tilsyneladende — rosværdig. (Borge).

Ogsaa fra Undal skildres forholdene som gode, særlig i den sydlige del av distriktet; derimot er der i de øvre bygder og paa heiegaardene, hvor forholdene er meget smaa, mindre bra saavel med renlighet som med matstellet. «Stomp» og kaffe spiller en stor rolle, og kaffe findes i den usleste hytte, mens bruken av melk selv paa større gaarder ofte er sparsom, idet den gaar til meierierne og faaes skummet tilbake, og saadan ansees for litet nærende. Drikfædigheten er betydelig avtat, og usedeligheten er ikke stor, her fødes sjelden uegte børn. (P. Dietrichson).

I Lyngdal gjør de smaa bruk i forbindelse med jordens ringe avkastning økonomisk levemaate til en bydende nødvendighet, og biindtægter søker en stor del at skaffe sig ved heste- og kreaturhandel. I Eiken og delvis Hægebostad sogn er der litt skog, som skaffer folk endel fortjeneste ved tømmerhugst og fløtning. Kaffe er i utstrakt bruk, og ølbrygning 1 à 2 ganger aarlig er nok saa almindelig. I gamle dage hadde Eikedølerne ord for at være et vildt, nystyrlik folk med liten ædruelighetssans og tilbøielige til slagsmaal og drik. Nu er imidlertid folket gjennemgaaende ædruelig, om end litt misbruk av alkohol — samt tobak — av og til finder sted. Man har faat mere sans for lys, luft og komfort i sine hjem. Store lyse, luftige kjældere, oftest cementerte og rummelige, og lyse beboelsesværelser med slagvindu er nu almindelig. (Reehorst).

Ogsaa i Vanse distrikt er gaardene for smaa til at leve av, saa der maa binæringer til, som sjøfart og fiskeri, tangbrænding og skøitebygning; men den bedste støtte er dog pengeforsendelserne fra Amerika, hvorhen fremdeles mange baade mænd, gutter og piker reiser, de fleste for at vende hjem igjen, naar de har tjent noget, og imidlertid hjelper de, mens de er derover, trolig de hjemmeverende. Uten Amerika vilde det saaledes bli vanskelig for mange paa disse kanter, saameget mere som fordringerne til livet, til levemaate og kler er betydelig steget mot før. Befolkningen er gjennemgaaende ordentlig og ædruelig.

I Flekkefjord distrikt viser de hygieniske forhold jevn bedring; sedelighets- og ædruelighetsforholdene er gode, og der nytes forholdsvis mindre og mindre brændevin. (Engv. Hansen).

Sykehus. I Kristiansand findes et kommunalt sykehus med isolationslokale, et kommunalt sindssykeasyl, statens karantæneanstalt paa Odderøen, Eg sindssykeasyl samt et katolsk hospital. I Mandal, Oddernes distrikt, er der et kommunalt sykehus med isolationslokale. I Flekkefjord by ligger amtsykehuset, hvis desinfektionsanstalt benyttes meget av private til dampning av sengkler m. m.

Syke- og fattigpleien er i Kristiansand ganske god. Det nye fattighjem i Elvegaten med kommunevalgt bestyrer har plads for 50 gamle, er tat i bruk og allerede fuldt besat. Det tidligere pleiehjem i Vestre Strandgate bestyres av en diakonisse og er ogsaa altid fuldt besat. (Brodtkorb). I Oddernes har fattigvæsenet fremdeles i fuld drift sin fattiggaard paa Strai, og desuten har Øvrebo og Vennesla opprettet lignende hjem, hvor gamle og svakelige blir samvittighetsfuldt forpleiet. Paa Vennesla fattiggaard er gjort en liten begyndelse

til forpleining av fattige tuberkuløse, med 2 solrikt og godt indredede værelser. (Borge). I Undal er der foreninger for privat fattigpleie i alle bygder, og det føles som et savn, at der endnu ikke findes fast ansatte sykepleiersker. (P. Dietrichson). Fattige lider neppe nogen nød i Vanse distrikt (Meyer), og deres pleie inden Flekkefjord distrikt betegnes ogsaa som tilstrækkelig (Engv. Hansen).

Badeindretninger. I Kristiansand er der 3 sjøbadehus, hvorav 2 for gratisbad; desuten en varmtbadeanstalt, der i løpet av kommende aar tænkes utvidet til folkebad, hvortil stedets sparebank har bevilget de fornødne midler. (Brodtkorb) I Mandal, Oddernes distrikt, findes bad ved sykehuset, desuten folkebad med badstue og karbad samt et sjøbad. Ved Hunsfoss fabrikker i Vennesla er der et tidsmessig bad for arbeiderne. I Lyngdal findes ved Lyngdal meieri karbad med ét badekar. Søkningen er dog hittil liten. (Reehorst). I Flekkefjord er der ved amtssykehuset karbad med styrt tilgjengelig for publikum, samt et godt utstyret sjøbad. (Engv. Hansen).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og karantænekommissioner samt av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Karantæne- kommissioner. Antal møter.	Vaksinerte.
Lister og Mandal amt	49	3	1 615
Kristiansand stadsfysikat	19	2	154
Oddernes	¹⁾ 9	⁶⁾ 1	563
Undal	²⁾ 5	-	290
Lyngdal	³⁾ 4	-	135
Vanse	⁴⁾ 7	-	219
Flekkefjord	⁵⁾ 5	-	254

¹⁾ Mandal 2, Oddernes 2, Randøssund 1, Tveit 1, Holme 2, Halsaa og Hartmark 1,

²⁾ Søndre Undal 1, Nordre Undal 1, Finstrand 1, Grindum 1, Aaserall 1. ³⁾ Lyngdal 2, Hægebostad 2. ⁴⁾ Farsund 5, Vanse 2. ⁵⁾ Flekkefjord 3, Hitterø 1, Fjotland 1. ⁶⁾ Mandal.

XI. Stavanger amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinører.
Amtet		9 147,15	125 658	41	15	83	39
1. Sogndal		790,77	5 917	2	-	3	3
	Sogndal, ladested . . .	0,19	400	1	-	1	-
	Sogndal	291,63	2 513	-	-	-	1
	Lund	292,59	1 887	1	-	1	1
	Heskestad	206,36	1 117	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatore.
2. Egersund.....		1 298,02	13 627	3	1	7	3
	Egersund, ladested ..	0,32	3 217	3	1	2	-
	Egersund	207,57	2 638	-	-	1	-
	Ogne	107,57	1 099	-	-	1	1
	Helleland	143,26	1 308	-	-	1	1
	Bjerkreim	693,29	1 757	-	-	1	1
	Nærbø	60,31	1 812	-	-	-	-
	Varhaug	85,70	1 796	-	-	1	1
3. Sandnes		1 955,84	17 092	5	1	8	5
	Sandnes, ladested ..	0,81	2 607	3	1	2	-
	Høiland	170,63	4 221	-	-	1	1
	Klepp	128,49	2 599	-	-	2	1
	Time	184,71	2 854	1	-	1	1
	Gjesdal	218,04	1 784	1	-	1	1
	Høle	109,58	1 094	-	-	1	1
	Fossan	1 143,58	1 933	-	-	-	-
4. Stavanger stads- fysikat	Stavanger, kjøbstad	6,26	29 877	18	10	29	-
5. Stavanger		228,16	9 994	¹⁾ 1	-	5	5
	Hetland	114,97	5 613	-	-	2	3
	Haaland	85,24	3 253	-	-	2	1
	Mosterø	27,95	1 128	-	-	1	1
6. Finnø		1 521,19	10 524	4	-	8	8
	Rennesø	40,82	1 071	-	-	²⁾ 1	1
	Finnø	42,43	1 389	1	-	1	1
	Strand	195,58	2 204	1	-	1	1
	Aardal	505,26	812	-	-	1	1
	Hjelmeland	535,06	2 011	1	-	1	1
	Fister	42,56	882	-	-	1	1
	Nerstrand	122,04	1 400	1	-	1	1
	Sjernerø	37,44	755	-	-	1	1
7. Sand		2 495,48	9 449	1	-	8	7
	Jelsa	257,27	2 123	-	-	2	2
	Sand	213,78	1 402	1	-	1	1
	Suldal	1 219,46	2 066	-	-	2	2
	Saude	514,20	1 554	-	-	1	1
	Vikedal	290,77	2 304	-	-	2	1
8. Karmøen....		447,22	13 821	3	-	9	5
	Skudeneshavn, ladested	0,48	1 145	1	-	1	-
	Kopervik, —	0,36	981	2	-	1	-
	Skudenes	68,29	2 659	-	-	2	1
	Aakre	32,35	2 276	-	-	1	1
	Avaldsnes	150,76	4 262	-	-	2	1
	Bokn	46,92	761	-	-	1	1
	Tysvær	148,06	1 737	-	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Stavanger by. ²⁾ Jordmøren i Rennesø fungerer ogsaa som jordmor og hjælpevaksinatrice i en del av Mosterø herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinører.
9. Haugesund ¹⁾		404,21	15 357	4	3	6	3
	Haugesund, kjøbstad	0,91	7 693	4	3	4	-
	Skaare	73,15	2 618	-	-	²⁾ -	1
	Torvestad	31,08	2 041	-	-	1	1
	Skjold	168,73	1 910	-	-	1	1
	Vats	130,34	1 095	-	-	-	-

¹⁾ Til Haugesund lægedistrikt hører Sveen og Vikebygd herreder av Søndre Bergenhus amt, av tilsammen 214,23 km.² størrelse med 2 922 tilstedeværende indbyggere; distriktet i det hele utgjør saaledes 618,44 km.² med 18 279 indbyggere. ²⁾ Jordmoren for Torvestad sogn og Skaare bor i Haugesund.

Sundhetstilstanden opgives som i det hele tilfredsstillende. Der anmeldtes av epidemiske sygdomstilfælde ialt 9 767, hvorav 275 med dødelig utgang, mot 7 577 og 203 aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde ialt 1 907 eller 14,5 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelbefolkning (131 300). Aaret forut var dødeligheten 13,6 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 118 og 119, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** har der i intet av de sidste 40 aar været anmeldt saa faa tilfælde som i dette; i 1868 var antallet over 700. Paa Karmøen forekom sygdommen paa Nedre Risdal (Skudenes); smitten var kommet dit med en hjemvendt amerikaner. (Søyland).

Av **akut poliomyelit** indtraf et tilfælde hos et barn paa en fjeldgaard i Suldal; der var partiel lammelse i venstre arm og høire ben.

Mæslinger optraadte epidemisk paa Utsire (Torvestad) i februar; smitten var bragt dit av fiskere fra Aalfjorden i Vikebygd.

Av **difteri** forekom litt over halvparten av tilfældene i byerne. I Finno distrikt indtraf et isolert tilfælde paa Rennesø; det blev behandlet paa amtets sykehus, og familiens øvrige medlemmer fik preventive injeksjoner. I Sand forekom foruten 1 tilfælde i Saude og 1 i Jelsa 4 paa en husmandsplads i Suldal, hvor et taterfølge hadde overnattet i fællesstuen paa gulvet et par uker iforveien. En 36 aar gammel krøbling døde.

Av **fnat** anmeldtes ialt 58 tilfælde, derav 42 i Stavanger by.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av tabellen paa side 120.

Tuberkulose. Til opplysning om de i aarets løp anmeldte og av protokollene utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtets distrikter henvises til den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 17,0 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom foraarsakede dødsfald og 20,7 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	8	1	8	-	2	2	1	1	-	-	1	1	-	-	-
Akut poliomyelit	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	143	5	143	6	12	16	7	28	12	11	5	7	5	10	24
Mæslinger	15	-	15	5	-	-	-	2	2	-	2	-	-	-	4
Difteri (croup)	128	14	128	33	11	6	17	11	6	10	6	4	3	9	12
Blodgang	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	13	5	11	3	-	1	3	-	-	1	-	-	2	-	1
Pyæmi, sept hæmi	13	10	10	-	-	1	1	1	3	-	-	1	1	2	-
Pemfigus (hos nyfødte)	6	3	6	-	1	-	-	3	-	-	-	-	1	1	-
Rosen	117	3	117	10	6	8	15	5	20	12	11	8	7	5	10
Røde hunde	12	-	12	1	2	1	5	1	-	-	2	-	-	-	-
Vandkopper	86	-	86	5	8	2	5	8	5	2	16	9	15	9	2
Kusma	271	-	271	42	38	65	40	32	10	7	-	7	8	10	12
Kikhoste	734	22	734	49	31	24	39	25	64	88	46	46	64	126	132
Akute katarrer i aandedrætsorg	4662	85	4654	512	517	528	470	372	348	205	232	186	373	339	572
Influenza	886	9	882	148	225	148	63	33	29	19	5	13	12	31	156
Lungebetændelse	712	79	710	63	66	66	87	69	69	36	27	24	68	50	85
Pleurit	265	7	262	18	14	20	25	16	24	25	24	24	23	25	24
Gigtfeber	446	5	445	26	29	56	53	32	67	67	28	34	24	12	17
Koldfeber	4	-	4	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut diarré (kolerine)	1244	27	1244	89	91	131	77	86	114	127	73	91	138	111	116
Tilsammen	9767	275	9744	1011	1053	1078	909	725	773	610	478	455	744	741	1167

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Sogndal.		Egersund.		Sandnes.		Stavanger stads- fysikat.		Stavanger læge- distrikt.		Finnø.		Sand.		Karmøen.		Haugesund.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
Akut poliomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	13	1	87	2	17	2	10	-	-	-	2	-	4	-	10	-
Mæslinger	-	-	-	-	5	-	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-	5	-
Difteri (croup)	-	-	5	2	17	2	50	4	12	-	1	-	6	-	3	2	34	4
Blodgang	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	1	-	1	1	1	1	5	1	1	1	-	-	-	-	1	-	3	1
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	1	-	6	5	2	2	1	1	1	1	1	1	1	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	1	2	2
Rosen	1	-	7	-	13	-	55	2	1	-	3	-	6	-	4	-	27	1
Røde hunde	-	-	-	-	2	-	5	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	-
Vandkopper	-	-	2	-	1	-	59	-	-	-	1	-	2	-	-	-	21	-
Kusma	-	-	-	-	3	-	235	-	-	-	5	-	5	-	19	-	4	-
Kikhoste	24	3	5	1	105	2	441	11	2	2	7	1	1	-	58	-	91	2
Akutte katarrher i aandedrætsorg.	78	1	115	11	261	9	3215	37	13	9	72	5	66	1	205	5	637	7
Influenza	39	2	5	-	44	1	350	-	3	1	8	-	4	-	17	-	416	5
Lungebetændelse	21	5	69	13	106	14	317	15	5	5	14	5	10	1	46	5	124	16
Pleurit	10	-	8	1	22	-	138	3	2	2	13	1	20	-	18	-	34	-
Gigtfeber	5	-	8	-	32	-	271	2	1	1	12	-	20	-	31	1	66	1
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	34	1	45	-	110	3	759	17	-	-	23	1	23	1	67	-	183	4
Tilsammen	213	12	283	30	812	34	5933	100	52	23	160	14	167	4	486	15	1661	43

Veneriske sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:					
		2	3	4	6	8	9
		Egersund.	Sandnes.	Stavanger stads- fysikat.	Finnø.	Karmøen.	Hauge- sund.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	17	-	1	14	-	2	-
Syfilis, konstitutionel	108	1	1	76	-	4	26
— hereditær	4	-	1	3	-	-	-
Gonorré, uretrit	380	4	19	287	1	5	64

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved:			
	sygdom	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Sogndal	68	10	12	56
Sogndal ladested	5	2	-	5
Bygder	63	8	12	51
Egersund	186	19	30	156
Egersund ladested	44	5	9	35
Bygder	142	14	21	121
Sandnes	185	39	34	151
Sandnes ladested	31	6	8	23
Bygder	154	33	26	128
Stavanger stadsfysikat	478	83	100	378
— lægedistrikt	95	13	23	72
Finnø	73	20	14	59
Sand	90	22	4	86
Karmøen	162	24	15	147
Skudeneshavn ladested	9	2	-	9
Kopervik —	16	3	2	14
Bygder	137	19	13	124
Haugesund	200	31	43	157
Haugesund by	116	18	32	84
Bygder	84	13	11	73
Stavanger amt	1537	261	275	1262
Derav i byer	699	119	151	548
— - bygder	838	142	124	714

var forholdet henholdsvis 17,0 pct. og 21,7 pct., for bygderne 16,9 pct. og 19,9 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. — Fra Finnø hævdes det som vistnok utvilsomt, at der blandt de ukjendte dødsårsaker ikke findes nogen

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.					Uttækning ved bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.		Børn.			Mødre.		Børn.			Mødre.	Børn.	Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.	
	Lev.	D.	Lev.	Df.	Uopg.	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Uopg.	Lev.	Lev.	Lev.	Uopgit.	Lev.	Lev.	Død.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	130	¹⁾ 1	³⁾ 131	2	1	2	-	2	-	-	5	5	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	11	-	10	1	-	1	-	1	-	-	-	-	1	1	1	-	-
Placenta prævia og blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uefftergivelige fødselsdele	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for morens liv	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tympania uteri	-	²⁾ 1	-	2	-	-	²⁾ 1	-	⁴⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtisleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	11	-	8	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	4	-	1	3	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— arm	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁵⁾ 1
Uopgit indikation	-	-	-	-	-	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	155	2	152	8	1	18	1	12	6	1	5	5	1	1	1	14	1
	157		161			19		19									15

¹⁾ Dødsarsak: periparametrit. ²⁾ Operationen blev foretat paa Stavanger bys sykehus. Fostrene forraadnet. ³⁾ Blandt disse var der to tvillingpar og en 1ste tvilling, hvis tilsvarende 2den forløstes ved uttrækning; hvor utfaldet for moren er opført. ⁴⁾ 2den tvilling; 1ste forløst ved tang. ⁵⁾ Dødsarsak: pyæmisk pneumoni.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsels- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Sogndal.	149	4	89	7	-	-	1	-
Sogndal ladested.	8	-	5	-	-	-	-	-
Bygder	141	4	84	7	-	-	1	-
Egersund	419	7	211	25	3	2	7	-
Egersund ladested	76	-	47	5	1	-	4	-
Bygder	343	7	164	20	2	2	3	-
Sandnes.	541	9	226	28	2	3	5	2
Sandnes ladested.	76	1	33	8	1	1	-	1
Bygder.	465	8	193	20	1	2	5	1
Stavanger stadsfysikat.	1003	25	498	82	7	1	9	-
— lægedistrikt.	302	6	147	19	1	2	4	-
Finnø	260	8	154	19	1	-	2	-
Sand	208	6	136	7	1	-	-	-
Karmøen.	418	9	189	20	3	1	7	1
Skudeneshavn ladested	38	1	11	2	-	-	-	-
Kopervik —	48	3	16	3	-	-	-	-
Bygder.	332	5	162	15	3	1	7	1
Haugesund	623	13	296	46	3	1	6	2
Haugesund by.	289	8	145	23	3	-	3	-
Bygder.	334	5	151	23	-	1	3	2
Stavanger amt	3842	86	1907	250	21	10	41	5
Derav i byer.	1538	38	755	123	12	2	16	1
— - bygder	2304	48	1152	127	9	8	25	4

tuberkulose. Renligheten i hjemmene og forsigtigheden med ekspektoratet er som regel upaaklagelig. (Frisak).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 202 saadanne, nemlig i Sogndal 2, Egersund 15, Sandnes 16, Stavanger by 82, Finnø 3, Sand 2, Karmøen 10 og Haugesund 72. Indikationer og utfald vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 10 kvinder; lægerne har opgit 5 dødsfald av barselfeber og 1 av emboli.

Antallet av **fødte og døde** vil sees av ovenstaaende tabel.

For det hele amt blir der saaledes et overskud av 1 935 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 49,6.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	261	119	142
Alderdomssvakhet	243	61	182
Kræft (cancer og sarkom)	128	55	73
Akute katarer i aandedrætsorganerne	85	52	33
Tuberkulose utenfor lungerne	83	44	39
Lungebetændelse	79	34	45
Hjerneslag	73	37	36
Organisk hjertesygdom	73	38	35
Medfødt svakhet	65	39	26
Kronisk bronkit etc.	40	18	22

Veirliget. Sommeren var kald og regnfull. I Stavanger by, hvor der ifølge en lang aarrækkes iagttagelser i de 6 maaneder august til januar gjennemsnitlig regner over 100 mm. om maaneden, mens nedbøren i de øvrige 6 holder sig betydelig under, var regnmængden i august dette aar 154,2 mm. mot normalt 117. (Zimmer). Aarveien blev noget under middels og av mindre god kvalitet. Frugt- og bærhøsten mislykkedes, men sildefisket slog godt til.

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Sogndal berettes: Som vanlig i de senere aar eksportertes der store mængder av faarekjøt, egg og fisk til høie priser. Men utvandringen til Amerika decimerer befolkningen; som følge herav arbeider de, som blir igjen, over evne, og dette gaar da mest ut over den kvindelige husstand. Mange tilfælde av fordøiessygdomme og anæmiske tilstande skyldes saaledes antagelig mere overanstrengelse end levemaaten, der vistnok her maa betegnes som gjennemgaaende hensigtsmæssig. I det nyregulerte strøk paa Moi i Lund fik man sløifet en kloakledning, som mundet ut i Moielven straks ovenfor en del Moibuers indtak av drikkevand; derimot har det ikke lyktes at faa vedtat et supplement til sundhetsvedtægterne for at hindre klæsvask og badning i elven, som der var klaget over, at man paa de øvre Moigaarder gjorde sig skyldig i. (Wingard).

I Stavanger by utførtes desinfektion efter epidemisk sygdom 79 steder og efter tuberkulose ved dødsfald og flytning 96 ganger; der er bevilget fast aarlig gage til desinfektor, som foruten at forestaa desinfektion i private hjem og ved desinfektionsanstalten ogsaa fungerer som sundhetsbetjent, naar hans tid tillater det. Bakteriologiske undersøgelser ved difteri, tyfoidfeber og tuberkulose vil fra næste aar bli utført ved sykehusets epidemiavdeling. — De nærmeste omgivelser ved Mosvandet, hvorfra byen faar sit drikkevand, er nu blit indlemmet i byen, hvorved sundhetsforskrifterne kan gjøres gjældende for disse strøk; helseraadet har desuten tilstillet bystyret forskjellige forslag til paalæg for de til vandet grænsende eendomme for at hindre dettes forurensning. — Med hensyn til byens forsyning med melk blir det mer og mer almindelig, at landmanden sender sin melk til meierierne i byen, hvorved det for helseraadet blir stedse vanskeligere at finde kilderne til epidemiske sygdomme, uagtet saavel distriktslægen som byens prakti-

serende læger stadig anmelder saadan sygdom fra gaardsbruk, naar de træffer paa den. Fra helseraadet nedlægges da selvfølgelig straks forbud mot melketilførsel til byen; men eftersom et saadant for leverandørerne medfører et ikke ringe økonomisk tap, undlater man mangel gang med fuldt overlæg, men ofte ogsaa vistnok av uvidenhed om sygdommens beskaffenhet, at søke legel hjælp, saa at sygdommen ikke kommer til helseraadets kundskap. Et par av de herværende meierier holder en kontrollør, som stadig undersøker saavel sundhets- som renlighetsforhold hos leverandørerne; dog viser dette sig ikke altid tilstrækkelig. Et meieri og en smørfabrik pasteuriserer melken, men mest effektivt vilde det antagelig være, om meierierne forpligtet sig til, i tilfælde av epidemisk sygdom hos en leverandør, at erstatte ham helt eller delvis det tap, han maatte lide ved ikke at levere melken. — I anledning av anmeldelse fra Farsund helseraad om flere pludselige sygdomstilfælde efter nydelse av hermetiske sardiner i olje, hvor bokserne hadde været læk eller bulet, er salg av alslags hermetik med slik mangelfuld emballage blit forbudt. — Mot indflytning i en ny murbygning, hvor der var anvendt fugtig gulvfyld, nedlagdes forbud, indtil fylden var fjernet og gulvbjelkerne og bordene blit tørre. — Anlæg av ny kirkegaard inden byens grænser paa eiendommen Ledaal er paabegyndt. (Zimmer). — Ifølge opgave fra Stavanger stadsingeniørkontor er der i aarets løp oparbeidet 270 m. nye gater, lagt 831 m. nye kloaker, 447 m. rendesten og 82 m. fortoug. Der byggedes 68 nye hus; derav 19 av mur. Arbeidsforholdene har hele aaret været gode; især skaffer de hermetiske fabrikker og mekaniske verksteder meget lønnende arbeide. For beruselse og norden arrestertes 693 personer. (Zimmer).

Fra Finnø skrives: Brislingfisket, som har saa stor betydning for disse trakter, slog ganske feil; og avlingen, som i det hele var rikelig, kom paa grund av det uheldige veir som regel daarlige i hus; aaret var saaledes gjennomgaaende mislig i økonomisk henseende. Edruelighetstilstanden er udmerket (Frisak).

Fra Skudeneshavn (Karmøen) berettes: Boligforholdene er selv for en liten by at være mere end almindelig gode og rummelige; de fleste hus er godt og sunt bygget, i almindelighet med god, tør kjelder under og gode lysaapninger. Sansen for frisk luft inde tiltar, men kravet paa større personlig renlighet møter seig motstand. Skolebad burde være obligatorisk ved alle byskoler for det første, senere ogsaa ved landsskolerne. Badstubadet, der i 5 aar har været drevet med tap, holdtes vinteren 1907—08 lukket; hadde bare 1 pct. av stedets befolkning badet 1 gang ukentlig, saa hadde det baaret sine utgifter. (E. Jensen). Leve-maaten inden distriktet er god; spirituøse drikke brukes meget litet, og sedelighetstilstanden er bra. (Søyland).

I Haugesund by har man i anledning av et oprettendes elektricitetsverk bygget en stor dæmning nedenfor Eivindsvandets avløp og derved forhøiet vandstanden med 3 m. Naar man har dette foretagende fra haanden, er det meningen at faa lagt en plan for ordningen av byens kloaknet; dette er nemlig noksaa mangelfuldt, saa man paa flere strækninger maa nøie sig med lukkede trærender eller stenveiter. En komité, der har hat i opdrag at ta renovationsvæsenet under overveielse, er kommet til det resultat, at man for fastlandet og Haseløen, mellem hvilke der er bro, skulde fortsætte med den hittil brukte maate, at huseierne træffer privat overenskomst med omegnens gaardbrukere om tømning; paa Risøen derimot, hvortil ingen bro fører, og hvor det viser sig vanskelig at faa gaardbrukerne til at hente indholdet av privat- og bosskasser paa tilfredsstillende maate, har komiteen foreslaaet, at kommunen skulde overta renovationen; til den ende skulde der anskaffes en større, lukket pram, hvori kommunens folk tømte indholdet og førte det bort; man antok, at det vilde bli saapas godt betalt av gaardbrukerne, at renovationen muligens vilde bære sig eller ialfald ikke volde kommunen nævneværdig utgift. (Caspersen).

Av **sykehus** er der ett i Egersund. I Stavanger er byens kommunale samt amtets sykehus beliggende; for epidemiske sygdomme benyttes Bjergsted lasaret; endvidere er der et katolsk sykehus (St. Franciscus' hospital). I Aakre og Skudeneshavn (Karmøen) er der for vaarsildavgiftsfondets regning leiet sykehus, der kun brukes i fisketiden. I Kopervik er der et litet isolationslokale. I Skaare herred, like ved Haugesund bys grænse, har vaarsildavgiftsfondet et sykehus for fiskere og sildearbeidere; et par værelser utleies til Haugesund kommune til bysykehus. Ifølge beretningen fra Stavanger kommunale sykehus er der i aarets løp i sykehuset foretat 517 operationer, hvorav 493 med heldig utfald, 5 mindre heldig og 19 med dødelig utgang. Forøvrig henvises til «Medicinsk revue» 1908, nov. Til generell narkose har som regel hos voksne været anvendt æter efter forutgaat morfin- og scopolamininjektion. Hos børn kun æter. Kloroform har ikke været anvendt. Alle hernier hos voksne er operert under lokalanæsthesi med scopolamin, morfin og novocain. Spinalanæsthesi med tropacocain har kun været anvendt til rectum- og prostataoperationer. (A. Cappelen).

Badeindretninger. Ved sykehuset i Egersund findes varmtbad med dusj, aapen 2 dage i uken; ved fajancefabrikken er der varmt bad og dampbad for dens funktionærer og arbeidere; desuten haves et offentlig sjøbadehus. Paa Nærbø meieri findes varmtbad med dusj og i Sandnes distrikt 2 badeindretninger ved uldvarefabrikkerne i Gjesdal og Time. I Stavanger by er der et varmtvands- og koldt vandsbad. I Skudeneshavn (Karmøen) haves et litet badehus for sjøbad og varme karbad. I Haugesund er der en anstalt for kar- og dampbad ved dampvaskeriet.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Stavanger amt	66	2997
Sogndal	1) 3	87
Egersund	2) 6	323
Sandnes	3) 6	482
Stavanger stadsfysikat	18	479
— lægedistrikt	.	261
Finnø	4) 4	290
Sand	5) 4	236
Karmøen	6) 2	361
Haugesund ..	7) 23	478

1) Sogndal herred 1, Lund 2. 2) Egersund ladested 1, Bjerkreim 1, Helleland 1, Ogne 1, Varhaug 1, Nærbø 1. 3) Sandnes 2, Time 3, Gjesdal 1. 4) Strand 1, Nerstrand 1, Rennesø 2. 5) Vikedal 1, Jelsa 1, Sand 2. 6) Kopervik 2. 7) Haugesund 17, Skaare 1, Torvestad 3, Skjold 1, Vats 1.

Kvaksalveri. I Haugesund by praktiserer en fotograf som «naturlæge»; han har stor søkning; da han ogsaa tok tuberkulose under behandling, blev han anmeldt og sat under tiltale¹⁾. (Caspersen).

¹⁾ Vedkommende blev ved meddomsretten frikjendt mot sorenskriverens stemme og saken paa grund av omstændighetene ikke forfulgt videre.

XII. Søndre Bergenhus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb 1900.	Antal læger.	Jordnødre.	Hjælpe- vaksinører.
Søndre Bergenhus amt		15606,40	132 687	35	89	71
Haugesund	Sveen	130,81	1 847	-	2	1
	Vikebygd	83,39	1 075	1	¹⁾ 2	1
1. Indre Søndhordland		1 094,72	8 282	2	6	4
	Skaanevik	588,27	2 894	1	3	1
	Etne	318,01	2 044	-	1	1
	Fjelberg	188,44	3 344	1	2	2
2. Ytre Søndhordland		602,51	10 416	3	12	8
	Stord	135,34	2 293	3	2	1
	Valestrand	58,81	993	-	3	1
	Finnaas	225,15	4 736	-	5	4
	Fitjar	183,21	2 394	-	2	2
3. Tysnes		1 042,50	9 040	3	9	9
	Tysnes	260,59	4 215	2	4	4
	Kvinherred	781,91	4 825	1	5	5
4. Indre Hardanger		5 554,45	9 958	5	7	6
	Ullensvang	2 583,94	5 311	3	3	2
	Ulvik	841,42	1 535	2	1	1
	Granvin	189,04	1 227	-	1	1
	Eidfjord	1 269,20	1 077	-	1	1
	Røldal	670,85	808	-	1	1
5. Ytre Hardanger		877,34	7 758	1	4	4
	Strandebarm	108,87	1 592	-	1	1
	Varaldsø	81,58	803	-	1	1
	Jondal	233,07	2 001	-	1	1
	Vikør	453,82	3 362	1	1	1
6. Voss		2 073,52	11 942	3	5	2
	Voss	928,01	7 850	3	2	-
	Evanger	590,55	2 092	-	2	1
	Vossestranden	554,96	2 000	-	1	1
7. Søndre Midthordland		995,43	15 050	7	8	7
	Fuse	102,37	1 069	-	1	1
	Haalandsdalen	102,53	628	-	1	1
	Strandvik	160,81	1 795	2	2	2
	Os	411,75	5 009	3	2	2
	Fane	218,03	6 549	2	2	1

¹⁾ En av disse praktiserer ikke.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Jordmødre	Hjælpe- vækmaterer.
8. Nordre Midthordland		433,22	19 808	¹⁾ 2	8	7
	Sund	94,40	2 172	-	1	1
	Austevold	82,47	2 368	-	1	2
	Fjeld	141,20	3 281	-	2	2
	Askøen	93,78	7 360	1	3	2
	Aarstad	21,37	4 627	-	1	-
9. Osterøen		1 561,93	17 276	5	12	10
	Haus	200,13	5 036	2	2	2
	Bruvik	392,26	4 243	1	3	3
	Hosanger	804,09	3 455	1	4	3
	H a m m e r	90,27	2 888	1	2	1
	Aasene	75,18	1 654	-	1	1
10. Alversund		242,79	7 323	¹⁾ 1	5	4
	Alversund	105,58	3 108	-	2	2
	Herlø	112,33	3 322	-	2	2
	Hjelme sogn av Manger	24,88	893	-	1	-
11. Lindaas		913,76	12 912	2	9	8
	Rest av Manger	94,18	4 267	1	3	2
	Lindaas	276,52	6 422	1	5	5
	Masfjorden	543,06	2 223	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Bergen.

Sundhetstilstanden angives at ha været tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde anmeldtes ialt 3 862 med 246 dødsfald mot henholdsvis 3 755 og 292 aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 1 867 eller 13,8 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelbefolkning (135 700). I 1906 var dødeligheten 14,0 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 128 og 129, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 94 tilfælde, de fleste fra bygderne omkring Bergen. I Ytre Søndhordland var det ene av tilfældene hos en person, der hadde paadraget sig sygdommen i Amerika, mens diagnosen hos et par andre var tvilsom. (C. Heitmann). Paa Vernø i Tysnes indsygnet i slutten av aaret en kone kort efter hjemkomsten fra Bergen. (I 1908 indtraf i samme husstand yderligere 2 tilfælde). (F. Mørch). I Indre Hardanger optraadte foruten 1 tilfælde paa Bjotveit i Ullensvang 1 blandt arbeiderne i Tyssedal (Odda) samt 2 paa Finse blandt jernbanearbeiderne. I Ytre Hardanger forekom 8 tilfælde paa Jondalsøren, hvor sanitære misligheter begunstiger sygdommens optræden, idet der er en for landsbygden usædvanlig tæt, bymæssig bebyggelse uten regulering, bygningsvedtægter eller sundhetsforskrifter. Det første

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.				Juli.	August.	Septemher.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.					April.	Mai.	Juni.						
Tyfoidefeber	94	6	94	9	4	-	3	2	4	6	15	8	10	27	6
Cerebrospinalmeningit	4	3	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	8	-	8	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	1	3
Skarlagensfeber	61	-	61	9	1	5	3	1	1	4	2	3	9	8	15
Mæslinger	18	1	18	12	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	403	45	401	28	9	19	21	38	43	37	31	32	46	31	66
Blodgang	8	1	8	-	-	1	-	-	3	-	-	-	1	3	-
Barselfeber	23	7	23	2	4	4	-	3	1	1	1	1	2	3	1
Pyæmi, septhæmi	9	4	9	4	1	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-
Rosen	65	5	63	4	5	4	4	8	5	6	6	2	7	4	8
Røde hunde	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	34	-	33	5	1	1	8	7	-	2	-	-	2	1	6
Kusma	12	-	12	2	3	-	-	-	2	2	-	-	1	2	-
Kikhoste	148	17	140	37	14	6	4	7	3	7	12	10	19	13	8
Akute katarrer i aandedrætsorg.	1338	31	1320	195	162	102	118	119	106	97	71	72	73	101	104
Influenta	409	2	407	71	115	52	55	18	16	17	11	2	5	20	25
Lungebetændelse	406	93	394	36	20	39	38	49	33	24	12	15	15	49	64
Pleurit	188	11	185	18	19	18	17	21	23	20	10	11	11	9	8
Gigtfeber	203	5	201	23	19	20	20	17	20	16	12	10	12	14	18
Akut diarré (kolerine)	426	14	422	35	17	18	29	52	32	40	56	30	45	37	31
Beri-beri	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	3	-	3	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	3862	246	3805	491	400	293	322	346	293	279	239	196	260	323	363

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																							
			1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Sveen og Vike- bygd herreder.		Indre Sønd- hord- land.		Ytre Sønd- hord- land.		Tysnes.		Indre Hardan- ger.		Ytre Hardan- ger.		Voss.		Søndre Midt- hord- land.		Nordre Midt- hord- land.		Osteroen.		Alver- sund.		Lindaas.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	-	-	5	-	1	-	4	-	8	2	8	-	3	-	39	3	11	-	14	1	1	-
Cerebrospinalmeningit .	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	30	-	-	-	-	-	2	-	-	-	8	-	-	-	4	-	9	-	8	-
Mæslinger	3	-	-	-	15	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	1	-	18	2	9	2	4	-	6	2	17	2	31	9	48	2	70	7	89	9	56	3	54	7
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	4	1	2	-	-	-	1	-	2	-	5	2	1	-	2	1	2	2	2	1	2	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	2	1	1	-	2	-	1	1	-	-	-	-	1	1
Rosen	1	-	3	-	1	-	6	-	22	-	3	-	2	-	10	-	2	2	12	2	-	-	3	1
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	11	-	-	-	3	-	3	-	6	-	4	-	5	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	4	-	1	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kikhoste	-	-	26	-	2	2	12	3	18	1	3	-	-	-	62	4	5	5	5	-	1	1	14	1
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	3	1	21	-	39	3	53	-	436	4	80	-	120	4	186	4	15	11	313	3	21	-	51	1
Influenta	1	-	102	1	14	-	18	-	39	-	11	-	50	-	99	-	6	-	49	1	8	-	12	-
Lungebetændelse	4	-	20	9	36	9	34	9	21	2	23	3	36	9	80	14	23	17	86	14	12	3	31	4
Pleurit	6	-	4	-	8	1	10	-	29	-	6	-	20	1	15	2	4	4	74	3	3	-	9	-
Gigtfeber	4	-	5	-	17	1	6	1	30	-	11	1	29	-	37	1	1	1	48	-	5	-	10	-
Akut diarré (kolerine) . .	5	-	15	-	25	-	17	2	167	2	9	-	30	-	56	3	4	4	75	-	2	1	21	2
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte) .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Tilsammen	28	1	231	15	204	19	165	15	779	11	187	9	338	25	629	32	173	57	777	34	133	10	218	18

tilfælde blev paa grund av sygdommens uregelmæssige forløp ikke erkjendt før ved sektionen paa Bergens sykehus, hvor vedkommende var blit indlagt. (Munch-Søegaard). Paa Voss kommunale sykehus behandledes 7 tilfælde, hvorav 4 fra forskjellige hus paa Vossevangen; de øvrige 3 var arbeidere fra Finse; kun 1 syk blev behandlet i sit hjem paa Seim, hvor de hygieniske forhold var meget gode. — I Søndre Midthordland forekom foruten 1 tilfælde i Fuse 2 inden en familie ved Fleslands glasverk; smitekilden kunde ikke med bestemthet paavises, men da man fik sin melk fra en gaard, der før et par aar siden var arnested for en epidemi, blev der sørget for, at melken fra denne gaard blev ført i egne spand til meieriet i Bergen og sterilisert før bruken. Denne maate at ordne melkesalget paa under smitsom sygdom er i de sidste aar indført av Bergens meieri-holag, og synes baade at være en betryggende og for leverandørerne en økonomisk heldig maate at ordne saken paa, saa disse nu har mindre grund til at søke smitsom sygdom hemmeligholdt. Det er dog endnu kun et faatal av bønderne, der leverer melk til meieriet; de fleste bringer den selv rundt til kunderne, og der er saaledes rik anledning til saavel import som eksport av smittestof. (J. Smitt). I Solheimsviken (Nordre Midthordland) forekom endel spredte tilfælde; de syke indlagdes straks i det nys oprettede Aarstad sykehus, og hjemmene kunde saaledes hurtig bli rengjort; indtraf et tilfælde blandt arbeiderne ved det mekaniske verksted, blev foruten klosetterne ogsaa dørviere, drikkekopper og det verktoil, som den syke kunde tænkes at ha haandtert, desinficert; sygdommen fik paa den maate ingen epidemisk utbredning her. Anderledes derimot paa Glesvær i Sund og paa Erdal i Askøen, dels fordi de første tilfælde blev forsent meldt, dels fordi de syke motsatte sig indlæggelse paa sykehus enten av frygt for selve institutionen eller paa grund av eventuelle omkostninger. Til Erdal var smitten vistnok kommet med boss eller grisemat, som hver hydag føres hjem fra Bergen; dette var ved det første smittede hus blit lagt paa en plads, hvorfra der var held mot drikkevandsbrønden, som ikke var ombygget. Trods baade trykt og mundtlig ordre om ikke at avlægge besøk i de smittede hus, hændte det dog, da der var indtruffet et dødsfald, at man efter gammel skik maatte «se liket»; og da maa der trakteres med et eller andet, især naar der er bragt blomster. (Falkenberg). Paa Revheim i Haus (Osterøen) optraadte sygdommen i et par familier, hos begge foranlediget ved besøk i Bergen. Man hadde indtat sine maaltider i syke-værelset, og holdt ved dermed indtil man fik engageret en sykepleierske til at skaffe bedre orden og stel. (E. Thesen). Ogsaa i Alversund antoges nogen tilfælde at skyldes smitte fra Bergen; et par paa Øpsen, gammelt arnested for sygdommen, var dog vistnok autochtone, da drikkevandsforholdene her som overalt i Herlø er umulige og befolkningen litet mottagelig for belærelse om hygienens betydning. Paa Hennøen (Hjelme sogn av Manger) kom en mand syk hjem fra fiske, og konen, som pleiet ham, fik ogsaa sygdommen. (Fretheim). I Manger sogn (Lindaas distrikt) indtraf kun 1 tilfælde paa en gaard, hvor sygdommen i en aarrække har holdt sig endemisk. (S. Lange).

Av **cerebrospinalmeningit** sees opført 4 tilfælde, hvorav det ene, der optraadte i Fjelberg, angives at ha været tvilsomt.

Av **akut poliomyelitis** forekom i slutten av aaret 1 tilfælde i Samnanger (Søndre Midthordland) og 3 tvilsomme i et hus i Os. Av de angrepne døde en pike, som kom syk hjem fra Bergen; hun hadde heftige smerter i hode, ryg og lemmer, dertil brækninger og lammelse av blæren. I Haus (Osterøen) indtraf 1 tilfælde paa Solbjør og 3 paa Tuenes; hos 2 av de syke efterlot sygdommen sig lammelser, der særlig hos den ene stadig forværredes.

Skarlagensfeber synes at ha hat meget liten utbredning. Paa Gjerde i Strandebarm (Ytre Hardanger), hvor et par søskende fik sygdommen, laa

den ene, en 16 aars pike, meget syk i flere maaneder av sepsis med en hel række glandelsuppurationer; kort før sygdommens utbrud paa Gjerde skal der i grænden ha forekommet en utslætsygdom ledsaget av feber. (Munch-Søegaard). Paa en gaard i Myking sogn (Lindaas) indtraf 3 tilfælde; smitten var bragt hjem av faren, som hadde arbeidet i nabodistriktet og der bodd i et hus, hvor sygdommen forekom. (S. Lange).

Mæslinger optraadte i aarets begyndelse hist og her rundt Aalfjorden i Søndhordland.

Difteri hadde stor utbredning. I Indre Søndhordland optraadte sygdommen i Skaanevik samt paa gaardene Lunde, Berge og Espeland i Fjelberg. I Eidfjord (Indre Hardanger) dukket den op paa Hæreid og Lægreid; paa førstnævnte sted hadde de sykes far været paa arbeide i Odda og formodentlig derfra bragt smitten hjem. (J. Olsen). I Jondal (Ytre Hardanger) indtraf nogen tilfælde i Myrligrænden paa Torsnesstranden; manden i det smittede hus var fragtemand og fór paa Bergen. Da der paavistes difteribaciller hos nogen av nabofolkene, som hadde færdes i dette hus, blev der ogsaa med hensyn til disse truffet det fornødne for at hindre smittens utbredning. (Munch-Søegaard). I Voss forekom sygdommen paa Seim og ved smitte herfra overførtes den til Skjerven i Evanger. I Søndre Midthordland var sygdommen hyppig i Fane og Os; i sidstnævnte herred forekom den særlig i Søfteland skolekreds paa den tid, da børnene av rognetrækvister skjærer sig fløiter til felles bruk. (Krüger). I Nordre Midthordland optraadte sygdommen likesom aaret forut som spredte hus-epidemier fornemmelig i tæt bebyggede strøk og i de nærmest byen liggende dele av distriktet. I Osterøen viste den sig hist og her fornemmelig i Haus og Hosanger, oftest foranlediget ved besøkende fra Bergen og Haugesund. Det hadde lykkes at holde sygdommen inden nogenlunde rimelige grænser, til den kom i strøket mellem Tyssen og Fotlandsvaag, men da viste det sig umulig; man vilde nemlig her ikke lystre given ordre, men syke og friske gik om hverandre; 2 søndage efter hinanden holdtes endog dansemoro i smittet hus, og de syke deltok i dansen. Dødeligheten blev dog ikke stor, takket være den utstrakte bruk av profylaktiske injektioner. (E. Thesen). I Alversund forekom sygdommen paa Lervik og Brakstad (Holsenøen) samt Haugland, Frømmereid og Kjærgaarden (Askøen). I Lindaas optraadte den fornemmelig paa Kaland, Rebnor (Austrheim sogn, Lindaas), Morken, Kolstad, Ulvatn (Manger) samt Anvik (Masfjorden). Antallet av angrepne har vistnok været større end det, der kom til lægens kundskap, da anmeldelse nemlig gjentagne ganger først skedde, efterat der var indtruffet dødsfald. Og det er meget sandsynlig, at sygdommen er holdt skjult for at undgaa isolation og de dermed forbundne ulemper. Av de 7, som døde, var 3 ikke behandlet, og de øvrige var i sidste stadium, da læge hentedes. Profylaktiske injektioner blev stadig anvendt ialfald for de friske børns vedkommende; enkelte av disse blev allikevel syke, men i meget mild grad. (S. Lange).

Av **dysenteri** iagttoges i Søndre Midthordland nogen tilfælde hos et par familier, den ene i Fane og den anden i Os. Endvidere meddeles under diagnosen akut diarré fra Tysnes om et tilfælde med slimete og blodige uttømmelser hos en sjømand; 2 av dennes børn blev kort efter syke paa samme maate og døde.

Av **barselfeber**, hvorav der ialt er anmeldt 23 tilfælde, indtraf i Fjelberg (Indre Søndhordland) ett, der hadde dødelig utgang; hjelpekone var benyttet, nagtet der hverken var lang eller haard reise til jordmor; renligheten og stellet i vedkommende hus var ogsaa kun middels. (Wallace). Paa Varaldsøen (Ytre Hardanger) blev en kone angrepet efter en av jordmoren under vanskelige omstændigheter utført vending. (Munch-Søegaard). I Nordre Midthordland

indtraf 2 tilfælde, det ene paa Tysøen i Sund, hvor man paa grund av storm ikke kunde hente jordmoren og derfor hadde benyttet hjelpekone; i det andet derimot, som forekom paa Alvøen, lot man det være sig særlig magtpaaliggende med forbigaelse av let adgang til kyndig hjælp at erholde en hjelpekones ukyndige bistand; denne hadde nemlig, da fødselen drog i langdrag, med sine skidne fingre været inde for at sprænge vandblæren; barselkone fik 3dje dag feber og døde et par uker senere; for at statuere et eksempel og hindre lignende gjentagelser for fremtiden, blev saken meldt til sorenskriveren, men naagtet det ved vidneprov blev konstatert, at hjelpekonen hadde assistert i utrængsmaal og gjort utilladelige indgrep, «ledet tilfældet ikke til nogen strafferetslig forfølgning». (Falkenberg).

Av **pemfigus hos nyfødte** sees anmeldt 3 tilfælde; 1 av disse forekom i Søndre Midthordland, hvor sygdommen av og til har vist sig i de senere aar; der er blit desinficert og stelt efter bedste skjøn; saaledes blev for længere tid siden jordmoren med samt hendes tøj og redskaper sendt til Bergen til grundig renselse; sygdommen var siden i avtagen. (Krüger).

Vandkopper, meddeles der fra Voss, hadde vistnok stor utbredning, men disse «svinbola»¹⁾, som de kaldes, er saa vel kjendt, at de ikke vækker alarm; derimot frembød i en familie nogen børn et broget billede ved komplikation av skab med impetigo contagiosa og variceller, saa farens frygt for at ha faat de egte «bola» (variola) ind i huset ikke var saa ganske umotivert. (J. Frøst).

Kusma var i begyndelsen av aaret adskillig utbredt i Strandebarne og Varaldso (Ytre Hardanger).

Kikhoste angives at ha forekommet hyppig omkring Vaage i Tysnes samt i Tørvikbygden i Jondal (Ytre Hardanger).

Influenza synes at ha hat stor utbredning; i ikke saa faa tilfælde efterfulgtes sygdommen ifølge meddelelse fra sidstnævnte distrikt av slemme neuralgier, der dog ikke som aaret forut var ledsaget av herpesutslet. (A. Olsen).

Samtidig med en influensalignende sygdom optraadte i Fane **lungebetændelse** saa hyppig i aarets 2 sidste maaneder, at den fik karakteren av en epidemi; flere tilfælde hadde et usedvanlig kort forløp. (J. Smitt).

Av andre epidemiske sygdomme forekom ved smitte fra kvæget **herpes tonsurans** hyppig i Indre Hardanger og i Voss.

En liten epidemi av **katarralsk ikterus** iagttoges i slutten av aaret i et par hus paa Osøen og i Fane (Søndre Midthordland).

Av **fnat** anmeldtes ialt 35 tilfælde. Sygdommen optraeder noksaa hyppig i Tysnes, men man undser sig for at henvende sig til læge og klusser derfor selv med behandlingen. (Vangsnæs). I Voss har sygdommen forekommet hyppigere end paa mange aar, mens der fra Lindaas anføres, at man av den omstændighet, at der sjelden kommer nogen til behandling, let kunde faa den visselig feilagtige opfatning, at den var ganske forsvunden fra distriktet. (S. Lange).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av tabellen paa næste side.

Fra Voss meddeles, at man, naar bortsees fra, at jernbanearbeiderne bragte endel gonorré med sig, og at der av og til kommer litt import fra Bergen, i almindelighet ikke ser stort til disse sygdomme. — I Aarstad (Nordre Midthordland) konstatertes syfilis hos en ældre mand, hvis kone var blit smittet av et uegte barn, som de hadde tat i forpleining. Se medicinalberetningen for 1906, side 141.

¹⁾ Blærer, som svinder ind uten at efterlate ar?

Veneriske sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:								
		1	2	4	5	6	7	8	9	10
		Indre Søndhordland.	Ytre Søndhordland.	Indre Hardanger.	Ytre Hardanger.	Voss.	Søndre Midthordland.	Nordre Midthordland.	Ostereen.	Alversund.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	5	-	-	-	-	1	1	-	-	3
Syfilis, konstitutionel	8	-	4	-	1	-	-	3	-	-
— hereditær	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Gonorré, uretrit	43	1	-	28	-	2	5	3	4	-

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp anmeldte og utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtets distrikter henvises til den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 16,1 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom foraarsakede dødsfald og 19,4 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Fra Tysnes anføres, at det gaar stadig lettere at faa tæringssyke til at søke sanatoriehjælp, da man oftere har hat anledning til at se gode resultater av denne behandling. Det gaar ogsaa bedre med overholdelsen av forsigtighetsreglerne likeoverfor de syke, og renholdet sættes der stor lit til. Men i almindelighet gaar tæringssyke noksaa længe, før de søker læge, og har imens hat rikelig anledning til at smitte sine omgivelser. Saaledes hadde, for at nævne et eksempel fra aaret, en tjenestepike i flere maaneder gaat og hostet, før det blev opdaget, at hun hadde tæring, og i al den tid hadde hun deltatt i barnestel og blandt andet ofte git det mindste barn mat ved paa almuens vis først at ha tygget den grundig. Skrofulose er noksaa hyppig blandt børn. (F. Mørch). I Indre Hardanger var der blandt de nyanmeldte tilfælde som vanlig flere ældre folk, som i længere tid hadde lidt av sygdommen uten at henvende sig til læge. (J. Olsen). Fra Ytre Hardanger skriver dr. Munch-Søegaard: Jeg er ikke i tvil om, at aarsaken til, at sygdommen ikke viser tilbakegang, tiltrods for strævet med at bekjempe den, delvis maa søkes i det mere end tarvelige kosthold. Kallgraat, flabød med margarin og kaffe er nemlig de vigtigste næringsmidler. Paa flere gaarder, hvor tuberkulosen særlig har herjet, og hvor jeg derfor har anbefalet tuberkulinundersøgelse av kvægbesætningen, har man negtet at gaa med paa det av frygt for tapet ved en eventuel nedslagtning. «Naar kjørene er fete og gjilde at se til, og naar de melker bra, skal ingen faa os til at tro, at de er syke», slik er resonnementet. Et sted svarte manden mig, at tuberkuloseundersøgelse av kjørene ikke vilde gavne ham og hans tæringssyke familie et grand — «for me drikker inkje mjølka vor sjølv»; den sælges til private eller sendes til meieriet. — Savnet av et pleiehjem er følgelig inden distriktet. — I Voss tilsaa distriktslægen i aarets sidste halvdel 15 tuberkulose hjem; det viste sig derved, at kun 2 syke hadde eget værelse, 6 hadde egen seng, og 7 delte seng med egtefælle eller søskende. Opsyn med disse syke er høist fornødent, og anmeldelsespligten trænger at indskjærpes; nu maa distriktslægen tildels formelig gaa paa jagt efter de syke. — Amtsyrlægen oplyser, at han i dette og foregaaende aar har foretat 4 tuberkulinindsprøitninger, alle med negativt resultat. — Ved det herværende pleiehjem har man paa grund

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Sveen og Vikebygd herreder...	23	6	1	22
Indre Søndhordland	119	12	15	104
Ytre —	93	12	19	74
Tysnes	109	14	15	94
Indre Hardanger	118	16	11	107
Ytre —	48	14	9	39
Voss	129	20	25	104
Søndre Midthordland	151	19	32	119
Nordre —	271	43	57	214
Osterøen	189	43	34	155
Alversund	72	7	10	62
Lindaas	148	31	18	130
Søndre Bergenhus amt	1470	237	246	1224

av den stigende søkning maattet skaffe mere plads ved at indrette et nyt værelse. Verkstedet viser sig at være en meget nyttig indretning; man driver der mest paa med snekker- og skomakerarbeide samt binding av fiskegarn. De sykes antal har i den senere tid i almindelighet været 15. Man kunde trænge eget lokale for patienter, der stadig har feber og ligger tilsenges, men amtets penger av brændvinsbolaget ønskes anvendt til oprettelse av et nyt pleiehjem ved Bergen, og da har man ikke midlerne til at opføre et saadant lokale. (J. Frost). Fra Nordre Midthordland klages over mangelfuld anmeldelse fra legernes side samt over, at flere syke konsulterer «ikkelæger». (Falkenberg). I Alversund har det hittil kun været forholdsvis faa patienter i sygdommens første stadium, som har søkt at komme til et sanatorium, uagtet de fleste, som har været paa det i Lyster, har hat godt og, som det synes, varig utbytte av opholdet der (Fretheim). I Lindaas er bevisstheten om sygdommens smitsomhet trængt igjennem hos befolkningen, hvorfor der iagttages stor forsigtighet med de sykes opspyt. Men naar en patient under maaltidet ifølge gjængs skik fører kniven ind i munden og derefter op i den for hele familien fælles smørkop, og det uten protest fra nogen av de andre ved bordet, saa skulde dette ikke tyde paa nogen særdeles stor smitefrygt, der ellers tildels kan ytre sig paa en for den syke saarende maate. (S. Lange).

Antallet av **spedalske** er i Søndre Midthordland 2, nemlig 1 i Strandebarne og 1 i Fane. I Nordre Midthordland 1 i Askøen, 3 i Fjeld og 1 i Austevold. I Lindaas opdagedes et nyt tilfælde, knutet form, hos en 14 aars pike i Lygre; hendes mör var for nogen aar siden død av samme sygdom. En anæsthetiker med store ulcerationer blev indlagt i pleiestifelsen. (S. Lange).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 82 saadanne, derav i Sveen og Vikebygd herreder 2, i Indre Søndhordland distrikt 3, Ytre Søndhordland 3, Tysnes 3, Indre Hardanger 9, Voss 13, Søndre Midthordland 14, Nordre Midthordland 22, Osterøen 9, Lindaas 4. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa næste side.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	48	45	3	-	-	-	-	5	5	-	-	-
Bækkensneverhet	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	-	1	3	-	1	2	-	-	-	-	-
Uefftergivelige fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgit indikation	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	4	-	2	2	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	1	-	-	1	1	-	1	-	-
Stort fosterhode	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Fare for fosterets liv	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	63	58	5	8	1	4	5	6	5	1	1	3
		63		9		9			6			

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0--1 aar.	i 1ste dogn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Sveen og Vikebygd herreder	81	1	39	3	-	-	-	-
Indre Søndhordland	185	7	123	8	-	-	-	-
Ytre —	308	10	154	25	5	-	2	-
Tysnes	251	4	125	14	3	-	2	-
Indre Hardanger	216	2	133	12	1	-	4	1
Ytre —	186	3	104	7	1	-	3	-
Voss	269	7	159	14	3	-	5	-
Søndre Midthordland	450	11	170	18	5	1	2	-
Nordre —	551	17	317	50	-	6	10	-
Osterøen	450	11	236	16	-	3	5	2
Alversund	217	3	108	16	3	2	6	2
Lindaas	387	11	199	19	2	-	4	2
Søndre Bergenhus amt	3551	87	1867	202	23	12	43	7

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning. Fra Alversund anføres: Efter den ny oprettede jordmorbestilling i Hjelme sogn (Manger) maa distriktet siges at være særdeles vel forsynet med jordmødre, og dog benyttes især i Herlø endnu hjælpekoner i stor utstrækning. (Fretheim).

Antallet av **fødte** og **døde** sees av ovenstaaende tabel.

For det hele amt blir der saaledes et overskud av 1 684 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 52,6.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 12 kvinder. Lægerne har opgit dødsaaarsakerne for 10: barselfeber 7, barselkrampe 2 og blødning 1.

De **hyppigste dødsaaarsaker** var:

Dødsaaarsaker	Antal dødsfald.
Alderdomssvakhet	298
Lungetuberkulose	237
Kræft (cancer og sarkom)	134
Lungebetændelse	93
Organisk hjertesygdom	81
Hjerneslag	67
Medfødt svakhet	58
Tuberkulose utenfor lungerne	49
Difteri (croup)	45
Hjertelammelse	37

Veirliget var vaaren, sommeren og høsten utover ganske usedvanlig kaldt og regnfuldt; utbyttet av jordbruket blev derfor som regel adskillig under et middelsaars.

Levemaate og hygieniske forhold. De økonomiske forhold i Ytre Søndhordland er ganske gode; fisket slaar jevnt til, men allikevel er utvandringen til Amerika nok saa betydelig; der findes saaledes neppe en mand, som ikke har en bror eller søn eller anden nær slektning derover, ja i mange familier er utvandret 3, 4, — undertiden alle børn, men mange vender tilbake; og det er det almindelige indtryk, at utvandringen snarere er et gode end et onde. Befolkningen er ædruelig. (C. Heitmann).

Fra Kvinnherred (Tysnes distrikt) skrives: «Brislingfisket, der skaffer mange en pen biindtægt, gav ogsaa i dette aar meget av sig, da der betaltes op til 5 kr. pr. 20 liter. Tiderne er gode og daglønnen efter de stedlige forhold høi. Til de i forrige beretning nævnte fabrikker er der foruten et par under opførelse kommet en sildemelfabrik samt en kombinert spikerfabrik og motorreparationsverksted. Bøkkerarbeide drives av mange som husflid». (Vangsnæs).

I Odda (Indre Hardanger) er der i anledning av de sammesteds opførte fabrikker for disses 2—300 arbeidere bygget flere boliger, hver med plads for 4 familier. Ved fabrikkene skal fremstilles calciumcarbide og calciumcyanamid; den hydro-elektriske drivkraft erholdes fra Skjæggedalsvandet og kraftstationen i Tyssedal. Denne nye virksomhet vil nok i mange henseender komme til at omskape forholdene i Indre Hardanger og de gamle idylliske tilstande saaledes snart bli en saga blot. (J. Olsen).

I Vikør herred (Ytre Hardanger) har ganske mange i de senere aar slaat sig paa træs skjæring og møbelsnekkeri, og der leveres herfra tildels fremragende arbeide til husflidsforeningerne i Bergen og Kristiania. 5 mænd driver det i det store med op til 5—6 svender og læregutter. Om vinteren drives tøndebaands-skjæring paa saagodt som hver eneste gaard inden herredet; selv de mest velstillede gaardbrukere arbeider ved «bendakrakken»; det er hasselveid som benyttes, idet endnu ingen merkelig nok har vaaget sig paa den mere rationelle dyrkning av pil (Munch-Søegaard).

I Voss, skriver distriktslege Frøst, har det i den sidste menneskealder med hensyn til renligheten gaat jevnt omend langsomt fremad — Klædedragten, baade under- og ytreklærne, bestaar av godt vadmel; og med litt bystas, saasom snip og slips, ja endog mansjetter, gjøres den mere chic. — Kostholdet er gjennemgaaende kraftig, som det vil sees av følgende spiseseddel, der slaar til for det hele distrikt med litt lokale modifikationer:

- Kl 7^{1/2}. Bisk. Kaffe (i gamle dage melkesuppe). Brød (bløtet flabrød), haringkake Gammelost, tildels sirup.
- Kl 12. Dagverd. Grøt (surmelks- eller vandgrøt av heimamjøl, blandingsmel). Sur melk; tildels en pinde paa grøten.
- Kl. 5. Nonsmat. Røkekjøtt med suppe. Stekt flesk eller pølse og poteter. Dertil om sommeren sur melk eller melkesuppe, eller sodd paa flesk og pølse med grynmel. Lutefisk eller sild.
- Kl. 9. Kveldsmat. Grøt og sur melk, eller som om morgenen.

Av og til hos enkelte kaffe kl. 3. Om sommeren mere kjøtt og smør; sparsomt med melk, væsentlig sur melk og gjetemelk. — At tale om underernæring her paa disse kanter vilde være den skire affektation; forholder det sig derimot saa, at «der Mensch ist, was er isst», skulde Vossingen være en duelig mand, og det maa han vistnok ogsaa siges at være, især hvad hjernen anbelanger. Kaffe brukes der dog nu altfor meget av, og den virker skadelig især paa kvinder og børn; for en snes aar siden benyttedes den kun til høitiderne (ei mark kaffe og ei

mark sukker jul, paaske og pinse) — Ædruligheten paastaaes at være i fremgang; man ser ogsaa nu mindre aabenlys fyldt end før ved bryllupper, møter og paa alfar vei; ikke desto mindre var indførselen til Voss av brændevin og øl større i kvartalet efter ølbolagets nedleggelse end i kvartalet forut; for brændevinets vedkommende var den endog dobbelt saa stor. — Paa Vossevangen har man faat nyt vandverk, som er tat i bruk; vandet oppumpes ved elektrisk kraft til en høitliggende dam, der rummer 10 000 hektoliter; indtaket fra elven burde vistnok været lagt høiere op, men trods denne og enkelte andre mangler representerer dog det nye vandverk et stort fremskritt, sammenlignet med den tidligere vandforsyning. (J. Frost).

I Fane (Søndre Midthordland) synes forstaaelsen av hygienens betydning at være i fremgang. De nyopførte hus er velbygget og efter forholdene ganske rummelige; omtrent uten undtagelse er der en høi og solid kjælder, der om sommeren tjener til beboelsesrum for familien, mens huset forøvrig leies ut til landliggere. — Luften i værelserne er i almindelighet god, hvilket nok mere skyldes husenes utæthet, (plankebygninger uten indvendig betræk), end hyppig luftning. Man har nu ogsaa ofte særskilt kjøkken, saa kokeovn i stuen undgaaes. Priveter findes overalt, hvorimot det er sjelden, at der er en i sanitær henseende betryggende anlagt brønd. (J. Smitt).

Fra Nordre Midthordland anføres, at arbeiderbefolkningen i de bymæssig bebyggede strøk i Bergens nærmeste omegn synes at ha mere interesse for pynt og stas end for renlighet. Man agter derfor at henstille til Aarstad herredsstyre at oprette folkebad i Solheimsviken, nu da der omsider er sandsynlighet for, at stedet faar vandledning fra Bergen. Et lignende forslag til Askøens herredsstyre for Laksevaags vedkommende, der allerede har faat sit vandverk, blev imidlertid møtt med at henvise saken til privat initiativ. — I Aarstad herred er der ansat en renovatør og en sundhetsbetjent, den første aylønnet med kr. 4 000 aarlig, den anden, der tillike er desinfektør, med kr. 400; av amtskassen betales for desinfektion 30 øre pr. medgaat time foruten godtgjørelse for alle slags utlæg til reise etc. (Falkenberg).

I Osterøen er Arne og Sallus fabrikksteder blit undergit bygningsloven. (E. Thesen).

Fra Alversund ankes der over de mangelfulde hygieniske forhold i almindelighet, men særlig blandt fiskerne i Herlø. I tunene begynder det dog hist og her at lyse op ved den paagaende utskiftning, idet den foranlediger rivning av gamle boliger og opførelse av nye; saaledes faar utskiftningen i det hele en betydelig hygienisk rækkevidde. (Fretheim).

Ogsaa fra Lindaas meddeles om stadig nybygning av forholdsvis store hus, men der indredes kun rent undtagelsesvis kjøkken med komfyr, da man, selv naar et saadant findes, foretrekker at koke inde i beboelsesrummet. (S. Lange).

Sykehus. I Voss distrikt findes foruten pleiehjemmet for tuberkuløse et kommunalt sykehus for smitsomme syke, og et privat, tilhørende sykepleieforeningen; disse har, foruten 2 faste søstre, 2 auxiliære til sin disposition. I Søndre Midthordland distrikt ligger i Os Hagevikens kystsankatorium for skrofuløse børn, Askvikens barnehjem, «Splintehjemmet» kaldet, samt et rekonvalescenthjem for ubemidlede kvinder paa Ravneberghaugen; i Fane ligger Ekelunds aandsvakeskole. Efter opfordring av helseraadet i Fane har herredsstyret dersteds nedsat en komité for at ta under overveielse opførelsen av et epidemilasar for herredet; et saadant er paakrævet paa grund av den tætte, næsten bymæssige bebyggelse langs jernbanelinjen, og vil være av stor økonomisk interesse for bønderne, idet tap paa grund av forbud mot melkesalg ved smitsomme sygdomme da i mange tilfælde vil kunne undgaaes eller indskrænkes. (J. Smitt). I Nordre

Midthordland distrikt ligger Møllendal sindssykeasyl (privat); i Aarstad herred oprettedes i dette aar et epidemilasar, der siden omtrent uavbrutt har været i virksomhet. I Osterøen findes ved Arne og Dale fabrikker smaa isolations-lokaler.

Badeindretninger. Paa meieriet i Skaanevik (Indre Søndhordland) er indrettet et karbad med styrt. — I Kvinnherred (Tysnes distrikt) er der en liten badstue paa Røirane i Ølve, og karbad i Aamvikdalens skole. — Ved Vikebygd og Ulvik meierier (Indre Hardanger) er der badeindretninger. Ved Øistesø meieri (Vikør, Ytre Hardanger) er der en større badstue; man kan der faa badstubad, karbad og dusj; den har den meste tid været aapen 2 dage i uken og været besøkt av gjennemsnitlig 10 badende pr. dag. I Voss er der oprettet et bad paa Vossevangen; man kan der til enhver tid paa dagen faa karbad, dampbad og tempereret dusj; det er en farver, som efter samraad med distrikts-lægen har indredet badet; driften falder meget billig, da badevandet opvarmes ved spild dampen fra dampkjelen i farveriet. 13 badstubad paa bygden benyttes bra, og et 14de er under bygning. (J. Frost). I Bjørnefjorden, Søndre Midthordland distrikt, ligger Solstrand sjøbad, hvor der om sommeren ogsaa leveres varme bad og dampbad. I Egelandssøen (Fuse) har margarinfabrikken «Bjergvin» en særskilt badebygning.

Angaaende amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Søndre Bergenhus amt	69	3270
Sveen og Vikebygd herreder	-	-
Indre Søndhordland	¹⁾ 3	234
Ytre —	²⁾ 2	202
Tysnes	³⁾ 2	262
Indre Hardanger	⁴⁾ 3	186
Ytre —	⁵⁾ 9	51
Voss	⁶⁾ 8	327
Søndre Midthordland	⁷⁾ 9	373
Nordre —	⁸⁾ 17	542
Osterøen	⁹⁾ 13	518
Alversund	¹⁰⁾ 1	270
Lindaas	¹¹⁾ 2	305

¹⁾ Etne 1, Fjelberg 2. ²⁾ Finnaas 1, Stord 1. ³⁾ Kvinnherred 1, Tysnes 1. ⁴⁾ Ullensvang 1, Ulvik 1, Røldal 1. ⁵⁾ Strandebarne 1, Vikør 3, Jondal 5. ⁶⁾ Voss 4, Vossestranden 2, Evanger 2. ⁷⁾ Os 1, Samnanger 2, Fuse 1, Strandvik 1, Haalandsdalen 1, Fane 3. ⁸⁾ Aarstad 13, Askøen 1, Sund 1, Austevold 2. ⁹⁾ Haus 6, Hammer 3, Aasene 2, Hosanger 1, Bruvik 1. ¹⁰⁾ Alversund. ¹¹⁾ Lindaas 1, Manger 1.

XIII. Bergens by.

	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decbr. 1900.	Antal læger. ¹⁾	Tandlæger.	Jordmødre.
Bergens by	13,55	71 867	66	23	38

¹⁾ Desuten er distriktslægerne i Nordre Midthordland og Alversund bosat i Bergen.

Sundhetstilstanden var i det hele god. Av epidemiske sygdomme med større udbredning forekom difteri og kikhoste, tildels ogsaa influensa og lungebetændelse. Betydelig tilbagegang fra foregaaende aar viser tyfoidfeber og særlig skarlagensfeber, av hvilken sidste sygdom kun faa tilfælde forekom. Mot aarets slutning begyndte en kusmaepidemi, der fortsatte ind i det følgende aar. Det samlede antal epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 9 687 med 247 dødsfald, mot henholdsvis 9 311 og 220 aaret forut.

Dødeligheten var ogsaa i dette aar ringe. De døde antal utgjorde ialt 1 125 eller 13,8 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (81 300). Aaret forut var dødeligheten 12,2 pro mille.

Til Bergens helseraad anmeldtes ialt 1 124 dødsfald, derav 8 med ukjendt dødsårsak. Av dødsfaldene indtraf 7 paa stiftelserne for spedalske, 61 blandt utenbys folk, af hvilke 30 henlaa paa sykehus eller i sindssykeasyler. Paa grund av sygdom døde 1 086. Dødsfaldenes fordeling paa maanederne vil, saavidt den er opgit, sees av følgende tabel:

	Aaret.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Uopgit
Dødsfald foraarsaket ved sygdom blandt byens befolkning	1026	110	85	92	88	91	81	82	75	76	73	84	87	2
Utenbys, døde paa stiftelser for spedalske	7	-	-	-	-	1	1	1	-	2	1	-	1	-
Dødsfald blandt utenbys folk utenfor eller i sykehus og sindssykeasyler	61	7	4	5	6	5	4	4	6	8	2	6	4	-
Ulykkestilfælde (deri indbefattet drap og mord)	22	4	2	-	2	2	-	-	4	3	1	2	1	1
Selv mord	8	-	1	1	1	1	1	1	-	-	-	2	-	-
Samtlige anmeldte dødsfald . .	1124	121	92	98	97	100	87	88	85	89	77	94	93	3

Den procentvise dødelighet inden de forskjellige aldersklasser vil sees av tabellen paa næste side:

Sum.	0-1	1-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100	Uopgit alder.
1124	146	92	65	24	44	90	90	85	84	104	166	116	16	2
i pct.	13,0	8,2	5,8	2,1	3,9	8,0	8,0	7,6	7,5	9,3	14,8	10,3	1,4	0,2
	327 = 29,1 pct.				797 = 70,9 pct.									

Til oplysning om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet hitsættes tabellen paa næste side, sammendraget efter de fra lægerne og sykehusene indkomne maanedslister.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes mindre end halvparten saamange tilfælde som aaret forut, nemlig ialt 57 angrepne med 6 dødsfald. 6 av de angrepne var fra landsbygden. I 11 tilfælde skrev smitten sig fra melk, der levertes fra gaarden Erdal paa Ask; for de øvrige kunde smitekilden ikke paavises. 54 patienter behandledes i sykehus, 3 i hjemmet.

Difteri (croup) viser en stigende utbredning, idet der anmeldtes ialt 601 tilfælde, mot 375 i 1906, 205 i 1905. Dødsfaldenes antal var 73. 14 angrepne behandledes i hjemmet, resten i Lungegaardshospitalet og epidemilasetet. De fleste tilfælde forekom i 3dje, 5te og 6te kreds. I samme hjem forekom 2 tilfælde 42 ganger, 3 tilfælde 17 ganger, 4 tilfælde 10 ganger, 5 tilfælde 4 ganger og 6 tilfælde 2 ganger.

Av **pyæmi** opføres 18 tilfælde med 13 dødsfald.

Vandkopper viser betydelig tilbakegang mot aaret forut; mindre end halvparten saamange tilfælde anmeldtes.

Kusma begynte at faa epidemisk utbredning mot slutten av aaret; av ialt 416 anmeldte tilfælde forekom 285 i december.

Kikhoste viser fremdeles tilbakegang mot de to nærmest foregaaende aar, men var dog endnu noksaa hyppig. Ialt anmeldtes 674 angrepne med 14 dødsfald. De fleste patienter behandledes i aarets 1ste og 2det kvartal.

Antallet av **influenza**-tilfælde er igjen vokset, idet der anmeldtes 1 271 angrepne med 7 dødsfald, mot henholdsvis 386 og ingen døde i 1905.

Lungebetændelse, giftfeber og særlig **pleurit** synes at ha været ganske hyppig, hvorimot

akut diarré (kolerine) sees at ha været sjeldnere end vanlig.

Av **pemfigus hos nyfødte** opføres 6 tilfælde uten dødsfald.

Av **fnat** opgives 75 tilfælde, derav 43 hos voksne.

De anmeldte **veneriske sygdomstilfældes** hyppighet og fordeling paa maanederne vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September	Oktober.	November.	December.
Veneriske saar.	102	5	5	13	10	13	6	5	4	12	17	8	4
Erhvervet syfilis	83	5	9	5	15	6	11	6	2	6	5	1	12
Arvet	4	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1
Gonorré, uretrit.	562	36	42	43	34	36	47	47	64	51	63	57	42

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgi for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	57	6	57	3	4	3	4	1	1	5	1	1	3	11	20
Cerebrospinalmeningit	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	19	-	19	2	-	1	2	-	-	-	4	7	1	1	1
Mæslinger	3	-	3	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	601	73	601	40	34	59	95	75	38	46	43	37	34	41	59
Barsel-feber	8	3	8	-	-	1	-	2	1	1	2	-	-	-	1
Pyæmi, septhæmi	18	13	18	1	2	-	2	1	2	-	4	3	-	2	1
Rosen	112	6	112	5	9	3	11	16	17	6	10	9	9	9	8
Røde hunde	4	-	4	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Vandkopper	183	-	183	36	31	8	32	24	9	6	10	12	5	6	4
Kusma	416	-	416	4	3	-	1	2	2	1	6	17	34	61	285
Kikhoste	674	14	674	64	110	71	63	75	90	21	44	33	26	24	53
Akute katarrer i aandedrætsorg.	4075	36	4058	492	457	428	424	375	287	159	194	182	331	414	315
Influenza	1271	7	1271	250	564	177	50	18	19	5	7	11	16	21	133
Lungebetændelse	494	64	494	50	49	53	28	53	63	18	13	25	52	45	45
Pleurit	303	8	303	21	23	22	41	33	31	15	24	21	20	25	27
Gigtfeber	324	-	324	36	18	28	27	29	45	31	24	24	30	11	21
Koldfeber	18	-	18	-	-	2	3	2	-	3	3	1	1	-	3
Akut diarré (kolerine)	1100	16	1100	84	62	40	72	69	81	131	121	116	130	119	75
Pemfigus (hos nyfødte)	6	-	6	2	1	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	9687	247	9670	1090	1367	898	856	778	689	448	510	499	692	791	1052

Antallet av veneriske sygdomstilfælde behandlet i aarene 1901—1907 vil sees av følgende tabel:

Aar.	Veneriske saar og syfilis (konstitutionel og hereditær).						Gonorré (uretrit).						Tilsammen.		
	Paa sykehus.			Utenfor sykehus.			Paa sykehus.			Utenfor sykehus.			Veneriske syg- domme.	Veneriske saar og syfilis.	Gonorré og uretrit.
	Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav				
		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.			
1907..	34	28	6	155	129	26	37	30	7	525	483	42	751	189	562
1906..	44	25	19	130	114	16	41	20	21	592	560	32	807	174	633
1905..	76	53	23	142	131	11	48	31	17	425	401	24	691	218	473
1904..	62	31	31	177	166	11	40	18	22	526	487	39	805	239	566
1903..	70	36	34	211	207	4	26	10	16	564	521	43	871	281	590
1902..	67	30	37	133	122	11	53	17	36	513	486	27	766	200	566
1901..	77	39	38	150	137	13	25	2	23	538	484	54	790	227	563

De anmeldte tilfælde av chancker og syfilis pr 10 000 indbyggere stiller sig saaledes for nedenstaaende aarrække (middelfolkemængden i 1907 var efter opgave fra det statistiske centralbureau 81 300):

1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
26,8	26,8	20,2	27,4	29,9	47,7	42,2	37,2	31,2	26,7	37,6	30,6	27,6	21,7	23,2
26,2					37,0					28,1				

Tuberkulose. Angaaende de anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Efter tuberkuloseovens § 6 indlagdes 7 mænd og 16 kvinder i sykehus. Av komiteen for fri sykehusbehandling indlagdes 28 patienter i sykehus og 93 i sanatorium. Av fattigvæsenet indlagdes til forpleining i sykehus 77 personer. 9 familieforsørgere med stor familie tilstodes hjælp til husleie for at kunne skaffe sig en sundere bolig. — 168 meddelelser om i Bergen fastslaat tuberkulose er sendt ordførerne i de respektive hjemstavns-kommuners helseraad. Efter dødsfald og flytning av tuberkuløse er ialt utført 189 desinfektioner. Av tuberkulose utenfor lungerne er ialt anmeldt 41 dødsfald, hvorav dog intet opgaves at gaa ind under tuberkuloseovens bestemmelser. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde 169 eller 15,6 pct. av samtlige ved sygdom forårsakede dødsfald og 20,1 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme.

Angaaende de **sindssyke** henvises til den almindelige beretning.

Av **obstetriciske operationer** er ialt opgit utført 166, derav 34 paa fødselsstiftelsen. Angaaende indikationer og utfald se tabellen paa næste side.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Uttækning ved bækkenendeleie.				Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Paa fødselsstiftelsen:																
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	1	¹⁾ 1	²⁾ 2	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-
Feber før fødselen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	³⁾ 7	1	-
Barselkrampe	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-
Placenta prævia og blødning	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Begyndende asfyksi hos fosteret	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	13	1	12	2	3	-	1	2	4	-	4	-	8	8	1	4
Utenfor fødselsstiftelsen:																
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	53	-	53	-	2	-	2	-	7	-	4	3	-	-	-	-
Bækkensneverhet	8	-	7	1	2	-	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Barselkrampe	3	1	3	1	1	1	1	1	1	1	2	-	-	-	-	-
Placenta prævia	-	-	-	-	4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	7
Hængebug	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sygdom hos den fødende	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	1	-	1	-	-	-	-	-	5	-	5	-	-	-	-	-
Hydrokefalos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Misdannelser	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Pandeleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	10	1	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
Uopgit indikation	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	70	1	69	2	22	2	18	6	18	1	13	6	1	1	1	16
Ialt i Bergen	83	2	81	4	25	2	19	8	22	1	17	6	9	9	2	20
	85		85		27		27		23		23					

Paa **fødselsstiftelsen** indkom i aarets løp 355 kvinder; fra 1906 laa tilbage 10. Der forpleiedes saaledes ialt 365 kvinder. Av de indkomne 355 gik 2 ut uten at føde, 1 behandledes for avløpen abort, 2 for truende abort, 1 kvinde døde uforløst av barselkrampe, og 1 indlagdes for fødsel i dølgsmaal. Ialt fødte saaledes 348 kvinder paa stiftelsen. Av de indkomne var 284 gifte, 71 ugifte, 260 var fra Bergen, 95 var utenbys. Førstefødende var 142, flerfødende 213. Fraregnes 3 aborter, fødtes ialt 349 børn, idet der forekom 4 tvillingfødsler.

Fosterleierne var følgende:

Issefødsel.....	327	{ 1ste isseleie 201, hvorav med panden fortil 3. 2det — 126, « —« — 3.
Ansigtsfødsel....	1	1ste ansigtsleie.
Bækkenendefødsel	20	{ 1ste sæteleie 8. 2det — 6. 1ste fotleie 2. 2det — 4.
Tverleie.....	1.	

For de 4 tvillingfødsler var leierne følgende:

	1ste isseleie.	2det isseleie.	2det sæteleie.	2det fotleie.
1ste tvilling.....	2	-	1	1
2den tvilling.....	1	1	1	1
Tilsammen	3	1	2	2

Fra den til fødselsstiftelsen knyttede **jordmorskole** uteksaminertes 20 elever; av disse var fra:

Lister og Mandal amt.....	2	Romsdals amt.....	1
Stavanger amt.....	2	Nordre Trondhjems amt.....	1
Søndre Bergenhus amt.....	5	Uopgit.....	1
Nordre Bergenhus amt.....	8		

Samtlige oplærtes i bruken av fødselstang.

Antallet av **fødte** og **døde** sees av følgende tabel:

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	leven- de.	dod- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved mord og drap.
Bergens by.....	2093	54	1125	166	19	6	15	6	1

Der blir saaledes et overskud av 968 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 53,8.

Liste over de av læger

Dødsårsak.	Tilsammen.	Derav		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.											
<i>I. Akute.</i>											
Tyfoidefeber	6	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Epidemisk cerebrospinalmeningit. .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	73	33	40	1	1	15	14	14	20	3	-
Kikhoste	14	5	9	2	6	3	2	-	1	-	-
Influenza	7	1	6	-	-	-	1	-	-	-	-
Erysipelas og flegmone	6	3	3	2	1	-	-	-	-	-	-
Pyæmi og septhæmi	13	9	4	1	1	-	1	1	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	16	7	9	5	6	1	3	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>											
Tuberkulose:											
a. Lungerne	169	82	87	1	1	-	2	3	1	1	-
b. Tarmkanalen	5	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-
c. Ben og led	6	2	4	-	-	-	1	-	2	1	-
d. Lymfekjertler (skroful.)	2	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-
e. Tuberkuløs meningit	25	14	11	-	2	8	4	1	3	1	-
f. Miliærtuberkulose	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Spedalskhet	7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	5	2	3	1	3	-	-	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	41	27	14	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre organer	27	12	15	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom:											
a. Bensystemet	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Andre steder	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus maculosus Werlhofii	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyke	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Leukæmi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis deformans	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Perniciøs anæmi	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	6	4	2	3	1	1	1	-	-	-	-
Medfødt svakhet	40	25	15	24	15	1	-	-	-	-	-
Alderdomssvakhet	106	29	77	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte organer.											
<i>I. Hjerne og rygmarr.</i>											
Apoplexi og hjerneemboli	50	22	28	-	-	-	-	-	-	-	-
Suppurativ meningit	19	9	10	1	1	1	2	1	3	1	-

ddelte dødsårsaker.

k j ø n.																		Uopgit alder.	
—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100			
	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	2	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	4	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	2	1	1	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0	14	25	24	21	19	7	7	8	5	3	8	2	1	1	1	-	-	-	-
-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	3	-	2	3	11	2	6	3	5	5	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	5	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	3	3	-	3	4	4	5	1	3	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	8	17	19	48	2	9	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	3	6	8	3	7	12	3	5	1	1	-	-
-	-	-	1	1	-	3	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-

Liste over de av læger

(Forts.). Dødsårsak.	Tilsammen.	Derav		Al.							
				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Epilepsi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos småbørn	30	8	22	8	15	-	4	-	3	-	-
Sindssygdomme	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre hjernesygdomme	10	6	4	1	-	-	-	-	-	-	-
Rygmarvssygdomme	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>											
Endo- og perikardit	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Klappefeil og andre org. hjertesygd.	58	32	26	-	-	1	-	2	1	-	-
Hjertelammelse	24	11	13	-	-	-	-	-	-	-	-
Arteriosklerose	29	17	12	-	-	-	-	-	-	-	-
Degeneratio cordis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>											
Bronkit, akut	19	7	12	6	3	-	4	-	-	-	-
— kronisk og bronkiektasi	26	14	12	-	-	-	-	-	-	-	-
Pneumoni, katarralsk	17	10	7	5	2	5	3	-	1	-	-
— croupøs	64	34	30	1	4	1	4	1	1	1	1
Lungegangræn	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— purulent	5	3	2	-	-	1	-	-	-	-	-
Lungeemboli	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>											
Mavetarmkatarr	13	9	4	8	4	1	-	-	-	-	-
Mavesaar	7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Stricture pylori	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diffus peritonit	10	6	4	-	-	-	-	-	1	1	-
Indeklemt brok	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og volvulus	12	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Kronisk diarré	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygd. i digestionskanalen	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>											
Leverkirrose	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre leversygdomme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>											
Cystit, cystopyelonefrit	10	8	2	-	-	-	1	-	-	-	-
Morbus Brighti	22	9	13	-	-	-	-	-	1	-	-
Andre nyre- og urinveissygdomme	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-

Uddelte dødsårsaker.

k j ø n.																		Uopgit alder.	
-20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100			
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	2	-	-	-	-	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	1	5	1	4	3	2	3	3	3	9	4	2	5	3	1	-	-	-	-
-	1	-	-	2	1	1	-	-	1	4	2	4	4	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4	-	8	8	3	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	6	3	4	8	2	1	-	-	-	-
1	1	4	1	7	2	5	3	2	3	1	3	8	7	2	1	-	-	-	-
-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	1	-	-	-	-	-	1	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	2	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	1	1	2	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	1	4	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	3	-	1	3	3	2	2	-	2	1	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de av læger

(Forts.).	Tilsammen.	Derav		A l c							
Dødsårsak.				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>											
Sygdomme i de kvindelige kjønnsorganer	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
<i>VIII. Hud- og ydre sygdomme.</i>											
Senil gangræn	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	
Bensygdomme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hudsygdomme	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	
<i>C. Barselsygd.</i>											
Barselfeber	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	
Barselkrampe	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	
Livmorbristning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
<i>D. Dannelsesfeil.</i>											
Dannelsesfeil	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	
Cyanose	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	
<i>E. Andre sygdomme.</i>											
Hydrops	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Tumor abdominis	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
Dødsfald ved sygdom	1086	511	575	75	66	40	48	21	40	10	
<i>F. Unaturlig død.</i>											
Drap og mord	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	
Drukning	6	6	-	-	-	2	-	1	-	-	
Forbrænding	2	1	1	1	-	-	1	-	-	-	
Andre ulykkestilfælde	12	9	3	1	-	-	-	1	1	1	
Selv mord	8	7	1	-	-	-	-	-	-	-	
Tilsammen	1116	536	580	78	66	42	49	23	41	11	

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 6 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for 7 kvinder saaledes: barselfeber 3, barselkrampe 3, livmorbristning 1. Paa fødselstiftelsen døde 1 kvinde uforløst av barselkrampe efter en mængde anfald. Hun var svanger i 7de maaned, ingen fødsel var begyndt; hun var førstefødende. (Kjelsberg).

Angaaende **dødsårsakerne** for de inden byen indtrufne dødsfald henvises til tabellen paa side 146 og flg.

æddelte dødsaarsaker.

kjøn.																		Uopgit alder.	
1—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100			
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
21	23	46	40	47	40	36	42	44	37	53	50	75	86	39	76	3	13	1	1
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-
-	-	2	-	1	-	3	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
21	23	49	40	50	40	41	42	47	37	53	51	78	87	39	77	3	13	1	1

De hyppigste **dødsaarsaker** var: lungetuberkulose 169, alderdomssvakhet 106, kræft (cancer og sarkom) 91, difteri (croup) 73, lungebetændelse 64, organisk hjertesygdom 58, hjerneslag 50, tuberkulose utenfor lungerne 41, medfødt svakhet 40, akute katarrar i luftveiene 36, kramper hos småbørn 30.

Veirliget. Efter meddelelse fra den meteorologiske station i Bergen var aarets middelbarometerstand 754,1 mm., middeltemperaturen var 6,8° C. Den høieste varmegrad var + 22,2° (23de juli), den laveste kuldegrad ÷ 9,1° (1ste januar). Den samlede nedbør utgjorde 1 775,5 mm. Størst nedbør hadde september (227,6 mm.) og januar (296,4 mm.), mindst mai (72,8 mm.).

Levemaate og hygieniske forhold. Av kommunedyrlægens indberetning hitsættes: Ved kjøtkontrollen undersøktes 73 342 slagt; meget av det stemplede kjøt forbrukes dog utenbys. Foruten det kontrolbehandlede kjøt indføres fremdeles betydelige mængder saltet amerikansk oksekjøt og en del amerikansk fiesk. Av engelsk hestetøndekjøt benyttes, som før, pølsfabrikkerne betydelige mængder. Av saadant engelsk hestekjøt undersøktes ved en enkelt fabrik ca. 46 000 kilogram, hvorav 225 kg. konfiskertes. — Tinter paaavistes i 150 tilfælde.

Med fisketorvet førtes, som før, kontrol, men forholdene, hvad varenes godhet og behandling angaar, var fremdeles ikke tilfredsstillende. Der solgtes paa torvet fisk til en værdi av kr. 1 017 081,00.

Forholdene ved byens slagterier er fremdeles tilfredsstillende; kjøt-utsalgene og slagterverkstederne er derimot, hvad indredning og utstyr angaar, tilfredsstillende.

Angaaende utsalgsstederne for melk og brød er disse mangesteds ikke heldige. De av helseraadet vedtagne bestemmelser, for bl. a. ogsaa at hindre smittefare under sygdom paa disse steder, kan først gjennemføres, efterhaanden som utsalgsstederne skifter indehaver. — Bakeriernes indredning later paa mange steder fremdeles meget tilbake at ønske.

Blandt de almindeligst benyttede næringsmidler er der neppe noget andet, der forhandles paa en saa litet reel maate som egg, særlig i den tid de er dyrest. Der er dem, der skaffer sig en ureel vinding ved at opkjøpe eggene i den billige tid og uten nogen preservering og uten sortering selge dem paa den tid, de er dyrest. Paa denne maate kommer store mængder bedærvede egg i handelen. Kontrollen med en paa denne maate dreven egghandel, der forøvrig rammes av straffeloven, er jo meget vanskelig og tar megen tid. Bedst og virksomst vil den kunne motarbeides, om konsumenterne principmessig anmeldte for kontrollen ethvert salg av bedærvede egg.

Ved de foretagne undersøgelser av smult har det vist sig, at størsteparten av hvad der forhandles i byen er en blanding av stearin og bomolje (cottonolje). Paa de amerikanske forsendelser er dette indhold, i henhold til amerikansk lov, angitt paa fustagen, hvad der derimot ikke er tilfælde med de indenlands fremstilte blandinger. I engroshandelen gaar de vel for, hvad de er, men i detaljhandelen kommer de konsumenterne ihænde som egte smult, en fremgangsmaate som utvilsomt rammes av straffeloven, men som uten særlige bestemmelser vanskelig kan motarbeides paa en virksom maate. Flere undersøkte smultprøver har hat et meget høit vandindhold.

Av kunstig fremstillet saft forhandles i byen og landet over meget betydelige mængder og paa en saa ureel maate, at kjøperne ofte staar i den tro, at der kjøpes egte vare. Der utstedes slutsedler, som lyder paa saft, uten nogen angivelse av, at den er kunstig fremstillet, og paa vignetten staar visnok ofte «imitert», men med saa smaa skrift og saa bortgjemt, at man uvilkaarlig faar indtryk av, at det sker med hensigt.

I den senere tid, efterat der er arbeidet noget med saken, er man jo blitt litt mere forsiktig, men endnu mangler der meget paa, at de fabrikker, der leverer egte safter, har den beskyttelse som de, ogsaa i forbrukernes interesse, med rette kan gjøre fordring paa, og som de maa ha, forat de kan bestaa i konkurransen med de eftergjorte produkter, der oversvømmer markedet, og som kan fremstilles med smaa omkostninger.

Foranlediget ved nogen forgiftningstilfælde, fremkaldt ved nydelsen av utskudsbokser fra hermetikfabrikationen, har helseraadet vedtat en bestemmelse om, at denne vare kun maa bringes i handelen her i byen, naar bokserne er forsynet med et merke, der betegner dem som utskudsvare og er merket med fabrikkens navn samt fabrikkationsmaaned.

Svovlsyrlige salte er i den senere tid ikke paatruffet i hakkekjøt. Derimot har undersøgelse av en del sirupsprøver, uttat hos forskjellige handlende og fra forskjellige fabrikker, vist, at de alle indeholder svovlsyrting eller salte derav i forskjellig mængde. Særlig de lyse sorter kan indeholde saa store mængder, at det gir sig tilkjende ved smaken. Størst mængde indeholder dog den indenlands tilberedte glykose, og da denne meget almindelig anvendes ved dropsfabrikationen, har ogsaa de undersøkte drops vist et vekslende indhold av svovlsyrting. (Kommunedyrlege Ivar Nielsen).

Sykehus. Foruten fødselsstiftelsen, Neevengaardens kommunale sindssykeasyl og epidemilasaretet findes i byen et kommunalt sykehus med underavdeling i Lungegaardens sykehus. Desuten er der et katolsk St. Franciscus's hospital, Rosenbergs private sindssykeasyl, Pleiestiftelsen nr. 1 og St. Jørgens hospital, begge de sidstnævnte til behandling og pleie av spedalske. Ved arbeidsanstalten er der et sykehus for kroniske sygdomme. Det Røde kors's og Diakonisschjemmets kliniker var godt besøkt. Det kommunale sykehus har fremdeles været overfyldt.

Badeindretninger. I det kommunale sykehus's badeindretning toges ialt 25 601 bad, derav 5 681 karbad av folk fra byen og 9 810 av patienter og sykehusets betjening. Av romerbad og dampbad levertes 3 729 til folk fra byen og 4 105 til patienter og sykehusets betjening, av styrt og medicinske bad tilsammen 2 276. I doktor Wieseners folkebad toges ialt 28 011 bad, hvorav 19 324 av mænd, 2 886 av kvinder og 5 801 av skolebørn. I Markens folkebad levertes 51 992 bad, derav 37 265 til mænd og 14 727 til kvinder.

Om byens **apotek** se den almindelige beretning.

I **helseraadet** holdtes 16 møter og behandledes 159 saker. Der vedtoges bestemmelser om indredning av stalder og bestemmelser om salg av utsorterte varer fra hermetikfabrikkerne.

Ved stadsfysikatets kontor er ialt behandlet 3 247 saker, hvorav 706 er indtat i helseraadets journal, og 13 i karantænekommissionens.

Bydesinfektørens protokol viser, at der er desinficert 800 værelser. Utgifterne utgjorde kr. 4 819,50, hvorav kr. 99,60 er betalt privat.

Efter lasaretdesinfektørens protokol er der fra 1 028 hjem, hvorav 130 utenbys, desinficert 15 483 kolli i 505 desinfektioner.

Ved den **offentlige vaccination** vaksinertes 1 082 personer og av byens læger 95, alle med dyrisk lymfe. Til hjelpevaksinatører og læger sendtes 22 rør med lymfe.

XIV. Nordre Bergenhus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 31je decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører
Amtet		18481,51	88 214	28	3	77	61
1. Lærdal		3 625,86	7 045	3	1	8	6
	Lærdal	583,67	2 136	2	-	3	1
	Borgund	577,94	752	-	-	1	1
	Aardal	994,60	1 284	-	-	1	1
	Aurland	1 455,95	2 786	1	1	3	2
	Av Leikanger: Gaardene Frønningen og Tingestad av Fres- vik sogn	13,70	87	-	-	-	1
2. Lyster		2 225,15	5 215	4	-	3	3
	Lyster	1 559,87	3 029	3	-	2	2
	Jostedalen	529,20	934	-	-	1	1
	Av Hafslo						
	Joranger sogn		463	1	-	-	-
	Fet		363	-	-	-	-
	samt av Solvorn sogn gaarden Ytre Kroken og det tidligere Urnes sogn	136,08	426	-	-	-	-
3. Sogndal		887,33	5 168	1	-	3	3
	Sogndal	440,66	3 592	1	-	1	1
	Av Hafslo: Hafslo sogn		1 269	-	-	1	
	Solvorn (umdt. gaarden Ytre Kroken og det tidligere Urnes sogn)	446,67	307	-	-	¹⁾ 1	2
4. Vik		1 792,24	8 138	3	-	10	6
	Leikanger (med und- tagelse av det, som til- hører Lærdal distrikt)	451,43	2 453	1	-	5	3
	Balestrand	626,15	2 168	1	-	2	2
	Vik	714,66	3 517	1	-	3	1
5. Gulen		885,00	6 527	1	-	10	8
	Gulen	416,64	3 146	1	-	5	3
	Sulen	213,25	1 819	-	-	3	3
	Brekke	185,59	977	-	-	1	1
	Bø sogn av Hyllestad	69,52	585	-	-	1	1

¹⁾ Jordmoren, der tillike er hjelpevaksinatrice, fungerer ogsaa i den til Lyster læge-
distrikt hørende del av Hafslo herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
6. Kirkebø		1 467,57	6 350	3	-	5	4
	Kirkebø	667,00	1 661	1	-	2	1
	Lavik	239,63	1 200	1	-	1	1
	Indre Holmedal	560,94	3 489	1	-	2	2
7. Ytre Søndfjord		874,86	8 208	2	-	6	5
	Hyllestad (undtagen Bø sogn)	191,23	1 842	-	-	1	1
	Askvold	178,27	2 667	1	-	2	2
	Ytre Holmedal	505,36	3 699	1	-	3	2
8. Indre Søndfjord		¹⁾	7 381	2	-	5	5
	Aalhus sogn og del av Helgheim sogn av Jølster	?	1 919	-	-	2	2
	Førde	493,12	2 896	1	-	1	1
	Naustdal	394,80	2 566	1	-	2	2
9. Gloppen		¹⁾	6 026	1	1	4	3
	Rest av Helgheim sogn av Jølster	?	922	-	-	1	-
	Gloppen	673,63	3 216	1	1	2	2
	Breim	358,26	1 888	-	-	1	1
10. Kinn		1 160,16	9 091	3	1	10	5
	Florø, ladested	0,72	949	2	1	2	2
	Kinn	687,04	4 657	-	-	3	2
	Bremanger	347,24	2 306	1	-	4	2
	Vevring	125,16	1 179	-	-	1	1
11. Ytre Nordfjord		549,47	7 288	3	-	4	4
	Selje	322,19	5 414	2	-	3	3
	Rugsund sogn av Da- viken	227,28	1 874	1	-	1	1
12. Nordfjordeidet		²⁾	4 767	1	-	3	3
	Eid	252,40	3 138	1	-	2	2
	Daviken (undtagen Rug- sund sogn)	427,19	1 430	-	-	1	1
	Del av Hornindalen (Heggebygden)	?	199	-	-	-	-
13. Indviken		²⁾	7 010	1	-	6	6
	Rest av Hornindalen	?	1 475	-	-	1	1
	Indviken	502,31	3 041	1	-	2	2
	Stryn	889,20	2 494	-	-	3	3

¹⁾ Flateindholdet av indre Søndfjord og Gloppen distrikter er tilsammen 2 572,45 km.² Jølster herred er 652,64 km.² stort. ²⁾ Flateindholdet av Nordfjordeidet og Indviken distrikter er tilsammen 2 441,42 km.² Hornindalen herred er 370,32 km.² stort.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	1		2	
	tilfælde.	dødsfald.														Lærdal.	Lyster.		
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.																
Tyfoidfeber	29	5	29	2	-	2	3	6	1	-	3	3	5	3	1	1	-	-	-
Akut poliomyelit.	2	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.	52	-	52	6	12	-	4	1	4	11	9	-	5	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	4	-	4	-	1	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup).	53	12	51	3	4	4	3	-	7	5	3	14	2	3	3	-	-	-	-
Blodgang	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Barsefeber	15	7	14	2	3	2	-	-	1	1	1	2	-	2	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	20	5	17	-	1	2	5	2	2	1	-	-	2	1	1	1	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	2	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	43	3	43	9	5	-	4	2	5	3	3	2	1	-	9	1	-	1	-
Røde hunde	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	39	-	39	6	2	1	-	-	-	2	-	6	5	4	13	6	-	1	-
Kusma	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5	-	-	-
Kikhoste	264	15	264	45	55	50	34	14	5	11	5	4	18	13	10	1	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1017	19	1017	119	138	150	133	78	70	83	45	41	41	54	65	43	-	42	3
Influenza	675	2	672	66	223	203	57	40	21	14	2	10	5	12	19	109	-	27	-
Lungebetændelse	254	38	253	25	24	33	43	26	22	14	8	1	14	20	23	27	2	19	6
Pleurit	158	1	156	10	15	28	19	15	6	16	11	13	8	7	8	8	-	13	-
Gigtfeber	138	6	138	15	10	12	13	13	14	23	5	2	8	11	12	23	-	10	1
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	312	6	310	33	26	19	13	29	35	39	28	14	15	26	33	14	1	28	1

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																					
	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13	
	Sogndal.		Vik.		Gulen.		Kirkebø.		Ytre Søndfjord.		Indre Søndfjord.		Gloppen.		Kinn.		Ytre Nordfjord.		Nordfjord-eidet.		Indviken.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	-	-	-	-	10	1	-	-	-	-	-	-	4	1	1	-	13	3
Akut poliomyelit.	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	4	-	-	-	9	-	4	-	-	-	4	-	2	-	23	-	-	-	6	-
Mæslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Difteri (croup)	2	-	2	1	10	2	2	2	4	2	12	2	1	-	19	3	1	-	-	-	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	2	2	6	3	1	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	1	1	1	1	1	1	-	-	5	-	-	-	8	-	1	-	-	-	2	1
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-
Rosen	-	-	5	-	1	-	3	-	2	-	7	2	-	-	8	-	7	-	2	1	6	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	2	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	11	-	3	-	4	-	3	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	10	-	63	5	10	-	97	1	7	3	2	1	-	-	35	4	-	-	37	1	2	-
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	22	2	107	1	61	-	55	5	75	2	21	1	62	-	210	3	141	1	122	1	56	-
Influenta	23	-	31	-	-	-	-	-	37	-	12	-	8	-	308	1	38	1	51	-	31	-
Lungebetændelse	12	-	21	7	15	3	22	1	29	5	15	5	17	1	27	6	22	1	8	-	20	1
Pleurit.	2	-	11	-	2	-	15	1	13	-	5	-	7	-	31	-	17	-	13	-	21	-
Gigtfeber	6	-	10	-	6	-	7	-	18	-	13	-	13	-	12	3	4	1	4	1	12	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	18	-	41	1	9	1	8	2	11	-	6	-	8	-	48	-	33	-	56	-	32	-
Tilsammen	95	2	300	18	115	7	228	13	212	13	99	11	124	2	722	23	303	9	299	4	208	6

Sundhetstilstanden var i det hele ganske god. Av epidemiske sygdoms-tilfælde anmeldtes ialt 3 086, hvorav 124 endte dødelig mot 3 036 og 130 i 1906.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 1 252 eller 13,8 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (90 800). Aaret forut var den 13,0 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 156 og 157, sammendraget efter lægernes opgaver.

Tyfoidfieber. Fra Lærdal omtales et tilfælde hos en elev, som kom syk hjem fra Bergen. I Ytre Søndfjord blev paa et sted i nærheten av Dale (Ytre Holmedal) en gut angrepet; heldigvis var tilfældet saa tydelig, at diagnosen straks kunde stilles, hvilket var av særlig betydning, da flere familier i Dale fik melk fra stedet; senere indtraf nogen tilfælde paa Bakkebø og Haaland. I Askvold forekom et isolert tilfælde paa Strømmen, hvorfra sygdommen antagelig blev bragt til forpagterfamilien paa prestegaarden og til Dørhellen. Der er i dette distrikt med dets livlige samfærdsel med Bergen, med befolkningens sterkt udviklede lyst til at gjeste hverandre og derunder stuve sig ihop, voksne og børn, i smaa, daarlig ventilerte rum, og med de mange festligheter av enhver art, en saa rik anledning til utbredning og overførelse av smitsomme sygdomme, at det ikke altid blir mulig at faa tak i smittekilden; i de senere aar har dog som regel Bergen været hovedkilden. (C. Schøyen). I Ytre Nordfjord optraadte sygdommen paa Vede Viken i Vaagsø (Selje) hos et par voksne, i hvis familier ogsaa samtlige børn fik den, men hos de fleste var den yderst let og av kort varighet. (N. Aas). I Nordfjordeidet hadde en rekrut bragt sygdommen med sig fra sit hjem i Opstryn (Indviken), hvor spredte tilfælde forekom hele aaret, de fleste i trakten fra Fosnes til Aardalen; her synes nervefeber at være endemisk; renligheten er det smaa bevendt med og bebyggelsen delvis daarlig; drikkevand hentes fra bæk, som passerer flere tun og derfor vanskelig kan holdes fri for tilsig, især da det næsten er umulig at faa dem, som bor øverst oppe, til at være hensynsfulde mot de nedenfor boende; klage vil dog ingen, da de vel alle i denne henseende har synder paa sin samvittighet. (H. Brodtkorb).

Av **akut poliomyelitis** indtraf et tilfælde i Vik; det endte dødelig paa grund av respirationslammelse. Til Indviken kom en gut syk hjem fra Sulitjelma; han blev fuldstændig lam og døde efter længere tids sygdom.

Skarlagensfeber optraadte i en enkelt husstand i Vetlefjord i Balestrand (Vik); en datter hadde bragt smitten hjem fra Aalesund. I Ytre Søndfjord indsygnet under vaarsildfisket nogen børn hos en strandsitter i nærheten av Kjæmpeneset paa Bulandet (Askvold); saavidt vites blev ikke flere angrepet, naagtet der var samlet en ikke liten fiskeralmue rundt om, og nogen ogsaa hadde bodd i det smittede hus. (C. Schøyen). I Ytre Nordfjord var sygdommen, der gjennemgaaende optraadte meget mildt, adskillig utbredt; paa Myklebostad laa saaledes paa faa undtagelser nær alle syke, børn og voksne. Smitten var bragt ind med en reisende taterfamilie.

Difteri. I Vik var læge for sent kaldt til det dødelig endende tilfælde, som antagelig stod i forbindelse med sygdommens forekomst i nabohuset aaret iforveien. (Helsing). I Gulen forekom sygdommen paa Børtnes og Furenes; til sidstnævnte gaard var sygdommen kommet fra Herlø, hvor et 3 aars barn blev syk og døde under et besøk sammen med moren, som efter hjemkomsten blev haardt angrepet. Paa Steindalen i Sulen døde en 40 aar gammel kone, før læge kom tilstede. (J. Nielsen). I Ytre Søndfjord døde paa Hauge pludselig et barn, og da en søster indsygnet paa samme maate, blev læge efter naboers tilskyndelse budsendt; smitten skrev sig som vanlig fra Bergen; en familie med et

barn, som netop var utskrevet fra difterilasaretet og i sommertiden skulde rekreere sig paa landsbygden, hadde nemlig like forut været der paa besøk; sygdommen dukket senere op hos en nabo og paa Myklebost; paa denne gaard hadde en smaapike laant et broderi, som paa Hauge var gjemt bort for ikke at bli ødelagt under rengjøringen; ogsaa her døde et barn før lægens ankomst. Præventive injektioner, tildels i store doser, op til 2 000 I. E., foretoges i stor utstrækning. (C. Schøyen). I Kinn indsygnet, bortset fra nogen tilfælde hos vaarsildfiskere, der behandledes paa sykehus i Florø, om sommeren en pike paa Domben; smitten skrev sig ogsaa her fra import med en landliggerfamilie fra Bergen; paa nabogaarden blev 10 angrepne, hvorav 1 voksen og 2 børn døde; anmeldelse skedde først 10de dag, efterat den første patient var blit syk, og dagen efter dennes død; senere dukket, ved smitte fra Domben, sygdommen op paa Kvalstad og Batalden. Med amtets samtykke anvendtes serum, saavel profylaktisk som kurativt. (Skridshol).

Barselfeber. Fra Kinn omtales et tilfælde med dødelig utgang paa Solheim i Norddalen (Svanø sogn); jordmørhjælp var ikke benyttet paa grund av lang og besværlig vei, og lægen naadde først frem, efterat barselkonen var død. (Skridshol). Om tilfældene i Ytre Nordfjord skrives, at de alle skyldtes urenlig stel og gamle hjelpekoners assistance. (N Aas).

Av **pemfigus hos nyfødte** indtraf et dødelig endende tilfælde paa Rognalsvaag i Kinn og ett med samme utgang i Ytre Nordfjord.

Kikhoste hadde likesom aaret forut stor utbredning. Fra Kirkebø anføres, at der ofte forekom alvorlige tilfælde av katarralsk lungebetændelse, som voldte en del dødsfald. Angaaende et kasus, hvor der optraadte en hemikoreatisk tilstand med et komplicerende empyem, henvises til Norsk magasin for lægevidenskapen 1907, nr. 9. (R. M. Bergh).

Lungebetændelse angives at ha været meget utbredt i Aardal (Lærdal distrikt). Flere tilfælde av **gigtfeber** sammesteds var komplicert med erythema nodosum eller e. multiforme; endvidere forekom der hyppig **ringorm** ved smitte fra kjøer.

En epidemi av **gastro-enterit** med tilbøielighet til kronisk forløp optraadte mot slutten av aaret i Lyster.

Av **fnat** er anmeldt 69 tilfælde foruten «en hel del», som kom under behandling i Bremanger (Kinn). Fra Lærdal distrikt anføres, at denne plage endelig synes at være i avtagen i Aardal; man kurerer sig dog i almindelighet selv med skabsalve. (E. Andersen).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:						
		1	2	3	4	6	10	11
		Lærdal.	Lyster.	Sogn-dal.	Vik.	Gulen.	Kinn.	Ytre Nordfjord.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar.....	2	-	-	-	-	-	2	-
Syfilis, konstitutionel ..	4	1	-	1	1	1	-	-
Gonorré, uretrit.....	19	9	1	-	2	-	5	2

Fra Lærdal anføres, at gonorré ikke synes at forekomme hyppig, naar man tar tilbørlig hensyn til den store gjennemgangstrafik.

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Lærdal	72	10	4	68
Lyster	64	11	12	52
Sogndal	45	10	2	43
Vik	81	10	18	63
Gulen	61	7	7	54
Kirkebø	98	6	13	85
Ytre Søndfjord	92	18	13	79
Indre	77	8	11	66
Gloppen	76	11	2	74
Kinn	116	25	23	93
Florø ladested	10	3	4	6
Bygder	106	22	19	87
Ytre Nordfjord	81	13	6	72
Nordfjordeidet	59	5	9	55
Indviken	104	13	4	98
Nordre Bergenhus amt.....	1026	147	124	902
Derav i by	10	3	4	6
— bygder	1016	144	120	896

Tuberkulose. Til opplysning om de i aarets løp anmeldte og utgaade tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtets distrikter henvises til den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaaarsakslistor for det hele amt 14,3 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom forarsakede dødsfald og 16,3 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For Florø var forholdet henholdsvis 30,0 pct. og 50,0 pct., og for bygderne 14,2 pct. og 16,1 pct. Se forøvrig ovenstaaende tabel. — I Lærdal distrikt er smittefrykten almindelig og saa stor, at det f. eks. endnu ikke har lyktes at faa ansat en fast desinfektør, da ingen tør paata sig arbeidet; oftest fordi man er ræd for at smittes, men tildels ogsaa fordi man vilde utsætte sig for at miste sit arbejde hos andre. Antagelig har dog ingen av de syke paa grund av utidig smittefrygt manglet den fornødne pleie. De i anledning av tuberkuloseloven givne forskrifter med hensyn til renhold i skoler etc. gaar det vanskelig med at faa gjennomført, da de litet harmonerer med det vanlige stel; særlig gjelder dette paabudet om daglig at tørke gulvene med en vaat klut, noget som man aldrig har været vant til og derfor anser for urimelig og brysomt. (E. Andersen). — I Ytre Søndfjord er sygdommen i avgjort tilbakegang i Ytre Holmedal; i tiltagen derimot i Hyllestad og Askvold. — Ogsaa i Kinn synes den at utbre sig; fra Bremanger klages over det fremdeles florerende spyttesvineri i butikker, kirker etc.; de tæringssyke er omtrent de eneste, som danner en hæderlig undtagelse herfra; men frykten for smitte er ogsaa stor. (R. Lundevall).

Av **spedalske** er der i Lærdal distrikt 3; i Sogndal døde 1, saa nu er der kun 1 igjen; fra Kinn indlagdes en ældre mand frivillig paa pleiestiftelsen; en hjemmeværende, som for nogen aar siden blev indlagt, rømte derfra

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tang- forløsning.				Vending.				Perfo- ration.	Exvisce- ration.	Efter- byrds- operation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Moder.	Moder.	Mødre.
	L.	D.	L.	Df.	Lev.	L.	Df.	Lev.	Død.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smerte- fulde veer	20	¹⁾ 1	20	1	-	-	-	1	-	-	-
Bækkensneverhet	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	5	2	3	-	-	¹⁾ 1	-
Hjernemisdannelse	-	-	-	-	-	-	-	²⁾ 1	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Uopgit indikation	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	32	1	32	1	6	2	4	1	1	1	5
	33		33			6		2			

¹⁾ Dødsårsak: barsel-feber. ²⁾ Lungeemboli.

efter et kort ophold. I Nordfjordeidet døde i aarets løp den sidste kjendte spedalske inden distriktet, hvor der siden 1889 ikke har forekommet noget nyt tilfælde av denne sygdom. Siden distriktets oprettelse (⁴/₅ 1867) har der ialt været 47 tilfælde, nemlig i Eid herred 28 av en befolkning paa 3 138, i Daviken og Aalfoten sogn henholdsvis 9 av 1 122 og 10 av 355 personer. (Rummelhoff).

Over den hyppige forekomst av **anæmi** og **kardialgi** klages der fra flere distrikter; i Kinn angives disse onder at være særlig utbredt blandt befolkningen ute paa øerne, hvor man kun til visse tider av aaret har adgang til melk og da i minimale kvanta. God melk og godt smør omtuskes mest mulig mot daarlig kaffe, kunstsmør og simpel sirup, der sammen med uten gjæringsmidler tilberedt «hellekåk» utgjør en meget væsentlig del av den daglige kost, saavel for børn som for voksne. (Skridshol).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes 47 saadanne, derav i Lærdal distrikt 3, Lyster 4, Sogndal 3, Vik 3, Gulen 4, Ytre Søndfjord 6, Indre Søndfjord 5, Gloppen 4, Kinn 8, Ytre Nordfjord 2, Nordfjordeidet 1 og Indviken 4. Angaaende indikationer og utfald henvises til ovenstaaende tabel.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til den almindelige beretning.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa næste side.

Der blir et overskud av 958 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 56,6.

Efter presternes opgaver **døde paa barselseng** 12 kvinder. Lægerne har opgit dødsårsakerne saaledes: barsel-feber 7, emboli 3, blødning 1, dystoki 1.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste dogn.	paa barsel- seng.	ved ulykke- lige hæn- delser.	ved selv- mord.
Lærdal	177	4	89	9	1	3	2	-
Lyster	146	4	80	12	2	1	-	-
Sogndal	151	3	73	6	3	-	-	-
Vik	195	6	90	8	-	1	3	1
Gulen	143	6	78	9	1	-	2	-
Kirkebø	146	3	100	7	-	1	-	-
Ytre Søndfjord	192	4	131	11	2	-	2	1
Indre	171	-	85	6	-	-	1	-
Gloppen	149	1	83	6	1	-	1	-
Kinn	227	9	148	14	-	4	9	-
Florø ladested	35	1	10	2	-	-	-	-
Bygder	192	8	138	12	-	4	9	-
Ytre Nordfjord	230	5	98	9	1	2	3	1
Nordfjordeidet	119	-	75	3	-	-	2	1
Indviken	164	4	122	11	-	-	6	-
Nordre Bergenhus amt	2210	49	1252	111	11	12	31	4
Derav i by	35	1	10	2	-	-	-	-
— - bygder	2175	48	1242	109	11	12	31	4

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		by.	bygder.
Alderdomssvakhet	306	2	304
Lungetuberkulose	147	3	144
Kræft (cancer og sarkom)	88	-	88
Hjerneslag	59	-	59
Tuberkulose utenfor lungerne	54	1	53
Organisk hjertesygdom	38	-	38
Lungebetændelse	38	1	37
Kronisk bronkit etc.	20	-	20
Brights sygdom	20	-	20
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	19	2	17

Veirliget var hele vinteren igjennem meget stormfuldt; man led store tap paa redskaper under fisket, og dette gav derfor i denne tid litet utbytte, særlig var dette tilfælde under vaarsildfisket trods sild i mængde. Sommeren var ualmindelig kold og regnfuld, hvorfor utbyttet av jordbruket blev under et middels-aars; det samme var ogsaa tilfælde med frugt- og tobaksavlen.

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Lyster skrives: Kommen fra et distrikt, hvor befolkningen ligger noksaa meget tilbake, blir man imponert av, hvor høit befolkningen i Lyster staar baade med hensyn til renlighet og opplysning. Avholdsbevægelsen vinder mer og mer terræng; dog synes det rigorøst, at salg av lette frugtvine er forbudt, mens mange av forbudsmændene er glad over at kunne sælge sin frugt til producenten. Denne bor i Skjolden og driver en stor virksomhet med fabrikation av safter og vine. (Kohmann).

Fra Vik klages over, at især den yngre generation synes at være vel meget tilbøielig til at nyde spirituosa til overmaal ved enhver saakaldt festlig anledning. (Helsing).

Fra Gulen anføres, at det mer og mer gaar op for befolkningen, av hvilken betydning frisk luft er; det er nemlig paafaldende, hvor langt hyppigere man nu finder aapne vinduer; og hvor meget villigere folk nu er til at slippe frisk luft ind selv om vinteren; og det kommer utvilsomt derav, at man har tat lærdom av de tæringssyke. Disse, og ikke mindst de, som har været paa sanatoriet, lever jo efter lægens raad mest mulig for aapne vinduer; og dette bringer folk til at tænke som saa: ja naar brystsvake folk ikke har ondt av, tvertimot har godt av frisk luft, selv om den er noget kjøligere end stueluften, saa maa vel andre ogsaa kunne taale den uten skade, ja kanskje ha godt av den. (J. Nielsen).

I Kirkebø har befolkningen omkring Vadheim hat god arbeidsfortjeneste ved opførelse og igangsættelse av en elektrokemisk fabrik; men man har vanskelig for at forlike sig med fabriklivet; slikt arbeide bringer imidlertid kontante penger, og dette virker bestikkende. Med hensyn til gaardsdriften synes det at gaa traat med at faa indført forbedringer i det engang tilvante stel; arbeidsmetoderne er nemlig oftest de mest primitive, likesaa redskaperne; muligens gaar de unge snart træt likeoverfor motstanden hos de ældre, der forholder sig skeptisk med hensyn til nye meninger, og vil ha alt paa gammel vis; dels skorter det maaske ofte paa den nødvendige arbeidshjælp og penger til at iverksætte forandringerne. Vekselbruk av jorden og oprydning av nye jordstykker ser man kun enkeltvis, og dog er der mange steder, hvor slikt vilde lønne sig. Befolkningen er strævsom og sparsommelig; ofte er det kanskje vel meget av det gode, saa man sliter sig tidlig ut. De unge drar gjerne til Bergen for der at søke tjeneste og andet kropslig arbeide; derved undrages bygden og deres hjem den nødvendige arbeidshjælp, saa de ældre maa ta de tunge løft hjemme alene. I Indre Holmedal driver man meget paa med tøndearbeide; hasselbaandene faaes fra Sogn; naar saa silderygterne indfinder sig, aabenbarer Søndfjordingernes husflid sig i de vældige tøndelæs, som kommer ruslende nedover til dampskibstoppestedene. (R. Bergh).

I Indre Søndfjord synes de hygieniske forhold at være i nogen fremgang, skridt for skridt eftersom opplysningen stiger. Levemaaten later meget tilbake at ønske, idet meierierne gjør megen skade ved at berøve befolkningen dens kraftigste næringsmiddel; den paafaldende hyppighet av chlorose, anæmi og nervesvækkelse er utvilsomt en følge herav; men man har nu begyndt at faa tanke om dette, og en sterk reaktion mot meierierne begynder at arbeide sig op. Det er jo underlig, at der i en bygd, hvor de klimatiske og telluriske forhold turde ansees for gunstig, stadig høres om nervøsitet, eller naar lægen rigtig skal duperes, om «overnervøsitet», hvilket vel kan oversættes med kvalitativt for liten og util-

strækkelig næring. Den ganske hyppige søkning til jenteskoler, hvor matlagning læres, vil forhaabentlig med tiden forbedre kostholdet. — Som en merkelighet kan anføres, at al vask blir hængende ute paa de mest befærdede steder, uten at noget blir stjaalet; dørene staar oftest aapne. (Münster).

I Kinn spores der ogsaa god fremgang i forhold til den økonomiske evne; der bygges mere rummelige og vel indredede vaaningshus samt mere tidsmæssige uthus. Matstellet staar dog endnu paa et lavt trin, uagtet amtet i en hel aarrække har søkt at fremme sausen for en bedring av samme; man maa imidlertid erindre, at der kræves saa meget arbeide av kvindene utenfor huset; de bruker ljaanen næsten likesaa godt som mændene, og om vinteren er de paa «værking» (ganing og salting av silden); i Bremangerpollen deltar de endog direkte i fiskeriet, idet de sammen med halvvoxne gutter fisker med smaagarn, mens mændene reiser lenger ut med storgarn efter torsken. Da man saaledes er mer end optat med erhvervet av selve subsistensmidlerne, blir det egentlige indendørs husstel liggende tilbake og dermed den almindelige renlighet og orden. — Ædrueligheten staar gjennemgaaende høit; samlaget i Florø, det eneste inden distriktet, er blit nedlagt. — I Bremanger herred, hvor man er henvist til at søke den væsentligste del av sit erhverv paa sjøen, indtraf flere tilfælde av drukning end vanlig, nemlig 9 av ialt 42 dødsfald; samtlige paa 1 nær omkom ved, at deres baater, trods de ikke førte seil, av en pludselig opstaende stormvind eller rosse blev kastet rundt. (Skridshol og R. Lundevall).

Sykehus. I Lærdal er der et kommunalt sykehus paa Lærdalsøren. Vaarsildavgiftsfondets sykehus i Florø (Kinn distrikt) mottar syke aaret rundt, mens et samme fond tilhørende sykehus i Kalvaag blot er aapent i fisketiden (februar og mars).

I Lyster ligger St. Jørgens hospitalsstiftelses sanatorium for tuberkulose. Ifølge årsberetningen fra dette var antallet av behandlede 413 (85 tilbakeleggende fra 1906 og 238 indkommet i 1907). 326 utgik og 87 laa tilbake ved aarets utgang. 32 hadde tidligere været sanatoriebehandlet, derav 22 paa Lyster. For de utgaaede med mere end 1 maanedes kurophold var forpleiningsdagens antal gjennemsnitlig 115 (sanatoriets samlede antal forpleiningsdage var 36 233). Det daglige middelbelæg var 99,3. Fra vestlandet var indlagt 264 patienter (80,5 pct.); av disse var 108 fra Bergen, 49 fra Nordre Bergenhus, 32 fra Søndre Bergenhus og 22 fra Stavanger amt.

Fra de 326 utgaaede gaar 26 (nemlig 18 efter et ophold under 1 maaned, et tidsrum, hvori der ikke kan bli tale om nogen egentlig kur; og 8 som ikke led av tuberkulose, der krævet sanatoriebehandling; 5 av disse 8 prøveinjicertes med tuberkulin og reagerte ikke paa en dose av 5 mgr.). Av de tilbakeværende 300 (hvorav 165 var mænd) var 26 begyndende tilfælde, 183 fremskredne og 91 langt fremskredne. 77,3 pct. utskreves med gunstig resultat (symptomfri — relativt helbredet — 8,3 pct.). Hos 69 fandtes under opholdet ikke tuberkelbaciller, men saadanne var paavist hos 17 før indkomsten; prøveinjektion med tuberkulin gav positivt resultat hos 5.

Behandlingen har været den vanlige. Av de vigtigste fødemidler var forbruket i hele gram pr. forpleiningsdag: kjøt 364, fisk 133, poteter 386, gryn og mel 114, sukker 70, rugbrød 137, hvetebrød 102, smør 73, ost 46, grønsaker 84, nysilet melk 2,8 liter; av egg forbrukes ialt 22½ tusen, saft 1 571 liter, stikkelsbærvin 50 flasker og konjak 25.

Man har indført Calmette's oftalmoreaktion¹⁾ i diagnostisk øiemed; hvor denne viser sig negativ eller saa svak, at det er vanskelig at slutte noget av den, anvendes prøveinjektion med tuberkulin.

¹⁾ Jfr. Tidsskrift for den norske lægeforening, 1908, nr. 19, side 768.

Likeoverfor sanatorierne har der været ført den klage, at de opdrar patienterne til lediggang og arbeidsuvillighet, men denne anke er uberettiget; de syke faar netop lære, at arbeide er gavnlig for dem. Men det maa ikke glemmes, at det er for sin helbreds skyld, de er kommet der, og at derfor kun saadanne kan anvendes til arbeide, for hvem dette er sanitært gavnlig, o: saadanne, som er kommet over det akute stadium, og hos hvem sygdommen er stanset i sin utvikling. Som hjelpemiddel til at sikre sig mot at en patient ikke kommer for tidlig i arbeide, anvendes temperaturmaalingen (i rectum) efter arbeidet, og der forlanges, at temperaturen straks, efter 10 min. — med temperaturmaalingen 15 min. — skal falde ned til under $37,8^{\circ}$, hvis den stiger over denne temperatur under arbeidet. Videre forlanges, at patienten skal befinde sig vel efterpaa og specielt ikke føle sig mat. Fysicalia likesom tilstanden forøvrig maa ikke vise nogen forværring ved de 3 ukentlige undersøgelser.

Det siger sig selv, at en patient ophører med arbeide de første dage under en forkjølelse eller ved et eller andet forbigaaende ildebefindende.

Mændene driver med veiarbeide i de ca. 5 maaneder, da der er snebart, og naar veiret ikke er for stygt. I regnveir opholder de sig i et arbeidsskur og hugger og sager ved, en og anden kan anvendes som smed og snekker osv. Om vinteren har de tilstrækkelig arbeide med sneen, der falder tidt og ofte og kan naa en dybde av op til 2 m. 2 patienter er 2 ganger ukentlig i formiddagens arbeidstid beskjeftiget med bæring av tunge klæskurver fra vaskeriet til de forskjellige avdelinger; høst og vaar foregaar skogplantning. Kvinderne er beskjeftiget med havearbeide om sommeren og avdelingsarbeide i regnveir og om vinteren. — Arbeidstiden er den samme for mænd og kvinder: 2 timer om formiddagen og for de bedst øvede ogsaa en time om eftermiddagen. Til arbeide i egentlig forstand regnes ikke træskjæreri, kvindernes haandarbeider og alslags smaaarbeide, som patienterne kan utføre i sine kurstoler. Saadant gaar av sig selv og opmuntres ved, at man ser paa deres arbeider og interesserer sig litt for disse. Det er udmerket som beskjeftigelse til tidsfordriv, og der utvises i saa henseende baade flid og interesse blandt en stor del av patienterne.

Av virkelig kropslig arbeide er der ikke saa meget at vælge imellem for et sanatorium. Vei- og snearbeide er av denslags, som kun kan sættes igang paa et sanatorium med et stort og dertil egnet anstaltterreng. I saa henseende er Lyster heldig stillet, liggende midt oppe i en fjeldside, hvor man kan anlægge hensigtsmæssige og for sanatoriet nyttige veier, næsten i ubegrenset længde. Videre har vi en snemængde, som heller skaffer formeget end forlitet arbeide. Vedhugning gaar ogsaa bra, men vei- og snearbeidet foretrækkes langt for denne, og til arbeidsskuret gaar de kun, naar veiret ikke tillater utearbeide. Til reparation paa hus, inventar o. l. vil patienterne vanskelig egne sig, da denslags arbeide kræver fagkundskap. Man vil da kun opnaa stygt arbeide, og ikke tilfredsstillende hverken for sanatoriet eller patienterne. Man maatte da ogsaa spre patienterne, og det viser sig uheldig. Fællesarbeide stimulerer, mens arbeidslysten hos en enkelt gjerne slappes. Ved spredning av patienterne mister man ogsaa kontrollen, og man gaar nødig med paa skiftning av arbeide, naar t. eks. maskinisten en og anden gang ber om en haandsrækning av de arbeidende patienter. Tilladelse gives kun, naar han selv kan føre opsigten, og patienterne faar arbeide, som interesserer dem. Koncentration av arbeidsstyrken er et væsentlig moment.

Av betydning er det ogsaa at ha en god arbeidsformand, som forstaar arbeidets nytte og nødvendighet for helbredet. Han er selv patient. Forholdet har utviklet sig saaledes, at den formand, der gaar av, vælger sin eftermand. Han er ved sin formandsstilling saa interessert, at han vælger den rette. Hvad kvinderne angaar, har sykepleierskerne efterhvert erhvervet sig evnen til at beskjeft-

tige de enkelte, og ved at gaa med patienterne i arbeide, er det ogsaa kommet i god gjænge. Om sommeren, ved havearbeidet, har inspektrisen overopsigten.

Fra lægernes side føres der ogsaa stadig tilsyn med arbeidets gang, og merkes der slappelse paa en eller anden kant, gjælder det straks at undersøke aarsaken dertil. Man maa altid være paa vakt mot, at der indtræder slendrian, og vi tar gjerne en tur daglig for at se efter, hvor langt det oparbeidede veistykke er pr. dag.

Med arbeidsvilligheten er man for de fleste patienters vedkommende nu vel fornøiet; som aarsak hertil skal først anføres, at arbeidet er indført som et led i behandlingen for de sterkere patienters vedkommende. Det falder da av sig selv, at arbeide ordineres, naar tiden er kommet hertil. Patienterne forstaar, at arbeide er indført til deres eget gagn. Man maa derfor heller ikke lægge større vekt paa den direkte nytte, som sanatoriet kan ha av deres arbeide. Arbeidets gagn føler de ogsaa, naar de har holdt paa en tid; man faar da paa forespørsel ytringer om, at de føler sig lettere og sterkere, faar øket appetit osv. Hos andre lysner humøret, dyspepsi kan bedres eller forsvinde osv. Videre indser patienterne snart, at det er godt og gjerne nødvendig at ha en forskole i, hvordan de skal arbeide. At de t. eks. maa arbeide jevnt og efterhvert øke paa, at de kommer lenger ved jevnt arbeide end ved uregelmæssig tempo osv. De føler det ogsaa som en betryggelse at de, ved den legekontrollen de staar under, kan erfare, hvor langt de kan strække sig. Som et moment til arbeidsvillighet skal tilslut anføres, at arbeidstiden er væsentlig avpasset til den tid, de andre patienter har liggekur. Naar patienterne er kommet til kræfter, foretrekker de bevægelse for ro.

Nu viser erfaring, at de, som har været længst i arbeide og er prøvet bedst, kan utføre fuldt arbeide i de timer, som er fastsat som arbeidstid, og naar 8 à 10 patienter pr. dag kan arbeide op til 6—9 meter god spaservei, ca. 1 $\frac{1}{4}$ m. bred, er man vel fornøiet med det og maa anse det som en god arbeidspræstation, især naar man tar i betraktning, at mange av de arbeidende er kontorfolk, fabrikarbeidere osv., som kanskje aldrig har hat en hakke eller spade i haanden. Den samlede veilengde, som de mandlige patienter har oparbeidet for sanatoriet, utgjør 4,3 km.

Man vil si, at 3 timers arbeidstid er litet i forhold til den arbeidstid, som forlanges i det praktiske liv. Det er saa; men man maa huske, at arbeidet ydes helt gratis; patienterne skal samtidig være under behandling, og det maa, som før nævnt, sanatoriet ikke tape avsyne. Det er heller ikke rimelig, at patienterne vil præstere fuldt arbeide, kanskje gjennom længere tid, selv om det er for deres helbreds skyld, uten tilsvarende vederlag. Kan de utføre fuldt arbeide hele dagen igjennem, vil de ofre denne arbeidskraft for familie og hjem. Det viser erfaring ved de tyske arbeidskolonier; de gik ikke.

Til baade for- og eftermiddagsarbeide har altid kun forholdsvis faa været egnet.

Graderingen av arbeidet foregaar paa den maate, at patienterne begynder med $\frac{1}{2}$ time og øker med $\frac{1}{4}$ time for hver dag indtil 2 timer daglig arbeide. Naar eftermiddagsarbeide tilføies, gaaes straks over til 3 timer. Der har ikke været anvendt lettere eller tungere arbeidsredskaper; disse er blit valgt av patienterne selv, og i det hele har man lagt an paa at lære patienterne til selv at passe maaten og til at bedømme sin arbeidsevne, mens de staar under legekontrollen. Man har ikke hat bruk for noget minutiøst utarbeidet skema.

En patient, der er i arbeide, tilbringer dagen paa følgende maate: Med frokost og badebehandling er han færdig ca. kl. 8 $\frac{3}{4}$, derefter spaseretur indtil kl. 10, hvorefter 2den frokost med havresuppe. Fra $\frac{1}{2}$ 11 til $\frac{1}{2}$ 1 arbeide. Den halve time før middag, kl. 1, trænges til bytning av klær, vaskning eller skift-

ning, hvis patienten er sved og varm. Kl. 2—4 liggekur. Kl. 4 eftermiddagsmat, hvorefter spasertur til kl. 5¹/₂, da arbeidet igjen begynder og fortsettes til kl. 1¹/₂ 7; kl. 7 aftensmat.

Til arbeidstiden kan man, hvad motionen angaar, med god grund lægge tiden for skiløpningen, da rectumtemperaturens forhold viser, at denne sport er fuldt likesaa anstrengende som jevnt arbeide. Arbeidstiden blir derved om vinteren 4 à 4¹/₂ time pr. dag

Hittil har dog sanatorierne staat for isolert i sit arbeide; der trænges lokale understøttelsesforeninger til at ta sig av de tuberkuløse efter hjemkomsten fra sanatoriet; som forholdet hittil har været, er slike patienter henvist enten til at gaa og slænge eller styrte sig like i tungt arbeide, som kan knække dem, naar de ikke har faat tid til at træne sig tilstrækkelig. (Grundt).

Badeindretninger. Ved sykehuset paa Lærdalsøren har publikum adgang til karbad; paa Ljosne i Lærdal samt paa Aurlandsvangen er der badstubad, en ny badstue er oprettet i Flaam; den benyttes ogsaa som skolebad av en i nærheten liggende folkeskole. Ved sykehusene i Florø og Kalvaag er der bad til almindelig avbenyttelse.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Nordre Bergenhus amt	33	2062
Lærdal ..	¹⁾ 3	129
Lyster	²⁾ 7	83
Sogndal	³⁾ 2	134
Vik	⁴⁾ 3	132
Gulen	⁵⁾ 2	155
Kirkebø	⁶⁾ 1	116
Ytre Søndfjord	⁷⁾ 2	95
Indre —	⁸⁾ 3	188
Gloppen	⁹⁾ 1	169
Kinn	¹⁰⁾ 3	258
Ytre Nordfjord		224
Nordfjordeidet	¹¹⁾ 1	176
Indviken	¹²⁾ 5	203

¹⁾ Aurland 1, Lærdal 2. ²⁾ Lyster 1, Jostedalen 6. ³⁾ Hafslo 1, Sogndal 1.
⁴⁾ Balestrand 1, Leikanger 1, Vik 1. ⁵⁾ Suten 1, Brekke 1. ⁶⁾ Indre Holmedal.
⁷⁾ Ytre Holmedal 2. ⁸⁾ Jølster 1, Førde 1, Naustdal 1. ⁹⁾ Breim. ¹⁰⁾ Florø 2,
 Bremanger 1. ¹¹⁾ Eid. ¹²⁾ Stryn 2, Hornindalen 1, Indviken 2.

XV. Romsdals amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		14989,61	136 519	46	9	101	76
1. Vestre Søndmør...		918,61	13 067	5	-	10	10
	Vannelveu	305,55	2 769	1	-	2	2
	Herø	132,85	3 925	2	-	3	3
	Sande	70,88	2 250	1	-	2	2
	Rovde	102,59	591	-	-	-	-
	Ulstein	196,42	2 839	1	-	2	2
	Vartdalstranden	110,22	693	-	-	1	1
2. Indre Søndmør...		1 241,27	8 668	3	-	5	5
	Ørsten	241,57	2 344	1	-	1	1
	Volden	520,59	4 408	2	-	3	3
	Hjørundfjord	479,11	1 916	-	-	1	1
3. Østre Søndmør...		2 040,94	6 390	1	-	7	7
	Stordalen	259,28	856	-	-	1	1
	Stranden	267,67	1 480	1	-	1	1
	Norddalen	947,67	2 321	-	-	3	3
	Sunnelveu	566,32	1 733	-	-	2	2
4. Ørskog		723,33	7 098	3	-	4	4
	Ørskog	200,85	1 808	2	-	1	1
	Søkkelveu	261,05	2 307	-	-	1	1
	Skodje	124,51	1 486	1	-	1	1
	Vatne	136,92	1 497	-	-	1	1
5. Nordre Søndmør...		314,82	24 245	7	4	15	8
	Aalesund, kjøbstad	2,14	13 848	7	4	7	-
	Haram	90,32	2 541	-	-	2	2
	Roald	20,06	988	-	-	1	1
	Borgund	202,30	6 868	-	-	5	5
6. Ytre Romsdal...		1 164,65	17 827	7	2	16	11
	Molde, kjøbstad	0,38	1 789	5	2	1	-
	Bolsø	271,45	3 479	-	-	4	1
	Bud	152,90	2 683	1	-	2	2
	Akerø	152,46	2 410	-	-	2	2
	Frænen	220,32	2 687	-	-	3	2
	Sandø	16,04	984	-	-	1	1
	Sylte	192,79	1 320	-	-	¹⁾ 1	2
	Vestnes	158,31	2 475	1	-	2	1
7. Indre Romsdal...		2 525,43	10 300	4	-	8	6
	Hen	245,53	1 113	-	-	1	-
	Grytten	798,92	1 726	1	-	2	2
	Eid	36,12	547	2	-	-	-
	Vold	260,81	1 008	-	-	-	1
	Veo	247,14	2 422	-	-	2	1
	Nesset	178,68	1 657	1	-	1	1
	Eresfjord og Vistdalen	758,23	1 827	-	-	1	1

¹⁾ Er tillike vaksinatrice i Vaagstranden sogn av Veø herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
8. Søndre Nordmør.		817,52	24 631	8	3	16	9
	Kristiansund, kjøb- stad	8,80	11 982	7	3	7	-
	Kvernes	33,45	839	1	-	1	1
	Bremsnes	119,71	3 133	-	-	1	1
	Kornstad	66,24	1 668	-	-	1	1
	Eide	141,11	1 571	-	-	1	1
	Frei	51,49	1 059	-	-	1	1
	Grip	0,48	194	-	-	1	1
	Øre	232,28	2 013	-	-	1	1
	Strømsneset	118,57	1 274	-	-	1	1
	Gjemnes	45,39	898	-	-	1	1
9. Sundalen		1 951,22	5 532	2	-	7	6
	Sundalen	1 229,84	1 684	1	-	2	2
	Øksendalen	225,67	599	-	-	1	1
	Ulvundeidet	182,39	412	-	-	1	1
	Tingvold	313,32	2 837	1	-	3	2
10. Surendalen		2 065,16	8 490	3	-	5	4
	Stangvik	510,98	2 341	1	-	2	2
	Aasgaard	64,22	629	-	-	1	1
	Surendalen	870,52	2 890	1	-	1	-
	Rindalen	608,07	2 514	1	-	1	1
	Heggemstranden og Staknes bygdelag av Halse herred	11,37	116	-	-	-	-
11. Nordre Nordmør.		1 226,76	10 271	3	-	8	6
	Edø	273,92	3 380	1	-	4	3
	Tusteren	167,31	1 537	-	-	1	1
	Aure	504,46	3 122	1	-	1	-
	Valsofjorden	156,33	954	-	-	1	1
	Halse (undt. Heggem- stranden og Staknes bygdelag)	124,74	1 278	1	-	1	1

Sundhetstilstanden var i det hele god; alene fra Søndre Nordmør distrikt omtales den som mindre tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomme synes alene akute katarer i aandedrætsorganerne og tildels influensa at ha hat almindeligere utbredning inden amtet. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 6 816 med 217 dødsfald, mot henholdsvis 6 756 og 204 aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 1 918 eller 13,2 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (144 900) I 1906 var dødeligheten likesaa 13,2 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 170 og 171, sammendraget efter lægernes opgaver.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	51	5	51	5	2	2	3	5	3	2	6	13	5	2	3
Akut poliomyelitis	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	319	12	319	10	11	20	29	45	21	18	17	18	47	42	41
Mæslinger	51	2	51	1	2	7	3	1	-	2	2	-	3	4	26
Difteri (croup)	100	7	99	-	7	12	13	2	6	11	11	7	9	13	8
Blodgang	26	2	26	1	1	2	6	4	1	1	-	-	-	10	-
Barsel-feber	17	7	15	3	3	3	-	1	-	1	-	1	-	1	2
Pyæmi, sept hæmi	48	6	44	2	6	7	7	3	2	6	1	4	3	2	1
Rosen	148	6	148	13	7	14	19	13	19	13	10	10	11	8	11
Røde hunde	141	-	141	-	24	35	40	35	3	2	-	-	1	1	-
Vandkopper	95	-	95	15	11	16	8	7	7	4	4	2	5	2	14
Kusma	6	-	6	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kikhoste	242	4	242	3	10	13	17	12	11	50	29	13	31	28	25
Akutte katarrher i aandedrætsorg.	2561	56	2535	291	246	238	263	287	180	197	142	110	167	178	236
Influenza	1079	9	1078	195	185	208	147	59	34	24	14	8	14	33	157
Lungebetændelse	471	58	471	65	44	58	54	59	37	22	20	20	12	31	49
Pleuritis	415	9	415	42	31	30	39	48	36	33	24	30	32	32	38
Gigtfeber	250	6	250	33	22	33	23	28	25	25	18	13	8	6	16
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	784	24	782	67	42	48	65	53	63	82	72	59	93	66	72
Skjærbuk	4	1	4	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	1	-
Pentfigus (hos nyfødte)	4	1	4	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1
Tilsammen	6816	217	6777	746	659	746	736	663	449	494	371	309	441	462	701

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Vestre Søndmør.		Indre Søndmør.		Østre Søndmør.		Ørskog.		Nordre Søndmør.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmør.		Sundalen.		Suren- dalen.		Nordre Nordmør.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	1	-	20	4	-	-	-	-	9	1	12	-	-	-	6	-	3	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	17	-	4	-	-	-	-	-	12	1	20	1	5	-	246	10	8	-	5	-	2	-
Mæslinger	3	-	-	-	-	-	-	-	13	2	7	-	-	-	-	-	1	-	2	-	25	-
Difteri (croup)	2	-	2	-	1	-	-	-	14	3	1	1	1	1	75	2	-	-	4	-	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	10	1	-	-	15	1	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	-	1	-	1	1	1	1	8	3	2	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	2	2	2	-	-	-	-	-	34	-	1	-	1	1	4	1	-	-	2	-	2	2
Rosen.	4	-	18	-	7	1	5	-	59	3	11	1	2	-	26	1	2	-	9	-	5	-
Røde hunde	1	-	13	-	-	-	1	-	125	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	11	-	4	-	-	-	-	-	52	-	7	-	-	-	19	-	-	-	-	-	2	-
Kusma	1	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	-	-	-	-	5	1	46	3	99	-	-	-	-	-	64	-	1	-	-	-	27	-
Akute katarrer i aande- drætsorganerne	93	-	180	5	24	-	157	1	644	12	468	7	73	-	596	19	36	1	105	2	185	9
Influenta	37	-	41	1	28	4	35	1	305	-	107	1	26	-	426	-	19	-	23	1	32	1
Lungebetændelse	34	6	29	5	10	2	18	2	135	9	61	6	9	3	72	14	11	3	47	2	45	6
Pleurit	38	2	35	-	10	3	19	1	121	1	60	-	9	-	75	1	8	-	9	-	31	1
Gigtfeber	11	1	38	-	2	-	8	-	67	-	30	-	18	3	59	2	1	-	7	-	9	-
Koldfeber	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine) . . .	11	-	61	3	5	-	47	4	216	3	48	4	15	-	285	4	13	2	48	1	35	3
Skjærbuk	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte) . . .	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	268	11	448	18	95	13	337	13	1919	38	850	25	162	8	1972	57	103	6	262	6	400	22

Av **tyfoidfeber** angrepes ialt 51 personer, av hvilke 5 døde. Det er det mindste antal tilfælde i ett aar inden amtet siden 1892. I Indre Søndmør distrikt forekom en begrænset epidemi i Austefjorden i Volden. Den begyndte i Sundal, bredte sig derfra til Osdal og Høidal. Hvorledes smitten kom til Sundal er ikke opklaret. Epidemien varte fra august aaret ut. Et par tilfælde indtraf i Ørsten. Ialt behandledes 20 patienter med 4 dødsfald. Blodprøver indsendtes jevnlig til undersøgelse ved Reknes sanatorium; de viste oftest paratyfus, tildels baade tyfus og paratyfus. (Norman Eng). I Nordre Søndmør distrikt forekom ialt 9 tilfælde med 1 dødsfald; desuten indlagdes paa lasaretet 2 tilreisende (ikke medregnet i summen). Sygdommen optraadte ikke epidemisk. For Ytre Romsdal distrikt opføres paa sykelisterne tilsammen 12 tilfælde; av disse forekom 2 i Vestnes og 3 i Sylte herred i den gamle nervefebergrænd Tresfjorden. 2 angrepes paa samme gaard, Nerem. 4 av de syke indlagdes paa sykehus (Parelius). I Søndre Nordmør distrikt indtraf av ialt 6 tilfælde de 2 paa Bolgen i Bremsnes herred, et gammelt nervefeberrede, hvor der i det sidste snes aar, eller kanske endnu længere, er dukket op nye tilfælde av denne sygdom. Især efter utbedring av gamle hus, efter gravning i jorden omkring husene eller efter større regnflom, som har rotet i jorden, synes det, som om sygdommen har let for at ta sig op igjen. (L. Selmer).

Av **akut poliomyelitis** opføres 2 dødsfald fra Ytre Romsdal landdistrikt, en gut og en voksen kvinde. Nærmere meddelelse om tilfældene foreligger ikke. I Søndre Nordmør distrikt angrepes en 12-aarig pike paa Ekkilsøen i Bremsnes. (L. Selmer).

Av **skarlagensfeber** anmeldtes omtrent det samme antal angrepne som aaret forut, men med noget større dødelighet. I Ytre Romsdal distrikt indtraf et tilfælde i august i Bolsø hos en landliggerfamilie fra Kristiansund, hvor sygdommen hersket. De øvrige forekom i Bud, men især paa Gossen. Sandsynlig har mange flere børn været angrepet end de anmeldte; men forløpet har været saa let, at patienterne neppe har været syke, hvorfor anmeldelse ikke er sket. (Parelius). Fra Søndre Nordmør distrikt opføres tilsammen 246 tilfælde med 10 dødsfald, derav i Kristiansund 198 og 7 dødsfald, i landdistriktet 48 og 3 dødsfald. I landdistriktet optraadte sygdommen væsentlig som husepidemier paa forskjellige steder ved smitte, overført dels fra Kristiansund dels fra nabo-distriktet. Forløpet var oftest let; dog indtraf enkelte hurtig forløpende tilfælde, der endte med døden. Tilbøieligheten til spredning var heller ikke stor, saa det som oftest forblev med den eller de syke, som fandtes, naar distriktslægen fik vite om sygdommen. (L. Selmer).

Av **mæslinger** opgives ialt 51 tilfælde med 2 dødsfald. Fra Søndre Nordmør distrikt omtales et tilfælde (ikke opført paa sykelisten), en underofficers-elev, som kom syk hjem fra Trondhjem. Der holdtes netop skole i huset, men denne blev stanset straks, og kun familiens hjemmeverende børn blev smittet. (L. Selmer). 25 behandlede er opført paa sykelisten for Nordre Nordmør distrikt.

Difteri (croup). Antallet av angrepne er steget noget mot de to nærmest foregaende aar, idet der ialt anmeldtes 100 tilfælde med 7 dødsfald. I Østre Søndmør distrikt blev en voksen gut syk paa gaarden Ljøen i Sunnellen; han hadde nys iforveien været i Aalesund og er antagelig smittet der. (S. Holtermann). De i Nordre Søndmør distrikt anmeldte 14 tilfælde med 3 dødsfald forekom alle i Aalesund by. I Søndre Nordmør distrikt hadde sygdommen epidemisk utbredning paa begge sider av Kornstadfjorden i herrederne Kornstad og Eide, især i sidstnævnte. Det viste sig umulig at faa den stanset, væsentlig fordi en del lette tilfælde unddrog sig kontrol og paa grund av folks likegyldighet.

Der var noksaa mange stygge tilfælde, men bruken av serum baade i helbredende og forebyggende øiemed syntes at gjøre god virkning. I landdistriktet behandledes 67 angrepne med 1 dødsfald, i Kristiansund by 8, ogsaa med 1 dødsfald. (L. Selmer).

Blodgang. I Ytre Romsdal distrikt iagttoges i november 10 tilfælde paa Harøen i Bud herred. I 2 nabohus angrepes omtrent den hele husstand i løpet av en ukes tid. Forløpet var temmelig alvorlig. En 18-aarig svakelig, vanfør pike døde. Om smitten kunde ingen oplysning erholdes. (Parelius). Fra Søndre Nordmør distrikt opføres 8 tilfælde i Kristiansund by, 7 i landdistriktet; 1 patient døde.

Av **barselfeber** opgives 17 tilfælde med 7 dødsfald. I Østre Søndmør distrikt døde en 38-aarig førstefødende, der var forløst ved tang med meget besvær og efter fødselen fik en voldsom blødning. (S. Holtermann). I Ørskog distrikt døde likeledes en 27-aarig førstefødende efter tangforløsning. Hun var fuldstændig frisk indtil 6te dogn, da der optraadte sterk feber uten nogen lokale fænomener, og hun døde i 8de dogn. (H. Holst). I Nordre Søndmør distrikt forekom 7 tilfælde med 2 dødsfald i Aalesund by og 1 dødelig endende tilfælde i landdistriktet.

Røde hunde synes at ha hat ikke saa liten utbredning i Aalesund by.

Kikhoste optraadte ogsaa dette aar inden enkelte lægedistrikter. I Østre Søndmør distrikt viste der sig saaledes en liten epidemi i Valdalen ved smitte fra Aalesund. 1 patient døde. (S. Holtermann). I Ørskog distrikt behandledes 46 personer i en del av Vatne sogn i sommermaanederne; 3 døde. (H. Holst). I Nordre Søndmør distrikt behandledes 76 patienter i Aalesund, 23 i landdistriktet. I Søndre Nordmør distrikt forekom ogsaa de fleste tilfælde i Kristiansund by.

Akute katarrar i aandedrætsorganerne og **influenta** var i flere distrikter hyppigere end vanlig.

Av **koldfeber** opføres et tilfælde i Østre Søndmør distrikt paa gaarden Hessegerde i Stranden. Patienten, om hvilken forresten ingen oplysninger foreligger, hadde ikke været utenlands. (S. Holtermann).

Av **pemfigus hos nyfødte** opføres 4 angrepne med 1 dødsfald.

Av **fnat** behandledes ialt 39 personer, de fleste — 14 — i Østre Søndmør distrikt, og her næsten udelukkende i Norddalen herred. (S. Holtermann).

I Indre Romsdal distrikt er **herpes tonsurans** fremdeles meget utbredt i Nesset. Befolkningen smittes stadig fra kvæget. (E. Eide).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:								
		1	4	5	6	7	8	9	10	11
		Vestre Søndmør.	Ørskog.	Nordre Søndmør.	Ytre Romsdal.	Indre Romsdal.	Søndre Nordmør.	Sundalen.	Surendalen.	Nordre Nordmør.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	53	-	-	32	-	1	20	-	-	-
— hereditær.	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Gonorré, uretrit	200	8	1	94	3	3	86	2	2	1

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Vestre Søndmør	134	19	11	123
Indre —	112	15	18	94
Østre —	79	2	13	66
Ørskog	95	19	13	82
Nordre Søndmør	218	38	38	180
Aalesund by	126	21	28	98
Bygder	92	17	10	82
Ytre Romsdal	228	38	25	203
Molde by	26	5	2	24
Bygder	202	33	23	179
Indre Romsdal	104	16	8	96
Søndre Nordmør	364	85	57	307
Kristiansund by	173	29	31	142
Bygder	191	56	26	165
Sundalen	73	9	6	67
Surendalen	119	25	6	113
Nordre Nordmør	141	22	22	119
Romsdals amt	1667	288	217	1450
Derav i byer	325	55	61	264
— - bygder	1342	233	156	1186

Angaaende de **tuberkuløse sygdommes** utbredning m. v. inden amtet henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslistes for det hele amt 17,3 pct. av samtlige kjendte ved sygdom forårsakede dødsfald og 19,9 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 16,9 pct. og 20,8 pct. og for bygderne 17,4 pct. og 19,9 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. — I Østre Søndmør distrikt siges tuberkulosen fremdeles at være i tilbakegang. I 1907 iagttoges 2 dødsfald av lungetæring, det mindste antal siden 1885. En av aarsakerne til sygdommens avtagen antoges at være anledningen til indlæggelse paa sanatorium og det paa en dobbelt maate. Dels derved, at de tæringssyke paa sanatoriet har kært, hvorledes de skal undgaa at smitte andre, og utbreder denne kundskap til sine omgivelser, dels ved at sanatoriet ved at opta tæringssyke fra Aalesund forebygger den tidligere almindelige skik, at disse syke søkte ind til fjordene for at faa helsebot og derved ofte smittet sine verter. — I den lille Sjølbørskorbygd i Norddalen iagttoges en epidemi av tuberkulose. En ung mand der gik i flere aar med lungetæring, før han søkte læge. Han var uvorren med sit opspyt og færdedes ofte paa skolehuset. En halvvoksen pike, som gjorde rent i skolehuset, fik saa lungetæring; senere angrepes en kammerat av ham av tuberkuløs peritonit og pleurit, han havde fulgt denne paa reise til eksercerpladsen og derunder delt seng med ham. Tilsidst angrepes en anden kammerat av førstnævnte av pleurit og lungetæring. — Skro-

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Perfora- tion.	Efterbyrds- operation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Moder.	Børn.		Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	56	¹⁾ 1	⁴⁾ 56	⁴⁾ 3	1	-	-	⁶⁾ 2	1	⁸⁾ 1	1	-	-
Bækkensneverhet	15	-	15	-	1	-	-	1	-	-	-	4	-
Barselkrampe	-	²⁾ 1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	-	1	-	1	⁵⁾ 3	1	3	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	-	³⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	6	-	⁷⁾ 3	3	-	-	-	-	-
Frømfald av navlesnor	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Uopgit indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁹⁾ 1	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	74	3	76	4	10	3	5	9	1	1	1	5	8
	77		80		13		14			2			

¹⁾ Dødsarsak: barsel-feber. ²⁾ Døde pludselig 4 uker efter forløsningen av blodbrækning paa grund av mavesaar. ³⁾ Dødsarsak: barsel-feber. ⁴⁾ Herunder 4 tvillingfødsler: 1 hvor begge tvillinger forløstes levende, 1 hvor den ene tvilling, uopgit hvilken, forløstes levende, den anden var macerert, 1 hvor 1ste tvilling forløstes levende, 2den fødtes ved naturens hjælp, og endelig 1 hvor 2den tvilling forløstes levende, om 1ste er intet anført. ⁵⁾ For 2 kvinder var dødsarsaken barsel-feber, for 1 blødning. ⁶⁾ Begge tvillinger forraadnet. ⁷⁾ Derav en 2den tvilling, 1ste forløst levende ved uttrækning. ⁸⁾ 1ste tvilling, 2den forløst levende ved vending, hvor utfaldet for moren er anført. ⁹⁾ Der angives kun, at fosteret var «ufødelig».

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Vestre Søndmør	406	8	169	17	3	-	5	-
Indre —	247	5	113	8	2	1	2	-
Østre —	138	-	95	7	1	1	14	-
Ørskog	210	9	95	12	1	2	-	-
Nordre Søndmør	886	19	315	57	4	2	6	1
Aalesund by	550	13	177	44	1	2	3	-
Bygder	336	6	138	13	3	-	3	1
Ytre Romsdal	512	11	262	24	2	-	8	-
Molde by	44	1	26	2	1	-	-	-
Bygder	468	10	236	22	1	-	8	-
Indre Romsdal	229	6	127	11	3	-	2	1
Søndre Nordmør	671	12	395	43	6	5	9	1
Kristiansund by	362	7	187	26	3	2	7	-
Bygder	309	5	208	17	3	3	2	1
Sundalen	104	6	70	5	-	2	1	-
Surendalen	200	4	131	9	-	1	4	-
Nordre Nordmør	281	9	146	19	1	-	8	-
Romsdals amt.	3884	89	1918	212	23	14	59	3
Derav i byer	956	21	390	72	5	4	10	-
— bygder	2928	68	1528	140	18	10	49	3

fuløse er fremdeles ikke almindelig. (S. Holtermann) — I Ørskog distrikt viser tuberkulosen en pludselig og betydelig fremgang, idet der er indført 43 nye tilfælde, særlig i Ørskog og Søkkelsen herreder. Av de ny tilkomne var 17 fra forhen smittede familier, mens 10 er hjemvendte eller tilflyttede personer. Fra Amerika kom 7 unge mænd hjem med tuberkulose, 3 kom indenlands fra. Hvert aar, om end ikke i saa stort antal, kommer der, særlig fra Amerika, mange mænd, som ved strengt, aarelangt arbeide har erhvervet sig saamange penger, at de kan leve sorgfrit hjemme; men de har ogsaa erhvervet tuberkulosen, som i de fleste tilfælde lægger dem i graven. Nogen av dem er av tuberkuløs slegt, men størstedelen skylder paa syke arbeidskammerater eller for tungt arbeide. Distriktslægen gjør opmærksom paa, at flere privatlæger i mange tilfælde forsømmer at gjøre anmeldelse til helse raadet om de tæringssyke, de har under behandling. Saaledes er der i protokollerne anmerket 10 tilfælde, hvor ingen anmeldelse er gjort, og i 2 tilfælde var patienterne under samme læges behandling til sin død, uten at anmeldelse blev gjort, for den enes vedkommende kom rigtignok anmeldelse, men først nogen dage efter dødsfaldet. At stor skade derved er forvoldt, har distriktslægen flere eksempler paa. (H. Holst). — I Nordre Søndmør er i ethvert fald i landdistriktet tuberkulosen ikke i tiltagende, og folket har lært og iagttar ogsaa i almindelighet forsigtighet overfor smittentbredning. I Aalesund er tilstanden

omtrent som før. Branden gjorde, at de tuberkuløse spredtes til alle kanter, saa det er umulig at ha rede paa deres opholdssteder. Nu, da byen kommer i normale forhold igjen, begynder dette at rette sig. Efter hvert dødsfald renses og desinficeres værelse og toi. (Lorentzen). I Indre Romsdal distrikt er der fra den i den trykte beretning for 1906 omtalte ø Sækken, hvor en paafaldende mængde tilfælde av tuberkulose var optraadt i de senere aar, ingen nye tilfælde anmeldt siden mars 1907. (Eide). I Surendalen er distriktslægen tilbøielig til at anta, at tuberkulosen er i tilbakegang. Distriktet hadde faste, av herrederne lønnede desinfektører, flere aar før amtet i 1907 gik ind paa at bære disse utgifter. Efter distriktslægens mening maa der, om man skal komme nogen vei, opprettes pleiehjem, hvor mere fremskredne tilfælde kan isoleres. Det begynder ogsaa at gaa op for folk, at tæring i mange tilfælde kan helbredes ved hensigtsmæssig regime; derom kan ogsaa ikke saa faa fra Reknes sanatorium hjemkomne bære vidnesbyrd. Før het det altid, naar nogen, der av lægen erklærtes tuberkuløs, helbrededes, at han hadde tat feil av sygdommen. (A. Smith).

Spedalskhet. I Vestre Søndmør distrikt findes kun 2 syke i Herø, med glat form. (A. Birck). I Østre Søndmør distrikt findes en spedalsk pike paa Holmen i Stordalen; sygdommens varighet 21 aar, form glat. (S. Holtermann). I Indre Romsdal distrikt optraadte et nyt tilfælde i Veø. Patientens mor er død for ca. 5 aar siden av spedalskhet; hun var indlagt paa pleiestiftelse. Den nu angrepne har delvis opholdt sig i hjemmet. Utbruddet var ganske friskt. Da hun samtidig led av syfilis og nyresygdом med uræmi, blev hun indlagt i amtssykehuset. Senere er hun overført til Reitgjerdets pleiestiftelse. 5 spedalske forpleies i distriktet, derav har 2 den anæsthetiske form. (Eide).

Rakit er noksaa hyppig i Østre Søndmør distrikt, **bleksot** og **anæmi** derimot sjeldne. (S. Holtermann).

Fordøielsessygdomme (dyspepsi, gastrit og ulcus ventriculi) er temmelig almindelig i Østre Søndmør distrikt og skyldes vel hovedsagelig uhensigtsmæssig næring, kaffe, daarlig bakt brød og meget salt kjøt og flesk. (S. Holtermann).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. — Forpleiningen av de sindssyke inden Indre Romsdal distrikt maa i det hele betegnes som nogenlunde tilfredsstillende, naar bygdernes fordringer til levevis og levemaate lægges til grund; disse er jo i det hele beskedne, og skal man gjøre sig en liten indtægt av forpleiningen, blir denne meget tarvelig. Smaabrukere ofrer i almindelighet ikke megen tid paa de sindssykes pleie. Deres værelser er smaa, tildels uten tilstrækkelig lys; der er i almindelighet ovn, men hvor meget der lægges i denne, er jo ikke godt at faa paa det rene. De sindssykes klær er av tarveligste sort, tyndslitt og lappet. Deres huld tyder paa, at de faar nok mat. Værst er det for de sindssyke, som blir henvist til sit værelse, og som ikke vil eller kan omgaaes husets folk. Der er forsøkt rettet paa enkelte misligheter. (Eide).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 109 saadanne, derav i Vestre Søndmør distrikt 7, i Indre Søndmør 13, i Østre Søndmør 3, i Ørskog 7, i Nordre Søndmør 39, i Ytre Romsdal 11, i Indre Romsdal 3, i Søndre Nordmør 12, i Sundalen 8, i Surendalen 2, i Nordre Nordmør 4. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 175 — I Nordre Søndmør distrikt fjernedes en blæremola med godt utfald for barselkvinden. (Lorentzen).

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til den almindelige beretning.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa side 176.

Der blir saaledes et overskud av 1966 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 49,4.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 14 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for 13 kvinder saaledes: barsel-feber 7, barselkrampe 3, emboli 2, blødning 1.

De **hyppigste dødsårsaker** var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	429	27	402
Lungetuberkulose	288	55	233
Kræft (cancer og sarkom)	128	27	101
Tuberkulose utenfor lungerne	86	29	57
Hjerneslag	73	19	54
Medfødt svakhet	70	19	51
Organisk hjertesygdom	60	9	51
Lungebetændelse	58	13	45
Akute katarer i luftveiene	56	20	36
Kronisk bronkit	45	10	35
Bright's nyresygdom	42	1	41

Veirliget var ugunstig. Efterjuls vinteren var tildels stormende og rik paa nedbør, vaaren for det meste kold, sommeren raa, kold og regnfuld, høsten likesaa; aarets 3 sidste maaneder hadde i det hele gunstigere veirlig. Uagtet dette uheldige veir, blev dog utbyttet av høi ganske godt, av korn derimot mindre godt, meget derav modnedes ikke. Frugthøsten var mislykket. — Efter meteorologiske iagttagelser, anstillet av distriktslæge Holtermann i Østre Søndmør distrikt, var den midlere barometerstand for aaret 758,2 mm. Den midlere thermometerstand var $-4\ 6,0^0$ (normalt 5,9). Nedbørmængden var 1907,8 mm. (normalt 1734).

Levemaate, økonomiske og hygieniske forhold. I Østre Søndmør distrikt er de økonomiske forhold fremdeles ret gode, især i Stranden herred, hvor fattigdom er omtrent ukjendt. Dog er det i det hele og store tilbagegang. Årsakerne hertil er vel hovedsagelig den tiltagende luksus og den knappe og dyre arbeidshjælp. I de sidste aartier har her været en livlig byggevirkksomhet. De gamle røkstuer er avløst av store 2 etages hus, der som regel er meget større end de behøves, saa en hel del værelser staar ubrukt eller anvendes som pulterkammere. Det ser ut, som om det er en kappestrid om, hvem som kan bygge størst. Bruken av kaffe og cigaretter er i stadig tiltagen. Ogsaa klædedragten er kostbarere nu end før. En stor del tøier kjøpes hos landhandlerne eller fra fabrikker. Skræddere og sypiker benyttes meget; bymoterne faar mer og mer

indpas. — Den høie arbeidsløn avhænger for en stor del av utvandringen til Amerika, den er mest følelig om sommeren, naar indhøstningen foregaar, og som følge herav kjøpes slaamaskiner til alle gaarder, hvor de kan brukes; men ogsaa ellers er den trykkende. Den høie løn, som forlanges av tjenerne, bevirker, at man saavidt mulig maa undvære dem, og følgen er, især for husmødrenes vedkommende, ofte overanstrengelse. En anden følge av den snaue arbeidshjælp er den, at det blir liten tid tilovers til husfidsarbeide, hvorfor dette gaar tilbake, likesom ogsaa jordens dyrkning og bearbeidning lider derved. — De hygieniske forhold er ret gode. Af de 95 dødsfald i aaret vedkommer de 51 personer over 70 aar; eller naar man regner fra de 13, som omkom ved sneskred, resp. 82 og 48. Den gjennemsnittlige levealder er 80,2 aar og vilde vel været endnu høiere, om ikke utvandringen berøvet distriktet en mængde unge, friske personer. Dødeligheten blandt spædbørn er liten, den viktigste dødsårsak for dem er medfødt svakhet. — Ædrueligheten staar høit og gaar fremat. (S. Holtermann).

I Nordre Søndmør distrikt var den økonomiske tilstand i landdistriktet god, og trods branden synes den ogsaa bra i Aalesund. Fiskerierne var almindeligvis gode. I byen er de sanitære forhold nu gode. Vistnok mangler endnu en del kommunale indretninger, men de nødvendige penger til disse er bevilget av kommunestyret, og de er under forberedelse. (Lorentzen).

I Ytre Romsdal distrikt var sildefisket ubetydelig og torskefisket under middels paa grund av urolig veir. (Parelius).

I søndre Nordmør distrikt bevirket det daarlige utbytte av jorden for landmanden, de usedvanlig høie kornpriser, samt at fiskerierne var under middels, at der i det hele var økonomisk tilbakegang for de fleste. I Eide herred dreves nogen bergverksdrift (feltspat og marmorbrud) med ganske god fortjeneste for dem, som fik arbeide der. (L. Selmer).

I Surendalen distrikt synes renligheten at gjøre nogen fremgang, derimot gaar det yderst smaat med forbedring av kostholdet. Grønsaker og bær begynder at vinde indpas, eftersom flere og flere smaa kjøkken- og bærhaver anlægges. Ædrueligheten staar fremdeles høit, hvad der derimot ikke kan siges om sedeligheten. (A. Smith).

Sykehus. I Aalesund, Nordre Søndmør distrikt, er der et kommunalt sykehus og et epidemilaset. I Ytre Romsdal er amtssykehuset beliggende i Molde by, i hvis nærhet ogsaa Reknes sanatorium for tuberkuløse ligger. Paa Setnesmoen i Indre Romsdal er der et militært sykehus, der benyttes under vaabenøvelserne. I Kristiansund, Søndre Nordmør, er der et kommunalt sykehus med avdeling for epidemiske sygdomme.

Badeindretninger. I Aalesund er der 2 badstubad og 1 karbad. I Molde skolebygning er der et folkebad med særdeles god søkning. Molde byselskap har om sommeren aapent et sjøbadehus. Paa byens 3 større hoteller kan varme karbad faaes. (Parelius). Paa Veblungsnes i Indre Romsdal findes et karbad med styrt og dusj. Paa Hen dampmeieri er der et karbad, men med liten søkning. 3 hoteller i Grytten har karbad til bruk for de reisende. (Eide). Kristiansund by har en karbadeanstalt. Ved Øksendalen meieri i Sundalen distrikt er anlagt karbad med styrt, aapent et par timer daglig for almenheten. (Tobiassen). Rindalens badstue i Surendalen distrikt hadde jevn søkning. (A. Smith).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinererte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Romsdals amt.....	75	3340
Vestre Sendmør.....	¹⁾ 5	438
Indre —.....	²⁾ 2	221
Østre —.....	³⁾ 4	202
Ørskog.....	⁴⁾ 5	217
Nordre Søndmør.....	⁵⁾ 11	740
Ytre Romsdal.....	⁶⁾ 8	474
Indre —.....	⁷⁾ 7	207
Søndre Nordmør.....	⁸⁾ 18	378
Sundalen.....	⁹⁾ 5	139
Surendalen.....	¹⁰⁾ 2	128
Nordre Nordmør.....	¹¹⁾ 8	196

¹⁾ Herø 1, Sande 1, Røvdø 1, Ulstein 2. ²⁾ Ørsten 1, Volden 1. ³⁾ Stordalen 1, Stranden 2, Sunnelven 1. ⁴⁾ Ørskog 1, Søkkelven 2, Skodje 1, Vatne 1. ⁵⁾ Aalesund 10, Borgund 1. ⁶⁾ Molde 1, Bolsø 1, Åkerø 1, Frænen 2, Sandø 1, Vestnes 1, Sylte 1. ⁷⁾ Grytten 3, Eid 1, Veø 1, Nesset 1, Eresfjord og Vistdalen 1. ⁸⁾ Kristiansund 12, Kværnes 1, Eide 1, Grip 1, Strømsneset 2, Gjemnes 1. ⁹⁾ Sundalen 1, Øksendalen 1, Ulvund-eidet 2, Tingvold 1. ¹⁰⁾ Stangvik 1, Aasgaard 1. ¹¹⁾ Edø 2, Tusteren 2, Aure 2, Valsøfjorden 1, Halse 1.

XVI. Søndre Trondhjems amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmodre.	Hjælpe- vaccinatører.
Amtet.....		18608,80	134 718	69	20	93	54
1. Trondhjems stads- fysikat.....	Trondhjem, kjøbstad	35,24	38 651	38	17	29	-
2. Strinden.....		689,47	13 395	¹⁾ 6	-	7	5
	Strinden.....	140,90	5 366	4	-	2	1
	Malvik.....	182,41	2 498	-	-	1	1
	Klæbu.....	182,21	1 065	-	-	1	1
	Tilder.....	27,42	614	-	-	1	1
	Byneset.....	78,05	1 877	-	-	1	1
	Leinstranden.....	46,54	1 235	1	-	1	1
	Buviken.....	31,94	740	-	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Trondhjem.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje dec. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vækmødre.
3. Selbu		2 545,04	5 119	1	-	2	2
	Selbu.....	1 174,15	4 309	1	-	1	1
	Tydalen.....	1 370,89	810	-	-	1	2
4. Røros		3 472,57	6 850	2	1	3	3
	Røros med bergstaden)	1 900,45	4 549	2	1	2	2
	Røros	696,72	2 067	-	-	1	1
	Aalen						
	Til Røros prestegjeld og Røros lægedistr. hører ogsaa en del av Tolgen herred av Hedemarkens amt...	875,40	234	-	-	-	-
5. Guldalen		2 972,67	13 139	4	-	8	8
	Melhus	118,91	2 322	1	-	1	1
	Flaa	127,30	664	-	-		
	Helandet.....	168,33	1 098	-	-	1	1
	Horg	290,12	2 110	-	-	1	1
	Støren	266,15	1 831	2	-	1	1
	Budalen	350,45	548	-	-	1	1
	Singsaas	695,04	1 625	1	-	1	1
	Soknedalen	434,74	1 977	-	-	1	1
	Holtaalen	521,63	964	-	-	1	1
6. Opdal		2 820,84	5 105	3	-	3	3
	Opdal	2 398,80	3 897	2	-	2	2
	En del av Rennebu (søn- denfor Vangsgreven)	209,70	685	1	-	1	1
	Til Opdal lægedistrikt hører derhos Inset anneks til Kvikne av Hedemarkens amt ..	212,34	523	-	-	-	-
7. Orkedalen		1 943,59	14 208	5	2	12	7
	Børsen	180,60	1 423	1	1	1	1
	Gjeitestranden		676	-	-	1	1
	Børseskognen	128,89	1 315	-	-	1	1
	Orkedalen	470,33	6 241	3	1	6	2
	Meldalen	636,14	2 950	1	-	2	1
	Rennebu (den til Opdal distrikt hørende del fraregnet)	527,63	1 603	-	-	1	1
8. Heyne	Heyne	1 090,45	4 998	2	-	4	3
9. Hitteren		921,83	9 912	2	-	9	9
	Hitteren	433,72	2 430	1	-	3	3
	Fillan	244,35	2 302	-	-	2	2
	Nordfrøya	132,49	3 529	1	-	3	3
	Sørfrøya	111,27	1 651	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
10. Ytre Fosen.....		618,67	9 342	2	-	5	5
	Ørlandet.....	79,12	3 330	1	-	1	1
	Nes.....	60,45	1 245	-	-	1	1
	Bjugn.....	82,18	1 155	1	-	1	1
	Skjørn.....	317,41	2 061	-	-	1	1
	Jøssund.....	79,51	1 551	-	-	1	1
11. Indre Fosen.....		806,79	7 514	2	-	5	5
	Stadsbygden.....	135,77	1 769	-	-	1	1
	Rissen.....	503,53	3 335	2	-	2	2
	Lensviken.....		1 001	-	-	1	1
	Agdenes.....	167,49	1 409	-	-	1	1
12. Nordre Fosen.....		1 779,38	7 242	2	-	6	4
	Roan.....	360,98	2 069	1	-	1	1
	Osen.....	389,07	1 511	-	-	1	1
	Stoksund.....	114,23	1 167	-	-	2	1
	Aa.....	915,10	2 495	1	-	2	1

Sundhetstilstanden var i det hele ikke ganske tilfredsstillende, særlig i amtets vestlige og nordlige lægedistrikter. Av epidemiske sygdomme, der inden flere av disse har hat større utbredning, kan nævnes skarlagensfeber, mæslinger, kikhoste, tildels ogsaa akutte katarrar i aandedrætsorganerne, lungebetændelse og pleurit. Tyfoidfeber optraadte derimot sjeldnere end i de nærmest foregaaende aar, likesaa akut diarré. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 13 799 med 393 dødsfald mot henholdsvis 10 390 og 350 i 1906.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 2 446 eller 17,5 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (140 200). I 1906 var dødeligheten 15,6 pro mille.

Til oplysning om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet hitsættes tabellen paa side 184, sammendraget efter de av lægerne meddelte opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 125 tilfælde med 10 dødsfald. Av disse indtraf 78 i Trondhjem, de fleste i den første del av aaret avtagende utover, saa der i december intet nyt tilfælde anmeldtes. I sykehus indlagdes 64 patienter. Flere av de syke led av paratyfus, uten at dette gav anledning til nogen ændring av de profylaktiske forholdsregler. 7 tyfuspatienter fra laddistrikterne indlagdes i Trondhjems sykehus. (Bøckman). I Strinden distrikt forekom av ialt 10 anmeldte tilfælde de 9 i aarets 1ste halvdel. I Røros distrikt optraadte sygdommen ogsaa dette aar i Aalen med ialt 16 syke, fordelt over hele aaret, dog uten nogen epidemisk utbredning. Det i 1906 midlertidig oprettede lasaret blev derfor lukket 1ste juli, likesom de andre overordentlige forholdsregler mot sygdommen blev hævet. Blot ett dødsfald indtraf. (F. Müller). I Opdal distrikt forekom 1 tilfælde i et hus, hvor sygdommen hadde været for 2 aar siden. (Nissen). Paa Orkedalsøren i Orkedalen distrikt behandledes fra april—juni

5 angrepne med 1 dødsfald. (J. Hoffmann). Et enkelt tilfælde forekom i Hevne distrikt, patienten indlagdes i Trondhjems lasaret. Smittekilden blev uopklaret. (Wedøe).

Akut poliomyelit opføres med 13 angrepne og 1 dødsfald. De 2 tilfælde i Opdal distrikt forekom paa hver sin kant av Opdal herred uten paaviselig smittekilde. (Nissen).

Av **skarlagensfeber** anmeldtes ialt 470 tilfælde, det største antal siden 1896; 18 dødsfald indtraf. I Trondhjem behandledes 227 angrepne, men der er ingen tvil om, at der forekom adskillige tilfælde, som ikke kom til læges kundskap. Sygdommen var nemlig gjennemgaaende meget let. Da indlæggelse i sykehus og i det hele tat strengere isolationsforanstaltninger under disse forhold syntes litet paakrævet og litet kunde nytte, innskærket man sig snart til saavidt mulig at hindre, at børn, som endnu kunde antages smitteførende, besøkte skolen og til at utføre desinfektion i hjemmene. Sygdommen avtok allikevel litt efter litt i hyppighet. (Böckman). I Strinden distrikt optraadte sygdommen paa nogen gaarder i Trondhjems nærhet og skyldtes vistnok smitte fra byen. Paa Malvik prestegaard holdt den sig haardnakket næsten det hele aar, indtil hele barneflokken og en tjenestepike hadde gjennemgaaet den. Forløpet var ogsaa her mildt. (Sæthre). I Opdal distrikt var den ene av de to angrepne en ældre idiot, som aldrig var utenfor huset; det lykkedes at hindre videre utbredning, uagtet der var mange børn i huset. (Nissen). I Hevne distrikt var ogsaa iaar skarlagensfeberen meget utbredt gjennem det hele aar, dog avtagende mot dets slutning. Den forløp i det hele let, saa en hel del tilfælde ikke kom til distriktslægens kundskap. At begrænse sygdommen ved isolation opgaves paa grund av dens lette karakter. Der indtraf 7 dødsfald foraarsaket ved komplicerende nyresygdom, alle i Hollengrænden, Foren og Venen. I Hollengrænden iagttoges ogsaa nyresygdom samtidig hos flere voksne, som dog paastod, de ikke hadde været syke; at der feilet dem noget, merket de først, da urinen blev blodig. En patient hadde hat skarlagensfeber før. I disse grænder skal befolkningen forresten være uforsiktig i omgang med smittede hus. (Wedøe).

Mæslinger hadde stor utbredning inden mange distrikter, hovedsagelig i aarets 2den halvdel og særlig i sidste kvartal. Av de ialt anmeldte 2 000 tilfælde forekom 1 579 i Trondhjem. Her var sygdommen allerede begyndt i juni, men epidemien tok først fart efter ferierne i september med betydelig tilbakegang mot aarets slutning. En hel del tilfælde kom, som vanlig, ikke under lægebehandling. Av de ialt indtrufne 28 dødsfald var 14 hos børn i første leveaar. (Böckman). I Strinden distrikt var sygdommen hyppig, men forløpet noksaa let uten videre komplikationer. (Sæthre). I Røros hadde den adskillig utbredning i distriktets nordligste dele i aarets 4 sidste maaneder. (F. Müller). I Orkedalen distrikt var den ogsaa hyppig, særlig i sidste kvartal, men med i det hele let forløp og mange ubehandlede tilfælde. (J. Hoffmann). I slutten av december forekom i Hevne distrikt en del tilfælde i Eid-grænden; de blev dog ikke behandlet av læge. (Wedøe). Paa Sørfroya, Hitteren distrikt, hersket en epidemi i november og december, men kun faa av de angrepne blev iagttat av læge. (T. Moland). Fra september og til aarets slutning var der epidemi i Ytre Fosen distrikt, hvor paafaldende mange voksne angrepes; forløpet var ellers i det hele let. Dog omtales fra Aafjorden, at komplikationer fra aandedrætsorganerne, især larynx, var hyppige, hvorved publikum blev skræmt, saa der hyppig hentedes læge. I et par tilfælde synes utbrud av ftisis at være sket efter ophør av mæslingerne. Sygdommen gik fra Aafjorden over Nes, Bjugn og nordsiden av Skjørnfjorden, hvor den stanset omkring aarsskiftet, uten at fjordens sydside eller de indre grænder ved samme blev angrepet. (Platou). Uagtet det ikke var længe siden man hadde hat sygdommen i Rissen, Indre Fosen distrikt, bredte den

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	125	10	125	20	14	22	17	13	5	5	16	5	1	6	1
Akut poliomyelit	13	1	13	8	1	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1
Skarlagensfeber	470	18	470	74	52	39	40	47	55	26	27	29	25	22	34
Mæslinger	2000	38	1998	1	-	-	-	-	15	47	51	163	637	797	287
Difteri (croup)	273	30	273	51	21	36	23	20	12	4	33	15	8	30	20
Barselfeber	28	7	28	6	2	2	3	1	4	4	1	-	1	3	1
Pyæmi, septhæmi	23	10	22	3	5	3	1	1	2	2	-	-	1	1	3
Rosen	180	5	180	14	17	18	21	23	15	13	7	15	8	14	15
Røde hunde	3	-	3	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Vandkopper	211	-	211	45	26	9	14	26	21	12	4	6	15	8	25
Kusma	9	-	9	1	1	2	1	-	1	-	-	-	-	3	-
Kikhoste	860	33	860	143	158	145	126	87	51	33	33	15	15	29	25
Akute katarrer i aandedræts- organerne	5428	106	5345	896	572	449	451	481	419	240	224	246	410	498	459
Influenta	1609	6	1609	751	447	166	59	41	32	21	18	8	9	21	36
Lungebetændelse	734	96	732	102	83	58	84	62	62	33	29	19	37	74	89
Pleurit	374	10	374	32	35	29	46	21	44	38	23	26	25	28	27
Gigtfeber	278	2	278	22	27	35	44	29	38	21	7	12	12	7	24
Koldfeber	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	1168	20	1168	107	66	68	73	98	100	128	162	114	82	79	91
Skjærbuk	3	-	3	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	8	1	7	-	-	-	-	-	1	1	1	-	3	-	1
Tilsammen	13799	393	13708	2277	1527	1081	1003	951	878	631	639	673	1289	1620	1139

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																							
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
	Trondhjemshjemstadsfysikat.		Strinden.		Selbu.		Røros.		Guldalen.		Opdal.		Orkedalen.		Hevne.		Hitteren.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	78	7	10	1	-	-	16	1	9	-	1	-	5	1	1	-	4	-	-	-	1	-	-	-
Akut poliomyelitis	1	-	5	-	1	-	-	-	1	-	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber	227	3	37	2	2	-	13	-	22	1	2	-	2	-	43	7	93	4	8	-	10	1	11	-
Mæslinger	1579	28	156	4	1	-	41	-	1	-	1	-	108	4	-	-	14	1	41	-	18	1	40	-
Difteri (croup)	164	10	19	3	-	-	-	-	30	7	-	-	34	4	4	2	6	1	-	-	3	1	13	2
Barselsefeber	5	1	2	-	-	-	5	-	1	-	-	-	5	-	1	1	2	2	4	3	-	-	3	-
Pyæmi, septæmi	1	1	6	1	-	-	2	2	-	-	-	-	1	1	-	-	2	2	3	3	1	-	7	-
Rosen	108	5	8	-	-	-	16	-	7	-	3	-	21	-	2	-	-	-	8	-	4	-	3	-
Røde hunde	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	186	-	-	-	-	-	12	-	-	-	1	-	6	-	1	-	1	-	-	-	4	-	-	-
Kusma	6	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	367	6	20	-	-	-	197	5	12	1	1	-	165	15	25	3	16	2	2	-	4	-	51	1
Akutte katarrher i aandedrætsorganerne	3552	38	319	7	11	2	523	6	282	7	52	3	289	17	36	6	83	5	147	8	34	3	100	4
Influenza	550	2	53	-	-	-	542	-	95	-	37	-	147	-	-	-	7	-	65	-	2	-	111	4
Lungebetændelse	286	24	48	16	10	1	45	9	66	9	26	1	53	4	14	2	48	2	34	5	22	4	82	19
Pleurit	170	4	9	-	5	-	17	-	55	-	17	-	20	2	8	-	27	1	19	1	9	-	18	2
Gigtfeber	152	-	15	-	2	-	20	-	21	-	10	1	19	-	3	-	6	-	13	-	11	-	6	1
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	690	10	122	1	-	-	137	1	52	1	9	1	42	1	8	-	34	2	32	3	26	-	16	-
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	6	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	8129	139	830	36	32	3	1592	24	654	26	162	7	921	49	147	21	345	22	376	23	150	10	461	33

sig der i aarets 2 sidste maaneder som ild i tørt græs, likesaa i Stadsbygden. Den var forholdsvis ondartet, idet den komplicertes med croupignende fænomener, svære øienaffektioner og tildels bronchopneumomier. Kun de færreste tilfælde blev behandlet av læge. Smitten var rimeligvis bragt fra Trondhjem. Et av de første tilfælde i Rissen var en barselkone, der smittet sit nyfødte barn, som døde. Til Stadsbygden kom sygdommen fra Trondhjems sykehus, hvor en liten gut, der laa under operation, blev smittet, men sygdommen brøt først ut efter hans hjemkomst. (Knutssøn). I Nordre Fosen distrikt begyndte næslingerne i september. I november og december var sygdommen utbredt over hele distriktet og forekom vistnok paa hver eneste gaard. Forløpet var i regelen noksaa let, hos de angrepne voksne var det dog mere ondartet og efterfulgtes av langvarige bronkiter og i et par tilfælde av lungetuberkulose. Nogen særegne foranstaltninger fra helseraadets side ansaaes ikke paakrævet. (A. Daae).

Difteri (croup) viser nogen nedgang i de angrepnes antal mot aaret forut. Av de ialt anmeldte 273 tilfælde forekom 164 i Trondhjem; av disse var 58 blot bacillebærere. I sykehus behandledes 155; av de kliniske tilfælde endte 10 dødelig. Til sygdommens bekjæmpelse har man fortsat med bakteriologisk undersøgelse av alle medlemmer i de smittede familier og isolering av alle, som viste sig at huse baciller, likesom man ikke har utskrevet patienter eller bacillebærere fra sykehuset, før de har vist 3 rene prøver fra svelg og næse. Dog har man ikke holdt dem tilbake længere end 4 à 5 uker, efterat alle kliniske symptomer er svundet, medmindre særlige forhold har bevirket avvigelse herfra. I aarets løp er saaledes utskrevet 16 bacillebærende individer, der dog med sine omgivelser nogen tid holdtes under observation av hylægen. (Bøckman). I Strinden distrikt skyldtes tilfældene paa gaarden Løvaas i Tilder smitte fra Trondhjem, for dem i Malvik og Klæbu kunde kilden ikke opspores. Tilfældene var spredt og viste ingen epidemisk optræden. (Sæthre). Av de for Guldalen distrikt ialt opførte 30 tilfælde forekom de 18 med 6 dødsfald i Holtaalen herred. Sygdommen antoges indført fra Trondhjem i juli og august til et par gaarder; efter et par maaneders stans blusset den atter samtidig op paa flere adskilte gaarder. Epidemien var ret ondartet, og det viste sig, at serumindsprøitninger i mange tilfælde svigtet, naar de ikke blev git i 1ste eller i ethvert fald 2det døgn av sygdommen. Profylaktisk viste de sig derimot sikre i sin virkning (F. Müller). I Orkedalen distrikt optraadte difteri som epidemi, særlig paa gaarden Ekli i januar, forøvrig til forskjellige tider og steder. Der saaes god virkning av serum i alle tilfælde, baade kurativt og præventivt. (J. Hoffmann). I Hevne distrikt indtraf i januar 3 tilfælde paa gaarden Hundnestrø, hvor en liten pike var død før lægens ankomst, sandsynlig av hjertelammelse efter difteri. Gaarden isolertes, og desinfektion foretoges. Profylaktisk serumindsprøitning gjordes hos de friske. Ingen flere tilfælde optraadte i den grænd. I december døde en liten gut i Hollengrænden av difteri; serum var indsprøitet i 3dje døgn efter sygdommens antagne begyndelse. (Wedøe). Ved Storvandet i Rissen, Indre Fosen distrikt, hadde der gaat en mild halsesyke paa flere steder. Dette hadde ogsaa været tilfælde paa gaarden Langørjan, da et litet barn pludselig døde. Hos broren konstateretes difteri. Der foretoges serumindsprøitning, ogsaa præventivt, hos hans søskende, hvorefter ingen flere angrepes. (Knutssøn). I Nordre Fosen distrikt forekom 12 tilfælde paa gaarden Kiran i Roan herred; smitten antoges at skrive sig fra Trondhjem. Sygdommen begyndte først hos en slagter, hvis lille datter døde, uten at læge blev tilkaldt; det viste sig ved undersøgelse av liket, at der var belæg over hele svelget. 4 personer angrepes i samme hus, og desuten 1 i hvert av 3 nabohus og 2 paa en husmandsplads i nærheten. Samtlige skyldtes antagelig smitte fra det førstnævnte sted. Litt senere i januar indtraf 2 lette

tilfælde i et av de sidst angrepne hus paa Kiran; dermed var epidemien slut. Samtlige syke behandledes med serum. Uten forbindelse med disse tilfælde, kom i august en voksen mand syk hjem fra eksercerpladsen til gaarden Murvolden i Aa herred. Han døde efter faa dages forløp. Ved de trufne forsigtighetsregler lykkedes det at hindre smittens utbredning til flere. Smittekilden var ukjent. (A. Daae).

Av **barselfeber** opgives 28 tilfælde og 7 dødsfald. I Orkedalen distrikt blev en jordmor, i hvis praksis flere tilfælde av barselfeber var forekommet, paalagt i nogen tid ikke at betjene fødende og under ledigheten at foreta renselse av person, klær og rekvisiter. (J. Hoffmann). I Hevne døde en kone av sygdommen; hun hadde en placenta prævia totalis med blødning. Vandblæren blev sprængt, hvorefter fødsel indtraadte, idet placenta trak sig tilbake. Barnet levte i 14 dage, saa døde det av medfødt svakhet. (Wedøe). Av 3 angrepne barselkvinder i Nordre Fosen distrikt var den ene under fødselen betjent av en hjelpekone. (A. Daae).

Av 211 anmeldte tilfælde av **vandkopper** forekom 186 i Trondhjem.

Kikhoste var noget sjeldnere end aaret forut, men hadde ikke liten utbredning inden flere lægedistrikter. I Nordre Fosen distrikt, hvor sygdommen forrige aar hadde mindst utbredning inden Stoksund herred, blev dette iaar mest hjemsoekt, likesom den her optraadte meget alvorlig med langvarig forløp. Enkelte tilfælde efterfulgtes av lungetuberkulose. (A. Daae).

Akute katarrar i aandedrætsorganerne synes at ha været ret hyppige, især i vintertiden.

Av **influenza** anmeldtes iaar det høieste antal angrepne siden aar 1900. I Nordre Fosen distrikt begyndte en epidemi i midten av januar og bredte sig med rivende hurtighet. Omtrent hver eneste gaard blev hjemsoekt. Den naadde sit høidepunkt i februar og avtok jevnt i mars. Av eftersygdomme var hyppigst lungebetændelse og mellemøretbetændelse, især den sidste. (A. Daae).

Ogsaa **lungebetændelse** og **pleurit** kom hyppigere end vanlig til behandling, den første sygdom mange steder i forbindelse med influenzaepidemien.

Av **gigtfeber** anmeldtes et noget større antal angrepne end det aar om andet vanlige.

I de 2 tilfælde av **koldfeber** hos en voksen mand og kvinde var sygdommen erhvervet henholdsvis i Kina og Afrika.

Akut diarré (kolerine) var sjeldnere end vanlig, vel paa grund av den kolde sommer. I Indre Fosen distrikt optraadte sygdommen dog i høstmaanederne noksaa voldsomt, i et par av tilfældene med ustanselige brækninger og uttømmelser samt læggekramper. En ældre mand døde. (Knutssøn).

Av **pemfigus hos nyfødte** opføres 8 tilfælde med 1 dødsfald; av disse forekom 6 i Trondhjem.

Av **fnat** anmeldtes ialt 46 tilfælde.

Av andre sygdomme omtales fra Meldalen, Orkedalen distrikt, som meget almindelige i aaret rheumatiske muskelaffectationer, neuralgier og herpes zoster, endvidere dermatomykoser, som ogsaa har været utbredt blandt kjørene. (E. Støren).

Av sjeldnere kroniske sygdomme nævnes et tilfælde av **morbus Addisoni** i Opdal distrikt hos en 40 aar gammel mand; det endte dødelig. (Nissen).

Veneriske sygdomme. Antallet av utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:									
		1	2	4	5	7	8	9	10	11	12
		Trondhjems stadsfysikat.	Strinden.	Røros.	Guldalen.	Orkedalen.	Hevne.	Hitteren.	Ytre Fosen.	Indre Fosen.	Nordre Fosen.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	26	21	-	-	-	5	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel.....	64	63	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— hereditær.....	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorré, uretrit.....	498	447	8	8	1	11	2	6	9	4	2

I Trondhjem var antallet av patienter med gonorré noget større, av de øvrige veneriske sygdomme noget mindre end aaret forut. Av de anmeldte tilfælde behandlede 10 med erhvervet og 1 med arvet syfilis, 1 med chancker og 6 med gonorré paa sykehus. Det sees saaledes, at det er et forsvindende litet antal av de veneriske patienter, som det lykkes at faa internert paa sykehus, en naturlig følge av de anarkiske forhold, som hersker paa dette gebet. Ogsaa i 1907 var der gjentagne ganger besøk av større orlogsflaater, uten at dette kan sees at ha hat nogen tiltagen av veneriske sygdomme i byen tilfølge. (Bøckman).

Tuberkulose. Til oplysning om de i aaret anmeldte og utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslistor for det hele amt 21,1 pct. av samtlige ved sygdom forårsakede dødsfald og 26,3 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For Trondhjem by var forholdet henholdsvis 19,5 pct. og 25,2 pct. og for bygderne 21,8 pct. og 26,7 pct. Se forøvrig tabellen paa side 189. — I Strinden distrikt synes tuberkulosen at gripe om sig, den er ialfald neppe i nogen tilbakegang. Ved bedømmelsen av dette forhold maa dog oppmerksomheten fæstes ved, at befolkningens aarvaakenhet likeoverfor denne sygdom nu er meget stor, likesom diagnosen er mere nøiagtig end før, da vistnok mange som bronkiter behandlede sygdomstilfælde baade hos voksne og børn egentlig hørte hjemme under tuberkulosen. (Sæthre). I Selbu distrikt synes sygdommen ikke at være i tilbakegang; den forløper ofte særdeles hurtig med høi feber. Ved betragtning av dens forekomst inden distriktet maa dog tages hensyn til, at befolkningen for en stor del søker arbeide utenfor samme, hvorfor det i mange tilfælde maa ansees sikkert, at sygdommen er erhvervet andre steder. — Smittefrygt er tilstede og kan tildels gi sig utslag i utidighet, saa det undertiden kan være vanskelig at faa stadig kvinnehjelp i hus, hvor saadan trænges. Denne frygt kan dog ogsaa ha den gode side, at der lægges vinn paa større renlighet og forsigtighet. (Meidell). Fra Hevne distrikt fremhæves, at forholdstallet mellem av tuberkulose angrepne mænd og kvinder der er paafaldende. Fra 1901 til utgangen av 1907 er i tuberkuloseprotokollen indført 93 patienter, derav 60 kvinder eller 64,5 pct. av de angrepne. Misforholdet er steget for hvert aar. Dette synes ikke at kunne tilskrives en svakere konstitution hos kvinderne, da de gjennemgaaende er mindst likesaa velbygget og kraftig utseende som mændene. Hvori årsaken ligger, kan kun være gjenstand for gjetning. Kvinderne fører ikke et friluftsliv i den utstrækning som mændene, og kan saaledes

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Trondhjems stadsfysikat.....	615	120	139	476
Strinden	192	32	36	156
Selbu	65	18	3	62
Røros	116	18	24	92
Guldalen	158	54	26	132
Opdal	108	19	7	101
Orkedalen	216	45	49	167
Hevne	73	8	21	52
Hitteren	116	32	22	94
Ytre Fosen.....	121	29	23	98
Indre —	97	22	10	87
Nordre —	121	25	33	88
Søndre Trondhjems amt... ..	1998	422	393	1605
Derav i byer.....	615	120	139	476
— - bygder	1383	302	254	1129

være mere utsat for smitte i husene; her kan ogsaa mændene, enten de er syke eller friske, spytte paa gulvene. Disse feies tørt med lime, saa støvet hvirvles op. Under rengjøringen som utføres av kvinderne, er gjerne mændene ute. Denne rengjøringsmaate har distriktslægen søkt at motarbeide; hvorvidt advarslerne vil frugte noget, faar staa hen. I de smittede hus vises der dog paatagelig større forsigtighet end før. (Wedøe). I Hitteren distrikt er særlig lungetuberkulose fremdeles meget utbredt baade paa selve Hitteren og paa Frøya. Den tidligere herskende ringe smittefrygt har dog rettet adskillig paa sig. Befolkningen er nu meget ivrig efter at faa desinficert efter avdøde tuberkulose, likesaa er der megen interesse for tuberkulinundersøgelse av kjørene. (H. Næs). I Ytre Fosen distrikt synes sygdommen at tilta. Nogen smittefrygt utover den gavnlige hersker ikke. Desinfektion efter de syke utføres av fast desinfektør. Spyttedværet synes at være i avtagende. (Knudtzon). Fra Nordre Fosen distrikt bemerkes, at aarsaken til den større hyppighet av tuberkulose i 1907 vel nærmest maa tilskrives epidemierne av influensa, kikhoste og mæslinger, idet disse sygdomme bragte mange skjulte tuberkuloser til utbrud. Som i de foregaaende aar ydet hjemvendte amerikanere, som hadde faat sygdommen i Amerika, en stor kontingent.

Spedalskhet. I Orkedalen distrikt fandtes 1 spedalsk tilbake, en kvinde i Børsen. I Hevne hentedes distriktslægen til en 70 aar gammel kone som lidende av sindssygd. Hun befandtes at være spedalsk, hvorfor hun indlagdes i Reitgjerdets pleiestiftelse. Sygdommen hadde hun sikkerlig hat i 20 aar, men den var ikke tidligere erkjendt. (Wedøe). I Hitteren distrikt var 4 spedalske tilbake, alle paa selve Hitteren, ingen paa Frøya. I Ytre Fosen distrikt fandtes 1 tilbake i Skjørn, i Indre Fosen 4 og i Nordre Fosen 3, derav 2 i Bjørnør og 1 i Aafjorden.

Anæmi, bleksot og fordøielsessygdomme er i Nordre Fosen distrikt fremdeles meget utbredt, særlig blandt den kvindelige befolkning. Aarsaken hertil er uten tvil den overvættede kaffebruk. Kaffe anvendes som drik til

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Embryotomi.	Decapitation.	Afterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Moder.	Barn.	Mødre.	Mødre.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer.....	54	¹⁾ 51	¹⁾ 6	2	²⁾ 1	1	2	⁴⁾ 2	-	-	-	-	-	2	-
Bækkensneverhet.....	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Barselkrampe.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning.....	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyresygdom.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele...	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil...	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	5	³⁾ 3	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Fremfald av navlesnor.....	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Blødning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilbakeholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	64	59	8	8	5	3	3	2	1	1	1	2	2	2	7
		67			8			3							

¹⁾ Derav to 1ste tvillinger; den ene 2den tvilling forløstes (lev.) ved vending, hvor utfaldet for moren er anført, om den anden 2den tvilling er intet anført. Fremdeles en 2den tvilling, 1ste født ved naturens hjælp, men levet kun $\frac{1}{2}$ time. Fremdeles to 2den tvillinger, en levende, en død; begge 1ste tvillinger decapiteres. Utfald for mødrene opført under decapitation. Begge de decapiterede fostres hoder utdroses ved tang. ²⁾ 2den tvilling, 1ste forløst (lev.) ved tang. ³⁾ Derav en 2den tvilling, om 1ste intet anført. ⁴⁾ Derav en 1ste tvilling, om 2den intet anført.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulykke- lige hæn- delser.	ved sely- mord.
Trondhjems stadsfysikat . . .	1306	31	686	102	14	2	15	1
Strinden	363	1	229	20	3	1	10	1
Selbu	131	2	100	9	2	-	1	1
Røros ¹⁾	230	9	117	14	1	-	5	-
Guldalen	304	9	258	12	2	-	1	-
Opdal ¹⁾	87	3	85	5	2	-	-	1
Orkedalen	350	3	278	29	1	1	4	-
Hevne	139	1	84	12	-	1	4	-
Hitteren	331	9	195	31	2	3	24	-
Ytre Fosen	258	3	164	22	-	2	7	-
Indre —	169	5	114	11	-	1	3	-
Nordre —	210	3	146	15	-	-	4	-
Søndre Trondhjems amt . . .	3856	79	2446	281	27	11	78	4
Derav i by	1306	31	686	102	14	2	15	1
— - bygder	2550	48	1760	179	13	9	63	3

¹⁾ Tallene for Inset sogn og en del av Tolgen, der tilhører Hedemarkens amt, er ikke medtat i summerne for amtet, men medtat under de respektive lægedistrikter.

alle maaltider. Naar barnet i 1aars alderen er avvænt med brystmelken, begynder moren at gi det kaffe. Man ser derfor meget hyppig anæmiske børn. (A. Daae).

Neurastheniske og hypochondriske tilstande siges at være paafaldende hyppig i Hitteren distrikt; de staar vel væsentlig i forbindelse med befolkningens livsforhold og levesæt: uregelmæssig arbeide (i fisketiden arbeide nat og dag, mens man forøvrig tar det temmelig makelig), ujevn og tillike ensidig kost (forholdsvis kraftig kost efter fiskerierne, senere sort kaffe, brød og salt sild, hvortil kommer den gjennemgaaende slette tilberedning av føden), det spændende sjøliv i de aapne baater, de mange sjøulykker, nattevaak under fisketiden o. s. v. — Det meget kvaksalveri, der tidligere har været drevet her i stor utstrækning, har muligens ogsaa sit at si. (H. Næs).

Rakit kommer i Selbu distrikt ikke saa ganske sjelden til behandling. Aarsaken hertil er jo ikke altid saa let at paavise, men skyldes vistnok forskjellige omstændigheter. Børnene holdes formeget inde, der gives die forlænge, og saa faar børnene ikke hensigtsmæssig føde, de erholder forlitet god melk, mere kaffe og «kaku» med sirup. (Meidell).

Angaaende amtets **sindssyke** henvises til den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes 92 saadanne, derav i Trondhjems stadsfysikat 48, i Strinden distrikt 3, i Selbu 1, i Røros 12, i Guldalen 7, i Orkedalen 9, i Hitteren 7, i Ytre Fosen 1, i Indre Fosen 2 og i Nordre Fosen 2. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 190. Angaaende de to tilfælde av decapitation i Røros distrikt findes en nærmere redegjørelse av læge F. Müller indtat i Tidsskrift for den norske lægeförening nr. 2 for 1908.

Idelte dødsårsaker.

kjøn.																	
—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	
1	1	1	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
7	15	17	11	16	12	6	2	5	1	8	2	2	-	-	-	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	2	1	2	2	4	1	4	-	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	1	-	-	
-	-	-	-	1	-	4	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	2	3	2	3	6	4	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	15	17	20	4	5	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	4	3	6	4	11	4	4	-	1	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	

Liste over de av læge

(Forts.).	Tilsammen.	Derav		A 1							
Dødsårsak.				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>											
Endo- og perikardit	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Klappfeil og andre organiske hjertesygdomme.	35	11	24	-	-	-	-	1	1	-	-
Hjertelammelse	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Arteriosklerose	9	4	5	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>											
Bronkit, akut	22	10	12	4	5	4	3	1	-	-	-
— kronisk og bronkiektasi	10	3	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Pneumoni, katarrale	16	11	5	2	2	6	1	-	2	1	-
— croupøs	24	10	14	2	5	-	3	1	1	-	-
Lungegangræn	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— , purulent	3	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-
Lungeemboli	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>											
Mave-tarmkatarr	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Diffus peritonit	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Indeklemt brok	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og volvulus	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>											
Galdestensygd	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>											
Cystit, cystopyelonefrit	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	11	6	5	-	-	-	-	-	-	-	2
Andre nyre- og urinveissygdomme	4	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>											
Sygdomme i kvindelige kjønsg.	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre sygdomme.</i>											
Senil gangræn	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>C. Barselsygd.</i>											
Barselfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de af læge

(Forts.). Dødsårsak.	Tilsammen	Derav		A.							
				0—1		1—5		5—10		10—	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
D. Andre årsaker.											
Tumor abdominis	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
E. Unaturlig død.											
Andre forgiftninger	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drukning	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Forbrænding	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre ulykkestilfælde	5	3	2	-	-	1	-	-	-	-	-
Selv mord	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	640	292	348	49	36	31	30	13	16	12	

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 11 kvinder paa barselseng. Lægerne har ogsaa opgit dødsårsaken for 11 kvinder saaledes: barselfeber 7, barselkrampe 1, emboli 1, blødning 2.

Antallet af **fødte** og **døde** sees af tabellen paa side 191.

Der blir saaledes et overskud af 1 410 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 63,4.

De af lægerne opgivne **dødsårsaker** for Trondhjem stadsfysikat sees af tabellen paa side 192 og flg.

De **hyppigste dødsårsaker** var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		by.	bygder.
Lungetuberkulose	422	120	302
Alderdomssvakhet	340	73	267
Kræft (cancer og sarkom)	157	54	103
Organisk hjertesygdom	109	35	74
Akute katarrar i aandedrætsorg.	106	38	68
Tuberkulose utenfor lungerne	98	32	66
Lungebetændelse	96	24	72
Hjerneslag	87	37	50
Medfødt svakhed	46	22	24
Bright's nyresygdom	43	11	32

ddelte dødsårsaker.

k j ø n.																	
—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	
-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	10	23	24	17	23	19	28	21	31	29	40	35	56	26	38	5	
																8	

Veirliget synes i det hele at ha været mindre gunstig. Vinteren var til dels meget stormfuld med vekslende, ustadig veir, vaaren kom sent, var kald og sur, sommeren likesaa kald og regnfuld, en del av høsten ogsaa regnfuld, men fra oktober indtraadte godt veir, saa utbyttet av jordbruket for høiets vedkommende blev bedre end ventet, mens kornet mange steder ikke blev helt modent, men maatte slaas ned til grønfør. Angaaende de meteorologiske forhold i Trondhjem og paa Røros henvises til tabellerne paa næste side.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Trondhjem er av offentligte arbeider av interesse for sundhetsvæsenet utført lægning av 404 meter rørkloak og 92 meter muret kloak, hvorhos en del ældre private kloaker er overtat av byen og sat i forsvarlig stand. — Byggevirksomheten har fremdeles været ret livlig, saa behovet nogenlunde dækkes. — Renholdet i byen har været kontrollert paa samme maate og med samme arbeidsstyrke som før. Byens gaarder er gjennemgaaet dels 10 dels 11 ganger, foruten at alle gaarder, hvor der findes bedrifter, som trænger særlig tilsyn, er blit efterset hver eller hveranden uke. Der er gjort 27 580 eftersyn i gaardene, hvorved der 3 788 ganger er fundet mangler at paatale. Derhos er der gjort 5 022 kontroleftersyn i anledning av givne paalæg. 1 280 ganger er binger og andre privetbeholdere forlangt tømt. 21 ganger er saadanne fundet overfyldt. 1 711 kloakkummer er foranlediget oprenset, i 150 tilfælde er avløpet fra kummen fundet tilstoppet av slam. 73 vandstænderkummer er forlangt oprenset. 709 ganger er søppelkasser forlangt tømt og 296 ganger andre urenligheter fjernet. 13 ganger har de paabudte foranstaltninger maattet fremtvinges gjennem politiet. 52 priveter, 6 pissoirer, 3 kloakkummer og 29 stalder er foranlediget istandsat. — Paa verksteder er renholdet kontrollert vaar og høst, og gjentagne ganger er kjeldere undersøkt paa ulovlig beboelse. — Kemiske undersøgelser av tøier, tapeter o l. har ikke været foretat. Derimot har der været undersøkt bruslimonader og lignende drikke paa indhold av saccharin eller dextrin, uten at saadant har kunnet paavises. — Fra aarets begyndelse ansattes en stadsdyrlæge med en aarlig løn av 3 000 kr. og 2 alders-tillæg paa 500 kr. efter 4 og 8 aar. Foruten kjøtkontrollen har han at overta

Tabel over temperaturforholdene paa Røros. (Celsius).

(Beregnet efter observation med psykrometer (tørt) kl. 8 fm. og kl. 8 em.).

Maaned.	Middel- temperatur.	Høieste temperatur.	Laveste temperatur.
Januar	÷ 9,118	+ 2,4	÷ 31,6
Februar	÷ 9,121	÷ 0,4	÷ 28,4
Mars	÷ 4,726	+ 5,4	÷ 30,6
April	÷ 0,970	+ 2,8	÷ 13,0
Mai	+ 2,858	+ 9,2	÷ 4,8
Juni	+ 10,156	+ 17,0	÷ 5,4
Juli	+ 10,050	+ 15,4	+ 0,6
August	+ 6,945	+ 13,0	÷ 4,2
September	+ 5,305	+ 13,6	÷ 3,0
Oktober	+ 4,580	+ 10,6	÷ 6,1
November	÷ 3,765	+ 3,2	÷ 15,8
December	÷ 11,155	÷ 0,2	÷ 32,6

Middeltemperaturen for det hele aar = + 0,0866° C.

Utdrag av Trondhjems meteorologiske stations journal.

Maaned.	Middel- tempera- tur. (Celsius).	Lufttryk. (Middel).	Hyppigste vind- retninger.	Skydække.		Nedbør- høide i mm.
				Middel.	Torden- veir.	
Januar	÷ 2,1	755,1	SSW	8,4	-	156,7
Februar	÷ 1,1	48,4	SSW	8,2	-	129,5
Mars	1,4	52,8	SSW	7,6	-	32,7
April	4,1	54,6	WNW	7,5	-	31,3
Mai	6,8	56,4	WNW	7,4	-	52,4
Juni	12,8	52,5	WNW	7,2	-	56,9
Juli	12,6	756,0	WNW	8,1	4	45,2
August	10,1	50,1	WNW	8,5	1	122,4
September	7,9	55,9	SSW/WSW	8,7	1	100,9
Oktober	7,8	54,0	S	8,0	-	39,0
November	1,7	58,0	SSW	6,3	-	28,5
December	÷ 3,1	55,8	SSE	6,5	-	37,0
Sum			SSW/WNW		7	832,5
Middel	4,9	754,1		7,7		

hele levnettsmiddelkontrollen, og den assistent, som anvendes ved denne, blir derfor underordnet ham. Derhos har han tilsyn med slagterier, pølsemakerier og bakerier og likeledes med alle dyrestalder i byen. — De mange forbedringer, som her tiltrænges, vil da litt efter litt søkes istandbragt. Men det er desværre meget vanskelig at faa noget drevet igjennem, før de nye sundhetsforskrifter træder i

kraft, og dermed ser det ut til at skulle trække ut. I bakerier, pølsemakerier og lignende tilberedningssteder for fødemidler, som her for en stor del befinder sig i en litet tilfredsstillende tilstand, er man ved en politiretsdom, som er stadfæstet av høiesteret, merkvaerdig nok frakjendt ret til at gripe ind, fordi der i de nuværende sundhetsforskrifters § 23 kun er nævnt «utsalgssteder og de handlendes opbevaringssteder» men ikke «tilberedningssteder». Dette og flere andre ting, som nu hemmer alle planer om forbedringer, vil forhaabentlig rettes, naar vi engang faar de nye sundhetsforskrifter. — Der er i aaret gjort 1 387 eftersyn i melkentsalg, hvorav der er ca. 220 i byen og av disse ca. 90 i kjeldere. Der er ikke i noget tilfælde opdaget forfalskning av melk. Derimot er der ved 97 undersøgelser av fløte 11 ganger paavist stivelsetilsætning. Forholdet er anmeldt for politiet som forfalskning. Der er 191 ganger undersøkt kjøtdeig paa sozolith, og saadan er paavist 43 ganger. Der er 11 ganger gjort anmeldelse derom til politiet, og vedkommende er mulktet. Det er nu efter dette meget sjelden, at sozolith tilsættes kjøtdeig, som skal sælges i byen. Men til forsendelse til handlende paa landet sker det vistnok jevnlig, hvilket politiretten merkelig nok har dømt at ligge utenfor Trondhjems helseraads kontrol. Som indeholdende sozolith er der konfiskert ca. 50 kilo kjøtdeig. — Av andre fødevarer er konfiskert 170 kilo ferskt kjøt, 16 kilo bedærvet kjøtdeig, 145 kilo spekepølse, 60 kilo fersk sild og smaa-partier av andre varer. — 3 ganger er hos handlende paatruffet ustemplet kjøt, hvilket er anmeldt for politiet. — Til kjøtkontrolstationen har tilførselen været rikelig. En mængde kjøt tilføres fra Nordland, og behandlingen av dette er betydelig bedret. Der er kassert 6 343 kilo kjøt og 2 230 kilo organer og avfald, hyppigst paa grund av bedærvelse og mislig behandling. Tuberkulose er blot paavist hos 4 oksekropper og 48 svinekropper, hos disse altid i halsglandlerne. — En gang er helseraadets overskjøn forlangt. Konfiskationen stadfæstedes. (Bockman).

I Strinden distrikt har man været temmelig daarlig stillet, naar det har gjældt desinfektion efter smitsomme sygdomme, idet der ingen faste, opøvede desinfektører har været. Sengklær og andet tøj er derfor blit desinficert ved Trondhjems sykehus, førøvrig er der foretat grundig vask med sæpe og lut, derefter vask med en kresolopløsning og saa grundig utluftning tilslut. — Prøver i diagnostisk øiemed ved tyfoidfeber eller difteri blev — altid for amtets regning — sendt til Trondhjems sykehus. Spørsmålet om isolation av bacillebærere kan paa landsbygden volde stor vanskelighet; ved en enkelt anledning, hvor difteri pludselig opstod i en koloni av landliggere i Malvik, blev et par bacillebærere med amtets samtykke indlagt i Trondhjems sykehus. Berettigelsen til at stenge friske folk inde i ukevis kan vel førøvrig være tvilsom. — Uagtet det ugunstige veir gav baade fôr og korn et noksaa godt utbytte. Paa sundhetstilstanden synes disse jevnlig daarlige somre ikke at utøve nogen skadelig indflydelse; tvertimot er sykeliigheten størst under tørre perioder. Det sure vestenveir fordrager trønderne godt, bortset fra en del rheumatisme og lettere forkjølelser. Klimaet er i det hele mere ubehagelig end helseangripende. — Med hensyn til ædrueligheten er totalavhold blit mer og mer almindelig. Brændevin som trakteringsmiddel omkring paa gaardene forekommer omtrent ikke, og øl med nævneværdig alkoholgehalt brygges aldrig. Man holder sig til kaffe i tide og utide. Naturligvis ser man ogsaa en del fylderi med derav følgende utskielser. — Sedeliigheten holder likesaalitt her som andetsteds skridt med ædrueligheten; den staar ikke særlig høit. (Sæthre).

I Selbu distrikt merkes forbedringer i de hygieniske forhold paa flere felter; men distriktet utgjøres jo væsentlig av en avstengt og avsides dal, hvor nye impulser kommer senere og har vanskeligere for at vinde indpas. Folket driver som før skogbruk og jordarbeide samt graastønmuring og tømring av hus. Husflid i almindelig forstand findes saagodtsom ikke, naar undtages, at der væses

ikke saa litet. — Med hensyn til næringsmidler, er raastoffet i regelen upaa-klagelig, men tilberedelsen later meget tilbake at ønske. Blandt nydelsesmidler indtar kaffen en altfor høi plads; den tilberedes tynd i Selbu, men sterk i Tydalen. Befolkningen er forøvrig gjennemgaaende nøisom og ædruelig. Med sedeligheten er det derimot saa som saa. (Meidell).

I Røros distrikt siges de hygieniske forhold at være i det hele tilfredsstillende. Dog vilde spesielt sygdomme i fordøielsesorganerne og tuberkulosen opvise færre tilfælde, dersom levemaaten hadde været mere hensigtsmessig, boligerne rummeligere og renligheten større. Dette gjelder især Aalen herred, i Røros er det gjennemgaaende bedre. Paafaldende er, at kariøse tænder nu er blit saa almindelig hos næsten alle unge mennesker i disse herreder; dette bidrager ogsaa sit til at svække fordøielsen, og derigjennem mindskes individets motstandskraft mot sygdomme. Aarsaken til tændernes daarlige tilstand maa ialfald for en del søkes i, at befolkningen mer og mer har begyndt at bruke mykt brød, tildels daarlig stekt, mens det haarde flabrød mere er forlatt, samtidig som mundtoiletet ikke er blit væsentlig bedre end før. (F. Müller).

I Orkedalen distrikt maa utbyttet av høsten betegnes som et middelsaars. Der blev rikelig med velbjerget høi, bygget blev godt, men havren stod tilbake og blev flere steder slaatt ned til kreaturføde. Poteterne gav i det hele mindre, tildels litet utbytte. De økonomiske forhold støttes av den utbredte husindustri, av skogdrift, grubedrift, jernbaneanlæg m. m. Jordbruket gaar fremat. En hel del usaltet smør, især fra husmænd og mindre bruk, blir paa grund av sin mindre heldige beskaffenhet avhændet til handelsmændene for at undergaa en saakaldt meierimæssig behandling, og kommer saa i handelen og konkurrerer med virkelig meierismør. Boligerne beskrives fremdeles som tilfredsstillende, i regelen med stort rummelig kjøkken med komfyr og ofte tillike kakkelovn istedetfor den tidligere peis. Kjøkkenet brukes gjerne ogsaa til spiserum og til almindelig samlingsværelse, hvor der, især av kvinderne, ogsaa utføres forskjellige husflidsarbeider. Egne soveværelser for tjenere av forskjellig kjønn findes nu for det meste. For arbeiderbefolkningen paa Orkedalsøen er boligforholdene fremdeles mindre tilfredsstillende, men bedres aar for aar. — Ædrueligheten siges at være noksaa tilfredsstillende. Inden lægedistriktet findes intet lovlig utsalgssted for spirituosa, vin eller øl; saadant maa forskrives fra Trondhjem, hvad der dog ingen vanskelighet volder ved den daglige dampskibsforbindelse med byen. Kaffebruket er fremdeles stort, kostholdet forresten almindelig godt, men fremdeles med for hyppige maaltider. Sedelighetsforholdene er ikke ganske uklanderlige. (J. Hoffmann)

I Hevne distrikt lever befolkningen tarvelig og økonomisk og er ædruelig. De væsentligste næringskilder er som før jordbruk, skogdrift og fiskeri; de to sidste gav i aaret godt utbytte paa grund av de høie priser. Fiskerne avsætter med lethed sine varer til opkjøpere, som igjen utfører dem til Trondhjem og Kristiania. Om høsten foregaar utførsel av kjøtt og svin til Kristiania; derved holdes priserne paa hjemstedet i høimaalet. Vedpriserne var ogsaa usedvanlig høie. Boligerne er gjennemgaaende bra. Kaffe brukes ganske betydelig, men er svak. Usedeligheten er som før. (Wedøe).

Fra Hitteren distrikt klages fremdeles over befolkningens ensformige og gjennemgaaende slet tilberedte kost; kaffe, brød og salt fisk er de væsentligste bestanddele. Den væsentligste næringsvei er som før fiskeri, især for Frøyas vedkommende. Paa Hitteren drives delvis ogsaa jordbruk. Ædrueligheten er som før bra, men sedeligheten staar ikke synderlig høit. (H. Næs) I fiskeværerne Sulen og Kya og paa Titran vil der nu bli indrettet nye, tidsmessige brønder for offentlig regning. Drikkevandet er fremdeles paa alle disse steder til sine tider rent avskyelig. (Moland).

I Ytre Fosen distrikt maa de hygieniske forhold siges at være nogenlunde bra og i fremgang. Levemaaten er tildels daarlig og uhensigtsmessig, og dette i forbindelse med misbruk av kaffe og opslitende arbeide tillands og tilvands foranlediger mange fordøielsessygdomme. Utbyttet av de vanlige næringsveier jordbruk og fiskeri maa betegnes som et godt middelsaars. I den indre del av distriktet foregaar desuten skogdrift og paa Ørlandet hønseavl i ikke liten maalestok; der utføres saaledes egg for ca. kr. 60 000 aarlig. Tjenerhjælp er vanskelig at faa, da de fleste foretrekker at ligge hjemme og doyne sig i paavente av en eller anden «job», som maatte indtræffe paa land eller sjø. Befolkningen er ædruelig, men i sedelig og moralsk henseende er det daarlig bevendt med den. (Knudtzon).

I Indre Fosen distrikt er levemaaten fremdeles gjennomgaaende tarvelig. Kaffebruket er stort. Indskrænkning i antallet av de mange maaltider er vanskelig at gjennomføre, skjønt enkelte yngre gaardbrukere i senere tid har forsøkt derpaa. Av de vanlige 5 maaltider bestaar 3 av kaffe og smørbrød. Til middag brukes sild, kjøt eller fisk samt suppe av melk eller syre; tilkvelts anvendes grøt, samt ved enkelte anledninger en kaffetaar bakefter. Før man gaar ut etter middagen drikkes stadig kaffe. -- Det almindelige erhverv er gaardsbruk, som bierhverv drives vinterfiske saavel paa Lofoten som i nærmere fiskevær. I de senere aar har dog fisket kastet litet av sig. Tjenerhjælp er det ondt om, og med husfiden er det smaat. Hesteavl drives fremdeles i Rissen og Stadsbygden. Med de almindeligste haandverkere er man godt forsynt. I distriktet findes 6 meierier, hvorfor man maa nøie sig med separert melk, margarin og sirup istedetfor nysilt melk og dens produkter. Kokekunsten staar ikke høit. I de senere aar har enkelte bønder lagt sig efter jordbærdyrkning; bærene sendes til Trondhjem. -- Boligerne er gjennomgaaende pene og vel vedlikeholdt, kanske litt for store. Befolkningen er ædruelig, men sedeligheten staar paa et lavt standpunkt. -- Bønderne følger godt med sin tid, hvad arbeidsredskaper for jorden angaar. -- Et godt laksefiske dreves flere steder, likesaa gjordes flere gode sildestæng, der kastet mange penger av sig. (Knuttsøn).

I Nordre Fosen distrikt bygges boligerne rummeligere, tettere og lysere end tidligere. Aarsaken ligger vel i de økonomiske kaar, som paa grund av de gode vinterfiskerier har bedret sig aar for aar. Levemaaten kunde være bedre. Fersk mat brukes kun sjelden, og kostholdet er meget ensformig. Salt fisk og sild med melsuppe er den daglige middagskost. Ovnsbrød og ovnskake med sirup, grøt med sirup samt kaffe er den almindelige kost til de øvrige maal. Fiskerierne slog godt til i 1907. Klipfiskpriserne var ogsaa usedvanlig høie. Laksefisket om sommeren gav derimot mindre utbytte. I juli indtraf over hele Bjørnør et udmerket godt fetsildfiske, som varte utover høsten og skaffet befolkningen en ganske god ekstrafortjeneste. Før jordbrukets vedkommende slog græsveksten godt til, men høsten av korn og poteter blev paa grund av den kolde sommer under et middelsaars. -- Av nydelsesmidler brukes nu som før kaffe og tobak i første række. Brændevin og øl foragtes heller ikke, men brukes sjelden til overmaal. Sedeligheten staar fremdeles lavt. (A. Daae).

Sykehus. I Trondhjem findes et kommunalt sykehus med medicinsk og kirurgisk avdeling, samt avdeling for epidemiske sygdomme, Kalvskindets sykehus, væsentlig for mere kroniske sygdomme og tuberkulose, en privat klinikk for kvindesygdomme og fødselshjælp, mens den lille private fødselsstiftelse er nedlagt, fremdeles Trondhjems hospitalsstiftelses sindssykeasyl og Kriminalasylet, samt et katolsk «St. Elisabeths» hospital. -- I Strinden ligger Rotvold sindssykeasyl og Reitgjerdets pleiestiftelse for spedalske. -- Paa Røros er der et litet, kobberverket tilhørende sykehus paa 4 senger. -- I pleiehjemmet for tuberkulose behandledes i 1907 21 patienter. Utgiften pr. dag og patient var kr. 1,24¹/₂; da betalingen pr. dag er kr. 1,50, gav driften et litet overskud. (F. Müller).

Sykepleien. Ogsaa dette aar skaffedes 20 skrofuløse børn fra Trondhjem ophold i 4 maaneder paa Sutterøen i Stjørdalen. Resultatet var meget tilfredsstillende. I Selbu og Orkedalen distrikter virker fremdeles privat lønnede menighetsdiakonisser som sykepleiersker. I Orkedalen og Meldalen var sykehjem under opførelse. (J. Hoffmann).

Badeindretninger. Disse er i Trondhjem de samme som før, med undtagelse av, at badet i «Harmonien» nedlagdes i aarets løp. (Böckman). I Tydalen, Selbu distrikt, er opført en badstue, som endnu ikke benyttes ret meget, men søkningen er i tiltagende. (Meidell). Paa Røros findes en badeanstalt med dusj-, kar- og dampbad; der levertes tilsammen 1 233 bad. Røros verk har i sin smeltehytte et temperet dusjbad med gratis adgang for arbeiderne; det benyttes flittig. (F. Müller). I Ytre Fosen distrikt findes ved et par meierier karbad for betjeningen og andre (Knudtzon).

Om amtets **apotek**, se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Søndre Trondhjems amt	68	3213
Trondhjems stadsfysikat	21	468
Strinden	¹⁾ 10	466
Selbu	ingen	146
Røros	²⁾ 6	282
Guldalen	³⁾ 9	406
Opdal	⁴⁾ 4	39
Orkedalen	⁵⁾ 3	337
Hevne	2	72
Hitteren	⁶⁾ 6	250
Ytre Fosen	⁷⁾ 4	342
Indre —	⁸⁾ 2	190
Nordre —	⁹⁾ 1	215

¹⁾ Strinden 3, Malvik 2, Byneset 1, Klæbu 1, Tilder 2, Leinstranden 1. ²⁾ Røros 4, Aalen 2. ³⁾ Melhus 1, Hølandet 2, Horg 2, Singsaas 3, Søknedalen 1. ⁴⁾ Opdal 3, Rennebu 1. ⁵⁾ Orkedalen 2, Børsen 1. ⁶⁾ Hitteren 1, Fillaun 3, Nordfrøya 1, Sørfrøya 1. ⁷⁾ Ørlandet 1, Nes 1, Bjugn 1, Jøssund 1. ⁸⁾ Lensviken 1, Agdenes 1. ⁹⁾ Stoksund 1.

Helseraadet i Trondhjem hadde under tilsyn ved aarets begyndelse 125 pleiebørn. Der tilkom i aaret 58 og utgik 53, saa ved dets utgang var 130 under tilsyn. Av de utgaade overtoges 17 av forældre, 16 fraflyttet byen, 14 hadde naadd skolealderen og 6 døde, hvorav 2 av tuberkuløs meningit, 1 av kramper, 1 av lungebetændelse, 1 av medfødt svakhet og 1 av ukjent aarsak (2 maaneder gammel). Tilsynsdamen beretter, at børnene som regel forpleies godt; ønskelige flytninger er altid opnaadd underhaanden. (Böckman).

XVII. Nordre Trondhjems amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre. Hjælpe- vaksinatorene.	
Amtet		22491,60	83 449	33	6	49	45
1. Stjørdalen		2 252,16	11 186	3	-	4	4
	Stjørdalen	52,32	3 132	2	-	2	2
	Laanke	189,05	1 468	-	-		
	Skatval	97,90	2 149	-	-		
	Hegre	613,52	2 494	1	-		
	Meraker	1 299,37	1 943	-	-	1	1
2. Frosten		646,72	8 239	3	-	4	4
	Frosten	75,23	3 065	1	-	1	1
	Aasen	140,30	2 203	1	-	1	1
	Leksviken	431,19	2 971	1	-	2	2
3. Levanger		2 078,84	12 909	7	1	6	4
	Levanger, kjøbstad .	0,42	1 599	4	1	3	-
	Levanger	140,24	2 124	-	-	-	1
	Skogn	340,30	3 432	1	-	1	1
	Værdalen	1 597,88	5 754	2	-	2	2
4. Inderøen		985,28	10 431	3	-	8	6
	Ytterøen	28,04	971	-	-	3	1
	Mosviken	137,33	992	-	-	1	1
	Verran	414,58	1 416	-	-	1	1
	Inderøen	91,57	2 940	2	-	2	1
	Røra	28,30	825	-	-		
	Hustad	26,42	714	-	-		
	Sparbu	259,04	2 573	1	-		
5. Stenkjær		2 193,89	11 078	5	3	8	6
	Stenkjær, ladested . . .	0,87	2 304	4	3 ²⁾	4	2
	Egge	50,82	1 098	1	-	-	-
	Stod	633,48	2 128	-	-	1	1
	Beitstaden	459,32	2 837	-	-	2	2
	Namdalseidet	623,39	1 423	-	-	1	1
	Ogndalen	426,01	1 288	-	-	-	-
6. Grong		10009,16	7 604	2	-	6	8
	Hølandet	561,09	1 032	-	-	1	1
	Grong	4 071,29	2 605	1	-	2	4
	Snaasen	2 406,35	2 380	1	-	1	1
	Lierne	2 970,43	1 587	-	-	2	2
7. Namsos		1 302,37	7 373	5	2	3	3
	Namsos, ladested . . .	0,34	2 337	3	2	2	-
	Klingen	352,49	1 378	1	-	1 ³⁾	1
	Vemundvik	240,55	1 131	-	-	-	1 ³⁾
	Overhallen	708,99	2 527	1	-	-	1

¹⁾ Bor i Stenkjær. ²⁾ De 2 fast ansatte av disse fungerer tillike for Egge og Ogndalen herreder som jordmødre og hjelpevaksinatricer. ³⁾ Bor i Namsos.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
8. Fosnes		1 323,00	4 610	2	-	3	3
	Fosnes	860,82	2 912	1	-	2	2
	Flatanger	462,18	1 698	1	-	1	1
9. Kolvereid		1 085,30	4 758	1	-	3	3
	Kolvereid	437,26	1 730	1	-	1	1
	Foldereid	513,20	920	-	-	1	1
	Nærø	134,84	2 108	-	-	1	1
10. Vikten		614,88	5 261	2	-	4	4
	Vikten	317,27	3 326	1	-	2	2
	Leka	297,61	1 935	1	-	2	2

Sundhetstilstanden betegnes som god fra alle amtets lægedistrikter undtagen de 3 nordligste, Fosnes, Kolvereid og Vikten, hvor den var mindre eller kun nogenlunde god. Av epidemiske sygdomme synes akutte katarrer i aandedrætsorganerne, influensa, lungebetændelser og pleuriter at ha været mere fremtrædende, hvad der mulig for en del kan hænge sammen med det ugunstige veirig i aaret. Ialt anmeldtes av epidemiske sygdomme 4 525 tilfælde med 163 dødsfald mot henholdsvis 3 962 og 146 i 1906

Dødeligheten. De døde antal utgjorde 1 299 eller 15,8 pro mille av den tilstedeværende beregnede middelfolkemængde (82 400). Aaret forut var dødeligheten 14,6 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 206 og 207, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt kun 8 tilfælde med 1 dødsfald. De 2 tilfælde i Stjørdalen distrikt optraadte, det ene i januar, det andet i april, i nærheten av Stjørdalshalsen uten kjendt smittekilde. Tilfældet i april var hos en ung pike, som døde av tarmlblødning. (A. Roll). Distriktslægen i Levanger meddeler, at før han tiltraadte sit embede (15de mai) var der fra gaarden Hove i Skogn indlagt 2 patienter med tyfoidfeber i Indherred sykehus; disse er derfor ikke opført paa sykelisten. Den paa listen opførte patient var en yngre pike, ogsaa fra Hove; hun blev syk, efter at ha delt seng med den sidst fra sykehuset hjemkomne patient. Denne patient blev ogsaa indlagt i sykehuset, hvorefter ingen nye tilfælde optraadte. (H. Buck). I Sparbu, Inderøen distrikt, blev en mand syk efter hjemkomsten fra Holtaalen, hvor der gik en epidemi av tyfoidfeber. Han isolertes i hjemmet; ingen flere angrepes. (Synnestvedt). I Snaasen, Grong distrikt, angrepes en mand paa gaarden Bomo; hans hustru og søn gjennemgik sygdommen høsten forut. (Melhus). Til gaarden Aarli i Leka herred, Vikten distrikt, kom en mand syk hjem i mai fra Løfotisket. Han isolertes i sit hjem. Desinfektion foretoges, hvorefter sygdommen ikke bredte sig videre. (Rüsing).

Av **cerebrospinalmeningit** forekom et dødelig endende tilfælde i september i Verran, Inderøen distrikt.

Akut poliomyelitis er opført med 15 angrepne og 3 dødsfald. I Stjørdalen distrikt indtraf 3 tilfælde i januar paa gaardene Løvli, Løvlimo og Bitnes i Meraker. Den først angrepne, en 15 aar gl. gut paa Løvli, døde. I begravelsen efter ham deltok en 17 aar gl. gut fra Løvlimo; men han blev syk inden et døgn efter, saa noget smitteforhold her vel neppe er rimelig. Han hadde sterke smerter i korsryg og nakke, dertil parese av begge overekstremiteter. Før han blev syk, hadde han frosset og slitt ondt under sit arbeide og under dette dertil ofte lagt sig ned og drukket vand av bækkefarene. Samtidig fandtes tusener av lemæn i Meraker; lik av disse og ekskrementer forurenset mangesteds bækkene. Mulig infektion ad denne vei kunde derfor tænkes. Det 3dje tilfælde paa gaarden Bitnes kan ikke antages at ha staat i nogen forbindelse med de 2 ovennævnte. Patienten hadde parese av begge underekstremiteter. (A. Roll). I Levanger distrikt behandledes 4 tilfælde uten dødsfald, derav 3 i Skogn, hvilke dog ikke kunde paavises at ha staat i nogen forbindelse med hinanden. (H. Buck). Fra Grong distrikt opgives 6 angrepne, derav 2 i Hølandet med 1 dødsfald, og 4 i Sørli med 1 dødsfald. (Paa listen over kjendte dødsårsaker er imidlertid kun opført 1 tilfælde med dødsårsak akut poliomyelitis). Av 2 angrepne i Fosnes distrikt døde den ene.

Av **skarlagensfeber** anmeldtes ialt 64 tilfælde med 2 dødsfald. I Inderøen distrikt forekom paa Rostad barnehjem en mindre epidemi, der varte fra mai til aarets utgang. 25 personer blev syke, derav 2 voksne. De isolertes i egen bygning paa Rostad. 1 patient døde av pyæmi. Paa et par pladser under gaarden Ulven, 2—3 km. fra Rostad, angrepes mot slutten av aaret 5 børn, der alle helbrededes. Nogen smitteoverførelse fra Rostad kunde ikke paavises. Et enkelt tilfælde i juli paa en plads under gaarden Sundnes skyldtes smitte fra Trondhjem. (Synnestvedt). I Vikten distrikt fortsatte den epidemi, som var begyndt i december aaret forut, ind i januar 1907 paa Kvalø og paa Lyngsnes. Efterat de syke var blit isolert og et par skolehus desinficert, stanset sygdommen i januar. (Rüsing).

Mæslinger opføres med 121 angrepne uten dødsfald. En del tilfælde forekom mot aarets utgang i Stjørdalen distrikt. Til Levanger bragtes sygdommen om høsten fra Trondhjem og bredte sig i løpet av vinteren over hele distriktet, men med mildt forløp. (H. Buck). I december forekom nogen tilfælde i Stenkjær distrikt som forløpere for en utbredt epidemi i 1ste halvaar 1908. (A. Schmitler). Paa Statland i Fosnes distrikt optraadte enkelte spredte tilfælde utover høsten; smitten antoges bragt fra Namsos. (H. Lie). I december begyndte i Vikten distrikt en epidemi, som i det følgende aar fik en overordentlig stor utbredning. Smitten bragtes først fra Trondhjem til gaarden Hasfjord i Vikten ved en av husets sønner, der kom syk hjem; her blev 9 personer angrepne. Han overnattet paa veien fra dampskibsekspeditionen til sit hjem paa gaarden Moen, hvor der 14 dage efter ved distriktslægens besøk fandtes 8 syke. Paa grund av omstændighetene lukkedes skolen paa det nærliggende Lyngsnes i 6 uker; i det følgende aar lukkedes desuten et par skolehus til. (Rüsing).

Av **difteri** (croup) er ialt anmeldt 26 tilfælde med 3 dødsfald. I Stjørdalen distrikt forekom 2 tilfælde i juni, et ved Meraker station, og et som blev indlagt i det militære sykehus fra en militæravdeling. I december blev en patient behandlet paa gaarden Aunet i Leksdalen; denne hadde til jul mottat en del saker fra sine forældre paa Stenkjær, i hvis hjem flere børn skulde lide av «et halsonde». Et par dage efterat sidstnevnte patient var anmeldt, kom anmeldelse

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	8	1	8	1	-	-	3	-	2	-	1	1	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Akut poliomyelitis	15	3	15	3	-	1	2	5	1	-	2	1	-	-	-
Skarlagenfeber	64	2	64	7	1	1	-	2	1	2	-	17	6	6	21
Mæslinger	121	-	121	-	-	-	-	2	1	1	-	14	7	19	77
Difteri (croup)	26	3	26	-	2	1	5	1	3	-	-	2	5	3	4
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Barsel-feber	15	8	13	1	1	1	-	2	3	3	-	-	2	-	-
Pyæmi, sept hæmi	19	7	15	1	2	1	1	-	1	2	1	-	-	2	4
Rosen	55	4	53	6	2	3	7	4	5	9	5	4	1	7	-
Røde hunde	7	-	7	1	-	-	-	3	1	-	-	1	-	1	-
Vandkopper	25	-	25	1	2	4	3	2	3	2	2	1	4	-	1
Kusma	30	-	29	10	-	2	2	-	10	-	-	-	-	4	1
Kikhoste	120	6	120	37	13	14	13	12	4	8	6	1	6	6	-
Akute katarrher i aandedræts- organerne	1648	22	1617	263	268	171	142	167	123	88	78	43	73	89	112
Influenta	1042	9	1041	204	369	173	73	52	30	24	11	15	16	31	43
Lungebetændelse	529	82	529	72	84	34	58	84	36	15	12	14	14	43	63
Pleurit	205	4	205	22	26	23	17	20	17	15	17	10	14	11	13
Gigtfeber	126	5	126	5	14	6	10	6	16	13	20	8	9	5	14
Akut diarré (kolerine)	466	6	466	43	44	25	37	26	49	38	32	66	39	35	32
Pemfigus (hos nyfødte)	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	4525	163	4484	677	828	460	373	388	307	220	187	200	197	262	385

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Stjør- dalen.		Frosten.		Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.		Namsos.		Fosnes.		Kolver- eid.		Vikten.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber.....	2	1	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.....	3	1	-	-	4	-	-	-	-	-	6	1	-	-	2	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	2	1	10	-	31	1	10	-	-	-	1	-	-	-	1	-	9	-
Mæslinger.....	7	-	1	-	43	-	31	-	16	-	1	-	-	-	2	-	-	-	20	-
Difteri (croup)	4	-	3	-	14	3	-	-	1	-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber.....	-	-	5	3	2	1	2	2	4	1	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Pyæmi, septhæmi.....	-	-	1	1	10	1	3	3	2	1	1	-	-	-	-	-	1	-	1	1
Rosen	18	-	4	1	8	-	2	2	7	1	2	-	1	-	3	-	-	-	10	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	5	-	4	-	4	-	6	-	2	-	3	-	-	-	-	-	1	-
Kusma	-	-	-	-	16	-	1	-	8	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	26	-	1	-	39	5	1	-	27	1	-	-	26	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedræts- organerne	110	2	98	-	237	5	213	2	435	5	73	2	137	-	98	2	27	-	220	4
Influenta	61	-	51	1	144	-	112	-	300	1	86	2	123	1	100	4	22	-	43	-
Lungebetændelse	30	5	39	7	94	10	62	8	116	24	34	2	53	6	35	10	34	4	32	6
Pleurit	18	1	8	-	30	-	21	-	40	1	14	-	18	-	13	1	29	1	14	-
Gigtfeber	4	1	16	-	21	1	27	1	33	-	8	-	7	1	2	-	-	-	8	1
Akut diarré (kolerine).....	25	-	33	-	32	-	66	2	185	-	39	-	47	3	14	1	-	-	25	-
Pemfigus (hos nyfødte).....	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	308	11	267	14	710	26	584	22	1194	35	268	7	423	11	271	19	116	6	384	12

om en ny saadan paa gaarden Reppe i Laanke, hvor patienten paa Aunet hadde været like før. (A. Roll). I Levanger landdistrikt behandledes 14 angrepne med 3 dødsfald. Paa gaarden Bolstad i Skogn, Levanger distrikt, var der tidligere paa aaret forekommet et par tilfælde av difteri; i november angrepes paa to nabogaarder kort efter hinanden 5 børn. Ved undersøgelse viste det sig, at hos det ene av de tidligere angrepne børn, der under sin sygdom hadde hat en abscess, var denne netop igjen begyndt at avsondre materie. Da patienten indlagdes i sykehus, blev ikke flere angrepne. (H. Buck). Et enkelt tilfælde viste sig i juni i et hus like ved eksercerpladsen Stenkjærsanden, hvor de aarlige vaabenøvelser da fandt sted. Patienten indlagdes straks i Stenkjær isolationslokale, hvorefter ingen flere angrepes. (A. Schnitler). I Fosnes distrikt forekom 2 tilfælde paa Nesset i Flatanger med ukjent smittekilde. Den ene av de angrepne, en voksen mand, fik efterpaa svelglammelse og parese i underekstremiteterne og døde ca. 14 dage senere av hjertelammelse. (H. Lie).

Av **barselfeber** er opgit 15 tilfælde med 8 dødsfald. I Grong distrikt forløstes av distriktslægen en tilbakeholdt morkake 4 dage efter barnets fødsel. Barselkvinden hadde da høi feber, med rystende frostanfald. Der anvendtes Credés salve; efter 12 dages behandling med denne blev temperaturen normal. Da der optraadte ødem i den ene underekstremitet, indlagdes hun i sykehus, hvor hun helt kom sig. (Angell). I Kolvereid distrikt døde en kvinde, som hadde født i begyndelsen av 7de maaned. Hverken læge eller jordmor var tilstede under fødselen. (A. Arnesen).

Av **kikhoste** opføres færre tilfælde end aaret forut, men sygdommen synes dog fremdeles at ha hat en del utbredning inden flere lægedistrikter. I Stjørdalen distrikt forekom den saaledes i Meraker. I Stenkjær distrikt var den meget utbredt i begyndelsen av aaret, likesaa i Overhallen i Namsos distrikt; i sidstnævnte herred var den tildels noksaa ondartet. (E. Strand).

Akute katarrar i aandedrætsorganerne synes at ha forekommet ganske hyppig.

Av **influenza** har der ikke været anmeldt saa mange tilfælde siden 1900; der opføres ialt 1 042 med 9 dødsfald.

Lungebetændelse var ogsaa hyppigere end vanlig. Iaar anmeldtes 529 patienter med 82 dødsfald, det høieste antal siden 1894. I Kolvereid distrikt forekom talrike tilfælde, som usedvanlig ofte hadde empyem i sit følge. Sygdommen betragtedes av befolkningen som smitsom, distriktslægen jagttog dog kun paa ett sted, at flere end én av samme husstand angrepes. (A. Arnesen).

Pleurit var ogsaa hyppigere end vanlig; saamange tilfælde som iaar har ikke været anmeldt siden 1895.

Akut diarré var derimot forholdsvis sjelden. I Namsos distrikt har distriktslægen regnet ut dødeligheten av diarré og enterit i 10 aaret 1898—1907. Han fandt da, at den utgjorde paa det nærmeste ca. 11 pct. saavel i Namsos by som i bygderne, mens den gjennomsnittlige dødelighet av diarré for det hele land i 10-aaret 1895—1904 var 3,3 pct. Som aarsaker til den større dødelighet inden distriktet anføres, at en del mødre inden alle samfundsklasser foretrækker at opflaske sine børn, istedetfor at gi dem die, at børnenes maver overlæsses, ved at de faar die eller flaske i tide og utide, at komelken tildels er av mindre god beskaffenhet som følge av sterk turnipsfodring, at renligheten ved melkestellet og barnepleien ikke er omhyggelig nok, at kloke koners erfaring tillægges for stor betydning, og at lægerne derfor hentes forsent til de mavesyke børn. (J. Stang).

Av **Fnat** anmeldtes ialt 24 tilfælde. I Vikten distrikt hadde distriktslægen set mindre til denne sygdom end vanlig. (Rüsing).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Stjor- dalen. Tilf.	Frosten. Tilf.	Levanger. Tilf.	Inderøen. Tilf.	Stenkjær. Tilf.	Grong. Tilf.	Namsos. Tilf.	Fosnes. Tilf.	Kol- vereid. Tilf.	Vikten. Tilf.
Veneriske saar.....	5	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel.	7	-	-	-	-	6	-	-	1	-	-
Gonorré, uretrit ...	31	1	2	5	2	4	1	5	4	2	5

Tuberkulose. Til oplysning om de i aaret anmeldte og utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsaks-
lister for det hele amt 18,4 pct. av samtlige kjendte ved sygdom forårsakede dødsfald og 21,9 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 26,5 pct. og 31,9 pct. og for bygderne 17,7 pct. og 21,0 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Hegre, Stjørdalen distrikt, vil sandsynligvis amtets 4de pleiehjem for tuberkulose bli beliggende; ved private bidrag og bevilgninger av flere herredsstyrrer samt av Hegre sparebank er samlet en sum av ca. kr. 3 000. Desuten er der tilbudt fri tomt og tilsagt en del naturalarbeide i form av kjøring, saa foretagendet kun venter paa resterende bevilgninger av amtstinget. (A. Roll). I Inderøen distrikt synes nogen tilbagegang av tuberkulosen at være tvilsom. (Synnestvedt). Fra Stenkjær distrikt anføres, at det maa betragtes som et gode, at profylaksens vigtighet for bekjæmpelsen av sygdommen har faat større grep i befolkningens bevissthet. Men paa samme tid som smittefrykten har let for at overdrive, vil det gjerne mangle paa forstaaelse av den almindelige hygieens og den personlige renlighets betydning. (A. Schnitler). I Grong distrikt findes sygdommen omtrent ikke i Grong herred, mens en del tilfælde forekommer i de øvrige herreder, men den synes at være i avtagende efter tuberkuloselovens ikrafttræden. Folket er meget ivrig efter at faa desinficert saa snart som mulig, og større forsigtighet end før utvises. Som regel underrettes familien straks av lægen, om den syke i begyndelsen skulde ville søke at skjule sin sygdoms natur. Forholdsregler blir da indprentet for det hele hus. (Angell). I Overhallen, Namsos distrikt, viser tuberkulosen intet tegn paa at være i tilbakegang, snarere omvendt. (E. Strand). Hvorvidt sygdommen i Kolvereid distrikt er i tiltagende eller ikke, kan ikke angives med bestemthet. I 1907 er der dog baade anmeldt færre og kommet under behandling færre end i 1906. Naar lægen forlanger det, er patienterne særdeles villige til at la sig indlægge i pleiehjem, hvorved mange smittekilder fjernes. Da der nu er ansat faste desinfektører i alle herreder, kan der i alle tilfælde bli foretat grundig desinfektion. (A. Arnesen). I Vikten distrikt synes tuberkulosen ikke at være i vekst, idet der i protokollerne er indført færre nye tilfælde end i de 3 nærmest foregaaende aar. (Rüsing).

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Stjørdalen	104	20	11	93
Frosten	97	18	14	83
Levanger	149	33	26	123
Levanger by	12	3	1	11
Bygder	137	30	25	112
Inderøen	133	15	22	111
Stenkjær	161	27	35	126
Stenkjær by	40	12	8	32
Bygder	121	15	27	94
Grong	119	17	7	112
Namsos	115	23	11	104
Namsos by	31	7	5	26
Bygder	84	16	6	78
Fosnes	70	18	19	51
Kolvereid	30	8	6	24
Vikten	48	10	12	36
Nordre Trondhjems amt	1026	189	163	863
Derav i byer	83	22	14	69
— - bygder	943	167	149	794

Spedalskhet. Den i den trykte medicinalberetning for 1905 omtalte spedalske kone i Stjørdalen distrikt indlagdes i Reitgjerdets pleiestiftelse. (A. Roll). I Fosnes distrikt var der fremdeles 5 spedalske, 1 i Fosnes og 4 i Flatanger herred. (H. Lie). I Vikten distrikt er 1 av de 3 spedalske, som fandtes der, avgaat ved døden. (Rüsing).

Hyppigere forekomst av **kræft** omtales fra Vikten distrikt. (Rüsing).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. — Fra Frosten distrikt gjentages ogsaa iaar den særdeles rosende omtale av forpleiningen av de der anbragte sindssyke. Forpleierne siges at staa under kontrol ogsaa av naboerne, da disse selv gjerne vil overta forpleiningen. (Bendeke). I Inderøen distrikt forpleies de sindssyke ogsaa godt; men mangel paa asylplads foranlediger, at mange patienter, som burde forpleies i asyl, maa anbringes privat. Dette kan volde stor vanskelighet; distriktslægen opnaadde saaledes efter henvendelse til flere herreder kun at finde ett menneske, som vilde overta forpleiningen av en sindssyk kvinde, og det for et beløp av kr. 500 pr. aar. (Synnestvedt). I Namsos distrikt er forpleiningen likeledes god, men forpleierne har stadig tilbøielighet til at kræve godtgjørelsen forhøiet. Likesaa kræver befolkningen og fattigstyrene mer og mer, at alle sindssyke skal forpleies offentlig. Men saa har det rigtignok hændt flere ganger i senere tid, uagtet reglen er blit, at de sindssyke antages til offentlig forpleining «fra den dag de anbringes i asyl», at fattigstyrene har undlatt at sende patienterne til asyl, hvorved kravet paa stats- og amtsbidrag bortfalder. (J. Stang).

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.		Uttækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.			Mødre.	Børn.	Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer ..	27	-	27	-	-	-	-	1	²⁾ 1	-	-
Bækkensneverhet	7	-	7	-	-	1	¹⁾ 1	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	-	1	-	-	-	-	-	³⁾ 1	-
Placenta prævia og blødning	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Svake fosterlyd	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Uopgit indikation	-	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	43	4	40	3	4	3	3	1	1	1	3
	47		47								

¹⁾ 2den tvilling, om 1ste intet anført. ²⁾ 2den tvilling, om 1ste intet anført. ³⁾ Dødsårsak: barselkrampe.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved drap.
Stjørdalen	306	6	162	10	1	-	3	-	-
Frosten	209	-	108	11	3	1	-	-	1
Levanger	331	3	207	20	1	1	2	-	-
Levanger by	38	-	19	1	-	-	-	-	-
Bygder	293	3	188	19	1	1	2	-	-
Inderøen	217	7	161	12	2	2	6	1	-
Stenkjær	255	3	191	9	1	-	2	2	-
Stenkjær ladested	71	-	40	2	-	-	-	-	-
Bygder	184	3	151	7	1	-	2	2	-
Grong	151	3	117	7	1	-	2	-	-
Namsos	157	3	133	9	2	-	4	3	-
Namsos ladested	65	-	41	5	2	-	1	2	-
Bygder	92	3	92	4	-	-	3	1	-
Fosnes	103	4	79	9	-	-	-	-	-
Kolvereid	99	-	64	2	-	1	5	-	-
Vikten	126	3	77	6	-	-	10	-	-
Nordre Trondhjems amt.	1954	32	1299	95	11	5	34	6	1
Derav i byer	174	-	100	8	2	-	1	2	-
— - bygder	1780	32	1199	87	9	5	33	4	1

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 55 saadanne, derav i Stjørdalen distrikt 1, i Frosten 4, i Levanger 15, i Inderøen 8, i Stenkjær 13, i Grong 1, i Fosnes 3, i Kolvereid 3 og i Vikten 7. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side. — I Vikten distrikt foretoges perforation av fosterhodet hos en kvinde, der hadde barselkrampe. Ved lægens ankomst laa hun i coma, der var ingen fødsel begyndt, ingen fosterlyd kunde høres. Efter manuel utvidning av livmormunden, gik forløsningen godt, og hun var efter denne fri kramperne i 6 timer; men da begyndte disse igjen, og hun døde 2 dage senere uten at være kommet til bevissthet. (Rüsing).

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 5 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaaarsaken for 11 kvinder saaledes: barsel-feber 8, barselkrampe 3. Av de sidstnævnte var 2 fra Kolvereid distrikt, begge gravide i 7de maaned; begge døde umiddelbart efter forløsningen, den ene paa Namsos sykehus (A. Arnesen).

Antallet av **fødte og døde** vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blir saaledes et overskud av 655 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 65,9.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	201	11	190
Lungetuberkulose	189	22	167
Kræft (cancer og sarkom).....	101	7	94
Lungebetændelse.....	82	6	76
Hjerneslag	59	8	51
Organisk hjertesygdom	56	6	50
Tuberkulose utenfor lungerne	55	5	50
Brights nyresygdom	28	1	27
Akute katarer i aandedrætsorganerne.....	22	2	20
Hjertelammelse.....	20	6	14

Veirliget var i det hele tat ugunstig; vinteren var stormfuld, tildels rik paa nedbør, vaaren sur og kold, sommeren kold og regnfuld, høsten likeledes med meget regn. Høihøsten var allikevel ganske rik, men høiet blev tildels daarlig indbjerget. Kornet blev tildels ikke modent, maatte slaaes ned som grønfør. Poteterne led ogsaa meget av det kolde veir og blev av mindre god beskaaffenhet.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Frøsten distrikt siges befolkningen i det hele at leve under gode forhold, har gode klær, gode hus og god, kraftig kost. Et par avholdsselskaper utøver en gavnlig virksomhet. — Drikkevandet betegnes som daarlig paa de fleste steder. Brøndene graves ofte paa uhensigtsmæssige steder med tilsig fra gjødslede marker og grøfter. At faa nogen forandring heri synes omtrent ugjærlig. (Bendeke).

I Stenkjær distrikt er de hygieniske forhold i utvilsom fremgang, om end fremskridtene fra det ene aar til det andet ikke netop er iøinefaldende. Den formindskede bruk av spirituosa er avløst av en saa meget større og stadig tiltagende misbruk av kaffe, en ombytning, som neppe har hat nogen heldig virkning paa den samlede befolknings sundhetstilstand. (A. Schnitler).

I Fosnes distrikt er der ingen væsentlig forandring i levemaaten fra tidligere aar. Tobak brukes i stor utstrækning, likesom ogsaa kaffe misbrukes i høi grad. Folket er gjennemgaaende meget ædruelig. — Den økonomiske tilstand var tiltrods for den feilslagne avling god, væsentlig paa grund av det usedvanlig rike vinterfiske. Desuten foregik utover høsten et noksaa rikt sildefiske i Flatanger. (H. Lie).

I Kolvereid distrikt foregik skreifisket ved Gjeslingerne fra slutten av februar under gunstige forhold og med udmerket utbytte. Dette kom vistnok som en økonomisk redning for mange, idet tidligere mislykkede fiskerier hadde bragt en flerhet av Nærø og Kolvereids indvaanere i en mislig forfatning. Heri foranlediget Gjeslingefisket med ett slag overgang til forholdsvis velstand, ialfald indtil videre; thi dersom fisket igjen skulde slaa feil, vil det vise sig, at det er de færreste, som har noget opsparet. Efter flere aars fravær indfandt silden sig atter, hvad der blev til adskillig indtægt for befolkningen; silden danner likesom

hovedhjørnestenen i dens kosthold. Kunsten at tillage raamaterialet til sund og letfordøielig mat staar likesaa lavt her som paa andre steder av landsbygden. En hermetikfabrik i Nærø og et træsliperi i Kolvereid skaffet i vinterens løp en mængde løsarbeidere lønnende beskæftigelse. — Folket er ædruelig og sedelig. (A. Arnesen).

I Vikten distrikt er de hygieniske forhold nogenlunde tilfredsstillende der, hvor der ikke er større ansamlinger av hus, og dette er jo tilfælde for den allerstørste del av distriktet. Hvor saadanne ansamlinger findes, f. eks. paa Hunnestad, Borgund og især Rørvik, staar der endnu meget tilbake at ønske. For de to førstnævnte gaarders vedkommende er det paa tale at faa dem utskiftet og derved en del av husene utflyttet, men for Rørviks vedkommende, forsaavidt den «bymæssig» bebyggede del angaar, kan der jo aldrig bli tale om utflytning. Her er og blir de sanitære forhold mislige. Forsøkes der paa at samle nogen av de omkringboende for i fællesskap at sprænge ut en avløpsgrøft eller lignende, strander gjerne det hele paa manglende enighet, eller paa vrangvilje fra enkeltes side. Imidlertid har det dog lyktes at faa sprængt ut et par grøfter, hvorved 2 av de værste sumper midt inde i husklyngen er uttørret og forsænkningerne utjevnet; men endnu er der 2 eller 3 igjen. Folk er nu maaske omhyggeligere med at tømme avfaldet fra husene direkte i sjøen, saa der er vel en smule fremskridt med hensyn til renholdet. Drikkevandsspørsmålet staar fremdeles paa samme standpunkt som i beretningen for 1906 beskrevet. Ved amtets medvirken er der dog i aaret ved en ingeniør foretat nivellering, opmaaling og beregning av et drikkevandsanlæg. — Vinterfisket slog godt til, sildefisket om høsten skaffet god matsild til alle hus; havfisket gav kun middels utbytte, men drives allikevel nu i betydelig utstrækning, efterat indbyggerne stadig skaffer sig sjøgaande dæksfartøier dels med seil dels ogsaa med motor. — Vaaningshus opføres fremdeles efter den gammeldagse bygningsmaate med forholdsvis lange, enkelte bygninger med en gang og kjøkken i midten og en stue paa hver side, med vinduer ret mot hinanden paa husets langvægger. Disse bygninger blir næsten altid kolde og trækfulde. — I de senere aar har man stadig i økende utstrækning begyndt at bruke torv til brændsel, da prisen paa ved i de sidste 3 aar er steget med 30 à 40 pct. Der findes heldigvis adskillige torvmyrer til de allerfleste gaarder paa Vikten. Beskaffenheten er ikke saa god, men torven er dog brukbar til brændsel. — Befolkningen lever næsten udelukkende av fiskeri og jordbruk, en del av fiskeri alene, en mindre del av jordbruk alene. Ingen driver et haandverk som eneste næringsvei. Husflid og husindustri drives mindre og mindre. Selv ikke den avlede uld forarbeides i hjemmene, men sendes til spinderierne. — Folket er i det hele ædruelig, kaffe misbrukes i stor utstrækning og bidrar vistnok meget til at øke fordøielsessygdommene og de nervøse lidelser. (Rüsing). — Av fiskerilæge Fladvads indberetning fra fisket ved Sjørgjeslingerne hitsættes: 3 nye rorboder var bygget; de var hensigtsmæssige og gode med arbeidsrum i 1ste og soverum i 2den etage. Desuten var en del ældre boder istandsat. Lerfjordboden paa Heimværet, som av helseraadet var forbudt anvendt, blev allikevel under den store tilstrømning av fiskere uten videre tat i bruk av disse. For at hindre gjentagelse herav, bør den vistnok nedrives, hvortil der efter bygselkontrakten antages at være anledning. — Under den sidste del av fisket maatte en del overbelæg i boderne tillates, men da veiret var godt, føltes det mindre besværlig. — I Nordørerne var rorbodernes tilstand om mulig endnu daarligere end i 1906; i de øvrige var der tilstanden gjennemgaaende upaaklagelig. — I Sjørgjeslingerne maa privetforholdene ansees upaaklagelige, i Nordørerne og Skjærvør manglet priveter ved flere boder; de var tildels saa daarlig opsat, at den første storm feiet dem væk. — Drikkevandsspørsmålet er for Sjørgjeslingernes vedkommende kommet et langt skridt frem ved de 4 brønder, som blev færdig i 1906; men da nedbøren under fisket

var liten, og folkemængden usædvanlig stor, blev de tømte inden fiskets slutning. Naar de øvrige brønder blir færdig, vil imidlertid vandnøden her være avhjulpet. Vandet i de nye brønder var meget godt. Paa Nordøen indeholder brønden rikelig og godt vand. — I den almindelige renlighed spores nok nogen fremgang, men den er endnu langt fra upaaklagelig. — Anvendelse av kvindelige kokker viste sig i flere henseender fordelagtig; det skaffer mere orden, hygge og renlighed i boden.

Sykehus. I Stjørdalen findes et militært sykehus like ved eksercerpladsen. I Levanger ligger Indherreds amtssykehus med isolationslokale; i Værdalen er der for tuberkulose et pleiehjem, som er overtat av amtet. I Stenkjær er der et isolationslokale for epidemiske syke; det blev benyttet næsten det hele aar. Desuten findes der et pleiehjem for tuberkulose. I Vemundvik herred ved Namsos ligger Namdalens amtssykehus med isolationslokale og pleiehjem for tuberkulose. I Vikten distrikt var et sykehus for fiskere i Sørkjølvingerne under opførelse og toges i bruk ved skreifisket i 1908. Det har 2 etager; i 1ste er der 2 sykestuer paa tilsammen 8 senger. I 2den etage er der kontor, venteværelse, beboelsesrum for fiskerilægen o. s. v. Ovenpaa er der tørreloft. Huset koster med utstyr omtrent kr. 5 600 foruten en del sengklær og andet utstyr, der skjænkedes som gave. (Rüsing).

Badeindretninger. I Stjørdalen distrikt er der bad ved det militære sykehus; det benyttes flittig under de militære øvelser. Paa Stjørdalshalsen er der ogsaa en badeindretning, og i Hegre en badstue, fra den sidste levertes i aaret 1848 bad. I Leksviken, Frøsten distrikt, findes der ved et meieri en mindre badeindretning (1 badekar). I Levanger by findes badeanstalt ved Indherreds sykehus. Byens skolebad kan 2 ganger ukentlig benyttes av byens indvaanere som folkebad. I Værdalen har man et forenet kar- og badstubaad. I Inderøen distrikt findes et damp- og karbad ved Kirknes dampmeieri, et karbad ved Røiskje meieri og et varmdusjbad ved Hustad meieri, men samtlige benyttes meget litet. (Synnestvedt). I Stenkjær levertes ved folkebadet (badstubaad) 2 087 bad; det er aapent 1 gang ukentlig. Ved et farveri er der indrettet kar- og dampbad, der staar til avbenyttelse til enhver tid. Beitstadens badstue har staat lukket av mangel paa søkning. I Grong distrikt findes 3 badstuer efter finsk mønster, og søkningen er ganske god. I Namsos distrikt findes foruten badeindretningen ved amtssykehuset ogsaa i ladestedet dusjbad i folke- og middelskolebygningen. Ved Bangdalens sagbruk og ved Spillumbruket, Klingen herred, er der bad for arbeiderne. I Overhallen findes bad ved Overhallens meieri samt badstuer paa Øisletten og Mælen. Badstubaadet i Kolvereid distrikt, aapent hver 14de dag om vinteren, benyttedes noksaa flittig.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Tabellen paa næste side gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaccinerne.

Helseraad. I Vikten distrikt fik man i aarets løp indført sundhedsforskrifter for flytende lossementer i Viktens fiskevær, en foranstaltning, som almindelig var anset paakrævet, da saadanne lossementer nu benyttes hyppigere end før, og deres beskaffenhet, efter undersøgelser av fiskerilægen fra foregaaende aar, ofte var under al kritik. Forskrifterne vedtoges enstemmig i helseraadet, hvor et flertal av medlemmerne er aktive fiskere. (Rüsing).

Kvaksalveri. I Fosnes distrikt søkes enkelte omreisende kvaksalvere i stor utstrækning; men der er ingen fastboende saadan. I Kolvereid distrikt kurerer en kone engelsk syke. Hun behøver ikke at se eller undersøke patienten,

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Nordre Trondhjems amt	60	1945
Stjørdalen	¹⁾ 10	274
Frosten	²⁾ 2	224
Levanger	³⁾ 12	257
Inderøen	⁴⁾ 6	393
Stenkjær	⁵⁾ 5	348
Grong	⁶⁾ 3	107
Namsos	⁷⁾ 11	126
Fosnes	⁸⁾ 3	105
Kolvereid	⁹⁾ 3	63
Vikten	¹⁰⁾ 5	48

¹⁾ Stjørdalen 4, Hegre 1, Meraker 2, Skatval 1, Laanke 2. ²⁾ Frosta 1, Aasen 1.
³⁾ Levanger by 4, Levanger herred 1, Skogn 3, Værdalen 4. ⁴⁾ Ytterøen 1, Verran 1,
Inderøen 1, Hustad 2, Røra 1. ⁵⁾ Stenkjær ladested 1, Egge 1, Ogdalen 1, Beitstaden 1,
Namdalseidet 1. ⁶⁾ Snaasen 1, Lierne 2. ⁷⁾ Namsos ladested 6, Vemundvik 3, Klin-
gen 1, Overhallen 1. ⁸⁾ Fosnes 1, Flatanger 2. ⁹⁾ Kolvereid 1, Foldereid 1, Nærø 1.
¹⁰⁾ Vikten 3, Leka 2.

det er nok, naar man sender et klædesplag. Saa undersøger hun dette, og der-
etter sender hun medicin, som skal have i badevandet. En gammel lap, næsten
100 aar, men endnu rask og rørig, «helbreder» ved ordets magt, idet han
læser over patienten. — Adskillig tysk medicin anvendes, mest til utvortes bruk.
(A. Arnesen).

XVIII. Nordlands amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordnødre.	Hjælpe- vaksinatorene.
Amtet		38575,98	150 637	50	8	94	63
1. Brønnøy		2 628,85	12 759	3	-	6	5
Bindalen		1 498,33	2 501	1	-	2	2
Brønnøy		150,37	3 450	1	-	1	1
Velfjord		600,39	1 493	-	-	1	1
Vega		147,27	2 620	1	-	1	1
Vik		232,49	2 695	-	-	1	-

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
2. Alstahaug		1 448,22	11 917	4	-	5	3
	Stammes.	316,78	2 813	-	-	1	1
	Alstahaug.	91,79	1 632	2	-	1	
	Herøy	172,83	3 818	1	-	1	1
	Tjøtta	866,82	3 654	1	-	2	1
3. Vefsen		6 481,64	7 305	2	2	4	2
	Mosjøen, ladested. . .	0,83	1 446	2	2	1	-
	Vefsen	3 416,73	4 803	-	-	1) ²	1) ¹
	Hattfjelldalen	3 064,08	1 056	-	-	1	1
4. Ranen		6 268,26	13 772	6	-	9	5
	Nesna.	580,90	3 307	1	-	2	1
	Dønnes	87,18	1 431	1	-	1	1
	Hemnes	1 692,46	4 651	1	-	2	2
	Mo	3 907,72	4 383	3	-	4	1
5. Lurøy		1 856,47	8 826	2	-	5	4
	Lurøy	270,86	2 279	-	-	2	1
	Træna	17,36	534	-	-	1	1
	Rødøy	696,83	2 662	1	-	1	1
	Meløy	871,42	3 351	1	-	1	1
6. Gildeskaal		1 896,03	5 731	1	-	3	3
	Gildeskaal	665,31	4 051	1	-	2	2
	Beiarn	1 230,72	1 680	-	-	1	1
7. Bodø		673,40	9 627	5	3	5	2
	Bodø, kjøbstad	1,03	5 031	3	3	2	-
	Bodin	672,37	4 596	2	-	2) ³	2) ²
8. Folden		2 326,28	4 642	1	-	3	3
	Sørfold	1 563,48	2 436	1	-	1	1
	Nordfold	588,59	1 333	-	-	1	1
	Kjerringøy	174,21	873	-	-	1	1
9. Skjerstad		3 980,19	9 426	4	-	5	4
	Skjerstad	730,22	1 649	-	-	1	1
	Fauske	775,11	4 745	3	-	3	2
	Saltdalen	2 474,86	3 032	1	-	1	1
10. Steigen		450,86	3 533	1	-	2	1
	Steigen	265,45	2 328	1	-	1	1
	Ledingen	185,41	1 205	-	-	1	-
11. Hamarøy	Hamarøy	1 058,83	3 134	1	-	1	1

¹⁾ Den ene av disse bor i Mosjøen. ²⁾ En av disse bor i Bodø.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje de- cember 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjelpe- vakemødre.
12. Lødingen		2 832,05	6 205	2	-	6	4
	Lødingen	1 223,97	3 941	1	-	4	3
	Tysfjord	1 608,08	2 264	1	-	2	1
13. Ofoten		3 011,10	11 426	3	2	9	7
	Evenes	574,85	3 393	1	-	3	2
	Ankenes	2 423,43	4 328	-	-	3	4
	Narvik, kjøbstad	12,82	3 705	2	2	3	1
14. Flakstad		327,85	4 166	3	-	4	3
	Flakstad	298,98	3 001	2	-	2	2
	Værøy	28,87	1 165	1	-	2	1
15. Buksnes		¹⁾	9 532	2	-	7	5
	Buksnes	169,01	5 474	2	-	4	2
	Borge sogn av Borge herred	?	3 595	-	-	3	2
	Del av Valberg sogn	?	463	-	-	-	1
16. Austlofoten		¹⁾	6 509	3	-	5	4
	Resten av Valberg sogn av Borge herred	?	268	-	-	-	-
	Vaagan	286,17	4 821	2	-	4	3
	Gimøy	185,34	1 420	1	-	1	1
17. Hadsel		944,02	11 898	4	1	7	2
	Hadsel	765,42	7 648	3	1	5	1
	Bø	178,60	4 250	1	-	2	1
18. Sortland		1 594,62	10 229	3	-	8	5
	Sortland	586,82	3 317	1	-	2	1
	Øksnes	408,22	3 025	1	-	2	1
	Dverberg	599,58	3 887	1	-	4	3

¹⁾ Buksnes og Austlofoten distrikter har tilsammen et flateindhold av 897,31 km.²

²⁾ En av disse bor i Narvik.

Sundhetstilstanden kan i sin almindelighet siges at ha været kun nogen-
lunde tilfredsstillende. Der anmeldtes av epidemiske sygdomstilfælde ialt 10 172,
hvorav 286 med dødelig utgang, mot henholdsvis 8 232 og 248 i 1906.

Dødeligheten. De døde antal utgjorde 2 325 eller 14,3 pro mille av
den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (162 400). Aaret forut var
dødeligheten 12,0 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til
tabellen paa side 219—221, sammendraget efter lægernes opgaver.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	26	11	25	-	2	1	2	2	4	2	3	4	1	3	1
Cerebrospinalmeningit	6	3	5	-	-	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	6	3	6	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	1	1
Skarlagensfeber	223	2	215	22	11	16	44	3	1	1	7	9	44	43	14
Mæslinger	191	-	191	-	-	-	-	-	-	-	-	6	3	50	132
Difteri (croup)	83	6	83	2	1	6	3	10	2	6	12	5	20	5	11
Blodgang	5	1	4	-	-	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-
Barselfeber	36	11	36	1	-	-	6	5	1	4	7	1	7	3	1
Pyæmi, septhæmi	52	9	44	3	-	3	3	3	3	7	4	4	5	5	4
Pemfigus (hos nyfødte)	10	1	10	-	1	-	-	2	2	1	1	1	1	-	1
Rosen	93	2	93	4	9	12	7	5	6	14	6	7	9	5	9
Røde hunde	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	74	-	71	8	18	3	3	1	13	5	9	1	1	5	4
Kusma	44	-	44	5	8	8	6	-	1	-	3	1	6	6	-
Kikhoste	84	6	84	14	10	10	7	-	4	2	-	-	7	10	20
Akute katarrer i aandedrætsorg.	4303	82	4277	570	744	559	474	362	264	219	194	178	198	220	295
Influenza	2190	18	2166	273	883	514	218	84	48	19	17	22	27	34	27
Lungebetændelse	779	97	767	87	103	68	75	92	65	37	28	20	35	56	101
Pleurit	572	6	572	55	56	68	72	57	52	48	38	25	34	38	29
Gigtfeber	287	5	287	31	33	28	26	17	22	21	21	14	20	27	27
Akut diarré (kolerine)	1106	22	1093	65	87	78	104	106	111	128	104	77	78	78	77
Skjærbuk	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	10172	286	10074	1141	1966	1378	1053	751	600	516	454	376	496	589	754

Nordlands amt, 1907.

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Brønnøy.		Alstahaug.		Vefsen.		Ranen.		Lurøy.		Gildeskaal.		Bodø.		Folden.		Skjerstad.		Steigen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	1	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	4	-	1	-	2	2	-	-
Cerebrospinalmeningit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.	4	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	8	-	-	-	7	-	20	-	6	-	38	1	21	-	21	-	32	-	27	-
Mæslinger	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	9	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	22	2	-	-	14	2	2	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Barsefeber	-	-	-	-	1	1	1	-	4	2	-	-	3	3	1	-	-	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	5	-	1	1	1	1	-	-	1	1	-	-	8	2	-	-	2	-	4	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-
Rosen	6	-	1	-	5	-	1	-	-	-	4	-	12	-	-	-	10	-	6	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	1	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	-	-	28	1	27	3	9	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrher i aandedrætsorganerne	137	2	110	6	166	4	635	14	300	3	20	-	512	1	23	-	600	17	19	-
Influenza	28	7	39	-	57	-	207	1	27	2	1	-	65	-	-	-	251	4	49	-
Lungebetændelse	41	9	37	9	42	10	44	10	21	1	16	3	56	5	11	4	146	14	22	1
Pleurit.	53	2	15	-	14	-	36	1	14	-	22	-	83	1	9	-	95	-	24	-
Gigtfeber	14	1	10	-	29	-	25	-	12	-	6	-	46	1	4	-	36	-	1	-
Akut diarré (kolerine)	50	4	37	1	79	3	181	4	16	1	4	-	157	-	2	-	155	7	-	-
Skjorbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-

(Forts.).

Fordeling paa lægedistrikterne:

	11		12		13		14		15		16		17		18		19	
	Hamarey.		Lødingen.		Ofoten.		Flakstad.		Buksnes.		Aust- lofoten.		Hadsel.		Sortland.		Under Lofotfisket.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	7	3	1	-	4	3	1	1
Cerebrospinalmeningit.	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	14	-	5	-	-	-	6	-	12	1	4	-	-	-	2	-
Mæslinger	-	-	1	-	181	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	1	-	-	-	3	-	-	-	2	1	12	-	-	-	15	1	1	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-
Barselfeber	-	-	2	-	4	-	-	-	2	1	2	1	13	2	2	1	-	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	1	1	10	-	6	2	7	1
Pemfigus (hos nyfødte)	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Rosen	-	-	-	-	11	-	1	-	6	-	5	-	10	2	8	-	7	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	43	-	8	-	4	-	3	-	2	-	1	-	4	-	-	-
Kusma	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	-	16	-	18	-
Kikhoste	-	-	2	-	5	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	11	-
Akute katarrer i aandedræts- organerne	63	-	134	-	136	16	63	-	78	4	271	7	132	5	105	3	799	-
Influenta	43	1	96	-	227	1	82	-	72	-	83	-	100	2	59	-	704	-
Lungebetændelse	15	3	13	-	52	7	18	-	19	3	21	2	84	14	63	2	58	-
Pleurit	7	-	24	-	37	-	8	-	18	1	12	-	21	1	24	-	56	-
Gigtfeber	-	-	5	-	24	-	9	-	15	-	20	1	9	1	8	1	14	-
Akut diarré (kolerine)	39	-	35	-	117	1	6	-	26	1	55	-	24	-	15	-	108	-
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	169	4	372	-	820	27	191	-	249	12	513	16	414	27	330	13	1788	2

Av **tyfoidfeber** har ikke i nogen av de sidste 40 aar saa faa tilfælde været anmeldt som i dette; kun 2 indtraf i Bodø by, de øvrige 24 i bygderne. — Fra Vefsen omtales et tilfælde paa en plads under Øvre Bjørnaaen, hvor vedkommendes mor for en halv snes aar siden var død av nervefeber, og hvor smitte denne gang muligens hadde fundet sted ved, at nogen av morens efterlatenskaper, som hadde ligget bortgjemt, var blit hentet frem. (Klüver). — I Skjerstad distrikt forekom 3 spredte tilfælde, der behandledes paa sykehuset i Sulitjelma. — I Ofoten døde i Ballangsmarken (Evenes) en pike, som nylig var kommet hjem fra tjeneste i Narvik. — I Buksnes indtraf 1 tilfælde paa Sennesvik, hvor sygdommen hadde forekommet for nogen aar siden. Vidals reaktion viste agglutination for paratyfus. — I Austlofoten blev en handelsreisende, der kom til hotellet i Kabelvaag, som lidende av tyfoidfeber indlagt paa fiskersykehuset dersteds; en hotelpike, som hadde stelt hans værelse, blev angrepet et par uker senere; omtrent samtidig indlagdes ogsaa en fisker, som paa veien hjem fra Vestlofoten kom indom Kabelvaag for at søke læge. Henimot slutten av aaret indsygnet økonomen paa sykehuset; dette blev tilslut desinficert og saavel økonomens soveværelse som epidemiværelset malt. De øvrige tilfælde i dette distrikt var spredt og uten kjendt smittekilde. — I Øksnes (Sortland distrikt) forekom 2 tilfælde paa Barkestad og 2 i et hus paa Strengelvaag; begge paa sidstnævnte sted og det ene paa Barkestad endte dødelig. — Under Lofoffisket døde en fisker paa sykehuset i Skroven.

Cerebrospinalmeningit. I Gildeskaal indtraf et tilfælde paa Vaag, hvor der i slutten av foregaaende aar ogsaa hadde forekommet et tilfælde av denne sygdom og et av akut poliomyelit; nogen direkte smitte kunde ikke paavises. — I Ofoten optraadte et dødelig endende tilfælde i Tjellebotn. — Av 2 tilfælde i Gimsøy (Austlofoten) hadde det ene dødelig utgang; det er ikke opført paa dødslisten, ialfald ikke under denne dødsårsak.

Akut poliomyelit. I Brønnøy forekom et isolert tilfælde paa barnehjemmet paa gaarden Reinfjord, samt et dødelig endende tilfælde paa Kraaknes; av 2 tilfælde paa et par gaarder i den avsides liggende Okfjord (Velfjorden herred) hadde det ene ogsaa dødelig utgang; i det andet kom der lammelse av den ene underekstremitet; en rekvisition for indlæggelse av sidstnævnte patient i Søvik sykehus blev ikke benyttet, hvorimot man ved konsultation av en kvaksalver opnaadde at faa kastet bort en del penger. (Sellæg). — I Tjøtta (Alstahaug distrikt) blev en pike angrepet under potetesoetningen, som foregik i surt og kaldt veir. — I Evenes (Ofoten) indtraf 1 tilfælde paa Nordlandet.

Av **skarlagensfeber** er anmeldt 14 tilfælde fra byerne (Bodø 11, Narvik 3); de øvrige fra bygderne. Forløpet var som regel let. — I Vefsen forekom nogen tilfælde paa Trollerud i Hattfjelldalen; smitten hadde en omreisende kvinde bragt ditop. Blandt ungdom, som i anledning av konfirmation var kommet til Mosjøen og blev inspicert av distriktslægen, fandtes én i avskallingsperioden; vedkommende var fra Kalvmoneset. — I Gildeskaal gik flere av patienterne oppe under hele sygdommen; hos et par optraadte komplikationer fra ørene, og et litet daarlig ernært barn døde av pyæmi. — I Lødingen forekom sygdommen paa et par gaarder i Edfjorden og paa Helland i Tysfjorden; til sidstnævnte sted var smitten antagelig kommet fra nogen nærliggende gaarder i Hamarøy distrikt, hvor sygdommen efter sigende hadde optraadt nogen tid i forveien. — I Evenes (Ofoten) iagttoges kun et tilfælde paa Sørlandet, men adskillig taler for, at der har været flere omend meget lette tilfælde, og at disse ogsaa kan ha git anledning til, at der optraadte et tilfælde paa Liland. — I Austlofoten var der nogen tilfælde paa Gimsøy som fortsættelse av en epidemi fra foregaaende aar. I Vaagan optraadte sygdommen kun hos en enkelt familie.

Av **mæslinger** er der fra Bodø by kun anmeldt 3 tilfælde. I Narvik hadde sygdommen derimot stor utbredning i slutten av aaret; smitten var sand-synlig kommet fra Sverige, da det første tilfælde, som iagttoges, var hos et barn derfra, som var kommet til byen for at søke læge.

Av de anmeldte **difteritilfælde** indtraf de 10 i byerne (Bodø 7, Narvik 3); de øvrige i bygdene. — I Skjerstad distrikt forekom nogen tilfælde paa Fauske og Søkjelvik; paa Finneid, hvor et barn døde av croup, hadde sygdommen været en uke og opdagedes først derved, at barnet fik kvælningssanfald; paa en gaard i Valnesfjorden indtraf ogsaa et dødsfald; sygdommen var likeledes her saa langt fremskreden, at anvendelse av serum intet nyttet. Paa en husmandsplads under Venset indsygnet en mand; børnene hadde forut hat litt «ondt i halsen». — I Buksnes forekom et par tilfælde paa Gravdal; ett endte dødelig paa sykehuset, hvor der foretoges tracheotomi. — Foruten enkelte faa tilfælde i Sortland forekom nogen paa Aase i Dverberg, hvor sygdommen i en række av aar nu og da har dukket op. Av 3 tilfælde i Øksnes kom der i det ene croup med dødelig utgang; sygdommen hadde været i flere dage, inden læge tilkaldtes; samtidig var der flere tilfælde av mistænkelig angina paa de nærliggende gaarder og ellers spredt utover bygden; der anvendtes tildels ogsaa i disse serumbehandling.

Barselfeber. I Vefsen indtraf et dødelig endende tilfælde, der sand-synlig var fremkaldt ved bruken av et stykke oljelerret, man hadde laant, og som tidligere var benyttet av en barselsyk. De almindelige forsigtighetsregler likeoverfor jordmoren blev iagttat, likesom en omhyggelig desinfektion blev gjennomført paa gaarden. (Klüver) — I Lurøy hadde en ca. 30 aar gammel pike, der led av kyfose, i den sidste tid av svangerskapet og under det langvarige fødselsarbeide hat rikelig stinkende utflod; hun fik peritonit med betydelig meteorisme, der mot forventning gik forholdsvis hurtig tilbake. Foruten en fistel i ingven, som i mange aar av og til hadde seerneret og kunde tyde paa kyfosens tuberkuløse natur, var der ogsaa symptomer, som pekte paa kompression av nedre del av spiserøret; mistanken om en tuberkuløs absces i mediastinum posticum blev styrket ved, at der efter nogen tid begyndte ophostning av rikelig ildelugtende pus. Hun døde hektisk. (Glatved). — Paa Meløy forekom 2 dødelig endende tilfælde; i det ene av disse var benyttet en gammel hjelpekone, som var kommet like fra jordarbeide; den anden barselkone nedkom et par maaneder for tidlig, og hadde ikke nogen til at hjelpe sig; straks fødselen var over, tok hun fat paa sit daglige arbeide i huset, men blev syk et par dage senere, og døde efter ca. 12 timers sygdom. (L. Daae). — I Lødingen indtraf det ene av tilfældene paa en avsides liggende gaard i Øksfjorden; det var av meget alvorlig art; hjelpekone var benyttet. — I Buksnes distrikt hadde den kone, som døde, allerede i svangerskapets sidste tid været meget syk, lidende av diarré og nyresygd. — I Øksnes (Sortland distrikt) endte det ene av de der forekommende tilfælde letalt; jordmor hadde været tilkaldt.

Av **vandkopper** omtales fra Buksnes et særlig gravt tilfælde, hvor der var voldsom stomatit paa grund av slimhindesaar.

En temmelig utbredt epidemi av **kusma** forekom om sommeren og høsten i Øksnes.

Av **akute katarrar i aandedrætsorganerne** har der i Mo (Ranen distrikt) været mange tilfælde især ved Storforsheiens malmforædlingshuse, men saavidt skjønnes har de ikke været av alvorligere art; endnu er ingen, som arbeider i støvhusene, blit indført i tuberkuloseprotokollen. Klager fra befolkningens side i anledning av støvet har ikke været sjeldne; men rygterne om dets skadelighet er betydelig overdrevne. (Grüner). — Fra Lurøy anføres: Skulde man under denne rubrik opføre alle de tilfælde, for hvilke der ute i værene leveres litt

Veneriske

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa					
		1	2	3	4	5	6
		Bremøy.	Alstahaug.	Vefsen.	Ranen.	Lurøy.	Gildeskaal.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar.....	12	-	-	-	2	-	-
Syfilis, konstitutionel.....	79	-	1	-	7	-	-
— hereditær.....	3	-	-	-	-	-	-
Gonorré, uretrit.....	402	7	7	5	27	11	7

hostedraaper, æter etc., vilde det bli et ganske betydelig antal; naar folk med disse affektioner ellers kommer til læge, er det næsten altid som følge av frygt for, at det er noget tuberkuløst, der er i anmarsj. (Glatved).

Influenta var meget utbredt. — I Hamarøy var der faa hus, hvor der ikke var en del angrepne. — Ogsaa i Buksnes var der særdeles mange syke, da vinterfisket netop paa den tid var paa sit høieste, og en mængde fiskere forsamlet i distriktet. Epidemien var dog gjennemgaaende let; de fleste gik oppe og «støvlet sygdommen av» kurerende sig selv med æter og Hoffmannsdraaper, en vare hvorfor snart saavel handelsmændene som filialapoteket i Stamsund var utsolgt. Der forekom dog enkelte alvorlige tilfælde indimellem og da i form av lungebetændelse, pleurit og otit. Lungegangræn iagttoges i ett tilfælde. (O. Bugge).

Av **lungebetændelse** er et betydelig større antal anmeldt end vanlig. — I Vik (Brønnøy distrikt) forekom sygdommen spredt over hele bygden med tiltagende hyppighet i 4de kvartal; den hadde et meget gravt forløp og endte i regelen lytisk fra 9de døgnet; i ett av tilfældene utviklet der sig et empyem under rekonvalescensen. — Fra Buksnes omtales et ondartet tilfælde av pyæmisk karakter; en 45-aarig mand fik efter en lungebetændelse paa høire side empyem paa samme side; efterat dette var operert, var han bra et par uker; saa fik han lungebetændelse paa venstre side, greiet ogsaa denne, men fik en tid efter osteomyelit i høire humerus op inot leddet; ogsaa herfor blev han med held operert. Han laa 2 maaneder paa sykehuset. (O. Bugge).

Av **akut diarré** forekom i Mosjøen (Vefsen distrikt) en liten epidemi i mai; da sygdommen ikke var fri for at være litt ondartet og mest optraadte i soldaterkvartererne, fik verterne i disse ordre til at koke melken, hvilket ogsaa helseraadet i stedets aviser opfordret publikum til at gjøre. (Klüver).

Av **fnat** er ialt anmeldt 384 tilfælde, hvorav 105 under Lofotfisket. — Fra Hamarøy anføres, at der av læger kun blev behandlet 11. Antallet av angrepne var dog betydelig større, men mange laver selv fnatsalve. Lofotfiskerne klager over, at de blir smittet under fisket og fører «kløen» med sig hjem. (P. Hansen). — Fra Buksnes, hvor denne plage fremdeles er meget utbredt, skrives, at det eneste effektive for at faa den utryddet i en fattig familie vilde være, at samtlige medlemmer undergik en skabkur paa sykehuset, mens hjemmet blev ordentlig desinficert; men slike utgifter vilde nok kommunen betakke sig for. (O. Bugge).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlete tilfælde vil sees av ovenstaaende tabel.

sygdomme.

lægedistrikterne:										Under Lofotfisket.
7	9	10	12	13	14	15	16	17	18	
Bodø.	Skjer- stad.	Steigen.	Lødingen.	Ofoten.	Flakstad.	Buksnes.	Aust- lofoten.	Hadsel.	Sortland.	
Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
-	1	-	-	7	-	-	2	-	-	-
20	1	-	4	19	4	-	3	4	-	16
-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-
92	19	6	3	54	21	31	32	23	2	55

I Tysfjord (Lødingen distrikt) blev i en familie konen smittet av tjenestepiken og manden igjen av konen. (Chr. Pedersen). — I Narvik (Ofoten) kom som vanlig forholdsvis mange tilfælde under behandling, men de fleste var blandt besætningerne paa malmskuterne og erhvervet i utenlandske havne, spesielt i Bremen, Rotterdam eller Middlesborough. De hjemlige smittekilder blir som regel ikke gamle, før de opdages, og da sendes vedkommende øieblikkelig til sykehus for offentlig regning. Optraadte man nemlig ikke paa et sted som dette saavidt rigorøst, vilde man vistnok snart bli aldeles oversvømmet av disse sygdomme. Ofte er det blottende unge piker, 14—15 aar gamle, som driver trafikken ombord paa malmskuterne; og vergeraadet har hat mangen tung tørn at ta for at faa ryddet op i disse forhold. (N. Astrup). — I Austlofoten skyldes de ikke faa tilfælde av gonorré den store konfluks av løsarbeidere til de nye grubeanlæg i distriktet; de enkelte arbeidslag har en kokke, som ofte er et tvilsomt subjekt. (P. Backer). — Under Lofotfisket var disse sygdomme hyppig, særlig i fiskeridistrikterne inden Flakstad distrikt.

I Brønnøy forekom 1 tilfælde av **conjunctivitis blennorrhoeica** hos et nyfødt barn; moren led av uretrit.

Tuberkulose. Angaaende nye tilkomne tilfælde m. v. av denne sygdom henvises til tabellen i den almindelige beretning, der er utarbeidet efter de indsendte utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Dødsfald av lunge-tuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaaarsakslistor for det hele amt 19,4 pct. av samtlige kjendte ved sygdom foraarsakede dødsfald og 23,2 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 26,0 pct. og 31,0 pct. og for bygderne 18,9 pct. og 22,7 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Sygdommen angives fra Dønnes (Ranen distrikt) og fra Lurøy distrikt at være i fremgang. I førstnævnte herred har ordføreren i helseaadet holdt 3 foredrag om tuberkulose og derved blandt andet hat anledning til at gjøre folk bekjendt med loven av 8de mai 1900. Distriktslæge Glatved skriver: Jeg har efterhaanden vænnet mig til at betrakte gamle, hostende personer som den farligste smittekilde; slike gamle mennesker lidende av aargammel hoste er vistnok uten undtagelse tuberkuløse; men da sygdommen gjør meget langsomme fremskridt i en slik gammel krop, lever og lever de aar efter aar og smitter børn og børnebørn. Naar man først er blit opmerksom paa forholdet, er det merkelig, hvor ofte den scene gjentar sig: i en familie en gammel, hostende bedstemor eller bedstefar, der bor hos et av sine gifte børn, eller børnene bor hos dem; eftersom nu børnebørn fødes og vokser op, angripes først en av tuberkulose, og

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Brønnøy	141	25	29	112
Alstahaug	116	27	19	97
Vefsen	111	13	22	89
Mosjøen ladested	21	8	5	16
Bygder	90	5	17	73
Ranen	226	34	32	194
Lurøy	118	26	10	108
Gildeskaal	65	18	4	61
Bodø	132	26	17	115
Bodø by	45	10	4	41
Bodin	87	16	13	74
Folden	22	4	5	17
Skjerstad	164	34	46	118
Steigen	34	6	1	33
Hamarøy	33	4	4	29
Lødingen	63	13	-	63
Ofoten	127	27	27	100
Narvik by	53	13	10	43
Bygder	74	14	17	57
Flakstad	16	6	-	16
Buksnes	86	19	12	74
Austlofoten	81	20	16	65
Hadsel	113	19	27	86
Sortland	54	10	13	41
Under Lofotfisket	8	-	2	6
Nordlands amt	1710	331	286	1424
Derav i byer	119	31	19	100
-- - bygder	1591	300	267	1324

naar det først er begyndt, gaar det gjerne fort, en efter en ligger de under for tuberkulosen. Nu hører det til de faste og vigtigste spørgsmaal, jeg retter til en ny opdaget tuberkuløs, «om der er nogen gammel, hostende person i huset eller hos en av naboerne» — for det kan ogsaa være tilfældet. Med disse gamle, grisete personer kommer man ingen vei; man kan ligegodt snakke til væggen som til dem; men før man faar disse gamle, hostende mennesker fjernet og isolert, kommer man ingen vei med bekjæmpelsen av ftisis. Jeg betragter dette som langt vigtigere end tuberkulinundersøgelse av kvæget. Det er bedsteforældrene der smitter de smaa børn — ikke «kua». — I Fauske (Skjerstad distrikt) synes sygdommen at gripe om sig i betænkelig grad, og det blir mer og mer vanskelig at faa de syke anbragt. Herredsstyret har derfor besluttet at bygge et pleiehjem paa gaarden Rørvik, som kommunen har kjøpt; hjemmet skal være

i drift inden aar 1909, da saadan betingelse er knyttet til et beløb paa ca. kr. 1 800, som er indsamlet i Sulitjelma for øiemedet. (P. Barth). Fra Hamarøy og Ofoten faar de syke og deres omgivelser lovord for sin forsigtighet og nøiagtige efterleven av de givne forholdsregler; men der findes ogsaa arnesteder, hvor smitten holdes vedlike; daarlige og trange boliger med litet lys og luft; opdages et nyt tilfælde paa saadanne steder, viser det sig somoftest, at flere allerede er angrepet. (Borch-Johnsen). — Fra Buksnes skrives, at det ikke er let at holde rede paa de begyndende og nye tilfælde; mange unddrar sig nemlig videre undersøgelse og kontrol, naar de efter første gangs undersøgelse er erklæret for mistænkelige paa tuberkulose. Istedetfor at komme igjen til fornyet undersøgelse eller sende spyt til prøve, reiser de til andre læger for om mulig der at faa bedre trøst, eller de henvender sig til en kvaksalver, eller de skaffer sig nogen medicin og er saaledes, indtil videre ialfald, ikke under lægebehandling og kontrol. En del der burde være indført i protokollen, blir det av denne grund ikke. At bli erklæret tuberkuløs er for mange næsten like galt som at erklæres for spedalsk. Smittefrykten overdrives fremdeles, delvis til sorg og unødig plage for mangen stakkars tuberkuløs, der ofte umulig kan opdrive fornøden hjelp i huset. Forresten maa kjendskapet til sygdommens art og dens smitteveier siges at være meget godt og rigtig opfattet. Under et større landbruksmøte her, hvor der av amtsagronomen, landbruksbestyreren, skogforvalteren og flere holdtes en række foredrag om kvæg-avl, svinehold, jordbruk og skogsaken o.s.v. holdt distriktslægen et foredrag om tuberkulose, og i tilslutning hertil holdtes av amtsdyrlægen et om tuberkulose hos kvæget. Den nærmeste følge av disse foredrag viste sig deri, at meieribestyrelsen i Buksnes fattet beslutning om, at samtlige kjøer, fra hvem melk levertes til meieriet, skulde tuberkulinundersøkes = ca. 400 besætninger. Forøvrig er kvæget her ikke meget tuberkuløst; for Nordland = 1,5 pct. (O. Bugge). Fra Austlofoten klages over, at der paa sykehusene ofte vises uvillighet til at ta tuberkulose i pleie; da amtet har sykehus, som delvis er litet benyttet, vilde det antagelig være til ganske anden nytte, om ett av disse blev anvendt til pleiehjem for slike syke. (P. Backer).

Spedalskhet. I Gildeskaal blev den ene av de derværende spedalske i aarets løp sendt til Reitgjerdets pleiestiftelse. I Bodø og Buksnes findes der 2 syke i hvert distrikt, samt 1 i Austlofoten.

I anledning av de hyppige **fordøielssygdomme** anføres fra Dønnes, (Ranen distrikt), at et praktisk husholdningskursus, som har været avholdt til fremme av et sunt kosthold, maa tillægges en ikke ringe betydning for bekjæmpelsen av disse onder, likesom leilighetsvise nyttige vink og raad med hensyn til en fornuftig og hygienisk levevis synes at ha utøvet en gunstig virkning. (K. Lund). — I Lurøy har de mange store arbeidsplasser, der er opstaatt i den senere tid, medvirket til, at mange familier fæster en tomt uten jordvei til, hvor de saa opslaar sin bopæl; det gaar nemlig vanskelig at forene arbeidet paa disse plasser med driften av jordveien hjemme; men saa maa der kjøpes separat melk og margarin som en slags erstatning for nysilet melk og smør. (Glatved). — Fra Austlofoten anføres, at man nu under fiskerierne ikke sjelden drikker te, særlig karvete, kakao eller havresuppe istedetfor den evindelige svarte kaffeen.

Angaaende amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 84 saadanne, derav i Brønnøy distrikt 3, Alstahaug 3, Vefsen 2, Ranen 16, Lurøy 5, Gildeskaal 4, Bodø 11, Skjerstad 3, Steigen 1, Hamarøy 2, Lødingen 3, Ofoten 5, Flakstad 2,

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.				Uttækning ved bækkenendeleie.			Perfora- tion.	Efter- byrds- operation.	Abortus provo- catus.
	Mødre.			Børn.			Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Mødre.	Moder.
	Lev.	Død.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smerte- fulde veer	41	-	1	¹⁾ 38	4	1	1	-	-	1	3	³⁾ 2	1	-	-	-
Bækkensneverhet	12	-	-	12	-	-	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	1	-	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele ...	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ødem i fødselsdelene	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode ...	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	-	-	²⁾ 1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Uopgit indikation	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	60	1	1	57	5	1	9	1	3	7	3	2	1	1	6	1
	62			63			10		10		3					

¹⁾ Blandt disse et tvillingpar. ²⁾ Opgit dødsårsak: Exhaustio virium. ³⁾ En av disse forløst ved tang.

Anm.: Ifølge oplysning paa listen over jordmødrenes virksomhet er der desuten av læger (i Alstahaug distrikt) utført 1 tangforløsning og 2 vendinger.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Brønnøy	346	8	217	23	2	1	16	-
Alstahaug	341	9	191	20	2	-	9	1
Vefsen	193	2	120	14	3	1	3	-
Mosjøen ladested	39	-	23	1	-	-	1	-
Bygder	154	2	97	13	3	1	2	-
Ranen	503	15	247	32	3	1	10	1
Lurøy	255	8	143	13	-	-	10	-
Gildeskaal	172	4	94	7	-	1	10	1
Bodø	247	10	132	21	-	3	1	2
Bodø by	111	4	45	8	-	-	-	1
Bodin	136	6	87	13	-	3	1	1
Folden	147	1	57	11	-	-	4	-
Skjerstad	344	10	174	25	3	-	3	-
Steigen	73	3	49	5	-	-	5	-
Hamarøy	74	4	44	5	-	-	3	-
Lødingen	195	5	92	10	1	-	7	1
Ofoten	456	12	136	38	4	-	2	-
Narvik by	213	7	60	23	1	-	2	-
Bygder	243	5	76	15	3	-	-	-
Flakstad	157	6	72	14	2	-	18	-
Buksnes	316	8	123	20	-	-	6	-
Austlofoten	197	5	101	10	2	1	9	1
Hadsel	384	10	171	29	4	1	3	3
Sortland	320	4	162	28	2	2	14	-
Nordlands amt	4720	124	2325	325	28	11	133	10
Derav i byer	363	11	128	32	1	-	3	1
— - bygder	4357	113	2197	293	27	11	130	9

Buksnes 6, Austlofoten 3, Hadsel 9, Sortland 6. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Antallet av **fødte og døde** vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blir et overskud for det hele amt av 2 395 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 49,2.

Efter presternes opgaver **døde paa barselseng** 11 kvinder. Lægerne har opgit dødsårsaken for 13 kvinder saaledes: barselfeber 11, barselkrampe 1, emboli 1.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	339	8	331
Lungetuberkulose	331	31	300
Kræft (cancer og sarkom).....	121	7	114
Lungebetændelse.....	97	8	89
Tuberkulose utenfor lungerne	91	12	79
Akute katarer i aandedrætsorganerne	82	7	75
Organisk hjertesygdom	81	3	78
Hjerneslag	72	4	68
Medfødt svakhet.....	65	8	57
Kronisk bronkit etc.	44	2	42

Veirliget. Vinteren var stormfull, uten at der dog var, hvad man kalder «skadveir». Vaaren tegnet til at komme tidlig, idet isen i fjordene allerede gik op i begyndelsen av april; men en kald og tør mai og juni satte al vækst tilbage; fra de første dage av august regnet det omtrent uavbrutt i 6 uker. Høsten var mild, saa Elsfjorden og Sørfjorden i Ranen ikke var islagt før langt ut paa vinteren en kort stund, hvilket ikke skal ha hendt i mands minde.

Levemaate og hygieniske forhold. I Alstahaug har distriktslægen hos herredsstyrerne vakt motiön om indkjöp av tandbørster og tandpulver en gros for at sælges til skolebørn til kostpris; fattige skulde faa det gratis. (J. Lange).

I Vefsen, hvor i almindelighet ingen overdreven nydelse av spirituosa kunde siges at være tilstede, er samlaget dog blit nedstemt. (Klüver).

I Ranen har saavel dette som de nærmest foregaaende aar været gode i økonomisk henseende, væsentlig da for de indre dele av distriktet, Hemnes og Mo. Ved bergverkerne i Baasmoen og Dunderlandsdalen har der til enhver tid været arbeide at faa; fortjenesten har dreiet sig om kr. 90—140 og mere pr. maaned, og mange arbeidere har selv bygget sig hus; fortjenesten bør forresten være god, da alle livsfornødenheter er i stadig stigen. Gaardbrukerne har, da de faar sine produkter godt betalt, begyndt at forbedre sit jordbruk, men de stive arbeidspriser lægger dem store hindringer iveien. Omsætningen av baater og trævarer av alle slags har likeledes været livlig. — Men ogsaa de ytre mere direkte av fisket avhængige dele av distriktet, Nesna og Dønnes, har kunnet dra fordele av bergverkerne, hvilket har bött meget paa følgerne av det mislykkede Lofotfiske. — Paa grund av den kolde forsommer og megen regn i indhøstningstiden blev der paa mange steder, især de høiere liggende, litet fôr, hvilket hadde tilfølge en betydelig nedslagting av kvæg høsten utover, saa der endog blev leiet egne dampbaater for at føre dels levende dels slagtede dyr til Trondhjem, og hvad ikke blev avsat der gik videre til Kristiania. Opkjøpere sørget for, at priserne holdt sig høie. Potethøsten blev rikelig og god, men av blaabær, tyttebær og multer var der intet at høste. (C. H. Gundersen). — I Dønnes har der foruten det tidligere nævnte husholdningskursus været avholdt kurser i sløid og vævning.

I Gildeskaal er den økonomiske tilstand fremdeles meget daarlig, særlig i Beiarn. Lofotfisket gav almindelig godt udbytte for fiskerne, men derimot tap for omtrent samtlige fiskekjøpere. Ogsaa i dette aar var der intet nævneværdig silde- eller hjemmefiske. (Bertnes).

Fra Sulitjelma (Skjerstad distrikt) berettes, at de hygieniske forhold og boligforholdene fremdeles var slette, men at der nu synes at være haab om bedring; der er nemlig blandt andet bevilget til en fast ansat sundhedsinspektør for verket; han skal utrustes med politimyndighed og befare hele verket mindst 1 gang maa-nedlig og gennem verkslægen avgi rapport om boligforholdene og renovationen. Desinfektionen inden verkets omraade skal ogsaa paahvile ham. Det er dernæst besluttet at lægge en meter til paa høide, længde og bredde i de familieboliger, som fremtidig skal opføres. (P. Barth).

Fra Hamarøy skrives, at levemaaten med et fornuftig matstel kunde være god, da der paa de fleste steder er let adgang til fisk og om høsten bl. a. som oftest ogsaa til sild. Men kokekunsten staar fremdeles lavt. Paa grund av de høie kjøtpriser sælges saagodtsom alt kjøt; likesaa sælges alt smør, og margarin av de billige merker benyttes i husholdningen. Vaaningshusene er upaaklagelige; i næsten alle hus er der nu kjøkken, og den før i dagligværelset saa almindelige kokeovn er forsvunden. Alle voksne mænd deltar i Lofotfisket, og hvor der er anledning dertil i hjemmefisket; men ved siden herav viser der sig ogsaa en stadig stigende interesse for opdyrkning av jorden. (P. Hansen).

Fra Evenes (Ofoten distrikt) skildres levemaaten i hjemmene som mere tarvelig, end den burde være; dette skyldes tildels nødvendigheten av at skaffe kontanter til de løpende udgifter samt til renter og avdrag paa gaarden; til den ende sælges derfor næsten al melk og kjøt. I de strøk av herredet derimot, hvor den paagaaende bergverksdrift har beskæftiget en hel del arbejdere, har kjøpe- evnen været god og levemaaten derefter. De økonomiske forhold maa i det hele tat siges at ha været nogenlunde gode. Vinterfisket var vistnok meget ujevnt, men jordbrukets avkastning var som et godt middelsaars, baade for høi, korn og poteter, og alt kom godt i hus. Ved Ofoten malmfelts gruber og verk var hele aaret beskæftiget omkring 200 mand, og ved prøvedrift forskjellige steder omkring i distriktet hadde adskillige arbeide en større del av aaret. Paa gaarden Strand opførtes det ene nye hus efter det andet, saa der blev et helt litet strandsted med liv og rørelse; det var næsten udelukkende bygdens folk, som hadde arbeide her, saa man var forskaanet for den tilstrømning av slette elementer og de uordener, som saa ofte ledsager saadanne bedrifter. (Borch-Johnsen).

Narvik har paa grund av murtvangsloven ikke vokset synderlig i det sidste. Men der kommer aarligaars nogen utvidelse av gate- og kloaknettet, folk paneler og maler sine hus, en del indhegner sine tomter, og en del smaahaver er anlagt — kort sagt, byen begynder saa smaat at tape noget av sit ufærdige præg. Men der er endnu meget at rette paa. Renovationen maa omlægges, men hvorledes, er ikke godt at si, om den skal overgaa til kommunal, eller om den fremdeles skal være overlatt det private initiativ. I hvert fald maa der skaffes en ny oplagsplads for al gjødselen, saaledes beliggende, at landdistriktet kan komme til at nyttiggjøre den. — Likeledes trænges en sundhetsbetjent, som kan føre et effektivt tilsyn med gaardspladser, søppelkasser, privetstamper o.s.v. — Byen har et udmerket godt vand, men det er ikke tilstrækkelig til alle tider. Vandverket eies av a/s Taraldsvik, et underbruk under det store svenske malm-bolag, og vandet blir uforholdsmæssig dyrt. Ifjor høst satte det i med en barfrostperiode fra oktober til jul. Alle vandløp frøs bort, og tilsiget til byens vandreservoir ophørte. En lang tid hadde vi vandet «sat paa» bare et par timer hver morgen, saa 1 time, men tilslut blev det aldeles stop; alt vand var opbrugt. a/s Taraldsvik bygget da et par store vandbeholdere av tømmer og placerte dem

ved siden av jernbanelinjen. Vand kjørtes hit med jernbanen fra en elv $\frac{1}{2}$ mil borte, og her fra disse beholdere maatte saa hele byen størstedelen av vinteren kjøre eller bære sit vand. Under disse omstændigheter kan det jo let forklares, at byens renlighet ikke var den bedste. — Tilførselen av næringsmidler er gjennemgaaende god. Der er som regel god anledning til at faa kjøpt fisk, kjøt og vildt, selvom man ofte maa betale høiere priser end i nabobyerne. Om vinteren er dog byens forsyning med melk, fløte, egg og smør daarlig, ja disse varer er ofte omtrent umulig at opdrive. — Ædrueligheten blandt byens fastboende befolkning er god. Der findes ikke en eneste rettighet til smaasalg av øl og vin, endsige brændevin. Der findes heller ikke en eneste uidskrænket utskjenkningsret av øl og vin; 4 hoteller har ret til at servere øl og vin til reisende og spisegjæster; men nu blir det vel slut ogsaa hermed, da socialisterne fik bugten og begge ender ved sidste kommunevalg; og de har totalforbud som valgprogram. Under disse omstændigheter er det klart, at der forekommer ikke saa liten smughandel. Fra en række malmskuter foretages — ret som det er — en række mere eller mindre vellykkede smuglingsforsøk. Og det er ikke langt mellem hver gang, der forelægges temmelig klækkelige mulktter. En hel del av gatens løse kvinder driver ogsaa som «ølgauker»; men det er dog forholdsvis faa av byens egne folk, som har noget hermed at bestille; det er som regel sjøfolk, som benytter sig av denne leilighet. Og det overveiende antal arrestationer for fyld og gate-norden foretages da ogsaa blandt disse sjøfolk. — Arbeidsforholdene i byen er gode; der er jevn tilgang paa arbeide, og det betales godt; men det er som regel et tungt og slitsomt arbeide, særlig det med jernmalmen. — I Ankenes økes smaaningom sansen for renlighet med egen person og med stellet i det hele. Rundt om i bygden bor der nu en del personer, som er kommet hjem fra Reknæs eller Lyster sanatorium, og som der har lært at sette tilbørlig pris paa vand, sæpe og frisk luft. Og disse præker og docerer for sine nærmeste og foregaar dem med et godt eksempel; saa de utfører her virkelig et pionerarbeide. Dette at vi har faat hjem en del helbredede eller væsentlig bedrede patienter fra tuberkulosesanatorierne har gjort, at disse staar høit i kurs i distriktet, og det er nu saa at si enhver ftisikers ønske og maal at komme paa sanatoriet; da, mener han, skal alt bli godt, selvom han er noksaa nedfor. — Imidlertid er forholdene her saa smaa, at kun yderst faa vil kunne betale selv for sit sanatorieophold; men det skal siges til de styrendes ros, at hvis en patient av legen faar attest for, at der er sandsynlighet for et gunstig resultat av et sanatorieophold, henvender han sig praktisk talt aldrig forgjæves til dem om hjelp. Det blir ordnet paa en eller anden maate, enten i form av direkte understøttelse av herredskassen eller fattigkassen eller i form av laan, som skal tilbakebetales, naar vedkommende atter er frisk og arbeidsdygtig; og det siger sig jo selv, at en flerhet av disse laan aldrig blir indfriet, men maa avskrives. — Bygden fortsætter sin overgang fra en fiskerbygd til en jordbruksbygd. Med det glimrende avsetningsmarked for alle slags landmandsprodukter i Narvik, paa riksgrænsen, i Kiruna og paa mellemliggende stationer maatte et rationelt gaardsbruk kunne lønne sig godt. Men gaardene er smaa og tungtdrevne, og adkomsten til Narvik tungvint, forsaavidt at alt maa fragtes pr. baat, da Narvik ikke har en eneste ubrutt veiforbindelse med sit opland. — Til de store fiskerier — Lofoten og Finmarken — søker nu kun et faatal; men hjemmefisket drives som binæring, og med de fiskepriser, som opnaaes, lønner det sig særdeles godt. — Der eksporteres nu ikke saa litet fersk fisk over Narvik til Nordsverige, hvor man efterhvert synes at venne sig til at spise ogsaa saltvandsfisk. — En del gaardbrukere har i de senere aar latt sine sønner gjennemgaa landbruksskolen, og det ser ut, som om disse yngre kræfter med de nyere metoder vil kunne gjøre jordbruket end lønsommere end hittil; og har man en veldyrket jordlap og dertil hjemmefisket som binæring,

vil den nøisomme Nordlænding greie sig langt. Aarsveksten for herredet maa karakteriseres som et middelsaars. En kold forsommer holdt veksterligheten nede, men det tog sig op senere. — Fra oktober til jul var der ustanselig barfrost uten nedbør; dette fremkaldte en særdeles dyp tæle, alle mere overfladiske vandsig frøs rent bort, og der optraadte en sørgelig vandmangel, som man ikke kan mindes make til; og denne vandmangel holdt sig helt til utpaa vaarparten. — Hvad kostholdet i bygden angaar, kan det siges at være ganske bra; man skal i almindelighet ha ialfald ét maaltid med «kokamad». Men de høie melkepriser gjør, at kaffe eller karveté maa substituere melken, og det er jo ikke av det gode. Brød kjøpes ialmindelighet; og det, man faar paa landhandlerierne, er ikke altid godt, som regel tungt og surt. Men et skikkelig maaltid «kokamad» av kraftig raastof strækker jo noksaa langt. — Imidlertid kan visst en hel del daarligere tænder og mange cardialgier føres tilbake til den idelige kaffedrikning og til det tunge og sure kjøpte brød. — Ædruelighetstilstanden i bygden er særdeles god; det ansees som en stor skam for en mand at vise sig beruset. Og selvom der ikke er noget særlig interessert avholdsforeningsliv i distriktet, saa er dog den langt overveiende flerhet av bygdens folk praktisk talt avholdsfolk. (N. Astrup).

I Buksnes gav fisket for den sydlige og vestlige del, hvis indbyggere rodde paa Balstad, et særdeles godt utbytte, mens dette blev meget litet for den centrale og nordlige del og for Hol, da folk derfra rodde i Mortsund, Ure og Stamsund. For Borge blev fisket i det hele miserabelt, og de økonomiske forhold altsaa forsaavidt ikke særlig gode; imidlertid har man der klart sig over forventning; en række daarlige fiskeaar har lært befolkningen at sette tæring efter næring og lægge desto mere arbeide paa jordbruket. Den sikre indtægt fra meierierne ved oppjøret hver lørdag har man lært at sette mer og mer pris paa. I det hele tat tar jordbruket især i Buksnes et godt opsving; der er ikke mange gaarder her, hvor der ikke aarlig brytes nyt land og ompløies gammel eng; utover høsten var særlig forholdene gunstig for denslags arbeide, idet jorden holdt sig bar og ikke frøs før langt uti november. At jordbruket ogsaa øver en gavnlig indflydelse paa befolkningens karakter og hele tænkesæt er indlysende. Det er det seige, men sikre arbeides gradvise seier i konkurransen med fiskets slumpelykke. Det har altid været Nordlændingens svake side, at han ikke har forstaat eller formaadd at arbeide regelmæssig og seigt. Et skippertak i ny og næ med stor fortjeneste, naar fisket har slaat til, og resten dagdriveri har smakt bedre. Interessen for jordbruket viser sig bedst deri, at de gamle, avlæggse fjøsbygninger i stor utstrækning rives og nye, tidsmessige med gjødselkjelder opbygges. Desuten kjøpes i stor maalestok kostbare jordbruksredskaper. — Tarebrændingen skaffer fremdeles ikke ringe indkomster. Saaledes fortalte en mand paa gaarden Sand i Borge, at hans to smaagutter hadde tjent derpaa ca. 80 kroner om sommeren. Skade kun, at den hele tilvirkning holder paa at komme i miskredit, da man er begyndt at forfalske asken ved at brænde tang istedetfor tare. Tangen er nemlig meget lettere at faa tak i. — Til de mange bergverker her nord reiser fremdeles ikke saa faa — særlig unggutter — for at faa arbeide. De arbeider da som regel fra fiskets slutning til henimot jul, kommer saa hjem for atter at delta i fisket efter nytaar. Noget særlig økonomisk utbytte gir vistnok ikke dette arbeide, da pengene som regel oppbrukes efterhvert. Særlig heldig for unggutterne i moralsk og sedelig henseende er «sluskelivet» heller ikke. (O. Bugge).

I Svolvær (Austlofoten) har man faat et prægtig vandverk, og et saadant arbeides der for at faa istand i Kabelvaag, hvor man er daarlig forsynt med ordentlige brønder, men paa grund av de daarlige økonomiske forhold er utsigterne til, at dette i en nær fremtid vil lykkes, ikke lyse. (P. Backer).

I Sortland var aarets avl av høi og poteter, som er den væsentlige høst her, under et middelsaars. Det samme var tilfældet med utbyttet av vinter- og

sildefisket. Derimot foregik i sommermaanederne et rikt bankfiske med dampfartøier, hvilket bragte liv og rørelse og god fortjeneste. Den økonomiske evne synes at være i avgjort fremgang, hvortil kanske ogsaa meieriet bidrar for en væsentlig del. (Fearnley). — Fra Øksnes derimot angives den økonomiske stilling at være gjennemgaaende daarlig. Vinterfisket slog dog for manges vedkommende nogenlunde godt til. Ogsaa aarets avl av høi og poteter blev noksaa bra. Der findes inden herredet omtrent ikke veier; al trafik maa foregaa pr. baat. I aarets løp omkom 10 mennesker paa sjøen, og det samme sker omtrent hvert eneste aar. I den saakaldte vestbygd, hvor der lever ca. 1 000 mennesker, og hvor der er et par større fiskevær, findes ikke telefon. Naar dampskibene paa grund av storm og uveir ikke kan gaa her paa «yttersiden», er folk faktisk utestengt fra yderverdenen; der er fra $1\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ mil sjøvei til nærmeste læge. (Sætre).

Sykehus. Foruten amtssykehusene i Alstahaug (Søvik), Bodø, Buksnes (Gravdal) og Hadsel (Stokmarknes) er følgende sykehus i virksomhet under Lofotfisket: Skroven, Kabelvaag, Henningsvær, alle i Austlofoten distrikt, Steine i Buksnes, Reine og Værø i Flakstad. I Mosjøen, Vefsen distrikt, er der et privat sykehus. I Bodø by findes et epidemilasaret; i Bodin herred ligger Rønvik sindssykeasyll. I Skjerstad distrikt findes ved Sulitjelma gruber et sykehus og et epidemilasaret. I Narvik, Ofoten distrikt, er der et epidemilasaret.

Sykepleien. Det i forrige medicinalberetning fra Steigen uttalte haab om at faa ansat en sykepleierske strandet paa, at herredsstyret avslag et andragende om at supplere det av en bank bevilgede bidrag med kr. 100 aarlig.

Badeindretninger. I Mosjøen er der en varmtbadeanstalt og i Bodø folkeskole et folkebad. Paa Reine i Moskenes, Flakstad distrikt, og i Kabelvaag, Austlofoten distrikt, er der badstubaad. Ved Stokmarknes sykehus, Hadsel distrikt, er der adgang til bad for private. I Sortland er der i forbindelse med meieriet, opprettet en liten badeindretning med kar- og dampbad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning. Fra Buksnes meddeles, at handelsmændene foruten æter og Hoffmannsdraaper sælger en betydelig mængde utenlandsk medicin saasom «Ferula, Painexpeller, Gratia» og hvad de nu allesammen heter. Sine forsendelser faar de væsentlig gjennom et apotek paa sørlandet.

Tabellen paa neste side gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte.

Kvaksalveri. I Tjøtta (Alstahaug distrikt) blev en kvinde anmeldt for øvrigheten for at ha tat tuberkuløse syke under behandling. — I Vefsen hadde man besøk av et par, som behandlet baade folk og fæ. — I Bodø distrikt driver et par gamle fastboende koner gesjæften. — I Buksnes er bestanden blit forøket med en sanitetskorporal, der er bakersvend, og ogsaa «koker» medicin; ingen av dem har noget særlig ry eller større søkning. En behandler baade folk og dyr; hans specialitet er «suller, saar og magarampe», hvilket oversat betyr svuller (bylder) og mavekrampe, antagelig det samme som mavesmerter. I høst stillet han imidlertid en mere fin diagnose, idet han oplyste, at en kone, der led av sindssygdom med forvirringsanfald, hadde «størkna blo i forstandshjernen», og dette var meget slemt at kurere. At denslags finder tiltro hos naive folk, og at disse tror paa saavel «vridord» (ord hvormed et lem læses i led) og «bloord» (ord hvorved blod stanses), kan man jo forresten ikke anse for synderlig rart, naar man betænker, at vi lever i Fløttumguttens og tungetalens tid. (O. Bugge).

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte
Nordlands amt	54	4640
Brønnøy	1) 3	279
Alstahaug	2) 3	447
Vefsen	3) 2	204
Ranen	4) 7	196
Lurøy	5) 5	291
Gildeskaal	6) 1	153
Bodø	7) 4	186
Folden	ingen	204
Skjerstad	8) 3	376
Steigen	9) 2	91
Hamarøy	1	82
Lødingen	-	302
Ofoten	10) 8	325
Flakstad	ingen	192
Buksnes	11) 5	440
Austlofoten	12) 3	137
Hadsel	13) 5	642
Sortland	14) 2	93

1) Brønnøy 1, Vik 1, Velfjorden 1. 2) Alstahaug 1, Stamnes 1, Herøy 1. 3) Hatfjelldalen 2. 4) Hemnes 2, Nesna 1, Mo 3, Dønnes 1. 5) Rødøy 2, Lurøy 1, Trena 1, Meløy 1. 6) Gildeskaal. 7) Bodø 3, Bodin 1. 8) Fauske 1, Saltdalen 1, Skjerstad 1. 9) Steigen 1, Lødingen 1. 10) Narvik 7, Evenes 1. 11) Buksnes 2, Borge 3. 12) Vaagan 2, Gimsøy 1. 13) Hadsel 2, Bø 3. 14) Dverberg 1, Øksnes 1.

XIX. Tromsø amt.

Lægedistriktsinndeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinører.
Amtet		26246,05	72 966	27	5	52	43
1. Trondenes		1 543,69	13 568	7	2	9	7
	H arstad, ladested	0,68	1 263	4	2	1	-
	Kvæfjord	864,31	3 036	1	-	2	2
	Trondenes	547,72	7 557	1	-	1) 5	1) 4
	Bjarkøy	130,98	1 712	1	-	1	1

1) En av disse jordmødre, bosat i Tovik, er tillike jordmor og hjelpevaksinatrice for en nærliggende del av Ibbestad lægedistrikt.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
2. Ibbestad		1 660,95	8 741	3	-	5	4
	Ibbestad	881,81	5 205	2	-	3	3
	Salangen	511,70	2 189	1	-	1	-
	Lavangen	267,44	1 347	-	-	1	1
3. Tranøy		1 083,02	5 099	2	-	4	3
	Tranøy	481,74	1 608	-	-	2	2
	Sørreisa	382,42	1 939	1	-	1	1
	Dyrøy	218,86	1 552	1	-	1	-
4. Berg		609,10	2 305	1	-	2	2
	Berg	281,28	1 028	1	-	1	1
	Torsken	327,82	1 277	-	-	1	1
5. Lenvik		1 198,47	6 391	1	-	3	4
	Lenvik	713,62	4 713	1	-	2	2
	Hillesøy	484,85	1 678	-	-	1	2
6. Maalselven		5 896,05	5 091	2	-	5	3
	Maalselven	3 331,62	3 539	2	-	4	2
	Bardu	2 564,43	1 552	-	-	1	1
7. Balsfjord		1 565,28	4 497	1	-	3	3
	Balsfjord	1 222,48	2 977	1	-	2	2
	Malangen	342,80	1 520	-	-	1	1
8. Tromsø		1 550,09	12 214	7	3	9	5
	Tromsø, kjøbstad ...	0,63	7 447	7	3	5	-
	Tromsøysund	1 549,46	4 767	-	-	¹⁾ 4	5
9. Lyngen		3 682,27	6 185	1	-	3	5
	Lyngen	3 119,92	5 070	1	-	2	3
	Sørfjord	562,35	1 115	-	-	1	2
10. Karlsøy		1 417,91	3 156	1	-	3	1
	Karlsøy	753,90	1 848	1	-	2	²⁾ 1
	Helgøy	664,01	1 308	-	-	1	-
11. Skjervøy		6 039,22	5 719	1	-	6	6
	Skjervøy	1 173,51	2 525	1	-	3	3
	Nordreisa	2 772,46	1 447	-	-	1	1
	Kvænangen	2 093,25	1 747	-	-	2	2

¹⁾ Den ene av disse er bosat i Tromsø by. ²⁾ Er hjelpevaccinator ogsaa i Helgøy herred.

Sundhetstilstanden betegnes som meget god fra de fleste lægedistrikter, kun i de 3 nordligste Lyngen, Karlsøy og Skjervøy var den mindre tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomme hadde tyfoidfeber nogen utbredning inden enkelte distrikter, i mindre grad difteri. Derimot var akutte katarrar i aandedrætsorganerne, influensa, lungebetændelse, pleurit og tildels gigtfeber temmelig hyppig. Der anmeldtes ialt av epidemiske sygdomstilfælde 3 212 med 137 dødsfald, mot henholdsvis 2 637 og 104 aaret forut.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 069 eller 13,8 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (77 700). I 1906 var dødeligheten 12,3 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 238 og 239, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 107 angrepne med 11 dødsfald. I Trondenes distrikt forekom 13 tilfælde, derav 10 i Trondenes herred, 2 i Bjarkøy og 1 i Kvæfjord. De 10 i Trondenes tilhører én epidemi, der begyndte i slutningen av juli og strakte sig helt til mars 1908. Smitten antoges bragt fra Finmarken til handelsstedet Evenskjær, derfra bredte sygdommen sig til lappekolonien Sandemarken og derfra til Sandstrandgaardene. For de 3 øvrige tilfælde blev smitekilden uopklart. Ingen døde. (Haslerud). Av 6 tilfælde i Balsfjord distrikt optraadte de 4 i december i et hus en mils vei fra Tennes; konen i huset blev først syk og døde, hvorefter 3 børn angrepes. Efter utført rengjøring kom ingen nye tilfælde. Smitekilden var ukjendt. (Schjelderup). Av de 6 for Tromsø lægedistrikt opførte syke skrev 3 sig fra Lyngen; samtlig indlagdes dels i epidemilazaretet, dels i amtssykehuset. (J. Holmboe). En større epidemi, omfattende ialt 56 tilfælde med 6 dødsfald, forekom i Lyngen distrikt i Kaafjorden, en sidefjord til Lyngenfjorden, paa en ca. 4 km. lang strækning, hvor gaardene Ystebø, Olderdalen og Suleng ligger. Siden slutningen av det foregaaende aar hadde der over hele distriktet gaatt en influensaepidemi. Den smitsomme sygdom, som siden midten av januar hersket paa de ovennævnte gaarder, blev derfor i begyndelsen antat for influensa. Men ved nærmere undersøgelse vakttes dog mistanke om tyfoidfeber eller exantematisk tyfus. Ved en senere av statens epidemi-læge anstillet bakteriologisk undersøgelse blev dog exantematisk tyfus utelukket og tyfoidfeber (paratyfus) fastslaaet. Ved de trufne forholdsregler bredte sygdommen sig ikke utenfor de ovennævnte gaarder. 2 gammer, der var inficeret, blev brændt mot erstatning til eierne. I Olderdalen oprettedes i skolebygningen et litet lasaret, hvor 4 syke internertes. Det lukkedes i juli, da epidemien var ophørt. Blandt de angrepne var ogsaa distriktslægen, der indlagdes i amtssykehuset i Tromsø, hvor han døde; likesaa skedde med hans vikar, der dog overstod sygdommen. (H. Erichsen). I Karlsøy distrikt iagttoges 24 tilfælde med 2 dødsfald; av disse indtraf i mars 11, i mai 1, i juni 11 og i juli 1. 10 av de 11 i mars angrepne behandledes i fiskeværer Torsvaag paa Vandøen hos 2 familier. Hos en flerhet av disse patienter saaes petechier; de var forresten typiske tilfælde av tyfoidfeber. Gaardens isolerte beliggenhet lettet gjennomførelsen av de paabudte forsigtighetsregler. Det 11te tilfælde i mars var hos en ung pike paa Renøy; hun døde senere av peritonit efter ca. 4 maaneders sygdom. Tilfældet i mai indtraf paa Helgøy, de øvrige i juni og juli paa selve Karlsøy. I juni var konfirmanterne samlet paa øen; efter hurtig tilendebragt konfirmation blev disse, efter forutgaatt undersøgelse sendt hjem. En av dem — en pike — blev syk efter hjemkomsten; hun hadde bodd i et hus, hvor der høsten 1906 var forekommet tyfoidfeber. Fra familien i dette hus blev melk centrifugert i samme centrifuge som melken fra prestegaarden; denne melk blev solgt til beboere paa Karlsøy, hovedsagelig i «Været», som bestaar av en klynge smaa hus, hvor renligheten ikke er stor. Kun 2 familier hadde egne priveter, alle de øvrige brukte et felles av kommunen opført privet, der dog befandt sig i en mindre god forfatning, saa marken omkring og delvis de nærmeste husvægger benyttedes til avtræde. Herunder var der stor fare for forurensning av en bæk, som hadde sit utspring i nærheten, og hvorfra der hentedes vand. «Været» var ogsaa det eneste sted paa Karlsøy, hvor tilreisende pleiet at indlogere sig. Ved distriktslægens foranstaltninger av forskjellig art søktes disse uheldige hygieniske forhold rettet paa. Egen

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	107	11	86	-	9	25	8	2	17	4	5	5	5	-	6
Cerebrospinalmeningit	3	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Akut poliomyelit	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	19	-	19	6	1	2	3	1	3	1	-	-	2	-	-
Mæslinger	25	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	14
Difteri (croup)	100	8	100	20	5	11	2	3	3	6	16	5	12	10	7
Barselfeber	13	5	12	-	1	-	1	-	2	2	1	-	-	4	1
Pyæmi, septhæmi	22	7	16	-	-	-	-	2	-	3	5	1	2	1	2
Rosen	38	5	36	2	2	6	1	1	3	4	3	3	3	1	7
Vandkopper	33	-	33	-	-	17	7	-	-	-	2	-	2	-	5
Kusma	8	-	8	-	3	-	2	-	2	-	-	-	-	-	1
Kikhoste	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1374	39	1360	161	135	117	133	114	107	94	97	72	101	108	121
Influenta	476	1	476	39	95	101	92	50	13	26	4	3	9	18	26
Lungebetændelse	228	31	228	27	19	22	22	24	15	12	11	16	19	12	29
Pleurit	211	2	211	12	9	13	12	27	26	24	20	21	20	14	13
Gigtfeber	120	3	120	8	4	5	9	8	5	6	8	6	18	19	24
Akut diarré (kolerine)	422	19	422	18	21	13	19	15	34	61	62	38	57	53	31
Skjorbuk	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	8	2	8	1	-	-	-	-	-	1	-	2	2	2	-
Tilsammen	3212	137	3165	296	304	332	311	247	231	244	234	172	252	254	288

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Tronde- nes.		Ibbestad.		Tranøy.		Berg.		Len- vik.		Maals- elven.		Bals- fjord.		Tromsø.		Lyngen.		Karlsøy.		Skjervøy.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	13	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	6	1	6	2	56	6	24	2	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
Akut poliomyelit	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	14	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23	-
Difteri (croup)	10	-	12	-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	-	41	5	28	2	1	-	4	1
Barselfeber	2	1	1	1	-	-	3	1	2	-	2	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-
Pyæmi, septhæmi	1	1	16	1	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1	1
Rosen	13	2	8	1	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	11	1	-	-	-	-	4	-
Vandkopper	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	2	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrar i aandedræts- organerne	259	14	246	4	28	-	14	2	68	1	26	1	20	2	589	3	15	7	45	4	64	1
Influenta	80	-	94	-	60	1	9	-	4	-	37	-	6	-	118	-	-	-	49	-	19	-
Lungebetændelse.	40	4	61	5	31	4	2	-	3	-	6	1	12	6	28	5	9	3	10	2	26	1
Pleurit	35	-	76	2	6	-	2	-	9	-	27	-	5	-	34	-	4	-	1	-	12	-
Gigtfeber	16	-	28	-	1	1	-	-	4	1	5	-	5	-	50	1	2	-	2	-	7	-
Akut diarré (kolerine)	30	6	85	1	6	-	6	-	16	-	4	2	-	-	230	2	6	-	14	5	25	3
Skjorbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4	2	-	-	3	-	-	-
Tilsammen	523	28	633	15	133	6	37	3	113	6	110	5	57	10	1141	22	122	20	152	14	191	8

desinfektør og egen sykepleierske blev ansat, avholdelse av kommunale møter blev forbudt o. s. v. Paabudet om opførelse av egne priveter blev dog kun delvis efterkommet. Noget nyt kommunalt privet er saaledes ikke blit opført. Indstilling om bevilgning til lukket brønd og vandledning for «Værets» beboere indsendtes til amtstinget. (Grimsgaard).

Cerebrospinalmeningit. 3 tilfælde forekom i Ibbestad distrikt, 1 i Lyngen og 1 i Skjervøy; de 2 sidste endte dødelig. Diagnosen for det sidstnævnte tilfælde tør dog være tvilsom, idet det mulig har været en tuberkuløs meningit. (W. Moe).

Et enkelt tilfælde av **akut poliomyelitis** sees opført paa distriktslægens sykeliste fra Ibbestad distrikt.

Av **skarlagensfeber** anmeldtes ialt kun 19 tilfælde uten dødsfald. I Tromsø distrikt forekom 14, derav 12 i byen, der alle indlagdes i lasaret, og 2 i Tromsøysund straks utenfor bygrænsen. (J. Holmboe).

Av de ialt anmeldte 25 av **mæslinger** angrepne skriver de 23 sig fra Skjervøy distrikt, hvor man mot aarets slutning fik en større epidemi. En ung mand kom hjem fra et besøk i Trondhjem og blev like efter syk. Læge blev ikke straks tilkaldt, saa før sygdommen blev konstateret, hadde smitten bredt sig til alle unge mennesker i samme hus og nabohusene. Da det vistnok var mellem 20 og 30 aar siden, at nogen større mæslingeepidemi var forekommet i Skjervøy, blev foruten børn ogsaa mange voksne angrepet, og disse var tildels meget syke. Noget dødsfald indtraf dog ikke. Antallet av angrepne var meget større end det paa sykelisten opførte, da kun de heftigste tilfælde kom til lægebehandling. (W. Moe).

Av **difteri** (croup) opføres 100 angrepne og 8 dødsfald, det mindste antal siden 1902. I Tromsø distrikt forekom 41 tilfælde, derav 23 i Tromsø by og 18 i Tromsøysund. 15 av de sidstnævnte var paa nogen gaarder i og ved Olderviken. (J. Holmboe). I Lyngen distrikt optraadte sygdommen i to særskilte epidemier inden Sørfjorden herred; den ene begyndte i september uten paaviselig smittekilde, den anden i november i ca. 15 km. afstand fra det først angrepne sted, og paa den anden side av fjorden. Den skyldtes smitte fra nabadistriktet. Ialt angrepes 23, hvorav 2 døde. Præventiv serumindsprøitning foretoges i samtlige smittede familier. (H. Erichsen). I Karlsøy distrikt var der et enkelt tilfælde. Patienten var smittet i Olderviken i Tromsøysund, og kom direkte til distriktslægen. Den syke blev straks isolert, og smitten bredte sig ikke videre. (Grimsgaard).

Barselfeber anmeldtes med 13 tilfælde og 5 dødsfald. I Berg distrikt døde av 3 angrepne 1; denne kvinde var betjent av den samme hjelpekone, som distriktslægen saa mange ganger tidligere har advart mot at foreta indvendig undersøgelse. (P. Holst). I Lenvik distrikt var den ene av de to barselkvinder betjent av en jordmor, som 4 uker iforveien hadde behandlet en kalvesyk ko. Hun fik paalæg om ikke at befatte sig med syke dyr. (Stjernholm).

Akute katarrar i aandedrætsorganerne synes at ha været ret almindelig.

Influenta var ogsaa hyppigere end de nærmest foregaaende aar. I Karlsøy distrikt var sygdommen særlig utbredt i april og mai maaneder. Paa østsiden av Vandø gik efter sigende knapt et hus fri for den. Her skulde den ogsaa ha vist særegne symptomer fra mave- og tarmtraktus, f. eks. tarmblødninger, saa der mulig kunde tænkes paa en tyfoidfeber. Vidals reaktion gav dog for de tilfældes vedkommende, der kom til behandling, negativt resultat. Forøvrig fik distriktslægen for sent kjendskap til disse tilfælde til at kunne anstille undersøgelser

paa stedet. (Grimsgaard). I Skjervøy distrikt optraadte i tilslutning til influensa en paafaldende mængde tildels meget heftige tilfælde av mellemørebetændelser. (W. Moe).

Lungebetændelse, pleurit og tildels **gigtfeber** omtales ogsaa som hyppigere end vanlig. Av de to sidstnævnte sygdomme har der neppe noget tidligere aar været anmeldt saa mange tilfælde inden amtet.

Pemfigus hos nyfødte opføres med 8 angrepsne, derav 4 med 2 dødsfald i Tromsø by.

Av **fnat** behandledes ialt 50 tilfælde, de fleste inden Trondenes, Ibbestad og Karlsøy distrikter.

I Dyrøy herred av Tranøy distrikt viste sig likesom forrige aar den saakaldte «**lemænfeber**», en sygdom, som skal ytre sig ved influensalignende symptomer. Den var som oftest av saa let art, at læge ikke søktes. Sygdommen skal i en del tilfælde ha været efterfulgt av alvorligere katarrar, av og til ogsaa av lungebetændelse. Aarsaken menes at ha været, at raadnende lik efter lemænvandringen den foregaaende høst under vaarflommen forurenset drikkevandet. (B. Melbye).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
		Tronde- nes.	Ibbestad.	Tranøy.	Berg.	Lenvik.	Maals- elven.	Balsfjord.	Tromsø.	Lyngen.	Karlsøy.	Skjervøy.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar	10	3	-	1	-	-	-	-	6	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	33	9	1	-	-	-	4	-	19	-	-	-
— hereditær . . .	4	1	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-
Gonorré, uretrit	157	45	6	3	5	4	-	5	71	2	2	14

Det forholdsvis store antal tilfælde av gonorré inden Trondenes distrikt falder for en stor del paa omflakkende sjømænd. (Haslerud).

Tuberkulose. Angaaende nye tilkomne tilfælde m. v. henvises til tabellen i den almindelige beretning; den er utarbeidet efter de indsendte utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Dødsfald av lunge tuberkulose utgjorde ifølge lægernes dødsaaarsakslister for det hele amt 17,3 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede kjendte dødsfald og 20,9 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 16,8 pct. og 20,2 pct. og for bygderne 17,4 pct. og 21,1 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Inden Tranøy distrikt kan, naar Dyrøy herred undtages, ikke spores nogen fremgang for lungetuberkulosens vedkommende; i det nævnte herred er de enkelte tilfælde opstaaet paa saa forskjellige steder, at der ikke kan paa-vises nogen sammenhæng mellem dem. Smittekilden er i de fleste tilfælde ikke mulig at opdage. Undertiden kan smitten maaske skrive sig fra ældre folk med kroniske bronkiter, der mulig er av tuberkuløs natur. I andre tilfælde høres om kortere eller længere samvær med tuberkuløse, og i sjeldne tilfælde viser det sig, at der har været tuberkulose blandt kjørene. Hvor den økonomiske evne har

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved:			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Trondenes	110	12	28	82
Harstad ladested	12	2	3	9
Bygder	98	10	25	73
Ibbestad	117	26	15	102
Tranøy	48	8	6	42
Berg	11	-	3	8
Lenvik	60	19	6	54
Maalselven	59	10	5	54
Balsfjord	40	6	10	30
Tromsø	147	26	22	125
Tromsø by	107	18	17	90
Bygder	40	8	5	35
Lyngen	84	14	20	64
Karlsøy	52	8	14	38
Skjervøy	63	8	8	55
Tromsø amt	791	137	137	654
Derav i byer	119	20	20	99
— - bygder	672	117	117	555

været tilstede, har der vist sig megen villighet til indlæggelse paa sanatorier. Om resultatet kan det være for tidlig endnu at uttale sig, men hittil synes det ikke opmuntrende. Mulig overflytningen fra et slags klima til et andet, noget forskjellig, kan ha indflydelse, saaledes for Nordlændinger fra vindstille steder med tør luft, til vindige og fugtige. Er patienten henvist til at leve i hjemmet, er der paa grund av de trange, fattige forhold her, fare for smitte tilstede, saa der skal utvises en betydelig opmerksomhet og forstaaelse, skal der ikke forsynes mot de almindelige regler for renlighet med avsondringerne. Lægens kontrol møtes heller ikke altid med den tilbørlige forstaaelse fra befolkningens side; den kan under de gjennemsigtige forhold paa landet synes likesom en forstyrrelse av privatlivets fred, idet man jo snart kommer paa det rene med øiemedet med besøket. Der kan være mange hjem, hvor renligheten er god, og lægens nærvær derfor mindre fornødent, men er man ikke godt kjendt overalt, kan det ikke undgaaes, at man ved selvsyn maa forvise sig om forholdene. Hvad rengjøring efter de tuberkuløse angaar, kan der ikke klages; der synes at være en almindelig frygt for at beholde noget igjen av de avdødes efterlatenskaber. Tuberkulinundersøgelse av kvæget later endnu meget tilbage at ønske. (P. Hansteen). I Maalselven distrikt er tuberkulosen i sine mange former fremdeles meget utbredt, især i Bardu. (Mossige). I Karlsøy distrikt viser 1907 den største tilvekst av nye tilfælde siden 1904. Den alment utbredte frygt for sygdommen fører ethvert mistænkelig tilfælde til lægen, hvad der mulig kan være grunden til økningen. Spytteuванen er fremdeles stor hos mændene. Man kan se fiskeren heller gjøre bunden av sin baat til en spyttebakke midt i fiskedyngen,

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer...	22	20	2	2	¹⁾ 1	²⁾ 1	2	1	1	-
Bækkensneverhet	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	27	24	3	2	1	1	3	2	1	3
		27			2			3		

¹⁾ 2den tvilling, om 1ste intet anført. ²⁾ 2den tvilling, 1ste født (lev.) ved naturens hjælp.

end han gider vende hodet og spytte ut i sjøen. (Grimsgaard). I Skjervøy distrikt gjør de gjennemgaaende fattige forhold hos befolkningen, at nogen fornuftig behandling av lungetæringen ikke kan gjennemføres. Som regel vil de syke, naar de har været hos lægen en eller to ganger, opgi alle forsøk paa behandling, og opholdet i de smaa, usunde boliger og dertil det daarlige kosthold gjør, at sygdommen ofte har et hurtig forløp. Smittefare er dog gaaet ind i folkets bevissthet, saa de paalagte forsigtighetsregler overholdes saavidt mulig; mange steder er dog forholdene saadanne, at paalæggene ikke kan gjennemføres. (W. Moe).

Spedalskhet. I Lenvik distrikt blev en spedalsk kone fra Hillesø sendt til Reitgjerdets pleiestiftelse. Efter 2 maaneders ophold der, rømte hun. Da distriktslægen paany vilde sende hende dit, fik hendes mand av stiftamtmanden tilladelse til at ha hende hjemme. Hun led av den knutede form og saa fæl ut. Der var 5 børn i huset. (Stjernholm).

Dyspeptiske, anæmiske og hysteroneurastheniske tilfælde er i Maalselven distrikt de almindeligste, hovedsagelig blandt kvinder. Tildels ligger vel aarsaken hertil i det slitsomme liv inden døre, som ialfald er de gifte kvinders lod. Dertil kommer uhensigtsmessig og daarlig tilberedt næring med altfor stor bruk av kaffe. Tjenerhjelp er vanskelig at faa og saa dyr, at man maa se at greie sig uten saa langt som mulig. Naar husmoren da alene eller saagodtsom alene skal besørge haade husstel og fjøsstel og dertil dag som nat passe de i almindelighet tæt paa hinanden følgende børn, kan man ikke vente andet, end at det gaar ut over helsen. (Mossige). Den umaateholdne kaffebruk antages ogsaa i Lyngen distrikt at være væsentlig medvirkende til det store antal patienter med fordøiellessygdomme. (H. Erichsen).

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Trondenes	436	15	160	34	5	1	4	-
Harstad ladested	62	1	14	4	-	-	-	-
Bygder	374	14	146	30	5	1	4	-
Ibbestad	275	2	130	17	-	-	4	-
Tranøy	160	2	69	3	1	1	2	-
Berg	85	3	21	4	2	1	1	-
Lenvik	217	7	95	17	-	-	8	-
Maalselven	149	4	67	8	-	-	2	-
Balsfjord	154	2	61	13	-	1	1	-
Tromsø	371	7	186	32	1	-	9	-
Tromsø by	220	5	124	22	-	-	3	-
Bygder	151	2	62	10	1	-	6	-
Lyngen	211	3	139	35	1	-	2	1
Karlsøy	93	8	53	8	1	2	7	1
Skjervøy	199	9	88	13	5	-	3	-
Tromsø amt	2350	62	1069	184	16	6	43	2
Derav i byer	282	6	138	26	-	-	3	-
— i bygder	2068	56	931	158	16	6	40	2

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes 35 saadanne, derav i Trondenes distrikt 5, i Ibbestad 6, i Tranøy 4, i Berg 1, i Lenvik 2, i Maalselven 2, i Balsfjord 1, i Tromsø 12 og i Karlsøy 2. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side. I Karlsøy distrikt kom ved en tvillingfødsel saavel jordmor som læge forsent tilstede. 1ste tvilling stod et døgn i nedre aabning før den fødtes, 2den tvilling levete i 12 timer. Konen døde av indre forblødning. Dette tilfælde foranlediget distriktslægen til at indsende forslag om oprettelse av en ny jordmorstilling for Skorøy, Skipsfjord og Burøysund. Paa grund av veiret i vintertiden kan man her ofte i ukevis være helt avskaaret fra at kunne hente kyndig hjælp i rette tid. (Grimsgaard).

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til den almindelige beretning.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blir et overskud for det hele amt av 1281 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 45,5.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 6 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for 9 saaledes: barselfeber 5, barselkrampe 2, emboli 1, blødning 1.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	144	15	129
Lungetuberkulose	137	20	117
Tuberkulose utenfor lungerne	61	10	51
Kræft (cancer og sarkom)	45	10	35
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	39	3	36
Hjerneslag	33	6	27
Medfødt svakhet	31	4	27
Lungebetændelse	31	5	26
Kronisk bronkit	29	3	26
Organisk hjertesygdom	26	3	23
Bright's nyresygdom	21	2	19

Veirliget. Efter de beretninger derom, som meddeles fra 5 av amtets 11 lægedistrikter, synes veiret i det hele at ha været gunstig; alene fra Karlsøy distrikt anføres, at vaaren var sen og kald, sommeren drivende, men høsten igjen kald og regnfuld, saa høstutbyttet blev mindre end beregnet.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. Distriktslæge Borchgrevink i Ibbestad skriver: «Det er glædelig at lægge merke til, hvilke fremskridt distriktet har gjort i de 25 aar, i hvilke jeg har hat anledning til at følge det. Husene er gjennemgaaende større og mere velstelt, som oftest med hvide gardiner for vinduerne og smaa haveanlæg utenfor, renlig og pent inden døre. Indtrykket av større velstand inden husene kan utvilsomt for en stor del tilskrives jordbrukets og kvægavlens opkomst. En betydelig rolle spiller ogsaa de lettere kommunikasjoner tillands og tilvands. Værnepligtens indførelse maa ogsaa tages med som et i hygienisk henseende opdragende moment, likesom avholdsbevægelsen, ungdomsforeninger, skytterlag o. s. v. har bidraget til at «løfte og høine» Nordlendingen paa disse kanter. Især det yngre slægtled er intelligent og oplyst og vil gjerne følge med sin tid».

I Tranøy distrikt bevirket den lange og varme sommer med paafølgende milde og gode høst, at korn og poteter slog udmerket til, mens høimængden blev mindre. Lofot- og Finnmarksfisket gav godt utbytte, likesom et rikt sildefiske fandt sted utover høsten og vinteren. 1907 maa derfor siges at ha været et ualmindelig godt aar for den del av landet. Dette bragte ogsaa adskillige forbedringer i de hygieniske forhold baade i og utenfor huset. Nye og store velindrettede fjøs er nu ikke noget sjeldent syn. Den personlige renlighet er det dog endnu smaat med. Lus er fremdeles et altfor populært husdyr blandt befolkningen, især hos den kvindelige del. — Ædrueligheten maa siges at staa særdeles høit. Det er ikke ofte, man paatræffer fulde folk fra bygden. Hvis sedelighetstilstanden skal bedømmes efter de uægte børns antal, er den god. — Hvad kosten angaar, er der ikke megen forandring at spore. Den er ensformig, daarlig tilberedt, omend ialminde- lighet tilstrækkelig. Da de unge piker trænges i hjemmet av mangel paa tjener- hjælp, og de desuten selv ingen utfartstrang har, vil kostholdet gaa i de gamle

former. Der gjøres saa litet stel med maten som mulig. Serveringen enklest mulig og uappetitlig. Saalænge kvinderne intet andet ser end forholdene inden sin egen bygd, kan der ingen forandring ske. Der trænges lærdom og atter lærdom. Evnerne er der, men viljen og kundskaperne mangler. Kaffe er ogsaa i Tranøy lægedistrikt den mest utbredte drik, og serveres ved alle livets forskjellige faser. Den er glædens og sorgens drik, den nydes saavel hvor et nyt individ holder sit indtog i denne verden, som naar et gammelt forlater den. Den er paa sin plads morgen som aften, og ingen vil ta fortrydelse av at bli vækket op om natten, naar man fristes med kaffe. I de senere aar synes lægerne at ha lagt den grundig for hat, og ut fra dette lægges der ogsaa tunge beskyldninger paa den; de sure maver og de raatne tænder først og fremst. Det medgives, at den drikkes formeget og for ofte, men er den overalt en saa fortyndet væske, som her i lægedistriktet er tilfældet, kan den neppe gjøre saa stor skade, som man tror. Den er en varm, brunfarvet ofte ildesmakende, men altid svakt smakende blanding, som nydes til maten. Distriktslægen har sjelden hat den glæde at se de sure maver forsvinde, naar denne svaledrik ophørte at nydes. Dyspepsierne har andre aarsaker. Blandt mandfolket først og fremst det umaadelige bruk af skraatobak med efterfølgende voldsom spytning. Hos de ugifte kvinder tungt arbeide og stadig indesitten med paafølgende klorose; hos de gifte endnu tyngre arbeide, for litet søvn, formegen indesitten og hyppige fødsler med efterfølgende slappe bukbedækninger. Kostholdet gjør vistnok sit, men maa komme i anden række. De daarlige tænder maa heller ikke glemmes. Om de skyldes kostholdet, eller de sure maver skyldes tænderne, eller om baade de sure maver og tænderne har en fælles aarsak, faar staa hen ubesvaret. Men det hender ofte, at naar en tandløs faar sig et gebiss, svinder dyspepsien. Tænderne paa den opvoksende slekt er meget daarlige. Det er en sjelden foreteelse at se en ungdom med en sterk tandgar. Er det saa, at tænderne er bestemmende for den opvoksende slegts legemlige utvikling, da ser det noksaa mørkt ut. Aarsaken til al denne raattenskap kan vel ligge i mange ting, men det viser sig ialfald, at de som lever paa gammel norsk vis med flabrød og mindst mulig mykt brød, har de bedste tænder. Og det synes jo noksaa rimelig, at det er med tænderne som med henderne, det er arbeide, som gjør dem kraftige. — Ungdommens oplysning er ikke rar. Skolens minimumstid benyttes overalt. 12 ukers skole strækker ikke langt; hertil kommer de stadig tilbakevendende avbrytelser paa grund av klasseindelingen. Er saa forholdene i hjemmet hindrende for hjemmelæsning, blir det endelige resultat ofte noksaa tarvelig. Ikke av det gode er det heller, at børnene ved 14 daglige fravær fra skolen ikke vænnes til daglig arbeide. I hjemmet er der, naar undtages i vaar- og høsttiden, ikke nok arbeide til dem. Der blir saaledes formegen lediggang, en uvane som let følger med gjennom livet. Nogen kundskapstrang blandt ungdommen spores ikke ofte. Skylden ligger mere i forholdene end hos ungdommen, som er av et kvikt og lærvillig naturel. Det ujevne arbeide her nord, med den ujevne, tildels hazardiøse fortjeneste, har kanske ogsaa endel av skylden for, at det aandelige arbeide føles for besværlig og for langsomt. I den senere tid har dog ungdommen begyndt at slutte sig sammen i ungdomslag, derigjennem turde der muligens kunne ske et opsving i aandelig henseende. — Da skogsaken vel maa sees som en kultursak, er det heller ikke at vente, at den skal ha vundet nogen større forstaaelse endnu. Det var imidlertid at haabe, den ikke maatte la vente længe paa sig, da den skog, som her endnu er, plyndres for fote. Desværre maa det vel gaa her nord som ellers i landet, først fuldstændig nedhugst og saa en taalmodig og meisommelig plantning paa de samme steder. Desværre blir veien heroppe saa meget længere, da vekstforholdene er meget mindre gunstige end sydpaa. Skogen her tæres likesom fra alle kanter, idet den foruten til

brændsel ogsaa benyttes til foder, de unge trærs bark avskaves til kreaturerne. Hertil kommer, at den meste ved brændes raa. At hugge det ene aar, hvad der skal brændes det næste, sker meget sjelden. (P. Hansteen).

Fra Lenvik distrikt omtales den svære hugst i de fattige bjerkeskoger, saa distriktslægen mener, det kun er et tidsspørsmål, naar der blir vedmangel, dersom der ikke sættes en stopper herfor. For 9 aar siden kostet veden kun noget over halvparten av, hvad man nu maa gi. Brændslet er nu en stor konto i familiebudgettet. (Stjernholm).

I Maalselven distrikt er daarlig bakt og daarlig stekt ovnsbrød («stompbrød») altfor almindelig. Sure dyspepsier er følgen derav. Ellers er levemaaten nogenlunde tilstrækkelig. Der brukes dog sandsynligvis for litet kjøt- og fedtspiser i dette overmaade kolde klima. God, saltet sild og anden fisk har i de sidste aar været saa dyr, at den almindelige mand ikke har kunnet skaffe sig noget videre derav. Tjenerhjelpens utilstrækkelighet skriver sig for mændenes vedkommende naturlig fra alle de offentlige arbeider og i senere tid væsentlig fra arbeidet i bjergverkerne. Her betaltes god dagløn, men desværre blev det meste av denne brukt til unytte, saa meget litet kom til hjembygden. Hvad kvinderne angaar, saa skal de enten være hjemme hos sine — ofte fattige — forældre eller de drar til byerne. Den tid, de almindelig er ute og tjener, er i aanne-tiden; da faar de god betaling i kort tid. — Alkoholforbruket skal være i stigende i enkelte dele av distriktet, og dette skal for en del skrive sig fra stedlige agenter for utenlandske huse; disse samler bestillinger og forskriver en større mængde paa en gang til fordeling. — Sedelighetstilstanden staar ikke høit hos de ugifte. (Mossige).

I Balsfjord distrikt spores nogen fremgang for sjødriftens vedkom-mende, idet der er anskaffet en del nye dæksfartøier. Der er tillike sans for et mere fornuftig jordbruk og bedre utnyttelse av de store strækninger dyrkbar jord. De hygieniske forhold i husene staar fremdeles mindre høit. (Schjelderup).

I Lyngen distrikt beskrives de hygieniske forhold de fleste steder som litet tilfredsstillende. Husene er daarlige, utætte og gjennomgaaende altfor smaa. Ofte har hver familie kun 1 værelse, som da samtidig er soveværelse, kjøkken og matbod. Det er ingen sjeldenhet at træffe familier paa over 10 medlemmer, som til sin forføining kun har ét værelse paa ca. 50 m.² med et litet loft over, ja ikke sjelden mangler ogsaa dette. Jordgammer findes fremdeles, omend ikke mange, og disse beboes hele vinteren foruten av familien som oftest ogsaa av en ko og tre à fire sauer. Naar saa renligheten gjennomgaaende staar lavt og spytte-uvanen er meget stor, er det ikke andet at vente, end at tuberkulosen begynder at bli temmelig utbredt, og hvor den først har faat indpas, blir snart flere an-grepne. Den økonomiske tilstand var i 1907 jevnt god. Der tyes imidlertid meget snart til fattigkassen, og ærekjærheten paa dette punkt er ikke meget ut-viklet. Sedeligheten og ædrueligheten synes gjennomgaaende at staa høit. (H. Erichsen).

For fiskerne fra Karlsøy distrikt hindret uveir i Lofoten længe utfart paa sjøen. Først i mars fiskedes en del, saa enkelte baater endog maatte siges at ha gjort det godt, enkelte hadde derimot intet faat. Finmarksfisket var meget godt. Paa grund av det mindre gode høiaar i 1906 maatte tang og «løiping» træde støttende til som føde for kreaturerne; da det troes, at kjørene ikke taaler fiskematen og mældrikken raa, kokes der omtrent i hvert fjøs hele vinteren og vaaren igjennem, hvad der maa sluke uforholdsmæssig meget brændsel. En bedre opplysning om og ordning av fjøsstellet i det hele synes derfor paakrævet. Med de nuværende forhold er omtrent hvert eneste hus saa godt som uten melk fra november til ut i april maaned. (Grimsgaard).

I Skjervøy distrikt gav Finmarksfisket godt utbytte, sommerfisket hjemme

slog derimot daarlig til, saaat vinterforsyningen av mel blev liten. Et godt vinterfiske og grubedriften i Nordreisa og i Oxfjord i Skjervøy skaffet dog en hel del av befolkningen god fortjeneste. Levemaaten er gjennemgaaende daarlig. Kaffe og daarlig bakt brød er hovednæringen; herav kommer vistnok det store antal fordøielsessygdomme, der kommer til lægebehandling. Det synes som bruk av suppe og grøt av valsede havregryn er i tiltagende. Melk er ogsaa her en sjelden vare om vinteren paa grund av kalvningen om vaaren. (W. Moe).

Sykehus. I Harstad, Trondenes distrikt, findes et kommunalt sykehus med tilskud av medicinalgondet. Det kommunale tuberkulosehjem i Ibbestad distrikt var fremdeles i virksomhet. Der forpleiedes her i aarets løp 22 syke med 3 151 liggedage. Der forpleiedes ogsaa en gammel, ikke tuberkulos person. Betalingen er i aaret nedsat fra kr. 1,30 til kr. 1,20 pr. dag. (Borchgrevink). I Holmenvær, Berg distrikt, har medicinalgondet en sykestue. I Tromsø by ligger amtssykehuset; sammesteds er ogsaa et epidemilazaret. I Balsfjord, Karlsøy og Skjervøy findes ogsaa smaa sykehus.

Badeindretninger. Ved sykehuset i Harstad findes et par rum med karbad til almindelig avbenyttelse. I Tromsø by er der et badehus for damp- og karbad.

Angaaende amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Tromsø amt	37	1761
Trondenes	¹⁾ 5	142
Ibbestad	²⁾ 7	343
Tranøy	³⁾ 2	86
Berg	uopgit	105
Lenvik	⁴⁾ 1	177
Maalselven	⁵⁾ 2	81
Balsfjord	⁶⁾ 1	72
Tromsø	⁷⁾ 10	209
Lyngen	⁸⁾ 2	252
Karlsøy	⁹⁾ 6	2
Skjervøy	¹⁰⁾ 1	292

¹⁾ Harstad 1, Trondenes 1, Bjarkøy 2, Kvæfjord 1. ²⁾ Ibbestad 4, Salangen 1, Lavangen 2. ³⁾ Tranøy 1, Dyroy 1. ⁴⁾ Hillesøy 1. ⁵⁾ Maalselven 1, Bardu 1. ⁶⁾ Balsfjord 1. ⁷⁾ Tromsø by 8, Tromsøysund 2. ⁸⁾ Lyngen 2. ⁹⁾ Karlsøy 5, Helgøy 1. ¹⁰⁾ Skjervøy 1.

Kvaksalveri. I Lenvik distrikt hadde man besøk av en «vand-doktor», men han gjorde vistnok daarlige forretninger, og han forsvandt straks igjen. (Stjernholm). I Lyngen distrikt siges kvaksalverne tildels at staa i høi gunst. Overalt findes «kloke» koner og mænd, som stiller blødning, læser over verkefingre o. s. v. Therapien er oftest meget enkel. Et vulnus perforans genus blev saaledes i 8 dage behandlet med indgniden av spytt, læsning samt talgklut. Da læge blev hentet, maatte der baade gode og onde ord til for at bringe omgivelserne paa det rene med, at behandlingen i dette tilfælde hadde forfeilet sin hensigt og for at opnaa samtykke til indlæggelse i sykehus. (H. Erichsen).

XX. Finmarkens amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaknatorer.
Amtet		47580,84	33 387	¹⁾ 14	2	29	37
1. Alten		11227,37	5 862	2	-	5	5
	Alten	2 047,82	2 582	2	-	1	1
	Talvik	1 652,92	2 474	-	-	3	3
	Kautokeino.....	7 526,63	806	-	-	1	1
2. Loppen		1 266,24	2 132	1	-	2	4
	Loppen og Øksfjord...	713,00	1 103	-	-	1	2
	Hasvik.....	553,24	1 029	1	-	1	2
3. Hammerfest		3 193,49	4 305	2	1	4	3
	Hammerfest, kjøbst.	4,00	2 365	2	1	2	-
	Hammerfest	857,08	1 088	-	-	1	2
	Kvalsund	2 332,41	852	-	-	1	1
4. Maasø.....		535,80	3 808	1	-	3	7
	Maasø.....	385,56	1 807	1	-	2	4
	Kjelvik	150,24	2 001	-	-	1	3
5. Kistrand		11966,07	2 553	1	-	2	3
	Kistrand	4 426,68	1 939	1	-	1	2
	Karasjok.....	7 539,39	614	-	-	1	1
6. Lebesby		²⁾ ?	?	1	-	2	3
	Lebesby	4 477,71	1 452	1	-	2	2
	Vestlige del af Tanen til og med Gamvik..	?)	?	-	-	-	1
7. Tanen		²⁾ ?	?	1	-	3	5
	Resten av Tanen....	?)	?	1	-	2	4
	Polmak	1 923,22	461	-	-	1	1
8. Vardø		2 027,38	3 681	2	1	4	3
	Vardø, kjøbstad....	3,65	2 543	2	1	2	-
	Vardø	2 023,73	1 138	-	-	2	3
9. Vadsø		2 605,58	4 322	2	-	3	1
	Vadsø, kjøbstad....	1,84	1 971	2	-	1	-
	Nordvaranger	1 188,38	1 300	-	-	³⁾ 1	-
	Næsseby	1 415,36	1 051	-	-	1	1
10. Sydvaranger	Sydvaranger....	3 923,25	1 912	1	-	1	3

¹⁾ Foruten de i hvert distrikt opførte læger er ansat en distriktslæge uten fast distrikt med skiftende bopæl efter amtmandens nærmere bestemmelse. ²⁾ Lebesby og Tanen tilsammen har et flateindhold av 10 835,66 km.² og en folkemængde av 4 812.

³⁾ Bosat i Vadsø.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Exantematisk tyfus	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	7	-	7	3	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	30	-	30	2	3	3	1	1	2	-	-	8	8	2	-
Mæslinger	9	-	9	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	5	-
Difteri (croup)	72	10	72	6	12	18	2	4	4	2	6	1	6	10	1
Blodgang	4	-	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	11	4	9	1	-	1	2	1	1	1	-	1	1	-	-
Pyæmi, sept hæmi	9	4	6	-	1	-	-	1	1	-	-	2	-	-	1
Rosen	34	2	34	4	-	2	1	2	2	4	4	2	1	7	5
Røde hunde	3	-	3	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	22	-	22	1	-	-	-	-	-	-	-	-	15	1	5
Kusma	99	-	99	-	-	-	3	-	-	2	1	-	24	24	45
Kikhoste	15	-	15	2	9	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrher i aandedrætsorg	1393	29	1393	119	162	109	176	193	141	77	61	72	105	97	81
Influenza	430	5	430	73	67	39	63	58	43	13	8	3	18	20	25
Lungebetændelse	202	25	198	24	44	19	15	33	23	5	4	7	12	6	6
Pleurit	128	2	128	9	14	10	18	11	13	10	5	5	10	15	8
Gigtfeber	69	-	69	4	15	3	3	8	5	8	4	4	6	5	4
Akut diarré (kolerine)	415	2	415	18	10	12	30	31	35	41	38	29	68	60	43
Skjorbuk	5	1	5	-	1	1	-	-	-	2	-	-	-	-	1
Tilsammen	2959	84	2950	269	338	221	320	349	272	165	131	134	274	252	225

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Alten.		Loppen.		Hammerfest.		Maasø.		Kistrand.		Lebesby.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Sydvaranger.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exantematisk tyfus	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensefeber	18	-	2	-	8	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	2	-	-	-	5	-	7	3	13	1	-	-	1	-	14	2	30	4	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselsefeber	1	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	2	2	-	-	4	1	1	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2	-	-
Rosen	6	2	1	-	18	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	6	-	2	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-
Vandkopper	2	-	-	-	4	-	-	-	-	-	2	-	-	-	13	-	1	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	14	-	72	-	9	-
Kikhoste	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-
Akute katarrher i aandedrætsorg.	142	1	50	-	296	4	3	1	1	-	109	-	24	1	394	14	349	5	25	3
Influenza	21	-	-	-	44	1	72	1	27	1	21	-	19	-	131	1	90	1	5	-
Lungebetændelse	6	1	2	1	25	1	2	1	5	1	3	2	14	1	84	7	53	8	8	2
Pleurit	5	1	-	-	41	1	3	-	2	-	1	-	3	-	23	-	35	-	15	-
Gigtfeber	5	-	-	-	25	-	-	-	1	-	1	-	3	-	17	-	13	-	4	-
Akut diarré (kolerine)	127	-	-	-	86	2	4	-	-	-	11	-	1	-	69	-	111	-	6	-
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	1	1	-	-	-
Tilsammen	339	5	56	1	565	12	98	6	49	3	152	2	71	4	766	25	787	21	76	5

Sundhetstilstanden maa betegnes som mindre tilfredsstillende. Det samlede antal av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 2 959 med 84 dødsfald mot henholdsvis 2 098 og 78 aaret forut.

Dødeligheten. De døde antal utgjorde 780 eller 23,0 pro mille av den beregnede, tilstedeværende middelfolkemængde (33 900). Aaret forut var dødeligheten 19,4 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 250 og 251, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **exantematisk tyfus** sees anmeldt et tilfælde, der dog maa betegnes som tvilsomt; det var hos en fisker fra Lyngen, som paa vei til Finmarks-fisket blev syk og indlagdes paa amtssykehuset i Hammerfest.

Cerebrospinalmeningit er opført med 1 tilfælde, der indtraf i Kautokeino hos et skolebarn.

Skarlagensfeber. I Alten distrikt forekom sygdommen paa 3 langt fra hverandre liggende steder (Aarøen, Tappeluft i Langfjorden og Lille Lærissfjord); paa sidstnævnte sted var flere av patienterne saa litet syke, at de gik oppe, hvorfor man hadde vanskelig for at begripe, at det skulde være nødvendig at holde sig isolert. Antagelig har sygdommen været meget utbredt. I Tappeluft blev skolen indstillet for en tid. (Haug).

Mæslinger forekom hyppig i Kaafjord (Alten) i slutten av aaret.

Difteri. Paa Bjørnstad i Tverelven (Alten) hadde flere av familien hat «ondt i halsen», men kun et par fik uttalt klinisk difteri; hos den ene suppurerte maxillarglandierne, men han kom sig. I Finnes (Maasø distrikt) optraadte ogsaa en lokal epidemi; 2 var døde inden lægens ankomst; serum anvendtes saavel kurativt som profylaktisk. Fra Kjelvik anmeldtes 1 tilfælde. I Karasjok (Kistrand distrikt) forekom i begyndelsen av mars, foruten nogen tilfælde av «ondt i halsen» i en fjeldfinns familie, ogsaa nogen alvorlige hos en fastboende; en patient døde av hjertelammelse trods gjentagne injektioner. Da halssygdum ogsaa hadde forekommet i lærerens familie, som bodde paa skolen, besluttet det i hast sammenkaldte helseraad denne lukket og desinficert. Inden den et par uker senere atter blev aapnet, var de av skolebørnene, som ikke hadde hat «ondt i halsen» blit injicert, og inspektion foretat av samtlige hus paa kirkestedet, hvor man hadde mistanke om sygdommens forekomst. I slutten av maaneden indtraf der atter et utpræget tilfælde, og da en ny klasse børn skulde begynde paa skolen, blev ogsaa nu alle, som ikke hadde hat halssygdum, injicert. Sidst i april kom der igjen i et hus nogen mistenkelige tilfælde; man indskrænket sig til at forby en frisk elev fra dette hus at frekventere skolen, som skulde slutte om et par uker for ikke at gjenoptages før om høsten. Lukning av skolen forarsaker nemlig her større ulemper end andre steder, da mange av børnene er indkvarteret paa Kirkestedet; slipper de fri, drar de hjemover, og det blir umulig at naa dem, ifald de skulde være smittet, langt nedover og opover langs elven som de bor. Diagnosen vilde i denne epidemi ofte været tvilsom, om der ikke av og til hadde forekommet svelglammelse. (Christoffersen). I Vadsø fortsatte den høsten forut begyndte epidemi og vandt nogen utbredelse saavel i byen som i landdistriktet. Sygdommen var ondartet og ofte komplicert med croup. Der vistes tildels stor likegyldighet med at søke lægehjælp itide. Præventive injektioner blev altid foretat paa de friske medlemmer av en familie, hvor nogen var angrepen, hvorhos man i landdistriktet og tildels i byen søkte ved kulturprøver fra svelget at faa rede paa eventuelle bacillebærere. (A. Bergh).

Barselfeber. I 6 av de anmeldte 11 tilfælde er det oplyst, at sakkyndig fødselshjælp ikke var benyttet; av disse endte ett dødelig (i Tanen distrikt); her indtraf ogsaa et dødsfald i en jordmørs praksis, og blev derfor saavel denne som hjælpekonen formanet til at utvise større renlighet, likesom de blev paabudt at desinficere sig. (J. Strømme).

Rosen. Fra Alten anføres i anledning av et dødsfald som følge av et høist mishandlet panaritium, at det er et almindelig brukt husraad at smøre tjære eller bek paa «verkefinger»; det blir derved vanskelig for materien at bane sig vei utad gjennom den haarde bedækning, hvorfor lymfangiter forekommer ret hyppig. (Haug).

Kusma hadde i Vadsø og Sydvaranger betydelig utbredelse i sidste kvartal. Sygdommen var i henhold til beretningen fra førstnævnte distrikt temmelig voldsom med temperaturstigning op til 40° C. Orkit forekom hyppig; likeledes var i mange tilfælde submaxillar- og sublingvalglandlerne angrepet, mens parotis gik fri; i ett tilfælde observertes ooforit

Akute katarr i aandedrætsorganerne angives at ha været forholdsvis meget hyppig i Sydvaranger, især blandt den indflyttede, med de klimatiske forhold tildels uvante befolkning, som var sammenstuvet i de nyopførte trækfulde arbeiderboliger. Blandt disse arbeidere forekom ogsaa forholdsvis mange tilfælde av pleurit.

Akut diarré forekom hyppigere end vanlig. Fra Vadsø distrikt anføres, at sykdommen var særlig utbredt i byen i aarets 4 sidste maaneder; i dette tidsrum var den hos voksne tildels voldsom og forbunden med blodige uttømmelser.

Av fnat er fra Alten og Sydvaranger kun anmeldt tilsammen 6 tilfælde. I det førstnævnte distrikt skedde import til Leirbotn i Talvik ved en hjemvendende fisker; siden har plagen spredt sig litt etter litt langs landet baade utover og indover fjorden. Kun faa kommer under lægebehandling; de som kommer først og har lært behandlingen instruerer siden andre; endog salve vil man lære at lave for at slippe at kjøpe den.

Av skurv er anmeldt 1 tilfælde fra Alten og 1 fra Kistrand.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Alten.	Loppen.	Hammerfest.	Maase.	Kistrand.	Lebesby.	Tanen.	Vardø.	Vadsø.	Sydvaranger.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske saar.....	4	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-
Syfilis, konstitutionel.	36	1	-	25	1	-	2	-	5	2	-
Gonorré, uretrit.....	163	7	1	58	7	1	21	6	32	23	7

I Hammerfest indtraf i aarets løp svært mange nye tilfælde av syfilis og gonorré; saavidt vites er der ikke i noget tidligere aar iagttaget saa mange; liketil gamle mænd paa over 70 aar fik sykdommen, uten at det var mulig at faa rede paa smittekilden; lykkes det engang imellem at faa tak i den, blir

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Alten	56	16	5	51
Loppen	28	2	1	27
Hammerfest	47	5	12	35
Hammerfest by	37	5	11	26
Bygder	10	-	1	9
Maasø	19	6	6	13
Kistrand	15	7	3	12
Lebesby	14	3	2	12
Tanen	16	6	4	12
Vardø	83	7	25	58
Vardø by	67	6	21	46
Bygder	16	1	4	12
Vadsø	82	18	21	61
Vadsø by	41	7	12	29
Bygder	41	11	9	32
Sydvaranger	34	7	5	29
Finmarkens amt	394	77	84	310
Derav i byer	145	18	44	101
— - bygder	249	59	40	209

vedkommende uvægerlig indlagt paa sykehus. Mange av tilfældene indtraf hos fiskere, som hadde paadraget sig sygdommen ute i fiskeværene, hvorhen der altid søker en hel del løse fruentimmer i sæsonen. (E. Erichsen). I Vadsø iagttoges som sedvanlig de fleste tilfælde i høstmaanederne. Fiskere og lineagnersker paadrar sig nemlig sygdommen oftest om vaaren eller sommeren ute i fiskeværene, men synes ikke de har tid til at søke lægehjælp, førend de kommer hjem; i mellemtiden har de saa tit smittet andre. (A. Bergh).

Tuberkulose. Angaaende nye tilkomne tilfælde m. v. henvises til tabellen i den almindelige beretning, utarbeidet efter de indsendte utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaaersakslistor for det hele amt 19,5 pct. av samtlige ved sygdom forårsakede dødsfald og 24,8 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 12,4 pct. og 17,8 pct. og for bygderne 23,7 pct. og 28,2 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. — Fra Kistrand distrikt meddeles, at lægen har liten anledning til at holde rede paa sygdommen i fjorddistriktet, da der kan gaa flere aar mellem hver gang, han er paa de kanter, dette gjælder særlig de ytterste 4 mil paa fjordens østside, vel noget av det goldeste og mest øde i Norge. De gifte tæringspatienter negter at la sig indlægge paa Tanagaard pleiehjem, hvilket er saare uheldig, naar hensees til de trange, skidne rum med børnene tæt omkring og om natten tildels i samme seng. (Christoffersen). — Nævnte pleiehjem i Tanen drives for amtskommunens regning; belægget (32 patienter, hvorav 15 var indkommet i aarets

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.		Vending.				Efter- byrds- operation.
	Mødre.	Børn.	Mødre.		Børn.		Mødre.
	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	11	11	1	-	1	-	-
Bækkensneverhet	1	1	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	1) ¹⁾ 1	-	1	-
Tverleie	-	-	1	-	1	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	3
Blødning	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	12	12	2	1	2	1	7
			3		3		

¹⁾ Dødsårsak: sepsis.

løp) bestaar væsentlig av syke, som er indlagt av de respektive helseraad i henhold til tuberkuloseovens § 6. Omkostningerne har været ca. kr. 1,82 pr. forpleiningsdag; av disse bestrider staten de $\frac{4}{10}$, de respektive kommuner $\frac{2}{10}$ i første halv-aar og $\frac{1}{10}$ i andet halv-aar, resten (henholdsvis $\frac{4}{10}$ og $\frac{5}{10}$) betales av amtskommunen; for at faa et jevnt belæg fra de forskjellige kommuner er det blit foreslaat, at amtskommunen skulde overta $\frac{6}{10}$ av utgifterne mot repartition. (J. Strømme). Fra Vadsø anføres, at det for motarbeidelsen av denne sygdom visselig er til adskillig hjælp, at de værst smittende tilfælde kan sendes til Tanagaard tuberkulosehjem, hvorhen samtlige fra dette distrikt indlagte er reist frivillig; men paa grund av den mindre gode økonomiske tilstand, man for tiden befinder sig i, kan dog ikke adgangen til indlæggelse bli benyttet i saa stor utstrækning som ønskelig. Kontrolreisene til de tuberkuløse virker visselig heldig til at vække opmerksomheten saavel hos de syke som kanske mest hos omgivelserne for, at forsigtighet likeoverfor smitte maa iagttages. Der desinficeres saa omhyggelig, som forholdene muliggjør ved alle dødsfald av aapen tuberkulose og likeledes ved flytning. (A. Bergh).

Av **spedalskhet** (den glatte form) paavistes et tilfælde paa Mosenes i Alten hos en fra Finland indvandret kone; manden og 6 børn var alle friske.

Som aarsaker til den hyppige forekomst av **kardialgi** og **anæmi** meddeles fra Maasø, Kistrand og Vadsø, at kosten er ensformig og maaltiderne uregelmæssige; kvinderne forstaar sig nemlig litet paa matlagning og synes kun at interessere sig for at bli hurtigst mulig gift; hertil kommer saa anstrengelser og slit paa sjøen, misbruk av tobak, men fremfor alt av kaffe; foruten 3, 4, 5 kopper med dygtig salt i og ofte uten melk til hvert av de 3 hovedmaaltider, faar man sig gjerne baade formiddag og eftermiddag mangen ekstra kop; «kjelen» blir i løpet av dagen ikke kald; mange gaar endog uten at ha spist frokost paa nogen kopper av denne drik helt til middag; en finn vilde anse det som noget rent uhørt om kun for en dag at være denne livseliksir foruten, og han har som regel kun et vantro smil, naar man kommer til ham med diætiske forskrifter. I de senere aar er det dog blit noget bedre med melkeforsyningen om vinteren; tidligere

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Alten	199	4	90	14	-	1	6	-
Loppen	105	1	55	18	2	2	6	-
Hammerfest	186	3	137	32	1	1	8	-
Hammerfest by	93	1	74	13	-	1	1	-
Bygder	93	2	63	19	1	-	7	-
Maasø	135	2	51	17	1	1	6	-
Kistrand	95	4	52	13	1	-	5	-
Lebesby	83	3	60	16	-	3	13	-
Tanen	87	-	57	12	1	3	2	1
Vardø	189	2	122	22	2	1	21	-
Vardø by	139	1	85	16	2	-	5	-
Bygder	50	1	37	6	-	1	16	-
Vadsø	157	8	102	15	4	2	2	2
Vadsø by	67	2	40	6	1	1	1	2
Bygder	90	6	62	9	3	1	1	-
Sydvaranger	65	2	54	16	-	1	2	-
Finmarkens amt	1301	29	780	175	12	15	71	3
Derav i byer	299	4	199	35	3	2	7	2
— - bygder	1002	25	581	140	9	13	64	1

var der størsteparten av den aastid gjennomgaaende mangel, da man kun hadde vaarbære kjøer. (Eriksen, Bergh, Christoffersen).

Rakit er der merkverdig litet av i **Kistrand** distrikt, særlig i Karasjok, hvor lægen aarlig ser omtrent alle børn, og hvor husene hele mørketiden er overfylldt.

Derimot forekommer der fornemmelig blandt sjølapperne, og især ut paa vinteren, ikke saa faa tilfælde av lettere **sindssygdomme** (forvirringsformer); anbringelse i hensigtsmæssig pleie med god ernæring og nogen aftener narkotika bringer dem ofte paa fote igjen. I **Vadsø** distrikt forpleiedes 2 sindssyke hos private for offentlig regning; slike syke behandles her som medlemmer av familien og har det oftest meget godt, men det er vanskelig at finde nogen, som er villig til at ta dem i pleie. Om amtets sindssyke forøvrig henvises til den almindelige beretning.

En voldsom **angina** paadrog 4 fiskere sig ved at drikke eddikesprit istedetfor brændevin. (E. Erichsen).

Luxatio coxæ congenita er en paafaldende hyppig anomali i **Kistrand**. I 1905 sendte distriktslægen folkeskolelærerne lister til utfyllning, hvor det saa tydelig som mulig var beskrevet, hvad der ønskedes optat paa dem for at undgaa forveksling med andre tilfælde av halthet. Der kom svar fra 3 av de 6 lærere i sognet. Tilsammen opgav de 38 tilfælde, svarende til 4 pro mille av befolkningen i deres kredser. Den, der har utfylldt listen mest nøiagtig, og som ogsaa er bedst

kjendt, opgav arv eller forekomst i familien i 19 av 20 tilfælde. Man er her tilbøielig til at gi «komsen», hvori spædbørnene snøres temmelig haardt ind, skylden. Var det tilfælde, maatte denne feil være hyppig blandt fjeldfinnerne, hos hvem hvert eneste barn ligger i komse; men det er meget sjelden at se feilen hos dem, likesom i Karasjok i det hele. Da sjølapperne utvilsomt er et folk i degeneration, hænger det vel sammen dermed. (Christoffersen).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes 22 saadanne, derav i Alten distrikt 1, Loppen 4, Hammerfest 3, Kistrand 1, Lebesby 2, Vardø 1 og Vadsø 10. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 255.

Om **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning. Fra Alten meddeles i anledning av et dødsfald paa barselseng, at jordmøren blev hentet saa sent, at hun ved ankomsten fandt konen døende av blødning efter en tvillingfødsel med uforløst morkake; før denne kunde hentes frem, var blodtapet saa stort, at den fødende ei stod til at redde.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa foregaende side.

Der blir et overskud av 521 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 60,0.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 15 kvinder. Lægerne har opgit dødsårsaken for 6 kvinder saaledes: barselfeber 4, barselkrampe 1 og blødning 1; desuten har de opført 2 kvinder som død paa barselseng av ukjendt aarsak.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	77	18	59
Alderdomssvakhet	50	10	40
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	29	21	8
Hjerneslag	27	12	15
Lungebetændelse	25	11	14
Medfødt svakhet	21	2	19
Kræft (cancer og sarkom)	18	7	11
Tuberkulose utenfor lungerne	17	3	14
Organisk hjertesygdom	16	7	9
Mave-tarmkatarr	13	8	5

Veirliget. Vaaren og forsommeren var usedvanlig tør og kald, og i august regnet det næsten uavladelig.

Levemaate og hygieniske forhold. I Alten blev høiavlingen under et middelsaars, potethøsten derimot over. Loddefisket gav et godt utbytte for de fleste fiskere, ikke saa meget paa grund av kvantumets størrelse, som fornemmelig fordi priserne var høie. Fisket i selve Altenfjorden og sommerfisket var aldeles mislykket for de fleste.

I Maasø erstattes torvgammer mere og mere med plankehytter, der dog, slik som de ofte bygges, er yderst trækfulde og kolde.

I Kistrand fulgte med de igangsatte veiarbeider som vanlig adskillig drukkenskap og usedelighet. (Christoffersen).

I Lebesby ser man, ettersom kommunikationerne forbedres, og velstanden stiger, gammer bli avløst av stuer og aapne baater av dæksbaater. Vinterarbeidet for de fleste indskrænker sig til at skaffe brænde hjem samt gaa paa jagt efter rype og hare. Lapperne har før ikke villet spise hare, men da den kun betales med 40 à 50 øre pr. stk., har de i den senere tid begyndt at spise den, naar de ikke har hat noget bedre. (Kjos).

I Tanen synes de økonomiske kaar jevnt at bedre sig, ialfald for fiskernes vedkommende. Utbyttet av jorden blev over middels, og laksefisket slog godt til. Renbestanden i Polmak minker jevnt og derved ogsaa fjeldfinnernes formue og indtægt; den langvarige barfrost var til stor skade, idet renen ikke kunde slippe gjennem gjærdet før sent og derfor maatte sulte paa de gamle beitesteder. (J. Strømme).

Fra Vardø skrives: Storartet fiske en uke i mai, men dermed var det slut paa vaarfisket. Sommerfisket var udmerket; der betaltes enestaaende høie priser; desværre blev al den hængte fisk utskjæmt av taaken, saa tørfisken blev refuset eller maatte sælges for spotpris. I byen, hvis befolkning for det meste bestaar av fiskere, er man gaat igang med et storartet vandledningsanlæg fra fastlandet over Bussesundet. (Blom).

Fra Vadsø berettes: Den 26de mars bevirket en pludselig nordveststorm mange forlis av baater, som deltok i loddefisket paa kysten av Vardø og Tanen herreder, hvorved flere fiskere fra Vadsø og Nordvaranger omkom. Høihøsten blev under et middelsaars. Loddefisket gav nogenlunde utbytte, laksefisket i Varangerfjorden var derimot mindre end vanlig; sommerfisket i nævnte fjord slog ogsaa daarlig til, saa resultatet trods de høie priser blev litet for de fleste. Den økonomiske tilstand, som før var daarlig, gik derfor snarere tilbake end frem. Nogen av den arbeidsføre ungdom fra Vadsø og Nordvaranger fik om høsten arbeide ved de nye grubeanlæg paa Kirkenes i Sydvaranger, men lapperne i Næsseby har hittil ikke søkt arbeide der. (A. Bergh).

I Sydvaranger har de store anlægsarbeider paa Kirkenes og omkring de vordende jerngruber været fortsat med al kraft fra mai maaned utover med en stadig voksende arbeidssstyrke. Denne beløp sig ved utgangen av aaret til ca. 500 mand. Paa Kirkenes er i aarets løp opført 10 arbeiderboliger, 2 store funktionærboliger, 1 kontorbygning med forbindingsstation, 1 hotel, 1 bad, 1 folkekjøkken med restaurant og forsamlingslokale, 1 ingeniørbolig samt 1 sagbruk; vandledning og elektrisk lys er anbragt. De store kaiarbeider er fortsat, likesom sprængnings- og planeringsarbeiderne i fjeldet ovenfor kaien til placering av koncentrations- og briketteringsverkerne er paabegyndt. Paa jernbanelinjen mellem grubebyen og Kirkenes har arbeidet været drevet den hele tid. Den skal være færdig til kommende høst. Ved grubebyen er et større tunnelarbeide utført og ca. 8 arbeiderboliger opført. Paa grund av den store vanskelighet med at skaffe tilstrækkelig melk er det selskaps hensigt at anlegge et stort fjøs og drive jorddyrkning i større utstrækning. I den hensigt er en betydelig myrstrækning, der laa under prestegaarden, indkjøpt for 20 000 kr. Et sykehus er under opførelse, likesom en privatlæge er engageret til at nedsætte sig paa Kirkenes. En sykepleier (diakon) har været ansat av selskapet siden i høst. — Lønningerne for arbeiderne har været temmelig forskjellige, men i det hele lavé. Minererne og fordrerne har det lykkedes ved mindre streiker at tiltvinge sig en rimelig betaling, 4—5 kr. pr. dag, men den store masse er blit utlønnet med 3—3,50 kr. pr. dag. Dog er der enkelte (tombørerne), som har naadd. op i 6—7 kr. dagen. En del, men forholdsvis faa av bygdens egne folk har hat fast arbeide ved anlæggene; derimot har de været meget benyttet ved mere tilfældige arbeider som lossearbeide, kjørsel og lignende. — Ingen bedriftsulykke av alvorlig beskaffenhet har fundet sted. —

Ædrueligheten har været upaaklagelig; en mængde arbeidere er totalavholdsfolk, og den øl- og vinret, som var paa Kirkenes, er av selskapet indløst, hvilket i høj grad har bidraget til den gode orden og fred, som stadig har hersket. Man har derfor heller ikke fundet det nødvendig at ansætte noget ekstraordinært politi. (Wessel).

Sykehus. De 3 amtssykehus er beliggende i Hammerfest, Vardø og Vadsø. Desuten findes i Hammerfest et katolsk «St. Vincents» hospital. I Kistrand er der et pleiehjem for syke og gamle finner; det har hat fuldt belæg. Angaaende Tanagaard pleiehjem se under tuberkulose.

Badeindretninger. I Alten har mange kvænfamilier sine badstuer. I Hammerfest er der karbad ved begge sykehus og desuten et kvænbad. I Lebesby findes 3 og i Tanen talrike private badstuer. I Vardø by findes et karbad paa fæstningen, 3 kvænbad og 1 russebad, desuten et kvænbad i Havningberg og 1 i Kiberg.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Helseraad. Antal møter.	Vaksinerte.
Finmarkens amt.....	30	773
Alten	¹⁾ 5	219
Loppen	²⁾ 1	72
Hammerfest	³⁾ 3	38
Maasø	⁴⁾ 4	130
Kistrand	⁵⁾ 2	26
Lebesby	2	30
Tanen	⁶⁾ 4	91
Vardø	⁷⁾ 1	5
Vadsø	⁸⁾ 5	80
Sydvaranger	3	82

¹⁾ Alten 2, Talvik 2, Kautokeino 1. ²⁾ Hasvik. ³⁾ Hammerfest by 3. ⁴⁾ Maasø 2, Kjølvik 2. ⁵⁾ Kistrand 1, Karasjok 1. ⁶⁾ Tanen 3, Polmak 1. ⁷⁾ Vardø herred. ⁸⁾ Vadsø by 3, Nordvaranger 2.

I Hammerfest distrikt reiser der hvert aar et par **kvaksalvere** omkring; de gjør vistnok gode forretninger; saaledes maatte en finnekone paa Seiland ut med 50 kr. for 2 besøk; hun led av svære læggesaar og døde kort efter kvaksalverens sidste visit. (E. Erichsen).

1. Sundhedsforskrifter approberede 1907.¹⁾

Klingen herred.

(Kongelig resolution af 11te februar).

Forandringen er saalydende:

«Affald ved slagtning og fiskeribedrift og fra husene, feieskarn og deslige urenligheder maa ikke henkastes under husene, langs husvæggene eller ved indgangstrappen, men skal besørges lagt i kompost, der ikke maa være nærmere beboet rum eller alfarvei end $7\frac{1}{2}$ meter.

Kompostdyngerne skal jevnlig blandes og dækkes med torvstrø, jord, aske, kalkgrus, sagmug eller deslige, saa stank mest mulig undgaaes.

Komposten skal ikke være saaledes beliggende, at tilsig derfra kan ske til steder, hvorfra mad- og drikkevand hentes.

Døde dyr skal nedgraves eller brændes. Det skal være alle og enhver forbudt at kaste fast slagteaffald i fjære, fjord eller elv».

Lund herred.

(Kongelig resolution af 11te februar).

Tillægget er saalydende:

For det overensstemmende med kongelige resolutioner af 29de september 1904 og 20de december 1905 regulerede strøg omkring Moi jernbanestation gjælder derhos følgende bestemmelser:

- a) Veie med tilhørende grøfter og rendestene holdes rene af vedkommende huse- og tomteeier; gaardsrum og gange omkring husene holdes fri for stank og urenligheder af alle slags.
- b) Vandhusene maa oftere paafyldes kalk, aske, sagmug eller deslige og tømmes saa ofte, at overfyldning og stank undgaaes.
- c) Tæpper, klæder o. s. v. maa ikke bankes ud mod offentlig vei.
- d) I bække og grøfter maa ikke henkastes grene, papir, blikbokser eller noget-somhelst affald.
- e) Enhver bedrift, hvor luften forurenses eller stank udbredes, skal være underkastet sundhedskommissionens tilsyn og nærmere bestemmelse.

¹⁾ Optat efter «Norsk Lovtidende», hvis retskrivning er bibeholdt uforandret.

Søndre Odalen herred.

(Kongelig resolution af 26de mars).

Tillægget er saalydende:

«Pudret eller anden gjødsel maa under transporten ikke forsætlig eller ved skjødesløshed spildes paa offentlig vei.»

Kraakstad herred.

(Kongelig resolution af 26de mars).

I. Naar nogen agter at opføre eller flytte husebygning, har han derom at gjøre anmeldelse for nærmeste medlem af sundhedskommissionen og forøvrigt at iagttage følgende:

- a) Afstanden mellem vaaningshus og udhus skal være mindst 10 meter.
- b) Grunden, hvorpaa vaaningshus opføres, skal være tør og tilstrækkelig afgræftet for grund- og overvand.
- c) Bygningen skal overalt hvile paa en forsvarlig tæt, og, hvor der ikke er kjælder, med mindst to trækul forsynet grundmur, der kan bestaa af graa-sten, beton eller teglsten og intetsteds være lavere end 30 cm. over grunden.
- d) Ethvert beboelsesrum skal være mindst 2,50 meter høit fra gulv til loft og have mindst et vindu, der kan aabnes. Gulvet i nederste stokværk skal være dobbelt og forsynet med tæt, fast fyld.

II. Forsaavidt der i beboelsesrum benyttes kogeovn, maa denne være forsynet med damphætte eller anden indretning til bortledning af dampen.

III. Naar der ikke er anledning til at opbevare melk og andre madvarer i særskilte rum, maa de i beboelsesrum kun opbevares i lukket skab eller hylde med forhæng.

IV. Affald, skyllenvand og anden urenlighed fra husene skal ikke tillades kastet udenfor stuedøren, men anbringes i gjødsel- eller vandhusbingen eller lægges i særskilt bing eller dyng. Disse maa ikke ligge nærmere eget eller anden mands hus, offentlig eller privat vei end 10 meter. De skal have sin beliggenhed enten ved udhusene eller bag vaaningshuset. De skal tømmes hver vaar og forøvrigt saa ofte, at stank undgaaes. Unødigt stank maa undgaaes ved stadig paa-fyldning af torvstrø, jord, aske, sagflis eller lignende. Hvor forholdene — tættere bebyggelse — gjør det paakrævet, kan tørt affald midlertidigt henlægges i tætte, lukkede søppelkasser, der dog jævnlig maa tømmes i affaldsdyngen.

Aadsler skal nedgraves i jorden paa et afsides sted og i tilstrækkelig dybde, mindst 0,75 meter under jordoverfladen.

V. Fra udhuse, vandhuse, affaldsdynger maa der ikke ske sig til hustomt, vei, brønd eller andre steder, hvorfra drikkevand tages til mennesker eller dyr.

VI. Til ethvert vaaningshus skal der indrettes et vandhus. Vandhusets sæder og gulv skal vaskes en gang om ugen. Vandhusbingen skal mindst hver 8de dag paafyldes torvstrø, jord eller anden fyld. Vandhusbingen skal være indklædt. For disses beliggenhed og behandling gjælder samme forskrifter som for affaldsdyngen i § 4 bestemt.

VII. Transport af gjødsel og affaldsstofte skal i sommertiden ske i beholdere, der er saa tætte, at intet af betydenhed spildes. Ikke dækkede gjødselhauge maa ikke ligge beboede hus nærmere end 10 meter.

VIII. Heste, køer, svin, faar, gjeeder og høns maa ikke have stadig tilhold under vaaningshus eller i rum, der har tag eller væg fælles med vaaningshuset.

IX. Brønd eller opkomme, hvorfra drikkevand tages, maa ikke forurenses med vask eller anden urenlighed. Det samme gælder bæk eller mindre elv ovenfor det sted, hvorfra drikkevand tages. Enhver renavdsbrønd, der ikke er større end 2 meter i hver kant, skal være stensat eller tømret, overbygget og forsynet med laag til beskyttelse mod overvand og andre forurensninger, samt tømmes og renses om muligt hvert 3die aar.

X. Finder sundhedskommissionen, at noget beboet hus, arbejds- eller forsamlingsrum er skadeligt for sundheden ved fugtighed, urenlighed, overfyldning af mennesker, mangel paa lys eller luft, kan sundhedskommissionen forbyde husets eller rummets afbenyttelse, indtil de forefundne mangler er afhjulpne.

XI. Udsalgssteder og opbevaringssteder for kød, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal stedse holdes rene, godt luftede, fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum eller køkken. Heller ikke maa der sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlerne lugt eller smag. Handlende maa ikke indpakke madvarer i aviser eller urent papir.

XII. Anlæg og reparation af bageri og slagteri skal anmeldes for sundhedskommissionen paa forhaand. De skal forsynes med cementeret gulv, have panelede og oljemalede vægge og tag. De skal være lyse, stadig holdes rene, godt luftede, fri for støv og stank. Gulvet skal overspyles og vaskes hver dag efter afbenyttelsen. Affald fjernes straks og paakastes jord eller anden fyld.

XIII. Sundhedskommissionen kan forbyde salg, overdragelse og afbenyttelse af brugsgjenstande, klæder, fødemidler eller andre gjenstande, der ansees skadelige for sundheden, og er i dette oiemed berettiget til at fordre udleveret fornødne prøver.

XIV. Næringsbrug og bedrifter, der medfører for sundheden skadelige udstigninger eller forurensninger, skal være undergivet sundhedskommissionens tilsyn, og skal vedkommende eier eller bruger være forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som af sundhedskommissionen maatte gives til forebyggelse eller fjernelse af sundhedsfarlige ulemper.

XV. Naar en tæringssyg forandrer bopæl, skal skriftlig anmeldelse om flytningen sendes til sundhedskommissionens ordfører af den, fra hvem den syge flytter.

XVI. Afgivelser fra samtlige foran omhandlede vedtægter kan under særegne omstændigheder ske med sundhedskommissionens tilladelse.

XVII. Det paahviler sundhedskommissionens medlemmer at paase disse vedtægters overholdelse og i tilfælde af overtrædelse at gjøre anmeldelse derom til sundhedskommissionens ordfører, der i fornødent fald skal foranledige overtrædelsen paatalt efter loven.

Opfyldes ikke nærværende vedtægter, kan sundhedskommissionen derhos foranstalte manglerne afhjulpne for vedkommende overtræders regning.

XVIII. Et eksemplar af nærværende vedtægter skal til enhver tid findes i ethvert hus samt være opslaaet i skolestuerne og kommunelokalet.

Stamnes herred.

(Kongelig resolution af 12te april).

Tillægget er saalydende:

§ 1. Til ethvert vaaningshus skal der være et privet. Ethvert privet forsynes med tæt beholder, der tjærebredes indvendig. Beholderne maa tømmes saa ofte, at indholdet ikke flyder over. I sommertiden skal der strøes aske eller torvstrø over, saa udbredelse af stank hindres.

§ 2. For opsættelse af stalde, fjøs o. s. v. skal sundhedskommissionens tilfaldelse indhentes for hver gang. Ved anlæg af fabrik eller igangsættelse af bedrift, der ved forurensning af luften eller paa anden for sundheden skadelig maade kan forulempe de omboende, eller ved hvilken stoffe behandles, der kan være skadelige for arbeidernes sundhed, skal plan for anlægget forinden forelægges sundhedskommissionen. Finder denne, at anlægget efter planen vil blive farligt eller skadeligt for den almene sundhed, maa det ikke sættes i værk, førend manglerne er afhjulpne.

§ 3. I slagterierne maa der herske den størst mulige renlighed. Alt slagteaffald maa fjernes -- enten graves i jorden i tilstrækkelig dybde eller roes ud paa sjøen, saa strømmen faar fat i det.

§ 4. I bagerierne maa der herske den størst mulige renlighed. Der maa til enhver tid findes et rent haandklæde, vaskefad med mugge og sæbekop med sæbe samt neglebørste.

Stjørdalen herred.

(Kongelig resolution af 24de mai).

Tillægget er saalydende:

«Til transport af gjødsel paa offentlig vei skal benyttes kjøretøier med saa tætte beholdere, at flydende og halvflydende gjødsel ikke spildes; ligesom der heller ikke maa læsses saa meget, at spild derved foraarsages».

Lillehammer kjøbstad.

(Kongelig resolution af 17de juni).

Tillægget er saalydende:

«Det forbydes at afhænde ved auktion i Lillehammer brugte seng- og gangklæder samt stoppede møbler, som ikke forud er desinficerede paa stedet, medmindre sundhedskommissionens ordfører maatte anse desinfektion upaakrævet paa grund af fremlagte tilfredsstillende oplysninger».

Lunner herred.

(Kongelig resolution af 17de juni).

§ 1. Naar nogen agter at opføre eller flytte husebygning, skal han derom gjøre anmeldelse for nærmeste medlem af helseraadet og forøvrigt iagttage følgende:

- a) Afstanden mellem vaaningshus og udhus skal være mindst 10 meter.
- b) Grunden, hvorpaa vaaningshus opføres, skal være tør og tilstrækkelig afgrøftet for grund- og overvand, saa der ikke dannes vandansamlinger lige ved eller under huset.
- c) Bygningen skal overalt hvile paa en forsvarlig tæt, og, hvor der ikke er kjælder, med mindst 2 trækhul forsynet grundmur, der kan bestaa af graasten, beton eller teglsten og intetsteds være lavere end 30 cm. over grunden.

d) Ethvert beboelsesrum skal være mindst 2,50 meter høit fra gulv til loft og have mindst et vindu, der kan aabnes. Gulvet i nederste stokværk skal være dobbelt og forsynet med tæt, fast fyld.

§ 2. Forsaavidt der i beboelsesrum benyttes kogeovn, maa denne være forsynet med damphætte eller anden indretning til bortledning af dampen.

§ 3. Naar der ikke er anledning til at opbevare melk og andre madvarer i særskilte rum, maa de i beboelsesrum kun opbevares i lukket skab eller hylde med forhæng.

§ 4. Affald, feieskarn, skyllevand og anden urenlighed maa ikke henkastes nærmere vaaningshus, offentlig eller privat vei, end 10 meter. Dog kan en kortere afstand tillades for skyllevand om vinteren. Hvor render benyttes til bortskaftelsen, maa disse holdes rene. Hvor forholdene — tættere bebyggelse, specielt ved bygdens jernbanestationer — gjør det paakrævet, skal søppe og andet affald henlægges i dertil bestemte lukkede kasser. Gjødsel fra grisehus og binger, stald eller fjøs maa komposteres og fjernes saa ofte, at stank undgaaes. Grisebinger maa jevnlig renses og forsynes med strøelse, saa stank saa vidt mulig undgaaes. Aadsler skal nedgraves i jorden paa et afsides sted, der ikke har afløb til steder, hvorfra drikkevand tages, og i tilstrækkelig dybde, mindst 1 meter under jordoverfladen.

§ 5. Fra udhuse, vandhuse, affaldsdynger og gjødselbinger maa der ikke ske sig til hustomt, vei, brønd eller andre steder, hvorfra drikkevand tages til mennesker eller dyr.

§ 6. Til ethvert vaaningshus skal der indrettes et vandhus, der maa have sin beliggenhed enten ved udhusene eller bag vaaningshuset, og ikke ligge nærmere anden mands hus, offentlig eller privat vei, end 10 meter. Vandhusets sæder og gulv skal vaskes mindst en gang om ugen, og vandhusbingen, der skal være indklædt, maa mindst hver 8de dag paafyldes torvstrø, jord eller anden fyld, saa stank undgaaes. Ved bygninger og steder, hvor jevnlig samles mange mennesker — kirker, hoteller, logihuse, jernbanestationer etc. — skal der forefindes hensigtsmæssige, for publikum tilgængelige priveter og urinsteder, der holdes tilbørlig rene og fri for stank.

§ 7. Transport af gjødsel og affaldsstof skal i sommertiden ske i beholdere, der er saa tætte, at intet af betydenhed spildes. Ikke dækkede gjødselhauge maa ikke ligge beboede huse nærmere end 10 meter.

§ 8. Heste, køer, svin, faar, gjeder og høns maa ikke have stadig tilhold under vaaningshus eller i rum, der har tag eller væg fælles med vaaningshuset.

§ 9. Brønd eller opkomme, hvorfra drikkevand tages, maa ikke forurenses med vask eller anden urenlighed. Det samme gjælder bæk eller mindre elv ovenfor det sted, hvorfra drikkevand tages. Enhver renvandsbrønd, der ikke er større end 2 meter i hver kant, skal være stensat eller tømret, overbygget og forsynet med laag til beskyttelse mod overvand og andre forurensninger, samt tømmes og renses om muligt hvert 3die aar.

§ 10. Finder helseraadet, at noget beboet hus, arbejds- eller forsamlingsrum er skadeligt for sundheden ved fugtighed, urenlighed, overfyldning af mennesker, mangel paa lys eller luft, kan helseraadet forbyde husets eller rummets afbenyttelse, indtil de forefundne mangler er afhjulpne.

§ 11. Udsalgssteder og opbevaringssteder for kød, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal stedse holdes rene, godt luftede, fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum eller køkken. Heller ikke maa der sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlerne lugt eller smag. Handlende maa ikke indpakke madvarer i aviser eller urent papir.

§ 12. Anlæg og reparation af bageri og slagteri skal anmeldes for helseraadet paa forhaand. De skal forsynes med cementeret gulv, have panelede og

oljemalede vægge og tag. De skal være lyse, stadig holdes rene, godt luftede, fri for støv og stank. Gulvet skal overspyles og vaskes hver dag efter afbenyttelsen. Affald fjernes straks og paakastes jord eller anden fyld, specielt skal indvolde henlægges i gjødselkjælder, nedgraves eller opbrændes. Al slagting, specielt ved offentlig vei, eller hvor tæt bebyggelse, skal ske inden lukkede døre.

§ 13. Helseraadet kan forbyde salg, overdragelse eller afbenyttelse af brugs-gjenstande, klæder, fødemidler eller andre gjenstande, der ansees skadelige for sundheden, og er i dette øiemed berettiget til at forordre udleveret fornødne prøver.

§ 14. Enhver bedrift, hvorved luften kan forurenses eller stank udbredes, skal være underkastet helseraadets tilsyn og nærmere bestemmelse.

§ 15. Afvigelses af samtlige foran omhandlede forskrifter kan under særegne omstændigheder ske med helseraadets tilladelse.

§ 16. Det paahviler helseraadets medlemmer at paase disse forskrifters overholdelse og i tilfælde af overtrædelse at gjøre anmeldelse derom til helseraadets ordfører, der i fornødent fald skal foranledige overtrædelsen paataalt efter loven.

Opfyldes ikke nærværende forskrifter, kan helseraadet derhos foranstalte manglerne afhjulpne for vedkommende overtræders regning.

§ 17. Et eksemplar af nærværende forskrifter skal til enhver tid findes i ethvert hus samt være opslaaet i skolestuerne og kommunelokalet.

Aarstad herred.

(Kongelig resolution af 22de august).

§ 1. Ved opførelse eller flytning af beboelseshus skal, idet der for Fløens og Solheimsvikens bygningskommune henvises til lov om bygningsvæsenet af 27de juli 1896, før arbeidet paabegyndes, anmeldelse ske til sundhedskommissionen og følgende bestemmelser iagttages:

- a. Huset maa have en afstand af mindst 10 meter fra stald og fjøs; angaaende naboforhold se lov om eiendomsrettens begrænsning af 27de mai 1887.
- b. Grunden, hvorpaa huset agtes opført, maa befries for jord og omgrøftes saaledes, at den bliver fri for grundvand.
- c. Grundmuren maa intetsteds gjøres lavere end 30 cm. over jordskorpen og forsvarlig tættes med kalk, cement eller andet materiale og have mindst 1 trækul af 8 cm. i tversnit paa mindst 2 sider.
- d. Ethvert til beboelse bestemt rum skal være mindst 2,50 meter høit fra gulv til tag og have en mindste gulvflade af 6 m.² samt have vinduer af mindst 1 m.² lysmaal; mindst 1 vindu skal være forsynet med hængsler og kroker, saa at det kan stilles aabent. Gulvet skal være dobbelt og stoppet med tør fyld.
- e. Ethvert rum i kjælder skal tilbørlig dræneres og i ydermuren have vindu eller anden aabning saaledes indrettet, at den kan bruges til luftveksling.
- f. Skal kjælderrum benyttes til beboelse, handel eller verksted, maa det være mindst 2½ m. høit fra gulv til tag, og skal overkanten af jorden paa husets udside ikke naa høiere end 1¼ m over gulvet. Grunden under saadant kjælderrum skal være fyldt med et 20 cm. høit lag af pukket sten, gulvet dobbelt og som sædvanlig stoppet med tør fyld. Saadant kjælderrum maa videre være forsynet med ovne samt friskluftskanal af mindst 10 cm. i tversnit, der fra ydermuren ledes hen bag ovnen, hvor den skal udmunde i mindst 1½ meters høide over gulvet.

§ 2. Kogeovn maa ikke benyttes i beboelsesrum, medmindre den er forsynet med saadan indretning, at den ved kogningen frembragte damp kan opfanges og føres ud i fri luft. Kogemaskiner skal saavidt mulig undgaaes benyttet i beboelsesrum.

§ 3. Til hvert beboelseshus skal der være et privet til hver 2 høist 3 bekvemmeligheder. For større bygninger, logihuse, fabrikker, arbejdsboliger, kirker og steder, hvor mange folk samles, skal der være priveter og pissoirer i den udstrækning, som forholdene kræver det, hvilket til enhver tid kan bestemmes af sundhedskommissionen.

Privet eller pissoir maa ikke anbringes saaledes, at derfra er sig til alfarvei, beboelseshus eller indtag for drikkevand, ligesom de paa landet ikke maa staa nævnte steder nærmere end 10 m., medmindre de tilfredsstiller de for tættere bebyggede strøgs vedkommende stillede fordringer. For de tættere bebyggede strøg gjælder lov af 27de juli 1896 § 52; men skal her priveterne være forsynede med dobbelt sæt renovationskagger af den form og størrelse, som fortiden paabudt for Bergens by; disse maa til enhver tid være tætte og have laag, der kan skrues tæt til, saaat de ikke lækker under kjøring. Kaggen skal udtages mindst hver 14de dag, men oftere, hvis den er $\frac{3}{4}$ fyldt før den tid. Efterat den anden rengjorte kagge er sat ind, bortbringes, tømmes og rengjøres den udtagne kagge paa et dertil egnet sted (se § 5). Privetets sæde og gulv skal vaskes mindst en gang hver uge, ligesom klorkalk, torv, jord, aske el. l. jevnlig kastes i privetet forat hindre stank.

§ 4. Heste, køer, svin, faar, gjeder eller fjærkræ maa ikke huses i eller under beboelseshus eller i rum, der har tag eller væg fælles med beboelseshus eller opbevaringssted for madvarer, eller ligger nærmere end 10 m. fra indtag af mad- eller drikkevand, ligesom der fra dyrenes opholdssted ikke maa være sig mod de nævnte steder. Hvor kreaturhold i bymæssig bebyggede strøg medfører ulemper, der ikke lader sig afhjælpe, kan det af sundhedskommissionen ganske forbydes.

§ 5. Intet affald, hverken tørt eller vaadt, fra beboelseshus, fabrik, garveri, slagteri eller anden bedrift, maa kastes udenfor husene, men kun i gjødselkældere eller bosdunge og skal baade bosdunge som enhver slags gjødselansamling være mindst 10 m. fjernet fra alfarvei, beboelseshus, brønd eller bæk, der fører til sted, hvorfra mad- og drikkevand hentes, og saaledes ordnet med paakastning af torv eller jord, at generende stank undgaaes. Privetgjødsel maa ikke spredes beboelseshus nærmere end 10 m., ligesaa lidt som spildvand maa komme ind paa naboens grund.

§ 6. I de tættere bebyggede strøg skal enhver eier af hus, der ikke ligger over 32 m. fra sjøen eller offentlig kloakledning, lægge kloakledning forsynet med saakaldt vask og slug til optagelse af spildvand og overvand. Kloakledningen, hvortil benyttes kloakrør, maa lægges under jorden og ordnes saaledes, at den med lethed kan renses; den maa holdes i forsvarlig stand, saaat den ikke lækker eller foranlediger stank; naar det paakræves, kan sundhedskommissionen paalægge ekstrarengjøring. Bos og affald maa ikke kastes paa gaardspladsen, paa gade, vei eller ind paa naboens grund, men samles i dertil bestemte bøtter eller kasser, og skal disse 2 gange om ugen bæres ud og tømmes i bosvogne eller bosdunge.

§ 7. Brønd eller opkomme, hvorfra mad- eller drikkevand hentes, skal være overdækket og saaledes ombygget, at overvand ikke kan rende ned i samme.

§ 8. Brønd, bæk, vand eller elv, der fører til sted, hvorfra mad- eller drikkevand hentes, maa ikke forurenes ved sig fra udhus, ved vaskning eller paa nogensomhelst anden maade. Paa mark ved brønd, hvorfra mad- og drikkevand hentes, skal ikke spredes kreaturgjødsel nærmere brønden end 4 m. og ingen anden slags gjødsel nærmere end 10 m. Brønd maa rengjøres mindst 1 gang hvert aar.

§ 9. Det paaligger eiere af leie- eller logihuse samt arbeiderboliger eller forsamlingshuse at sørge for tør og ordentlig adkomst til huset samt til det sted, hvorfra madvand hentes, ligesom ogsaa at sørge for, at dette er rent og saavidt mulig tilstrækkeligt.

§ 10. Paa tun og gaardsplads skal fordybninger udfyldes, saaat der ikke dannes vand eller sølepytter. Gaardsplads og rendestene skal rengjøres en gang hver uge. I de tættere bebyggede strøg skal hus- eller grundeieren en gang hver uge rengjøre gaardspladsen.

§ 11. Opholdssted for dyr: fjøs, stald, faare-, grise-, hønsehus o. s. v. skal være lyse og luftige og hver sommer rengjøres overalt.

§ 12. Melk maa behandles med yderste renlighed; den, der skal melke, maa forinden vaske sine hænder og koens spener med klud og rent vand. Melkekjører maa bestandig holdes rene.

§ 13. Melk maa ikke opbevares i rum, der benyttes til beboelse eller som soveværelse.

§ 14. Sundhedskommissionen kan forbyde salg saavel af bedærvede eller for sundheden skadelige nærings- eller nydelsesmidler som ogsaa af andre sundhedsfarlige gjenstande, f. eks. giftige tapeter og tøier, og kan, om fornødiges, lade dem tilintetgjøre. Bedømmelsen, til hvilket øiemed prøver kan forlanges udleverede samt foreløbig stansning af saadanne varers salg, kan, naar afgjørelsen maa ske straks, paa sundhedskommissionens vegne udføres af dens ordfører.

§ 15. Butik eller rum, hvor man tilbereder eller sælger nærings- eller nydelsesmidler, som er utildækkede og saaledes direkte udsatte for at forurennes, maa indrettes saaledes, at rummet overalt og med lethed kan rengjøres, og skal der i eller ved disse rum være en vaskestol stadig forsynet med tilstrækkeligt rent vand, sæbe og haanddug, hvor den, der behandler disse varer, jævnlig skal vaske sine hænder. Hvor der til belysning af nævnte rum benyttes parafinolie, maa lamperne hverken pudses eller paafyldes inde i butiken eller omhandlede rum. Mulig kjøber maa ikke haandtere nævnte varer, førend de er kjøbte, og ikke smage paa varen, uden at den tildelte prøve tilintetgjøres og den benyttede kop eller gjenstand rengjøres. Det er forbudt at anbringe is i melken forat bevare den. Ved ombæring eller tilbringelse af nævnte varer skal det ske i ren indpakning eller rene kjørler og paa saadan maade, at de ikke udsættes for at forurennes.

§ 16. I butikker, kirker og forsamlingsrum skal spytning paa gulvet være forbudt. Spytebakkers bund skal være dækket af vaad sand, jord eller torvstrø, og maa de rengjøres hver dag, de er benyttet.

§ 17. Gulve, gange og trapper i beboelseshuse skal vaskes 2 gange om ugen.

§ 18. Findes bolig, forsamlings- eller arbejdsrum ved mangel paa tilstrækkeligt lys eller lufttilgang, ved fugtighed, urenlighed eller ved overfyldning af mennesker at være skadelig for helbredden, kan sundhedskommissionen forbyde deres brug, indtil mangelen er afhjulpen.

§ 19. Naar nogen bedrift agtes sat igang, som ved forurensning af luften, ved udbredelse af stank eller paa anden maade kan befrygtes at blive til skade for arbejderne eller omboendes sundhed, skal plan for anlægget forinden forelægges sundhedskommissionen. Finder denne, at anlægget vil blive skadeligt for sundheden, maa dette ikke sættes i verk, førend manglerne er afhjulpne. I virksomhed værende bedrift af denne art er underkastet sundhedskommissionens tilsyn og vedkommende forpligtet at rette sig efter de bestemmelser, som den maatte give forat afhjælpe sanitære mangler.

§ 20.

- a. Ved optræden af sygdomstilfælde, som der kan være grund til at tro er af ondartet smitsom beskaffenhed, skal den husbonde eller husfar, der har at

gjøre anmeldelse derom overensstemmende med lov om sundhedskommissioner m. v. af 16de mai 1860 § 14, tillige straks tage omsorg for betryggende afsondring, saavidt omstændighederne tillader. Afsondringen maa omfatte ikke alene den syge selv, men ogsaa den eller dem, der pleier den syge, samt sengklæder, gangklæder og andre brugsgjenstande, som de benytter, eller som den syge har benyttet de nærmeste dage forud for sygdommens udbrud. Fødevarer maa ikke opbevares i det rum, hvor den syge opholder sig.

- b. Indtil læge er kommet tilstede og har meddelt nærmere forskrifter, maa samkvem mellem det sted, hvor sygdommen er optraadt, og andre steder indskrænkes til det mindst mulige; navnlig maa personer, som hører til samme husstand som den syge, ikke uden nødvendighed deltage i møder eller sammenkomster i selskabeligt eller andet øiemed, der ikke er uopsætteligt. Uvedkommende personer maa ikke tilstedes adgang til de rum, hvor den syge opholder sig.
- c. Naar læge er kommet tilstede, kan han foreløbig træffe de anordninger og forføininger med hensyn til afsondring af den syge og hans omgivelser og med hensyn til rensning af sygeværrelset og de under sygdommen benyttede gjenstande, som sygdommens beskaffenhed paakræver og omstændighederne tillader. Det maa overlades til lægens skøn efter omstændighederne at meddele forskrifterne i skriftlig form. De maa i ethvert fald nøie efterkommes og er gjældende, indtil de tilbagekaldes af lægen selv eller ophæves af sundhedskommissionen eller dens ordfører.
- d. Forsaavidt der leveres melk eller andre fødemidler til salg, fra det sted, hvor sygdommen er optraadt, maa dette ophøre, indtil tilladelse er meddelt af lægen.
- e. Børn fra den husstand, hvor sygdommen er optraadt, maa ikke søge skole, forinden tilladelse er meddelt af lægen. Forsaavidt sygdommen optræder i lærerens husstand, og han bor i samme hus, hvor skolen holdes, maa denne lukkes, indtil lægen har afgivet nærmere bestemmelse.
- f. Saasart meddelelse om det indtrufne sygdomstilfælde og de i anledning af samme trufne forføininger er indløbet til sundhedskommissionens ordfører, har denne at træffe de videre forføininger, som efter tilfældets beskaffenhed er fornødne.

§ 21. Bohave, gang- og sengklæder samt andre gjenstande, der har været benyttede af nogen, som lider eller har lidt af epidemisk sygdom, maa ikke afhændes eller benyttes af andre, forinden de er tilbørlig rensede, saaledes som ordføreren i sundhedskommissionen forordner.

§ 22. Personer fra fremmede kommuner maa ikke modtages til forpleining i herredet, uden at de er forsynet med lægeattest for, at de ikke lider af smitsom sygdom.

§ 23. I henhold til lov af 8de mai 1900 § 3 skal det meldes ordføreren i sundhedskommissionen, naar en tæringssyg forandrer bopæl. Pligten til at give meddelelse om en saadan flytning skal paahvile eieren af det hus, hvorfra den syge flytter, eller, hvis eieren ikke selv bor i huset, den som paa hans vegne har tilsyn med det.

§ 24. Dampskibe og fartøier, der henligger inden herredet, samt deres besætninger skal med hensyn til renlighed og sundhedsforhold være underkastet sundhedskommissionens bestemmelser.

§ 25. Undlader nogen, inden den af sundhedskommissionen satte frist, at træffe de forføininger, som i henhold til disse sundhedsregler eller iøvrigt ifølge sundhedskommissionens lovmedholdigt givne bestemmelser paahviler ham, kan sundhedskommissionen lade de vedkommende paahvilende forføininger udføre for hans regning.

§ 26. Det paahviler sundhedskommissionens medlemmer at paase disse regler efterkommede og at anmelde overtrædelserne af samme for ordføreren. Sundhedskommissionens ordfører skal derhos i fornødent fald bevirke overtrædelserne paatalte. Hvor der er tvist om, hvem der skal efterkomme paabudet, har sundhedskommissionen at holde sig til eieren af det hus, den grund eller gjenstand, hvor misligheden er paavist.

§ 27. Hvor særegne forhold kræver det, kan sundhedskommissionen indrømme afvigelser fra disse regler.

Fredrikstad kjøbstad.

(Kongelig resolution af 31te august).

Tillægget er saalydende:

1. Ethvert skrædderverkstedes kubikindhold skal mindst maale 10 m³ for hver person, som til stadighed opholder sig i samme.
2. Vaskning af gulvet skal foregaa mindst 3 gange om ugen, medens det paa de øvrige arbejdsdage i ugen mindst 1 gang daglig skal feies efter forudgaaet dynkning. Benyttes verkstedet tillige som soverum, skal gulvet vaskes hver dag. Hovedrengjøring af lokalet skal finde sted mindst 2 gange om aaret.
3. Efter vaskning eller feining af gulvet samles afklip, som kan bruges, i sække eller kasser og fjernes fra verkstedet saa snart som muligt, medens andet affald straks efter rengjøringen bringes ud af verkstedet eller brændes paa stedet.
4. Verkstedet skal grundig udluftes mindst 1 gang daglig — morgen eller aften, — samt, om det er beleiligt, i middagsstunden. Benyttes verkstedet tillige som soverum, skal udluftning finde sted baade morgen og aften.
5. Kul og ved skal opbevares paa hensigtsmæssig maade i bokser eller kasser, saa det ikke ligger udover gulvet og hindrer rengjøringen. Aske og affald fra ovnen skal daglig bringes ud af verkstedet.
6. Vand til dampning skal altid være rent og til dynkning under presning maa anvendes svamp eller sprøite.
7. Der maa ikke spyttes paa gulvet. Det nødvendige antal spyttebakker, hvori sand eller sagmug, skal forefindes, og bliver de hver dag at rengjøre.
8. Et eksemplar af disse regler skal findes opslaaet i ethvert af skrædderverkstedets rum.

Klingen herred.

(Kongelig resolution af 12te september).

Tillægget er saalydende:

«I søppelkassen maa ikke samles affald, der kan undergaa forraadnelse; saadant skal henkastes i gødsselbeholderen, dersom det ikke behandles paa nogen anden i de gjældende sundhedsforskrifter tilladt maade».

Heskestad herred.

(Kongelig resolution af 28de september).

§ 1. Ved opførelse eller flytning af husbygninger skal herefter iagttages:

- a) At afstanden mellem beboelseshus paa den ene side og stald, fjøs, privet eller affaldsdyngte paa den anden side ikke er mindre end 10 meter;
- b) at ethvert beboelseshus hviler paa en mindst 30 cm. høi, tæt grundmur;
- c) at beboelsesrum ikke er lavere end 2,25 meter fra gulv til loft. Rummet maa derhos have 1 vindu, som med lethed kan aabnes og lukkes, samt tæt og trækfrit gulv i nederste stokværk, helst dobbelt og med fyld imellem.

§ 2. I beboelseshus maa kogeovn ikke anbringes, medmindre den forsynes med saadan indretning, at den ved kogningen fremkomne damp opfanges og ledes ud i det frie.

§ 3. Heste, køer, faar, gjeeder, svin eller høns maa ikke huses i vaaningshus eller noget rum, som har væg og tag fælles med samme.

§ 4. Til ethvert beboet hus skal der være et privet mindst 10 meter fjernet fra vaaningshus eller rum, hvori næringsmidler opbevares. Dette maa tømmes mindst 1 gang aarlig og ellers saa ofte, det af sundhedskommissionen under særegne forhold bestemmes; gjødselrummet under privetet maa oftere paaføres jord, aske og lignende til undgaaelse af stank.

§ 5. Fra stald, fjøs, grisehus eller affaldsdyngte maa ikke ske tilsig til vaaningshus eller sted, hvorfra drikkevand tages.

§ 6. I bæk eller brønd, hvorfra mad- eller drikkevand tages, maa ikke foregaa vask eller idethele noget foretages, som kan gjøre vandet urent.

§ 7. Køkkenaffald, skyllevand, feieskarn o. s. v. maa ikke henkastes lige udenfor beboet hus, men henbringes i gjødselrummet eller kompostdyngen.

§ 8. Melk og andre næringsmidler maa som regel ikke opbevares i soveværelse eller andet beboet rum.

§ 9. Befindes beboet hus eller rum ved mangel paa tilstrækkelig lys- eller luftveksel, ved fugtighed, urenlighed eller overfyldning med beboere at være skadeligt for sundheden, kan sundhedskommissionen forbyde husets eller rummets benyttelse, indtil de forefundne mangler er afhjulpne.

§ 10. Salg af bedærvede, for sundheden skadelige næringsmidler maa ikke finde sted; og kan sundhedskommissionen i fornødent fald besørge samme tilintetgjort paa vedkommende eiers bekostning.

§ 11. Bohave, gang- og sengklæder efter personer, som lider af eller er døde af smitsom sygdom, maa ikke afhændes til eller benyttes af andre, førend de er rensede efter nærmere bestemmelse af sundhedskommissionens ordfører.

§ 12. Hvor særegne forholde paakræver det, kan sundhedskommissionen indrømme afvigelser fra disse forskrifter.

§ 13. Sundhedskommissionens medlemmer har at paase disse forskrifters overholdelse og at anmelde overtrædelser til sundhedskommissionens ordfører, som i fornødent fald bevirker overtrædelseren paataalt.

Ulvundeidet herred.

(Kongelig resolution af 16de oktober).

§ 1. Ved opførelse af nye eller flytning af ældre bygninger skal, forinden arbeidet paabegyndes, skriftlig anmeldelse ske til sundhedskommissionens formand eller en af dens nærmest boende medlemmer.

§ 2. Ved opførelse eller flytning af bygninger skal iagttages, at afstanden mellem vaaningshus paa den ene side og stald, fjøs, griselhus eller vandhus paa den anden side ikke maa være kortere end 10 meter, og de sidste ikke lægges saaledes, at derfra kan ske tilsig til vaaningshus, opbevaringssted for madvarer eller til sted, hvorfra mad- og drikkevand hentes. Mindre afstand maa der heller ikke være mellem vaaningshus og enhver anden bygning, mod hvilken vaaningshus har vinduer.

§ 3. Ved opførelse af vaaningshus skal endvidere iagttages:

- a) Før opførelsen paabegyndes, skal muldjorden være bortfjernet og grunden omhyggelig afgrøftet, saa at grundvand og overvand har afløb fra tomten.
- b) Grundmuren maa ikke være lavere end 30 cm. over jorden.
- c) Gulvet i nederste stokværk maa være enten dobbelt, og mellem begge gulvlag anbringes fyld af tørt ler eller andet passende materiale, eller af 2" planker, tæt og trækfrit.
- d) Hvert beboelsesrum skal have en høide af mindst 2,25 m. fra gulv til loft og være forsynet med mindst ét vindu, som med lethed kan aabnes og lukkes.
- e) Kogeovn maa ikke benyttes, medmindre den er forsynet med indretning til bortledning af damp.

§ 4. Finder sundhedskommissionen noget hus, forsamlingsrum eller andet opholdssted for mennesker at være skadeligt for sundheden paa grund af mangel paa lys eller luft, ved fugtighed, urenlighed, overfyldning af mennesker eller af andre grunde, kan den forbyde huset eller rummet benyttet, indtil de forefundne mangler er afhjulpne.

§ 5. Heste, køer, svin, faar, gjeeder eller fjærkræ maa ikke huses i vaaningshus.

Fjøs eller stald maa ikke benyttes som eneste soverum for mennesker.

§ 6. Til hvert bosted skal findes et vandhus, der ikke, medmindre der anvendes tætte bøtter, tætte cementerede kumme eller tætte torvstrøbeholdere, maa have tag eller væg fælles med vaaningshus eller rum, hvori madvarer opbevares.

Fra vandhuset maa der ikke være tilsig til disse steder eller til det sted, hvor mad- og drikkevand hentes.

Vandhuset maa tømmes saa ofte, at ikke overfyldning finder sted og mindst én gang aarlig, og forøvrigt saa ofte sundhedskommissionen finder det nødvendigt.

Indholdet bør i mellemtiden, om fornødiges, overdækkes med jord, aske, sagflis eller lignende.

§ 7. Gjødningsstoffer, ildelugtende affald fra husene eller lignende maa ikke henkastes nærmere vaaningshus eller alfar vei end 8 m. Ansamlinger deraf skal være indrettet saaledes, at unødigt stank undgaaes, og maa ikke være saaledes beliggende, at derfra er tilsig til noget sted, hvorfra drikkevand tages.

Skylevand maa ikke slaaes ud ved husvæggen.

§ 8. Brønd, bæk eller opkomme, hvorfra drikkevand hentes, maa ikke paa nogensomhelst maade forurennes.

Brønd maa renses mindst én gang aarlig.

§ 9. Sundhedskommissionen kan forbyde salg af bedærvende og for sundheden skadelige nærings- og nydelsesmidler og i fornødent fald besørge samme tilintetgjorte. Prøver til undersøgelse skal udleveres efter sundhedskommissionens forlangende. Dette gjælder ogsaa brugsgjenstande, som ved at indeholde giftige bestanddele kan blive sundhedsfarlige, saasom tøier, tapeter og lignende, og hvoraf ogsaa prøver til undersøgelse skal udleveres efter sundhedskommissionens forlangende.

§ 10. Naar nogen bedrift agtes istandbragt, hvorved luften i høiere grad forurennes, eller de omkringboende paa anden for sundheden skadelig maade vil forulempes, eller ved hvilken stoffer behandles, der kan være skadelig for arbeiderne eller de omboendes sundhed, skal plan for arbeidet forelægges sundheds-

kommissionen. Finder denne, at anlægget efter planen vil blive farligt eller skadeligt for den almene sundhed, maa det ikke sættes i verk, førend de af sundhedskommissionen paaviste mangler er afhjulpne.

I virksomhed værende bedrift af denne art er underkastet sundhedskommissionens tilsyn og enhver vedkommende forpligtet til at rette sig efter de forskrifter, som den til fjernelse af sanitære ulemper maatte give.

§ 11. Bohave, gang- og sengklæder efter personer, der lider af eller er død af smitsom sygdom, maa ikke overlades til andre, førend de er rensede efter nærmere bestemmelse af sundhedskommissionen.

§ 12. Hvis særegne forhold kræver det, kan sundhedskommissionen efter andragende derom indvilge afvigelse fra disse forskrifter.

§ 13. Overtrædelse af disse forskrifter anmeldes til sundhedskommissionen, hvem det paaligger i fornødent fald at foranstalte overtrædelse paataalt.

Hegre herred.

(Kongelig resolution af 12te november).

Tillægget er saalydende:

«Kjøring af gjødsel og stinkende substanser paa offentlig vei eller plads maa kun foregaa i tætte beholdere. Al spild fra disse maa søges undgaaet».

Vikten herred.

(Kongelig resolution af 30te december).

§ 1. Ethvert til beboelse bestemt rum ombord i baad eller fartøi, der udelukkende anvendes til logi for fiskere under vinterfisket i Viktenværerne (flydende lossementer), skal have et indhold af mindst 1,5 kubikmeter pr. mand. Det paaligger baadens (fartøiets) eier eller fremleier at lade saadanne rum opmaale. Det efter denne maaling beregnede største tilladte antal beboere skal angives tydelig (ved maling eller paa anden maade) paa rummets væg.

§ 2. I logifartøier skal gulvet (dørken) i ethvert logirum være fast og tæt, saaledes at ikke urenlighed kan trænge op fra kjølvandet eller dette forurenses fra logirummet.

I logibaade kan som dørk benyttes solide og tætsluttende tiljer (plikter).

§ 3. Paa logibaade, der udelukkende benyttes som saadanne, skal logirummet være indvendig panelet, saaledes at der mellem den indvendige og udvendige væg blir et luftlag af mindst 1 centimeters tykkelse. Tag og tværvæg skal være helt panelede, sidevæggerne behøver kun at have paneling til vandlinjen.

Ligesaa maa ethvert saadant rum saavel i logibaade som fartøier være forsynede med trækpipe og 2 eller flere vinduer eller «koeine».

§ 4. Logirummene maa saavel i logibaade som fartøier mindst 2 gange i ugen rengjøres, ligesom dørene skal staa aabne, naar rummene ikke benyttes, og veiret tillader det. Al urenlighed efter agning og lignende skal snarest mulig fjernes.

I alle flydende lossementer maa kjølvandet udpumpes mindst 2 gange i ugen, og samtidig maa der spyles med tilføring af rent vand (sjø).

§ 5. Opsynet har myndighed til at forbyde benyttet og i tilfælde paabyde rømmet de logifartøier og baade, som ikke opfylder de i disse forskrifter vedtagne bestemmelser. Fiskerilægens udtalelse bør i almindelighed paa forhaand være indhentet.

§ 6. Naar hensynet til fiskets drift eller fiskerne gjør det paakrævet, kan opsynet i hvert enkelt tilfælde tilstede undtagelse fra disse sundhedsforskrifter.

§ 7. Disse regler træder i kraft fra 1ste januar 1908.

2. Love, kongelige resolutioner, skrivelser m. m. vedkommende medicinalvæsenet, utfærdiget i 1907.

2den januar. Skrivelse fra medicinaldirektøren til en distriktslæge, hvori meddeles: Der paahviler ikke en jordmor nogen anden forpligtelse til at avgi anmeldelser eller oplysninger om fødsler end den, som er paalagt hende ved kgl. resol. av 9de nov. 1901 med de dertil knyttede skemaer.

9de januar. Rundskrivelse fra Justisdepartementet til amtmændene:

I tilslutning til departementets rundskrivelse av 20de mai 1899 angaaende de oplysninger, som skal tilstilles vedkommende overøvrighed om de sindssyke, der utskrives fra asyl, har departementet fastsat følgende bestemmelser:

Naar tvingende grunde gjør det nødvendig at utskrive en sindssyk fra et asyl, uagtet hans tilstand kan befryktes at ville kunne medføre fare for ham selv eller den offentlige sikkerhet, maa hans anbringelse i hjemmet eller i privat pleie først ske, efterat der derom enten direkte eller gjennem rekvirenten er konferert eller korrespondert med embedslægen i det distrikt, hvor den syke tænkes anbragt. Denne læge bør derfor av asyls bestyrer underrettes om grunden til den paa-tænkte utskrivning og tilstilles de oplysninger, som omhandles i punkt 3—5 i skema til departementets rundskrivelse av 20de mai 1899, nemlig:

om den sykes tilstand,

om vedkommende fremdeles maa antages at tiltrænge en fra sedvanlige fattiges forsørgelse særegen behandling eller forpleining i henhold til lov av 27de juni 1891,

om den syke under sit ophold paa asylet har vist farlige tilbøieligheter, og om der er noget særlig at iagttas ved valget av den sykes fremtidige opholdssted eller ved den maate, hvorpaa forpleiningen bør ordnes.

Med disse oplysninger skal embedslægen paa forhaand gjøre forpleieren bekjendt.

Ved utskrivningen, som først maa ske, efterat embedslægen har godkjendt forpleiningsstedet, bør den, der avhenter den syke, altid underrettes om, hvorvidt nogen særlig forsigtighet er at iagttas under transporten til forpleiningsstedet.

De i departementets rundskrivelse av 20de mai 1899 omhandlede regler blir forøvrig fremdeles at iagttas ved utskrivning fra asyl av alle for offentlig regning forpleiede sindssyke.

Forsaavidt nogen sindssyk enten under transport eller paa et forpleiningssted skulde undvike og ikke straks bli indhentet, bør vedkommende tilsynshavende under transporten eller den, hos hvem den sindssyke er anbragt til forpleining, uten ophold gjøre anmeldelse til nærmeste politimyndighet, for at han kan bli eftersøkt og bragt i sikkerhet. Skulde nogen være den sindssyke behjælpelig med undvigelsen, bør der likeledes herom ske anmeldelse til nærmeste politimyndighet; jfr. straffelovens § 346.

15de januar. Rundskrivelse fra medicinaldirektøren til samtlige embedslæger, tandlæger og apotekere.

Om tandlægers forskrivning av medikamenter.

Under henvisning til kgl. plakat av 4de juni 1904 indeholdende bestemmelser angaaende utlevering av gifter og andre stoffer fra apotek, dens § 10, bestemmes herved, at novocain fremtidig skal kunne utleveres fra apotek efter tandlæges recept til injektion under tandkjødet eller til indlægning i tandhulen, idet midlets maksimaldoser fastsættes til 15 centigram.

Derhos skal jeg, da der fremdeles — efter hertil indkomne forespørsler — synes at herske uklarhet med hensyn til tandlægers ret til forskrivning fra apotek av midler til bruk i deres praksis, paany henlede opmerksomheten paa, at i henhold til ovennævnte plakat er tandlæger ikke berettiget til at forskrive stoffer, der i medicinaltaksterne er betegnet ved merket *, til indvortes bruk, til indaanding eller til indsprøitning under hud eller slimhinde, medmindre der av medicinaldirektøren for enkelte saadanne stoffer maatte være fastsat særlige undtagelsesbestemmelser.

Dette gjælder selvfølgelig ogsaa andre stoffer, der for tiden ikke er optat i medicinaltaksten, men som med hensyn til giftige egenskaper kan stilles i klasse med de førnævnte, jfr. den omhandlede plakats § 1.

Bi heller berettiger den omstændighet, at der paa tandlæges recept er angit, at midlet skal anvendes «til eget bruk», tandlægen til i strid med samme plakats § 10, 2det punktum, fra apotek at erholde utlevert midler av denne klasse.

Naar derfor tandlæger i sin praksis har bruk for saadanne midler til utvortes bruk, f. eks. til pensling paa tandkjødet e. l., bør de paa recepten anføre, til hvilken bruk midlerne agtes anvendt.

De stoffer, for hvilke undtagelsesbestemmelser i henhold til ovennævnte plakats § 10 for nærværende gjælder, er følgende:

1. Chloretum cocaicum, der ifølge min rundskrivelse av ³/₁₁ 1904 kan utleveres efter tandlæges recept i opløsning av indtil 5 % styrke og i krystaller, i sidste tilfælde dog høist i en mængde av 5 centigram for hver patient. Hvis tandlægen ønsker et større kvantum kokainkrystaller end 5 centigram til bruk paa sit kontor, bør det forlanges opdelt i portioner paa høist 5 centigram. Recepter paa kokainopløsning til injektion skal være paategnet: «Til indsprøitning under tandkjødet», og recepter paa kokainkrystaller: «Til indlægning i tandhulen».
2. Eucainum, maksimaldose 0,15 gram
3. Nirvaninum — 0,50
4. Stovainum — 0,10,

hvilke 3 stoffer ifølge min rundskrivelse av ²⁴/₁₀ 1905 kan utleveres efter tandlæges recept til indsprøitning under tandkjødet eller til indlægning i tandhulen. Ved samme rundskrivelse er bestemt, at

5. Adrenalinum (epinefrin, suprarenidin, suprarenin, takamin) kan utleveres til indsprøitning under tandkjødet i opløsning av høist 1 pro mille, i regelen som tilsætning til en opløsning av et av de tilladte bedøvelsesmidler. Endelig kan ifølge nærværende rundskrivelse utleveres:
6. Novocainum, maksimaldose 0,15 gram,

der kan utleveres paa samme betingelser som de under 2—4 nævnte stoffer.

Intet andet narkotisk middel end de ovennævnte kan for tiden forskrives av tandlæger til smertestillende indsprøitninger.

21de januar. Skrivelse fra medicinaldirektøren til veterinærdirektøren, hvori paa foranledning uttales, at serum til medicinsk eller veterinær bruk maa henregnes til medicin og saaledes ifølge lov

om indførsel av apotekerverer m. v. av 16de mai 1904 alene kan forskrives gjennom apotek.

25de januar. Skrivelse fra Kirkedepartementet til skoledirektøren i Bergen, hvori meddeles, at naar et herredsstyre qua helseraad har uttalt, at den for skolehuset i en skolekommune utseede tomt ikke i hygienisk henseende kan anbefales, saa kan dette efter de foreliggende oplysninger ikke forstaaes som et forbud mot, at skolehuset opføres paa den utseede tomt (landsskolelovens § 13, 2det led in fine). Forsaavidt kan der efter departementets mening ikke være nogen lovlig hindring mot, at herredsstyret beslutter huset opført paa det utseede sted, eller at amts-tinget bevilger sedvanlig bidrag til opførelsen, men departementet anser det dog heldigst, om der saavidt mulig søgtes at finde en tomt, som helseraadets sagkyndige medlem kan anbefale. At man ved bedømmelsen av den enkelte tomt maa ta hensyn til forholdene i vedkommende distrikt i det hele maa imidlertid være en selvfølge. Er saaledes f. eks. bostederne i kredsene paa grund av stængende fjeld ialmindelighet solfattige, vil man være nødt til at finde sig heri ogsaa for skolehusets vedkommende.

26de januar. Skrivelse fra medicinaldirektøren til amtmannen i Nordlands amt angaaende en offentlig ansat jordmors ret til løn i en tid av et halvt aar, da hun paa grund av sygdom (penfigus) blandt sit klientel efter paalæg av helseraadets ordfører avholdt sig fra sin virksomhet.

Direktøren uttaler, at en jordmor ifølge jordmorlovens § 15 i et tilfælde som det omspurgte vistnok ikke kan kræve erstatning for indtægtstap, men hverken loven eller dens forarbeider indeholder noget om, at hun desuten skulde ha sin faste løn forbrutt. Direktøren antar derfor, at jordmoren kan gjøre krav paa sin fulde aarsløn.

Spørsmålet om, hvorledes der skulde forholdes med utredelsen av løn til en under jordmores foran omhandlede forfald antagen midlertidig jordmor, maa efter direktørens mening besvares med en henvisning til, hvad der i lov av 16de mai 1860 § 15 er bestemt angaaende tilveiebringelsen av pengemidler til foranstaltninger i anledning av smitsom sygdom. Herunder maa nemlig den omhandlede utgift formentlig rettelig henføres.

30te januar. Skrivelse fra Forsvarsdepartementet til Kragerø offentlige sjømandsskole, hvori der meddeles, at vidnesbyrd fra læge om styrmands-
elevers synsevne i henhold til navigationsloven av 7de april 1906 § 27 og eksamensreglementet av 3die august s. a. § 11 A 2 blir at utfærdige overensstemmende med de gjældende regler for legeundersøgelse av sjømænds syn m. v. av 22de mai 1906, § 4, jfr. § 3 b (indtat i lovtidenden).

15de februar. Rundskrivelse fra medicinaldirektøren til bestyrerne av samtlige sindsykeasyler.

Under henvisning til rundskrivelse av 18de december 1905 meddeles, at rubriken «Antal tilfælde» paa det ved samme rundskrivelse autoriserede skema til utdrag av asylernes behandlingsprotokoller, forsaavidt angaar anvendelsen av isolation og mekaniske tvangsmidler, fremtidig ikke vil bli forlangt utfylt.

Der er nemlig fremkommet uttalelser fra flere asylbestyrere om, at utfyllingen av denne rubrik medfører et uforholdsmæssig arbeide. Og da sindsykeloven alene kræver anførsel av de patienter, som har været underkastet den omhandlede behandling, samt grunden hvorfor, og tiden hvori deslige forholdsregler

har været bragt i anvendelse, antages der ikke at være grund til at opretholde kravet om, at ogsaa tilfældenes antal skal anføres.

Forøvrigt blir der fremdeles at gaa frem efter de i ovennævnte rundskrivelse angivne regler.

19de februar. Kongelig resolution, hvorved i medhold av lov om tilsyn med arbeide i fabrikker m. v. av 27de juni 1892 bestemmes, at de under 11te januar 1896 fastsatte sundhetsforskrifter for boktrykkerier, som gaar ind under nævnte lov, gives følgende tillæg, som indtages efter forskriftens § 9 som nye §§ 10 og 11 og saaledes, at de nuværende reglers § 10 blir de ændrede reglers § 12:

§ 10. Ved sættemaskiner skal smelteovnene (støpekopperne) med tilhørende rør være isolerede mot varmeutstraaing, og opstaaende gasarter avledes.

§ 11. Lokalerne maa være tilstrækkelig og hensigtsmæssig belyst.

19de februar. Skrivelse fra Justisdepartementet til amtmanden i Søndre Trondhjems amt angaaende refusion av $\frac{2}{15}$ dele av utgifterne ved en hjemstavnsløs sindssyks forpleining, idet det samtidig er oplyst, at de øvrige $\frac{13}{15}$ dele er søkt refundert gjennom Kirkedepartementet.

I den anledning meddeler departementet, at ifølge lov av 27de juni 1891 vil der av de til sindssykes forpleining bevilgede midler kun være anledning til at refundere $\frac{4}{10}$ dele av de forpleiningsutgifter, der endelig falder amtskommunen tillast, efterat den del, som er eller vil bli utredet gjennom Kirkedepartementet, er kommet til avdrag.

Forsaavidt der ikke ydes fuld refusion i henhold til fattiglovens § 16, vil det udækkede beløp kunne opføres paa næste halvaars opgave over amtskommunens sindssykeutgifter.

11te mars. Skrivelse fra medicinaldirektøren til en distriktslæge, hvori uttales:

Forsaavidt jordmørens taushetsplikt ikke stiller sig iveien, er det overlatt til hendes frie vilje, om hun vil avgi andre anmeldelser eller opplysninger end dem, som hun er forpliktet til at gi ifølge kgl. resol. av 9de november 1901 med de dertil knyttede skemaer. Jfr. medicinaldirektørens skrivelse av 2den jan 1908. (I lovtidende).

18de mars. Skrivelse fra Justisdepartementet til Finansdepartementet, hvori førstnævnte departement paa forespørsel om, hvorvidt et stof, benævnt «Vademecum» kan antages at være gjenstand for apotekernes enehandel i detalj, henholder sig til en av medicinaldirektøren avgiven uttalelse, hvorefter han, da stoffet foruten som toilettmiddel tillike anbefales mot en hel del sygdomme, ikke antar, at det kan indgaa under fortegnelsen B. i plakat av 23de juni 1888, men derimot henføres til de stoffer, der er gjenstand for apotekernes enehandel i detalj.

18de mars. Skrivelse fra Justisdepartementet til Finansdepartementet, hvori førstnævnte departement paa forespørsel om, hvorvidt et stof, benævnt «Vasenol puder» kan antages at være gjenstand for apotekernes enehandel i detalj, henholder sig til en av medicinaldirektøren avgiven uttalelse, hvori denne, da varen nærmest synes at være bestemt til medicinsk bruk, antar, at den blir at henhøre til de stoffer, der er gjenstand for apotekernes enehandel i detalj.

26de mars. Kongelig resolution, hvorved plakat av 4de juni 1904 angaaende forhandling av gift ved handelsberettigede til apotekere samt til teknisk eller andet industrielt bruk ændres derhen, at den

tilladelse til salg, som av politiet i henhold til lov av 16de mai 1904 § 1, sidste led meddeles handelsberettigede, kan omfatte ætskali (kaustisk kali, kalihydrat) og ætsnatron (kaustisk natron, natronhydrat) i mindre portioner end 5 kilogram, forsaavidt disse stoffer sælges til fotografisk bruk.

24de april. Veiledning til forebyggelse av barselfeber.
(Ved direktøren for det civile medicinalvæsen).

A.

Almindelige regler.

I tiaaret 1895—1904 blev der av lægerne i Norge anmeldt 3 493 tilfælde av barselfeber med 1 016 dødsfald. Altsaa indtræffer for tiden omtrent 100 dødsfald av barselfeber hvert aar. Mange av disse burde kunne undgaaes.

Barselfeber frembringes ved smittestoffer, som kommer i berøring med kvindens fødselsdele før, under eller efter fødselen.

Saadanne smittestoffer kan findes hos barselkvinden selv eller tilføres hende fra andre personer eller ved urene gjenstande. Alt, hvad der kommer i berøring med fødselsdelene under disse forhold, maa derfor være fuldstændig rent. Dette gjælder baade den fødende selv og de personer, som maa røre ved hende for at yde hjælp. Likesaa maa vaskevand, kluter eller bomuld, som brukes til vaskning, sengkler, andre klær, instrumenter o. s. v. være fuldstændig rene.

Det værelse, som benyttes av en fødende, maa ogsaa være rent. Ingen syk maa opholde sig der, og hvis værelset har været brukt til sykeværelse, maa det, likesom alt derværende bohave, grundig sæpevaskes og utluftes, før fødselen foregaar. Overflødige gjenstande, navnlig brukte klær og skiddent tøj, maa fjernes derfra.

Den, som hjelper en fødende eller en barselkvinde, maa ikke røre ved mugne eller forraadnede saker, og holde sig borte fra personer lidende av febersygdomme, særlig barselfeber, nervefeber, utslagssygdomme, rosen, difteri, eller sygdomme, som er forbundet med avsondring av verk, f. eks. tandbyld, halsebyld, stinkende næse, øreflod, verkefinger. Den, som selv lider av noget saadant onde, maa ikke yde barselkvinder hjelp. Personer, som befatter sig med at vaske eller pynte lik, maa ikke stille barselkvinder.

B.

Særlig veiledning for jordmødre.

1. Enhver jordmor maa selv iagttå, hvad der under A er fremholdt, og gjøre frugtsommelige kvinder og deres omgivelser kjendt dermed.
2. Jordmoren maa fremfør alt selv foregaa med et godt eksempel paa renlighet i sit hjem, i sin klædedragt og med sin person.

Særlig vegt maa hun lægge paa at holde sine hænder rene, sine negler kortklippede og fri for smuds. Hun bør bruke vanter, som ofte vaskes.

Hos enhver fødende bør hun saavidt mulig være iført en ren vasketøis kjole eller et stort, rent lærredsforklæ med halværmer.

3. Naar jordmoren kommer til en fødende, maa hun iagttå følgende:
 - a. Reisetøiet lægges om mulig av i et andet rum end fødselsværelset.
 - b. Kjoleærmerne brættes op til albuen.
 - c. Underarmene, hænderne og hver enkelt finger for sig vaskes godt med sæpe og saa varmt vand, som kan taaes,

d. Neglene renses med saks eller neglerenser, hvorefter vaskningen gjentages i nyt, varmt vaskevand.

e. Derefter ifører hun sig den rene vasketøis kjole eller det rene lærreds-forklæ, fremtar og indpakker i et rent haandklæ alt, hvad hun kan faa bruk for, saasom rensed bomuld eller rene vaskekluter, kateter, sprøite eller irrigator, saks, naal, naaleholder, navlebaand, traad, 2—3 rene neglebørster. Dette kokes liggende paa en ren skaal i et rent kokekar i mindst 5 minutter.

Svamper maa ikke benyttes, da de ikke lar sig paalidelig rense.

Det desinfektionsmiddel, som agtes benyttet, tillaves (se under punkt 9), og deri lægges den ene kokte neglebørste. Klyster sættes.

4. Derefter vasker jordmoren sig paany med sæpe og varmt vand, under flittig bruk av neglebørsten, hvorefter kvindens seng bringes i orden. Kan der skaffes den fødende et varmt bad, bør dette ske. Fødselsdelene vaskes godt, efterat haarene om nødvendig er avklippet. Derefter vaskes mellemkjødet og partiet omkring endetarmsaapningen, underlivet og laarene samt hænderne. Under vaskningen sammenklemmes de store skamlæber, forat hindre vaskevand fra at komme ind i skeden. Efter vaskningen avgundes partiet omkring fødselsdelene med kokt bomuld eller en kokt klut dyppet i desinfektionsmidlet. Det maa paalægges barselkvinden, at hun ikke rører ved sine fødselsdele efter vaskningen.

5. Naar der skal foretages indvendig undersøgelse, maa jordmoren paany vaske og børste sine hænder og underarmer godt med sæpe og 2 varme vaskevand i mindst 5 minutter. Har hun spiritus til sin raadighet, (denatureret spiritus kan benyttes) børster hun efter vaskningen sine hænder og underarmer dermed. Sluttelig børstes hænder og underarmer grundig med desinfektionsmidlet i 3 minutter. Undersøgelsen foretages straks efter desinfektionen, uten at hænderne tørres eller rører ved nogen gjenstand.

Jo mindre der trænges av indvendig undersøgelse, og jo lempeligere den utføres, desto mindre blir faren for at paaføre kvinden noget smittestof. Blir det nødvendig at gjenta den indvendige undersøgelse, maa vaskning av kvindens fødselsdele og av jordmorens hænder og armer utføres paa samme maate som ved den første undersøgelse. Ogsaa vaskning i desinfektionsmidlet maa da gjentages. Det samme maa ske, hvis der skal utføres nogen operation, saasom vending, uthentning av efterbyrden eller tangforløsning. I sidste fald maa ogsaa tangen kokes, indviklet i et rent haandklæ, og ikke komme i berøring med nogen ukokt gjenstand, før den benyttes. Skal urinen tages med kateter, maa denne kokes før bruken, og urinrørets aapning avtørres med kokt bomuld eller en kokt klut.

6. Da smittestof let trænger ind gjennom de større eller mindre indrifter i fødselsveiene, som altid opstaar ved en fødsel, maa jordmoren, før hun efter forløsningen steller kvinden, først paany vaske og desinficere sine egne hænder paa den under punkt 5 angivne maate. Vaskningen av kvinden maa utføres med kokt vand og kokt bomuld eller kokte kluter. Der maa ved vaskningen gaaes frem paa samme maate, som sagt under punkt 4. Ogsaa ved senere vaskninger i barselsengen maa fremgangsmaaten være den samme.

7. Da de førnævnte indrifter i mellemkjødet eller andetsteds i fødselsveiene kan bli en indgangsport for smittestof ikke alene straks efter fødselen, men ogsaa senere i barselsengen, bør de straks nøiagtig gjensyes med kokt naal og traad. Av renlighets hensyn og for at beskytte fødselsdelene kan disse dækkes med en flerdobbelt kokt lærredsklut. Dersom jordmoren ikke selv daglig utfører

vaskningen i barselsengen, maa hun nøiagtig undervise den, som skal hjælpe barselkvinden dermed. Dennes hænder maa ogsaa daglig vaskes.

Utskylling av fødselsveiene utføres kun efter læges ordre.

8. Naar jordmoren er færdig med den fødende, skal hun rengjøre og koke de benyttede instrumenter, samt vaske sine armer og hænder grundig forat undgaa at føre mulig tilstedeværende smittestof fra den ene fødende til den anden. Overkjolen eller forklædet maa vaskes og kokes, før det brukes hos en anden fødende.
9. En jordmor maa søke at undgaa at komme nær smittestoffer (jfr. de «almindelige regler»). Da imidlertid smuds av hvilkensomhelst art kan frembringe sygdom hos en barselkvinde, er det jordmorens pligt først og fremst grundig at bruke vort bedste renselsesmiddel — varmt vand og sæpe. Hun maa ikke spare paa dette i tillid til noget andet middel. Desuten bør hun, naar hun har vasket og børstet sig godt med varmt vand og sæpe, samt med spiritus, hvis saadan haves, til yderligere sikkerhet ogsaa desinficere baade sig selv og barselkvindens fødselsdele med et av de følgende midler: Karbolsyre, lysol eller sublimat.

Karbolsyre og lysol (kresolsæpeopløsning) faaes paa apotek uten recept. Begge brukes som 2 pct. oppløsning i varmt vand (1 spiseske til $\frac{3}{4}$ liter vand). Karbolsyren maa rystes godt sammen med varmt vand paa en ren $\frac{3}{4}$ liter flaske. Før at faa rysterum maa denne først kun paafyldes halvt med vand sammen med karbolsyren. Efter rystningen fyldes flasken full med vand. Midlerne er giftige og maa opbevares saaledes, at ingen uvedkommende faar fat i dem.

Sublimat faaes paa apotek i form av smaa, rødfarvede pastiller, hver indeholdende $\frac{1}{2}$ eller 1 gram. Det benyttes i oppløsning av 1 gram til 1 liter varmt vand. Sublimatopløsning maa ikke tillages i metalfat uten hel glassur; før den brukes, maa alt sæpevand være vel avskyllet. Midlet er meget giftig, og faaes derfor kun efter læges recept. Pastillerne maa opbevares paa et tørt, tilkorket glas og paa en saadan maate, at uvedkommende ikke faar adgang til dem hverken i jordmorens hjem eller under hendes besøk hos barselkvinden.

Angaaende den maate, hvorpaa de nævnte midler benyttes, henvises til punkt 4 og 5. Hverken sublimat, ufortyndet karbolsyre eller karbolvand sterkere end en 2 pct. oppløsning maa av jordmoren efterlates hos barselkvinden.

27de april. Rundskrivelse fra medicinaldirektøren til samtlige læger, hvorefter det ikke lenger ansees fornødent, at der avgives andre eller mere omfattende indberetninger om epidemisk optræden av den akute poliomyelit og den epidemiske cerebrospinalmeningit end om andre sygdomme, som i henhold til sundhetsloven av 16de mai 1860 er gjenstand for det offentliges særlige forsorg.

Forøvrig henstilles til iagttagelse, hvad der i medicinaldirektørens rundskrivelse av 28de august 1905 (jfr. Justisdepartementets rundskrivelse av 26de mai 1904) er anført.

4de mai. Skrivelse fra medicinaldirektøren til en læge, hvori meddeles: Administrationen har gjentagne ganger uttalt, at der av vor nuværende sundhetslovgivning ikke kan utledes nogen almindelig og ubetinget forpligtelse til at anmelde for distriktslægen ved navn en patient, behandlet for venerisk sygdom. Jfr. forøvrig medicinaldirektørens skrivelse av 1ste august 1891 (i medicinallovgivningen).

13de mai. Skrivelse fra Justisdepartementet til styrelsen for statens poliklinik for tandsygdomme, hvorefter departementet i det under 20de december 1904 utfærdigede reglement for polikliniken har foretaget den forandring, at «proteselære» utgaar i opregningen av de fag, i hvilke der skal meddeles teoretisk undervisning (reglementets § 10, 1ste led).

10de juni. Skrivelse fra Justisdepartementet til Finans- og Tolddepartementet, hvori paa forespørsel gjennom toldkammeret i Haugesund angaaende indførsel og toldbehandling av en vare bemerket «Siegels liktørnedød» meddeles, at medicinaldirektøren har uttalt, at da varen, der har salvekonsistens og indeholder fedt og salicylsyre, anbefales som middel mot liktorne, maa den henføres under litr. A III a «Ungventa medicinalia» i plakat av 23de juni 1888 og i likhet med salicylplaster være gjenstand for apotekeres enehandel i detalj. Departementet finder at kunne henvise hertil.

5te juli. Skrivelse fra Justisdepartementet til medicinaldirektøren, hvori paa en forespørsel, om der var adgang til at tilintetgjøre endel av de i distriktslægenes arkiver beroende anmeldelser fra jordmødrene og lensmændene om fødsler og dødsfald, meddeles: Da det av direktørens skrivelse fremgaar, at fødselsanmeldelserne for aarene 1903—1905 vil bli indsendt til det Statistiske centralbureau og for de senere aar efter bureauets ønske opbevaret indtil videre, forekommer det departementet hensigtsmæssigst, at spørsmålet om at tilintetgjøre anmeldelserne for 1902, det første aar, da den nye ordning virket, utsættes, indtil endelig bestemmelse avgives om, hvorledes der skal forholdes med opbevaringen av de senere aars anmeldelser.

Med hensyn til dødsfallsanmeldelserne er det i rundskrivelser av 15de december 1896 og 9de februar 1900 bestemt, at de indtil videre skal opbevares i distriktslægenes arkiv. Saafernt det for nogen distriktslæge maatte medføre vanskelighet at opbevare anmeldelserne, vil der fra departementets side intet være til hinder for, at de, naar tilstrækkelig lang tid er gaat, tilintetgjøres, medmindre særegne omstændigheter skulde tale for deres fortsatte opbevaring. Det forutsættes, at medicinaldirektørens samtykke indhentes, før nogen ødelæggelse iverksettes.

16de juli. Lov om handelsnæring. — — — — —

Ottende kapitel.

Visse særskilte slags handel.

§ 26. Gifter og apotekvarer maa bare selges fra rikets apotek, naar ikke andet uttrykkelig er fastsat i denne lov¹⁾.

Det tilkommer Kongen at fastsette, hvad som skal regnes for gifter og apotekvarer, og i hvilken utstrækning dette skal gjælde for hver enkelt vare. Forslag derom skal forut være avgitt av et utvalg, som opnævnes av Kongen, og som skal sammensættes av to apotekere og 3 andre medlemmer, tilhørende handel og industri. De forskrifter, som saaledes blir fastsat, skal paa samme maate undergives et gjennemsyn hvert 10de aar. Utvalgets forslag skal kundgjøres mindst 3 maaneder, før Kongen fatter sin avgjørelse.

Paa samme maate skal det fastsettes, hvad som skal regnes til den avdeling av gifter, som er nævnt i § 27 a, og hvilke ting der skal kunne selges baade av apotekere og av kjøbmænd²⁾.

Kongen eller den, han overdrar det til, kan gjøre saadanne ændringer i de utfærdigede forskrifter, som i tiden mellem hvert gjennemsyn viser sig nødvendige, og tillike avgjøre, om nye ting, som efter sidste gjennemsyn er kommet i handelen, skal komme ind under apotekeres salgsret eller enehandel.

¹⁾ Jfr. plakat 23de juni 1888 m. tillæg. — Lov 16de mai 1904 og plakat 4de juni 1904.

²⁾ Jfr. plakat 23de juni 1888 B.

Naar det efter denne paragraf fastsættes, hvad som skal komme ind under apotekeres enehandel, skal det haves for øie, at der ikke blir gjort større indskrænkninger i handelen med stoffer, som brukes til kunst, husflid og industri, end sundhetshensyn kræver¹⁾.

Denne paragraf skal ikke være til hinder for, at der fra apotek sælges ogsaa andre ting end de, som her er nævnt, naar de brukes i sundhets- eller sykepleie²⁾.

§ 27. For salg av apotekvarer og gifter utenfor apotek skal gjælde følgende forskrifter:

- a. Med politiets tilladelse kan kjøbmænd sælge gifter, som ikke er særlig farlige, og som i større utstrækning har teknisk anvendelse³⁾.
- b. Med vedkommende departements tilladelse kan alle slags gifter og apotekvarer sælges av kjøbmænd, som har de egenskaper, som kræves for at bli apoteker⁴⁾, eller som paa anden maate har godtgjort, at de har den nødvendige utdannelse og varekundskap.

Det salg, som er nævnt i denne paragraf, kan bare foregaa til andre kjøbmænd, som har ret til at sælge vedkommende ting, og til apotekere, fabrikanter eller andre industridrivende⁵⁾, som bruker dem i sin virksomhet, og til bestyrere av offentlige laboratorier og videnskabelige indretninger, som ikke er sykehus eller pleiehjem. Tilvirkere av gifter og apotekvarer kan bare sælge sine varer til de kjøbmænd og forbrukere, som er nævnt i denne paragraf.

Det salg, som er nævnt i denne paragraf, skal foregaa efter faste regler for saadanne varers opbevaring, forsendelse og avhændelse og for tilsynet dermed. Disse regler utfærdiges av Kongen eller den, han overdrar det til⁶⁾.

§ 28. Handel med brukte eller kasserte ting kan bare drives efter særskilt tilladelse av politiet. Avgift av saadan næring og forskrifter for utøvelsen av den kan fastsættes ved kommunal vedtægt.

¹⁾ Jfr. § 27 a.

²⁾ Jfr. plakaten 1888 B, III.

³⁾ Jfr. § 26 og plakat 4de juni 1904 §§ 1 og 2.

⁴⁾ Jfr. lov 18de juni 1884 § 17.

⁵⁾ Jfr. § 26.

⁶⁾ Jfr. plakat 4de juni 1904 §§ 3—9 og kgl. resol. 16de juli 1904.

7de august. Kongelig resolution, hvorved der i reglement for den medicinske embedseksamen av 20de januar 1877, forandret ved kongelig resolution av 11te februar 1893 og 9de mars 1904, gjøres saadan tilføielse til § 1 in fine «samt bevidnelse fra direktøren ved Gaustad asyl for at ha fulgt undervisningen dersteds paa en tilfredsstillende maate én gang ukentlig i et semester».

21de august. Skrivelse fra medicinaldirektøren til formanden i den norske apotekerforening, der hadde forespurt, om et præparat benævnt «Balcam» lovlig kunde sælges av handlende. Stoffet bestod efter utseende og lugt at dømme av en blanding av terpentinolje, salmiakspiritus og en fet olje. Direktøren uttaler, at præparatet efter sin antagelige sammensætning ikke synes at være skikket til andet end utvortes medicinsk bruk. Forsaavidt det ikke kan godtgjøres, at det sælges i andet, ikke-medicinsk øiemed, blir det formentlig at henregne under litra A — «Linimenta medicinalia» i plakaten av 23de juni 1888 og vil saaledes være gjenstand for apotekeres enehandel i detalj.

29de august. Skrivelse fra Finans- og Tolddepartementet til amtmanden i Tromsø amt, hvori under henvisning til lov av 13de juni 1891 § 1 meddeles, at departementet ikke har adgang til at indvilge i et andragende fra en apoteker om bevilling til at holde utsalg av denaturert spiritus.

4de september. Skrivelse fra medicinaldirektøren til amtmanden i Stavanger amt i anledning av en ansøgning fra en auntsagronom om, at der maatte bli utvirket utvidet tilladelse til at erholde utlevert gift til utryddelse av rovdyr og specielt adgang til at faa utlevert koncentrert blaasyre. Direktøren henviser til §§ 17 b, 23 og 24 i plakat av 4de juni 1904. Da adgangen til, overensstemmende med disse bestemmelser, at erholde gift utlevert ikke er begrænset til bestemte gifter, antages der ikke at være noget til hinder for, at blaasyre utleveres efter behørig attest, selv om den ønskes i mere koncentrert form end den officinelle. Da sterk blaasyre er en meget farlig gift, bør der for hver gang ikke forlanges utlevert mere end høist nødvendig.

12te september. Rundskrivelse fra medicinaldirektøren til samtlige læger.

Lov av 9de juni 1903 § 85 bestemmer bl. a., at sjøfolk her i landet ikke maa paamønstres, forinden der tilveiebringes attest fra eksaminert læge om, at vedkommende ikke lider av nogen ondartet smittsom sygdom.

Paa grund av et indtruffet tilfælde er der reist spørsmål om, hvorledes en læge bør forholde sig med hensyn til utfærdigelsen av saadanne attester likeoverfor personer, som han tidligere har behandlet for syfilis, men som for øieblikket ikke frembyder symptomer av sygdommen. I overensstemmelse med en fra professor C. Boeck indhentet uttalelse angaaende dette spørsmål maa jeg anbefale, at der i nævnte henseende fremgaaes saaledes:

Naar der handles om tilfælde av primær syfilis, bør attest ikke utstedes for ogsaa sekundærsymptomerne har indfundet sig og atter er svundet. Dog kan attesten utstedes efter primærsymptomets tilheling, hvis de sekundære symptomer ikke har indfundet sig $2\frac{1}{2}$ maaned, efterat primærsymptomet bemerkedes.

Er det vitterlig for lægen, at vedkommende har lidt av sekundær syfilis, kan han som regel ansees berettiget til at utstede sundhetsattest, naar ingen smittsomme symptomer av sygdommen lenger kan paavises.

Det er en selvfølge, at der i alle saadanne tilfælde maa gives sjømanden streng instruks og formaning om forsigtighet i enhver henseende gjennem længere tid fremover med detaljert anvisning om, hvad der bør iagttages.

12te september. Skrivelse fra Finans- og Tolddepartementet til toldkammeret i Tønsberg, hvori bl. a. uttales, at det maa antages at være uten betydning med hensyn til adgangen efter lov av 16de mai 1904 til at indføre apotekervarer eller gifter, om der for de varer, der agtes indført, skal betales vederlag, eller de sendes gratis som prøver eller reklameforsendelse.

2den oktober. Skrivelse fra Kirkedepartementet til Vartdalsstranden skolestyre, hvori departementet paa foranledning bemerker, at naar helseraadet efter foretat besigtigelse av dets formand ikke har nedlagt forbud mot bruken av et rum, som agtes benyttet til skole (landsskolelovens § 13), kan ikke skolestyret — og endnu mindre en minoritet i samme — antages at ha nogen ret til at kræve, at det samlede helseraad skal komme paa stedet og samlet avgi sin uttalelse om rummet. Om hvorvidt en saadan vidtløftigere behandlingsmaate er paakrævet, maa helseraadet selv avgjøre efter forholdene i de enkelte tilfælde.

9de oktober. Skrivelse fra Justisdepartementet til fiskeridirektøren angaaende spørsmålet om, hvorvidt der pligtes medicinalavgift av fersk iset rogn i kasser.

I sakens anledning meddeles, at ordlyden i lov av 4de juli 1884, indeholdende forandring i og tillæg til lov av 12te mai 1866 angaaende medicinalavgift til Nordlands og Tromsø amtskommuner vistnok kan gi anledning til tvil om forholdet, men at departementet er mest tilbøielig til at slutte sig til den av fiskeridirektøren fremholdte mening, at der ikke kan opkræves medicinalavgift av fersk iset rogn i kasser.

10de oktober. Rundskrivelse fra Justisdepartementet til samtlige amtmænd.

Foranlediget ved en fra direktøren for det civile medicinalvæsen modtaget henvendelse skal man be de inden amtmandens embedsdistrikt værende underdommere, der fungerer som formænd i vergemaalsretten, anmodet om at gi vedkommende sindssykeasyls bestyrer underretning, naarder opnævnes verge for nogen av de i asylet indlagte patienter, med angivelse av vergens navn, stilling og bopæl.

15de oktober. Rundskrivelse fra medicinaldirektøren til samtlige læger og apotekere.

Til medicinaldirektoratet er der sket henvendelse i anledning av, at flere læger ved at udstede recepter paa medicin, som det ikke er tilladt apotekerne at utlevere i haandkjøb, har sat personer, der driver kvaksalveri som tandlæge, istand til at erholde midler, som det efter den gjældende kvaksalverlovgivning er dem forbudt at anvende (jfr. lov av 6te juni 1889).

Der er tillike klaget over, at enkelte apotekere har ekspedert saadanne recepter, uagtet det dels av recepternes indhold, dels av omstændighederne forøvrig maatte skjønnes, i hvilket øiemed de var udstedt.

Jeg finder i den anledning at burde henstille til læger og apotekere ikke at medvirke til saadan overtrædelse av kvaksalverlovgivningen som ovenfor nævnt (jfr. skr. fra Indredepartementet av 14de mars 1862 og fra medicinaldirektøren av 22de april 1893. indtatt i medicinallovgivningen).

17de oktober. Skrivelse fra medicinaldirektøren til amtmanden i Søndre Bergenhus amt i anledning av en forespørsel fra en distriktslæge om, hvem der i tilfælde hadde at utrede utgifterne ved brøndes ombygning, som maatte bli paabudt av helseraadet. Direktøren uttaler, at dersom et helseraad paabyder ombygning av en brønd, fordi den ikke fyldestgjør de krav, som derom maatte findes i vedkommende herreds sundhetsforskrifter, maa utgifterne ved ombygningen paahvile brøndens eier. Men dersom nogen foranstaltning med brønden av hensyn til en farlig epidemisk eller smitsom sygdoms utbrud eller nærmelse i noget tilfælde paabydes utført i videre utstrækning end nødvendig for at bringe brønden i forskriftmessig stand, maa de derved foranledigede utgifter utredes overensstemmende med sundhetslovens § 15.

Med hensyn til spørsmaalet om indtagelse i sundhetsforskrifter av paabud om brøndes overbygning henvises til medicinaldirektørens skrivelse av 14de oktober 1905 i lovtidende.

18de oktober. Skrivelse fra Justisdepartementet til stiftamtmanden i Trondhjem, foranlediget ved en forespørsel fra stadsfysikus i Trondhjem, angaaende forstaaelsen av § 19 i lov av 6te juli 1892 om underholdningsbidrag til utenfor egteskap fødte børn og den tilsvarende § 2 i lov av s. d. om underholdningsbidrag til hustru og egne børn m. v.

Departementet meddeler, at det antar, at helseraadet handler rettest i at opretholde sin hittidige praksis, at forlange anmeldelse og utøve tilsyn overensstemmende med de omhandlede lovparagraffer i alle tilfælde, hvor et barn mot

betaling forpleies eller opfostres hos nogen anden end forældrene, og saaledes ogsaa hvor det forpleies av nogen av bedsteforældrene. Departementet bemerker i saa henseende, at disse vistnok som nærmeste fødte verger vil kunne ha ret til at utøve tilsyn med barnets personlige forhold, men dog paa den anden side ikke har noget retskrav paa at opta barnet i sin husstand, naar der betales for dets forpleining, likesom de ikke efter fattigloven har forsørgelsespligt overfor det. Under disse omstændigheter synes det neppe holdbart at gjøre nogen forskjell, eftersom barnet forpleies hos sine bedsteforældre eller hos andre slegtninger, der ogsaa som fødte verger kan ha ret til at føre tilsyn med barnets personlige forhold, men som utvilsomt maa ansees forpligtet til at avgi den omhandlede anmeldelse til helseraadet.

19de oktober. Skrivelse fra Justisdepartementet til stiftamtmanden i Kristiania stift angaaende spørmaalet om utredelse av forpleiningsutgifter for en spedalsk, hvis hjemstavn var Aker, men som hadde ophold i Kristiania, og derfra indlagdes paa Rikshospitalet, indtil overførelsen til en av statens pleiestiftelser kunde finde sted.

I anledning herav uttales, at da den spedalske ikke kan sees at ha været gjenstand for en vedvarende fattigforsørgelse, antages vedkommende ikke at kunne indgaa under lovens § 2. Regelen for utredelse av omkostningerne ved indsendelsen til pleiestiftelsen nr. 1 og de utgifter, som paaløb ved isolationen forinden indsendelsen fandt sted, i nærværende tilfælde betalingen for opholdet paa Rikshospitalet, formenes derfor at maatte søkes i lovens § 4. Efter denne skal de paahvile vedkommende amts- eller bykommune. Det er mulig, bemerkes videre, at man, den gang loven utfærdigedes, hadde tænkt sig refusion amterne og byerne imellem paa samme maate, som det den gang var almindelig antat, at refusion skulde ydes for sykebehandling for epidemiske sygdomme efter sundhetsloven. Efterat det imidlertid ved høiesteretsdom er avgjort, at refusion efter sundhetsloven ikke finder sted, antages heller ikke refusion at kunne fordres av utgifter, som gaar ind under spedalskhetslovens § 4, da denne likesaalitt som sundhetsloven opstiller særskilt refusionsregel.

Men selv om utgifterne ved opholdet paa Rikshospitalet i det foreliggende tilfælde skulde gaa ind under spedalskhetslovens § 2, saa maa bemerkes, at heller ikke denne paragraf har nogen bestemmelse om refusion for utgifter vedkommende spedalske, der ikke har hjemstavnsret i kommunen. Spørmaalet maatte formentlig avgjøres efter den almindelige fattiglovgivning.

Denne er siden 1885 forandret ved lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, hvis § 11 bl. a. bestemmer, at sykebehandling foranstaltet av det offentlige for epidemisk eller smitsom sygdom ikke virker hævdavbrytende, hvorav efter samme lovs § 15 følger, at omkostningerne skal bæres av opholdsstedets fattigvæsen.

Med «epidemisk eller smitsom sygdom» er vistnok tat sigte paa sygdomme, som gaar ind under lov om sundhetskommisioner m. v. av 16de mai 1860 § 2, men uttrykket er saa rummelig, at det maa ansees tvilsomt, om man ikke i paa-kommende tilfælde vilde bli nødt til at la regelen gjælde ogsaa for spedalskhet. Spørmaalet vil forøvrig i tilfælde henhøre under domstolenes avgjørelse.

25de oktober. Skrivelse fra Justisdepartementet til Kristiania politikkammer, hvori der i anledning av et inkommet andragende om tilladelse til at forhandle en del kemikalier til fotografisk bruk samtykkes i, at der av politikkammeret overensstemmende med bestemmelsen i kgl. plak at av 4de juni 1904 meddeles tilladelse til at avhænde bromammonium, bromkalium, jodammonium, jodkalium og salpetersurt bly paa betingelse av, at stofferne kun sælges til fotografisk bruk og forøvrig paa de i førnævnte plak at opstillede betingelser.

30te oktober. Skrivelse fra Justisdepartementet til amtmanden i Akershus amt i anledning av en forespørsel om, hvorvidt helseseraadets ordfører har nogen hjemmel, og i tilfælde hvilken, til at motsætte sig, at fattigstyret fjerner et av det bortsat barn fra den forpleier, som det finder uheldig. Departementet meddeler, at lov om tilsyn med pleiebørn m. v. av 29de april 1905 vistnok ikke antages at hjemle sundhetskommisjonen eller dens ordfører nogen ret til at hindre den nævnte forføining fra fattigstyrets side. Da imidlertid ogsaa de av fattigvæsenet utsatte pleiebørn staar under tilsyn av helseseraadet (sundhetskommisjonen), og det maa ansees ønskelig, at der finder samarbeide sted mellem de to institutioner, hvis virksomhet saaledes møtes paa det heromhandlede omraade, synes der i almindelighet ikke at være grund for fattigstyret til at motsætte sig, at helseseraadets ordfører faar anledning til at avgi uttalelse, forinden fattigstyret træffer bestemmelse om et pleiebarns flytning.

7de november. Skrivelse fra Justisdepartementet til amtmanden i Nedenes amt, hvori efter omstendighetene samtykkes i, at statsbidrag i henhold til sindssykeloven av 27de juni 1891 § 1 beregnes efter den oprindelige forpleiningskontrakt for en fattig tuberkuløs sindssyk ogsaa under vedkommendes ophold paa sykehus for tuberkulose, hvorimot de paa grund av sykehusopholdet forøkede forpleiningsutgifter, der ikke kan utredes efter tuberkuloselovens § 13, antages at burde være amt og stat uvedkommende.

9de november. Skrivelse fra Justisdepartementet til Finansdepartementet, hvori overensstemmende med en uttalelse fra medicinaldirektøren er antat, at en vare benævnt «Terpisol» ikke er gjenstand for apotekeres enehandel i detalj, men at den maa henføres til fortegnelsen B I, kfr. punkt 4 og 19 i plakat av 23de juni 1888.

11te november. Skrivelse fra Justisdepartementet til Kristiania politikammer, hvori der i anledning av et inkommet andragende om tilladelse til at indføre og forhandle en vare benævnt «Universal-Verstärker» samtykkes i, at der av politikammeret meddeles tilladelse til at forhandle omhandlede vare til fotografisk bruk under iagttagelse av de i plakat av 4de juni 1904 indtagne bestemmelser.

2den december. Skrivelse fra medicinaldirektøren til Kristiania politikammer om forhandlingen av et stof, benævnt «Farbenfresser». Efter meddelelse fra vedkommende utenlandske fabrik bestod stoffet av en blanding av etsnatron (75 %) og natriumkarbonat (25 %). Det skulde før bruken oppløses i en viss mængde vand og var bestemt til at fjerne olje, lak eller farve fra gulv og lignende samt til at benyttes som rengjøringsmiddel for hus- og kjøkken-gjenstande. Direktøren antar, at varen saavel efter sit indhold som sin anvendelse maa kunne sidestilles med lutpulver og saaledes maa kunne indføres og følgelig forhandles av handelsberettigede uten speciel tilladelse, men under iagttagelse av de i plakat av 15de mars 1902 §§ 2, 3 og 4 paabudte forsigtighetsregler.

5te december. Kundgjørelse fra Justisdepartementet, hvorved i medhold av lov om indførsel av apotekervarer samt om handel med gifter og arkana av 16de mai 1904 § 3, jfr. kgl. resol. av 16de juli samme aar, post II departementet har utstedt forbud mot handel med Brahma livselixir. Forbudet træder i kraft den 1ste januar 1908.

31te december. Skrivelse fra medicinaldirektøren til amtmanden i Nordlands amt, hvori i anledning av en av et helseseraad fattet

beslutning om, at samtlige kvægeiere i en kreds, hvor der blandt befolkningen var optraadt hyppige tilfælde av tæring, skulde la sine besætninger undersøke paa tuberkulose, bl. a. uttales, at den av amtmanden nævnte bestemmelse i sundhetsloven av 16de mai 1860 § 15 ikke antages at være anvendelig i dette tilfælde. De i sundhetsloven 2det kapitel indeholdte bestemmelser kan nemlig ikke antages at gjælde tuberkulosen og har heller aldrig været anvendt derpaa (jfr. ot. prop. nr. 10 for 1898 s. 6). Da der heller ikke i tuberkuloseloven av 8de mai 1900 findes hjemmel for en beslutning som den av helseraadet fattede, antar direktøren, at denne ikke er lovmedholdig og følgelig ikke forbindende for vedkommende kvægeiere. Til veiledning for helseraadet bemerker direktøren, at myndighet til at beslutte tvungne tuberkulinundersøgelser av kvægbesætninger for tiden heller ikke antages at ville kunne bli helseraadet tillagt ved kongelig stadfæstede sundhetsforskrifter. Derimot er det at anbefale, at helseraadet eller dets ordfører, efter den anledning der gives, søker at fremme de frivillige tuberkulinundersøgelser av kvægbesætninger, jfr. direktørens rundskrivelser av 11te mai 1897 og 1ste april 1899. Med hensyn til de nærmere regler om saadanne undersøgelser henvises til veterinærdirektørens rundskrivelse av 7de april 1905 i Norsk Lovtidende.

Register

til

love, kgl. resolutioner, skrivelser m. m. i 1907.

Apotekervæsen.

		Side.
Januar	15. Rundskr. om utlevering av gift efter tandlæges recept.....	275
—	21. Skr. om, at serum til medicinsk eller veterinær bruk maa henregnes til medicin og saaledes alene kan forskrives gjennem apotek	275
Mars	18. Skr. om, at stoffet «Vademecum» og «Vasenol puder» er gjenstand for apotekeres enehandel i detalj	277
—	26. Res. om ændring av plakat av 4de juni 1904 om forhandling av gift ved handelsberettigede	277
Juni	10. Skr. om, at en vare betegnet «Siegels liktornedød» er gjenstand for apotekeres enehandel i detalj	281
Juli	16. Lov om handelsnæring, ottende kapitel	281
August	21. Skr. om, hvorvidt præparatet «Balsam» er gjenstand for apotekeres enehandel i detalj	282
—	29. Skr. om, at en apoteker ikke kan gives bevilling til at holde utsalg av denaturert spiritus	282
September	4. Skr. om adgangen til at faa utlevert specielt koncentrert blåasyre til utryddelse av rovdyr	283
—	12. Skr. om, at det er uten betydning for adgangen til indførsel av apotekervarer eller gift, om der betales vederlag eller de sendes gratis som prøver eller reklameforsendelser	283
Oktober	15. Rundskr., hvori henstilles til læger og apotekere om ikke at medvirke til, at tandlægekviksalvere faar visse medikamenter	284
—	25. Skr. om, tilladelse til at forhandle en del kemikalier til fotografisk bruk	285
November	9. Skr. om, at en vare, kaldt «Terpisol», ikke er gjenstand for apotekeres enehandel i detalj ..	286
—	11. Skr. om tilladelse til at indføre og forhandle en vare, kaldt «Universal-Verstärker» til fotografisk bruk	286
December	2. Skr. om forhandling av et stof kaldt «Farbenfresser»	286
—	5. Kundgjørelse om forbud mot handel med «Brahma livseliksir»	286

Epidemiske sygdomme.

April	27. Rundskr. om avgivelsen av indberetninger om epidemisk optræden av den akute poliomyelitis og den epidemiske cerebrospinalmeningitis	280
-------	---	-----

Jordmørvasen.

Januar	2. Skr. om, at en jordmor ikke er pliktig til at gi andre opplysninger end dem, som er paalagt hende ved kgl. res. av 9de november 1901 med dertil knyttede skemaer	274
--------	---	-----

Januar	26.	Skr. om, at en offentlig ansat jordmor har ret til løn i den tid, da hun er paalagt at avholde sig fra sin virksomhet paa grund af sygdom blandt sit klientel	276
Mars	11.	Skr. om en jordmors pligt til at gi oplysninger	277
April	24.	Veiledning til forebyggelse av barselfeber	278

Læger.

Januar	30.	Skr. om lægeundersøgelse av styrmandslevers syn m. m.	276
Mai	4.	Skr. om, at en læge i almindelighet ikke har pligt til at anmelde for distriktslægen en venerisk patient ved navn	280
Juli	5.	Skr. om adgang til at tilintetgjøre de anmeldelser om fødsler og dødsfald, som beror i distriktslægenes arkiver	281
August	7.	Res. om forandring i reglementet for medicinsk embedseksamen	282
September	12.	Rundskr. om lægeattester for sjøfolk, som har syfilis ...	283

Medicinalvæsenet i almindelighet.

Oktober	9.	Skr. om, at der ikke pligtes medicinalavgift av fersk og iset rogn i kasser	283
December	31.	Skr. om, at helseraad ikke kan paaby tuberkuloseundersøgelse av kvægbesætninger	286

Pleiebørn.

Oktober	18.	Skr. om anmeldelsen av og tilsynet med barn, som forpleies eller opfostres hos andre end forældrene	284
—	30.	Skr. om, hvorvidt helseraadet kan hindre fattigstyret i at fjerne et barn, som fattigstyret anser uheldig anbragt	286

Sindssyke og tuberkuløse.

Januar	9.	Rundskr. om, at visse oplysninger maa sendes embedslægen ved sindssykes utskrivning av asyl	274
Februar	15.	Rundskr. om utfylldingen av sindssykeskemaet av 18de dec. 1905	276
—	19.	Skr. om refusion av en amtskommunes utgifter ved en hjemstavnsløs sindssykes forpleining	277
Oktober	10.	Rundskr., hvori henstilles til vergemaalsrettens formænd at underrette sindssykeasylbestyrer om vergeopnævnelse for indlagt patient	284
November	7.	Skr. om forpleiningsutgifterne for en fattig tuberkuløs sindssyk under ophold paa sykehus for tuberkulose	286

Spedalske.

Oktober	19.	Skr. om utgifter ved en spedalsks forpleining før overførselen til en av statens pleiestiftelser	285
---------	-----	--	-----

Sundhetsvæsen.

Side.

Jannar	25.	Skr. om betydningen av, at et herredsstyre qua helseraad av hygieniske grunde har fraraadet anvendelsen av en tomt til sykehus	276
Februar	19.	Res. om tillæg til sundhetsforskrifterne for boktrykkerier	277
Oktober	2.	Skr. om, at helseraadet faar selv avgjøre, om det paa stedet vil avgi uttalelse om et lokales bruk til skole	283
—	17.	Skr. om utgifterne ved brøndes ombygning, som er paabudt av helseraadet	284

Tandlæger.

Jannar	15.	Rundskr. om utlevering av gift efter tandlæges recept	275
Mai	13.	Skr. om forandring i reglementet for tandpolikliniken	281
Oktober	15.	Rundskr., hvori henstilles til læger og apotekere om ikke at medvirke til, at tandlægekvaksalvere faar visse medikamenter	284

Forts. (Suite.)

- Nr. 37. Socialstatistik. V. Om Børn, fødte udenfor Ægteskab. (*Statistique sociale. V. Enfants illégitimes.*)
- 38. Rekruttering 1906. (*Recrutement.*)
- 39. Socialstatistik. VI. Arbejdsledigheds-Tællinger i 1905 og 1906. (*Statistique sociale. VI. Dénombrements du chômage en 1905 ou 1906.*)
- 40. Norges kommunale Finanser 1904. (*Finances des communes.*)
- 41. Kriminalstatistik 1903 og 1904. (*Justice criminelle.*)
- 42. Socialstatistik. VII. Arbejds- og Lønningsforhold ved Sagbrug og Høvlerier (*Statistique sociale. VII. Scieries et établissements de rabotage: Organisation et procédés du travail. Salaires.*)
- 43. Private Aktiebanker 1906. (*Banques privées par actions.*)
- 44. Norges Sparebanker 1906. (*Caisses d'épargne.*)
- 45. Norges postvæsen 1906. (*Statistique postale.*)
- 46. Norges Fiskerier 1906. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 47. Norges Skibsfart 1905. (*Navigation.*)
- 48. Kriminel Retspleie 1903 og 1904. (*Statistique de la justice criminelle: Procédure.*)
- 49. Stortingsvalget 1906. (*Élections pour le «Storting».*)
- 50. Norges Telegrafvæsen 1906/07. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
- 51. Forseømte børn 1904 og 1905. (*Traitement des enfants moralement abandonnés.*)
- 52. De offentlige Jernbaner 1906/07. (*Chemins de fer publics.*)
- 53. Civil Retspleie 1905. (*Justice civile.*)

Trykt 1908:

- Nr. 54. Norges Bergværksdrift 1906. (*Mines et usines.*)
- 55. Sundhetstilstanden og medicinalforholdene 1905. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
- 56. Sindssykeasylernes virksomhet 1906. (*Hospices d'aliénés.*)
- 57. Rekruttering 1907. (*Recrutement.*)
- 58. Industristatistik 1900. (*Statistique industrielle de l'Office des Assurances de l'État.*)
- 59. Skiftevæsenet samt overformynderierne 1905. (*Successions, faillites et biens pupillaires.*)
- 60. Arbejdslønninger 1905. (*Gages annuels des domestiques et salaires des ouvriers.*)
- 61. Kommunevalgene 1907 med oplysninger om valgene i 1901 og delvis i 1904. (*Elections pour les conseils communaux et municipaux.*)
- 62. Norges postvæsen 1907. (*Statistique postale.*)
- 63. Norges handel 1907. (*Commerce.*)
- 64. Den norske Statskasses finanser 1900/01—1904/05. (*Finances de l'État.*)
- 65. Veterinærvæsenet og kjødkontrollen 1906. (*Service vétérinaire et de la viande.*)
- 66. Norges skibsfart 1906. (*Navigation.*)
- 67. Private aktiebanker 1907. (*Banques privées par actions.*)
- 68. Norges sparebanker 1907. (*Caisses d'épargne.*)
- 69. Norges fiskerier 1907. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 70. Folkemængdens bevægelse 1905. (*Mouvement de la population.*)
- 71. Norges telegrafvæsen 1907/08. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
- 72. Sundhetstilstanden og medicinalforholdene 1906. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
- 73. Skolevæsenets tilstand 1905. (*Instruction publique.*)
- 74. De offentlige jernbaner 1907/08. (*Chemins de fer publics.*)
- 75. Norges kommunale finanser 1905. (*Finances des communes.*)
- 76. Norges bergverksdrift 1907. (*Mines et usines.*)
- 77. Industristatistik 1901—1904. (*Statistique industrielle.*)

(Forts.)

Forts. (Suite.)

Trykt 1909:

- Nr. 78. Sindssykeasylernes virksomhet 1907. (*Hospices d'aliénés.*)
- 79. Fattigvæsenet 1905. (*Assistance publique.*)
- 80. Fængselsstyrelsens aarbok 1904—1905. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons.*)
- 81. Skolevæsenets tilstand 1906. (*Instruction publique.*)
- 82. Skiftevæsenet samt overformynderierne 1906 og 1907. (*Successions, faillites et biens pupillaires.*)
- 83. Veterinærvæsenet og kjødkontrollen 1907. (*Service vétérinaire et l'Inspection de la viande.*)
- 84. Norges kommunale finanser 1906. (*Finances des communes.*)
- 85. Jordbruktællingen 30 september 1907. Første hefte: Utsæd, landbruksredskaper, kreaturhold, sæterbruk. (*Recensement du 30 septembre 1907: I. Semences, etc.*)
- 86. Rekrutering 1908. (*Recrutement.*)
- 87. Norges handel 1908. (*Commerce.*)
- 88. Norges postvæsen 1908. (*Statistique postale.*)
- 89. Norges skibsfart 1907. (*Navigation.*)
- 90. Ulykkesforsikringen 1900—1903. (*Assurances contre les assurances du travail.*)
- 91. Kriminalstatistik 1905 og 1906. (*Justice criminelle.*)
- 92. Civil retspleie 1906 og 1907. (*Justice civile.*)
- 93. Beretninger om Amternes økonomiske Tilstand 1901—1905. I. (*Rapports des préfets sur l'état économique et social des préfectures.*)
- 94. Norges sparebanker 1908. (*Caisses d'épargne.*)
- 95. Private aktiebanker 1908. (*Banques privées par actions.*)
- 96. Forsørte barn 1906 og 1907. (*Traitement des enfants moralement abandonnés.*)
- 97. Industristatistik 1905. (*Statistique industrielle de l'Office des Assurances de l'État.*)
- 98. Sundhetstilstanden og medicinalforholdene 1907. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)

Det Statistiske Centralbureau har derhos bl. a. utgit følgende verker:

Statistique internationale: Navigation maritime. I, II, III, IV. Christiania 1876, 1881, 1887, 1892.

International Skibsfartsstatistik: Tabeller vedkommende Handelsflaaderne i Aarene 1850—1886. Kristiania 1887.

Tabeller vedkommende Skibsfartsbevægelsen 1872—1894 og Handelsflaaderne 1886—1896. Kristiania 1897.

Aarbok for kongeriket Norge. Senest utkommet: Otteogtyvende aargang, 1908. Kristiania 1908. (*Annuaire statistique de la Norvège.*)

Utgitt fra Det statistiske Centralbureau. Senest utkommet: Seksoogtyvende bind, 1908. Kristiania 1909. (*Journal du Bureau Central de Statistique.*)

Utgitt om Det Norges civile, geistlige og judicielle inndeling 1 april 1908. Kristiania 1908. (*Les divisions civiles, ecclésiastiques et judiciaires du royaume de Norvège le 1 avril 1908.*)

Fortegnelse over Norges officielle Statistik m. v. 1828—30 Juni 1889. Kristiania 1889.

Med 6 tillæg, omfattende tiden fra 1 juli 1889 til 31 december 1905.

Katalog over Det statistiske Centralbureaus Bibliothek. I. 1 Juli 1890. Kristiania 1906.

Samtlige verker er at erholde tilkjøps hos H. Aschehoug & Co., Kristiania.

27 november 1909.